

ספר

שיחות מוהר"א"ש

חלק יד'

אשר נשמעו מפי הרב החסיד האמתי וכו', איש האשכולות,
שהכל בו וכו', רא"ש חברתנו חסידי ברסלב,
מחבר ספר שפת הנחל – פרוש ובאור על כל הספר הקדוש
והנורא "לקוטי מוהר"ן", וספרי שו"ת "אשר בנחל",
ועוד ספרים רבים ונכבדים, הפנויים ומיסדים על פי דברי רבנו
הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון, בוצינא קדישא, בוצינא
עילאה, אדונינו, מורנו ורבנו

רבי נחמן מברסלב זכותו יגן עלינו

ועל פי דברי תלמידו, מורנו הנאון הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אנים ליה,

רבי נתן מברסלב זכותו יגן עלינו

ומשלב בפסוקי תנ"ך ומאמרי חכמינו ז"ל הקדושים מנמרא
ומדרשים, והזהר הקדוש, וכתבי האריז"ל, וספרי תלמידי
הבעל שם טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו,
וספורי צדיקים המקבלים מהור דור.

כל אלה לקטו וסדרו והיו לאחדים בידי הצעיר באלפי
ישר'אלי'

הובא לדפוס על ידי קרן "והאמת והשלוש אהבו"
שנת ה'תשפ חסידי ברסלב עיר הקדש ירושלים תובב"א

את ספרי רבי נחמן מברסלב זי"ע ותלמידיו הקדושים בולל
ספרי מוהרא"ש, "הצדיק מיבנאל" ניתן להשיג במקומות
הבאים:

**הפצה ראשית - קרן "והאמת והשלום אהבו"
חדש!!! אפשרות משלוחים לכל רחבי הארץ והעולם**
055-678-3366

בני ברק: 054-847-1400

פרדס ב"ז: 058-320-4865

אלעד: 055-678-3366

אשקלון: 054-743-4456

נתיבות: 052-735-4403

אשדוד: 052-761-8316

קרית גת: 054-848-2279

רמת השרון: 058-691-3314

שדרות: 055-938-5500

בית-אל: 052-786-5978

מזפנה יריחו: 052-786-5978

יד בנימין (מחוז דרום): 050-868-4153

מגדל העמק: 058-477-9804

שבי שומרון: 052-956-7899

**מי שמעוניין להפיץ ספרי
ברסלב ונפרסם את פרטיו
בספרים הבאים
יער אתנו קשר
בפלאפון:
055-678-3366**

יבנאל:

(אפשרות למשלוחים לכל רחבי הארץ)

חנות נצני הקודש: 054-228-7882

קרן גר להצדיק: 058-588-8148

ירושלים:

סנהדריה / פסנת זאב / רמת שלמה / בר
אילן:

053-4158646

גבעת שאול: 058-691-3315

צמת בר אילן חנות "ספר הספרים"

הר נוף: 058-326-0155

רמות: 054-586-3486

מאה שערים: 055-678-3366

חנות ברסלב מתחת ל"שול"

חנות עין יעקב

תל אביב: 053-311-1711

פתח תקוה: 055-678-3366

ביתר עלית:

גבעה א': 052-766-7226

גבעה ב': 053-316-8148

OVADIA YOSSEF

RISHON LEZION

AND PRESIDENT OF TORAH SAGES COUNCIL

עובדיה יוסף

הראשון לציון

ונשיא מועצת חכמי התורה

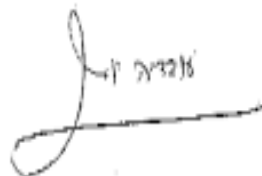
JERUSALEM

ירושלים

הסכמה

הובאו לפני הספרים היקרים "תוך תנח"ל" ו"שיחות מוהרא"ש" ליקוט מדרשותיו של ידידנו היקר רב הפעלים לתורה ולתעודה, אוצר כלי חמדה, יראת ה' היא אוצרו ועליו יציץ נורו, דורש טוב לעמו, זוכה ומזכה את הרבים, חבו ממתקים וכולו מחמדים, תהלתו בקהל חסידים, כש"ת הרב הצדיק האדמו"ר מוהרא"ש שיק שליט"א אשר בדרשותיו הרבים ברחבי הארץ ובערוצי הרדיו התורניים, מקרב רבות את אחינו בני ישראל לאבינו שבשמים, והכל ערוך ומסודר בחכמה ובתבונה, וכטוב טעם ודעת, דבר דבור על אופניו, תפוחי זהב במשכיות כסף, איישר חיליה לאורייתא.

יהו רצון שחפץ ה' בידו יצלח, והיה ה' עמו להמשיך בפעולותיו הבהירות, לקרב רחוקים וללמד קרובים, לחזק ידים רפות ולאמץ ברכים כושלות, ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח, בבריאות איתנה ובנהורא מעלייא, לאורך ימים ושנות חיים, שובע שמחות וכל טוב.

לקוט מספרי מוהרא"ש על מעלת ספר שיחות מוהרא"ש

מוהרא"ש ז"ל מזרז על הדפסת ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק פג מכתב י"ח רכא) וז"ל:
'מה עם המשלוח של הספרים? והאם כבר התחלתם בהדפסת
"שיחות מוהרא"ש"? כי ... גרו יאיר, יש לו כבר מוכן חלק ח'
וחלק ט', וכל מה שירצו לשבור אותי, יותר ספרים יצאו לאור
בעזרתו יתברך, וכן עכשו הוא גומר את "תוך הנחל" ויקרא, עד
כאן לשונו.

השארת דעת מוהרא"ש בעולם על ידי ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק פו מכתב י"ט קסד) וזה
לשונו: 'וכן כל חלקי "שיחות מוהרא"ש" שהדפסת עד עכשו,
יצאו כל כף יפה, ממש לא יאומן כי יספר, ואני אסיר תודה
לידידי רבי ... גרו יאיר, שלקט וסדר עד עכשו כל אלו החלקים,
דבורים ושיחות וסיפורים יקרים, שאמרתי ודברתי בכל עת
מצוא, אשר אני מקוה להקדוש ברוך הוא, שעל ידי שיחות אלו
יקים אצלי דברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן חלק ב', סימן ז): זהו
עיקר השלמות, שתשאר דעתו בעולם הזה גם בעת ההסתלקות
בשהנשמה עולה למעלה וכו', וכשימלאו ימיו ויגיע זמן
הסתלקותו, אזי יתלבש בזה הדבור שהכנים בחברו, ויהא נחשב
כאלו הוא ממש קים בזה העולם וכו', עין שם; ועל ידי השיחות

האלו יקיים זאת בשלמות, כי סוף כל סוף כף דברתי וכף ספרתי,
עד כאן לשונו.

מוהרא"ש מחנך ללמוד ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קלג מכתב לב תקעא) וזה
לשונו: 'נא ונא ראה לדבק את עצמך לאין סוף ברוך הוא, והיום
אשר נמצא כבר בעולם "שיחות מוהרא"ש", אתה כבר לא צריך
את אף אחד, והלואי שפשאני הייתי בחור צעיר, שיהיו לי את
השיחות האלה, אז לא הייתי צריך את אף אחד בעולם, ולכן
תעין בהם, כי זה כתבו כפה תלמידים מה ששמעו ממני, ואף
שעל פי רוב לא יצא לי לעבור עליהם, אבל חזקה שיצא מתחת
ידם דבר נאה, עד כאן לשונו.

צריך לתפל סיפורי צדיקים ב"שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קח מכתב כה תג) וזה
לשונו: 'מה אומר לך, ידידי היקר! אתה לא יכול לתאר איך אני
מעריך אותך, בזה שאתה מחנך את הילדים באמונה פשוטה בו
יתברך, כי אין עוד מעלה יותר גדולה מזה, שמחנכים ילדים
קטנים לאמונה ברוחה ומזוככת בו יתברך, כי מה ישאר מאתנו,
הנה אנחנו פה והנה אנחנו יוצאים מפה וכו', ואל נא נחיה
באשליות וכו', באילו נחיה לעולם וכו', כי כתוב (בראשית ג,
יט): "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", ואת זה צריך להחזיר
בילדים קטנים, באופן שיהיה להם ישוב הדעת.

ומאד מאד אני נהנה שאתה מחזיר בהם יראת שמים, כי סוף
כל סוף רק זה מה שישאר מהם, ורק זה ילוה אותם.

וְלִבְּנֵי רְאֵה לְסֵפֶר לָהֶם סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְזֶה מְאֹד יוֹעִיל לָהֶם לְהִתְקַרְבוֹת אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּי כִּף אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁהַעֲקָר אֵיךְ שֶׁהוּא זָכָה לְהִתְקַרֵּב אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִיָּה רַק עַל יְדֵי סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְלִבְּנֵי רְאֵה גַם אֶתְּהָ לְהַחֲדִיר בְּיַלְדֵים סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְתַתְּבַל אוֹתָם עִם הַשִּׁיחוֹת שֶׁדַּבַּרְתִּי בְּמִשְׁךְ הַשָּׁנִים, וְנִדְפְּסוּ כְּכַר י"ב חֻלְקִים "שִׁיחוֹת מוֹהֲרָא" ש", וְאֲנִי מְקַנֶּה לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁעֲכָשׁוּ יַדְפִּיסוּ סֵפֶר סִפּוּרֵים, וְזֶה יוֹעִיל מְאֹד לְיַלְדֵים, כִּי הָעֲקָר לְהַחֲדִיר בְּיַלְדֵים אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאֱמוּנַת חֲכָמִים, וְכִּף נִצִּיל אֶת יַלְדֵינוּ, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

הַנּוֹד הַבְּנוֹת עַל פִּי הַיְסוּדוֹת שֶׁבְּסֵפֶר "שִׁיחוֹת מוֹהֲרָא" ש"

הִנֵּה כְּתוּב בְּסֵפֶר "אֲשֶׁר בְּנַחֲל" (חֻלְקֵי קִי מִכְּתָב כַּה תִּשְׁפַּב) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: 'נָא וְנָא רְאֵי לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אוֹפְנִים שֶׁבְּעוֹלָם לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה, וְשִׂיחָה לְךָ בְּטַחֲוֹן עֲצָמִי, וְאֵל תִּפְתְּרֵי מֵאֵף אֶחָד, כִּי גְדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, וּבְיָדָיו לֹא יַעֲזוּב אוֹתֵנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהִיּוֹת מְאֹד מְאֹד חֲזָקִים בְּכָל פֶּרֶט וּפְרָט בְּחַיִּים, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֲתָנוּ עוֹבְרוֹת כָּל כִּף הַרְבֵּה צְרוּת, וְכָל כִּף הַרְבֵּה יִסּוּרִים וּמְרִירוֹת וְהִרְפַּתְקָאוֹת, עַד שֶׁיִּכּוֹלִים לְהִתְפּוֹצֵץ מְרֹב צַעַר, וּמָה יִשְׁאַר מֵאֲתָנוּ? רַק הַדְּבָרֵי הָאֱמוּנָה שֶׁאֲנַחְנוּ מְכַנְיָסִים בְּבְנוֹת, לְהַנּוֹד אוֹתָן עַל טְהַרַת הַקּוֹדֶשׁ, וְאֱמוּנַת חֲכָמִים, כְּפִי שֶׁמוּבָא בְּשִׁיחוֹת מוֹהֲרָא" ש'.

וְכֵן כְּתוּב (שֵׁם מִכְּתָב כַּה תִּשְׁצַח) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: 'מָה אוֹמֵר לְךָ! אֵין עוֹד מַעֲלָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִחַנּוּךְ הַבְּנוֹת עַל טְהַרַת הַקּוֹדֶשׁ, וּבְצַנִּיעוֹת, וּבְדַרְךְ אֶרֶץ, וְלְהַחֲדִיר בְּהֵן אֱמוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, אֶת תְּמִשִּׁיכֵי לְדַבֵּר אֶתְּן בְּכָל יוֹם, וְלִסְפֵּר לָהֵן סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְלְלַמּוֹד אֶתְּן אֶת הַלְמוּדִים שֶׁצְרִיכִים לְלַמּוֹד – הַלְכוּת, וְהַל"ט מְלָאכּוֹת, וְשֶׁאֵר לִימוּדֵי קוֹדֶשׁ, וְלִבְנוֹת אוֹתָן בְּבְטַחֲוֹן עֲצָמִי, כִּי הֵן

האמהות העתידות, ואל תסתכלי על שום בריה שבְעוֹלָם, ואל תחליש דעתך כלל, העקר שיהיו דבורים עם ודאות, ואת כל החמר תוציאי מהשיחות שדברתי זה ימים ושנים, וכבר מדפסים בי"ב פרכים "שיחות מוהרא"ש".

וכן כתוב בספר "אוצר חנוך הילדים" (קונטרס "עזר למחנכות" עמוד שיב) וזה לשונו: 'וכן ספר "שיחות מוהרא"ש" תלוי במורות, אם הן חזקות בזה – אשריהן שתלמדנה את זאת עם התלמידות, השיחות הן החמאה, הלחם צריך להיות: הלכה, תפלה, פרשת השבוע, נביא, מאמרי חכמינו הקדושים, ומלבד זאת ללמוד עמהן ספר המדות ושיחות מוהרא"ש, ולמעשה כל הלמוד צריך להיות מתובל עם שיחות מוהרא"ש, היינו כפי האמור לעיל הכל סובב על קוטב אמונת חכמים, וממילא תקלטנה התלמידות את כל הלמודים עם יסודות של אמונת חכמים ושיחות מוהרא"ש וכו'", עד כאן לשונו.

נשות כולל "גם" תלמדנה הרבה ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קמב מכתב לה תיד) וזה לשונו: 'אני רוצה מאד מאד, שכל אשה צעירה שרוצה להכנס לכולל "גם" – שתכנס, ותסדר הוא, שכל יום תגידו ספר תהלים, היינו יש חמשה ימים בשבוע בכולל, ובכל יום תגידו ספר אחד, כי התהלים גם כן נחלק לחמשה ספרים, וכן ביום שני וביום חמישי יבוא הרב ... גרו יאיר, וילמד אתכן הלכות, וכן תלמדו הרבה "שיחות מוהרא"ש", ותלמדו העקר הלכות לשון הרע, לשמור מאד לא לדבר אחת על השנייה, ולהרבות האהבה בין נשי אנשי שלומנו, והעקר תשמחנה ביחד, ותתחזקנה באמונת חכמים, והקדוש ברוך הוא יעזור, ששזכה להמתיק מעלינו את כל הדינים, עד כאן לשונו.

הנה כתוב בשיחות מוהרא"ש (חלק ו עמודים שיא - שיג) וזה לשונו: 'פעם היה אחד יושב וכותב את השיחות הקדושות שזכה לשמוע מפי מוהרא"ש וזכרונו לברכה, ופתאום הגיע מוהרא"ש וזכרונו לברכה, והתחיל להסתכל בחלק מהדפים שכתב, ושבח מאד את מעשה ידיו, וחזק אותו הרבה בענין זה, ואמר לו אז, שעוד יבוא זמן שיעשו השיחות האלו פעולה גדולה מאד בעולם, כי רואים בחוש, שכל מי שיש לו איזו התעוררות ותשוקה לעבודת השם יתברך, הוא מתעורר ומתלהב מאד מכל ספור ושיחה שרק שומע מאנשי שלומנו היקרים שהיו בכל הדורות, ובפרט בני הנעורים בלטה נפשם ורוחם ממש לזה, כידוע למי שבקי קצת בטיב בני הנעורים, ולכן יש בזה זכוי הרבים לדורי דורות, ואין לשער ולתאר כלל את גודל מעלת הענין הזה.

ואז שאל מוהרא"ש וזכרונו לברכה את האיש הנ"ל, אם הוא זוכר את תורת רבנו וזכרונו לברכה בלקוטי מוהר"ן חלק א, סימן ד, ולא הבין האיש את פוננת מוהרא"ש וזכרונו לברכה בענין זה, וחזר ופרש לו מוהרא"ש ז"ל, היינו מה שרבנו ז"ל מזכיר בענין מדת הבטול והענוה, שהאדם צריך לזכות לבטול כל הרגשותיו וחומריותו, עד שלא תבוא לו איזו גדלות והתפארות כשהוא שומע את שבחיו, וכמו שמצינו אצל משה רבנו עליו השלום, שראה כתוב בתורה: "וידבר הוי"ה אל משה לאמר", "ויאמר הוי"ה אל משה לאמר", וכן ישראל קוראים בכל יום בתורה שבחיו של משה, והוא בעצמו מספר להם שבחיו, ולא היתה לו שום התפארות וגדלות מזה, וכמו שכתוב (במדבר יב, ג): "והאיש משה עניו מאד" וכו' (עין שם בדברי רבנו ז"ל), ורמז לו מוהרא"ש ז"ל בזה, שעקר עבודתו של האדם, שיוזכה להגיע

להשגה כזאת של ביטול ישותו וחומריותו, עד שלא יהיה אכפת לו כלל בשפותבים שבחיו וגדלתו וכן שיחותיו ודבוריו, ויהיה נדמה לו כאלו מדברים מאיש אחר לגמרי, כי אין זה עושה עליו שום רושם כלל וכלל.

ובשנים הקודמות, לפני שיצא לאור ספרי "שיחות מוהרא"ש", כשהיו אנשי שלומנו מבקשים ומתחננים לפניו שירשה להם מוהרא"ש ז"ל להדפיס ספר שיחות ממנו, היה מתחמק מהם בענותנותו הגדולה ואומר: 'שהלא האדם צריך לפחד באימת מות פן יגיע לו איזה הרהור של גאווה וישות כשמדברים בשבחו ובגדלתו, ויש בזה סכנה גדולה, ולכן לא רצה אז להסכים לזה, אבל לאחד מאנשי שלומנו המתיק טעמו ונמוקו האמיתי, שאין זה בשביל סבה זו, כי כבר נשבר לבו בקרבו לגמרי מרוב המחלוקת והבזיונות ושפיכות הדמים שיש עליו מבית ומבחוץ כל השנים, רק עיקר טעמו, מחמת שמפחד שיתחילו בני אדם לעקב אחריו ולהסתכל על כל תנועה ותנועה שלו, וזה אינו רוצה כלל, כי עיקר הצלחתו היא בזה שהוא נסתר ונעלם מבני אדם לגמרי, אבל אחר קצת זמן החליט בדעתו שלא לחוש גם לזה, כי הבין שהתועלת והפעלה של השיחות והספורים שמספרים ממנו, היא מרובה הרבה מההפסד שיגיע לו מזה, ולכן לבסוף הרשה לאנשי שלומנו לסדרם לדפוס.

וגם בזה היה ספור מיוחד, כי ספר מוהרא"ש ז"ל, שבא אליו רבנו ז"ל בחלום, ושאל אותו: 'למה אינכם מדפיסים ספר "שיחות מוהרא"ש", הלא הרבה אנשים מחיים את עצמם בזה מאד מאד... ומאז נתעורר מוהרא"ש ז"ל ליתן רשות לסדר השיחות שלו לדפוס, ונעשתה מזה התעוררות גדולה בעולם (ודרך אנב, היה אז ספק בין אנשי שלומנו אם לקרוא לספר "שיחות הרא"ש"

או "שיחות מוהרא"ש", ואמר מוהרא"ש ז"ל, שבחלום הנ"ל דקדק רבנו ז"ל לומר "שיחות מוהרא"ש" וכן נקרא שמו בישראל, עד כאן לשונו.

יש לסמוך על ספרי "שיחות מוהרא"ש" ו"תוך הנחל"
הנה כתוב ב"שאלות ותשובות בתסידות פרסלב" (חלק כא
מכתב ב תרפ) וזה לשונו:

שאלה:

מאת טליה: שלום לצדיק. לאחרונה מפרסמים בשמכם דברים שאמרתם על כל מיני אנשים. האם אפשר לסמוך על מי שאומר שהוא שמע את הדבורים בעצמו ולהעביר אותם הלאה?

תשובה:

בעזרת השם יתברך, יום חמישי לסדר עקב, י"ח אב ה'תשע"ג.
שלום רב אל טליה תחיה לנכון קבלתי את מכתבך:

את צריכה לדעת שמה שכותבים בשמי וזה לא מובא בספרי שכתבתי – אין לזה שחר וכו'. אומרים בשמי הרבה דברים שלא היו ולא נבראו וכו', וכותבים בשמי הרבה שקרים וכו', ולכן צריכים מאד מאד להזהר לא לקבל מאף אחד שום דבורים שלא ראו בכתבי היד שלי או בספרי שהדפסתי, מלבד כמה תלמידים שהם כותבים את כל השיחות שלי שמודפסות בספרי "שיחות מוהרא"ש", וכן מה שכותבים את התורות שאני דורש ברבים בשם "תוך הנחל" – על זה יש לסמוך, אבל שאר מודעות וכו' או קטעים שכותבים או מדפיסים בשמי כאילו שאני כתבתי וכאלו שאני אמרתי את זה – הכל שקר וכזב וכו' וכו'.

ובכלל צריכים לדעת, שאני אף פעם לא מדבר מאחרים וזה כלל לא מענין אותי וכו', ולא יכולים לדעת מה שקורה עם הזולת וזה לא צריך לענין אף אחד וכו', אף אחד הוא לא השומר של

הקדוש ברוך הוא וכו', עניננו זה רק לחזור בתשובה ולתקן את מעשינו ולא לדבר מאחרים.
רבנו ז"ל אמר (לקוטי מוהר"ן חלק ב', סימן פג) שזה יצר הרע גדול לומר "צדיק זה נאה, צדיק זה לא נאה" וכו' וכו', ולכן אשרי מי שלא מתערב בעסקים של אחרים וכו' ולא מדבר מאחרים וכו' כי עבור זה יש לנו את הפס"ד-מ"ם הרשע שעוסק לעשות פרודים בנשמות ישראל, כי כל כוח הטומאה שלו זה רק "הפרד ומשל". אנחנו תלמידי רבנו ז"ל צריכים להתזיק את עצמנו ביחד באהבה גדולה מאד, ואיש את רעהו יאמר חזק, ולא יגיד פשטים או סברות על הזולת וכו', אם הוא גדול וכו' או אם הוא קטן וכו', הלואי שנתקן את עצמנו.

המאחל לך ברכה והצלחה מן השמים, עד כאן לשונו.

הַקְדָּמָה

אמר המחבר והמסדר את החבור הנפלא הזה, בספר זה יבארו ויספרו
במה וכמה שיחות קדש וחדושי תורה יקרים, ספורים נוראים ונפלאים,
אותות ומופתים, שזכינו לשמוע ולראות מחיי ראשנו, הרב החסיד
מוהרא"ש, זכר צדיק וקדוש לברכה לחיי העולם הבא,
הממשיך והמגלה והמפרסם בדור הזה את אורו הגנוז והצפון של בוצינא
קדישא, בוצינא עלאה, אדוננו מורנו ורבינו, הגאון, הקדוש, איש
האלקים רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו, וכל המובא בספר זה,
זכיתי בעצמי לראות ולשמע ולחקוק על פני הכתב, למען יעמד ימים
רבים.

ויהיה לזכרון לחברים, אנשי שלומנו הקדושים, חסידי ברסלב,
ובעיניהם יראו, ובלבכם יבינו את חשיבות האוצר הזה, אשר הוא מלא
התעוררות והתחזקות גדולה לכל אדם, בכל זמן, בכל מקום ובכל דרגה
ודרגה, וכולם נובעים מהאי נחלא עמיקא ושמירא, דברי תורתו של
מוהרא"ש וצוקל"ה, אשר שח עמנו, ואשר נארע עמו בכל מיני זמנים
ועתותי רצון, והכל קשר ושלב אל תורת רבנו ז"ל, כדי להכניס בנו עוצם
ערבות, ידידות, נועם, אור, זיו שכינתו יתברך, ולהדריך אותנו בדרך
השם, לחזור אליו יתברך, ולהמשיך עלינו אור אמונתו יתברך,
ולהדביקנו בשורשנו.

וסדרתי את הספר בסדר אל"ף בי"ת כל שיחה וספור ומארג השניף לזה,
ואני בטוח, שכל מי שישתכל בהם בעין אמתית, ימשיך על עצמו ערבות
ונעם צוף דבש, מתיקות עצומה, באלו שמעם מפיו הקדוש בעצמו, ויזכה
לאשר אמיתי ונצחי, לאור באור החיים, אור הגנוז והצפון, שעליו
נאמר: עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה (ישעיהו סד, ג), ויזכה לגאולה
ש'למיה אמן ואמן!

הַתְּנִצּוֹת

לְהוֹי יְדוּעַ, כִּי אֵינָהּ דוֹמָה רְאִיָּה לְשִׁמְיָעָה, וְאֵינָהּ דוֹמָה שְׁמִיעָה לְקְרִיאָה, כִּי בְּכָל פֶּעַם יוֹרֶדֶת מְדַרְגָּה, וּבִפְרָטִיּוֹת הַשִּׁיחוֹת וְהַסְּפוּרִים וְהַדְּבוּרִים הַקְּדוּשִׁים הַמוֹכְבָּאִים בְּסֵפֶר זֶה, אֵי אֶפְשָׁר לְשַׁעַר וּלְתַאֵר כָּלֵל אֶת כָּל הַמַּעֲמָד הַנּוֹרָא וְהַנִּפְלָא וְהַסְּפוּרִים שֶׁהָיוּ בְּכָל שִׁיחָה קְדוּשָׁה, כִּי דִרְכוֹ שֶׁל מוֹהֲרָא"ש ז"ל לְהַאֲרִיךְ הַרְבֵּה בְּדַבְרָיו מְאֹד, וְכָל שִׁיחָה מִתְאַרְכֶּת הַרְבֵּה מְאֹד, עַד שֶׁעַל־פִּי רֹב קָשָׁה וְכִבֵּד עָלַי לְכַתֵּב אֶת כָּל הַשִּׁיחָה, כִּי הִיָּה צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בָּהּ כַּמָּה וְכַמָּה גְּלִיוֹנוֹת, וּבִפְרָטִיּוֹת הַסְּפוּרִים וְהַסְּבוּבִים שִׁמְמָהּ יֵצֵאָה כָּל שִׁיחָה, זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר וּלְרַשֵּׁם עַל פְּנֵי הַכְּתָב כָּלֵל.

וְכֵן אֵי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר בְּכַתֵּב אֶת גּוֹדֵל הַדְּבָקוֹת וְהַשְּׁגָת הָאֱלֻקוֹת שֶׁהִרְגִישׁוּ אֲזוּ בְּשַׁעַר שְׂדֵבֶר וְסֵפֶר, כִּי כָּל מִינֵי חַן שֶׁל אֱמֶת וּדְבָקוֹת וּגְלוּי אֱלֻקוֹת, רָאוּ וְהִרְגִישׁוּ אֲצֵלוֹ, וְהָיָה מִמֶּשׁ בְּפוּל הַבְּחִירָה, בְּפוּל הַיִּשּׁוּת לְגַמְרֵי, וְהַרְבֵּה פְּעָמִים שִׁכַּחְנוּ אִם אֲנַחְנוּ עוֹמְדִים לְגַמְרֵי בְּזֶה הָעוֹלָם, מְרֹב הַחַיּוֹת וְהַנְּעָם וְהַיְשָׁבֶת הַנֶּפֶשׁ שֶׁהַכְּנִים בָּנוּ עַל־יָדֵי כָּל סְפוּר וְשִׁיחָה, וְרָאוּ אֲצֵלוֹ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים כְּחֵד מְקַמְאֵי, וְהַכָּל בְּתַמִּימוֹת וּבִפְשִׁיטוֹת גְּמוּרָה, שֶׁהַסְּתִיר אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מִינֵי הַסְּתִירוֹת וּבִפְשִׁטוֹת עֲצוּמָה.

וּבְעֵינַי הַסְּתִירָה בְּהַנְּהִיגָה פְּשוּטָה, מוֹהֲרָא"ש ז"ל חֲדוּשׁ נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד, כִּי מִלְּבַד הַמַּחְלָקָת וְהַהַסְּתִירָה שִׁישׁ עָלָיו, שְׂזָה מְכַסֶּה וּמַסְתִּיר אוֹתוֹ, נוֹסֵף לְזוֹת הוּא בְּעֲצָמוֹ מַסְתִּיר וּמְכַסֶּה אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מִינֵי כְּסוּיִים וְהַסְּתִירוֹת, וְהַעֲקָר – אֵיךְ יְכוּלִים לְרַאוֹת זֹאת? עַל־יָדֵי תַלְמִידֵי הַרְבִּים, שֶׁקָּרַב אֶל דַּעַת רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁאֲזוּ מִן הַסְּתוּם מְבִינִים עַל הַגְּלוּי, כְּעֵין שֶׁפָּרַשׁ רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי מוֹהֲרָ"ן חֶלֶק א', סִימָן ק"ט). אֲשֶׁר מֵהַצְּדִיק בְּעֲצָמוֹ אֵי אֶפְשָׁר לְהַבִּין וּלְהַשְׁכִּיל כָּלֵל, כִּי הוּא כְּמִשְׁלַח הַחוֹתֶם, שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְקְרוֹא בּוֹ כִּי הוּא הַפּוּד, רַק עַל־יָדֵי תַלְמִידֵי, שְׂרוּאִים שֶׁהֵם אֲנָשִׁי מַעֲשֵׂה, אֲזוּ יוֹדְעִים מַעֲלַת הַצְּדִיק וְכוּ', עֵין שֵׁם.

כְּמוֹ-כֵן הוּא אֲצֵל מוֹהֲרָא"ש ז"ל, אֲשֶׁר כָּל תַּלְמִיד שֶׁנִּתְקַרַב עַל יָדוֹ אֶל רַבְּנוּ ז"ל, הוּא בְּעֲצָמוֹ נַעֲשֶׂה חֲדוּשׁ נִפְלָא, בְּקִי נִפְלָא בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ ז"ל, וְכֵן מִטִּיל בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וּמִתְמִיד בְּתַפְלָה וּבְהַתְּבוּדוֹת, וּמִזֶּה

יכולים להבין מרחוק את מעלת הצדיק בעצמו, והחוש מעיד את גדל עצם גדלת מעלתו, כי רואים את אנשיו ומקרבו שקרב אל דעת רבנו ז"ל, שלקטן ולפחות יש דבורים כאלו באמונה ובגלוי אלקות, אשר מתאימים רק לצדיקים מהימים הקדמונים, כמו תלמידי הפעל-שם טוב הקדוש והמגיד, זכרונם לברכה.

ואף שממנו אין רואים שום דבר, אך מתלמידיו רואים נוראות נפלאות, כי מי שרק שמע בפעל את השיחות הקדושות המובאות בספר זה, נתעורר בל-כך אליו יתברך בתשוקה עצומה, עד שלבו בוער אליו יתברך, ומתמיד בתורה ובתפלה ובתבודדות, ומרבה לדבר דבורי אמונה וגלוי אלקותו יתברך עם כל חבריו וידידיו, כאשר ידוע ומפרסם זאת בעולם.

ועל-כן כל הקורא ומעיין בספר הקדוש הזה, ידון אותי לכף זכות,

אם לא ירדתי לעמק בוננתו הקדושה, כי אפילו זה המעט, היה קשה וכבד עלי לכתוב, וכמה יגיעות וטרחות יגעתי וטרחתי, להביא את כל זאת על פני הכתב, כי בשעה שמוהרא"ש ז"ל מדבר אפילו במילי דעלמא, וכל שכן בעבודת השם יתברך, נדמה כאילו שומעים קול מהשמים מממש, ושכינה מדברת מתוך גרונו, וכל שיחה ודבור יוצא באש מממש, בהתלהבות עצומה ובישוב הדעת נפלא.

אשרי מי שעמד במחיצתו, ואשרי מי ששמע דבורים אלו, ואז יעיד בעצמו, כי לא הגזמתי שום גזמה, אדרבה, כל מה שכתבתי הוא כטיפה מן הים מממש, כפי אריכות וצחנות לשונו, שדבר עמנו.

על-כל-פנים, גם על המעט הזה עלינו לתת תודה והודאה להשם יתברך, שזכיתי להעלותו על הכתב, והשם יתברך יעורר לבנו על-ידי הדבורים והשיחות הקדושות האלו, ונזכה לשוב בתשובה אמיתית אליו יתברך, אשר רק בשביל זה מוהרא"ש הקדוש ז"ל מרבה לדבר כל אלו הדבורים והשיחות היקרות, כדי שנזכה להתעלות באמונה הקדושה, ובגלוי אלקותו יתברך, ונזכה להיות כרצונו יתברך וכרצון צדיקיו הקדושים. וכשם שתדונו אותי לכף זכות, כך ידון אתכם המקום ברוך הוא תמיד לכף זכות.

ספר

שיחות-מוהרא"ש

חלק יד

אמונה

מוהרא"ש נ"י אומר, אשר איתא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ה'), שהעקר הוא האמונה, וצריך כל אחד לחפש את עצמו ולחזק עצמו באמונה; כי יש אנשים הסובלים כל מיני מחלות וחלאים רעים, והכל מחמת חסרון אמונה, כי אם היתה לאדם אמונה ברורה ומזככת בהקדוש-ברוך-הוא — היה יכול להרפא. מה הענין שצריכים לחפש ולבקש ולמצא בעצמו אמונה, איזה בקוש ומציאה זה? אלא כל יהודי חלק אלוך ממעל, נשמתו מעולם האצילות, עצם אלקות, ונתלבש בגוף הגשמי והחמרי, והקדוש-ברוך-הוא הוריד נשמה לעולם הזה בשליחות מיוחדת, כל יהודי יש לו שליחות לבצע בזה העולם. הנשמה מלבשת בגוף גשמי, בצרכים חמריים, עד שבקשי אדם נזכר, שבתוך תוכו יש נשמה קדושה, שהיא חלק בלתי נפרד מהקדוש-ברוך-הוא. הנשמה היא האמונה, כל יהודי יש לו אמונה, אין יהודי ללא אמונה, אלא שהאמונה מכסה עם גוף גשמי וצרכים גשמיים, ועקר עבודת היהודי — לבקש ולחפש ולמצא את הקדוש-ברוך-הוא. אומר רבנו ז"ל: כל המחלות והחלאים רעים, העצבים והבעיות שאדם סובל בגשמיות וברוחניות — הכל בא מחמת חסרון אמונה; כי אם אדם היה מכניס בעצמו ידיעה זו, שהקדוש-ברוך-הוא נמצא פה, היה משנה את כל המערכת סביבו, לידע שהוא תברך פה, אתו, עמו ואצלו. וזו העבודה הקשה ביותר, שאדם יחפש וימצא

אותו יתברך בתוכו, ואזי הִיה נגאל מכל צרותיו. אומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ז'): עקר הגלות אינה אלא מחמת חסרון אמונה; כל ענין הגלות, זה מחמת העדרות האמונה, כי אם היינו מתחזקים באמונה בהקדוש-ברוך-הוא, לידע שהבורא יתברך שמו מתייה, מהיה ומקים את כל הבריאָה כלה, היינו כלנו חוזרים אליו יתברך. ואומרים חכמינו הקדושים (שבת קיט:): אפלו בשעת פשלוֹנה של ירושלים לא פסקו ממנה אנשי אִמְנָה. כל הסבל והמשברים שאנשים סובלים כל רגע ורגע, זה בא רק מחמת חסרון אמונה. ולכן עלינו לדבר הרבה מנקדה זו — הן איש עם וזולתו, הן האב והאם, הן ההורים והילדים, להחזיר את הקדוש-ברוך-הוא ולהכניסו בחיי היום יום.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זה לעמת זה בשביל הבחירה והנפיון ברא הקדוש-ברוך-הוא את הסמ"ך-מ"ם, שעושה כל מיני פעולות להסתיר ולהעלים ולכסות את האלקות, שהאדם לא ירגיש את הקדוש-ברוך-הוא, ברגע שאדם מסיח דעת ממנו יתברך, חושב שיש פה איזה טבע, מקרה ומזל, כבר מתחיל לסבל סבל נורא. אומר רבנו ז"ל, אשר לזכות לאמונה ברוחה ומזככת, אדם צריך להתקרב אל צדיק. מה הענין של צדיק? אומרים חכמינו הקדושים (אבות א, טז): "עשה לך רב והסתלק מן הספק". אדם צריך שיהיה לו רב וצדיק אל מי לפנות. מהי גדלותו של הצדיק שצריך להתקרב אליו, ובלעדיו אי אפשר להשיג אמונה? אלא מהו צדיק? אומרים חכמינו הקדושים (ישעיה ס, כא): "ועמך כלם צדיקים", כל יהודי יש בו חלק באמונה, אך מה ההפרש בין צדיק לעמך? צדיק מגיל קטנותו מחפש ומבקש עד שמוצא את הקדוש-ברוך-הוא, וזו כל גיעתו וטרחתו, שמחפש תמיד אותו יתברך, זה מה שאומר הנביא (חבקוק ב, ד): "וצדיק באמונתו יחיה", אז הוא נכלל באור כל-כף גדול, שיכול להאיר את כל הנרות — הנשמות, כמו שכתוב (משלי כ, כז): "נר אלקים נשמת אדם"; כל יהודי זה נר, אך הוא מכבה, והצדיק מדליק את כל הנשמות. פשאדם זוכה ומקרב אל הצדיק, והצדיק מאיר בו אמונה פשוטה בו יתברך, וגם הוא מתחיל

להתלהב ולראות אותו יתברך בחיי היום-יום, על-ידי-זה יש לו כחות עצומים אחר-כך לחזק יהודים אחרים.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר, אשר זו מעלת נשמות ישראל, שכל יהודי ויהודי יכול להפך את כל העולם כלו לטוב ולהפך; יהודי יש לו כחות אדירים לקרב את כלל נשמות ישראל להקדוש-ברוך-הוא, עם גפרור אחד יכולים להצית אלפי אלפים דינם של תבואה. כן הדבר, נשמה אחת, יהודי אחד, אם מגלה ומפרסם אותו יתברך, יכול להדליק רבבות נשמות. לזאת מנח חוב על כל יהודי ויהודי לקרב יהודים אחרים אליו יתברך, וזה התקון על מעשיו הרעים שעשה נגדו יתברך. אף אחד אינו יכול להתחמק מזה, כי כל ישראל ערבים זה בזה (שבועות ט:); כשיהודים מתקבצים יחד, ומתחילים לדבר מהקדוש-ברוך-הוא, ומחפשים עצות איך להתקרב אליו יתברך, ואיך לחזק את נשמות ישראל, זה גורם למעלה בשמים שעשועים גדולים מאד, כי הקדוש-ברוך-הוא שמח עד מאד, שפה בעולם הזה הגשמי והחמרי, עולם הבציות, עולם הצרות, עולם החשך, ימצא יהודי אחד המגלה את הקדוש-ברוך-הוא, ימצאו שני יהודים המגלים את הקדוש-ברוך-הוא, או עשרה יהודים, או מאה או אלף וכו' וכו', ככל שיותר יהודים מגלים אותו יתברך, מזה נעשה אור גדול בשמים.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, עלינו להתאחד יחד ולחזק זה את זה באמונה, כי כל הישועות באות רק על-ידי אמונה. אומרים חכמינו הקדושים (תענית ח.): אין גשמים יורדים אלא בשביל בעלי אמונה. וכדוע בלי גשם שום דבר אינו צומח, ובלי הצומח אין מה לאכל. מספרים חכמינו הקדושים (עין ילקוט תתעד), למה ברא הקדוש-ברוך-הוא את טבע העולם, שנצטרך לגשמים, שירדו וישקו את השדות, ותצמח תבואה, ויקצרו ויהיה מה לאכל? אלא הקדוש-ברוך-הוא מתאנה מאד לתפלתן של ישראל. כשאדם רעב, הוא חש זאת היטב, כואב לו, כשאין לילדיו מה לאכל — הפאב גדול מנשא, כשהוא בעל חוב — לוחץ לו בלב, וגדולה מצוקתו לאין ערף. לכן הקדוש-ברוך-הוא נותן לו 'צביטה', והיהודי צועק:

"איי, רבונו של עולם, תוציאני מהחובות, תצילני מהצרות" ... ואזי מתפלל אליו יתברך, ופונה אליו ומבקש ומתחנן על נפשו ונפש בני ביתו וכו' וכו'. וזה רצה הקדוש-ברוך-הוא, שנוצטרך לגשמים, כדי שנסתכל למעלה לשמים, ונזעק: "רבונו של עולם, תשפיע את שדותינו, תביא לנו גשמיית, כדי שנוכל להחזיר לך רוחניות, שנוכל לקיים מצוות, ללמד את התורה הקדושה, ואחר-כך נוכל גם לחזק ולעודד את שאר נשמות ישראל". לזאת, הדבר הראשון — עלינו להתחזק בעצמנו באמונה פשוטה בהקדוש-ברוך-הוא.

ואיך זוכים לאמונה? ענה ואמר מוהרא"ש נ"י: על-ידי שמתקרבים אל הצדיק האמת, תפקיד הצדיק לעורר בני-אדם מן השנה, כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ס'), אשר יש בני-אדם שישנים את ימיהם, אדם יכול להיות בזה העולם שבעים שנה והוא ישן, מה הפשט בזה? הלא הוא הולך, מדבר, מסתובב עם חליפה, כובע וכדומה, עושה עסקים, אוכל וכו' וכו', כיצד יתכן שהוא ישן? אלא מחו ישן, כמו שאומרים חכמינו הקדושים (תרומות א, ג): סתם חרש — אינו שומע ואינו מדבר; חרש — מחמת שאינו שומע, אזי אינו מדבר, הינו אומר רבנו ז"ל: מי שאינו שומע את קול הצדיק, שמחזק מעודד ומשמח את נשמות ישראל, ומגלה להם את הקדוש-ברוך-הוא, אזי גם אינו מדבר אליו יתברך, ומי ששומע את התחזקות הצדיק, את גלוי האמונה שלו, הוא מתחיל לדבר אליו יתברך; הינו תכלית האמונה, לא רק שאני מאמין שהקדוש-ברוך-הוא מחיה וממהה ומקים את כל הבריאה כלה, והכל אלקות ואלקות זה הכל, אלא אני מדבר אליו יתברך בשפת האם שלי, זה עקר השלמות שאדם צריך להגיע אליה בזה העולם — שידבר בלשון שרגיל בה אליו יתברך, וכך מה שכואב ומעיק לו, יבוא ויספר בינו לבין קונו, כי הקדוש-ברוך-הוא מתאנה לתפלתן של ישראל, ורוצה לשמע את קולנו.

במה מתבטאת האמונה? בתפלה. הינו אם אדם מתפלל ומדבר אליו יתברך, סימן שמאמין בו יתברך, אף אם אדם חלש בענין זה — לדבר אליו יתברך, סימן שיש לו ספקות באמונה — "היש

הַנְיִי"ה בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין" (שְׁמוֹת יז, ד), וְאַחֲרֵי־כֵן כָּתוּב: "וַיָּבֵא עֲמֶלֶק", כִּי הִסְפְּקוֹת בְּאֲמוּנָה הֵם הֵם עֲמֶלֶק בְּעֲצָמוֹ, וְאָכֵן 'עֲמֶלֶק' בְּגִימְטְרִיָּה 'סִפְק'. אֵךְ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוֹצֵה וְחַפֵּץ שְׂאֵדָם יִבְקֹשׁ אוֹתוֹ, וְכֹאשֶׁר מִבְּקֹשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ וּמִתְפַּלֵּל אֵלָיו, בְּסִימָן הוּא שְׂיֵשׁ לוֹ אֲמוּנָה.

וְהֵבִיא מוֹהֲרָא"ש נ"י אֶת דְּבָרֵי הַמְדָּרֵשׁ (עֵין תַּנְחוּמָא שׁוֹפְטִים יג) עַל הַפְּסוּק (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, יד): "יִזְנֵתִי בַחֲגֵי הַסֵּלַע בְּסִתְרֵי הַמְדָּרְגָה", מִשָּׁל לְיִזְנֵה שְׁעָפָה וְהַנֵּץ רוֹדֵף אַחֲרֶיהָ, וְהִיזְנֵה פּוֹחֶדֶת וּבוֹרַחַת, וּמוֹצֵאת לְעֲצָמָה מְקוֹם בְּנִקְיֵי הַסֵּלַע, וְלִפְתַּע יוֹצֵא נֶחֶשׁ צָפַע וְרוֹצֵה לְהַרְגָּה, וְאֵינָה יוֹדַעַת לְהִיכֵן לִילָף, מֵאַחֲוֹר נִמְצָא הַנֵּץ וּמִלְפָּנָיִם הַנֶּחֶשׁ, וְלִכֵּן נִכְנָסֶת בְּסִפְקוֹת לְהִיכֵן תִּלְף, וְאֵזוּ יוֹצֵאת בֵּת קוֹל וְאוֹמְרַת: "הֲרֵאִינִי אֶת מְרֵאִיף, הַשְּׁמַעֲינִי אֶת קוֹלְךָ"; וְכֵן יִשְׂרָאֵל בָּאִים לְמִצְבַּב כְּזֶה, מִצַּד אֶחָד — הָאֲמוֹת רוֹדְפוֹת אוֹתָנוּ, מִצַּד שְׁנֵי — יֵשׁ לְכָל אֶחָד בְּעִיּוֹת בְּבֵית, וְכֵן בְּעִיּוֹת מִפְּנֵי הַמְדִינָה, וְאֵין יוֹדַעִים מַה לְעֲשׂוֹת, אֵזוּ יוֹצֵאת בֵּת קוֹל וְאוֹמְרַת: "הֲרֵאִינִי אֶת מְרֵאִיף" — הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוֹצֵה לְרְאוֹת אֶת הַמְצוּוֹת שְׁלָנוּ, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יֵשׁ מְזוּזָה עַל פֶּתַחֲנוּ, אָנוּ אוֹכְלִים כָּשֶׁר, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, אָנוּ שׁוֹלְחִים אֶת יְלָדֵינוּ לְמִקְוֹמוֹת לְמוֹד טוֹבִים וְנֹאוֹתִים עַל טְהָרַת הַקְדָּשׁ, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יְהוּדִים הוֹלְכִים לְבֵתִי כְּנִסְיוֹת וּלְבֵתִי מְדַרְשׁוֹת, וְכֵן הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוֹצֵה לְשַׁמַּע אֶת קוֹלֵינוּ, שְׁנִתְפַּלֵּל אֵלָיו, וְזֶהוּ "הַשְּׁמַעֲינִי אֶת קוֹלְךָ".

וְלִכֵּן, סֵיִם מוֹהֲרָא"ש נ"י, הַצְּדִיקִים הַקְדוּשִׁים תָּמִיד מִתְבוֹדְדִים אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, תָּמִיד מְדַבְּרִים אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, עַד שְׁזוֹכִים לְזִכְוֹן הַמַּחִין כְּזֶה, שְׁתַּמִּיד שֵׁם הַנְיִי"ה לְפָנָי עֵינֵיהֶם, וְהֵם יוֹדַעִים הֵיכֵן לְלַכֵּת וּמַה לְעֲשׂוֹת וּמַה לֹּא לְעֲשׂוֹת, כִּי שֵׁם הַנְיִי"ה מְאִיר נֶגֶד פְּנֵיהֶם. וְלִזֶּה יְכוֹל לְזַכּוֹת כָּל יְהוּדִי — אִם יִהְיֶה מְקַרֵּב אֶל הַצְּדִיק, שְׁפוֹקֵחַ לוֹ אֶת הָעֵינָיִם לְרְאוֹת אֶת הָאֲמוּנָה, שְׂיִתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא; וּבְמִקּוֹם שְׂיִתְעַרֵּב בְּפוֹלִיטִיקָה וּבִהְבָּלִים, אֲשֶׁר כָּל הַמְּפִלְגוֹת יִסְתַּדְּרוּ בְּלֹא-וְהֵכִי בְּלַעֲדָיו, אֵךְ מַה יְהֵא עִמוֹ, עִם מִשְׁפָּחָתוֹ, עִם אִשְׁתּוֹ וְיִלְדָיו? ! עֲלָיו לְדַאֵג לְשְׁלוֹם-בֵּיתוֹ, וְלְהַכְנִים

אותו יתברך בתוך הבית, ואז אין טוב ונעם מזה, אין חיים ערבים ומתקים מזה, כי אז יש שלום נפלא בבית הזה, ומבינים שבני הזוג שתפים בחיים, והילדים הם מתנות נפלאות, על-פן יש להגביהם ולשבחם, ולא להשפילם ולרדף אותם. ואם-כן העקר להעריך את המתנה שהקדוש-ברוך-הוא נתננו, הנה יש הרבה שלא זכו למצא זוגם, או שלא זכו לזרע של קימא. ולכן נודה לו יתברך על כל הטוב אשר גמלנו. ונראה להתקרב אל הצדיק האמת, הרוצה דבר אחד מעצמו ומתלמידיו: לשוב אל השרשים, לשוב אליו יתברך, כי זהו התענוג הגדול ביותר אצלו יתברך — כשיהודי מתפלל אליו, וזו צריכה להיות עבודתנו — קדש קדשים.

אילן

מוהרא"ש נ"י אמר: חמשה-עשר בשבט נקרא ראש השנה לאילנות, בו דנים את כל עצי השדה, פרי השדה, תבואות השדה, מה יהיה אתם כל השנה. וכמו שיש ראש השנה לאדם, והוא בא בתשרי, שאז דנים כל אדם מה יקרה עמו משך כל השנה, ואפלו מכה קלה באצבעו הקטנה, שיקבל ביום פלוני, בשעה פלונית וברגע פלוני, כבר דנים בראש השנה, מכל שכן תאנת דרכים, חס ושלום, עני או מחלה, השם ישמר, הכל דנים את האדם בראש השנה, מה יקרה עמו כל השנה — אם יהיה עשיר או, חס ושלום, עני, אם יהיה בריא, או, חס ושלום, חולה, וכיוצא בזה; לזאת שבים בתשובה בראש השנה. כמו-כן בחמשה-עשר בשבט, לפי דעת בית הלל (ראש השנה ב.), אז הוא ראש השנה לאילנות, אז דנים את עצי השדה מה יקרה אתם כל השנה. ואל תחשבו, אמר מוהרא"ש נ"י, שאתם רואים אילנות של תפוחים, לימונים, שקדים, תמרים, זיתים ועוד כל מיני פרות נחמדים למראה וטעמים למאכל, שהם צומחים מעצמם, יש על כל אילן חשבון נפרד, על

כל ענף יש חשבון פרטי, ועל כל עלה יש חשבון מדקדק. תתארו לעצמכם, אין לנו משג כמה רבבות רבבות אילנות וצמחים יש בכל העולם כלו, לאין ספור, ואף-על-פי-כן הכל בחשבון צדק, בדיוק מה יקרה לא רק עם האילן, לא רק עם הענף ולא רק עם הפרי, אלא אפלו עם העלה, כמה עצים עתידים להתיבש וכמה לפרח?! כמה ענפים עלולים להשבר וכמה יפרחו מחדש?! כמה פרות טובים יצאו מהאילן וכמה יהיו רקובים?! כמה תולעים יכנסו בפרות?! כמה עלים יתיבשו באילן?! אדם אינו מסגל לחשב את גדל ההשגחה פרטית שמשגיח הקדוש-ברוך-הוא על כל אילן, כי הכל בחשבון צדק ממנו יתברך, שאיננו יכולים לתאר ולשער כלל.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע במוצאי-שבת אחד אמר לתלמידים: באו ונסע. והתלמידים, שהיתה להם אמונת חכמים תמימה ברבם, לא שאלו: רבי איפה? רבי לאן? רבי למה?! הרבי אמר משהו, אז זהו זה! [זוהי אמונת חכמים באמת]. לבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע היה עגלון בשם אלכסי, וצויהו התלמידים לרתם את העגלה, וכאו והודיעו לרבי שמוכנים לנסיעה, וישבו כלם במצות רבם בעגלה. הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע עצם עיניו בדבקות גדולה כל הנסיעה והתלמידים מביטים, והעגלון מצליף בסוסים והם דוהרים, עד שנכנסו לתוף יער באמצע הלילה. היה זה אמצע החדש, הלבנה האירה מאד, רואים רק אילנות בעבי היער, נפל פחד על כלם. בפתע פתאם אמר הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע לעגלון לעצר, וירד הוא וכל תלמידיו, והחלו לפסע בתוף היער, והתלמידים שרויים בפחד גדול, אינם יודעים להיכן הולכים, וקף פסעו ופסעו, עד שהגיעו לאיזה אילן ועצרו שם. וככלם עמדו סביב, והבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע מסתכל ומסתכל על האילן, וככלם תמהים ומסתכלים זה על זה בפליאה — מה רואים כאן?! לפתע פתאם חשו באיזה נדנוד רוח, שתלשה עלה מהאילן, ולקחה את העלה והוליכתהו, והבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע מתחיל ללכת אחר העלה, והעלה פורח עם הרוח כמה מטרים רחוק מהאילן, והבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ממשיך לילך אחר העלה, והתלמידים

הולכים אחר רבם, והתבוננו איך העלה עף עם הרוח מטרים רחוקים מהאילן, לבסוף החל העלה לרדת מטה, והבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע נעצר, ורואה את העלה יורד, עד שנח על האדמה, וברגע שהגיע לאדמה, יצאה תולעת מהאדמה ונכנסה בתוך העלה, והחלה ללעס אותו. אמר להם הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע: "הנכם רואים, פה רחוק מהאילן בתוך האדמה יש תולעת רחוקה מהאילן כעשרים שלשים מטרים, והיא רעבה, אין לה מה לאכל, והיא קוראת להשם יתברך בתפלה שיתן לה לאכל, אזי מביא הקדוש-ברוך-הוא רוח, ומורידה את העלה, והעלה עף כשלשים מטרים, עד שמגיע לחור התולעת, והיא אוכלת אותו. הרואים אתם מה נקראת השגחה?!!" סיים הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, שאפלו תולעת קטנה, הקדוש-ברוך-הוא דואג למזונה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אנו רואים מפאן, איך הקדוש-ברוך-הוא משגיח על כל אילן ועל כל עלה מה יקרה עמו. ובחמשה-עשר בשבט הוא ראש השנה לאילנות, בו דנים את העץ בדיוק מה יהיה עמו ואיך יהיה — כמה פרות יתן?! מי יאכל את הפרות?! כמה נשמות תהיינה מגלגלות בתוך הפרות האלו?! ואם היו בני-אדם מתבוננים בכל פרי ופרי ושאר מיני מאכל מאיזה עץ או צמח הוא בא, ואיך הקדוש-ברוך-הוא מראש ראה מה יהיה בסוף, אז היו מברכים את ברכת "בורא פרי העץ", או "בורא פרי האדמה", או "שהכל נהיה בדברו" או "בורא מיני מזונות" — כל מאכל כפי ברכתו — בכונה גדולה, מחמת שמברכים את הקדוש-ברוך-הוא על החסד חנם שנתן לנו ענבים, תפוחי-זהב, זיתים, תמרים, חטה, שעורה, חרובים, אתרוגים, ועוד כל מיני מאכל שבעולם.

ואמר מוהרא"ש נ"י: זה החג של חמשה-עשר בשבט, ראש השנה לאילנות, שאנו טועמים מכל הפרות, כי אדם עתיד לתן את הדין על כל פרי ופרי שראה ולא אכל (ירושלמי קדושין, פרק ד', הלכה יד); כי אם בא לידך פרי זה, עליך לעשות ברכה ולאכלו בכונה, כי מי יודע איזו נשמה מגלגלת בתוך הפרי הזה, ועל-ידי הברכה

אתה מתקן את הנשמה, ומי יודע איזו התעלות יש לך, על-ידי
הברכה שאתה נותן תודה להקדוש-ברוך-הוא.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: עם ישראל זה עם אחד, יחיד
ומיוחד, עם עם אמונה באל עולם, עם ישראל אינם חיים בהפקרות,
עם ישראל אינם גדלים בזוללות והוללות, עם ישראל מאמינים
בהקדוש-ברוך-הוא באל עולם, שהוא דן את האילנות, את
הצמחים, את הפרות וכו', לזאת כשאוכלים איזה פרי, עושים ברכה
בכונה, ונותנים תודה לבורא יתברך שמו, שנתן לנו את הפרי,
ונזהרים לא להשליך את הקלפות על הארץ, אלא בפח האשפה, כי
מהפרי הזה שאכל — נהנה, על-כן צריך להשמר שלא יתהפך
מהפרי הזה להיות מזיק, כי עלולים להחליק, ולשבר יד או רגל,
השם ישמר. וכך אנו גדלים בדרך ארץ, הינו שאוכלים את פרותיו
יתברך עם ברכה, ותודה אנו נותנים לו יתברך, ושומרים גם-כן
שלא להשליך את הפסלת ברשות הרבים וכדומה, כדי שלא יצא
נזק.

ולכן בראש השנה לאילנות יוצאים לחוץ ומתבוננים על
האילנות מניבי הפרות, ורואים איך הם צומחים וגדלים, ומתבוננים
בגדלת הבורא יתברך שמו, ואוכלים את הפרות ושמחים מאד,
ומבקשים את הקדוש-ברוך-הוא, שנוזף שתהיה לנו פרנסה כל
השנה, כי מהחטה עושים לחם, חלות וכו', מהשעורה עושים עגות,
מרק, בירה וכו', וכן משאר שבעת המינים, שהם טובים למאכל
ובריאים. ולכן, סיים מוהרא"ש נ"י, אצל צדיקים היו מאכלים בט"ו
בשבט: "שנה טובה ברוכה", ונתנו בזה רמז: ש'ב'ט' — ראשי
תבות: שנה טובה ברוכה, שאנו מבקשים אותו יתברך, שתהיה
השנה טובה וברוכה, ויהיה לנו לחם לאכל ופרות ערבים, ולא
נחסר דבר כל השנה. אבל אסור לשכח לברך ברכות קדם האכילה,
כל מאכל וברכתו הראויה לו. וכמו שהזהיר האר"י הקדוש, שנהיה
זהירים בברכות הנהנין, ברכות הפרות, לברכן בכונה גדולה, כי יש
שם נשמות המגלגלות, וכשיהידי בזה העולם מברך אותו יתברך
על כל פרי שאוכל, גורם שעשוע גדול בשמים. וכן

בחמשה-עשר בשבט מבקשים ממנו יתברך, שיתן לנו מצות על פסח, וחס ושלום, לא נכשל בחמץ, וכן מבקשים ממנו יתברך, שיתן לנו אתרוג מהדר על חג הסוכות.

אשה

מוהרא"ש נ"י אמר: על האשה לידע, שיש לה כחות הנפש בלתי רגילים. כי חכמינו הקדושים אומרים (יבמות קטו.): אשה כלי זינה עליה, ויכולה תמיד להגן על עצמה, כי יש לה כחות הנפש עצומים. בענין שלום-בית, תלוי הדבר באשה יותר מהבעל. הגבר בדרך כלל גאותן גדול, ורוצה להראות את כחו: 'אני' 'אני', זה טבעו, כי גבר הוא משפיע, ואם אין לו היכן להשפיע, אז לכל הפחות רוצה להשפיע בבית — על האשה, על הילדים, ואם אין זה הולך לו, אזי מוציא את עצביו על אשתו, וכשיש לאשה חכמה היא בונה ביתה, ולא — מחריבה את הבית כמו ידיה, וכמו שכתוב (משלי יד, א): "חכמות נשים בנתה ביתה, ואולת בידיה תהרסנו". הסגלה הטובה ביותר — לתת תמיד פבוד לבעל, לבנותו בצורות שונות, לעודדו ולאמצו: "אתה יכול, אתה מצליח" וכו', ואף שגראה הדבר כמוזר מאד, ובפרט כשאשה ממרמרת, ויש לה די והותר מבעלה, אף-על-פי-כן אין זה פתרון לשבר בית, חס ושלום, כי לברח מהבית זהו האסון הגדול ביותר, ומי שסובל ביותר — אלו הילדים, ואמלותרם — קשה מנשא. ולכן אם האשה ברת שכל היא, אזי אף שיש לה בלבה הרבה, היא מבליגה, ואינה מותחת בקרת על בעלה, כי ברגע שמבקרת את מעשיו, הוא חש עצמו משפל מאד, "וכי אשתי תאמר לי מה לעשות?! הרי 'אני' 'אני' ושוב 'אני'" וכו', ולכן בהיות האשה חכמה — ביתה נשאר קיים ועומד.

ואמר מוהרא"ש נ"י: חכמינו הקדושים אומרים (ירושלמי עבודה

זרה, פרק א', הלכה א') על ירבעם בן נבט: מי דחה אותו משני העולמות? הגאונה שהיתה בו. ירבעם בן נבט היה מלך ישראל, בימיו מלך על יהודה רחבעם בן שלמה, וכידוע נחלקה אז המלוכה, והיו יהודה וישראל נפרדים זה מזה, כיצד החל הפרוד והמחלקת בעם ישראל? על-ידי ירבעם בן נבט שהיה בעל גאונה גדול, וכיצד נעשה בעל גאונה? אלא שהיה בית-המקדש בירושלים שיף לשבט יהודה. אומרים חכמינו הקדושים (שם): מקץ שבע שנים אחר שמטיטה, נעשה ירבעם מלך; כי שקל ירבעם בינו לבין עצמו ואמר: מקץ שבע שנים — כשמימים את השמיטה זהו בחג הסכות, ואז קוראים פרשת הקהל, המלך מקהיל את כל עם ישראל וקורא לפניהם בתורה, כל עם ישראל יעלו לבית-המקדש, וישמעו את הפרשה שיקראנה המלך, מי המלך? רחבעם בן שלמה משבט יהודה, אני גם-כן מלך, אבל בודאי רחבעם מלך יהודה? היא הראשון שיקרא את הפרשה, וכיצד יתכן שהוא הראשון ואני השני? ! הינו הגאות לא נתנה לו מנוח. וחכך בדעתו, שאם רחבעם יקרא את הפרשה לפניו, ילכו עם ישראל אחריו, והוא יותר לבדו, ואין מלך בלא עם, ואזי יראו כלם שרחבעם המלך, והוא — ירבעם אינו שוה מאומה. [הכל מסתובב על 'אני'], והבין שהדבר לרעתו, והלך ועשה שני עגלי זהב, ובדה חגים חדשים, ונפרד עם ישראל, רחמנא לצלן; וכל זה גרם ירבעם בן נבט — לפרוד בין יהודה וישראל, ונעשה מה שנעשה — הכל מחמת הגאות.

והבהיר מוהרא"ש נ"י את המסקנה העולה מאליה: הגאונה והגאות: 'אני', 'אני', 'אני', היא שרש החרבן. פי הנה עם ישראל נחלק בין שבט יהודה לשאר השבטים, ורב עם ישראל הלך אחר ירבעם בן נבט, והכל מחמת הגאות. אם יכול להיות בין השבטים פרוד כזה, על אחת כמה וכמה בבית יכול להיות פרוד גדול, מפאת הגאות. ולכן, אמר מוהרא"ש נ"י, אשה חכמה תתן לבעלה את הכבוד, אף שאיננו צודק, היא תעביר על מדותיה ותכבדו, וכרגע שחש ששוה משהו, שהוא מלך, אזי יבין שאשתו צריכה להיות מלכה, כי זה טבע של הבעל, שחפץ לחוש כי הוא חשוב, וכרגע

שמשפילים אותו אזי חושב: לא די שאני משפל אצל אנשים, אצל הילדים, גם אצל אשתי אני משפל?! אזי נוקם בה בכל דרך אפשרית, והמחלקת והריב דרים בבית.

והוסיף מוהרא"ש נ"י ואמר: מוכא בגמרא (נדה מה:): בינה יתרה נתנה לאשה יותר מלאיש; הנה בת נעשית בת-מצנה בגיל שתים-עשרה, ובן מקבל על מצוות בגיל שלש-עשרה, כי לאשה יש בינה יתרה, כך הטביע בה הקדוש-ברוך-הוא, שיש לה הבנה דקה יותר, ולכן צריכה לסייע לבעלה, וליעץ לו בעת הצורך, ולפעמים אף לעצרו מעשית איזה עסק פזיז וכו', לפעמים נסתר מעיני הגבר שעוללים בעטייה של עסקה פלונית להכנס לחובות וכו', והאשה בחכמתה ובתבונתה מסייעת בידו לערוך חשבון מסדר ומדקדק, ולבדק את כל הנושא על כל הבטיו. ולכן, סיים מוהרא"ש נ"י, הסגלה הטובה ביותר לבית מוצק ואיתן, שהשלוש והשלשה שוכנים בו תדיר — לכבד את הבעל ולהצדיקו בחכמה רבה, לחזקו ולעודדו, כי השפלתו והריסת דמויו העצמי, ודבורים כגון: "הנה אחרים מצלחים יותר, כשרונניים יותר" וכו', הם שרש החרבן, והתמוטטות יסודות הבנין. ולכן על האשה להמנע מכך ולהזהר בזה מאד.

בשם אומרו

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר איתא בדברי חכמינו הקדושים (אבות ו, ו): התורה נקנית במ"ח דברים, והמדה האחרונה: 'האומר דבר בשם אומרו מביא גאלה לעולם', שנאמר (אסתר ב, כב): "נתאמר אסתר למלך בשם מרדכי"; ויש לדיק, מדוע מדה זו של 'האומר דבר בשם אומרו', היא מהדברים אשר התורה נקנית בהם? אלא חכמינו הקדושים הפליגו במעלת תלמיד הלומד אצל רבו, כך היתה קבלת התורה מדור דור: משה קבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי

כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה; וְכֵן הוּלָךְ סֵדֵר קִבְלַת תּוֹרָה עַד דּוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ, כְּשֶׁאֵנוּ מְזַכְּרִים 'דְּבַר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ', הֲרִי זֶה מְבִיא גְּאֻלָּה לְעוֹלָם.

וְהִבְהִיר מוֹהֲרָא"ש נ"י מָה זֶה 'בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ'; אִם יֵשׁ לָנוּ אֶהְבָּה אֶל הַרְבֵּי שְׁמֵלֵמֵדְנוּ תּוֹרָה, בְּמָה מִתְבַּטָּאת הָאֶהְבָּה? לֹא דִי בְּכֹךְ שְׂאוֹמֵר בְּפִיו: "אֲנִי אוֹהֵב אֶת הַרְבֵּי, אֲנִי מוֹסֵר נַפְשִׁי בְּעַבְרוֹרוֹ" וְכוּ', אֲלֹא בְּמָה מִתְבַּטָּא שְׁקִבְלַתִּי כְּכֹר אֶת הַתּוֹרָה שְׁלֵמֵדְתִּי מִמֶּנּוּ, עַל-יְדֵי אַרְבָּעִים וְשֶׁבַע מִדּוֹת? עַל-יְדֵי הַמִּדָּה הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁהִיא הָעֵקֶר: 'הָאוֹמֵר דְּבַר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ', הֵינּוּ ש"פֶּל מָה שְׁזָכִיתִי עַד עֵתָה הִנֵּה רַק בְּזָכוֹת רַבִּי, אִם לֹא הַרְבֵּי הִנֵּה — זָקֵן וּפְאוֹת לֹא הָיוּ לִי, אֲמוֹנָה לֹא הִיְתָה לִי, אִם לֹא הַצְדִּיק הִנֵּה — לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין לֹא הִיְתִי זוֹכֵה, לֹא הִיְתִי מִתְפַּלֵּל כְּרְאוּי, כָּל שָׁפֵן תּוֹרָה, שְׂאֵלְמֵלֵא הַצְדִּיק הִנֵּה לֹא הִיְתִי זוֹכֵה לְלַמֵּד כָּל-כֹּךְ הַרְבֵּה, וּלְטִיֵּל בְּכָל חֻלְקֵי הַתּוֹרָה כְּלָה". וּבִכֵּן — כָּל דְּבַר שְׁזָכִינוּ, הֲרִי זֶה 'בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ' — בְּזָכוֹת הַרְבֵּי, שְׁבָרוּךְ הַשֵּׁם, יֵשׁ לָנוּ רַבִּי כְּזֶה, הַמְחִיָּה וּמְחִזֵּק וּמְעוֹדֵד וּמְשַׁמֵּחַ אוֹתָנוּ לְתוֹרָה וּתְפִלָּה, לְמַצּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, לְמִדּוֹת טוֹבוֹת, לִירְאֵת שְׁמַיִם וְכוּ' וְכוּ', זֶה 'הָאוֹמֵר דְּבַר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ', שְׁבֹזָה תְלוּיוֹת כָּל הָאַרְבָּעִים וְשֶׁבַע מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִקְנִית בָּהֶן. וְלִכֵּן הִקְפִּידוּ עַל זֶה חֻכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים עַד מְאֹד.

וְהַתְרִיעַ מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר, אֲשֶׁר בְּדֶרֶךְ כָּלֵל כָּל אֶחָד מִדְּבַר 'בְּשֵׁם' מוֹהֲרָא"ש נ"י, אוֹמְרִים שְׁנֵי הַפְּכִים, וְהַכֵּל 'בְּשֵׁם מוֹהֲרָא"ש', וְעַדִּין אֲנִי חַי וְיֻכּוֹלִים לְבַרֵּר, אִם אֲמַרְתִּי כֹךְ אִם לֹאוּ, וְלֹא לְקַבֵּל כָּל דְּבַר שְׁפִלוּנִי וְאֵלְמוּנִי אוֹמְרִים 'בְּשֵׁם מוֹהֲרָא"ש', יֵשׁ לְבַרֵּר הַיֵּטֵב וּלְיֻדָּא אִם אֲכֵן כֹךְ אֲמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י. וְכִמוֹ שְׂמוּכָא בְּגִמְרָא (בְּרִכּוֹת כו:), בְּמַחְלֶקֶת שֶׁהִיְתָה בְּבֵית-הַמְּדֻרָשׁ, עָנָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאִי: הַיַּאֲךְ חַיִּי יְכוּל לְהַכְחִישׁ אֶת חַיִּי?! הוּא עַדִּין חַי, וְיֻכּוֹלִים לְשַׁאֲלוֹ — אִם אֲמַר אִם לֹאוּ, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוֹדָה: אֲמַרְתִּי. מָה רוֹצֵה הַגְּמָרָא לְחַדֵּשׁ לָנוּ בְּזֶה שְׂאִין חַיִּי מְכַחִישׁ אֶת חַיִּי? אֲלֹא יְכוּל לְהִיוֹת דְּבַר כְּזֶה, שְׁנֵי אֲנָשִׁים חַיִּים, וְהַשְּׁלִישִׁי — בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ, הֵינּוּ זֶה שְׂאוֹמְרִים בְּשֵׁמוֹ — הוּא גַם-כֵּן חַי, אַף-עַל-פִּי-כֵן שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אוֹמְרִים אֲנִי שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁם מוֹהֲרָא"ש כֹךְ,

וְאֵנִי שִׁמְעֵתִי בְּשֵׁם מוֹהְרָא"ש כֶּף, וְהַשׁוֹמְעִים מְקַבְּלִים אֶת הַדְּבָרִים כְּמוֹת שָׁהם, בְּלִי לְכַרֵּר וְכוּ' וְכוּ', בְּלִי לְפַקֵּק וּלְדַקְדֵּק אוֹלֵי פְלוֹנֵי סֵלֶף אֶת הַדְּבָרִים, אוֹלֵי לֹא שָׁמַע טוֹב, אוֹ לֹא הִבִּין כְּדַבְעֵי, וְכֵן מֵה הָיוּ הַנְּתוּנִים הַסְּבִיבֵתִיִּים שְׁמוֹהְרָא"ש נ"י אָמַר, מֵה הָיָה לְפָנַי וְאַחֲרָי, אוֹלֵי אָמַר אֶת הַדְּבָרִים בְּהַקְשֵׁר לְקֹדֶם אוֹ אַחֲר־כֶּף; וְכֶף נִגְרַם חֲכוּף וּמְחַלְקֵת, קִטְטוֹת וּמְרִיבוֹת, עַל דְּבַר 'בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ' — שֶׁלֹּא הָיָה וְלֹא נֶאֱמַר וְכוּ' וְכוּ'.

יֵשׁ לָנוּ מִסְכַּת עֲדִיּוֹת, מֵהִי מִסְכַּת זוֹ? שֶׁכָּל תַּנְאָה הַעִיד מֵה שִׁשְׁמַע מֵרַבּוֹ, וְעַקֵּר הַתְּכַלִּית לְסַפֵּר בֵּיתֵר דִּיוֹק מֵה שִׁמְעָה. וְכֵן הַדְּבַר לְעַנְיָנֵינוּ, יֵשׁ לְצִטֵּט בְּדִיוֹק מֵה שִׁשְׁמַע מִפִּי הַרְבֵּי, וְלֹא מֵה שֶׁטוֹב לוֹ, הֵינּוּ שֶׁלֹּא יִפְרֹשׁ לְזוּלָתוֹ אֶת הַדְּבָרִים, כְּדִי לְהַתְגַּרּוֹת בּוֹ, הֵינּוּ שֶׁמְצִטֵּט אֶת הַדְּבוּרִים בְּלֶבֶד, וְלֹא מִבְּהִיר אֶת כָּל פְּנֵי הַדְּבָרִים וְהַנְּתוּנִים בְּשִׁטַּח — מֵדוּעַ אָמַר הַרְבֵּי אֶת הַדְּבָרִים, לְשֵׁם מֵה וְכִיצַד; כִּי לְצִטֵּט דְּבוּרִים בְּעֵלְמָא, זֶה הַדְּבַר הַחֲמוּר בְּיוֹתֵר, כְּגוֹן לְצִטֵּט אֶת הַפְּסוּק: "וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אַחֲרֵיכֶם", אֲשֶׁר אוֹמְרִים אֶת זֹאת פְּעַמִּים בְּיוֹם — עָרַב וְבָקֵר, וְאֵינוֹ מְצִטֵּט מֵה שֶׁכְּתוּב קֹדֶם לְכֵן: "הַשְּׁמֵרוּ לְכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אַחֲרֵיכֶם", וְהִבֵּן.

וּסְפַר מוֹהְרָא"ש נ"י: בְּשָׁנִים הַקּוֹדְמוֹת כְּשֶׁהֵיְתִי בְּצַפָּת, בָּא אֵלַי אֶחָד, שֶׁקּוֹרָא עֲצָמוֹ בְּעַל תְּשׁוּבָה, וּבְאַמַּת יֵשׁ לוֹ חֲבוּרָה, שֶׁבִּיחַד לּוֹקָחִים סְמִים, הַשֵּׁם יִשְׁמַר, וְהַחִילוֹתִי לְדַבֵּר עִמָּהֶם: מֵה אֲתָכֶם, זֶהוּ דְּבַר מְסַכֵּן, אֲתֶם הוֹרְסִים אֶת גּוּפְכֶם. אֲזִי אָמַרוּ: כְּתוּב בַּתּוֹרָה שֶׁמִּתֵּר לְקַחַת סְמִים. שְׁאַלְתִּי: הֵיכֵן? וְהִשִּׁיבוּ: אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם, "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה, קַח לָךְ סְמִים"; אֲזִי רָאִיתִי אִיךָ יְכוּלִים לְסַלֵּף דְּבוּרִים וּלְהוֹצִיאֵם מִהַקְשָׁר, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, וּבְזֵה הַבְּנֵי מֵה הַהֶפֶף שֶׁל הַמְּבִיא גְּאֵלָה לְעוֹלָם.

וּסְפַר מוֹהְרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר הָיוּ פְעַם שָׁנִים מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, שֶׁהִלְכוּ מִמְּקוֹם לְמְקוֹם לְצַדְקָה, הִגִּיעוּ אֶל צְדִיק מְפָרְסֵם, וַיִּדְעוּ שֶׁהוּא חוֹלֵק עַל דְּבַר רַבְּנוּ ז"ל, הָאֶחָד, שֶׁהָיָה גְדוֹל יוֹתֵר, אָמַר לְחַבְרָו: הֵבָה נִשְׁתַּק וְלֹא נֶאֱמַר מִי אָנוּ, לְמַה לָּנוּ לְהִסְתַּכְסֵּף וּלְגַרֵם

מחלקת?! והתאָרְחוּ אֶצֶל אוֹתוֹ מִפְּרָסָם בְּשֶׁבֶת. הַכֶּרֶת פְּנִיָּהֶם עֲנֵתָה בָּם שֶׁהֵם יְרֵאִים וְשׁוֹלְמִים, תִּלְמִידֵי חֲכָמִים, אֲזִי אָמַר הַצַּדִּיק: תֹּאמְרוּ לִי אֵיזָה דָּבָר תּוֹרָה. וְאָמְרוּ לוֹ אֵיזָה דְבוּר מִ"לְקוּטֵי־מוֹהַר"ן", וְהַצַּדִּיק הִתְפַּעֵל כָּל־כֶּף מִהַחְדוּשִׁים, וְאָמַר: תּוֹסִיפוּ וְתֹאמְרוּ, אֲזִי הַמְשִׁיף עוֹד וְכוּ', וְשָׁאֲלָם: הֵיכֵן שָׁמַעְתֶּם דְבוּרִים כָּאלוֹ? עָנוּ: בְּסִפּוֹר "מְגִלָּה עֲמֻקּוֹת". וְהִתְפַּעֵל עַד מְאֹד, וְאַחַר שֶׁבֶת נִתְּנָם סְכוּם עֲצוּם וְלָוָה אוֹתָם. כְּשִׁיצְאוּ, שָׁאֵל הַקָּטָן אֶת הַגָּדוֹל וְאָמַר: יֵשׁ לִי שְׂתֵי קְשִׁוֹת עָלַיְכֶם. א. מִדּוּעַ לֹא אָמַרְתֶּם 'בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ'? כִּמוֹ שְׂאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים: 'הָאוֹמֵר דְּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ מִבִּיא גְּאֻלָּה לְעוֹלָם', וְכֵּן עֲכַבְתֶּם אֶת הַגְּאֻלָּה. ב. מִדּוּעַ כְּשִׁשְׂאֵל אֶתְכֶם, עֲנִיתֶם שְׂזָה מוּבָא בִּ"מְגִלָּה עֲמֻקּוֹת"? עָנָה לוֹ כֶּף: נִתְּבוּנָן הֵיטֵב בְּמִשְׁנָה מֵהַ כְּתוּב, מִתִּי כְּדֹאֵי לֹמַר 'בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ'? כְּשִׁמְבִיא גְּאֻלָּה, אָבֵל אִם זֶה יָבִיא מִחֻלְקָת, טוֹב יוֹתֵר לֹא לֹמַר 'בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ', כִּי מֵאֲרִיף אֶת הַגְּלוּת, בְּאֲשֶׁר הֵהוּא יִתְחִיל לְדַבֵּר: אֵינִי רוֹצֵה לְשָׁמַע וְכַדוּמָה; וְיַעֲנִינֵן "מְגִלָּה עֲמֻקּוֹת", רַבְּנוּ ז"ל בְּאֵמַת מְגִלָּה אֶת הָעֲנִינִים הַעֲמֻקִּים.

וְכֵן הַדְּבָר לְדִידְכֶם, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אוֹמְרִים הַרְּבָה דְּבָרִים בְּשֵׁמִי, וְצִטוּטִים מְצִטוּטִים שׁוֹנִים, אֲךָ מָה אָמַרְתִּי לְפָנֶי־כֵן אוֹ אַחֲרֵי־כֵן אֵין אוֹמְרִים, מָה הִנֵּה הִרְקַע קָדָם אוֹ אַחֲרֵי־כֶּף, מִדּוּעַ נֹאמְרוּ הַדְּבָרִים, לְשֵׁם מָה וְכִיצַד?! זֹאת אֵין מְסֻפְרִים, אֲלֵא מְבִיאִים אֶת הַצִּטוּט בְּלִבָּד, כְּדִי לְהַתְּגָרוֹת בְּזוּלַת וְכַדוּמָה, וְהַשׁוֹמְעִים בּוֹנִים בְּנִינִים, וּמִזֶּה נֶעֱשֶׂה אַחֲרֵי־כֶּף מִחֻלְקָת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, שְׂזָה הַדְּבָר הַשְּׁנוּא בְּיוֹתֵר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינְנוּ מִבִּיא גְּאֻלָּה לְעוֹלָם.

בְּטָלָה

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: אֵיִתָּא בְּדַבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (כְּתוּבוֹת)

נט): הַבְּטָלָה מְבִיאָה לַיָּדֵי שְׁעֵמוֹם, הַבְּטָלָה מְבִיאָה לַיָּדֵי זְמָה; כְּשֶׁאָדָם מְבַטֵּל אֶת הַזְּמַן וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה מְאוּמָה, נַעֲשֶׂה מְשַׁעְמָם, מֵהוּ שְׁעֵמוֹם? אֹמֵר רַש"י בְּמָקוֹם: שְׁגֵעוֹן, כְּשֶׁאֵין לְאָדָם מָה לַעֲשׂוֹת הוּא נַעֲשֶׂה מִמֶּשׁ מְשֻׁנָּע, אוֹ רַחֲמָנָא לְצַלְן, מְגִיעַ לַיָּדֵי זְמָה, וַיְדַבֵּר נְבוּל פָּה, וַדְּבָרִים מְגֻנִים עַל הַזּוּלָת, הֵיחֵד שְׂמַחוּ מִזְהֵם, אֲזַי מְנַבֵּל פִּי וּמְמַצִּיא דְּבָרִים עַל הַזּוּלָת, וְכִמוֹ שְׂאוֹמֵר שְׂרַבְנוּ ז"ל בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת (אוֹת נְבוּל פָּה, סִימָן א'): מִי שֶׁמְדַבֵּר נְבוּל פָּה, בְּיָדוּעַ שְׁלֹבוֹ חוֹשֵׁב מַחְשְׁבוֹת אָנֹן.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר תִּשַׁע מְאוֹת תִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה אָנָשִׁים מְתִים מֵהַבְּטָלָה, וְאֶחָד מֵאֶלֶף מֵת מֵיְתָה רִגְלִיהָ (עֵין אַבוֹת דְּרַבִּי נְתָן, פֶּרֶק י"א), מֵדוּעַ? כִּי הַבְּטָלָה הוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם. וְרוֹאִים בְּמַצִּיאוֹת, שְׂדַבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים הֵם אֵמֶת וַיִּצִיב וְנִכְוֵן וְקָיָם וַיִּשָּׁר; נִתְּבוֹנָן נָא עַל זֶקֶן בַּר דַּעַת, מְלֵא תִכָּן — תָּמִיד יִתְעַסֵּק בְּמַשְׁהוֹ, יִתְקַן, יִסְדֵּר, יִצְבַּע, יַעֲבֹד, יִסְתַּוְּבַב וַיַּחֲפֹשׂ מֵהַיֵּשׁ לַעֲשׂוֹת, עַל מְנַח שְׁלֵא יִלָּךְ בְּטַל, וַיִּשְׁתַּדֵּל לְהַעֲסִיק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל דְּבַר אֶפְשָׁרִי, פֶּה יַעֲרֹךְ קְנִיּוֹת, כָּאֵן יִלָּךְ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת וַיִּלְמַד שְׁעוֹר וְכוּ' וְכוּ', אָדָם כְּזֶה יֵשׁ לוֹ, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, אֲרִיכוֹת יָמִים וְשָׁנִים, כִּי הוּא תָּמִיד עֶסוּק. לַעֲמַתוֹ יֵשׁ אָדָם אַחֵר, שְׁעוֹבְרִים עֲתוּתוֹ בְּבְטָלָה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ הֵיאֵךְ לְנַצְלָם, מַחֲמַת שְׁתַּכְּנוּ רִיקְנֵי וְנְבוּב, לֹא יָדַע כִּיצַד לְהַעֲבִיר אֶת יוֹמוֹ, וְאֲזַי מִתְחִיל לְחוֹשׂ כְּאָבִים פֶּה וְשֵׁם, וְרֵץ לְרוֹפְאִים, לְקַפֵּת חוֹלִים, לְפִתּוֹעַ פִּתְאֹם נִזְכָּר שֵׁישׁ לוֹ אֵיבָרִים וְגִידִים, וְכֵלָם כּוֹאֲבִים לוֹ, וַיִּוֹדַע בְּדִיּוּק לְהַסְבִּיר פְּעֻלַת מַעֲיוֹ וְלִבּוֹ וְכוּ' וְכוּ', וּמֵהַ תְּפִקוּדָם וְכוּ', וְכֵן מִתְחִיל לְחַשֵּׁב מֵאַחֲרֵים — מֵדוּעַ לָהֶם הוֹלָךְ כְּזֹאת, וְלָהֶם אַחֲרֵת — טוֹב יוֹתֵר מִמֶּנִּי, וְחוֹשֵׁב מַחְשְׁבוֹת, וּבוֹנֵה דְמִיוֹנוֹת עַל זוּלָתוֹ, חוֹתֵר חֲתִירוֹת מַחֲמַת קִנְיָה, וַיִּוֹצֵר תְּכָכִים וְכִדּוּמָה, כֹּל זֶה בֵּא מַחֲמַת שְׁעֵמוֹם, בְּבִקְרָא אֹמֵר מִי יִתֵּן עָרֵב וּבְעָרֵב מִי יִתֵּן בִּקְרָא, וְאֵף נִכְנָס עַל-יְדֵי-זֶה לְדַכְּאוֹן וְלַמְרָה שְׁחוּרָה, כִּי אֵינוֹ יוֹדֵעַ מָה לַעֲשׂוֹת בְּזְמַן הָרַב שֵׁישׁ לוֹ, אֵף כְּשֶׁאָדָם עֶסוּק, אֵין לוֹ זְמַן לְחַשֵּׁב מִכָּל הַכְּאָבִים וְכוּ', אֵין מַחוּ פְּנוּי לְחַשֵּׁב מַעֲצָמוֹ — מִכְּאָבִיו, אֵף אֵינוֹ חָשׂ שְׂכוֹאֵב לוֹ מַשְׁהוֹ, וְכֵן אֵין לוֹ פְּנָאֵי לְחַשֵּׁב מֵאַחֲרֵים; הַבְּטָלָה, אִם-כֵּן, מְבִיאָה

לכל הצרות שבעולם, רחמנא לצלן, עד כדי כך, שכל המריבות באות רק ממנה.

והבהיר מוהרא"ש נ"י את דברי חכמינו הקדושים (שבת כב.) בענין יוסף הצדיק, שהשליכוהו לבור, שנאמר (בראשית לו, כד): "והבור ריק אין בו מים", מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו — רש"י; הצדיקים מפרשים, 'בור' — מרמז על האדם, ריק אין בו מים, מה זה מים? אין מים אלא תורה (בבא קמא יז.), אם אין באדם תורה, אזי נחשים ועקרבים יש בו; הינו שהאחד רוצה לנשף את זולתו, ומביא על עצמו וסביבתו צרות הרבה, אשר דבר זה בא מבטלה; כי אם היו שומרים על הזמן, לא היה רגע אחד פנוי להסתכל על השני, לא היתה דקה אחת לעשות מריבה ולהכנס בדין ודברים עם הזולת.

וכן בבית על האדם לעסק בשלו ולא להתערב בכשולים וכדומה, אשר מזה נעשות טענות ומריבות וחכוכים, במקום שיטה שכמו לעזר, או ילמד למודיו וכדומה, מתלונן על כל דבר, ואז נעשית מחלקת וצרות צרורות. וממה נובע כל זאת? מבטלה, מחמת שאין לו מה לעשות עם עצמו, ותחת אשר להוציא את כחו ויכלתו בעסקיו הרוחניים והגשמיים, אזי מוציאם על אשתו והילדים, בכעס ובצעצבים, אשר כל אלו תולדות הבטלה, שאיננו עסוק באיזה עסק.

וסכם מוהרא"ש נ"י ואמר, כי כל המחלקת בבית עם האשה בפרט, או בבית הכנסת עם אנשים, ובחוג עם ידידים בכלל, הכל בא מחמת הבטלה, כיון שאין לאדם עבודה, אזי מה יעשה? מחפש מומים וחסרונות בשני, אף אם היתה לו עבודה, סדר יום מלא וגדוש בטוב, הנה מתפלל ותיקין, ותכף-ומיד אחר התפלה הנה רץ ומזדרז לעבודתו, ואחר-כך שב ולומד את שעוריו הקבועים וכו', וכו', ובקשי הנה לו פנאי למלא צרכיו הוא, ובנדאי שלא הנה פנוי לחשב מאחרים; אשרי הזוכה לנצל את עתותיו כראוי, אשר ינחל העולם הזה והעולם הבא גם יחד.

בן יחיד

מוהרא"ש נ"י צטט את הספור שספר רבנו ז"ל בספורי-
מעשיות מרב ובן יחיד (מעשה ח'), תמצית הספור, שהבן יחיד
השתוקק מאד לבא אל הצדיק, ואביו מנע ממנו, ותמיד הביא לפניו
אנשים שיִדברו לשון-הרע על הצדיק, ואמרו: וכי זה צדיק?! אני
ראיתי שעבר עברה, רחמנא לצלן, וזה דבר על הצדיק לשון-הרע
אחר, והשלישי הוסיף דברי שקר אחרים, אף הבן יחיד התעקש
ורצה לבוא אל הצדיק, כי הרגיש שאם לא יבוא אליו, חזיו אינם
חיים, כי הצדיק מכניס תשוקה עצומה להקדוש-ברוך-הוא, כמו
שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ס'): אדם ישן אזי אינו
מרגיש את הקדוש-ברוך-הוא, וממילא אינו יכול לדבר אליו
יתברך, והצדיק מעורר את האדם לשיח אליו יתברך, ומקרב
לבוראו. וכך הבן יחיד התעקש, עד שנאות אביו. ובדרך נסיעתם
היו להם מניעות, נשברו גלגלי העגלה, אזי חזרו לביתם. אחר-כך
נסעו שוב — ומתו הסוסים. שוב נסעו — קרו מקרים משנים,
אמר האב לבן יחיד: הנך רואה, שכל מה שאנו עושים לנסע אל
הצדיק — מונעים מאתנו, סימן שהכל שקר. המשיך רבנו ז"ל
ואמר, שכל הלשון-הרע והרכילות והליצנות שעושים מהצדיק, וכל
המניעות לבוא אליו, זה בא מהסמ"ך-מ"ם, כי אינו יכול לסבל
שיש צדיק כזה שיכול לעודד ולחזק ולאמץ ולשמח את נשמות
ישראל, ולקרנם להקדוש-ברוך-הוא, ולכן מוציא עליו כל מיני
שמות רעים ורכילות וליצנות, ועושה לו כל מיני מניעות שלא יהיה
לו תלמוד תורה לבנים, בית-ספר לבנות, בית-הכנסת וכו', וכו',
אבל אם האדם אומר: לא אכפת לי, את רבנו ז"ל לא אעזב, והוא
מלא רצונות והשתוקקות אל הצדיק, אזי זוכה שהמאור הקטן
מקבל מהמאור הגדול.

אבל, בעוונותינו הרבים, מעשה סמ"ך-מ"ם הצליח, ולא עלה
בידי הבן יחיד לבא לצדיק, עד שנפטר הצדיק, ואז בא הסמ"ך-
מ"ם לאב, ואמר לו: עתה הנך יכול להניח לבן לנסע, פי נפטר
הצדיק. רואים מכאן, אמר מוהרא"ש נ"י, איך הסמ"ך-מ"ם מונע

את האדם מלבוא אל הצדיק; כי באמת כל יהודי הוא בן יחיד להקדוש-ברוך-הוא, "בנים אתם להויה אלקיכם" (דברים יד, א), כלל נשמות ישראל נקראים בנים למקום. ואנו רואים במציאות, כשיש להורים בן יחיד, הוא מיחס מאד, כל מה שמבקש — מקבל, ואם לא יקבל בפעם הראשונה, יתעקש ויקבל בפעם שנייה או שלישית, ומחזיקים אותו ושומרים עליו בכפפות משי. כך צריך כל יהודי להרגיש, שהוא בן יחיד אצלו יתברך, והקדוש-ברוך-הוא אוהבו, וכל העולם לא נברא אלא בשבילו, ולכן עליו להתעקש לפניו יתברך ולבקש כל צרכיו, ואם לא יקבל בפעם הראשונה, יקבל בשנייה או בשלישית, כי הקדוש-ברוך-הוא לא יעזבנו.

וספר מוהרא"ש נ"י, כששמע הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע בת קול מן השמים, שבעיר ברֶאד יש בית-הכנסת ששם משכן השכינה, ושם מתפללים הצדיק הקדוש רבי יחזקאל לנדא, בעל ה"נודע ביהודה", וכן רבי משה אוסטרֶאה בעל "ערוגת הבשם" (ספר קבלה עמק), ועוד צדיקים קדושים, ואחר-כך שמע בת קול שנייה האומרת: הגה נכנסו עזי פנים שסלקו את השכינה, כי עשו מריבות בבית-הכנסת. באותו זמן שמע את השכינה אומרת: יש לי בן יחיד בעולם, אשר אצלו אני נמצא, וזהו רבי יצחק מדרוהוביטש, כששמע את זאת הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, השתוקק אליו מאד לראותו, כי אם מעיד הקדוש-ברוך-הוא בעצמו שיש לו בזה העולם בן יחיד — כדאי לילך להסתפל עליו.

ומה היתה עבודתו של רבי יצחק? מספרים שהיתה מדרגתו, שבכל יום הלך למקום שאין שם בני-אדם — לשדה או ליער, וישב על הארץ, ושם ראשו בין ברקיו, והחל לבכות ולבכות, ובכה כל-כך הרבה, עד שכל הארץ היתה רטבה מדמעות, ובקש אותו יתברך שירחם על עם ישראל, על בעלי חלאים, היכן שיש חולה — שתהיה לו רפואה שלמה, מי שאין לו ילדים — שיפקד בזרע של קימא, מי שאין לו פרנסה — שיזכה לפרנסה בשפע ובנקל וכו', וכל-כך בכה, עד שנעשה בן יחיד אצלו יתברך, והשכינה שרתה אצלו בקביעות. והבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע השתוקק

לנסע אליו, אבל לא אסתיע מלתא, ואמר, שמי שיהיה בקרבנותו מרחק של פעש"ה קילומטרים, כבר יזכה לשוב בתשובה; כל-כ"ף גדולה היתה קדשתו.

וידוע על הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע שנסע מעיר לעיר, ומכפר לכפר, וממושב למושב — לחזק, לעודד ולשמח יהודים, והיכן שראה איזה יהודי פשוט שלומד תורה, מקים מצוות, נותן צדקה, מתפלל להקדוש-ברוך-הוא — כבודו מאד, כי ידע שאצלו משכן השכינה.

אבל מעשה שטן הצליח, שהצדיק הקדוש רבי יצחק מעיר דרוהוביטש, שמע שמדברים על הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע כל מיני דבורים אסורים, וקבל את הלשון-הרע הזה. תתארו לכם, בכה מוהרא"ש נ"י, מכריזים על אדם שהוא בן יחיד אצלו יתברך, יחיד בדורו, ופלא על גבי פלא כשדברו לפניו על הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע כל מיני הוצאת שם רע, הצטרף לדעת המדברים. וכמו שאמר רבנו ז"ל, כתוב בזהר הקדוש על אדם הראשון, שכלם היו כנגדו, ענה ואמר רבנו ז"ל על עצמו: כלם כנגדי, אין אף אחד שיאחז ממני. והרי הלמוד של רבנו ז"ל הוא למוד של התחזקות, לחזק, לעודד ולשמח את כל בר ישראל, כמו שכתוב ב"לקוטי-מוהר"ן", ב"חיי-מוהר"ן", ב"שיחות-הר"ן", ב"ספר המדות", ב"ספורי-מעשיות" וכו' וכו', הלמוד של רבנו ז"ל הוא למוד אחד — התחזקות והתקרבות אליו יתברך, ופלא על גבי פלא מה עשה הסמ"ך-מ"ם, שהדביק בין אנשי שלומנו כל מיני משגעים, המבזים ומביזים את רבנו ז"ל בשטיותיהם ובשגעונותיהם, וכל אחד בא עם שטות אחרת, ומעלימים ומכסים את הצדיק, עד שגורמים שגם בני-אדם ידברו על הצדיק כל דבר אסור. שיערו בנפשכם, בכה מוהרא"ש נ"י, יש צדיק טהור, שיוצאת בת קול ואומרת, שהוא בן יחיד להקדוש-ברוך-הוא, והוא קבל גם-כן לשון-הרע על הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע...

אף לצדיק זה היתה מעלה. בשעה שעלה על יצועו ואמר:

"בְּיַדְךָ אֶפְקִיד רוּחִי, פְּדִיתָ אוֹתִי קַל אֲמַת" וְכוּ', תַּכְף וּמְיָד נִפְל בְּשָׁנָה, וְאִם לֹא, הַבִּין שְׁחָטָא בְּמִשְׁהוּ, וְעַל-פֶּן קִשְׁיָה לוֹ לְהַרְדֵּם, וְאִזִּי דְרָכּוּ הִיָּתָה לִפְלַעַל הָאָרֶץ, וְלִבְכוּת לִפְנֵי יִתְבַּרְךָ — מָה חָטָא הַיּוֹם הַזֶּה, אֲשֶׁר עָלְיוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כִּי אִיךָ תַעֲלֶה נִשְׁמַתּוֹ לְמַעְלָה?! וְהִיָּה בּוֹכָה וּבּוֹכָה, עַד שְׁנַתְגַּלֶּה לוֹ, וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה וְנִרְדֵּם. בַּיּוֹם הַהוּא כְּשֶׁקָּבַל אֶת הַלְשׁוֹן-הַרְעַע עַל הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוּשׁ זי"ע, בְּאוֹתוֹ לִילָה לֹא יָכוֹל הִיָּה לְהַרְדֵּם, וְנִרְדָּה שְׁנַתּוֹ לְאַחַר אָמְרוֹ: "בְּיַדְךָ אֶפְקִיד רוּחִי" וְכוּ', אִזִּי עָשָׂה כְּמִנְהַגּוֹ, שְׁזָרַק עֲצָמוֹ מִהַמַּטָּה לְאָרֶץ, וְהַחֲלִל לִבְכוּת לִפְנֵי יִתְבַּרְךָ, שְׁיִגְלֶה לוֹ מָה חָטָא, וּמָה עָשָׂה רַע, וְהִנֵּה נֹזְכֵר שְׁשָׁמַע לְדַבֵּר עַל הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוּשׁ זי"ע לְשׁוֹן-הַרְעַע וְלִיִּצְנוּת, וְקָבַל אֶת הַלְשׁוֹן-הַרְעַע, וּבּוֹדָאֵי זֶה גָּרַם לוֹ אֶת אֲשֶׁר גָּרַם. וְאִזִּי קָרָא תַּכְף-וּמְיָד לְעַגְלוֹן, וְאָמַר לוֹ: תְּסִיעֵנִי עַד מְעֻזְבוֹז, (עִירוֹ שֶׁל הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוּשׁ זי"ע), וְאִף שְׁאָמַר הָעַגְלוֹן שְׁרַחוּקָה הַדֶּרֶךְ וְעוֹלָה מְמוֹן הַרְבֵּה, הַשִּׁיב לוֹ: אַל תִּסְתַּכַּל עַל זֹאת. וְכִךָ נִסְעוּ כָּל הַלֵּילָה, וְהִגִּיעוּ בְּבִקְרוֹ שֶׁל יוֹם חֲמִישִׁי לְמְעֻזְבוֹז. בְּהִגִּיעוֹ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת דָּשֵׁם, נִעְמַד בְּפָנָה מְעַרְבִית דְּרוּמִית וְהִתְפַּלֵּל, וְלֹא תָאֵר לְעַצְמוֹ שֶׁהַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב זי"ע מְכִירוֹ, מַחְמַת שֶׁהוּא לֹא רָאָה מְעוֹלָם אֶת הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב זי"ע, וְהַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב זי"ע לֹא רָאָה אוֹתוֹ. כְּשֶׁהוֹצִיאוֹ אֶת הַסֵּפֶר תּוֹרָה מִהַיִּכָּל [וְכִידוּעַ בְּפִתִּיחַת הָאָרוֹן הָאֲרִיךְ הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב זי"ע מְאֹד, כִּי הִתְפַּלֵּל אִזִּי עַל כָּלֵל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהוֹכִירוּ עֲצָמָם אֵלָיו]. תַּכְף כְּשֶׁפָּתְחוּ אֶת הַסֵּפֶר תּוֹרָה וְקָרְאוּ בְּתוֹרָה, אִזִּי הַחֲלִל הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוּשׁ זי"ע לֹא מְיָד מוֹרְנוֹ ר' יִצְחָק בֶּן מוֹרְנוֹ ר' יוֹסֵף וְכוּ', וְהִיָּה לְר' יִצְחָק פְּלֵא מִהִיָּכֵן יוֹדַע אֶת שְׁמוֹ, וּמֵאַיִן מְכִירוֹ?! וּבִינְתִים עָלָה לְתוֹרָה. וּכְשֶׁסִּיֵּם, אָמַר לוֹ הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוּשׁ זי"ע: "שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם", אַתֶּם הִתְלוּצְצַתֶם עַל הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְנִסְעַתֶם נְסִיעָה אֲרָכָה לְבִקְשׁוֹ מַחִילָה, אֲבָל לֹא יוֹדַעְתֶּם שֶׁהַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב מוֹחֵל לְכֶם בְּלֵב שְׁלָם. אִזִּי הִפִּיר רַבִּי יִצְחָק מִה זֶה הַצְּדִיק הָאֲמַתִּי...

תְּתַאֲרוּ לְעַצְמְכֶם, סִיִּם מוֹהֲרָא"ש נ"י, יֵשׁ בְּעוֹלָם אָדָם הַנּוֹקְרָא בֶּן יַחֲיִד לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִתְפָּאֵר עִמוֹ,

ואף-על-פי-כן יכול להיות שיחלק על הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, על הצדיק, ובכן אפלו אחד שזכה למדרגות גבוהות מאד, והוא כסא לשכינה, אף-על-פי-כן גם הוא מתלוצץ מהצדיק המגלה את הקדוש-ברוך-הוא לכל העולם בלו. ולכן, עלינו לשוב בתשובה שלמה, ראשית — להסתכל היטב על פנינו, על גופינו, על רמ"ח איברינו ופש"ה גידינו, אין גיד ואיבר אחד שלם, אנו מלאי עוונות ופשעים, ואזי עלינו כל יום ויום לצאת בחוץ בין ההרים, בשדות, ולבכות לפניו יתברך בבכיות עצומות, שירחם עלינו שזנפה לשוב בתשובה, ונזכה להיות בן יחיד להקדוש-ברוך-הוא, ויעיד עלינו הבורא יתברך שאנו בנים יחידים אצלו, הממשיכים אותו יתברך בעולם, וגורמים שעשוע גדול בכל העולמות, ואחר-כך — אף אם תצא בת קול מהשמים, ויעידו עלינו שאנו נקראים בן יחיד, אף-על-פי-כן עלינו להשמר מאד, שלא נחלק על הצדיק האמתי, ולא נתלוצץ ממנו, חס ושלום. כי אדם יכול להיות צדיק קדוש, ואף-על-פי-כן להתלוצץ ולחלק מהצדיק המגלה את הבורא יתברך שמו. ולכן עלינו לבכות לפניו יתברך, שלא יהיה לנו חלק בזה, והקדוש-ברוך-הוא בודאי ישמע תפלתנו, ולא רק שלא נתלוצץ על הצדיק, אלא נזכה לעזר לצדיק הזה המגלה לנו אותו יתברך, ומחזק ומעודד ומשמח ומאמץ אותנו כל ימי חייו.

גזל הרבים

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר אין עוד דבר חמור בעיניו יתברך כגזל הרבים, כי כך אומרים חכמינו הקדושים (ביצה טז.): גזל ואינו יודע למי גזל — יעשה מהם צרכי רבים; כי הגזל מחברו אפלו שוה פרוטה, יולייכנו אחריו אפלו למדי (בבא קמא קג.); הינו עליו לנסע למרחקים ולשלם את הגזלה, אף שגזל סכום פשוט מאד, והנסיעה עולה פי כמה וכמה, עליו לעשות את זאת, ולחפש אחר

האדם שגזל ממנו, ולא — יצרך לחזור בגלגול לזה העולם, ואז אין חוזרים כמקדם, השם ישמר, יכולים לחזור בגלגול בדמות קוף, או כלב, עכבר, או נחש, רחמנא לצלן. לזאת, יש להשמר לא לגנב מאף אחד. יש דין בישראל, ואם יש אילו חלוקי דעות, יש לילך לדין תורה, אף אסור לגזל את הבריות, כי עווננו גדול מנשא, ומלבד מה שמקבלים את הענש בזה העולם, עוד צריכים לחזור בגלגול. כל זה מדבר כשאחד גזל את היחיד, אם יודע למי — ישיב את הגזלה, ואם לאו — יעשה מזה צרכי רבים. אף אם אחד גזל מהצבור, מההקדש, מה יעשה? שהרי אינו יודע למי לשלמו, וכמו שכתוב בתוספתא (בבא קמא, פרק י'): הגזל את היחיד יכול לפיטו ולהחזיר לו גזלתו, אף הגזל את הרבים אינו יכול לפיטם, שהרי אינו יודע למי להחזיר. וזהו שאומרים חכמינו הקדושים (שם צד): הגבאים והמוכסין שנוטלים מכס המלך יותר מהקצבה וגוזלים את הרבים, הם גזלנים, ותשובתם קשה מאד, מפני שאינם יודעים למי להחזיר. אם אחד מתעסק בכספי צבור, ומועל בהם, אין על זה מחילה, ואם כן מה יעשה?

וספר מוהרא"ש נ"י על רבי ישראל סלנטר, אבי תנועת המוסר, שהיה הראשון שגלה את למוד המוסר, והקפדה בכבוד הזולת. ופעם אחת עמד בבית-הכנסת והתפלל, והיה אז חרף קשה, הקור היה עז, ולא פהיום שיש חמום על-ידי סלר וכדומה, אלא הסיקו אז על-ידי גזרי עצים שהכנסו לתנור. והנה ראה רבי ישראל שפלוני מחזיק את הדלת ואיננו סוגרה, כדי שאחר יפנס. והחל לזעק עליו: גנב, גזלן. והוא לא ידע מה רוצה הימנו. והסביר לו: אתה רוצה לכבד חברך ולא לטרוק את הדלת בפנינו, אף הקור יחדר פנימה, ואז יצרכו להוסיף עוד גזרי עצים לחמם את הבית-הכנסת, ועל חשבון מי יהיה זה?! למדים מכאן, עד כמה צריך אדם להזהר בכספי הצבור. רבי ישראל סלנטר, שכל-כף הקפיד על כבוד הזולת, וכאן צעק על יהודי ברבים, איך נוכל להבין את זאת? אלא מכאן, שחמור גזל הרבים מאד.

וזעק מוהרא"ש נ"י בכאב ואמר: כיצד יתכן שלא ישלם אדם

בַּעֲבוּר טְבִילָה בְּמִקְוֵה? ! הֲלֹא הַמַּיִם עוֹלִים הוּן תּוֹעֲפוֹת, וְכֹאֲשֶׁר תּוֹבְעִים מִמֶּנּוּ בַּעֲבוּר הַטְּבִילָה, וְאוֹמְרִים לוֹ שֶׁהוּא כְּטוֹבֵל וְשָׂרֵץ בְּיָדוֹ (עֵין תְּעִינֵית טז), הוּא כְּבָר נִפְגַּע וְנִעְלַב, הֲלֹא בְּכָל מְקוֹם מְשֻׁלְמִים טָבִין וְתִקְלִין בַּעֲבוּר הַטְּבִילָה, וּמִדּוּעַ כָּאן כֹּאֲשֶׁר מִבְּקָשִׁים עַל הוֹצָאוֹת הַחֲשָׁמַל וְהַמַּיִם — כְּבָר כּוֹעֲסִים וּפְגוּעִים, וְאִין שְׁמַיִם לֵב שֶׁזֶהוּ גִזְלֵי הַרְבִּיּוֹת. אוֹ הוֹלְכִים לְצַדִּיקָה בַּעֲבוּר בְּנֵית בֵּית-הַמִּדְרָשׁ, אֲמַנֵּם מִתָּר לְקַחַת חֲצִי לְעֲצֻמוֹ, אִךְ צָרִיךְ אֶת הַחֲצִי הָרִאשׁוֹן לְתַן בַּעֲבוּר בֵּית-הַכְּנֶסֶת, וְאִם לֹא — זֶהוּ גִזְלֵי הַרְבִּיּוֹת, שְׁאִין אִישׁ שֵׁם עַל לֵב. וְאִם גִּזְלֵי אֶת הַרְבִּיּוֹת, מֵאִי תִקְוֵנוּ? אֵלֶּא עֲלִיו לְעֶסֶק בְּצָרְכֵי רַבִּים, וְכִלְנוּ אֵינְנוּ נְקִיִּים מִזֶּה. כִּמָּה פְּעָמִים טְבַלְנוּ בְּמִקְוֵה וְלֹא שְׁלַמְנוּ? ! כִּמָּה פְּעָמִים הִדְלַקְנוּ אֶת כָּל נִירוֹת הַחֲשָׁמַל בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת, כְּשֶׁהֲצַרְכְּנוּ רַק נִוְרָה אַחַת, אוֹ הִזְדַּקְנוּ רַק לְמֵאוֹרֵר אֶחָד, וְהִפְעַלְנוּ אֶת כָּלָם. וּבִכֵּן, אִךְ אֶחָד אֵינוּ נְקִי מִזֶּה, כִּלְנוּ גּוֹזְלֵי הַרְבִּיּוֹת, וְלִכֵּן עָקַר תִּקְוֵנוּ, שְׁנִזְכֶּה לְעֶסֶק בְּצָרְכֵי רַבִּים.

וְלִזְאוֹת, סִיִּם מוֹהֲרָא"ש נ"י, מִי שֶׁהוֹלֵךְ לְצָרְכֵי רַבִּים, לְכָל הַפְּחוֹת אֶת הַחֲצִי הַשֵּׁיף לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, הַשֵּׁיף לְהַדְפָּסָה — יִשְׁלַם בְּשִׁלְמוֹת, וְלֹא — הֵנוּ גִנְבֵי, וְגוֹנְבֵי מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵּךְ. וּבִנְדָאֵי יֵשׁ לְהַזְהֵר בְּזֶה עַד מְאֹד, לֹא לְזַלְזֵל בְּצָרְכֵי רַבִּים הַגְּלוּיִים לָנוּ, וְאִךְ עַל שְׁאֵינֵם גְּלוּיִים לָנוּ, עֲלֵינוּ לְשׁוּב בְּתִשׁוּבָה גְּדוּלָה עַל כֶּף. וַיֵּשׁ עֲצָה אַחַת לְתַקֵּן הַמַּעֲוֹת — הִבֵּה נְעֶסֶק בְּצָרְכֵי רַבִּים, הִבֵּה נְעֹזֵר לְבִנְיַת בֵּית הַכְּנֶסֶת כְּזֶה, שְׁיִבְאוּ לְהַתְפַּלֵּל בּוֹ כָּל עַם יִשְׂרָאֵל: הוֹנְגְרִים לְצַד פּוֹלְנִים, אֲשֶׁכְּנִזִּים לְצַד סְפָרְדִּים, מְרוֹקָאִים לְצַד תּוֹנִיִסְאִים, חֲסִידִים לְצַד לִיטְאִים וְכוּ' וְכוּ', אִין מְשֻׁנָּה מְאִיזָה מוֹצָא הוּא, בֵּית-הַכְּנֶסֶת כְּזֶה שְׁיִכַּלֵּל אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וַיְהִיָּה בּוֹ רַק אַחְדָּה וְרַעוּת. הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲזָרְנוּ, שְׁנִזְכֶּה לְעֶסֶק בְּצָרְכֵי רַבִּים בְּאַמוּנָה וּבִישׁוּר, וְנִפְיֵץ וְנִפְרָסֵם אֶת אוֹר רַבְּנוּ ז"ל, וְרַק עַל-יְדֵיזֶה נִזְכֶּה לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר פָּגַמְנוּ בְּצָרְכֵי רַבִּים.

גאֵלָה

מוהרא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר אֵיתָא בְּדַבְרֵי רַבְּנֵנוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ז'): דַּע, כִּי עֵקֶר הַגְּלוּת, אֵינוֹ אֶלָּא בְּשִׁבִיל חֶסְרוֹן אַמוּנָה; כְּשֶׁאִין אַמוּנָה — יֵשׁ גְּלוּת, כְּשֶׁאִין אַמוּנָה — יֵשׁ נְפִילוֹת וּכְפִירוֹת, כְּשֶׁאִין נְסִים — יֵשׁ רַק טֹבַע, מְקַרָּה וּמְזַל, וְצָרוֹת רַבּוֹת. כֹּל אֲשֶׁר עָלִינוּ לְהִשְׁתַּוְּקֶק הוּא לְגֵאֵלָה מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְלֹא לְגֵאֵלָת בְּשֶׁר וְדָם. כִּי כִּף אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (עֵין פִּנְחוּמָא אַחֲרֵי יב'): הַגְּאֵלָה הַעֲתִידָה תִּהְיֶה רַק עַל-יְדֵי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלֹא עַל-יְדֵי שְׁלִיחַ.

וְאָמַר מוהֲרָא"ש נ"י, כִּי צַד מְכִינִים עֲצָמֵנוּ לְקַבֵּל פְּנֵי מְשִׁיחַ? מְדַבְּרִים 'מְשִׁיחַ', 'מְשִׁיחַ', גֵּאֵלָה, גֵּאֵלָה, כֹּל אֶחָד שׁוֹאֵל: מְתִי יָבוֹא וְאִיךָ יִהְיֶה?! וְשׁוֹכַחִים שְׁמֵשִׁיחַ יִגְלֶה לְמַעֲשֵׂה אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְיִחַדִּיר אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ בְּלִבּוֹת יִשְׂרָאֵל. עַל-כֵּן עָלִינוּ לְהִיּוֹת עֲתָה חֲזָקִים בְּדַבָּר זֶה — לְהַכְנִיס אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ בְּלִבְנוּ, שְׂאֵנוּ נִתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, כֹּל צָרְכֵינוּ נִבְקַשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבַּרְךָ בְּשִׁפְתַי הָאֵם שְׁלֵנוּ, שְׂזוֹ תַפְלַת הַמְּשִׁיחַ. כְּמוֹ שְׂאוֹמֵר רַבְּנֵנוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן פד): 'מְשִׁיחַ' נִקְרָא כִּף עַל-שֵׁם 'מְשִׁיחַ' אֱלֹמִים; הֵינּוּ שְׁיַחְדִּיר בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֵנִן שֶׁל שִׁיחָה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנּוֹ; כִּי אָדָם, עַד שֶׁלֹּא מִרְגִּישׁ אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֵינוֹ מְדַבֵּר אֵלָיו, וְאֲזִי הוּא בְּחִינַת אֵלֶם, וּבְרִגַע שְׂאָדָם מִרְגִּישׁ אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, נִפְתַּח פִּיו לְדַבֵּר אֵלָיו, וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו כֹּל הָעוֹבֵר עָלָיו וְכֹל אֲשֶׁר מַעֲיֵק לוֹ, וְעֵנִין זֶה יִגְלֶה מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ. עַל-כֵּן הַגְּאֵלָה תִּהְיֶה דִּיקָא כְּשֶׁנִּכְנָס אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ בְּלִבְנוּ, נִחְיֶה עִמוֹ יִתְבַּרְךָ, נִרְגִישׁ אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, נִנְשֵׁם וְנִרְאֶה מְכַל דְּבַר אֱלֹקוֹת, אֲזִי יִכְנַס בְּלִבְנוּ שְׁלוֹם נִפְלָא, שֶׁהוּא הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׁשֵׁמוֹ שְׁלוֹם (שְׁפַת י'), וְיִשְׁרָה הַשְׁלוֹם בְּעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (יִשְׁעִיָּה י"א, ו'): "וְגַר זָאֵב עִם כְּבֶשׂ וְנִמְרָ עִם גְּדִי יִרְבֹּץ", "וְיִכְתְּתוּ חֲרֻבוֹתָם לְאֵתִים וְחִנִּיתוּתֵיהֶם לְמִזְמוֹרוֹת".

וְסִים מוהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: נִתְבוּנֵן גַּא כְּלָנוּ וְנִרְאֶה מְכַל פֶּרֶט וּפֶרֶט אֶת הָאֱלֹקוֹת שְׂבוּ, נִרְאֶה אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ הַמְּסַתֵּר וְנִגְעֵלֶם בְּכֹל פֶּרְטֵי הַבְּרִיאָה, וְנִאֵהֵב אֶת הַבוֹרָא יִתְבַּרְךָ שְׂמוֹ בְּכֹל מַאֲדָנוּ, גִּדַע

שהוא יתברך אב הרחמן, ושומר עלינו מכל רע. שומעים בכל יום נסים ונפלאות [נהנה רק עתה ארע נס גלוי ונורא, שהתפוצצו מחבלים עם מטען חבלה, שתכננו לפוצצו במרכזים יהודיים, כן יאבדו כל אויביך השם]. אל נחכה, חס ושלום, לקבל עוד מכות, אלא נראה תמיד את נפלאותיו יתברך, ונודה לו על כל חסדיו. כי הקדוש-ברוך-הוא עושה עם כל אחד ואחד נסים ונפלאות בכל יום, הבה נפקח עינינו היטב, נתבונן על גדל החסדים, על הנסים נגלים שהקדוש-ברוך-הוא עושה עמנו, ונודה לו יתברך על שיש לנו עינים לראות אלקות, אזנים לשמע את קול השם, ופה לדבר ולשיח לפניו כל מבקשנו, ולהודות לו, להללו ולשבחו. ונוכח פי הקדוש-ברוך-הוא פה אתנו, עמנו ואצלנו, ונפרסם את האור הזה לכל עם ישראל, אם נעשה כן, אזי נזכה שבורא עולם, מלך מלכי המלכים, יתגלה אלינו בכבודו ובעצמו, בגלוי נורא ונפלא מאד.

גן עדן וגיהנום

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר ישנה אמרה מצדיקים: כששני יהודים מתחברים יחד, מזה נעשה שם השם. בסדור כתוב שם הוי"ה — שני יודיים, ונזקרים מאד לא לכתב את שם הוי"ה בגלוי, מדוע? כי אם נופל הסדור על הארץ — זהו ענש חמור, לכן הדפיסו שם השם באפן הזה — י"י. ומדוע דיקא כך, מה הפשט בזה? אלא שם הוי"ה מתחיל ב"י, ושם אדני מסתיים ביו"ד, אומרים בשם צדיקים, כששני י(ה)ודים מתחברים יחד, מזה נעשה שם ה'. כי כששני יהודים ביחד — שורה ביניהם השכינה, ובפרט כשיהודים מדברים מהקדוש-ברוך-הוא, מאמונה, מורידים אותו יתברך לתוכם; כי ממה שאדם מדבר, את זאת ממשיך על עצמו. לזאת אומר רבנו ז"ל, שאדם צריך לשמר מאד לא להוציא מפיו דברי כפירות ואפיקורסות, חס ושלום, אפלו ששוחק מזה, ומביא

את הדברים בשם פלוני, שאמר כך וכך, והוא עצמו אינו מחזיק בזה, גם את זאת אסור לומר, כי הדבור פועל מאד, מה שאדם מדבר — כך נעשה. לזאת צריך להקפיד לדבר רק דבורים טובים, כשיהודי פוגש יהודי שני ומדבר עמו מהקדוש-ברוך-הוא, מחזקו ומעודדו ומשמחו, זו המצנה הגדולה ביותר, וממשיך פה בעולם את הגן-עדן. הנה כל אחד ואחד מישראל מחפש מצוות, אם-כן במה אפשר לזכות את השכנים, את הידידים, את הקרובים? הזכות הגדולה ביותר — לדבר על לב כל יהודי, לאמצו ולחזקו, להחיותו ולהפיח בו רוח חיים של אמונה ותקנה, בטחון וישועה, שיזכה גם-כן להמשיך על עצמו את הגן-עדן עלי אדמות — בעולם הגשמי הזה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אנו נמצאים בימי ספירת העמר, אשר אלו ימי אבל, מפאת שנפטרו בהם תלמידי רבי עקיבא — עשרים וארבעה אלף במספר. מחמת שלא חיו בשלום ובאהבה זה עם זה, ולא נהגו כבוד זה בזה על-פני הסתלקו. למדים מכאן לקח חשוב, אשר ימים אלו יש לנצלם לאהבה ולאחדות בין נשמות ישראל, שיהודים יחזקו זה את זה, ידברו ממנו יתברך. וככל שנדבר יותר מהבורא יתברך שמו ומשבח עם ישראל, נגרש יותר את החשך. ידוע מבעלי מוסר, אשר אין יכולים לגרש את החשך במקלות, אלא די בגפרור פשוט על מנת להאיר עבי החשך, גר אחד קטנטן יש בכחו להעלים חשך עב, כי מעט מהאור דוחה הרבה מהחשך. על-ידי דבור אחד של אמונה מגרשים את עבי הטמאה. ועל-פני אין להפגס בוכוחים, אין פנאי לחכוכים והתנצחיות, הנה יום והנה לילה והעולם הזה עובר וכלה, (אפלו האפיקורס הגדול ביותר יודע שסוף אדם לעזוב את העולם), על-פני חבל על כל רגע ודקה לבלותם בשטיות, טוב יותר לנצל את הזמן היקר לדברים טובים, להמשיך את הגן-עדן פה בזה העולם, להפיץ אמונה, לפרסם אלקות, לעזר לנשמות ישראל, שכלם יתענגו מנעם זיו שכנינת עזו יתברך. וכאשר נחזק ונעודד ונשמח האחד את זולתו, אזי השלום, שהוא שמו יתברך, ישרה בינינו, וזו התכלית שבבעבורה באנו לזה העולם — להכירו יתברך (עין זהר בא מב).

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר חכמינו הקדושים אומרים, שרבי עקיבא זכה להיות אחד מארבעה שנכנסו לפרד"ס, ונכנס בשלום ויצא בשלום. הפרדס זהו העולם הזה, אשר הוא כגן יפה, אימתי? כשמכניסים את הקדוש-ברוך-הוא בתוך הגן, אזי נעשה גן-עדן. אומרים חכמינו הקדושים בברכות (לד:): גן לחוד ועדן לחוד. העולם הזה נקרא גן, העולם הבא נקרא עדן, כשמקשרים את העולם הזה בעולם הבא, נעשה העולם הזה גן-עדן. כתוב בתקוני זהר (לח:): "ש ג"ן סדרים בתורה, התורה מתחילה מ"בראשית ברא" עד "לעיני כל ישראל". ישנם חמשים ושלשה סדרים בתורה, הקדוש-ברוך-הוא הלביש עצמו בכל מיני לבושים, בתרני"ג מצוות, בתוך הפשט זה אלקות. מקרא בעשיה, אומר הזהר (עין שם לט.), הינו שכל החמשים ושלש פרשיות שבתורה מדברות מעולם המעשה, כל המצוות הן מדברים גשמיים, להורות שאין דבר גשמי, אלא הכל אלקות, אבל למראה עיני האדם, היות שאינו זוכה לראות אותו יתברך, על-כן רואה דומם, צומח, חי, מדבר, רואה הרים, גבעות, נהרות, אנשים, מכוניות, עצים, בתים, הכל הוא רואה, אף לא אותו יתברך. ולמעשה, הכל זה אלקות, כל מצוה ומצוה מלבש בתוכה גשמי, כדי לגלות שגם הדבר הגשמי הוא רוחני, וכשאדם מסתכל על העולם הזה באפן הזה, רואה בתוך הג"ן סדרים שבמקרא — אלקות, ואזי מוריד את עדונוא דנחלא (את הגן-עדן) בעולם הזה; וכך חי האדם בעולם הזה כבגן-עדן ממש.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר אין עוד אשר ותענוג לאדם יותר מזה, כשרואה רק את הקדוש-ברוך-הוא, רואה את יפי הבריאה, מדבר אליו יתברך בשפת האם שלו, הולך עמו יתברך, מקיים את מצוותיו יתברך בשמחה עצומה, אשר הן רצונו יתברך, זוכה ללמד תורה, איזה גן-עדן נפלא הוא זה! ואף זוכה לחנף את ילדיו באפן הזה, שמגיל קטנות ידעו שאין שום מציאות בלעדי הקדוש-ברוך-הוא, הכל זה אלקות ואלקות זה הכל, מחדיר בילדים הקטנטנים שהקדוש-ברוך-הוא ברא עלמא, ואם צריכים לדבר מה, יש לבקש רק ממנו יתברך, ומחנף אותם בעודם פעוטות, שיעזרו זה לזה,

יתרמו האחד לזולתו. וכשחיים בתחושה כזו, כשנושמים אוירה כזו, זוכים לחיים ערבים ומתקים.

והבהיר מוהרא"ש נ"י ואמר, אשר החיים אינם קלים כלל ועקר, עוברים על כל אחד משברים וגלים, וכל דבר שבקדשה בא לאדם קשה, מדוע? אלא הקדוש-ברוך-הוא ברא את העולם בשביל הבחירה והנסיון, כשהיתה הנשמה בעולם האצילות, לא היתה חסרה דבר, נהנתה מזיו השכינה, מלכות דאצילות, הוריד הבורא יתברך שמו נשמה רוחנית בתוך גוף גשמי, הינו הוריד את הנשמה לעולם הגשמי והחמרי הזה, המלא צרות ויסורים, מלא קשיות וספקות, חשך ואפלה, ונודמה כי הרשעים עושים חיל, והצדיקים סובלים, אף אין הדבר כן, כי הצדיקים אשר רואים רק את אלקותו יתברך, ונהנים מזיו שכינת עזו יתברך, הם המאשרים הגדולים ביותר, ואלו הרשעים, שנודמה כי נהנים מהבלי העולם הזה, וכאלו ששים ושמחים בחייהם, וטוב ונעים להם, הם האמללים הגדולים ביותר, אין להם ספוק ושמחת החיים, ומקללים את יומם, ורע ומר להם, פי חסרים הם אלקות, אין להם רוחניות חיות אלקותו יתברך, המחיה ומנהיגה את כל הבריאה כלה. על-כן מי שחי על דרך התורה והאמונה, מקפיד על שמירת שבת, הנחת תפלין ומזוזה וכו', דיקא בתוך העולם הגשמי המלא הרפתקאות, הוא זוכה לאשר אמתי, ויש לו ספוק רוחני אדיר, אף שקשה מאד להסביר את הטעם והנעם הזה, פי רוחניות זהו דבר מפשט ואין נתן להסבירו אלא למי שחש ומרגיש על בשרו. וכתוב בתקוני זהר (תקון ו'), שהנשמה נמצאת בתוך הגוף כבבית-סתר; ועוברים על האדם בעולם העשיה החמרי הזה נסיונות קשים ומרים, חובות, צרות, פשלונות, אכזבות וכו' וכו', ומה באמת רוצה הבורא יתברך מאתנו? מדוע יהיה כף שרואים חשך ולא אור, מר ולא מתק, הלא כל רצוננו רק לגלות אותו יתברך? אלא רוצה הקדוש-ברוך-הוא לראות אם נשמה שהיתה בעולם האצילות ולא חסרה דבר, וירדה לעולם הגשמי והחמרי הזה, האם גם כאן אינה מתפעלת מכלום, ודבקה רק בו יתברך, וכל הצרות והמרירות אינם מנתקים אותה ממנו יתברך, כל ההצלמות וההסתרות, ההרחקות והפסוים, אינם מרחיקים אותה

מבורא כל עולמים. כִּשְׁהוּא יתְּבַרַךְ רוּאָה נְשָׁמָה כְּזוֹ, שְׁכַל מַה שְׁעוֹבֵר עָלֶיהָ, אֵינָה נִשְׁבֶּרֶת מְכֻלוֹם, הִיא מַעֲלָה שְׁעֲשׂוּעִים גְּדוּלִים לַמַּעֲלָה עַד אֵין סוּף.

לְזֹאת, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, כְּשֵׁישׁ נְשָׁמָה קְדוּשָׁה בְּעֵלֶת כַּחוֹת גְּדוּלִים, הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְנַסֶּה אוֹתָהּ בְּנִסְיוֹנוֹת קָשִׁים מְאֹד, לְרֹאוֹת פִּיצוֹד תַּחְזִיק מַעֲמָד. וְזֶה מַה שְׁעוֹבֵר עַל כָּלֵל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּאֵלְפִים שְׁנוֹת גְּלוּתָם, שְׁסוּבָלִים צַעַר וּמְכַאוּבִים רְעִים יוֹתֵר מְכָלֵל שְׁבָעִים הָאָמוֹת, כִּי הוּא יתְּבַרַךְ מְנַסֶּה אוֹתָנוּ, אִם לֹא נִבְגַד בּוֹ וְלֹא נִשְׁבֵּר, וְנִחְזִיק בּוֹ לַעֲד. וְחִסְדֵי הַשֵּׁם יתְּבַרַךְ, עִם יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיִם, גַּר יִשְׂרָאֵל לֹא כָּבֵה לַעֲוֹלָם, וְכָל הָעוֹלָם מְלֵא עִם תִּלְמוּדֵי תוֹרָה וּבִתְּי חֲנוּךְ לְבָנִים וּלְבָנוֹת, הַמְּחַנְכִים אֶת בְּנֵי וּבָנוֹת יִשְׂרָאֵל עַל טְהָרֶת הַקְּדוּשׁ, מְגַלִּים לָהֶם אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מְרַגְּלִים אוֹתָם לְהַרְגִישׁוּ יתְּבַרַךְ, אֲשֶׁר כָּל רִגְעַ וְרִגְעַ שְׁמִסְתַּפְּלִים עַל הַשָּׁמַיִם, כָּל רִגְעַ שְׁמַדְבָּרִים מִמֶּנּוּ יתְּבַרַךְ, כְּכֹר כְּדָאִי לַחֲיוֹת בְּעוֹלָם, וְהָרִי זֶה גִן-עֲדֵן עֲלֵי אֲדָמוֹת, וְאֵף שְׁעוֹבְרִים נִסְיוֹנוֹת וְקָשִׁיִם, כְּדָאִי לִפְתֹּחַ אֶת הַפֶּה וּלְדַבֵּר אֵלָיו יתְּבַרַךְ, כִּי אִזּוֹ גּוֹרְמִים שְׁעֲשׂוּעַ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, כְּדָאִי לְדַבֵּר עִם הַיְלָדִים עוֹד דְּקָה וְעוֹד דְּקָה מִמֶּנּוּ יתְּבַרַךְ, מֵאֲהֶבֶת הַזּוּלָת, מִשְׁלוֹם וְאַחֲדוּת, כִּי מְקַיְמִים בְּזֶה כָּל רִגְעַ וְרִגְעַ מִצְוֹת, וּמְוִרִידִים אֶת הַשְּׂכִינָה בְּעוֹלָם, וְכִשְׁאָדָם יִשְׁכַּב עִם רַגְלָיו אֶל הַדֶּלֶת אַחַר הַפְּטִירָה, יִדַּע כְּכֹר אֶת חֲשִׁיבוֹת מַעֲלַת מַעֲשֵׂה טוֹב, דְּבִוֵּר טוֹב וּמְחֻשְׁבָּה טוֹבָה שֶׁל יְהוּדֵי בְּזֶה הָעוֹלָם, וְיִצְטַעַר מְאֹד עַל כָּל רִגְעַ שְׁיָכוֹל הִיָּה לַעֲסֹק בְּעִבּוֹדַת הַשֵּׁם וְלֹא עֲסֹק, עַל כָּל דְּקָה שְׁיָכוֹל הִיָּה לְדַבֵּר עִמּוֹ וּמִמֶּנּוּ יתְּבַרַךְ וְהַתְּרַשֵּׁל, אֵף אִזּוֹ כְּכֹר יִהְיֶה מְאַחַר מִדֵּי...

וְהַמְשִׁיךְ מוֹהֲרָא"ש נ"י בְּשִׁיחְתּוֹ הַקְּדוּשָׁה וְאָמַר: כְּשֵׁאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁ'הַיּוֹם' יִנְתַּק עִצְמוֹ מִהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מִזֶּה נַעֲשֵׂה 'גִּיהֵנוּם' — הֵינּוּ 'גִּין' וְ'הַיּוֹם'; כִּי הִרְשָׁעִים אוֹמְרִים: אֲכֹל וְשָׂתָה כִּי מְחַר נְמוֹת, הֵבֵה נִבְלָה הַיּוֹם; הֵינּוּ שְׁמִכְנִיסִים תַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַזֶּה בְּתוֹךְ הַגִּין — זֶהוּ תְּכֻלִּית הַגִּיהֵנוּם. וּמִיּוֹם לְיוֹם מִתְּרַחֲקִים עוֹד וְעוֹד מִמֶּנּוּ יתְּבַרַךְ, אֲשֶׁר זֶה הַשְּׂאוֹל תַּחֲתִית הַכִּי גְּדוּל. עַל-כֵּן, סִיִּם מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: הֵבֵה נִחְזֹק זֶה אֶת זֶה בְּאַמוּנָה, נִכְנָסִים אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא

בתוך הגן, ונעשה גן-עדן בזה העולם, וכך נזכה לעבר על כל הנסיונות. ודיקא בימי ספירת העמר נתחזק בזה, ונראה לו יתברך, שבכל יום ויום אנו שומעים אמונה, רואים אמונה, מרגישים אלקות, מפיצים אלקות, אשר על-ידי-זה נקרב את הגאולה; כי אלו הרבנים המזכרים את הרבים ומקורבים נשמות ישראל לאביהם שבשמים, גדולה זכותם, ואם היו יודעים מה עושים, היו מתאמצים בזה עוד ועוד. "רבנו של עולם", למד מוהרא"ש נ"י בזכותן של ישראל, "ראה גדולים שאנו מגדלים". והלואי שנזכה עתה להשפיע על כל עם ישראל לקבל על מלכותו יתברך, ונראה להשיב עוד ועוד יהודים אליו יתברך, שיזכו לצאת מהגיהנום ולחיות חיי גן-עדן, ולהגשים את התכלית שלשמה נבראנו — בגין דישתמדעון ליה (זהר בא מב), עדי נזכה לחזות בנעם השכינה.

דוד המלך

מוהרא"ש נ"י אומר, אשר חכמינו הקדושים אומרים (עין זהר ח"א נה. ועוד), שדוד המלך היה ראוי להיות נפל, הינו לא היו לו חיים, ואדם הראשון נתן לו מחייו שבעים שנה. ואמר על זה מוהרנ"ת ז"ל: נמצא, שדוד המלך חי עם שנים קדמוניות, הינו חי עם החיים של אדם הראשון, כי לו באמת לא היו חיים; ועל-כך דוד המלך בכל יום, בכל שעה ובכל רגע התחדש, קבל חיות חדשה. בשביל זה יצא הגואל מדוד המלך, ומה תהיה הגאולה? שמשח צדקנו יכניס בעם ישראל התחדשות, שכל אחד יכול להתחדש, אין דבר כזה שיאמר אדם: "אני כבר אבוד, והרגלתי במדותי הרעות", או "אני כבר עצלן, בטלן, מיאש" וכו', כי זוהי עקר הגלות, שאדם מתיאש מחייו, וחושב שאין לו כבר שום תקנה והוא אבוד לגמרי, ויש לו מדות משחתות שאינו יכול לתקנן; אף עקר הגאולה, שידע אדם, שיכול להתחדש בכל יום, בכל שעה

ובכל רגע מחדש ולהשתנות, אשר כך נהג דוד המלך, וגלוי זה גלה משיח צדקנו, שיצא ממנו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מה ההפרש בין גלות לגאולה? שמחה ועצבות. גאולה זו שמחה, אני תמיד שמח, למה? כי אני יודע שיש הקדוש-ברוך-הוא בעולם, אשר הוא מאיר לנו את האור, ונותן לנו את החיים, ולכן בכל רגע אני מקבל חיות ממנו יתברך, ובכל רגע אני יכול להתחדש, אני אדם אחר לגמרי, ומכל שכן כל שעה אני יכול להתחדש, ומכל שכן כל יום. ואזי שמח אדם זה, שהיום הזה, השעה הזו והרגע הזה אף פעם לא היו לו בחיים, ואף פעם לא יהיו לו; כשאדם יודע זאת, הוא מניצל כל יום בדברים טובים, כל רגע וכל שעה מתחדש, ואין אצלו יאוש כלל, הוא זריז בכל דבר. לא-כן אם אדם מתיאש מחייו, והוא בעצבות ואינו מאמין, רחמנא לצלן — זו עקר הגלות; הינו כל יום נמשך לו כגלות, כל שעה מסתכל על השעון מתי יחלף הזמן וינועו המחוגים, ומבזבזו כל רגע, והוא בדכאון ובעצבות, ונדמה לו שאף פעם כבר לא יצא משם.

וזהו שמסביר מוהרנ"ת ז"ל, שדוד המלך — לא היו לו חיים בזה העולם, אלא קבל את חייו מאדם הראשון, וזה נקרא חיים משנים קדמוניות, ואזי בכל יום, בכל שעה ובכל רגע התחדש. ולכן אנו אומרים: "דוד מלך ישראל חי וקיים"; כי הוא תמיד התחדש. וזה הלמוד העמק של רבנו ז"ל, שרוצה להחדיר בנו, שאין שום יאוש בעולם כלל, אסור לאדם להתיאש ולומר: "עד עתה היו לי מדות רעות, אני אבוד לגמרי, או עד עתה הייתי עצל ולא אשתנה". אין זה נכון כלל וכלל, יכולים להשתנות בכל רגע ורגע, לא רק בכל שעה ובכל יום. ובעבור זה אמר רבנו ז"ל על עצמו (עין חיי-מוהר"ן, סימן רמז): חדוש כמוני עדין לא היה בעולם. מה הפרוש בזה? אלא רבנו ז"ל רוצה להחדיר בנו התחדשות, שנוחדש עצמנו תמיד, ונהיה אנשים חדשים, נאמין מחדש בהקדוש-ברוך-הוא, וכמו שפתוב (איכה ג, כג): "חדשים לבקרים רבה אמונתך", בכל יום ויום אדם צריך להתחדש באמונה, בכל יום ויום עליו להשתנות

ולהתעלות מעלה מעלה, וזה היה היסוד של דוד המלך. ורבנו ז"ל הוא מזרע דוד המלך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר דוד המלך שר כל יום שירה להקדוש-ברוך-הוא, והיה דבוק בו יתברך, כמו שכתוב בזהר (עין תקוני-זהר, דף נא:), שפנורו של דוד היה משמונה נימים — מיתרים. כשתהיה הגאלה יהיו עשרה נימים. אלו העשרה מזמורי תהלים שגלה לנו רבנו ז"ל, שאותם יגלה ויפרסם לכל העולם — משיח צדקנו, שכל העולם כלו יאמרו בכל יום עשרה מזמורי תהלים, שכלולים מכל ספר תהלים, שזהו "התקון הכללי", ואלו העשרה מיני נגינה.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי חכמינו הקדושים (שחר טוב תהלים א') שאומרים: משה רבנו נתן להם חמשה חמשי תורה, כנגדם נתן להם דוד ספר תהלים, שיש בו חמשה ספרים. ולכן אמירת תהלים מסגלת מאד לכל דבר, כמו שאמר רבנו ז"ל (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן עג): מי שצריך רפואה — יאמר תהלים, וכן מי שצריך ישועה, או פרנסה — יאמר תהלים. כי זהו ספרו של דוד המלך. ורואים בחוש, מי שמרגיל את עצמו לומר בכל יום תהלים, נמשכת בו אמונה בו יתברך, כי מזמורי התהלים שאמר דוד המלך, יש בהם סודות וסתרי נסתרות, אין אלו מזמורים בעלמא, אלא בכל פסוק ופסוק יש סודות התורה, והלואי ונזכה להשיג את הסודות הכלולים בפסוקים, כל פסוק ופסוק כלול משמות הקדש, ראשי תבות וסופי תבות ואמצעי תבות, ויש בזה שמות ויחודים, וכשאדם אומר תהלים, ממשיך על עצמו אור וחיית וזיו ודבקות בהקדוש-ברוך-הוא, ולכן אמר רבנו ז"ל (עין שיחות-הר"ן, סימן צח): מי שרגיל בתהלים, הוא כאדם ההולך עם מקל ונשען עליו, כל תקותו על המקל, כי בלעדיו יפל, זוהי משענתו. כן התהלים הם הם משענת לאדם, ואדם המרגיל עצמו לומר תמיד תהלים, יש לו משענת טובה. ועל-כן אשרי מי שזוכה לסיים בכל יום את כל ספר התהלים. אך היות שזהו דבר גדול, אזי לכל הפחות יסיים בכל יום 'יום' של תהלים. כי כידוע נחלקו התהלים

לשבעת ימי השבוע, ועל-כן אשרי הזוכה לסיים בכל שבוע את ספר התהלים, ואז יהא לבו בטוח שיש לו מגן ותריס כנגד כל מיני פרעניות שבעולם.

ועוד אומרים חכמינו הקדושים (ילקוט תהלים, רמז תתפט): אמרו על דוד המלך, בשעה שסיים ספר תהלים, זחה דעתו עליו, אמר לפניו: רבוננו של עולם! כלום יש דבר בעולם שאומר שירה כמותי? נזדמנה לו צפרדע אחת, אמרה לו: אל תזוח דעתך, שאני אומרת שירה יותר ממך. אמר דוד: וי לממנה של צפרדע זו, שאינו יודע את אשר אני אומר; כי הפסוקים שבתהלים הם פלים להמשיך את הקדוש-ברוך-הוא למטה, ומי שרגיל יותר בתהלים, נכנסת בו יותר תמימות, ואזי נעשה פלי לקבל יותר ממנו יתברך, כי הוא יתברך אוהב להיות אצל יהודי תמים, אצל נשים תמימות שם שוכנת השכינה. ולכן זהו דבר גדול מאד כשעם ישראל מתאספים ביחד ואומרים תהלים — הן הגברים והן הנשים, אשר זה ממשיך את השכינה למעלה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר על דוד המלך עברו נסיונות רבים בחייו, נסו אותו בנסיונות קשים, ואף-על-פי-כן לא הגיע לנסיון של האבות הקדושים. חכמינו הקדושים מספרים לנו (סנהדרין קז.), שדוד המלך בקש ממנו יתברך, מדוע אומרים: אלקי אברהם, אלקי יצחק, אלקי יעקב, ואין אומרים אלקי דוד? ענה לו הקדוש-ברוך-הוא, אותם נסיתי — ועמדו בנסיון, ואותך לא נסיתי, ואני רוצה לנסותך. להם לא אמרתי במה אני הולך לנסותם, אבל לך אמר במה אנסך. ענה ואמר דוד המלך: "בחנוני הוי"ה ונסני". ולבסוף דוד המלך לא עמד בנסיון. אומרים חכמינו הקדושים, מדוע הגיע דבר כזה לדוד המלך, שיכשל ולא יעמד בנסיון? אלא כדי להורות תשובה ליחיד, ולהורות תשובה לרבים, הקדוש-ברוך-הוא רצה להראות לעם ישראל, הנה דוד המלך שזכה להיות רגל רביעית במרכבה של כסא הכבוד, אף-על-פי-כן נכשל וחזר אליו יתברך, והוא יתברך קבלו. נמצא, שמי שאומר את ספר התהלים, הקדוש-ברוך-הוא מוחל לו על כל עוונותיו, כמו שהיה אצל דוד המלך,

אשר הוא היה סמל לעם ישראל כיצד שבים בתשובה; ולכן מי שחפץ לשוב בתשובה יהיה רגיל באמירת תהלים, ויעשה לעצמו חק קבוע בכל יום לסיים 'יום' של תהלים, עד שבכל שבוע יסיים את כל ספר התהלים.

והבהיר מוהרא"ש נ"י ואמר: דוד המלך זכה ונעשה רגל רביעית של המרפכה, כביכול בשמים יש כסא הכבוד, שאין לנו משג בזה, כי למעלה אין דמות ותבנית, אך כדי לשבר את האזן קוראים לזה כסא, ולכסא פידוע ישנן ארבע רגלים, וכשם שכסא נועד בעבור האדם שישב עליו, כך כביכול הקדוש-ברוך-הוא שורה בעולם רק בזכות: אברהם, יצחק, יעקב ודוד — הם רגלי המרפכה, הם הורידו אותו יתברך בעולם.

ואמר מוהרא"ש נ"י: הנה הקדוש-ברוך-הוא נתן לכלל ישראל מתנה, שהיא השבת-קדש (זהר ח"ג קכב), שביום הזה ינוחו ולא יעשו שום מלאכה, כי היא כלה אלקות, כלה קדש (עין במדבר רבה יד, ה); ואמרו חכמינו הקדושים (בראשית רבה יא, ט): אמרה שבת לפני הקדוש-ברוך-הוא, לכלן יש בן זוג ולי אין בן זוג, אמר לה הקדוש-ברוך-הוא: כנסת ישראל היא בן זוגך; [וכן למוד התורה הקדושה היא ביותר בשבת (עין תנא דבי אליהו רבה, פרק א', פסיקתא רבתי כג ועוד)]; ועל-כן צריכים להתאסף יחד בשבת בבית-הכנסת, להתפלל ולשיר שירות ותשבחות אליו יתברך, כי בשבת נתגלה גלוי אלקות בזה, שאין בכל ימות השבוע. וחכמינו הקדושים אמרו (שבת קיז:), שחייבים לאכל שלש סעודות בשבת, אחת בליל שבת (הנקראת בזהר הקדוש [ח"ב פח.] סעדת 'חקל תפוחין'), אחת בבקר (הנקראת [שם] 'עתיקא קדישא'), ואחת במנחה (הנקראת [שם] 'זעיר אנפין'); ולמדו זאת מהפסוק (שמות טז, כה): "אכלהו 'היום' כי שבת 'היום' לה, 'היום' לא תמצאו בשדה", שהפסוק מזכיר שלש פעמים 'היום' כנגד שלש הסעודות, והן כנגד השלשה אבות: אברהם, יצחק ויעקב (זהר ח"ב פח:); ומי שנוהר בזה, הוא בן עולם הבא (שם), והמזלזל באחת מהסעודות, סימן שנפגמה אמונתו; ויש לטל ידים דוקא לפת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שישנה סעדה נוספת: סעדת מלוה מלכה, שהיא סעדת דוד המלך. וכמו שיש חיוב לאכול שלש סעדות בשבת, ואין יכולים להתחמק מזה בתרוצים, כגון: "אני שבוע, אני מסגל לאכול". אלא יש לאכול אפילו רק כזית וכזי, כן הדבר לגבי סעדת מלוה מלכה, שהיא סעדת דוד המלך.

והנה אנו רואים שבני-אדם מתרשלים בשני דברים: הדבר האחד — באמירת תהלים. אדם אומר: "אני אמר תהלים? ! יש לי ללמד גמרא ומשנה, רמב"ם טור ושלחן ערוך, אינני בטלן בעלמא האומר תהלים", ועל-כן אינו אומר תהלים, אף טעות בידו, כי מי ששומר על זמנו, יש לו די זמן לסיים את ה'יום' תהלים, שאינו אורך זמן רב אלא כחצי שעה בלבד. וכן אשה אומרת: "אינני צריכה לומר תהלים, אין זה בשביל נשים", אף לא ולא, תהלים הם יותר בשביל נשים, כי דוד המלך הוא בחינת 'מלכות', והאשה נקראת 'מלכות' בדברי האריז"ל, ולכן כשאשה ובת ישראל אומרות תהלים, זה עושה רעש גדול בשמים, ואסור להתרשל בזה, אדרבה הן צריכות להתחזק יותר באמירת תהלים. ולכן, אמר מוהרא"ש נ"י, דבר גדול מאד, אם היו הנשים מרגילות עצמן להתאסף בצותא, ולחלק את כל ספר התהלים, ובמשך כרבע שעה יכולות לסיים את כל הספר, באופן שכל אשה תאמר כמה פרקים. זהו ברבים. וכן בכחות בבית-ספר יש לחלק את כל ספר התהלים, וכעבר רבע שעה יסימו בכחה את כל ספר התהלים, אשר זו סגלה להוריד אותו יתברך למטה, שינגישו אותו יתברך בכחה זו, בחדר זה. אף בני-אדם מזולזלים באמירת תהלים ולכן סובלים סבל רב כל-כף.

דבר נוסף שמזולזלים בו בני-אדם הוא: סעדת מלוה מלכה, שהיא סעדת דוד המלך; ולכן סובלים צרות רבות כל-כף, אדם שאינו נזהר בסעדה זו, אינו מרגיש טעם כל השבוע, כי סעדת מלוה מלכה, ממשיכה ברכה לכל השבוע, כי מרגישים את השבת כל השבוע, ולכן אמר רבי אלעזר, בנו של הרבי הקדוש רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, ששמע מאביו, שמי שיהיה נזהר באכילת

מלוג מלכה, יוכל לפעל כל מיני ישועות שצריך, וירגיש את נעם השבת כל השבוע. ובכן, סכם מוהרא"ש נ"י, שתי מתנות אלו אשר קבלנו מדוד המלך — ספר תהלים, וסעדת מלוג מלכה, בני-אדם מזוללים בהן מאד, ולכן עלינו להזהר בהן ולקיימן.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע הגיע פעם לעירה קטנטנה עם תלמידיו. נעשה רעש גדול כשמוע ההמון שהגיע הבעל-שם-טוב זי"ע, ואנשים נשים וטף עברו לפניו לקבל פניו וברכוהו לשלום. אף תכף-ומיד מהרו לילך. הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ג'דע מה קורה כאן, כי בא לעירה זו בכונה תחלה, אף תלמידיו לא הבינו מה קורה, שכל העירה יצאה לקבל פני הצדיק, ולפתע הלכו כלם. ושאלו מה זה, אזי נענו: נפטר יהודי מסכין, ואין לו אף אחד שיטפל בו, על-כן אנו הולכים ללונה. וכך קרה שהתעוררו כלם: גברים, נשים וילדים לילך אל הלונה, אשר זהו דבר נדיר מאד, ובפרט שהיה זה אדם פשוט מאד. וכמוכן גם הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ותלמידיו הלכו ללוות את הנפטר. לתלמידים היה כל המעשה תמוה מאד. היכן נשמע כדבר הזה, שלכל העירה היתה משיכה ללכת אחר הלונה, ואף רבם הגיע במקוון באותה שעה. אחר הלונה, שאל הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע: מי ראה דבר-מה? ואף אחד לא ראה. יש גרסה במעשה זה, שרק הילדים אמרו: אנו ראינו. מה ראו? את דמותו של דוד המלך עם פתרו ובגדי זקב הולך לפני מטת הנפטר. אזי התפעלו מאד התלמידים, וענה ואמר להם הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע: אתם יודעים במה זכה יהודי זה, שדוד המלך לונה? כי היה נזהר כל ימי חייו לומר תהלים, וכן לטל ידים ולערך סעדת מלוג מלכה. למדים מכאן מהו גדל יקרת המתנות שהנחילנו דוד המלך, עליו השלום, והן: ספר תהלים ומלוג מלכה.

דְּבָקוֹת

מוהרא"ש נ"י אמר, אֲשֶׁר יֵשׁ מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁל דְּבָקוֹת בְּבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שָׁמוֹ, הֵינּוּ שְׂאֵדָם צָרִיף לְהִיּוֹת דְּבוּק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׂכָף פְּתִיב (דְּבָרִים י, כ): "וּבו תִּדְבֹק". דְּבָקוֹת — מְלִשׁוֹן דְּבָק, נוֹטְלִים שְׁתֵּי פִיסוֹת נִיר, וּמַחְבְּרִים אוֹתָן יַחַד בְּדְבָק, אִם הַדְּבָק חֲזָק — אִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִיד בֵּין הַחֲלָקִים, וְכֹאֲשֶׁר מְנַסִּים לְהַפְרִידָם, נִקְרַעַת חֲתִיכָה מִפִּיסַת הַנִּיר הַשְּׂנִיָּה, אוֹ כְּדֵי לְהַפְרִיד בֵּין שְׁנֵי גִזְרֵי עֵץ הַמְדַבְּקִים בְּדְבָק חֲזָק — יֵשׁ לְשַׁכְּרֵם, וְאִזִּי יוֹרְדַת חֲתִיכַת עֵץ גַּם מִגִּזְרֵי הָעֵץ הַשְּׂנִי. כִּף צָרִיף הָאֵדָם לְהִיּוֹת דְּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שְׂאֵי אֶפְשָׁר יִהְיֶה לְהַפְרִידוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וְאֶפֶן, וְיַחֲוֹשׁ וַיֹּאמֶר: "אִם מִיִּשְׂהוּ יַחְפֹּץ לְהַפְרִידֵנִי, אֲנִי לוֹקַח אֶתִּי חֲתִיכָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הֵינּוּ הֵיכָן שְׂאֵפֶל — אֲנִי עִם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא". וְזֶה מֵה שְׂאוּמֵר דְּוֹד הַמְּלָךְ (תְּהִלִּים קל"ט, ז): "פְּלִיאָה דַעַת מִמֶּנִּי נִשְׁגְּבָה לֹא אוֹכַל לָהּ", דְּוֹד הַמְּלָךְ מִתְפַּלֵּא וְאוֹמֵר: אֵינִי מִבֵּין מַה שְׂיָיֵךְ שְׂיִהְיֶה אָדָם רְחוּק מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא? הֲלֹא "אָנָּה אֵלֶיךָ מְרוֹחֵף וְאָנָּה מִפְּנֵיךְ אֶבְרַח?" אִין שְׂיָיֵךְ שְׂיִבְרַח אָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, "אִם אֶסֶק שְׂמִים שָׁם אַתָּה, וְאֶצִּיעָה שְׂאוּל הַנֶּחֱךְ", הֵיכָן שְׂתַרְצָה שָׁם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, "אֶשָּׂא כְּנַפֵּי שְׁחַר אֶשְׁכְּנָה בְּאַחֲרִית יָם, גַּם שָׁם יָדָךְ תִּנְחַנְחֵי וְתִאֲחַזְנֵי יְמִינֶךָ, גַּם חֲשֵׁף לֹא יַחְשִׁיף מִמֶּךָ וְלִילָה כִּיּוֹם יֵאִיר כְּחֹשֶׁכָה כְּאוֹרָה"; הֵינּוּ כִּי אִין כְּדָבָר הַזֶּה שְׂאֵדָם רְחוּק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֶלֶּא כְּשִׂאֵינוּ יוֹדְעֵי חֲשִׁיבוֹתוֹ וּמַעֲלַת הַכַּחוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ מִהַשְּׂמַיִם. כִּי כָּל יְהוּדֵי חֲשׁוּב מְאֹד אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ וְנִתְּנוּ לוֹ כַּחוֹת. כְּמוֹ שְׂמוּכָא בְּזֹהַר (ח"ב ה:): אֶלְמְלֵי הֵיּוּ יִשְׂרָאֵל יוֹדְעִים אֶהְבַּת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֶלֵיהֶם, הֵיּוּ שׂוֹאֲגִים כְּכַפִּיר לְרֹדֵף אֲחֲרָיו; אִם הֵיּוּ יוֹדְעִים עִם יִשְׂרָאֵל אֵיךְ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אוֹהֵב כָּל יְהוּדֵי וַיְהוּדֵי, הֵיּוּ רְצִים אֵלָיו כְּאֵיל הַרְץ לְשִׁתּוֹת מִים, "כְּאֵיל תַּעֲרַג עַל אֶפִיקֵי מִים" (תְּהִלִּים מ"ב, ב); אִם הֵיּהּ יוֹדְעֵי הֵיּהוּדֵי אֵיךְ הוּא יִתְבָּרַךְ חֲפֹץ בּוֹ וְרוֹצֵה שְׂיִשׁוּב אֵלָיו — הֵיּהּ רֵץ וּמִשְׁתוֹקֵק וְעוֹרֵג אֵלָיו, אֵיךְ אִין הָאֵדָם יוֹדְעֵי אֶת זֹאת, כִּי מֵרַב עוֹנוֹתָיו הַכֹּל חֲשׁוּף בְּעַדּוֹ.

וְלִכֵּן, אָמַר מוהֲרָא"ש נ"י, צָרִיף לְבוֹא אֶל הַצַּדִּיק, אֲשֶׁר הוּא

הרחמן האמתי. וכמו שאומר רבנו (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן ז'), שהצדיק צריך להיות רחמן, כמו שכתוב (ישעיה מט, י): "כי מרחמם ינהגם", ומי היה רחמן כזה? משה רבנו, אשר רחם על עם ישראל בשעה שירד למצרים, וראה כיצד הם מתענים ושקועים תחת סבלות המצרים, מלאי התאוות והזהמה, [כמו שאומרים חכמינו הקדושים (תנא דבי אליהו רבה, פרק ז'), שהמצרים היו המזהמים שבאמות]. ואומר רבנו ז"ל, שאלו היו היסורים הגדולים ביותר, כי כל היסורים אינם חשובים כנגד המשא הכבד של עוונות, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (שבת נה): 'אין יסורים בלא עון', ואומר על זה רבנו ז"ל (שם), הינו מה נקרא יסורים? כשיש בזה עון, אבל אם אין בזה עון, אינו נקרא יסורים. ועקר רחמנות הצדיק — שמרחם על עם ישראל ורוצה להוציאם מעוונותיהם, ורק על ידו יכולים להגיע לדבקות האמתית.

והזכיר מוהרא"ש נ"י בשיחתו הקדושה את דברי חכמינו הקדושים (במדבר רבה, פרשה כב, סימן א'): על הפסוק (דברים י, כ): "ובו תדבק", וכי אפשר להדבק בשכינה, והלא כתיב: "כי ה' אלקיך אש אכלה הוא" (שם ד, כד)? אלא לומר לה: כל המשיא בתו לתלמיד, שקורא ושונה ועושהו פרגמטיה ומנהגו מנכסיו, זהו שנאמר עליו: "ובו תדבק". הינו יש לאדם בת, והוא משיאה לתלמיד חכם, או שעושה פרגמטיה לתלמיד חכם, יש לאדם חנות והוא מסייע לתלמיד חכם, עושה עמו עסקים כפי שירויח, ומנהג תלמיד חכם מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאלו מדבק בשכינה; כי בזה שאדם מדבק עצמו לתלמיד חכם, אשר עליו נאמר: אפלו אחד שיושב ולומד תורה — השכינה שורה אתו, מפל שפן כשזוכה ויש לו כולל ובו עשרה יהודים שלומדים בזכותו תורה — שם משפן השכינה, ובא אדם ועוזר לכולל הזה, או יש תלמיד חכם שלומד בהתמדה תורה, ובא פלוני ותומך בו שיוכל ללמד, זה נקרא להדבק בשכינה. ועוד אומרים חכמינו הקדושים (סוטה יד): "אחרי הנו"ה אלקיכם תלכו" (דברים יג, ה), וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה? אלא להלך אחר מדותיו ותברך, מה הוא מלביש ערמים,

אף אַתָּה הַלְבַּשׁ עֲרָמִים, (פְּלוּנֵי אֵין לוֹ בְּגָד — תַּן לוֹ), הַקְדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא מְבַקֵּר חוֹלִים — גַּם אַתָּה בִּקְרַח חוֹלִים, כָּל מַדוּתָיו
יִתְבַּרֵּךְ, אָדָם צָרִיךְ לְקַנּוּת לְעֲצָמוֹ, מֵהוּ הוּא רַחוּם — אִף אַתָּה רַחוּם,
מֵהוּ הוּא חַנוּן — אִף אַתָּה הֵיךָ חַנוּן וְכוּ' (שְׁבַת קַלְג:), וְאִם קוֹנֵה
לְעֲצָמוֹ אֶת מַדוּתָיו יִתְבַּרֵּךְ, אֲזִי נִקְרָא שְׁהוֹלֵךְ אַחֲרָיו יִתְבַּרֵּךְ.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש ג"י, אֲשֶׁר רַבְּנוּ ז"ל מְסַבֵּיר עֲנֵן עֲמֵק מֵהוּ
נִקְרָאת דְּבִקּוּת; כְּשֶׁאָדָם זוֹכֵה וּמְרַגֵּיל עֲצָמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
הוּא בְּשֵׁפֶת הָאֵם שְׁלוֹ, שְׂזוּהֵי שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְכָל מֵה שֶׁהוּא
צָרִיךְ בְּרוּחָנִיּוֹת וּבְגִשְׁמִיּוֹת, הוּא רֵץ וּמְשִׁיחַ לְפָנָיו יִתְבַּרֵּךְ, עַד
שֶׁלְבִסּוֹף שׁוֹבֵר אֶת הַחוּמָה וְהַקִּיר שֶׁבָּנָה בֵּינוֹ לְבֵינוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְזוֹכֵה
לְהִיּוֹת דְּבוּק בְּחֵי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וּמְרַגֵּישׁ אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
שֶׁנִּמְצָא פֹה אִתּוֹ; וְכָכָל שֶׁמִּתְפַּלֵּל יוֹתֵר אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ, מְרַגֵּישׁ יוֹתֵר
דְּבִקּוּת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים כ, יא): "הוּא תְּהַלְתֵּךְ וְהוּא אֱלֹהֶיךָ",
הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְהַתְּפִלָּה זֶהוּ דְּבַר אֶחָד (עֵין שִׂיחוֹת-הַר"ן, סִימָן נב),
וְכִשְׁאָדָם מִתְפַּלֵּל — אֲזִי נִדְבֵק בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ. וְזֶה אֲשֶׁר מֵצִיל אֶת עַם
יִשְׂרָאֵל מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיְסוּרִים. וְאוֹמְרִים תְּכַמִּינוּ הַקְדוּשִׁים עַל
הַפְּסוּק (וַיִּקְרָא כו, יב): "וְהַתְּהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהִיִּיתִי לָכֶם לְאֱלֹקִים,
וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם". אוֹמֵר הַתּוֹרָה כִּהְנִים (כ, טו) וַרְשִׁי בְּמִקּוֹם
אוֹמֵר: 'הַתְּהַלַּכְתִּי בְּגֵן-עֵדֶן כְּאֶחָד מִכֶּם, וְלֹא תִהְיוּ מוֹדְעֵזְעִים מִמֶּנִּי';
אָדָם יְכוֹל לְהִסְתַּוֵּב בְּזֶה הָעוֹלָם עִמּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, הַכִּיצַד? בְּזֶה שֶׁאָדָם
חֵי עִם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, רוֹאֵה אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שׁוֹמֵעַ אֶת
הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מְרַגֵּישׁ אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מְדַבֵּר מֵהַקְדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא, אֲשֶׁר זֶה נִקְרָאת דְּבִקּוּת.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש ג"י, אֲשֶׁר הַחַנוּךְ הֵזֶה עָלֵינוּ לְחַנּוּךְ אֶת עֲצָמָנוּ,
שֶׁנִּרְגֵּיל עֲצָמָנוּ תָּמִיד לְחַשֵּׁב: הֵנָּה הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ פֹּה, הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ
רוֹאֵה אוֹתָנוּ; כִּי צָרִיךְ לְדַעַת שֶׁהָעוֹלָם אֵינוֹ הַפְּקָר, אִף שְׂרוּאִים
שֶׁהֲרֵשְׁעִים זוֹכִים בְּדִין וּמְצַלִּיחִים, זֶהוּ רַק אַחֲזִיז עֵינַיִם. עִם יִשְׂרָאֵל
שְׂרוּיִים בְּגָלוּת אֲלֵפִים שָׁנָה, וְהֵיוּ כָּל מֵינֵי כַּתוּת שֶׁל רְשָׁעִים אַרְוּרִים
שֶׁנִּתְקוּ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵּךְ — הַצְּדוּקִים וְהַבִּיתוּסִים,
הַמְשַׁכִּילִים וְהָאֶפִיקוֹרְסִים וְעוֹד כָּל מֵינֵי שְׂמוֹת וְכַנּוּיִים שֶׁל כַּתוּת

שונות, שרצו לעקר את נשמות ישראל מבוראם, אבל תמיד נשארו, ברוך השם, יהודים שלא הלכו שולל אחריהם, כי תמיד היה קמץ קטן שהחזיק מעמד במסורה שקבלנו ממשה שקבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים, ונביאים מסרוה לנאשי כנסת הגדולה (אבות א); וכך היה תנא אחר תנא, אמורא אחר אמורא, גאון אחר גאון וכן הלאה צדיקים עד דורותינו; אבל יחד עם זאת היו במשך השנים רשעים ארורים, ר(ע)בנים, קונסרבטיבים, פמרים, שקררו את נשמות ישראל מהקדוש-ברוך-הוא, כאן אין אכפת לרב מקומי שאין ערוכ, אף שכלם נכשלים באסור טלטול, בחלול שבת, כאן אין אכפת לו אם יש מקוה, או המקוה אינו כשר, ומכשיל את כלם באסור פרייתות, או אינו דואג לפשרות וכו' וכו', וכך במשך כל הדורות סובלים מאותם ר(ע)בנים, אבל תמיד יש קמץ יהודים, שבמסירות נפש אינם מתפעלים מהצבועים והשקרנים האלו, ותהלה לאל, לא אלמן ישראל, ובכל דור ודור היו ויש חכמים המוסרים נפשם בעבור כלל נשמות ישראל — בונים ישיבות, בונים בתי-כנסיות ובתי-מדרשות, כוללים, תלמודי-תורה לבנים, בתי-ספר לבנות, מתנהגים על-פי טהרת הקדש, וממשיכים את שרשרת הזהב.

אם-כן, אמר מוהרא"ש נ"י, בזה שאנו מתקרבים לצדיקים אמתיים המגלים את הקדוש-ברוך-הוא, בזה אנו דבוקים בשכינה. אך עלינו להשמר מאד שלא יטעו אותנו, וכמו שאומר רבנו ז"ל (שיחות-הר"ן, סימן גא): את זה תקבלו ממני שלא יטעה אתכם העולם, וכן בלקוטי-מוהר"ן (חלק ב', סימן נו) אומר רבנו ז"ל, שכנגד משה רבנו עמד בלעם הרשע. בלעם הרשע גם-כן אמר תורה, הנה שומעים פעמים רבות מרצים, שיש להם כשר דבור נפלא, או רבנים הדורשים דרשות פות וכו', אבל לאתר ההרצאה, קהל השומעים לא קלט מאומה, הנה מדברים כל-כף יפה משלום, מאחדות, מאחנה, אך הכל מלא צביעות, כיצד יתכן? אלא ההפרש בין משה לבלעם תהומי, משה היה פרוש לגמרי מהעולם הזה (עין דברים ה, כח), ובלעם היה מזהם עם חמורו וכו' וכו' (עין סנהדרין קה:). ונשאלת

השאלה: מדוע אומרת המשנה מה בין 'תלמידיו' של אברהם אבינו ל'תלמידיו' של בלעם הרשע, מדוע אין כתוב — מה בין אברהם אבינו לבלעם הרשע? לכאורה, יחשב כל אחד, בודאי היה הבדל חיצוני גם-כן ביניהם, הרי אברהם אבינו הלך עם תרבוש, זקן ופאות, עם מלבושי אדמו"ר וכדומה, וכל תזותו אמרה הדרת פנים ותלמיד חכם, ובלעם הרשע בודאי הלך עם כובע אפרים, קרחת, בלי זקן ופאות, מכנסים קצרים, ישב על טרקטור, כאפר חורש וזרע; אף לא-כן הוא, שהרי רבנו ז"ל אומר, שבין הצדיק לבין הרשע אין יכולים להפיר ולהבחין, הרשע מתחזה בדיוק כמו הצדיק, והולך גם-כן עם כובע רבני, עטור בזקן ופאות, במלבושי משי וכדומה, ואומר דרשות. ובכן גם בלעם הרשע הלך עם מלבושי אדמו"ר, ודבר משלום, מאחדות, ולא יכלו להפיר ההפרש ביניהם כלפי חוץ, וזהו התרוץ מדוע נקטה המשנה הלשון מה בין 'תלמידיו' של אברהם אבינו ל'תלמידיו' של בלעם הרשע? כי אימתי יכולים להבחין מיהו הצדיק האמתי ומיהו השקרן והצבוע? כשרואים את התלמידים, תלמידי בלעם הרשע יורשים גיהנום ויורדים לכאר שחת, כשרואים את התנהגות התלמידים, ועד כמה הם רחוקים מהקדוש-ברוך-הוא, אזי יודעים שרפם הוא בלעם הרשע, אבל תלמידי אברהם אבינו אוכלים בעולם הזה ונוחלים העולם הבא, כשרואים את התנהגות תלמידי הצדיק האמתי, כיצד הם לומדים תורה בהתמדה, איזה חן נסוף עליהם, איזו אמונה מזככת וברורה יש להם, הנהגתם בדרך ארץ וכו', אזי יודעים שרפם הוא אברהם אבינו. ובזה אפשר להבין את דברי רבנו ז"ל הנ"ל, שפגוד משה עמד בלעם, שמבחוץ לא ראו עליהם שום הפרש.

ואנו עדים, בפה מוהרא"ש נ"י, לאשר קרה בחמשים שנה האחרונות, אשר אלפים ורכבות נשמות ישראל עזבו את הדת, מדוע? כי היו מצויים כל מיני ר' (ע)בנים, אפיקורסים, שהיו בעלי זקן ופאות, היתה להם מגבעת של רבנים, ומלבושי משי וכדומה, אבל היו מלאי כפירות. וכמו שידוע ומפרסם, אשר במקום לבנות

תלמוד תורה לבנים, בית-ספר לבנות, מקנה טהרה, לדאג לפשרות בעירה וכו' וכו', אזי עשה הרב המקומי כל מיני תכסיסים, שעל-ידיהם גרם שהמקנה לא יהיה כשר, שלא יהיו מי גשמים באוצר, ועל-ידיהם הכשיל את נשמות ישראל בכרת, ואף אחד לא קלט ולא הבחין בזאת, הוא הלך עם תרבוש רבני, זקן ופאות וכו' וכו', אבל היה זה בלעם הרשע, שלא היה אכפת לו מטהרת בנות ישראל, לא דאג על הכשרות, על המעשרות, ואף שדבר כל-כך יפה לפני ארון-הקדש, ושלב גם פסוקים בתוך דרשותיו, אבל היה רשע מרשע. ואכן היכן תלמידיו? ומה עשה עשרים וחמש שנים במקום? רק חרבן והרס. כאלו ושכמותם, הם אשר העבירו על הדת את נשמות ישראל, והחדירו אפיקורסות בעולם.

ולהפך זה לעמת זה יש, ברוך השם, אברהם אבינו ותלמידיו, הינו חכמים וצדיקים אמתיים, שיכולים תכף-ומיד לראות מי הם, היות שפנו מוסדות חנוף לתינוקות של בית רבן, בתי-כנסיות ובתי-מדרשות, דאגו לכל הטהרה בישראל, מסרו נפשם שיהיה לעם ישראל טוב, זהו אברהם אבינו, שפתח דלתותיו לעוברי ארח, חלק כספו לכל בר ישראל, ולא רצה כסף כלל וכלל ולא 'תקציבים' וכו'. ובצדיקים כאלו, בתלמידי חכמים כאלו צריכים להדבק. וכדי שאדם לא יטעה עצמו מיהו הצדיק האמתי, אזי יתבונן אם נתקיים אצלו (אבות א, יז): 'כי לא המדרש העקר אלא המעשה', ויסתכל על מעשי הצדקה של הצדיק, על המעשים טובים שלו, מה עשה הצדיק האמת בשבילו יתברך.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: משה רבנו שהוריד לנו את התורה, היש גדול ממנו? שהעיד עליו הקדוש-ברוך-הוא (במדבר יב, ז): "בכל ביתי נאמן הוא", "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה" (דברים לד, י), והתורה בעצמה מעידה (במדבר יב, ג): "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", ואף-על-פי-כן עמדו קרח ומאתים וחמשים רבנים עמו, ונקהלו על משה רבנו. תשערו בנפשכם, אמר מוהרא"ש נ"י, היתכן כדבר הזה — משה רבנו, שהוריד את התורה, הוריד את השכינה בעולם, קרבנו להקדוש-

ברוך־הוא, נתן לבני ישראל את המן, הבאר, הענן, פי כף אומרים חכמינו הקדושים (עין תענית ט): הבאר היתה בזכות מרים, המן בזכות משה, וענני הכבוד בזכות אהרן, פיון שמתו מרים ואהרן, חזרו הבאר וענני הכבוד בזכות משה. ובכן, משה רבנו הוריד לעם ישראל מן שיהא להם לאכל, באר — מים לשותות, עננים — בגדים ללבש, [ומענין לענין אמר מוֹהֶרָא"ש נ"י בדרך אגב, שכן דרך הצדיק, שדואג לכלם גם בגשמיות, ולא כאותם מוסדות פיקטיביים, שמתפקידם לחלק מצרכי מזון לנזקקים, לתת בגדים לעניים וכו' וכו', ובפעל אינם ממלאים תפקידם, והכל מתנהל שם על יסודות כוזביים, גנבות ושחיתות, אשר אוי להם, כשיתגלה השקר ותצא האמת לאור, ויתגלו כל השחיתות הללו]. משה רבנו באמת הביא אכל לעניים, בגוד לנצרכים, עזר וסייע לכלם, ועליו קם קרח ומאטים חמשים נשיאים, קרואי העדה, אנשי שם, "ויעמדו על משה ויאמרו: מדוע תתנשאו על קהל ה'" (במדבר טז, ג); הנה יכולים לטעות בהם, נראים חיצונית כתלמידי חכמים, נשיאים וכו', והם גם־כן מזפירים את ה', קהל ה' וכו', אף רואים את ההפרש — מי הם בני משה ומי הם בני קרח. ובכל דור ודור כל בעלי המחלקת, החולקים על הצדיקים — אלו הם בני קרח.

כי בכל דור ודור, סיים מוֹהֶרָא"ש נ"י, יש צדיקים המקרבים את נשמות ישראל אל הבורא יתברך שמו, וזה לעמת זה יש בני קרח החולקים עליהם. אזי עלינו לראות להיות מקרבים אל צדיקים אמתיים, המקרבים אותנו אליו יתברך, ומכניסים בנו דבקות בבורא יתברך שמו, שגם אנו נתחזק. ואם נמשיך עצמנו אל צדיקים כאלו, ונחנף את ילדינו בצורה כזו, שגם הם יעסקו בתורה ובתפלה ובמצוות בראש גאון, אזי נהיה מחסנים מפני כל מיני צבועים ורמאים, המרחקים אותנו ממנו יתברך; אשרי המחדיר דבורים אלו עמק בלבו.

דַּרְךְ אֶרֶץ

מוהרא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר רַבְּנוּ ז"ל הִתְבַּטְּאוּ פַּעַם וְאָמַר: אִם הָיוּ בְּנֵי-אָדָם יוֹדְעִים אֵיךְ אֲנִי מְלַמֵּד אֶת אֲנָשֵׁי דַרְךְ אֶרֶץ, הָיוּ קִיֻּסְרִים וּמַלְכִים שׁוֹלְחִים אֶת בְּנֵיהֶם לְלַמֵּד אֶצְלִי דַרְךְ אֶרֶץ; כִּי אֶצֶל רַבְּנוּ ז"ל הָיָה עֲנִין הַדַּרְךְ אֶרֶץ יְסוֹד גְּדוֹל מְאֹד. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פְּרָשָׁה ט', סִימָן ג'): דַּרְךְ אֶרֶץ קֹדְמָה לַתּוֹרָה; כִּי בְּלִי דַרְךְ אֶרֶץ אֵין כְּלוּם. רֵאשִׁית, צְרִיף לְנֶהֱג בְּדַרְךְ אֶרֶץ כְּלָפִי הַהוֹרִים, וְכִמּוֹ שְׂאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פְּרָשָׁה ו', סִימָן ב'), שְׁמֻצוֹת כְּבוֹד אֵב וְאֵם הִיא מֵהַחֲמוּרָה שְׁבַח־מוֹרוֹת, וְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵינוֹ מוֹחֵל לְמִי שְׁמַזְלִזֵּל בְּאָבִיו וּבְאִמּוֹ, וְאֵינוֹ נוֹהֵג בָּהֶם כְּבוֹד, וְשִׁלְשָׁה שְׁתַּפִּים יֵשׁ בְּאָדָם: הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאָבִיו וְאִמּוֹ, וְכִשְׁהוּא יִתְבַּרַךְ רוּאָה שְׁהִילָדִים מִתְחַצְּפִים נֶגֶד הוֹרֵיהֶם, אוֹמֵר: אוּצִיא אֶת שְׁתַּפוּתִי מִכָּאן, וְכִשְׁהַשְׂכִּינָה נַעֲדַרְתָּ, חֵס וְשָׁלוֹם, מֵהַבֵּית, סוֹבְלִים כָּל מִינֵי הַסָּבֵל, וְלֵהֲפֹךְ — כִּשְׁהוּא יִתְבַּרַךְ נִמְצָא עִם הָאָדָם, וְהַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה בְּבֵית — אֵין הוּא חֵסֵר דְּבָר. מִתִּי חֵסֵר לְאָדָם מִשְׁהוּ? כִּשְׁחִי בְּלִי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, חוֹשֵׁב שֶׁהַעוֹלָם הַזֶּה הַפָּקֵר, וְיִכּוֹל לַעֲשׂוֹת כְּכֹל הַעוֹלָה עַל רוּחוֹ, וְלֵהִיּוֹת עִז פָּנִים כְּלָפִי הַהוֹרִים וְכַדוּמָה, וּבְדַרְךְ זֶה לְקַבֵּל אֶת כָּל אֲשֶׁר חֲפָצָה נַפְשׁוֹ, אֵיךְ אֵין זֶה כֶּף כָּלָל וְעַקֵּר, כִּי בְּרַגַע שְׂאָדָם מִתְחַצְּף לְהוֹרֵיוֹ, הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוּצִיא עֲצָמוֹ, כְּבִכּוֹל, מִבֵּית זֶה, כִּי אֵינוֹ חֲפֵץ לְשֵׁרוֹת בְּמָקוֹם שֶׁהַדַּרְךְ אֶרֶץ נַעֲדַרְתָּ מִמֶּנּוּ, וְאִז מִתְחִילִים הַיְלָדִים לְסָבֵל סָבֵל רַב.

וְהַבְּהִיר מוהרא"ש נ"י, אֲשֶׁר דַּרְךְ אֶרֶץ לַהוֹרִים צְרִיכִים בְּכָל עֵת וּבְכָל גִּיל, הֵן כְּשֶׁקֻּטָנִים, הֵן בִּימֵי הַנְּעוּרִים, הֵן לְאַחַר הַנְּשׂוּאִין, תְּמִיד צְרִיכִים לְזַכֵּר אֶת הַהוֹרִים וּלְכַבֵּד אוֹתָם כְּרֵאוּי, וְלִהְיֶה מְאֹד מְאֹד בְּכַבּוֹדָם לְכָלִי לְזַלְזֵל בָּהֶם בְּשׁוּם אַפֵּן, אֵלוֹ הַהוֹרִים שִׁילְדוֹ אוֹתָנוּ וְדוֹאָגִים לָנוּ בְּמִסִּירוֹת נַפְשׁ מִמֶּשׁ. וַיֵּשׁ לְדַעַת, שְׁכַאֲשֶׁר מִתְחַצְּפִים, חֵס וְשָׁלוֹם לַהוֹרִים, מְקַבְּלִים אֶת זֹאת בְּחִזְרָה, הֵינּוּ כְּשׁוֹשְׂאִים הַיְלָדִים, יְלַדִּיהֶם יִשְׁלְמוּ לָהֶם בְּחִזְרָה כְּפִי שֶׁהַתְּנַהֲגוּ הֵם לַהוֹרֵיהֶם. לְזֹאת יֵשׁ לְרֵאוֹת לְכַבֵּד מְאֹד מְאֹד אֶת הָאֵב וְהָאֵם, עַד כְּדֵי

מסירות נפש ממש, לשמש כראוי, ולמלא בקשתם ברצון ובחשק, לבלי לסרב לדרישותיהם, ולא להחציף פנים, חס ושלום, כלפיהם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר כמו־כן יש להזהר מאד בכבוד רבו, מי שמלמד את האדם תורה, צריך לכבדו עד מאד, וכן מורה בבית־ספר יש להשמר בכבודה, לבלי לזלזל בה, חס ושלום. ולצערנו הרב, ישנם ילדים שאינם ברי שכל, ואינם מחדירים ללבם את חמר העוץ הזה, וממירים את חיי המלמדים או המורות בבית חנוכם, וגורמים בזה בזיונות וחרפות במקום למודם, ולא זו בלבד, אלא על־ידי התנהגותם הנלוזה בחצפה ובחסר דרך ארץ כלפי מחנכיהם, גורמים צער ועגמת נפש רבה להוריהם וילדיהם. אף שוכחים דבר אחד — שעל־ידי התנהגות מגנה ומכערת זו, שאינה הולמת אותם וביתם, ועל־ידי דבוריהם שאינם פיאות, יקבלו בעתיד כפל כפלים, שילדיהם ימרו את חיהם, עד שיבכו יומם ולילה בדמעות שליש, מדוע מגיע להם ככה, ומה זה ועל מה זה?! אף שכחו, שבהיותם צעירים, מרוו את חיי הוריהם ומחנכיהם, ולא רצו לקבל מרותם, והמרו פיהם ולמודם. אף לא יארו זמן רב, והחיים יטפחו על פניהם, כי חיי האדם חולפים כהרף עין.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר אחד מאנשי שלומנו ספר לו, שכשנשא היה גר באומן, ובכל לילה העירוהו לחצות. בתחלה בתם השבע ברכות, נקשו על חלונו וקראו: משה [זה היה שמו], תקומו. ומחמת שהיה אברך צעיר עדין, ולא הרגל בקימת חצות — לא התעורר. אזי צעקו בשנית: משה, משה, הנה אתם נעשיתם אברך, עוד מעט תהיו אבא, עוד מעט תהיו סבא, ועוד מעט יוליכו אתכם לבית הקברות. אזי תכף־וימיד קם מהמטה ורץ לבית־ההכנסת. וכשספר את הספור למוהרא"ש נ"י, היה כבר זקן מאד, היה זה לפני שלשים שנה, ומוהרא"ש נ"י אמר, שעדין זוכר את הנגון כיצד חקה ר' משה את זה שהעירו.

למדים מכאן, שעל האדם לקחת את עצמו בידיו, כי הנה יום והנה לילה, והכל עובר, ולכן, פנה מוהרא"ש נ"י בשיחתו הקדושה

לילדי הנעורים, עליכם לחשב על העתיד, לכאורה, קל מאד להסיר את על הלמוד, לא להשקיע, לא להתאמץ, לחדל מהרצינות הראויה, ולומר: "איני צריך ללמד, ממילא איני מבין את הלמוד, יש לי ראש כבד, קשה בעבורי מאד", וכדומה כל מיני דבורים, אשר גם בת בבית־ספר נתפסת לזה לעתים, אך אסור לדבר כן, כי לכל אחד יש עתיד נפלא, אך עתידכם תלוי בידיכם, אם תפקחו את העינים, תפתחו את הלב, ותאזינו היטב לדברי — לא תתחרטו, לא בעולם הזה, ומכל שכן לא בעולם הבא. בעולם הזה לא תתחרטו — כי עליכם לדעת, שאין החיים כל־כך ורודים כמו שנדמה, ואם אין מציתים לצדיק, מתחרטים אחר־כך כל החיים. אם הבנים אינם לומדים תורה בגיל צעיר, קשה כבר אחר־כך להתחיל שוב וללמד, כי אז יש דאגות פרנסה, ושאר טרדות ובלבולים. וכן הבנות — אם אינן קונות לעצמן מדות טובות, ועקר המדות טובות זהו: דרך ארץ, אזי אחר החתונה, קשה מאד להשתנות. כי אם אינן מרגילות עצמן עתה בגיל שתיים־עשרה, שלש־עשרה וכו' לתקן מדותיהן, לא תוכלנה אחר־כך לתקן, ויהיה כבר מאחר; כי חיים שאינם משתתים על דרך ארץ וכבוד לזולת — מועדים לכשלוץ, ואז אוי לו למי שבזבז את שנות בחרותו ולא נצלם כראוי.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, תתחילו לחשב היטב על עתידכם, הנה הנכם עדין בצעירותכם, אך הנה יום והנה לילה, הנה שבוע והנה חודש, הנה שנה וכו', הנה יוצאים לחפש, והנה מתחילה שנת לומדים חדשה, והנה כבר מסיימים שוב את הלמודים. וסוף הכל ישנן שנים ספורות בלבד, בהן אין טרודים כל־כך בדאגות ובטרדות שונות, ויכולים לנצל אותן היטב, ולהצליח בהן עד מאד, ולקנות בהן יסודות מוצקים של אמונה ובטחון, התמדה בכל חלקי התורה, מדות טובות, דרך ארץ וכבוד לזולת, מצוות ומעשים טובים, וזה ילוה אתכם בעתידכם עד סוף ימיכם, ולכל תתחרטו אחר־כך. וכשהקדוש־ברוך־הוא עוזר, ומנצלים את הזמן היקר כדבעי, וקונים עוד בגיל צעיר דרך ארץ, אזי פשגדלים — כלם

חפצים קרבתם, ואוהביהם רבים, היות שהעדינות והחן האלקי נסוכים על פניהם, וכל פלם אומר 'כבוד הזולת'.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר עקר עבודת האדם היא בימי נעוריו. על כל ילד וילדה לידע, כי המלמדים והמורות רוצים רק בטובתם, ולכן עליהם לצית להם מאד, כי כל חפצם ורצונם ללמדם יסודות ביהדות, למוד תורה, דינים והלכות שהן רצונו יתברך, חמש, נביאים וכתובים, מדות געלות, וכן כתיבה נכונה, חשבון — אשר אלו מקצועות שזקוקים להם כל החיים, וכן יש בכתיב-הספר מקצוע גאוגרפיה וטבע, אשר בהחלט נחוצים גם-כן לדעת היכן נמצאות מדינות העולם וכדומה, להפיר את עולמו יתברך, וכן למודי תפירה ובשול שסייעו הרבה בעתיד לכל עקרת בית ועוד פהנה וכהנה, אזי חבל לבזבז את הזמן היקר, ראוי לנצל ולתרויח בו מתנות יקרות ברוחניות, ולמודים חיוניים בגשמיות, וכך זוכים לאשר אמתי כל החיים.

והבהיר מוהרא"ש נ"י, אשר בכל כחה יש יוצא דפן, הינו אחד רוצה להיות שונה, ולעתים מתנהג בחסר דרך ארץ; כלם הולכים — ההוא צריך להיות אחרון, כלם אוכלים — ההוא מתמהמה, כלם מסיימים אכילתם — ההוא בקשי התחיל. תמיד יש מישהו יוצא דפן. מאין בא דבר כזה? אלא בתוך תוכו אין לילד אומן בעצמו, אינו מאמין בכחותיו, שגם הוא יש ביכלתו להצליח, וממילא נכנס בו יאוש, ומבטא את זאת באי אכפתיות ובהתנהגות לקויה, "שהרי ממילא איני כמו כלם, אני נחשל ונכשל, אזי אאחר קצת" וכיוצא, אלו הן מחשבותיו. לאמתו של דבר הוא רוצה תשומת לב, וכשאינו מקבלה, אזי מתנהג באפן יוצא דפן ובחסר דרך ארץ, למשך תשומת-לב, וכך קורה שמתקוטט בבית עם אחיו, והם משיבים לו מנה אחת אפים, ונכנסת בו התמרמרות: "הנה כלם מתחילים אתי", אבל שוכח שהוא התנהג כיוצא דפן, ולכן קבל בחזרה. וכן הדבר בכתה בבית-ספר או בתלמוד תורה, כגון: לכל הילדים יש את כל הדברים הדרושים ללמוד נאות ומצלח, ולפלוני

חסר עפרון, או עט או מחברת, ומתחיל להתפרע וכו', ואם יש לו מחברת, אזי היא מפוזרת ומרשלת וכדומה.

ובאמת, חבל מאד על הזמן היקר, ולכן למה לצאת דפן ולא ללמד כדבעי ככלם?! הלא בגיל מאחר יותר תמרטו שערות ראשכם, על שהיתה לכם אפשרות ללמד ולהתקדם בכל שטח, ולא נצלתם את הזמן, לא מחמת שלא היו לכם מחנכים טובים או מורות מצלחות, אלא מחמת שלא רציתם, אשר כל זה נובע מחסר אתריות שמביא לחסר דרך ארץ; כי אם היו הבנים והבנות משכילים להבין עד כמה חשוב הזמן היקר, היו מנצלים אותו במדות טובות, בלמודים נחוצים, ומתנהגים פאות במשמעת ראויה; הבנים יכולים להשלים עצמם רבות רבות בגיל הצעיר, בלמוד התורה הקדושה, בתנ"ך, בחמש ורש"י, בששה סדרי משנה, בש"ס, בלמוד ספרי רבנו ז"ל, ואין זה חלום, כי אם ירצו ברצון חזק — יצליחו לטיל בכל חלקי התורה הקדושה, וכל רואיהם יתפעלו מהנהגתם ומהחן הנסוף עליהם, ויעידו בהם, כי זרע ברוך ה' הם; וכן הבנות — אם תלמדנה הרבה את הדינים וההלכות, חמש נביאים וכתובים, שיש בזה הרבה מה ללמד, תלמדנה פאות מקצועות חיוניים לכל החיים: חשבון, כתיבה וכו', תפירה ובשול, להיות עקרות בית מצלחות, ותקנינה מדות טובות, דרך ארץ וצניעות, תהיינה הכי מאשרות, וישמחו הוריהן ביוצאי חלציהם. ולכן ראו לחקק היטב בלבכם את אשר אני מבקש, ותתחילו להשתנות בימי נעוריכם, והדרך ארץ תהיה נר לרגליכם, או אז תצליחו כל ימי חייכם.

והוסיף מוהרא"ש נ"י ואמר, אשר אם יש תלמיד או תלמידה יוצאי דפן, מתנהגים שלא בדרך ארץ, ומסיתים נגד המלמד או המורה, או נגד ההורים, חס ושלום, יש לדעת, שהם מסכנים מאד, ואינם רוצים בטובת חבריהם, אלא לדרדרם לבאר שחת, ואינם משערים ומתארים מה מחכה ומצפה להם בעתיד. לזאת, אין להסתכל על אלו יוצאי הדפן, אשר רק יוליכו אתכם שולל. אם יש בחור עצל בישיבה, עז פנים, בעל מדות רעות, הוא יסבל על כף

בַּעֲתִיד. וְכֵן אִם יֵשׁ בַּת הַמַּתְלוּצָצֶת מְצַדִּיק, מְדַבְּרֵי יִרְאֵת שָׁמַיִם, וּמְסִיתָה אֶת חֲבֵרוֹתֶיהָ, הִיא תִסָּבֵל עַל כֶּף בַּעֲתִיד, וְעוֹד יִתְחַרְטוּ עַד מְאֹד עַל מַעֲשֵׂיהֶם וְהַתְּנַהֲגוּתָם הַמְּגִנָּה. הִנֵּה הָיוּ הִרְבֵּה תַלְמִידִים וְתַלְמִידוֹת שֶׁהָיוּ חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם, וְלֹא רָצוּ לְקַבֵּל אֶת הַדְרָךְ אֲרִץ הָרְאוּיָה, אֶת הַלְמוּד הַזֶּה, וְאִזִּי מְסַכְּנִים הֵם עַד מְאֹד, וְגַדְל אֲמַלְלוּתָם מִי יִשְׁעַר, כִּי־צַד נִרְאִים הַיּוֹם. יֵשׁ בַּחוּרִים וּבַחוּרוֹת הַמְּסֻתוֹכְבִּים בְּגִיל עֲשָׂרִים וְחָמֵשׁ וְעֶדְיָן מְמַתִּינִים, וַיִּשְׁנֵם הַשֵּׁם יִשְׁמַר, כִּאֲלוֹ שֶׁשֶׁעָרָם הַלְּבִין כָּכֹר, וְעֶדְיָן מְמַתִּינִים לְבָדָם. אִךְ מִי שֶׁמְצִיַת אֶת הַצַּדִּיק — לֹא יִתְחַרֵּט לְעוֹלָם, וַיְהִיָּה הַכִּי מְאֹשֵׁר. בְּרוּךְ הַשֵּׁם, סִיִּם מוֹהֲרָא"ש נ"י, זְכִינּוּ, שֶׁנִּדְפְּסוּ עַל יְדֵינוּ הִרְבֵּה סְפָרִים, וּמֵהֶם הַדְּפִיסוֹ הַתַּלְמִידִים גַּם שֶׁלִּשְׁהַעֲשֹׂר כָּרְכִים שֶׁל כְּאֶלֶף וְאַרְבַּע־מֵאוֹת שִׁיחוֹת, אֲשֶׁרֵי הִמְעִין בָּהֶם בְּכָל יוֹם, אֲשֶׁר שָׁם גְּנוּזִים יְסוּדוֹת לְכָל הַחַיִּים, מֵה וּמִי וְכִי־צַד יְכוּלִים לְהַסְתַּדֵּר אֶפְלוֹ בַּמְצָבִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר; אֲשֶׁרֵי הַמְצִיַת וַיִּזְכֶּה לְכָל טוֹב אֲמַתִּי וְנִצְחִי.

הַתְּמִדָּה

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר עַל הָאָדָם לְהִיּוֹת מְתַמִּיד בְּחַיָּו. וּמְתַמִּי"ד הוּא מְלִשׁוֹן 'תְּמִיד'; הֵינּוּ הִנֵּה יֹשֵׁב אָדָם וְלָמַד תּוֹרָה, יְכוּל לְהִיּוֹת שֵׁישׁ לוֹ רֹאשׁ טוֹב, תְּפִיסָה מְהִירָה, זְכוּרֹן מְצִיָּן, לָמַד אֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, וְזוֹכֵר אֶת אֲשֶׁר לָמַד, אֵין זֶה נִקְרָא עֲדִין מְתַמִּיד, כִּי אֵינוֹ לוֹמֵד תְּמִיד, הִיּוֹת שֶׁבַעֲל זְכוּרֹן טוֹב וּבַעַל רֹאשׁ חָזָק, יוֹדֵעַ לוֹמַר אֵיזָה פְּלִפּוּל חָרִיף וְתוֹ לָאוּ, אִךְ אֵינוֹ יוֹשֵׁב וּמְתַיַּנֵּעַ בְּמִשְׁפָּה הַיּוֹם עַל הַלְמוּד. הַמְדַרְשׁ אוֹמֵר (קִהְלַת רַבָּה, פְּרָשָׁה א', סִימָן ל"ד): זֶה שְׁפוּטָה שֶׁל תּוֹרָה, שְׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וְשׁוֹכְחָהּ; וְזֶה לְטוֹבָתוֹ שְׁשׁוֹכַח, כִּי אֲלֵמְלָא הִיָּה שׁוֹכַח, הִיָּה לוֹמֵד שְׁנָה, שְׁתִּים וְשִׁלֵּשׁ, וְאַחֲרֵי־כֵן הִיָּה עוֹזֵב וְעוֹסֵק בְּמִלְאֲכָתוֹ, אֲבָל מְאַחַר שְׁשׁוֹכַח — לוֹמֵד כָּל הַזְּמַן. רַב בְּנֵי־אָדָם אֵין לָהֶם קְלִיטָה וְהַבְּנָה טוֹבָה, וְשׁוֹכְחִים אֶת

אֲשֶׁר לְמַדּוֹ, אֲבָל זֶה טוֹבָה גְּדוּלָה לָהֶם, כִּי אִם הָיוּ בְּעֵלֵי זְכוּרֹן נִפְלָא וְהִבְנָה מְצִינָתָא, אֲזַי בְּשִׁתִּים אוֹ בְּשִׁלֵּשׁ שָׁנִים הָיוּ לּוֹמְדִים אֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, וְהָיוּ פּוֹסְקִים מִלְּמוּדָם, כִּי הָרִי זוֹכְרִים אֶת כָּל אֲשֶׁר לְמַדּוֹ, עָשָׂה הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא כֵּן, שֶׁיִּשְׁכַּח אָדָם אֶת הַתּוֹרָה, כְּדִי שְׂתַמִּיד יִצְרֶךְ לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד. עַד כְּדִי כֵּן שְׂחַכְמִינוּ הַקְּדוּשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבַּת פּג:): "זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בָּאֵהָל" (בַּמִּדְבָּר יט, יד) — אִפְלוּ בִשְׁעַת מִיתָה תְּהֵא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה; הֵינּוּ שְׂאֲפְלוּ בַיּוֹם הַמּוֹת אָדָם צְרִיף לְלַמֵּד. וְזֶהוּ 'מִתְמִיד' מִלְּשׁוֹן 'תְּמִיד', שְׂתַמִּיד חוֹזֵר וְחוֹזֵר וְאִינוּ מִפְּסִיק לְלַמֵּד, סִיּם פֶּרֶק מִשְׁנִיּוֹת, הַחֵל עוֹד פֶּרֶק, סִיּם מִסְכָּתָא, הַחֵל עוֹד מִסְכָּתָא וְכֵן הִלָּאָה, עַד שְׂזוֹכָה לְסִיּם אֶת כָּל הַשָּׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה. אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל, שְׂצָרִיכִים לְהִתְחִיל עוֹד וְעוֹד, לְסִיּם לְאִין מִסְפָּר אֶת כָּל הַשָּׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה כָּל יְמֵי חַיָּו. אֲבָל עַל זֶה צְרִיכִים הַתְּחִיבּוֹת עֲצוּמָה, כִּי אַחַר שְׂאָדָם לְמַד שְׁעָה שְׁעֵתִים וְכוּ', נִמְאָס לוֹ, לְמַד יוֹם, יוֹמִים, חֲדָשׁ וְשָׁנָה וְכוּ', נִמְאָס לוֹ, אִךְ צְרִיף לְלַמֵּד 'תְּמִיד', שְׂזֵה נִקְרָא 'מִתְמִיד'.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י בְּשֵׁם אֶחָד הַגְּדוֹלִים, שְׂשְׂאֵלוֹהוּ: "מִי נִקְרָא לְמַדָּן? כִּמָּה מִסְכָּתוֹת צְרִיף לְזוֹכֵר כְּדִי לְהַקְרָא לְמַדָּן?" עָנָה וְאָמַר: "מִי נִקְרָא גָּנֵב?" וְלֹא יָדְעוּ לְעֲנוּתוֹ. עָנָה וְאָמַר: "מִי שְׂגוֹנֵב וְעוֹסֵק בְּפַעַל בְּגִנְבָה, הוּא נִקְרָא גָּנֵב, מִי שְׂיודֵעַ לְגִנֵּב וְאִינוּ גוֹנֵב, אִינוּ נִקְרָא גָּנֵב. כֵּן הַדְּבָר בְּלוֹמְדוֹת, יֵשׁ לְאַחַד זְכוּרֹן טוֹב וְיודֵעַ לְלַמֵּד, יֵשׁ לוֹ הִבְנָה טוֹבָה, קָלֵט אֶת הַלְמוּד, וְיודֵעַ לּוֹמַר פְּלִפּוּל, אִךְ אִינוּ נִקְרָא עֲדִין 'לְמַדָּן', 'לְמַדָּן' הוּא מִי שְׂלוֹמֵד וְלוֹמֵד בְּפַעַל, מִשְׂקִיעַ וּמְנַצֵּל עֲתוּתָיו וְרִגְעָיו בְּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. וְכִמוֹ שְׂאוֹמְרִים חֲכָמִינוּ הַקְּדוּשִׁים (פְּסִיקְתָא זוּטָא וְאַתְחִנּוּ ו, ו): בְּכָל יוֹם וְיוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֵיךְ כְּחֲדָשִׁים, כְּאֵלוּ בַיּוֹם הַזֶּה נִכְנַסְתָּ עִמּוֹ בְּבְרִית, וְכֵאלוּ בַיּוֹם הַזֶּה קִבַּלְתָּ אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי (עַן רַש"י תְּבֵא כז, ט; כו, טז); כְּשְׂאָדָם הוֹלֵךְ בְּאִפְּן הַזֶּה, הוּא נַעֲשֶׂה מִתְמִיד גְּדוֹל.

וְהַמְשִׁיף מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: וּבְכַרְט, שְׂרַבְנוּ ז"ל גִּתְּנָן לְנוּ סְדֵר-דְּרִיף-הַלְמוּד כָּל-כֵּן נִפְלָא, הֵינּוּ שְׂרַצָּה שְׂיִלְמַד הָאָדָם בְּכָל יוֹם חֲמֵשׁ וְרַש"י, עַד שְׂבְכָל שְׂבוּעַ יִזְכֶּה לְסִיּם אֶת פְּרִשְׁתַּת הַשְּׂבוּעַ —

שנים מקרא ואחד תרגום עם פרוש רש"י הקדוש, וכן ילמד בכל יום משניות, עד שיזכה לסיים את הששה סדרי משנה, וכן ילמד גמרא, ויתחיל מהתחלת ברכות, וילמד דף ועוד דף, עד שיזכה לסיים פרק ועוד פרק, עד שיסיים מסכתא, אחר-כך עוד מסכתא, עד שיזכה לסיים את כל הש"ס, וכן לגבי המדרש, יתחיל ללמד פרשה ראשונה, אחר-כך שניה ושלישית, עד שיזכה לסיים את כל המדרש רבה, וכן בכל המדרשים כלם. וכן טור ושלחן ערוך, יתחיל מהתחלה, עד שיזכה לסיים את כל ארבעת חלקי שלחן ערוך, וכן זהר ותקונים, וכן כל למוד ולמוד, רבנו ז"ל רצה שנתחיל מהתחלה ונלמד כסדרן, וענה ואמר: מי שמרגיל עצמו ללמוד בצורה כזו, תמיד ירצה ללמוד, וזה נקרא 'מתמיד' — שלומד תמיד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר על למוד התורה צריכים התחזקות עצומה. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (קהלת רבה, פרשה ו', סימן יב) על הפסוק (קהלת ו', יב): "כי מי יודע מה טוב לאדם בחיים", אמר רבי פינחס, הואיל והבל הם ימיו של אדם, ומספר הם וכצל הם, מה הנאה יש לו בחיים? אלא יתעסק בדברי תורה שכלן חיים. עוברים ימי האדם בהבל, איזו חלישות הדעת ומרירות יש לו בכל יום, ואף אחד אינו נפטר מזה, עקר עצתו — שיברח תמיד אל התורה הקדושה, וילמד בכל יום בכל חלקיה, רזיה ומכמניה, ואז נעשה אצלו כל יום ויום ארך, כי סוף כל סוף לא ישאר ממנו רק מה שזכה ללמוד, כמו שאמר רבי יוסי בן קסמא (אבות ו', ט): בני! אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא במקום תורה, ובעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם — לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד; כשאדם יוצא מזה העולם, הוא נוטל עמו את החמש ורש"י שלמד, את המשניות ששקד עליהן, את המסכתות גמרא שהתיגע בהן, את ההלכות בטור ובשלחן ערוך ששגן, את הזהר ותקונים שהגה וכו' וכו'.

לזאת, סיים מוהרא"ש נ"י, אל תהיו בטלנים! אלא ראו לנצל את הזמן היקר, כי הם חיינו וארך ימינו, ורק זה ישאר מאתנו.

וְאָמַר רַבְנוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן א'), אֵין דְּבַר הַשׁוֹבֵר אֶת הַיֵּצֵר הָרַע כָּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְכַמְאָמְרָם ז"ל (קדושים ל:): אָמַר הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בְּרֵאתִי יֵצֵר הָרַע, בְּרֵאתִי תּוֹרָה תְּבַלִּין כִּנְגְדוּ; הַיֵּצֵר הָרַע בּוֹעֵר בְּאָדָם לְבְלֵי רַחֵם, אָדָם יוֹצֵא לַחוּץ וְנִכְשֵׁל בָּמָה שְׁנִכְשֵׁל. אָמַר הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: בְּרֵאתִי תּוֹרָה תְּבַלִּין וְתַחֲבֹשֶׁת כִּנְגַד הַיֵּצֵר הָרַע. הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ הַקְּדוּשָׁה אֶת הַרְפוּאָה קָדָם לַמָּכָה (עין מַגְלַה יג:); וְכִשְׁאָדָם לֹמֵד תּוֹרָה, אֵין יֵצֵר הָרַע יָכוֹל לְשַׁלֵּט בּוֹ. וְאָמַר רַבְנוּ ז"ל, שְׁמַחְמַת שְׁהַיֵּצֵר הָרַע רוּאָה וְיֹדַע, שְׁהַתּוֹרָה מְבַטֵּל וּמְכַלָּה אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, אֲזַי מְלַבִּישׁ עֲצָמוֹ בְּמִצְוֹת, הַעֲקָר שִׁיתְבַּטֵּל הָאָדָם מִלְמוּדָהּ. וְלִכֵּן עָלֵינוּ לְהַשְׁכִּיל וּלְהַחֲכִים, לְדַעַת וּלְהַבִּין, שֶׁלֹּא יִשְׁאַר מֵאִתְּנוּ רַק לְמוּד הַתּוֹרָה, וְרַק עַל יְדֵה זֻכִּים לְשַׁבֵּר אֶת הַיֵּצֵר הָרַע. וְזוֹ קִבְּלַת הַתּוֹרָה שְׁאֵנִי צְרִיכִים לְקַבֵּל עַל עֲצָמֵנוּ בְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת, אֲשֶׁר בְּכָל שָׁנָה בְּחַג חֻזְרַת אוֹתָהּ הָאָרֶז שְׁהִיתָה בְּעַת קִבְּלַת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינִי, וּבְכָל יוֹם צְרִיכִים לְחוּשׁ כְּאֵלוּ הַיּוֹם חַג הַשְּׁבוּעוֹת, וְלִלְמַד בְּחֶשֶׁק חֲדָשׁ, וְדִיקָא עַל-יְדֵי-זֵה זֻכִּים לְהַתְמַדָּה רַבָּה.

הַכְּנֶסֶת אוֹרְחִים

מוהרא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר מוּבָא בְּדִבְרֵי רַבְנוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כח): עַל-יְדֵי שְׁאָדָם מְכַנִּים אוֹרְחִים, וּבִכְרֵט כְּשִׁמְכֻנִּים תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים צְדִיקִים לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, יָכוֹל לְזַכּוֹת לְגַלּוּי אֱלֻקוֹת כְּזֵה, שְׁמֵאִירָה לוֹ תְּמִיד הַשְּׂכִינָה, וְשׁוֹרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. וּכְשֶׁהַשְּׂכִינָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אֵין חֶסֶר לוֹ מְאוּמָה.

וְאָמַר רַבְנוּ ז"ל, הִנֵּה אָנּוּ רוּאִים, שְׁהַצְדִּיק הַדְּבּוּק בּוֹ יִתְבַּרַךְ, וְנִעֲשֶׂה מְרַכְבָּה לְשְׂכִינָה, יֵשׁ לוֹ חוֹלְקִים רַבִּים, כִּלְמַם מְדַבְּרִים עָלָיו, כִּלְמַם מְתַלּוֹצְצִים מִמֶּנּוּ. מִי הֵם הַחוֹלְקִים: אֵלוּ שְׂדִין יְהוּדָאִין; הֵינּוּ שְׂיָכוֹל לְהִיּוֹת אֶפְלוּ תְּלַמִּיד חֲכָם, אֲבָל אִם מְתַלּוֹצֵץ מִיֵּרָאֵי ה'

הדבוקים בו יתברך, סימן שהתורה שלומד באה מאלפין הנפולין, מהטמאה; כי מי שלומד תורה בקדשה ובטהרה, בדבקות הבורא, אף פעם לא יתלוצץ מאיש, אדרבה, ישתדל בטובת זולתו ויעזרו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זאת אנו מוצאים בגדולי ישראל, ראשי ישיבות, מפרסמים גדולים בעולם, שהרביצו תורה לתלמידיהם, ואף פעם לא התלוצצו מהם, אדרבה כבודם מאד, והכניסו את תלמידיהם לביתם, קרבוים, ולמדו עמהם תורה, וגם התלמידים נעשו תלמידי חכמים גדולים. ונכו אותם גדולי ישראל, להעשות מרובה לשכינה. והכל — בזכות הכנסת האורחים שלהם; כי ראשי ישיבה אמתיים, צדיקים אמתיים, כל רצונם וכסופם הוא, שהתלמידים ילמדו ויעלו במעלות התורה והיראה כמותם ממש, שזה בכלל הכנסת אורחים.

כי מהי שלמות הכנסת אורחים? אומרים חכמינו הקדושים (אבות א, ה): "ויהיו עניים בני ביתך"; הינו שצריך להכניס את האורחים כל-כף לתוך הבית, עד שהעניים יעשו בני הבית. וספר מוהרא"ש נ"י על אחד מאנשי שלומנו, שגדל הכנסת האורחים שלו ושל זוגתו, זה ממש הפלא ופלא, ותמיד הבית מלא אורחים, וכמה ילדים ישנים במטה אחת או על הארץ, כי את המטות מסרו לאורחים. ולא פעם ארע, שבעל הבית נגש לארון לחפש סכר או קפה וכדומה, ושאלו אחד האורחים: "סליחה, מה אתה מחפש כאן?" וקבל עלבונות מהאורחים שהכניס, שחשבוהו לאדם זר, והוא קבל את הבזיון בשתיקה. עד כדי כך העלים והסתיר דבר היותו בעל-הבית. כי זו המשמעות: "ויהיו עניים בני ביתך", העני הוא כבן-בית אצלך, ושוכח מי בעל-הבית. וכך עשו ראשי ישיבות אמתיים, שהכניסו תלמידיהם לביתם, ונהיו התלמידים טובים ומצולחים, כי נתנו לתלמידיהם לחוש כבני בית אצלם, אזי יצאו תלמידים קדושים. אשר זה נקרא: "ומתלמידי יותר מכלם", וזו שלמות הכנסת אורחים, ואם מכניסים אורחים בצורה כזו, השכינה שורה בתוך הבית, ואין חסר מאומה.

וספר מוהרא"ש נ"י, שבימי הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, הי' יהודי מכניס אורחים גדול מאד. ופרנסתו הי'תה מבית מרוח שחכר. ונכידוע בימים ההם, הי'תה זו פרנסה של יהודים, שחכרו אצל הפריץ המושל באזור בית מרוח, והיו מאכילים את העוברים ושבים — גויים ולהבדיל יהודים, שנסעו בעגלות בדרכים, והי'ת ש'הסוס צריך לנח ולאכל תבן וקש ומספוא כל כב'רת דרף, על-פ'ן חנו באכסני'ות או בבתי מרוח אלו]. והיהודי הנ"ל, הי'ת מנהגו לתן לכלם אכל בחנם — הן לבני ברית והן לערלים, בלי יוצא מן הכלל, ולא רצה כסף כלל ועקר, וממה אם-פ'ן התפרנס למחיתו? הוא מכר זין שרף, והגויים מרבים בשתי'ה זו, וכש'באו לאכל, קנו ממנו את הזין, וכך הי'תה הברכה ונכנס לו שפע גדול.

יום אחד קנא בו פלוני, הי'ת שרא'ה עגלות רבות חונות אצלו, וקונים הרבה זין שרף, (ולא ידע שנתן את האכל בחנם). והלך אל הפריץ המושל, והבטיחו לשלם לו פי-כמה מהיהודי, וכך רצה לקפח פרנסת היהודי. והמוש'ל הגוי, ראש המועצה, שהי'ת רשע מרשע, אמר ליהודי: "מתאריך פלוני, עליך לפנות את המקום, כי בא אחר לחכרו". היהודי שהאמין בהשגחתו יתברך — לא חשש, ולא הי'ת לו אכפת, והמשיך בבטחונו. ופלוני זה שרצה לקפח פרנסתו, הלך להתבונן איך נראה בית המרוח, שהרי קנה אותו מהמוש'ל, והיהודי — אף שידע מיהו, נוכל החותר תחתיו, ורוצה לקפח פרנסתו ולאבדה, אף-על-פי-כן הכניסו ונתן לו לאכל פאות נפשו: דגים, מרק ובשר, ולשתות חם או קר, כאלו לא ארע דבר.

לימים, בהי'ת ליהודי בן יחיד, נעשה הבן חולה מסכן ונוטה למות, והחל אביו לבכות אליו יתברך: "רבוננו של עולם, תרחם עלי, מה ישאר ממני, תשאירנו לי בחיים". ותוף כדי שבכה נרדם. ובא אליו איש זקן לבוש בבגדים לבנים ובזקן לבן, ואמר לו: "אם אתה רוצה שיבריא בנך, תלך אל הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ותצי'ת לכל אשר יאמר". וכשהתעורר, אמר תכף-ומיד לאשתו: "הבה ונסע לבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע". וכשהגיעו, אמר לו הרבי: "אני רוצה שתעקר ממקום זה תכף-ומיד, ותסע לעיר

אחרת", ואמר לו איזו עיר, "ושם תפתח בית מרוח, אבל אף אמנם שנתת עד היום לכלם מכל טוב, מהיום והלאה תתן לכל העוברים ושבים רק מים חמים לשותות ופת קבר — לחם מעפֶש. וגם את בנך תושיב בין העניים האלו, ובל יהיה מיחס יותר מהם, תתן לו גם-כן לחם צר ומים לחץ".

וקים היהודי מצות הרבי, וכן עשה, ופתח בית מרוח, והחלו לבא אורחים פורחים, ונתנם לחם מעפֶש ומים חמים, והושיב ביניהם את בנו, שהיה רגיל לתפנוקים, ואיסטניס היה, והנה צריך ללעס לחם קשה ולטבלו במים חמים שיתרכך, ובכה לפני אביו, אף אביו לא שת לבו, כי כִּף אמר הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע. עבר יום, יומים, ולאב קשה מנשא, כשרואה את בנו יחידו לועס לחם קשה, ומתענה במאכלו. אזי החל לבכות, ואמר לאשתו: "איני יכול יותר, אני חוזר לבעל-שם-טוב הקדוש, איני יכול לראות ברצת בני". ותכף כשהגיע לרבי, ענה ואמר לו: "די לך, בנך יבריא, ועתה הנך רשאי לתת לכלם לאכל כדרךך כל מיני מעדנים, וגם לבנך כמובן". והלך היהודי. ושב כבעבר, ונתן לכלם לאכל מכל טוב ואף לבנו.

ותלמידי הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע התפלאו מאד מה קורה כאן, וענה ואמר להם רבם: "בשמים היה קטרוג גדול, כי המלאכים אמרו להקדוש-ברוך-הוא: מה הזכות של אברהם אבינו, שנתן לאכל לכלם, לכל עובר ושב, לגויים ולערכים, הלא אדם זה גדול יותר מאברהם אבינו, כי אפלו לאחד שקפח פרנסתו, והיה שונא שלו — נתן לאכל, אזי מעלתו גבוהה יותר. והיה קטרוג גדול על עם ישראל, שאומרים תמיד: "זכר לנו עקדת יצחק", "זכר לנו ברית אברהם", הנה יהודי פשוט זה גדול יותר". והבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע בתכמתו רצה להוריד את הקטרוג, אזי אמר ליהודי שיתן לבנו לאכל פת קבר טבולה במים, ואחר יום יומים נשפר, ואמר שאינו יכול לראות בצער בנו. וכך חזר לבעל-שם-טוב זי"ע ואמר: "רבי, הכל אני יכול, אבל לא זה". ואז ירד הקטרוג; כי אברהם אבינו לקח את בנו, והניחו על המזבח להעלותו כקרבן,

והיה מוכן לשחטו בעבורו יתברך, זה אין יכול להראות רק אברהם אבינו. ואז הוסר הקטרוג.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: הרי לכם יקרת מעלת הכנסת אורחים, שצריך כל אדם להתאמץ בזה מאד, ובפרט אורחים תלמידי חכמים, אבל מנסים את האדם בנסיון בזה, שיש לו בן חולה, או איזו צרה אחרת בבית, ה' ישמר, לראות אם ישתק. אם שותק — אזי מגיע לדרגת אברהם אבינו, אבל אם קובל ומתלונן, כבר אינו באותה מדרגה. והנה רואים ראש ישיבה מגדל בחור, מלמדו תורה, או מגדל עשרה בחורים שלומדים אצלו, ונותן להם לאכל, לישן, מלבישם ודואג לכל צרכיהם, וסובל מהם מה שסובל. או יש לו עשרים בחורים, שלשים בחורים, וסבלו רב עד מאד, ומלמדם תורה הקדושה. או שרואים צדיק הדבוק בהקדוש-ברוך-הוא, ויש לו סבלנות לבני-אדם, ומוריד עצמו אליהם, מקבלם בסבר פנים יפות, מכניסם לביתו, שומע צרתם באזן קשבת. ממתנים על דלתו שעות על גבי שעות, ואינו דוחה אף אחד, ושומע את כל הזהמה והסבל והצרות והבעיות של כל אחד, בארץ רוח עצום עד עלות השחר, ורק אז הולך לישן לשעה שעתים וכו', וקף סובל וסובל, ואינו קובל וכו', זו נקראת הכנסת אורחים בשלמות שאין למעלה הימנה. צדיקים כאלו שאינם מטיחים כלפי מעלה, ואינם מדברים נגדו יתברך, ואדרבה הם סבלניים גדולים, זוכים — שעוזרם השם יתברך, והשכינה שורה בתוכם. יעזרנו הקדוש-ברוך-הוא, שגזקה גם-כן להגיע למדרגה כזו, ונהיה מכניסי אורחים, ויהיו תלמידי חכמים בתוך ביתנו תדיר, ויהיו העניינים בני ביתנו כבעלי בתים ממש, והתלמידים הלומדים תורה אצל הצדיק, יהיו כבני ביתנו, ובזכות זה נזכה, שתשרה השכינה בינינו.

הלולא של רבנו ז"ל

ביום י"ח בתשרי, הוא יום ההלולא של רבנו ז"ל, דבר מוהרא"ש נ"י שיחה נוראה ונפלאה מאד, והבהיר גם אחת מאמרותיו המפרסמות של רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן עח): אין שום יאוש בעולם כלל; וכה היו דבריו הקדושים: נגסה להבין מעט את האמרה הזו; נתבונן נא כמה חולים שוכבים עכשו בבתי חולים, רחמנא לצלן, והם סובלים סבל גדול ונורא, וההורים באים לבקרם, הגיסים והגיסות, האחים והאחיות ושאר קרובי המשפחה, באים לדרש בשלומם ולסעדם; וכן כמה אלמנים ואלמנות, יתומים ויתומות ישנם, שבורים ורצוצים, ועוברים עליהם משברים וגלים, צער ויסורים! כמה אנשים הסתבכו בחובות, ואינם יכולים לצאת מזה! כמה וכמה צרות ויסורים ישנם, והנה אדם בא ואומר לכלם: "אסור להתיאש, אין שום יאוש כלל", לכאורה, זהו פתגם קל לאמרו, אך פיצד מישמים אותו! אלא כשרבנו ז"ל אמר פתגם זה, הוא נתן לנו גם מרשמים איך לקימו, איך באמת לא להתיאש, וגלה לנו עצות יקרות איך להחזיק מעמד, איך לצאת מכל הסבוכים שנסתבכנו. לזאת, היות שהיום יום ההלולא של רבנו ז"ל, נדבר קצת מהלמודים הקדושים שלו ומעצותיו הקדושות.

חכמינו הקדושים מספרים (ספה נג.): אמרו עליו על הלל הנקן, כשהיה שמת בשמחת בית השואבה, אמר: אם אני כאן — הכל כאן, ואם איני כאן — מי כאן. הלל, שהיה נשיא בעם ישראל, בעת השמחה הגיע למעלה כזו, שאמר מאמר זה, ומה הקשר בינו לשמחת בית השואבה? אלא אם נעין היטב, ונבדק בעצמנו, בצרות ובמריבות, בשלום-בית ובקטטות, ובכל אשר עובר עלינו, נתבונן מאין זה בא, מדוע אנו סובלים את כל המרירות והצער בחיינו? הכל מחמת חסרון השמחה. איננו שמחים באמת. ומדוע? כי אמונתנו רופפת, איננו חזקים באמונה, יש בנו ספקות (שמות יז, ד): "היש הוי"ה בקרבנו אם אין", אזי נתקים בנו: "ויבא עמלק וילחם בישראל". אם אדם היה יודע, שכל מה ששומע ורואה ומרגיש — הכל זה אלקות ואלקות זה הכל, אזי היה הכי שמח, ואף שביתו

מלא צרות ובעיות, כגיהנום ממש, כשמתחזק באמונה פשוטה בו יתברך, אזי הוא המאשר ביותר בחיים, ואינו צריך כלום. ולכן כשהלל הגיע לשמחת בית השואבה, אשר שם שאבו רוח-הקדש, והרגישו את האחדות והאהבה בין נשמות ישראל, כי כל ישראל שכחו את החשבונות הפרטיים שבין אחד לשני, הרגישו אור כזה שסגור את הסטרא אחרא, ושכחו את העבר שלהם, את ההנהגה שלהם, ומכל שכן את העתיד שלהם, ודבקו בהקדוש-ברוך-הוא, ואיש נפל על צואר רעהו מאהבת הזולת, לכן אמר הלל: אם אני כאן — הכל כאן, שלא ראה כלום רק את הקדוש-ברוך-הוא. וכמו שרבינו ז"ל אמר: מה זה 'אני'? 'אני' זוהי הנשמה, כי אין מציאות כזו אני.

וספר מוהרא"ש נ"י על המגיד ממזעריטש זי"ע, שבא אליו תלמידו רבי שלמה מקרלין; [ובימים דאז כשבאו לצדיק וחקם, ישבו אצלו כמה שבועות ללמד במחצתו; כי כשבאים אל חכם, אין מספיק לבוא לכמה שעות, אלא צריכים ללמד ממנו, לראות אותו, לחיות אתו, להתבונן איתו בשר ודם עם אותם רגלים, ידיים, לב ועינים, אוכל ושותה, ישן ומדבר, ואף-על-פי-כן הוא ענין אחר לגמרי. ואלו אני — האדם הקטן, מסכן, מנח בתוך הקלפות, והצדיק והחקם הזה דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, באין סוף ברוך הוא, הצדיק מסתובב אמנם כאן למטה, אבל כל מהותו וישותו אומרת אלקות, ובטל ומבטל לגמרי בו יתברך. וכשמסתובבים אצל צדיק כזה, לא אורף זמן רב, שגם אני משתוקק להקדוש-ברוך-הוא, וחפץ לחזר אליו. וזה אשר קנה בבית-המקדש, אפלו אדם שעבר על כל התורה כלה, השם ישמר, חלל שבת, אכל טרפות ונבלות, עבר על נאוף וכל מיני עברות, אף-על-פי-כן כשהביא קרבן לבית-המקדש, והתנדב עליו, חש אור כזה, שרצה רק אותו יתברך, כי בבית-המקדש נכנסה לאדם תשוקה עצומה להקדוש-ברוך-הוא, שהתבטל לגמרי אליו. וכן קורה, אומר הרמב"ם, כשבאים אל חכם וצדיק ויושבים אצלו ומשמשים אותו, אזי במשך הזמן, נכנסת באדם הכי גרוע תשוקה עצומה אליו יתברך, עד

שגם-כן רוצה לשוב בתשובה]. וכשבא התלמיד אל רבו, ונקש על דלתו, שאלו המגיד: מי זה? ענה רבי שלמה: 'אני', ולא רצה המגיד לפתח את הדלת, כי מה זאת אומרת 'אני'? אני זה הקדוש-ברוך-הוא, זו הנשמה, זה חלק אלוק ממעל, אין כדבר הזה 'אני'. וזהו שאמר הלל: אם אני כאן — כלם כאן, אני רוצה להתאחד עם כלל נשמות ישראל, לא להפרד מאף נשמה, ואם אין אני כאן — אף אחד לא כאן, אם איני מרגיש את הקדוש-ברוך-הוא, אז אף אחד לא פה, מתחילות להיות מריבות, אי הבנות ומחלוקות.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אנו עדים לאשר קורה היום, אין בית שלא יהיו בו צרות ומשברים, ומדוע? כי אנו רחוקים מהצדיק הדיוק בהקדוש-ברוך-הוא, שכל מגמתו רק אמתת מציאותו יתברך; כי אם היינו מקרבים לצדיק כזה, היינו משתנים לגמרי. וזה היה בבית-המקדש. ולכן אומרים חכמינו הקדושים (ראש השנה טו:): חייב אדם להקביל פני רבו ברגל. מה כל-כך גדול הענין של: 'עשה לך רב', ועל-ידי-זה 'והסתלק מן הספק ואל תרבה לעשר אמדות?' מה הענין להתקרב לצדיק? אלא, הנה יש הרבה חוזרים בתשובה, כמו שאומרים חכמינו הקדושים (זוהר חלק ב' טו:): כשיתרו שב להקדוש-ברוך-הוא — נעשה רעש בכל העולמות, כי יתרו כמר היה, שעבד את כל העבודה זרה שבעולם, כשבא וראה את הנסים והנפלאות שעשה הקדוש-ברוך-הוא לעם ישראל, אמר: "עתה ידעתי כי גדול השם", כדין דאתינקר שמא דקדשא בריך הוא. אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן י'): כשיהודי שהיה רחוק מהקדוש-ברוך-הוא — חוזר בתשובה, זה עושה רעש גדול בשמים. וכל המלאכים, השרפים והאופנים מקנאים בו, ויש שעשוע גדול לפניו יתברך, טפה סרוחה שעבר על כל התורה כלה, ועתה מתחרט ומתודה: "חטאתי, עויתי ופשעתי, ואני מקבל על עצמי לא לשוב יותר לאולתי", מקנאים בו בכל העולמות.

אף דא עקא, שתכף-ומיד כשאדם שב בתשובה, אינו יודע איך להתנהג, ואזי עושה למעלה מכחיותו, ומה גם שלומדים עמו

למודים, שכלל אינם כתובים בשלחן ערוף, אזי הוא עולה ויורד, יורד ועולה וכו', והוא מספן גדול, פעם חושב: "אם אלה בלבוש זה, אהיה בעל תשובה אמתי", ופעם חושב: "אם אלה בכובע כזה, אהיה צדיק גדול, אם אלה למקום זה, אהיה בעל תשובה אמתי", ואינו יודע כיצד לנהג, איך להלביש עצמו וכו' וכו', ולכן אומר התנא רבן גמליאל: 'עשה לך רב', תתקרב לחכם אמתי שדבוק בהקדוש ברוך הוא, והסתלק מן הספק, ואל תרבה לעשר אמדות, אל תרבה לחשב חשבונות, והמנע מחמרות יתרות, חזרה בתשובה הינו חזרה אל התורה, יש לנו תורה, והחכמים האמתיים יודעים אותה, והם ינהיגו אותך כיצד לילך ומה לעשות. וכגון: אפלו ששבת בתשובה, אבל הוריך מסכנים, עדין אינם זוכים לקיים מצוות, אסור לך לזלזל בהם, ועליך לכבדם מאד, כבד את אביך היא מהחמורה שבחמורות (דברים רבה, פרשה ו, סימן ב'), ואל תנתק את עצמך ממשפחתך, ומי שמלמדך אחרת — תברח ממנו. אי אפשר לשנות את הטבע, הטבע גימטריה אלקיי"ם. חזר אל משפחתך, אף שאתה שבת בתשובה, והם עדין לא, אל תנתק מהם, אתה תראה דגמא לכלם, ותראה שלא יאריך זמן רב, וגם כן ישובו בתשובה, כי הם גם כן נשמות קדושות, כי כל יהודי הוא נשמה קדושה, וכל יהודי יש בו אור אין סוף. אבל זה זוכים לידע רק כשמתקרבים לחכם אמתי.

וספר מוהרא"ש נ"י על הצדיק הגדול רבי נחום מטשערנובל זי", בעל מחבר ספר הקדוש "מאור עינים", שהיה תלמיד המגיד ממעזריטש זי"ע, וממנו יצאה כל שושלת טשערנובל. כשהוא ראה את רבנו ז"ל שהיה ילד קטן, אמר: "הילד הזה הוא טוב ראוי", וספר ספור מענין שכדאי לדעת אותו, ובפרט מי שזוכה לשוב בתשובה, ואינו יודע כיצד לנהג. וכך ספר: בהיותו ילד קטן — נתיתם מהוריו, וגדל אצל דודו ודודתו, הדודה הייתה חורגת. והיה לה בית ברוך ילדים, אזי הייתה מפלה אותו לרעה, כשלקלם נתנה צלחת עמוסה באכל, ליתום נתנה מנה קטנה. ואמר: "מה יכלתי לעשות?! אכלתי את אשר קבלתי" וכו'. יום אחד שב מהחדר,

והיה רעב מאד, וראה שהדודה הכינה את האכל לכל הילדים, וכן את המנה הקטנה הכינה בצד בעבורו. והיות שהיה רעב מאד, נטל את מנתו. תכף כשהחל לאכל, נכנסה הדודה והכתה אותו מאד. ובכה ואמר: "מה עשיתי? נטלתי את מנתי", אף היא בשלה: "עלי ללמדך שאסור לקחת בלי נטילת רשות". ואמר, שמאז נחזק אצלו, שתמיד יש לטל רשות.

יום אחד שב הדוד מנסיעה ארצה, לאחר שנעדר מהבית חדש ימים. והביא מתנה לכל אחד מילדיו — אולר קטן. וליתום לא קנה כלום. ילד יש לו טבע של ילד, ראה שלכלם יש אולר, וגם-כן חמדו. ובמר לו, מה עשה? נכנס לבית-הכנסת, פתח את ארון הקדש, והחל לבכות להקדוש-ברוך-הוא: "אבא, אבא שבשמים, אתה אבי יתומים, תן לי אולר קטן כמו שיש לשאר הילדים". כשסים תפלתו, סגר את ארון הקדש, והחל לפסע הביתה, ולפתע ראה על הרצפה אולר קטן, ולקחו ושחק עמו. הדוד ראהו כף, וסטר לו על לחיו, מחמת שחשב שגנב מילדיו. אבל תכף כשברר — נוכח שלא כן הוא, ושאלו: "מאין לך האולר?" והשיב: "האבא נתן לי". אמר לו הדוד: "אביך נפטר, ואם-כן לא יתכן". אף הילד בשלו: "בקשתי מאבי ונתן לי". הדוד חשב שגנב כסף וקנה לעצמו, אף הילד ספר את האמת, והדוד לא האמין למשמע אזניו, ונתן לכלם מטבע כסף, ואמר ליתום: "הנה נראה אם יתן לך האבא". הלך הילד לבית-הכנסת, פתח את ארון הקדש ושוב בקש מהקדוש-ברוך-הוא. יצא מבית-הכנסת וראה על הארץ מטבע. והלך והראה לדוד: "הנה האבא נתן לי"... והילד הנה נתגדל, ונהיה צדיק גדול מאד, שעד היום קיימת השושלת שלו.

וספר בימי גדלותו: למדתי כשהייתי קטן שני דברים: אם אני צריך משהו, עלי לבקש רשות. ובאמת יום אחד התגלה אליו מגיד מהשמים, ורצה ללמד אתו תורה, ומי לא היה שמח ומאשר, שמגיד מהשמים בא אליו?! אף רבי נחום אמר למגיד: עלי לשאל את רבי, אם מסכים. והלך ושאל למגיד, ואמר לו המגיד: זהו מהסטרך אחרא, ואל תלמד אתו. וענה ואמר: קבלתי מאז היותי ילד קטן,

שְׁבֻטָרם עוֹשִׂים מִשְׁהוּ, שׁוֹאֲלִים רַב חָכֵם וְצַדִּיק, כִּי הַיּוֹם יֵשׁ כָּל מִינֵי שְׁקֵרָנִים וְצַבּוּעִים, שְׁעוֹבָדִים עַל בְּנֵי-אָדָם פְּשׁוּטִים, הֵם עוֹבְרִים עַל כָּל הַעֲבֵרוֹת שְׁבַעוֹלָם, וְאַחַר-כֵּן מַלְבִּישִׁים עֲצָמָם בְּאִיזָה מַלְבוּשׁ, וְקוֹרְאִים עֲצָמָם 'צַדִּיק', וּמוֹכְרִים כָּל מִינֵי הַבָּלִים לְהִמּוֹן-עַם, וְדוֹרְשִׁים כֶּסֶף רַב בַּעֲבוּר 'תְּקוּנִים' וְכוּ'. הֲלֹא הַתּוֹרָה אֵינָה נִמְכָּרֶת בְּכֶסֶף, אִם יֵשׁ לִי כֶסֶף — אֶתְנֶנּוּ לְצַדִּיקָה, לְבַנְיָן בֵּית-הַמִּדְרָשׁ, לְתַלְמוּד תּוֹרָה שְׁלוֹמֵדִים שֵׁם תּוֹרָה, לְבִנְיַת מְקוֹאוֹת, לְחֻכְמִים אֱמֵתִיִּים שְׁמַקְרִבִים אוֹתָנוּ לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלֹא אֲזַרְקֶנּוּ לְמִי שְׁמַתְחִיזָה לְצַדִּיק, וְאוֹמֵר שְׂיתֵן לִי תְּקוּנִים וְכוּ'. זֹאת לְמַד רַבִּי נַחוּם. וְדַבֵּר שְׁנִי: כָּל מַה שְׁצַרִּיכִים וְכָל מַה שְׁחָסֵר, יֵשׁ לְבַקֵּשׁ מֵאָבָא שְׁבִשְׁמַיִם.

וְסַכֵּם מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאוֹמֵר: זֶה מַה שְׁאוֹמֵר הַתָּנָא רַבֵּן גַּמְלִיאֵל: 'עֲשֵׂה לָךְ רַב, וְהִסְתַּלַּק מִן הַסֵּפֶק, וְאַל תִּרְבֶּה לַעֲשׂוֹר אֱמִדוֹת', אַל תַּעֲשֵׂה חֲמֵרוֹת יִתְרוֹת, אַל תִּהְיֶה צַדִּיק הַרְבֵּה, אַל תַּחֲמִיר יוֹתֵר מִהַשְּׁלַחַן עָרוּף, שְׁחָבְרוּ מֶרֶן הַבֵּית-יוֹסֵף, שְׁמַגִּיד מִן הַשְּׁמַיִם אָמַר לוֹ: מְכַרְיִזִין עֲלֶיךָ מִמַּתִּיבְתָא דְרַקִּיעָא, שְׁהִלְכָה כְּמוֹתָךְ. וְאָכֵן לֹא הָיָה סֵפֶר שְׁמַקְבֵּל עַל כָּל עַם יִשְׂרָאֵל — הֵן הָאֲשַׁכְנָזִים וְהֵן הַסְּפָרְדִּים, בְּשִׁלְחַן עָרוּף, וְעַל-כֵּן צַרִּיכִים לְקַיְמוֹ בְּכָל פְּרָטִיו וְדַקְדוּקָיו, וּבְרַגְעַ שְׁנוּגַע אָדָם בְּהִלְכָה אַחַת, יֵשׁ לְבַדֵּק אִם אֵינוֹ מִכַּת הַבֵּיתוֹסִיס וְהַקּוֹנְסֵרְבַּטִיבִים, שְׁרוּצִים לַעֲשׂוֹת חֲרָבָן בִּיְהוּדוֹת, וּמְבוֹלְלִים אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָאֱמוֹת. סֵפֶר הַחֻקִּים שְׁלָנוּ זֶהוּ הַשְּׁלַחַן עָרוּף! וְלָכֵן הִזְהִיר רַבֵּנוּ ו"ל, וְאוֹמֵר (שיחות-הַר"ן, סִימָן כ"ט): אֲנִי רוֹצֶה שְׁתַּלְּמְדוּ בְּכָל יוֹם חֹק וְלֹא יַעֲבֹר שְׁעוֹר בְּשִׁלְחַן עָרוּף, וְלִבֵּל יַחֲסֹר לָכֵם יוֹם אֶחָד מִבְּלִי לְלַמֵּד בוֹ. דַּבֵּר זֶה צָרִיף לְדַעַת כָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה, שְׁסֵפֶר הַיְסוּד שְׁלָנוּ זֶה הַשְּׁלַחַן עָרוּף, וְאִם מַה שְׁפָלוּנִי אוֹמֵר כְּתוּב בְּשִׁלְחַן עָרוּף — יֵשׁ לְקַיְמוֹ, וְאִם אֵינוֹ כְּתוּב בְּשִׁלְחַן עָרוּף — תִּבְרַחוּ מִשָּׁם, כִּי רוּצִים לְנַתַּקְכֶם מִהַתּוֹרָה. וְלָכֵן הִזְהִיר רַבֵּנוּ ו"ל לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם בְּשִׁלְחַן עָרוּף, שְׁנִדְעַ לְקַיְמֵם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ כְּרֵאוּי, וְאִיךָ לְהַתְנַהֵג בַּחַיִּים עַל-פִּי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְהַמְשִׁיף מוֹהֲרָא"ש נ"י בְּשִׁיתָתוֹ הַקְדוּשָׁה לְדַבֵּר מַגְדֵּלֶת רַבֵּנוּ

ו"ל, שגלה לנו נפלאות, איך יחזיק אדם מעמד בזה העולם, ואף שנמצא במצב הכי קשה, אסור לו להתנאש, ומדוע? כי הקדוש-ברוך-הוא נמצא אתו, ורוצה לשמע את קולו. וכל המרירות שעוברת עליו, זה מפני שהקדוש-ברוך-הוא מתאנה לתפלתן של ישראל, ורוצה לשמע את כל יהודי שבא אליו ומבקש ממנו: "אבא, תעזור לי". חכמינו הקדושים אומרים (עין ילקוט שמות רנח): למה הצריך לרדת בכל יום מן? למה לא נתן הקדוש-ברוך-הוא פעם בשנה מן לכל השנה, למה היה צריך לצאת כל יום לחוץ, ולמצא את המן? אף משיבים: משל למלך שהזמין את ילדיו לתן להם קצבה על כל השנה, הילדים באו פעם בשנה, ובשאר ימות השנה לא ראו את פני המלך, ראה המלך שאין הדבר טוב, שלא יראוהו כל השנה אלא פעם אחת בלבד, והחל לתן להם קצבה מדי יום ביומו, והצרכו לבקרו ולראותו כל יום. כך אומרים חכמינו הקדושים, הקדוש-ברוך-הוא יכול לתן לאדם הכל, אף מתאנה לשמע קולנו כל יום, ההורים מתאנים לשמע את התינוק והתינוקת אומרים: "אבא, אבא תן לי", "אמא, תני לי", זה התענוג הכי גדול להורים. אם היינו יודעים את האהבה הגדולה שיש להקדוש-ברוך-הוא לעם ישראל, היינו רצים אליו, כאיל הרץ לשות מים בערגה (עין זהר חלק ב' ד).

ולכן עלינו לילף אל החכמים, שהם ילמדו אותנו, ויפקחו עינינו לראות אלקות, ויפתחו אזנינו לשמע אלקות, ויורונו דרכים ועצות והנהגות ישרות, ויעוררו אותנו מהשנה העמקה שאנו שרויים בה, ויעודדו אותנו לקיים את המצוות בשמחה ובהקפדה רבה, הן תורה, הן תפלה וכו' וכו'; יהודי צריך להפגס בכל יום ערב ובקר וצהרים לבית-הפגסת, וכשעושה כן ועונה "אמן יהא שמה רבה", מוחלים לו על כל עוונותיו (עין זהר חלק ג' כ), ומי שזוכה להפגס לבית-הפגסת בעולם הזה, נכנס לבית-הפגסת לעתיד לבוא (עין ילקוט תהלים תרנט); וזוכה לטהר עצמו בטהרה גדולה, כי בית-הפגסת הוא פנהר שאדם נכנס לתוכו מלכלף, וזוכה לרחץ ולנקות עצמו מכל הכתמים (עין ברכות טז). יהודי הנכנס לבית-

הַכְּנֶסֶת מְלֵא עֲבֹרוֹת, זֹכָה וְיוֹצֵא מִשֵּׁם מְלֵא מַצּוֹת, בְּכַגְדִּים נְאִים
וּבְרִיחַ טוֹב, כִּי זֹכָה לֹאמֹר: "אָמֵן יְהִי שְׁמֵהּ רַבָּה", קִדְּשָׁה וּבְרָכּוּ,
וּמִכָּל שֶׁכֶּן כְּשֶׁזֹּכָה לֹאמֹר בְּרָכָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין וְכוּ',
נִמְחָלִים לוֹ כָּל עֲוֹנוֹתָיו.

וְהִבְהִיר מוהרא"ש נ"י מְהִי שְׂמֵחַת בֵּית הַשְּׂוֹאֵבָה? אֲלֵא
בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ זָכוּ לְרֵאוֹת אֶת הַשְּׂכִינָה, וְעַתָּה כְּשֶׁבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ חָרַב,
לֹא עֲזַבְנוּ הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, אֲלֵא הוֹתִיר לָנוּ חֲכָמִים וְצַדִּיקִים,
וְעַלֵּינוּ לְקַבֵּל פְּנֵיהֶם בְּרַגְלֵי, אֲשֶׁר זֶה הַמַּעֲלָה כְּשֶׁזֹּכִים לְכוּא בְּחַג אֶל
הַחֲכָם וְהַצַּדִּיק, אֲזִי מְרַגְּשִׁים אֶת הָאוֹר וְהַחַיּוֹת כְּעֵין שְׁהַרְגֵּשׁנוּ
בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ.

וּסְפָר מוהרא"ש נ"י, מְדוּעַ קָבוּר רַבְּנוּ ז"ל בְּאוּמָן, אֲשֶׁר זֹהִי
עִירָה קְטַנְטָנָה בְּאוּקְרֵינָה, וּבַחֲרָת אֶת קָבְרוֹ שֶׁם דִּיקָא? כִּי הִזָּה שֵׁם
קְדוֹשׁ הַשֵּׁם מְאֹד גְּדוֹל; בִּימֵי הַרְשָׁע גִּנְטָא, יִמַּח שְׁמוֹ וְזָכְרוּ, שְׁהַרְגוּ
אֲנָשָׁיו רַבּוֹת יְהוּדִים, וְכִשְׁהַגִּיעוּ לְעִירַת אוּמָן, וַיִּדְּיָהֶם טְבוּלוֹת
בְּדָם, עָשׂוּ חֲפָה גְדוֹלָה לְפָנָיו בֵּית־הַכְּנֶסֶת, וְתַחַת הַחֲפָה שְׁמוֹ צָלַב,
וְאָמְרוּ: מִי שִׁיעֵבֵר אֶת הַחֲפָה — יִשָּׂאֵר בְּחַיִּים. וְהָיוּ שֵׁם שְׁלֹשִׁים
אֶלֶף נַפְשוֹת, גְּבָרִים, נְשִׁים וְטָף, וְאֵף אֶחָד לֹא רָצָה לַעֲבֹר, וְנִהְרְגוּ
כָּלֶם עַל קְדוֹשׁ הַשֵּׁם, וְנִקְבְּרוּ בְּקָבֵר אַחִים גְּדוֹל. לְאַחַר שָׁנִים עַל גְּבֵי
שָׁנִים, רַבְּנוּ ז"ל עָבַר בְּמָקוֹם הַזֶּה, וְאָמַר: פֶּה אֲנִי רוֹצֵה לְהַקְבֵּר. וְכֵן
הָיָה, שֶׁבָּא לְגוֹר בְּעִיר אוּמָן חֲמֵשֶׁה חֲדָשִׁים לְפָנָיו הַסְּתַלְקוֹתָיו. וְשֵׁם
הָיוּ הָאֲפִיקוֹרְסִים הַכִּי גְדוֹלִים, מִצַּח הַנְּחֹשׁ, שֶׁנִּשְׁבָּעוּ, רַחֲמָנָא לְצַלָּן,
לֹא לְהַזְכִּיר אֶת שֵׁם הַשֵּׁם, וְכָל חֲכָם וְצַדִּיק שֶׁבָּא לְגוֹר בְּעִיר הַזֶּה —
כְּזוֹ, עַד שֶׁלְּכַסּוֹף הַחַיִּימָה בְּתִשְׁבָּעָה.

וַיְדוּעַ, שֶׁרַבְּנוּ ז"ל הִבְטִיחַ הַבְּטִיחַ הַבְּטָחָה, שְׁמִי שִׁיבֹא עַל קָבְרוֹ, וַיִּתֵּן
פְּרוּטָה לְצַדִּיקָה, וַיֹּאמֶר עֲשֶׂרָה מִזְמוֹרֵי תְהִלִּים, יוֹצִיאֹ מִהַשְּׂאוּל
תַּחֲתִית וּמִתַּחֲתָיו. וְהִנֵּה בִּי"ח בְּתִשְׁרֵי נִסְתַּלַּק רַבְּנוּ ז"ל. וְהָיוּ לוֹ
תַּלְמִידִים רַבִּים, וְנִעֲשָׂה וּכְנִיחַ, כָּל אֶחָד אָמַר מִשְׁהוּ אַחֵר, כָּל אֶחָד
רָצָה לְקַחַת אֶת הַרְבֵּי לְקָבְרוֹ בְּעִירָתוֹ. וְרַק תַּלְמִיד אֶחָד, הֵלֵא הוּא

מוהרנ"ת ז"ל, אשר ידע שרַבנו ז"ל רצה להשאַר וַיִּקָּא בְּאוּמָן, צָעַק: הַרְבֵּי אָמַר שְׂרוּצָה לְהַקְבֵּר בְּאֵן. וְהַחֲבָרָא קַדִּישָׁא אָמְרוּ: אִי אֲפֹשֶׁר לוֹ לְהַקְבֵּר בְּאֵן וְכוּ'. וְהָיָה שֵׁם אֶחָד מֵהָאֲפִיקוֹרְסִים הָכִי גְדוּלִים, אֲשֶׁר שָׁב בְּתַשׁוּבָה, וְהָיָה מְקַרְבֵּי לְמַלְכוּת, וּמִשְׁשָׁמַע אֶת הַיּוֹכוּחַ, אָמַר, שְׂיִסְדֵּר אֶת הָעֵנִין תּוֹךְ שְׁעוֹת סְפוּרוֹת, שְׂרַבְנוּ ז"ל יִקְבֵּר בְּאוּמָן בְּזֶה הַמְּקוֹם, וְכֵן הָיָה. [לְמַדִּים מִכָּאן, אָדָם שֶׁהָיָה תַּחֲלָה אֲפִיקוֹרֵס, רַחוּק מְאֹד מִקְדָּשָׁה, וַיִּקָּא עַל יָדוֹ נִתְגַּלְגַּל שְׁנֵתְקִים רְצוֹנוֹ שֶׁל רַבְנוּ ז"ל. הָרִי לָכֵס, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, מֵהִי מַעֲלַת חֲזָרָה בְּתַשׁוּבָה, וּכְשֶׁאָדָם שָׁב בְּתַשׁוּבָה, יְכוּל לְזַכּוֹת לְמַדְרָגוֹת, שְׂצַדִּיקִים גְּדוּלִים אֵינָם יְכוּלִים לַעֲמֹד בְּהֵן, כִּי בְּמְקוֹם שֶׁבַעֲלִי תַשׁוּבָה עוֹמְדִים, אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוּלִים לַעֲמֹד (בְּרַכּוֹת לר)].

וְסִיִּים מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲזָרְנוּ, שְׁנִזְכֶּה לְהִיּוֹת מְקַרְבִּים לְרַבְנוּ ז"ל כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, וּנְקַיֵּם עֲצוּמֵי הַקְדוּשׁוֹת, וְנִלְךְ בְּדַרְכּוֹ הַנִּפְלְאָה שְׁסַלֵּל לָנוּ וְהַדְרִיךְ אוֹתָנוּ, וְנִגְלֶה וְנִפְרָסֵם אוּרוֹ הַקְדוּשׁ לְכֹל עַם יִשְׂרָאֵל בְּפֶרֶט, וּלְכֹל הָעוֹלָם כְּלוּ בְּכֻלָּל.

וּרְאוּ מִי בָרָא אֱלֹהִים

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: כְּשֶׁאָדָם מִתְחִיל לְהִתְבּוֹנֵן: מִי בָרָא אֱלֹהִים, מִי בָרָא אֶת הַבְּרִיאָה, נִכְנָסֶת בְּלִבּוֹ יְדִיעָה זוֹ, שֵׁישׁ מִנְהִיג לְבִירָה. וְהָאִמּוּנָה הַקְדוּשָׁה מַחֲלֻחֶלֶת לְתוֹךְ נִימְיוֹ וְדַמְיוֹ. וְכִמוֹ שְׂאוֹמֵר הַנְּבִיא (ישעיה מ, כו): "שָׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֱלֹהִים."

וְהִבְהִיר מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: עַם יִשְׂרָאֵל חָטְאוּ בְּחֻטְאֵי הָעֵגֶל, וְאָמְרוּ (שְׁמוֹת לב, ד): "'אֱלֹהִים אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל", בְּשַׁעֲהָ שְׂמַשָּׁה רַבְנוּ עָלָה לְהַר סִינַי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, לְהַבִּיא לְעַם יִשְׂרָאֵל מִתְּנָה, שְׂיִלְכוּ לְאוּרָה, שְׂיִהְיוּ לָנוּ חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים וּדְרָכִים נִפְלְאוֹת, שְׂעַל יָדָם נִהְיָה אוּר לְגוֹיִים, וּבֵין כֶּךָ בָּאוּ הָעַרְב־רַב, וְנִצְלוּ אֶת הַזְּמַן, שְׂמַשָּׁה רַבְנוּ

עדין לא ירד, ועשו את העגל, שזהו אלהים אחרים, לחשב כאלו הכל טבע ומקרה, חס ושלום, אשר דבר זה מכניס באדם דכאון, עצבות ומרירות, וגורם לו תסכול, ומביא לו קשיות וספקות על עצמו, עד שמשפיל וכז לעצמו, ואין לו אמון בכחו וביכולתו, וכן אין לו אמונה בהקדוש-ברוך-הוא, וכן אינו מאמין לזולתו, ועל-פן שונא את עצמו וזולתו, וחייו מרים כלענה, וטועם טעם גיהנום ממש. על זה בא הנביא ואומר: "שאו מרום עיניכם, וראו מי ברא אלה"; "שאו מרום עיניכם, ראשי תבות: ש'מ'ע' ישראל; הינו תסתכלו למעלה, אומר הנביא, ואז תראו מי ברא אלה"; כי מה היה חטא העגל? שהפרישו את ה'אלה' מה'מי', חתכו את שם 'אלק'ים', ועשו: "אלה' אלהיך ישראל", הינו תלו הכל בטבע, כאלו האדם חי נפרד מהקדוש-ברוך-הוא, בא הנביא ואומר, תחברו בחזרה את ה'מי' אל 'אלה' ויצא 'אלקי'ים', הינו שתדעו, שאפלו הטב"ע זהו אלקי"ם. אדם הולך — "מי הולך בך?" הקדוש-ברוך-הוא. אדם נושם — "מי נושם בך?" הקדוש-ברוך-הוא. אם אדם מתבונן בזה, הוא העשיר הגדול ביותר.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי התנא (אבות ד, א): 'איזהו עשיר? השמח בחלקו'; איזה חלק? החלק שיש בו. מה יש באדם? עינים, שנים, ידים, רגלים, שזהו ראשי תבות ע'ש'יר' (עין במדרש שמואל שם); כשאדם רוצה לזכות לאהבת הבורא תברך שמו, עליו להתבונן על עצמו ולשמח, שברוך השם יש לו שנים לאכל, ידים לעשות בהן מלאכה, רגלים לילך, עינים לראות וכו'. ואם עדין לא זכה להתבונן בכל אלה, ולהגיע לאהבת ה', לאהב את קונו, יוצרו ובוראו, עליו לקיים מצות בקור חולים, אשר אומרים חכמינו הקדושים (עין נדרים לט:), שמצוה זו היא מהגדולות ביותר. וכשאדם נכנס לבית-חולים ורואה מה קורה שם, רחמנא לצלן, אנשים סובלים חלאים רעים, בלי עינים, נטולי ידים, פגועים בשאר איברים, רחמנא לישזבן, אזי לא יהיו לו כפר שום קשיות, ויתחיל להודות, לשבח ולהלל להקדוש-ברוך-הוא: "רבנו של עולם, אני אוהב אותך, רבנו של עולם, אני מכיר לך טובה, שעל-כל-פנים

נתת לי עינים, רגלים, ידים, אַזְנִים, אף, פה" וכו', וזוּכָּה לְאַהֲבַת ה', לְהִתְחִיל לְהִתְבּוֹנֵן עַל הַחֶסֶד שְׁעָשָׂה עִמּוֹ הַבּוֹרָא. כִּי הָעֵקֶר לְקַיָּם: "זָכְרוּ נִפְלְאוֹתַי" — יְהוּדֵי צְרִיךְ תָּמִיד לְזָכֹר בְּכָל יַעַת אֶת הַנִּפְלְאוֹת וְהַחֶסֶדִים וְרַב טוֹב שֶׁגָּמְלוּ הַמְּקוֹם בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא לְשַׁכַּחַם אֵף פְּעַם.

וְהַתְרִיעַ מוֹהֲרָא"ש נ"י עַל הַנִּגְעַת הָרַע שֶׁפָּשַׁט בְּקִרְבֵּי בְּנֵי-אָדָם, שְׁמִתְקוּטוּטִים וְרַבִּים זֶה עִם זֶה עַל עֲנִינֵי סָרֵק וְהֶבֶל. כִּי הֵיכָן שְׂכָלֶם וְדַעְתֶּם?! הֲלֹא אִם יִתְיָשְׁבוּ בְּדַעְתֶּם כְּרָגַע, וְיִתְבּוֹנְנוּ עַל הַחֶסֶד חֲנָם שְׁעָשָׂה עִמָּהֶם הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲזִי יִחְדְּלוּ לְחַלֵּק וְלָרִיב בֵּינֵיהֶם, כִּי מַה יֵּשׁ לָהֶם עִם אַחֵר?! עַל-יְדֵי הַתְּבּוֹנְנוֹת בְּחֶסֶדוֹ יִתְבַּרֵּךְ, אָדָם מְגִיעַ לְאַהֲבַת ה' כְּזוֹ, שְׂכַל-כֶּף אוֹהֵב אֶת הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ, עַד שְׁאִינוֹ רוֹצֵה מְאוּמָה, אֲלֹא אֶת הַבּוֹרָא יִתְבַּרֵּךְ שְׁמוֹ בְּלִבּוֹ! וְכַמוֹכָא בְּזִהַר הַקְּדוֹשׁ, שְׁהֶאֱהָבָה הַכִּי גְדוּלָּה הִיא, כְּשֶׁאָדָם מְגִיעַ אֶל דְּבָקוּת הַבּוֹרָא, וּמִתְחִיל לְנַשֵּׁק, כְּבִיכּוֹל, אוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וּמְרַגֵּשׁ שְׂכַל הָעוֹלָם זֶה אֱלֻקוּת, וְנִדְבֵּק בְּבוֹרָאוֹ וְאוֹמֵר: "רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ, וְלֹא אֶעֱזֹב אוֹתְךָ לְעַד; עֲזַרְנִי נָא, שְׁתִּהְיֶה לִּי הַצְּלָחָה בְּפִרְנֶסָה, שְׁתִּהְיֶה לִּי בְּרִיאוּת, לְאַשְׁתִּי וְלִכְלֵ מִשְׁפַּחְתִּי, וְלִכְלֵ עִם יִשְׂרָאֵל", וְכֵן שָׂאֵר בְּקִשּׁוֹת נִצְרָכוֹת. זֹו אַהֲבַת הַשֵּׁם אֲמִתִּית — רָאוּ מִי בָּרָא אֱלֹהִים! לְהִתְבּוֹנֵן עַל כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁהֵן מִנֵּת חֶלְקֵנוּ, וְלִקְשָׁרֵן אֶל אֱלֻקִּים, לִידַע שְׂכַל הַשֵּׁפַע נִשְׁפָּע עֲלֵינוּ מִלְּמַעְלָה, מִיָּדוֹ הַפְּתוּחָה שֶׁל מְקוֹר הַבְּרָכוֹת הַבּוֹרָא יִתְבַּרֵּךְ שְׁמוֹ.

ו

מוֹהֲרָא"ש נ"י קוֹנֵן וְהַסְפִּיד מְרָה עַל אַבְדַּת צְדִיק, וְאוֹמֵר: כְּתוּב (שְׁמוּאֵל-ב' א, יז): "וַיִּקְנֶן דָּוִד אֶת הַקִּינָה הַזֹּאת עַל שְׂאוּל וְעַל יוֹנָתָן בְּנוֹ". כְּשֶׁנִּסְתַּלַּק צְדִיק מִזֶּה הָעוֹלָם, לְמַעְלָה בְּשָׂמִים נִעְשָׂה רַעַשׁ גְּדוֹל מְאֹד, שֵׁם מְאֹד מְאֹד שְׂמַחִים שְׁהֵנָּה עוֹלָה אֲלֵיהֶם צְדִיק, שְׁלָמַד

תורה כל ימי חיינו, איזה שבח זה למעלה, כשנשמה עולה בחזרה אל-על, אין לתאר ואין לשער את גדל הזכות שיש לנשמה שזכתה למלא את עצמה עם תורה, עם מצוות ומעשים טובים בזה העולם, שם זו שמחה גדולה מאד, אבל פה למטה זהו צער גדול מנשא. ובפרט עכשו, שהתחלנו את ימי בין המצרים, שלשה שבועות אלו, הם שבועות קשים עד מאד לישראל, ובהם קרו אסונות רבים, צרות רבות, הרבה הריגות ושפיכות דמים לעם ישראל, ומכל שכן, כשנפטר צדיק מן העולם, נעשה חלל גדול, מה עושים עכשו?! מי ימלא לנו את החלל הזה?!

ואמר מוהרא"ש נ"י: ישנם שני ענינים בהסתלקות הצדיק: א. פה בעולם הזה זהו צער גדול מאד כשנסתלק צדיק, ומי יתן תמורתו. ב. למעלה זו שמחה גדולה מאד, כי הנה חוזרת נשמה שכל ימי חיייה יגעה בתורה, קימה את המצוות בשמחה ובזריזות, מסרה נפשה להרביץ תורה למאות ולאלפי תלמידים, אין עוד נחת רוח להקדוש-ברוך-הוא יותר מזה. אבל אמרו חכמינו הקדושים (עין שמות רבה, פרשה מח, סימן א'): נולד אדם — הכל צריכים לבכות, מת — הכל צריכים לשמח, מפני שאין יודעים אם יצא בשלום מן העולם. בדרך כלל רואים כשאדם נולד — איזו שמחה היא זו לכל המשפחה, לקרובים, לידידים, נולד תינוק בעולם. וכשאדם נסתלק מן העולם — הכל בוכים וממררים בבכי, אומר המדרש: צריך להיות בדיוק להפך: נולד אדם — הכל צריכים לבכות, מדוע? כי אין יודעים מה התינוק הזה יכול להביא לעולם, היות שראינו כבר רשעים ארורים, שהפכו את כל העולם בלו, ומלאוהו בכפירות ואפיקורסות. וכשאדם נסתלק מזה העולם — צריכים לשמח, כי יודעים כבר אם השלים שליחותו בזה העולם, ואם צדיק היה, ומלא את כל העולם בתורה ויראת שמים, אזי השמחה גדולה, מפני שיצא מן העולם בשלום.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי המדרש (עין שמות רבה, פרשה מח, סימן א'): משל לאגניה צמוסה בסחורה שהפליגה לדרך, אף אחד אינו מריע ואינו מנגן או עושה תהלוכה, כי אין יודעים אם האגניה

תגיע עם תכולתה בשלום ליעודה. פנין שהאניה מגיעה ליעודה, אזי יוצאים לקראתה כל השרים ומריעים ושמחים, כי האניה הגיעה בשלום. כי בימים דאז, שודדי ים רבים היו, וארבו לאניות בלב ים, וכיון שהפליגה אניה מלאה בסחורות, תקף-ומיד לכדוה וקשרו את רב החובל, ונטלו את כלם בשבי, ושדרו את הסחורה. אומר המדרש: כשאניה יוצאת — אין שמחים, כי אין יודעים את הקורות אותה, אבל פנין שהגיעה בשלום לחוף — איזו שמחה היא זו?! ועל זה אומר המדרש פנ"ל: נולד אדם — הכל צריכים לבכות, כי אין יודעים מה התינוק עלול לעשות כשיגדל, כי בעוונותינו הרבים, ראינו שגדלו תינוקות והפכו לרשעים ארורים, והחשיכו את המאורות, הגבירו כפירות ואפיקורסות, רחקו יהודים מהקדוש-ברוך-הוא, חטאו והחטיאו את הרבים, ולהפך ראינו תינוקות שנולדו וגדלו על ברפי התורה והיראה, וזכו להיות מגדולי ישראל וחקמיו, למלא את כל העולם בלו בתורה, באמונה וביראת שמים. לזאת, נקרא יום ההסתלקות של צדיק "יום ההלוא", כי בשמים שמחים מאד כשעולה נשמה כזו, שכל ימיה למדה תורה וקימה את המצוות בשמחה, והעקר — שלמדה מאות ואלפי תלמידים לידע את הבורא יתברך שמו.

והסיק מוהרא"ש נ"י את הלקח והמוסר השכל מדברי חז"ל אלו, והרבה בדבורי התעוררות; נולדנו לאב ואם, קלקלנו את מעשינו, מאיזה טעם שיהיה, אבל אנו לא כפי שצריכים להראות, נכשלנו במחשבות רעות ובראיות אסורות, בכעס ובצרציקה, בלשון-הרע וליצנות, במחלקת ובמריבות, בחלול שבת ובשאר עברות, אבל עדין לא מאחר, ויכולים לשוב בתשובה. הרמב"ם אומר: כל יהודי יכול להגיע עד מדרגת משה רבנו, אם רק ירצה. לזאת, עתה הוא הזמן שנתעורר בתשובה, ונקבל על עצמנו הדבר הראשון — לשמר שבת-קדש. איי, איי, איזו צרה היא זו, שאנו רואים, שבאו זרים וחללוה, באים ערב-רב מן החוץ ומתערבים בין נשמות ישראל, ורוצים לעשות את יום השבת — חל, שבת זהו שמו יתברך, ורוצים לעקר מאתנו את היום הקדוש הזה. אזי עלינו לקבל

על עצמנו שמירת שבת, כי כך אומרים חכמינו הקדושים (שבת קיח:): כל המשמר שבת כהלכתה, אפלו עובד עבודה זרה כדור אנוש — מוחלים לו; אפלו אדם חטא בחטאים הכי גדולים, עבד עבודה זרה ממש, אבל אם חוזר בתשובה, ומתחיל לשמר שבת — נמחל לו. היכן היינו כל השנים? חללנו שבת, לא שמנו לב, ששבת היא שמו יתברך ויומו יתברך. שבת זהו הצדיק, וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (תנא דבי אליהו רבה א'): אף-על-פי שאדם עושה מלאכה כל הששה ימים, אבל שבת יעשה כלו תורה, מכאן אמרו: ישכים אדם בשבת, וילך לבית-הכנסת, וילמד תורה וישנה בנביאים, ואחר-כך ילך לביתו ויאכל וישתה. האם אנחנו מקיימים את זאת?! התבוננו כמה מליונים מאחינו בני ישראל עדין אינם יודעים מהי קדשת שבת, מחללים שבת בריש גלי, הערברב באו ונתערבו בין נשמות ישראל, ורוצים לעשות את היום הקדוש הזה ולהפכו ליום חל. נסתכל נא כיצד עברו חיינו, מלאים חטאים ועוונות ופשעים, הבה נתחזק ונשוב בתשובה שלמה, ונקבל על עצמנו מהיום לשמר שבת, אפלו שקשה, אבל זה מה שנשארו מאתנו; כי כשיהודי שומר שבת, בזה מעיד שהקדוש-ברוך-הוא ברא את העולם בששה ימים, וביום השביעי נח, בזה שאדם שומר שבת, הוא נעשה עד להקדוש-ברוך-הוא, איזו זכות היא זו?! אדם חי בזה העולם שבעים שנה, כמו שאומר דוד המלך (תהלים צ, י): "מי שנותינו בהם שבעים שנה"; למה אנו רואים כל-כך הרבה צרות ומרירות? כי כל אחד חושב שיחיה אלף שנים, ואלף שנים איננו מסגל להתזיק מעמד כפי רבוי הצרות שיש בזה העולם, על-כן קשים ומרים לו כלענה אף השבעים שנה שהוא חי בפעל. אבל אם אדם עושה חשבון, שכל השבעים שנה חולפים כרבע שעה, כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן סא), שהשבעים שנה פורחים כרבע שעה; האם בשביל רבע שעה, כדאי לאבד את העולם הזה והעולם הבא גם יחד?!

הבה נחזר בתשובה שלמה עכשו, הבה נקבל על עצמנו שלא יחסר לנו יום אחד בלי הנחת תפלין, הבה נבדק את מזוונות ביתנו,

כי בעוונותינו הרבים, כל הצרות שיש לבני-אדם — מחמת שיש להם מזוזות פסולות ותפלין שאינן כשרות. ואומרים חכמינו הקדושים (מנחות מד:): כל המניח תפלין — זוכה לחיים; עתה הוא הזמן שנקבל על עצמנו לאכל רק מאכלים כשרים, שיש עליהם הכשר הגון, לא נאכל בשר מכל אטליו, כי בעוונותינו הרבים, הארץ מלאה נבלות וטרפות, בשר הגמלים והשפנים, החמורים והסוסים, בעוונותינו הרבים, הערב-רב מכשילים עם נקניק של בשר פגולים, ואוי לו לאדם שמפטם נפשו וגופו במאכלות אסורים, בנבלות וטרפות, ומטמא עצמו בכל מכל. אבל הקדוש-ברוך-הוא אב הרחמן ורוצה בתשובתנו, רוצה שנחזר אליו בתשובה שלמה, על-כן עתה הוא הזמן להתעורר בתשובה.

כי כל זמן שהצדיק בעולם, אשר מסר נפשו להגדיל תורה ולהאדירה, והיה מגדולי חכמי ישראל, משארית הפלטה, אפלו עדין לא נקבר, ובפרט באמצע הלילה, איזו זכות לאדם שמוזיל דמעות להקדוש-ברוך-הוא, ומתחרט על אשר עשה עד עתה. ואומרים חכמינו הקדושים (מדרש אגדה): מי שמוריד דמעות על צדיק, הקדוש-ברוך-הוא שומר, שלא יצטרף להוריד דמעות, חס ושלום, על בניו ובנותיו. כל יום יום אנו שומעים אסונות, תאונות דרכים, השם ישמר, טרגדיות אחרות, וכל אחד לוקח את זאת פלאחר יד, אומרים חז"ל: בשעה שאדם מוריד דמעות על צדיק, זה ערבון ממנו יתברך, שמבטיחנו, שלא נצטרף, חס ושלום, לבכות על בגינו ובנותינו, ויאריכו ימים ושנים טובות. בואו נוריד כמה דמעות, שחשובות מאד בעיניו יתברך, הבה נתחרט על אשר עשינו. עתה הוא הזמן שיכולים לחזור בתשובה על כל מעשינו, ואם נקח לתשומת לבנו, שהדמעות שאנו מוזילים, נכנסות לפקדון אצלו יתברך, אזי נרבה בבכיה. ובעוונותינו הרבים, וי יש לנו על מה לבכות, כי אם נתבונן על רע מעללינו, יראה נפחד יפלו עלינו. אבל אסור להתיאש, רבנו ז"ל אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן עח): אין שום יאוש בעולם כלל; אפלו אדם חטא בכל החטאים שבעולם, הקדוש-ברוך-הוא אב הרחמן ומחכה שישוב בתשובה.

והביא מוהרא"ש נ"י לדגמא את רבי עקיבא, שמשפריס חכמינו הקדושים, אשר היה עם הארץ ארבעים שנה, ולבסוף לקח עצמו בידים ושב בתשובה, ותראו לאיזו דרגה בעולם זכה — שהעמיד עשרים וארבעה אלף תלמידים. תתארו לעצמכם, רועה צאן, שלא ידע כלום, והנה חזר בתשובה, והחל ללמד תורה, לא לעצמו זכה, אלא זכה את הרבים, והעמיד עשרים וארבעה אלף תלמידים. ומי הם היו? אומר האר"י הקדוש, בשעה שבא זמרי בן סלוא וחתא והחטיא את הרבים, אלו היו אותם הנשמות שחטאו בחטא פעור. כי בלעם הרשע יעץ לבלק (במדבר כד, יד): "לכה איעצרך אשר יעשה העם הזה" וגו', הינו להפקיר את בנות ישראל לזמה, ואמר לו: "אלהיהם של אלו שונא זמה", אם יחטאו בזה, בודאי תבוא עליהם הפרענות, ואכן חטאו בני ישראל, ומתו עשרים וארבעה אלף במגפה, ואותן הנשמות נתגלגלו בתלמידי רבי עקיבא.

וי, וי, איזה צער, אילו יסורים עם ישראל עכשו סובלים, בכזה מוהרא"ש נ"י, הביאו גויים וגויות, ומבוללים אותם בין נשמות ישראל, הולכים פרוצים ברחובות, להכשיל את הרבים בנאוף, ואשרי האדם שזוכה לשמר על העינים ולא להסתכל על כל מי שעובר, כדי שלא יכשל בפגם הברית; אשרי האשה ההולכת בצניעות, איזו חשיכות יש לה בשמים! מי יכול לומר שהוא נקי מהחטא הזה של פגם הברית, אשר מכניס באדם עצבות ודכאון ושובר אותו, ומחדיר בו ספקות בהשם יתברך.

לזאת, חמל הקדוש-ברוך-הוא על ישראל, ושלח לנו צדיק קדוש בעולם — רבנו נחמן מברסלב זי"ע, שגלה לנו תקוה הפלילי, והבטיח עם שני עדים, שאפלו אם עצמו וגבהו חטאיו ופשעיו של האדם, אבל אם יבוא אל הציון הקדוש שלו בעיר אומן, ויאמר את העשרה מזמורי תהלים, הוא יוציא מהשאול תחתית ומתחתיו; אנו מוצאים אצל אבשלום שמרד בדרך אביו, ואילו יסורים ומרירות גרם לעם ישראל, אף-על-פי-כן פשוטב הרגו, בכזה דוד המלך וצעק: בני אבשלום, בני וכו', אומרים

חכמינו הקדושים, שהזכיר שמונה פעמים בני, שבע פעמים — הוציאו מהשאל תחתית ומתחתיו, כי יש שבעה מדורי גהינום, והפעם השמינית הכניסו לגן-עדן. אמר רבנו ז"ל: גם לי יש אותו כח — מי שרק יאמר את העשרה מזמורי תהלים האלו, אני מבטיחו שיהיה לו תקון. על-כן, תקחו לעצמכם תקון הפללי, ותאמרו כל יום עשרה מזמורי תהלים, בשביל תקונכם הנצחי.

והנה אלו העשרים וארבעה אלף תלמידים של ר' עקיבא, היו צריכים להיות התקון של עשרים וארבעה אלף אנשים שנפלו בפגם הברית על-ידי זמרי בן סלוא, ובמקום לתקן עצמם, מספרים חכמינו הקדושים, שהיתה ביניהם קנאה ושנאה, ולא כבדו זה את זה, ועל-ידי-זה מתו ונסתלקו, ועל זה השכינה בוכה: "אוי לי, וי לי, מי יקים לי מרעים?!" כי כשהצדיק חי, הוא מכניס הרהורי תשובה בין נשמות ישראל, הוא מחזק ומעודד את נשמות ישראל, לומד אתם תורה, מחדיר בהם אמונה ומקרבים אליו יתברך, וכיין שנסתלק הצדיק, אומר הקדוש-ברוך-הוא: "וי לי, מי יקים לי מרעים, מי יחזיר עתה אנשים בתשובה?!"

לזאת, המשיך מוהרא"ש נ"י בדברי חזקוני, ראו לקבל על עצמכם עתה לעשות מעשים טובים, מהיום והלאה תתנו צדקה לכל יהודי, תעשו חסד לכל אחד, הפסיקו לשנא זה את זה, די לשנאת חנם! דעו, כי במקום שמסיתים נגד נשמות ישראל, המקום הזה הוא מקום הסטרא אחרא, ואף אחד לא יספר לכם שזהו רב וחקם, כי אם מסית ומדיח את תושבי המקום זה על זה, תדעו לכם שזה הסמ"ך-מ"ם בעצמו, רשע מרשע, שחיק טמא, ומרשעים כאלו אנחנו סובלים.

"וי, וי", קונן מוהרא"ש נ"י, "הצדיק אבד, ואין איש שם על לבו, כי מפני הרעה נסתלק הצדיק". כמה צדיקים יש לנו בעולם? מועט שבמועט, בקשי רואים אותם ושומעים אותם, כי הם יושבים בד' אמות של הלכה, יושבים ולומדים תורה, קמים בכל לילה בחצות, ודבקים בהקדוש-ברוך-הוא בשמות ובכחודים, מוסרים

נפֿשם בשביל נשמות ישׂראל. וילעמַתם — זֶה לַעֲמַת זֶה יִשָּׁנֵם אֱלֹהִים
הַרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים, הַקּוֹרְאִים עֲצָמָם רַבָּנִים וְחַכְמַיִם, אֲךָ צְבוּעִים הֵם,
שׁ'עוֹבְדִים' עַל בְּנֵי-אָדָם, מְחַלְלִים אֶת הַשֵּׁם, מְסִיתִים וּמְדִיחִים
בְּעֵרָם נֶגֶד נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הֵם יוֹשְׁבִים רֵאשׁוֹנָה בַּמְּלָכוֹת, וְעַלִּינוּ
לְהִתְרַחֵק מֵהֶם כְּמִטְחוֹי קִשְׁתָּ...
...

"אוי אוי, איזע צער לשכינה, שהנה הולכת לפנינו מטת חכם גדול, שכל ימיו למד ולמד, הבה נתן לו את הכבוד האחרון". וכיצד אנו יכולים לתת כבוד? על-ידי שנזכר להספידו; כי כך אומרים חכמינו הקדושים (עין ספה כט. יבמות עח:), שכל הצרות באו על עם ישׂראל מפני חכם שלא נספד בהלכה; ומה נעשה מן ההספד? אומרים חכמינו הקדושים (סנהדרין מה:): ההספד זהו השבח הנפטר, סוף דבר הכל נשמע, אומר שלמה המלך (עין קהלת רבה, פרשה יב, סימן יב), סוף דבורו של האדם הכל משמיעין את מעשיו, כאשר היה פלוני זה ירא שמים וכו', שבשעה שנפטר מן העולם, הקדוש-ברוך-הוא אומר למלאכי השרת: ראו מה בריותי אומרים וכו', מיד מטתו פורחת באויר. כשאדם נסתלק, שולח הקדוש-ברוך-הוא מלאכי מעלה, שישמעו בין אנשים, האם הנפטר היה כשר וירא שמים, ואם בני-אדם אומרים: אי, אי, איזה חכם וצדיק היה זה, מיד הקדוש-ברוך-הוא לוקח את מטתו למעלה למעלה, לפיכך הספידא יקרא דחיי ויקרא לנו, שנתעורר בתשובה.

והמשיך מוהרא"ש נ"י בדבוריו חוצבי להבות אש מגדלת הצדיק: מה אנו רואים? בחייהם של צדיקים הם סובלים יסורים מרים וקשים מאד, עומדים עליהם רשעים ארורים, אנשי דלא מעלי, ומצרים להם, לוחצים אותם, מתלוצצים מהם, מדברים עליהם, אילו בזיונות ושפיכות דמים יש לצדיק כל ימי חייו? האם אנו יודעים מה זה צדיק? האם אנו שמים על לבנו גדלת הצדיק? האם אנו מעריכים את הצדיק? כל זמן שהצדיק חי, אף אחד אינו מסתפל עליו, כיון שנסתלק מזה העולם, כלם מתחילים לבכות — חבל על דאבדין, חבל שלא הפרתי אותו בחייו, חבל שלא באתי אליו בחייו. מזה עלינו להתעורר, כשעדין חיים בינינו

חכמים וצדיקים הדבוקים בהקדוש-ברוך-הוא, עלינו לקבל על עצמנו לבוא אליהם ולבקש עצתם וברכתם, ולעזור להם ולשמם, שיוכלו להוציא מהכח אל הפעל רצונם. כי מה רוצים הצדיקים? להשיב את הפריית בתשובה, ומשדכים ומזוגים וזוגים, עוסקים לחתן בני ובנות ישראל, מה עושים הצדיקים? מוסרים נפשם לעשות שלום-בית, כמו שאמר דוד המלך (ברכות ד.): כל המלכים היו ישנים במטתם עד שלש שעות ביום, היו להם עבדים ושפחות, הביאום כלי זהב וכסף, ולא חסרו דבר, ואני ידני מלכלכות בדם, בשפיר ובשליה, כדי לטהר אשה לבעלה; דוד המלך מסר נפשו ונשמתו העקר שיהיה שלום-בית; זו מדרגת הצדיקים — שמוסרים נפשם כל ימיהם רק לעשות שלום בין איש לרעהו, בין איש לאשתו, בין אדם לבוראו, ומה סובלים בעבור זה? שקמים עליהם רשעים ארורים, שופכים דמם, מכפישים את שמם, מוציאים עליהם שם רע, והצדיק צריך להבליג, נכנס לחדרו ובוכה להקדוש-ברוך-הוא, ואומר: "רבונו של עולם, חטאתי, עויתי, פשעתי, לא בחנם מגיעים לי בזיונות כאלו".

כשדוד המלך גרש מירושלים ועלה על הר הזיתים, ובא שמעי בן גרא לקללו, מבקשים תלמידי דוד רשות להוריד את ראש הכלב המבזה אותו, אמר דוד המלך (שמואל-ב' טז, י): "מה לי ולכם בני צרויה, השם אמר לו קלל"; אינו מקלל אותי מפני שרוצה, אלא השם אמר לו קלל. והחל לכפות לפניו יתברך: "אולי יראה ה' בעניי"; כי אלו הצדיקים האמתיים, מוסרים נפשם בעבורנו, שיהיה לנו שלום-בית, ויהיה שלום בינינו לבין הקדוש-ברוך-הוא, ולבסוף הצדיקים הללו סובלים בזיונות ושפיכות דמים, חרופין וגדופין, ומדברים עליהם כל דבר אסור. וכשהצדיק נפטר, בני-אדם מתחילים להתחרט — מדוע לא הפרנו את הצדיק בעודו בחיים?! אבל מאחר מדי, אבוד לגמרי, כי הצדיק עזבנו.

לזאת, עודד מוהרא"ש נ"י, ראו להתחרט ולשוב בתשובה, לכו עתה והתקרבו אל צדיקים קדושים הדבוקים בהקדוש-ברוך-הוא, אל תחכו שהצדיק יעזב את העולם, שאז תורידו דמעות על יהלום

יָקָר שֶׁהִיא בְּיַדְכֶם, עַל אוֹצֵר בָּלוּם בְּבֵית גְּנוּזֵיכֶם, שְׁאֵבֵד וְאֵינְנוּ, וְלֹא בְּאַתֶּם אֵלָיו בְּעוֹדוֹ חַי. אֲלֵא שׁוּבוּ עִתָּה עַל פָּגַם אַמוּנַת חַכְמִים, כִּי כָּל צְרוּת יִשְׂרָאֵל הֵן רַק עַל פָּגַם זֶה, כִּי אִם הִיתָה לָנוּ אַמוּנַת חַכְמִים, הִינְנוּ חוֹזְרִים מִזְמַן בְּתִשׁוּבָה. הַצְדִּיקִים וְהַחַכְמִים הָאֲמִתִּיִּים מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ בְּכָל יוֹם דְּרָךְ הַתִּשׁוּבָה, הַשְּׂכֵם וְהַעֲרֵב מְעוֹרְרִים אוֹתָנוּ בְּתִשׁוּבָה, וּמְחַזְקִים אוֹתָנוּ, וּמְגַלִּים לָנוּ אֵת חֲשִׁיבוֹתָנוּ בְּשָׁמַיִם, אֲבָל אֲנַחְנוּ אֵינְנוּ שׁוֹמְעִים בְּקוֹלָם. הַגִּיעַ הַזְמַן לַחֲזוֹר בְּתִשׁוּבָה עַל שְׁפָגְמָנוּ בְּחַכְמִים, וְנָשׁוּב אֶל הַצְדִּיקִים פֶּן וְאוּלַי יֵשׁ לָנוּ תַקְוָה, כִּי בְּזִכּוֹתֵם בְּנִדְאֵי יֵשׁ לָנוּ תוֹחֵלָת.

וְהֵבִיא מוֹהֲרָא"ש נ"י אֵת מֵאֵמֶר חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּרָקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, פְּרָק לג): שְׁלֹשָׁה אוֹהֲבִים יֵשׁ לְאָדָם בְּחַיָּיו: בְּנָיו וּבְנוֹתָיו וְאִשְׁתּוֹ, מְמוֹנּוֹ, וּמְעֻשָׂיו הַטּוֹבִים; בְּשַׁעַת פְּטִירָתוֹ מִן הָעוֹלָם הוּא מְכַנֵּס לְבָנָיו לְבְנוֹתָיו וְלְאִשְׁתּוֹ, וְאוֹמֵר לָהֶם: "בְּאוֹ וְהַצִּילוּנִי מִן הַמָּוֶת", וְאֵינֶם רוֹצִים לְהִסְתַּכֵּל עָלָיו, וּמִתְחִיל לְבָכוֹת בְּשְׂאֵרֵית כַּחוֹתָיו שְׁנוֹתָרוּ לוֹ, וּבְקִשֵׁי מְדַבֵּר וּמְמַלְמֵל: "אִשְׁתִּי הִיָּקְרָה, הֵיכֵן אַתָּה?" וְהָאִשָּׁה אֵינָה יְכוֹלָה לְרֹאוֹת בְּצַעַר בְּעֵלָהּ, וּמְסוֹכְבֶת פְּנֵיהָ, אֲזִי הָאֵב צוֹעֵק: "בְּנִים יָקָרִים, בְּנוֹתֵי הִיָּקְרוֹת, הֵיכֵן אַתֶּם?! עֲזְרוּ לִי." וְהֵילָדִים מְסוֹכְבִים פְּנֵיהֶם, וְאֵינֶם יְכוֹלִים לְרֹאוֹת בְּצֵאת נְשִׁמַת אֲבִיהֶם. וְהָאֵב צוֹעֵק: "כָּל הַחַיִּים מְסַרְתִּי נַפְשִׁי בְּעַבְוֹרְכֶם, הֵיכֵן אַתֶּם, הֵיכֵן אַתֶּם?! " וְאֵינֶם מְסַתְּפִלִים עָלָיו. וְהָאָדָם מְצַטְעֵר וּמְקוֹנֵן: "בְּנִים גְּדֻלְתִּי וְרוּמְמַתִּי וְהֵם פְּשְׁעוּ בִּי" (יִשְׁעִיָּה א, ב); גְּדֻלְתִּי וּמְסַרְתִּי נַפְשִׁי בְּשִׁבִיל יְלָדֵי, מַה לֹּא עָשִׂיתִי בְּשִׁבִילֶם?! לְוִיתֵי הַלְוָאוֹת, מְשַׁכְּנֵתָאוֹת, הֶעָקֵר שִׁיחָהּ לָהֶם טוֹב, וְעִתָּה בְּרָגַע הָאֲחֵרוֹן, כְּשֶׁנְּשִׁמַתִּי עוֹמְדַת לְצֵאת, אֵינֶם רוֹצִים לְעוֹרְנִי. אֲזִי אָדָם פּוֹנֵה לְכַסְפוֹ: "כְּסָף, עוֹרְנִי נֹא! כְּסָף, הַצִּילֵנִי מִן הַמָּוֶת!" אֵךְ אֵיזָה צְחוּק זֶה?! וְכִי כְּסָף יְכוֹל לְעוֹרֵר לָךְ, הֲרִי זֶה לְכֻלּוֹךְ וְזִהְמָה! אֲבָל אָדָם צָרִיךְ יִשׁוּעָה וְעוֹז לְהַצִּילוֹ, וּמַה גַּם שְׁבַקְכֶר יֵשׁ תוֹלְעִים וְעַכְבָּרִים הַמְּאִימִים לְנִשְׁכּוֹ, אֲזִי קוֹרָא לְמַצּוֹת וּמְעֻשִׁים טוֹבִים: "הִבֵּה עֲזְרוּ לִי, כָּל יוֹם הַנַּחְתִּי תַפְלִיז, נִשְׁקַתִּי לְמוֹזָזָה, הִלְכְתִּי לְבֵית-הַפְּנִסָּת, שְׁמַרְתִּי שִׁבְת, כָּל יוֹם גַּתְתִּי צְדָקָה, כָּל יוֹם דִּבְרַתִּי אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-

הוא וְלַמִּדְתֵי תוֹרָה וְכוּ' וְכוּ', וּבָאִים כָּל הַמִּצְוֹת וּמַעֲשִׂים וְאוֹמְרִים לְאָדָם: "אֲנַחְנוּ נִשְׁמַר עָלֶיךָ, בֵּא אֲתָנוּ", כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נח, ח): "וְהִלֵּךְ לְפָנֶיךָ צְדָקָה".

הָבָה נִסְיֵק אֶת הַמִּסְקָנוֹת, זַעַק מוֹהֲרָא"ש נ"י: דַּעוּ לָכֶם, שְׁכַל זְמַן שְׂאָדָם חֵי, יְכוּל לַעֲשׂוֹת כָּל-כֶּף הַרְבֵּה מִצְוֹת וְלַהוֹסִיף זְכוּיֹת, אֲבָל צְרִיכִים זְכוּת לִזְכֹּר אֶת הַיּוֹם הָאֲחֵרוֹן, צְרִיכִים זְכוּת לִזְכֹּר אֶת הַרְגָעִים הָאֲחֵרוֹנִים, כָּל אֶחָד חוֹשֵׁב שִׁיחִיָּה אֶלֶף שָׁנִים, יֵישׁ לוֹ זְמַן לַחֲשֵׁב מֵהַיּוֹם הָאֲחֵרוֹן, אֵךְ לֹא וְלֹא, אֵל תֹּאמְרוּ כֶּף, כִּי אֵךְ אֶחָד אֵינּוּ יוֹדֵעַ מִתֵּי יִקְרָאוּהוּ לַמַּעֲלָה. עַל-כֵּן בָּאוּ וְנִשְׁוֹב בַּתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל פְּגָם אֲמוֹנַת חַכְמִים, שְׁזוֹלְזָנוּ וְהִקְלָנוּ בְּכַבּוּדָם. וּבִאֲמַת יֵישׁ לַמּוֹד זְכוּת עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי בַעֲוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, בְּכָל עִיר וְעִירָה יֵישׁ כָּל מִינֵי מִתְחַזִּים הַקּוֹרְאִים עֲצָמָם חַכְמִים, וְהֵם, לְמַעֲשֵׂה, צְבוּעִים הַמְכִשִּׁילִים אֶת הַרְבִּים בַּעֲוֹנוֹת, אֲבָל לֹא אֶלְמָן יִשְׂרָאֵל, יֵישׁ גַּם צְדִיקִים הַדְּבוּקִים בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֵךְ סוֹבְלִים סָבָל גְּדוֹל מְאֹד, מְחַרְפִּים וּמְבַזִּים אוֹתָם. לְזֹאת, הָבָה וְנִשְׁוֹב בַּתְּשׁוּבָה עַל פְּגָם אֲמוֹנַת חַכְמִים, הָבָה נִשְׁמַע בְּקוֹלָם, הָבָה וְנַעֲזוֹר לָהֶם בְּכָל מַעֲשֵׂיהֶם וּבְכָל רְצוֹנָם, אֲשֶׁר מֵהוּ? רַק לְהַחֲזִירָנוּ אֶל בּוֹרְאָנוּ. הָבָה לֹא נַחֲפָה לְרַגַע הָאֲחֵרוֹן, שְׂאֵז יִהְיֶה כְּבָר מְאֹחֵר, אָדָם מוֹסֵר נִפְשׁוֹ בְּשִׁבִיל אֲשֶׁתּוֹ וְיִלְדֵיו, הָאִשָּׁה מוֹסֵרַת אֶת נִפְשָׁהּ בַּעֲבוּר בַּעֲלָהּ וְהִלְדִים, וְלִבְסוּף אֵךְ אֶחָד אֵינּוּ רוֹצֵה לַעֲזֹרָם, מְסוֹבְבִים אֶת פְּגִיהֶם וְאֵין יְכוּלִים לְהַסְתַּפֵּל, מִפְּנֵים גַּבֵּם וְכוּ'. הֵי עַל-כֵּן פְּקָחִים, וְהַרְבּוּ בַּמִּצְוֹת, וְזֶה אֲשֶׁר יוֹלִיךְ אֲתָכֶם, "וְהִלֵּךְ לְפָנֶיךָ צְדָקָה", הַצְדָּקָה שֶׁתִּתְּנוּ הִיא אֲשֶׁר תִּלְךְ לְפָנֶיכֶם.

מָה אָמַר לָכֶם! בְּכָה מוֹהֲרָא"ש נ"י, קָשָׁה מְאֹד מְאֹד לְדַבֵּר בַּעֲת צָרָה כְּזוֹ, שֶׁבְּשָׂמִים מְצִטְעָרִים שְׁלֵמֻטָה פֹּה בְּאֶרֶץ נַעֲשֵׂה חָלָל גְּדוֹל, וְצוּעִקִים: מִי יִתֵּן תְּמוּנָתוֹ?! לְזֹאת רָאוּ אֲתָם לְהִיּוֹת הַתְּמוּנָה, וְתַחֲזְרוּ בַּתְּשׁוּבָה, וְגַם אֲתָם תַּתְּחִילוּ לְלַמֵּד תוֹרָה וְלְהִיּוֹת חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל. רָאוּ לְשַׁלַּח אֶת יְלָדֵיכֶם לְתַלְמוּדֵי תוֹרָה שְׁלוֹמֵדִים שֵׁם תוֹרַת הַשֵּׁם, וְאֶת בְּנוֹתֵיכֶם תִּשְׁלַחוּ לְבֵתֵי סֵפֶר הַבְּנוּיִים עַל טְהַרַת הַקִּדְשׁ, שְׁלוֹמֵדִים עִם הַבְּנוֹת צְנִיעוֹת וּמְדוּת טוֹבוֹת, אֵל נָא תִלְכוּ אֶל זְהַמַּת

הערב־רב, אל נא תסתכלו על הגויים והגויות הממלאים את הארץ
בנאוף וכפירות ואפיקורסות, ראו לחנף את ילדיכם לתורה ולמצוות
ולמעשים טובים, כי זה אשר ישאר לכם. אנו חיים עתה בדור כזה,
שמצד אחד חשף, הנה ימי בין המצרים, שאסור לשמע בהם כלי
זמר, מפני הצרות שפקדו את נשמות ישראל, אבל מצד שני דיקא
בזמנים אלו הקדוש־ברוך־הוא נמצא בחוץ, ויכולים למצאו כביכול.
השם יתברך נמצא פה אתנו, אם רק נפתח את פינו ונתחיל לדבר
אליו בשפת האם שלנו, ונבקשו שימחל לנו על כל אשר חטאנו
ופשענו עד עתה, אם נתודה לפניו — בודאי ימחל לנו.

אומרים חכמינו הקדושים (במדבר רבה, פרשה כ', סימן טו): בלעם
הרשע היה חכם להרע, וידע שאפלו אם יכשיל נשמות ישראל
בנאוף, אבל אם יבואו אליו יתברך, ויתודו על עוונותיהם, מיד
הקדוש־ברוך־הוא מוחל להם. לזאת, באו עכשו ונתודה לפניו
יתברך על כל אשר עשינו, ונקבל על עצמנו מהיום והלאה לעזר
ליהודים, נשתדל שאנחנו לא נריב, אלא נעשה שלום־בית, הבעל
עם האשה והאשה עם בעלה, למה לכם לריב?! ראו מה סוף האדם
— שמלוים אותו וקוברים אותו, ומה נשאר ממנו? רק מצוות
ומעשים טובים, האם כדאי לנו לריב בבית?! מספיק מחלקת
ומריבות, קנאות ושנאות, חזרו בתשובה, ראו לחנף את ילדיכם
לתורה ויראת שמים, רק זה מה שישאר מכם. ואיתא בדברי חכמינו
הקדושים (עין ילקוט ישעיה תפז): בשעה שנסתלק אדם מן העולם,
יוצאות פתות של מלאכי השרת, ומקדימים אותו בשלום: בא
בשלום ונחת בשלום ושכב בשלום; איך טוב להיות מקרב לצדיק
אמתי, ולהתחמם באורן של צדיקים, הצדיק מחזק אותנו, מעודד
ומאמץ אותנו, הצדיק גורם לנו שגם אנחנו נחזר בתשובה, ונקנה
לנו מצוות ומעשים טובים, באפן שכשיגיע זמננו לצאת, יקדימונו
מלאכי השרת ויאמרו: "יבא בשלום וינחת בשלום וישכב בשלום",
איזו זכות היא זו?!

לזאת, קרא מוהרא"ש נ"י קריאת חזוק נרגשת: ראו להתקרב
לצדיקים אמתיים, ודעו לכם, שגם בדור הזה יש צדיקים קדושים

הדבקים בהקדוש-ברוך-הוא, אבל צריכים הרבה רחמים למצא אותם, כי כל מיני צבועים ורמאים מכסים עליהם; אשרי האדם הזוכה להיות מקרב אל צדיק, והצדיק יחזיר אותו בתשובה, כי אין עוד דבר יותר חשוב מתשובה, הקדוש-ברוך-הוא נמצא עם האדם השב בתשובה. על-כן הגיע הזמן שנקח עצמנו בדינו, תתחילו להניח בכל יום תפלין, תלכו בכל יום לבית-הכנסת בקר, צהרים וערב, וכן בשבת ובמועד, והנשים תלכנה בכסוי ראש, אשר אין לשער אז את גדל זכותן, וכן תקפדנה על יסודות הצניעות וטהרתה, לילך בגאון כבת ישראל כשרה, או אז — מה גדולה זכותן בשמים! וכן אשרי האשה השומרת שבת, ומדליקה גרות לכבוד שבת, אשר אז הוא עת רצון גדול בשמים, ויכולה לפעל אצלו יתברך כל אשר צריכה. לזאת, ראו מהשבת הזו שנכנסת, להתחיל להדליק גרות, ותשפיעו שפע על כל משפחתכם, ואיזה אור יאיר בביתכם! תתארו לעצמכם, שהנה יבוא יום, ויוליכו אתכם ללונה, מה יאמרו עליכם? אזי באו חזרו בתשובה, כדי שיוכלו לומר עליכם: איזה צדיק היה זה, איזו צדקת היתה זאת, שהרבו בצדקה וחסד, בתורה ובמצוות, בצניעות וביראת שמים!

הבה ננצל רגעים אלו ונשוב בתשובה, והזכות הזו תגן עלינו, שנזכה לראות במו עינינו את בנין בית-המקדש של אש, שהקדוש-ברוך-הוא יוריד לעינינו, כי הכל תלוי בנו, כפי שאנו נכנסים לבית-הכנסת בעולם הזה, פן נזכה להכנס לבית-הכנסת בעולם הבא, שזהו בנין המקדש. הבה נשוב בתשובה, נתחזק ביחד, נהיה צדיקים וצדקניות, נקבל על עצמנו על מלכות שמים, נעזב את השטיות, נחשב על הרגעים האחרונים מה יהיה אז, מי יעזר לנו אז? רק הצדקה. ותאמינו לי, יש כל-כף הרבה מיני צדקה, אבל צריכים זכות לדעת להיכן לתת את הצדקה.

ראו גם לשוב בתשובה על שנאת חנם, יהודים צריכים לאהב זה את זה, על מה חרב המקדש? רק מתמת גזענות, אשר הורסת כל חלקה טובה בעם ישראל. תראו אילו צדיקים יש לנו, וכינן שלא יקרנו אותם בחייהם, כיון שנסתלקו, אנו תופסים ראשינו:

"איי, איי, וי לנו, היינו יכולים לילך אל הצדיק בעודו בחיים חיותו, ועכשו שנפטר, אנו חשים את גדל האבדה, שאבדנו אוצר". אבל מה אמר לכם, עדין יש תקנה, נותרו לנו עוד צדיקים, באו שמעו בקולם, חזרו בתשובה, ובזכות שאתם שומעים בקול צדיקים, הקדוש-ברוך-הוא ישמר עליכם. פי הצדיקים אינם צריכים כלום, הם דבוקים בו יתברך, והקדוש-ברוך-הוא שורה בתוכם, הם גרים יותר למעלה מאשר למטה, וכל רצונם להחזיר את עם ישראל בתשובה, להחזיר בתוכם אהבת השם ויראתו, אהבת הבריות וכו'. ועל צדיקים כאלו קמים רשעים ארורים ומשמיצים אותם, ומדברים עליהם כל דבר אסור. נזהר שלא יהיה לנו חלק בזה, כל זמן שהצדיק האמת חי, באו נתברך מפיו, נקבל ממנו הרהורי תשובה. כלנו נחזר בתשובה ונעשה גמילות חסד, כי כל החרבן היה מחמת שנאת חנם, הבה נעקר את השנאת חנם, ואם יש מסיתים ומדיחים, הרי הם מקלפת הערב-רב, ואינם מבני ישראל, וכמו שכתוב בזהר, שהערב-רב מתלבשים בכל מיני מלבושים, וצריכים להזהר מהם, ולהדבק בצדיקים המקרבים את נשמות ישראל אליו יתברך, כי (תבוק ב, ד): "צדיק באמונתו יחיה", ובזכות שנדבק בצדיקים אמתיים, הקדוש-ברוך-הוא ימחל על כל עוונותינו. ואל מדרגה זו רוצה הצדיק להביאנו.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: הקדוש-ברוך-הוא יעזר, שיהיה לכם חלק עם הצדיק, ונחזר בתשובה אליו יתברך, אזי נזכה כשנצא מזה העולם, שייצאו לפנינו כתות כתות של מלאכי השרת בעולמות העליונים. הבה נעזב הכלי הבליו, ונתפס מצוות ומעשים טובים, צדקה וחסד, וכל אלו העוזרים לנשמות ישראל, ומוסרים נפשם בעבורם, לא ידעו כבר משום צער ועגמת נפש. תלכו לבקר חולים, תתבוננו בכל בתי החולים, כמה יהודים מאשפזים שם, ואין מי שיבקרם, תקבלו על עצמכם לסעדם ולדרש בשלומם, לנחם אבלים, לשמח הורים זקנים, ובזכות מצוות אלו ואחרות שנעשה זה עם זה, הקדוש-ברוך-הוא ירחם עלינו, ויביא את משיח צדקנו, ויגאלנו בגאלת עולם, ונתבשר בשורות משמחות, ולא נדע יותר

שום צער וצרה, ויבלע המות לנצח, ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים.

ושמחת בחגך

מוהרא"ש נ"י אמר: מהי שמחה? שמחה זה הקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב (דברי הימים-א' טז, כז): "עז וחדנה במקומו", אצל השם יתברך שרויה רק שמחה. ואומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן כד): מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד, ותכף-ומיד פשאדם רוצה לבוא אליו יתברך, עברה גדולה להיות בעצבות. ישנם רמ"ח מצוות עשה, ושס"ה לא תעשה. מהו ההפרש ביניהם? מצוות עשה אנו עושים אותן מאהבה, אדם מקיים את המצוה מתוך שמחה, לא-כן מצוות לא תעשה אדם מקיים מחמת יראה, הינו כי מצד אחד אדם צריך להתחזק באהבה להקדוש-ברוך-הוא, ומצד שני צריך להתירא ממנו יתברך. ואומר הזהר, שישנן שתי יראות: יראת הענש, הינו שהקדוש-ברוך-הוא אמר לשמר שבת, והזהיר על זה בפסוק: "ומחלליה מות יומת", נמצא, שאדם פוחד מהענש. ויש יראת הרוממות, שיראים מעצם גדלתו יתברך, זוהי יראה עלאה. שמחה באה מרוב אהבה, אדם אוהב כל-כך את הקדוש-ברוך-הוא — אזי שמח, עצבות באה מיראה, אדם פוחד כל-כך עד שנופל ביראה חיצונית, ואחר-כך פוחד מבני-אדם, עד שבא לדכאון. אך מעלת שמחת המצוות, הינו שאדם שמח עם כל מצוה ומצוה — אין לתאר ולשער כלל, ובזה עולה מעולם לעולם עד רום גבהי מרומים — עולם האצילות, בבחינת מטי ולא מטי.

והנה בהגיע איזה מועד משלשת הרגלים: פסח, שבועות וסוכות, יש לנו שלש מצוות עקריות: "ושמחת בחגך", עליה לרגל, לראות את השם יתברך, כי הנה גלוי השכינה בבית-המקדש, וכן

מצות חגיגה, וכיום שאין לנו בית-המקדש (יבנה ויפונן במהרה), כיצד אנו מקימים את החגיגה, העליה לרגל והשמחה? חגיגה זהו הענין שיהודים עוזרים זה לזה, כשרואים יהודי שבור ונדכה, יהודי עני ואביון — מסייעים לו, וכזה מוכיחים בעליל שיש לנו אמונה, והראיה — שאיננו חוששים לתת צדקה, איננו פוחדים מה נאכל למחר, אלא בוטחים בו יתברך שיפרנסנו ויספק לנו כל צרכינו. וכן מקימים מצות עליה לרגל, בזה שמקבלים פני רבו, ובאים אל הצדיק הקדוש הנורא והמפלג במעלה נוראה ונפלאה מאד, אשר דבוק בחי החיים בו יתברך, ועוסק לקשרנו אליו יתברך, וכן מקימים בשלמות "ושמחת בחגך", ששמחים בשמחה אין סופית על יהדותנו, אשר זו השמחה הגדולה ביותר, שאין לסמ"ך-מ"ם שליטה עליה — שנולדנו מזרע ישראל, ולא עשנו כגויי הארצות, והקדוש-ברוך-הוא בחרנו מכל האמות, ואנו בחרנו בו, אשר אין שמחה גדולה יותר משמחת יהדותו, ודבקותו בבורא יתברך. ועלינו להמשיך שמחה זו גם לאחרים, ולשמח את כל בני הבית, האשה והילדים, לשמח שכנים וידידים, קרובים ורחוקים, ועל-ידי השמחה נגאל מכל הצרות.

זלזול

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר הזלזול שפלוני מזלזל בזולתו, זהו הפתח לכשלוך בחיים; הזלזול שאחד מזלזל בתברו, זהו הפתח לגנבה ויגזלה; הזלזול שאדם מקל בכבוד הבריות, מורה על שחיתות הנפש, שאדם משחת, ולא אכפת לו שום דבר. חכמינו הקדושים מספרים לנו (בבא מציעא כד.): מר זוטרא חסידא אגניב ליה פסא דכספא מאושפיזא [גנבו לו כוס של כסף במלון, ולא ידע מי גנב את הכוס]. חזיא ליהוא בר בי רב, דמשי דיה ונגיב בגלימא דחבריה [ראה תלמיד חכם אחד נוטל את ידיו, ומנגיב

במעיל חֲבֵרוֹ], אָמַר הִינּוּ הָאֵי דְלָא אֲכַפְתָּ לִּיה אַמְמוֹנָא דְחֲבֵרִיה [זֶהוּ זֶה שְׂאִין אֲכַפְתָּ לוֹ מְמוֹן חֲבֵרוֹ, לְבַטַח זֶהוּ הַגִּנְבֵּי]. וְאִזּוּ קָשְׁרוּ בְּחֻבְל עַד שֶׁהוֹדָה בְּגִנְבָהּ. מַה לְמַדִּים מִמָּאֵמַר חֲזוּ"ל זֶה? שֶׁיִּכּוֹל אָדָם לְשַׁבֵּת וּלְלַמֵּד תּוֹרָה, אַף גִּנְבֵּי הוּא. הַכִּיצַד יִתְכַן, הֲלֹא הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אֶת הָאָדָם תְּרִי"ג מְצוּוֹת — רַמ"ח מְצוּוֹת עֲשֵׂה וְשֵׁס"ה לֹא תַעֲשֶׂה, וְכִיצַד יִתְכַן שִׂיְהוּדִי מֵאֲמִין בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלוֹמַד תּוֹרָה — שִׂיְהִיָּה גִנְבֵּי! יְהוּדִי בָּא לְבֵית־הַכִּנְסֵת וּמִתְפַּלֵּל, קוֹרְאִים אוֹתוֹ בֵּר בִּי רַב, וַיְהִיָּה גִנְבֵּי, מֵאִין בָּא דְבָר כֹּזֵה? אֵלָּא מִפְּאֵת הַזְּלוּל, הִינּוּ שְׂזוּזֵל בְּחֻפְצֵי הַזְּלוּת, הַצֶּרֶף לְגִנְבֵּי אֶת יָדָיו, וּמֵאַחַר שְׂאִין מִגְּבַת, וְרָאָה אֶת מְעִיל חֲבֵרוֹ, הֶלֶף וְנִגְבֵּי יָדָיו בְּמַעִיל. כֶּף מִתְחִילָה הַגִּנְבָה וְהַגְּזֵלָה, יְכוּלִים לְלַמֵּד תּוֹרָה, לְקַיֵּם מְצוּוֹת, לְהַקְרֵא בְּעַל תְּשׁוּבָה, אַף בְּרַגַע שֵׁישׁ בְּלֵב זְלוּל, שְׂאָדָם מְקַל בְּכַבוֹד הַזְּלוּת, זֶהוּ פִּתְחַ לְכַשְׁלוֹן בְּחַיִּים, פִּתְחַ לְגִנְבָהּ, וּכְזֶה מְרָאָה אֶת שְׁחִיתוֹת נַפְשׁוֹ. כִּי עַל הָאָדָם לְשַׁמֵּר תְּמִיד בְּכַבוֹד הַבְּרִיּוֹת, בְּרַגַע שְׂמֻזְזוּל בְּהוֹן, כָּאֵן נִפְתַּח פִּתְחַ הַטְּמֵאָה. כִּי אִם אֵין אָדָם עוֹבֵד עַל עַצְמוֹ לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אֶת הַזְּלוּת, וּלְשַׁמֵּר עַל חֻפְצָיו, לְבַסּוֹף יִפֹּל נִפְילָה אַחַר נִפְילָה, וְעָלוּל לְהִדְרֹדֵר הֶלְאָה וְהֶלְאָה עַד הִיוֹתוֹ גִּנְבֵּי. וְאִין מְדַבֵּר כָּאֵן בְּאַנְשִׁים הַרְחוּקִים מִתּוֹרָה וּמְצוּוֹת, וּבְפוֹרְקֵי עַל מְלֻכוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, אֵלָּא מִבְּחוּרֵי יְשִׁיבָה, מֵאַנְשֵׁי בֵּית־הַכִּנְסֵת וּבֵית־הַמְּדֻרָשׁ, מִתְּלַמְּיֵדֵי חֻקִּים, אִם יֵשׁ בְּמִישֶׁהוּ מִדַּת הַזְּלוּל, הוּא מוֹעֵד כְּבֹר לְכָל מִינֵי מְרַעִין בִּישִׁין.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר אֵיתָא בְּגִמְרָא (חֲגִיגָה ה.): רַבִּי יוֹחָנָן כִּי מְטִי לְהָאֵי קָרָא בְּכִי (קֹהֶלֶת יב, יד): "כִּי אֶת כָּל מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים יָבֵא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נַעֲלָם", עֵבֶד שָׂרְבוּ שׁוֹקֵל לוֹ שְׂגָגוֹת כְּזוֹנוֹת, תִּקְנָה יֵשׁ לוֹ? מֵאֵי עַל כָּל נַעֲלָם? אָמַר רַב: זֶה הַהוֹרֵג כְּנֵה בְּפָנָי חֲבֵרוֹ וְנִמְאָס בָּהּ. וְשִׁמוּאֵל אָמַר: זֶה הַיּוֹרֵק בְּפָנָי חֲבֵרוֹ וְנִמְאָס; רַבִּי יוֹחָנָן כְּשֶׁלְּמַד תַּנ"ךְ, וְהִגִּיעַ אֶל הַפְּסוּק שְׂאֵמַר שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ: "כִּי אֶת כָּל מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים יָבֵא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נַעֲלָם" — הַחֵל לְבִכּוֹת, מִחֲמַת שְׂעֵבֶד שָׂרְבוּ שׁוֹקֵל לוֹ שְׂגָגוֹת כְּזוֹנוֹת, תִּקְנָה יֵשׁ לוֹ? וְהִבְהִיר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר יֵשׁ עֲבֵרוֹת שְׂאָדָם עוֹשֶׂה בְּמִזִּיד, וַיֵּשׁ עֲבֵרוֹת שְׂאָדָם עוֹשֶׂה בְּשׁוּגָג. מַה הַהִפְרָשׁ? מִזִּיד — שְׂאָדָם עוֹשֶׂה לְהַכְעִיס,

בדוקא להמרות פיו יתברך, חס ושלום, אוכל טרפות ונבלות ביוזעין, מחלל שבת בפרהסייה, כדי לצער אותו יתברך, זהו במצוות שבין אדם למקום. ובמצוות שבין אדם לחברו הינו שעושה אדם עול לזולתו בזדון דיקא, מצער את חברו בכונה תחלה. זהו זדון ומזיד, ונקרא רשע מרשע. מהו שוגג? עבר אדם ליד זולתו, ומפאת אי שימת לב שפך את החלב שהיה על השלחן, או הפיל את מעילו, או סגר את הדלת על אצבעו וצערו שלא במתכונן, עשה לחברו איזה נזק בלא כונה, הינו בשוגג. או אדם חלל שבת מחמת שלא ידע שאין ערוב, או עשה איזו מלאכה בשבת, ולא ידע שנקנסה כבר שבת וכדומה, או נסתר ממנו שהמאכל הזה טרפה ואכלו — זהו שוגג, אף-על-פי-כן הקדוש-ברוך-הוא שוקל שוגג כמזיד. ולכן בכה רבי יוחנן, הכיצד יתכן — שוגג שיהיה כמזיד? אף אין מדבר בשגגות כאמור לעיל, שהפיל אדם מעילו של חברו והזיקו בשוגג, או שנכשל בחלול שבת מחמת שלא ידע וכדומה, אלא יש מחלקת בין רב ושמואל, רב אמר, הינו שאחד לוקח כנה והורגה בפני חברו, והוא נגעל מזה, ומעורר בו שאט נפש, ושמואל אמר, הינו שאחד יורק על הארץ בפני חברו, והוא נמאס מזה. על זה בכה רבי יוחנן, כי שוגג כזה הוא כמזיד, הגם שאין לאדם בריה וצריך לירק, אף עליו לשמר על כבוד הזולת ולטל מטפחת או ממחטה ויציא הרוק לתוכה, ולא להיות אדיש כלפי חברו, ולהורות שהוא מקל בכבודו, על-פני יורק בפניו, עד שההוא נתגעל ממנו. למדים מפאן, עד היכן מגעת הקפדתם של חכמינו הקדושים בענין זלזול הזולת. אף שזהו דבר פעוט, אף גדול עד מאד. כי ברגע שאין אכפת לאדם מחברו, ויורק בפניו, או מקנח אפו באפן שמתגעלים ממנו, אף שזה שוגג, כי אנוס הוא, אף עליו לעשות את הדבר באפן ראוי, שלא יעורר שאט נפש, ולא ימאסו בו.

כמו-כן, ספם מוהרא"ש נ"י, כל אדם ואדם עליו להזהר ולהשמר מאד בכבוד הבריות, וינהג בדרך ארץ גדולה בכל מקום המצאו, ובפרט בבית-הפנסת ובבית-המדרש, עליו לנהג פיאות לבר

ישראל, ויתחשב בזולתו, עד שיתקדש שם שמים על ידו, ולא תהא התנהגותו מחללת את שמו יתברך, חס ושלום. ורבנו ז"ל הקפיד עד מאד בדברים אלו, שאדם רק נגע בכבוד זולתו, וזלזל בו אף בדקות מן הדקות.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר פעם ישב רבנו ז"ל בשלחנו הטהור, וישבו אז כל התלמידים באימה וביראה, ברתת ובזיע, ובדרך ארץ גדול עד מאד. ולפתע אמר רבנו ז"ל: מי יש לו העז והחצפה להרהר הרהור רע בשלחני?! ותכף-ומיד קם ונכנס לחדרו, וסגר הדלת בעדו. וכל אנשי שלומנו היו מפתעים עד מאד, ולא ידעו מה ארע. ולפתע הבחינו שאחד מביניהם ישב ובכה. ונתגלה אחר-כך שלאיש זה לא היה שלום-בית, והיה מקל בכבוד אשתו, העליבה, הקניטה והשפילה ללא גבול, והיה עוזב אותה לבדה. ורבנו ז"ל שחש בזאת, אמר: מי יש לו החצפה להרהר הרהורים רעים בשלחני. והאיש הזה נגש אל תלמיד רבנו ז"ל — רבי שמעון [שהיה התלמיד הראשון של רבנו ז"ל, והיה מקרב אליו מאד, וממש כבן בית אצלו]. והחל לבכות לפניו, ואמר: תעשו לי טובה, אני מבטיחכם שאעשה שלום-בית. וגדל הבזיון שהיה לאדם זה — אין לתאר ולשער. כי ישבו שם מאות אנשים, חסידים ותלמידים, והנה הצרך לבכות ברבים, ונתגלה לכלם התנהגותו הנלוזה, שהיה מזלזל בכבוד אשתו, אף-על-פי-כן מרב אימה ופחד שהיה לו מרבנו ז"ל — שב בתשובה, ובקש מרבי שמעון שירחם עליו ויחוס על נפשו, ויבטיח לרבנו ז"ל בשמו, שישוב לביתו וישלים עם אשתו, וכבדה וייקרה כראוי. ורבי שמעון נכנס לחדר רבנו ז"ל, וסגר אחריו הדלת, ושקה שם זמן רב, ולא ידעו מה עשה שם. רק דבר אחד ראו ושמעו, שאדם זה עמד מאחורי הדלת, ובכה וצעק: "רבי, אני מבטיחכם, שאעשה שלום-בית, ואשוב מדרפי הרעה". הגו בנפשכם איזו בוששה היא זו, ולמרות זאת, מחמת כבוד רבנו ז"ל וגדלתו ושעור קומתו, שב בתשובה ברבים, ולא שת לבו לסובבים אותו. ואכן בקש רבי שמעון מרבנו ז"ל שימחל לאותו אדם, עד שנאות רבנו ז"ל, ויצא מחדרו והמשיך את שלחנו.

והמסקנה העולה מאליה, הסיק מוהרא"ש נ"י, עד כמה הקפיד רבנו ו"ל על כבוד הזולת, לא להקל בכבוד הבריות, ויזהר אדם לא להרס את השלום-בית שלו, וליקר ולכבד את אשתו עד מאד, לבלתי השפילה ולבוזתה, חס ושלום. וכמוכא (שיחות-הר"ן, סימנים: רסג, רסד), אשר זוהי אחת מעצות הסמ"ך-מ"ם, שעושה כל מיני פעולות שבעולם לשבור את השלום-בית של בני הנעורים, כי אז יוכל לתפסם וללכדם בעברות. ועל-פן הקפיד על כך רבנו ו"ל במאד מאד. ומספר על ר' אברהם בר' נחמן טולטשינער, [שחבר פרוש על ה"לקוטי-מוהר"ן", ונקרא בשם "באור הלקוטים"], שנכנס פעם לאחד מאנשי שלומנו, וראהו צועק על אשתו, אזי לקחו הצדה, והטיפו מוסר: "כך נוהגים עם אשה?! כף משפילים את האשה, מה הנה לך?!!" כי אצל רבנו ו"ל היה יסוד גדול ענין שלום-בית, שהבעל לא ישפיל ולא יבזה את אשתו. וכך אנו מחנכים את התלמידים שלנו.

וספר מוהרא"ש נ"י עוד ספור מרבנו ו"ל, המורה עד כמה הקפיד רבנו ו"ל על כבוד הזולת. בראש השנה האחרון באומן בשנת תקע"א, היה קבוץ גדול אצל רבנו ו"ל, ורבנו ו"ל נטל את ידיו לסעדה, וברך המוציא, ולקח פרוסת חלה וטבלה בדבש. והזיז את צנצנת הדבש לאמצע השלחן. בד בבד נעשה תור ארוך של כמה מאות אנשים שהמתינו לטל את ידיהם ולברך המוציא, ולטבל החלה בדבש. והנה בא פלוני, וראה את ארוך התור וערך לעצמו חשבון: "עד שאטל ידי ואברך ברפת המוציא, כבר לא יותר מצנצנת הדבש מאומה". ובאין איש שם על לב, הסיר את צנצנת הדבש מהשלחן. רק רבנו ו"ל הבחין בנעשה. ובין כך נטלו הכל את ידיהם, וברכו המוציא, ואכלו בלי דבש. ואותו אדם נטל ידיו, והוציא את צנצנת הדבש ממחבואה והשיבה לשלחן. רבנו ו"ל היה אז מאד חולה, מחמת השחפת החזקה שסבל בסוף ימיו, ובקשי יכול היה לדבר. אף היה לו צער גדול מאד מהמעשה, ושמעו אותו אומר לעצמו: "אזוי ווי קליינע קינדער 'המוציא' מיט האניג", [כמו ילדים קטנים, החושבים על חתיכת חלה ודבש]. וגדול היה צערו

מנשא, איך אין לאדם דאגות אחרות בראש השנה הקדוש, אלא להסיר את צנצנת הדבש, שיהיה רק לו ולא לאחרים. וכשאמר אז רבנו ז"ל את התורה בלקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן ח', הזכיר את זאת, שיש מזונא דגופא ומזונא דנשמתא, מזון הנשמה הינו מצוות ומעשים טובים, ומזון הגוף הינו אכילה ושתייה. ולפעמים מזונא דגופא מתגבר על מזונא דנשמתא, הינו אדם דואג יותר לגופו מאשר לנשמתו. ואין לתאר ולשער את גדל הצער שהיה לרבנו ז"ל, כיצד יתכן שאדם יזלזל בכבוד חברו, ויחשב: "מה אכפת לי מזולתי, עלי לדאג לעצמי". איזו בוששה וחרפה היא זו, ולא יזו הדרדרות יכול הזלזול בחברו להביאו, שישפח אדם שהיום הוא יום הדין, וכותבים אותו בספרי החיים, או, חס ושלום, בספרי המתים, ואף-על-פי-כן יחשב איך 'לסדר' את חברו, אשר כל זה מורה על שחיתות נפשו ועוותה. כי מי שנפשו טהורה ומזככת, יחפץ תמיד להתחלק עם הבריות ולסייען, ולהתחשב בהן, ולא להקל בכבודן ולזלזלן.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר, אשר כל זה אמור לגבי זלזול בכבוד הזולת, שהתוצאות הנובעות מכך הרות אסון הן, ועלול אדם להדרדר עדי גנבה וגזלה. ונדבר נא עתה על זלזול בכבוד המקום ברוך הוא, חס ושלום, וחסר העון בזה. ואמר מוהרא"ש נ"י: איתא בגמרא (ברכות ו): אמר ליה ההוא מרבנן לרב ביבי בר אבאי, ואמרי ליה רב ביבי לרב נחמן בר יצחק: מאי (תהלים יב, ט) "כרם זלת לבני אדם?" אמר ליה: אלו דברים שעומדים ברומו של עולם, ובני-אדם מזלזלין בהן; דוד המלך אומר את הפסוק בתהלים: "כרם זלת לבני אדם" — הינו יש דברים שבני-אדם מזלזלים בהם, ואומרת הגמרא אשר אלו דברים העומדים ברומו של עולם, ומאי ניהו? תפלה. והבהיר מוהרא"ש נ"י מהי תפלה? אלא יש בזה מחלקת, יש הפוסקים שתפלה דאורייתא, שכתוב: "ולעבדו בכל לבבכם", איזוהי עבודה שבלב? זוהי תפלה (מענית ב.). ויש אומרים שתפלה מדרבנן, אף הן אם מדברי תורה והן מדברי סופרים — זוהי מצוה, ואין על זה עוררין. כשכואב לאדם

משהו, כשהוא נצרך לאיזה דבר, הכתבת הראשונה והאחרונה להשיג מבקשו — אינה לילך לזרח, או ליענקל, לברל או לשמרל, אלא להקדוש-ברוך-הוא בלבד! נרק הוא יכול לעזור, נרק בכחו יתברך וביכלתו למלא חפצו ורצונו. בית-הפנסת הוא מקום תפלה, ובא אדם לשם על מנת להתפלל לפניו יתברך, לבקש ולהתחנן ממנו יתברך כל צרכיו, לשבת ולרומם, לפאר ולהלל את הרבונו של עולם על גדל חסדיו העצומים שגמל עמו. והנה נכנס אדם לבית-הפנסת, ובמקום להתפלל לפני הבורא יתברך שמו, הוא מדבר עם הזולת, היכולים לשער ולתאר איזו בושה וחרפה הוא גורם לו יתברך, איזה זלזול מזלזל הוא בבורא עולם?!

נקח למשל ולדגמא, אם היה אדם בא לפני נשיא ארצות-הברית, המדינה החזקה והעשירה ביותר, מדינת העל, אילו אימה ויראה היו נופלות עליו, ועד כמה היה מתפחד ורועד בעמדו לפני הנשיא, שהרי עד שהתירו לו להפנס לפניו, ועד שאפשרו לו לדבר אתו, וגם אז הקציבו לו דקות ספורות בלבד, אזי כיצד היה אדם מתכונן ושוקל דבוריו, סופר ומונה כל מלה ומלה, ומתמצת מבקשו בבהירות ובברירות, על מנת שיובן חפצו ורצונו ללא דפי ורלב. ובאיזו דרך ארץ היה עומד לפניו? באילו מלבושים נאים ומכבדים היה מלביש עצמו? ומיהו אותו נשיא? גוי מזהם, בשר ודם נקלה, שעוד מעט קט, ולא יחזיק כבר בשלטון, ויבוא אחר תחתיו, וכל גדלתו תעלם כליל. ואף-על-פי-כן מחזיק אדם לזכות גדולה לבא ולהפנס ולדבר עמו אפלו דקות מספר. על אחת כמה וכמה באין ערך כלל, להבדיל אלה אלפי הבדלות, כשנכנס אדם לבית-הפנסת — לביתו יתברך, ועומד להתפלל לפני מלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא, איזה פחד ואימה צריכים לפל עליו?! באיזו דרך ארץ צריך לעמד לפניו יתברך? על האדם להתעטף בטלית ולהתעטר בתפלין, ולעמד לפניו יתברך ברתת ובזיע, ולא לדבר מתחלת התפלה ועד סופה. ואילו מלבושים נקיים עליו ללבש בעת קזאת?!

ובכה מוהרא"ש נ"י: אשר לדאבונו הרב, מה אנו רואים?

דברים העומדים בְּרומו של עולם, בְּנִי-אָדָם מְזוֹלְזָלִים בָּהֶם. הַחֲזֵן החל בתפלתו, וְבָא אָדָם לְבֵית-הַכְּנֶסֶת וְאִינוּ שָׁם עַל לֵב, וּמְדַבֵּר דְּבָרִים בְּטָלִים, וְלֹא דֵי שֶׁהוּא בְּעֵצְמוֹ מְדַבֵּר, אֲלֵא עוֹד מִחֲטִיא אַחֵרִים וּמְפָרִיעַ לָהֶם בַּתְּפִלָּתָם, אֲשֶׁר זֶהוּ עוֹן חָמוּר עַד מְאֹד, כִּי רַק בְּעִבּוּר פְּקוּחַ נֶפֶשׁ מִתָּר לְדַבֵּר, אֵךְ לֹא דְבָרִים בְּטָלִים, אֲשֶׁר אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ. וְלֹא זֶה בְּלִבְדּוֹ, אֲלֵא נִכְנָס אָדָם לְהַתְּפַלֵּל בְּלִי מְעִיל עֲלִיּוֹן, בְּלִי כּוֹבֵעַ, הֵיכָן הַבוֹשָׁה, הֵיכָן הַחֲרָפָה? ! הֲהִיָּה אָדָם עוֹשֶׂה זֹאת לְנִשְׂיֵא מְדִינָה מִפְּרִסְמַת וְכִדּוּמָה? ! הֲלֹא הֵיוּ מְשֻׁלְּכִים אוֹתוֹ כְּאֶחָד הַרִיקִים וְהַפּוֹחֲזִים. וְכֵאֵן לְהַבְּדִיל אֶלְפֵי הַבְּדִלוֹת, מִקַּל יְהוּדֵי בְּכַבּוּד הַמְּקוֹם בְּרוּךְ הוּא, וְנִכְנָס לְבֵית-הַכְּנֶסֶת בְּלִי לְבוּשׁ עֲלִיּוֹן וְכו', אֲשֶׁר אֵין עַל זֶה שׁוֹם הַתֵּר. אוּ הַכֵּהן עוֹמֵד עַל הַדּוֹכֵן לֹא גְרָבִים, כְּשֶׁכְּתוּב בְּפֶרוּשׁ בְּשִׁלְחַן עֲרוּךְ, שֶׁזֶהוּ אֶסוּר חָמוּר. וְכֵהן הַצְּרִיף לְבָרוּךְ אֵת עִם יִשְׂרָאֵל, עֲלִיו לֵילֵךְ בְּבִגְדֵים נְקִיִּים, שֶׁהֲלֹא דָרְכוּ עוֹבְרוֹת הַבְּרָכוֹת לְעַם הַקְּדוֹשׁ, וְעַל-כֵּן אוֹי לוֹ לְמִי שֶׁמְזוֹלְזַל בַּתְּפִלָּה, אֲשֶׁר הִיא הִיסוּד בְּעַם יִשְׂרָאֵל.

וְכֵן יֵשׁ לְהַשְׁמֵר מְאֹד כְּשֶׁנִּכְנָסִים לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, בְּרָגַע שְׁפוֹתָחִים אֵת הַדָּלֶת, יֵשׁ לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֵי אַרְוֶן-הַקֹּדֶשׁ, וְלֹאמַר אֵת הַפְּסוּקִים: "וְאֲנִי בְּרַב חֲסֵדְךָ אָבּוֹא בֵיתְךָ אֲשֶׁתַּחֲוֶה אֵל הַיְכָל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאֶתְךָ". וְיִדּוּעַ אֲשֶׁר הָאֵר"י הַקְּדוֹשׁ גָּלָה לְתַלְמִידוֹ רַבִּי חַיִּים וִיטָאֵל, לְמָה זָכָה לְמָה שֶׁזָּכָה? הֵיזֵת שֶׁבְּטָרָם נִכְנָס לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, כְּשֶׁהֵנִיחַ יָדוֹ עַל הַמְּזוּזָה, כְּכֹר הַחֵל לִירָא וְלָרַעַד מְרַב פֶּחַד וְאִימָה. וְזוֹ הַסְּבָה, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁכָּל בֵּית-הַכְּנֶסֶת הַדָּלֶת הִיא בְּמַעְרָב, כִּי אִזּוּ פָּנֵי הָאָדָם הַנִּכְנָס הֵם אֵל מוֹל מְזֻרָח, מוֹל אַרְוֶן-הַקֹּדֶשׁ, וְאִזּוּ אוֹמַר אֵת הַפְּסוּקִים: "וְאֲנִי בְּרַב חֲסֵדְךָ וְגו'".

וּסְפַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר יִדּוּעַ עַל מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל, שֶׁכְּשֶׁהִיָּה נִכְנָס לְבֵית-הַכְּנֶסֶת — הִיָּה בּוֹכָה, וְחוֹזֵר עַל פְּסוּקֵי זֶה פְּעָמִים רַבּוֹת, בְּהַדְּגִישׁוֹ אֵת הַמְּלִים: "וְאֲנִי בְּרַב חֲסֵדְךָ, וְאֲנִי בְּרַב חֲסֵדְךָ, אָבּוֹא בֵיתְךָ, אָבּוֹא בֵיתְךָ, אֲשֶׁתַּחֲוֶה, אֲשֶׁתַּחֲוֶה אֵל הַיְכָל קֹדֶשְׁךָ". וְהִיָּה אוֹמַר: אֵיזָה חֶסֶד יֵשׁ לִי, אֵיזָה חֶסֶד עוֹשֶׂה עִמִּי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׂאֲנִי זוֹכָה לְהַכְּנֶס לְבֵית-הַכְּנֶסֶת וְלְבֵית-הַמְּדֻרָשׁ. וְכִמוֹ שְׂאוּמְרִים

חכמינו הקדושים (עין ילקוט תהלים, רמז תרנט): כל הנכנס לבית-הכנסת ולבית-המדרש בעולם הזה, זוכה להכנס לבית-הכנסת ולבית-המדרש בעולם הבא; וכך צריך להכנס לבית-הכנסת ולהשתחוות לפניו יתברך, ולישב בדרך ארץ גדול, ורתת וזיע יפלו עליו, ואל ידבר, חס ושלום, עם זולתו בעת התפלה, ואל יפטפט דבורים בטלים, ויתפלל בכונה ובמחשבות טהורות.

והביא מוהרא"ש נ"י מצנה נוספת, אשר בני-אדם מזולזלים בה, והאריך בגדל חמרתה ובעוון המקלים בה. כמו שאומרים חכמינו הקדושים בגמרא (סוטה ד:): אמר רב זריקא אמר רבי אלעזר: כל המזולזל בנטילת ידים געקרו מן העולם; הקדוש-ברוך הוא נתננו מצנה של נטילת ידים, כי כך כתוב בשלחן ערוך (ארח חיים, סימן ד', סעיף יח): אלו דברים צריכים נטילה במים: הקם מהמטה, והיוצא מבית-הכסא ומבית המרחץ, והנוטל צפרניו, והחולץ מנעליו, והנוגע ברגליו, והחופף ראשו, ויש אומרים ההולך בין המתים ומי שנגע במת, ומי שמפליא פליו, והמשמש מטתו, והנוגע בכנה (והנוגעו) בידו, ומי שעשה מכל אלו ולא נטל, אם תלמיד חכם הוא — תלמודו משתכח, ואם אינו תלמיד חכם — יוצא מדעתו. חכמינו הקדושים למדונו, אשר הדבר הראשון שצריך כל יהודי לעשות בקומו בבקר — לטל ידיו. והזהר אומר, שחייב מיתה אם אינו עושה כן. ושואלים, למה חז"ל אין מזכירים את דברי זהר זה? אלא מפני שכל-כך חמור הדבר, עד שהזהר אומר שחייב מיתה, על-כך פחדו לכתב את זאת. והנה נתקלים במציאות המרה, שבני-אדם קמים ממטתם בבקר, ומזולזלים בנטילת ידים. או אדם יוצא לאחר עשיית צרכיו, ואינו נוטל ידיו ומזולזל בזה. או הולך לאכל פת, ואינו נוטל ידיו, חס ושלום, אשר אומרים על זה חז"ל כאמור לעיל, שכל המזולזל בנטילת ידים — געקרו מן העולם, ומוכא (ארח חיים, סימן קנח, סעיף א'): כשיבוא לאכל פת, שמברכין עליו המוציא — יטל ידיו, אפלו אינו יודע להם שום טמאה, ויברך על נטילת ידים; הינו אפלו שידינו נקיות, צריך לנטלן, כי כך צוה הקדוש-ברוך-הוא. ועוד אומרים (שם, סעיף ט'): צריך להזהר בנטילת

יָדִים, שְׁכָל הַמְזוּלָז לַבְּנֵי יָדִים — חָיֵב נְדוּי, וּבֵא לִיִּי עֲנִיּוֹת וְנִעְקָר מִן הָעוֹלָם; אֵיזָה עֲנֵשׁ נוֹרָא הוּא זֶה, כָּל הָעֲנִיּוֹת וְהַדְּחָקוֹת שֵׁישׁ לְאָדָם, הֵרִי זֶה מַחְמַת זְלוּזָל בְּנֵי יָדִים. וַיֵּשׁ רָמֵז בְּמַלִּים: עַל גְּטִילַת יָדִים — רָאשֵׁי תְבוֹת עֲנִי; כִּי אִם אָדָם אֵינוֹ נֹזֶהר בְּנֵי יָדִים, נַעֲשֶׂה עֲנִי, רַחֲמָנָא לְצַלָּן. הִנֵּה יַעֲשֶׂה אָדָם כָּל מִינֵי מְאֲמָצִים שֶׁבְּעוֹלָם לְהִיּוֹת עֲשִׂיר, וַיִּתְיַגַּע וַיִּטְרַח מִהֲכָא לְהֲתָם וְכוּ', אֲךָ אֵינוֹ שֵׁם לֵב, כִּי יֵשׁ לוֹ חוֹר בְּשִׁקּוֹ, מַחְמַת שְׂאִינוֹ נוֹטֵל יָדוֹ, אֲזִי כָּל הָעֲשִׂירוֹת גְּאֻבְדָּת כְּלִיל. וְכִמוֹ שֶׁמְסַפֵּרֵת הַגְּמָרָא עַל רַב חֲסֵדָא, שְׂאָמַר (שְׁבַת סב:): גְּטִילַתִּי אֶת יָדֵי בְּשִׁפְעֵי שָׁל מַיִם, וְנִתְנוּ לִי שִׁפְעֵי שָׁל עֲשִׂירוֹת. לְמַדִּים מִכָּאן, סִיִּים מוֹהֲרָא"ש נ"י, אִם זוֹכָה אָדָם וְנֹזֶהר בְּנֵי יָדִים — יִזְכֶּה לְעֲשִׂירוֹת גְּדוּלָה, וְלִהְפֹּךְ — כְּשֶׁמְזוּלָז בְּנֵי יָדִים — אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ, וַיִּגִּיעַ לִיִּי עֲנִיּוֹת וְנִלּוּת. הֵרִי זוֹ דְּגָמָא נוֹסֶפֶת שָׁל זְלוּזָל, שֶׁמְזוּלָזִים בְּרִצּוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ, בְּאֲשֶׁר אִם הֵיִתָּה לְאָדָם יִרְאֵת שְׂמִים, הֵיִתָּה נֹזֶהר בְּנֵי יָדִים מְאֹד, וְעוֹשֶׂה מִצְוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ בְּשִׁלְמוֹת רְאוּיָהּ.

וְסִפֵּר מוֹהֲרָא"ש נ"י סְפוּר מִהַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוּשׁ זי"ע, שֶׁהֵלֵךְ פַּעַם לְהַתְּבוֹדֵד בַּיַּעַר, וְתַעֲבָ בְּדֶרֶךְ, וְנִכְנַס לְעַמֻּק הַיַּעַר, וְלֹא יָדַע הַיֵּאֵף לְצֵאת. אֲבָל יָדַע, שְׂאִין אָדָם תּוֹעֵב בַּחֲנָם, כִּי יִהוּדֵי אֵינוֹ הוֹלֵךְ, אֲלָא מוֹלִיכִים אוֹתוֹ, וְעַל-כֵּן לֹא הִתְפַּעַל וְהִמְשִׁיךְ לְהַתְּבוֹדֵד, וְנִכְנַס עוֹד יוֹתֵר בְּעֵבֵי הַיַּעַר. עַד שֶׁשָּׁמַע מִרְחוֹק צִפְצוּף מוֹזֵר, וְהֵלֵךְ אַחֵר הַקּוֹל. וְלִפְתַּע פִּתְאֵם רָאָה אָגַם מַיִם, אֲשֶׁר יִשְׁכַּח עַל גְּדוּתָיו צִפְרָדַע גְּדוּלָה מְאֹד וְקַרְקָרָה, שְׂאֵלָה הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוּשׁ זי"ע: "מָה הֵיִתָּה אֲתָךְ?" כִּי הִבִּין מִדְּבָרֶיהָ, שֶׁהִיא גְּלוּלָה שָׁל תַּלְמִיד חֲכָם גְּדוּל מִלְּפָנֵי כְּמָה מְאֹת שָׁנָה, שְׁזוּלָז בְּנֵי יָדִים, וְלֹא זוֹ בְּלָבָד, אֲלָא עָשָׂה לַעֲג וְצָחוּק מִמִּצְוָה קְדוּשָׁה זוֹ. וְלִכֵּן אָף שֶׁהָאֵר"י ז"ל תִּקַּן אֶת כָּל הַנְּשֻׁמוֹת, אָף אֶת נְשֻׁמָה זוֹ זָרַק בַּיַּעַר הַרְחֵק הַרְחֵק, שְׁלֹא תוֹכַל לְהִגִּיעַ אֵלָיו. וּבְכַתָּה הַצִּפְרָדַע וְאָמְרָה: "תַּעֲשׂוּ לִי טוֹבָה, וְתִתְנוּ לִי תִקּוּן". וְהוֹשִׁיט הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוּשׁ זי"ע כּוֹס שֶׁהֵיִתָּה לוֹ בְּכִיסוֹ, וְלָקַח מַיִם, וּבִרְךָ "שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בְּדַבְּרוֹ", וְשָׁתָה מְעַט, וְהִיָּתֵר שִׁפְךָ עַל הַצִּפְרָדַע, וְנִעְלָמָה כְּלֵא הֵיִתָּה. הֵרִי שְׁלָכְם לְפָנֵיכֶם, עַד כְּמָה חֲמוּר זְלוּזָל בְּמִצְוֹתָיו יִתְבַּרֵךְ בְּכָלֵל, וּבְמִצְוֹת גְּטִילַת יָדִים בְּפָרְט.

ובכּה מוהרא"ש נ"י את גְדֹל הַעֲוֹן הַחֲמוּר שֶׁל זְלוּל בְּמִצְוֹת, וְגִדּוּל מְנֻשָּׂא פִשְׁעִים וְחֻטְאִים שֶׁל אֱלוֹ הַרְבָּנִים הַקְּלִים, הַרִיקִים וְהַפּוֹחֲזִים, שֶׁגָּרְמוּ לְהַעֲבִיר עַל הַדַּת מְלִיוּנִים מְאַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הַכֹּל הִיָּה עַל־יְדֵי זְלוּל בְּמִצְוֹת. הַיּוֹת שֶׁבָּאוּ מְלִיוּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִהַגּוֹלָה, בְּנֵי עֲדוֹת הַמְּזֻרָח, וְהָיוּ כֻּלָּם חֲזָקִים עַד מְאֹד בְּאַמוּנָה הַקְּדוּשָׁה [וְכִידוּעַ אֶף אֱלוֹ שֶׁהִסִּירוּ אֶת עֵלּוֹ יִתְבָּרַךְ מֵעֲלֵיהֶם, אֶף אָמוּנָתָם הַשְּׂרָשִׁית לֹא סָרָה מֵהֶם]. וּמִי גָרַם שֶׁיִּנְחָחוּ תוֹרַת יִשְׂרָאֵל, וְהַעֲבִירָם עַל הַדַּת? הַרְעֵ-בָנִים הַרְשָׁעִים, קְלִים וְרִיקִים, שֶׁהַחֲלוּ עִם כָּל מִינֵי קוּלוֹת, וְאָמְרוּ: אֵין צָרָךְ בְּמִצְוָה זוֹ אוֹ זוֹ, אֵין צָרָךְ בְּמַעֲשָׂרוֹת, חֲדָלוּ לָכֶם מִשְׁבִּיעֵית, וְכֵן הִלָּאָה וְהִלָּאָה, הַחֲלוּ לְזַלֵּל בְּמִצְוֹת שַׁבָּת, וְהִתִּירוּ לִילָךְ וּלְהַסְתַּכֵּל עַל מִשְׁחַק כְּדוּר רַגֵּל, בְּאַמְרָם: "הֲרִי אֵינְךָ מִשְׁחַק בְּעֶצְמְךָ, וְאִם־כֵּן אֵין אַתָּה מַחֲלֵל שַׁבָּת בְּרֵאֲתָךְ". וְכֵךְ הַשַּׁבָּת נִעְשְׂתָה זוּלָה בְּעֵינֵיהֶם, הַיְלָדִים רָאוּ שֶׁמִּשְׁחָקִים בְּשַׁבָּת, אֲזִי אֵט אֵט הַחֲלוּ לְחַלְלָהּ, אֲשֶׁר זָהוּ עוֹן חֲמוּר מְאֹד, וְעָנְשׁוּ בְּסִקְלָהּ. וּמֵהֵיכָן קָבְלוּ הַרְבָּנִים הַרְשָׁעִים הַלְלוּ דַעְתָּם הַמְקַלְקֵלָת? הִיָּה לָהֶם רַב שֶׁדָּרַשׁ דְּרוּשֵׁי דְפִי הַנוֹגְעִים בְּכַפִּירוֹת וְאַפִּיקוֹרְסוֹת, וְאָמַר שֶׁאֱלוֹ מִשְׁחָקֵי הַכְּדוּר רַגֵּל בּוֹנִים אֶת הָאָרֶץ, עֶפְרָא לְפוּמֵייהוּ. אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ, לְדַבֵּר דְּבוּרֵי סָרָה כְּאֵלוֹ. וְתַלְמִידָיו הֵם הֵם אֲשֶׁר הִתִּירוּ לְהַסְתַּכֵּל בְּמִשְׁחַק בְּשַׁבָּת, וְזֶה הִבִּיאָם לְזַלֵּל בְּמִצְוֹת שַׁבָּת.

וְסִיִּם מוהרא"ש נ"י וְאָמַר: הַסֵּמ"ךְ־מ"ם מְצָא לְעֶצְמוֹ עֲצָה אֶיךָ לְקַרֵּר אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִהַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, וְהָקִים אֶת שְׁלִיחָיו — אֱלוֹ הֵם הַיְר' (ע) בָּנִים' מִטְעָמוֹ, וְעַל יָדָם מֵעֲבִירִים עַל הַדַּת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַטְּהוֹרוֹת, וְגוֹרְמִים שְׁמוֹלְזָלִים בְּחֻכְמִים וּבְצַדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וּמְכַבְּדִים וּמִיקָרִים צְבוּעִים וְשִׁקְרָנִים, טְמֵאִים וּמְטֵמְאִים. וְכִמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (יִלְקוּט יְרֵמְיָה רִנּוֹ): אוּרְיָה — הָיוּ יִשְׂרָאֵל מְזוּלְזָלִים אַחֲרָיו, וּיְחֻזְקָאֵל — הָיוּ יִשְׂרָאֵל מְזוּלְזָלִים אַחֲרָיו, יְרֵמְיָה — הָיוּ מְזוּלְזָלִים אַחֲרָיו, וְצָרִיךְ הַכְּתוּב לְיַחֲסוֹ, כִּי זֶה גְזֵרָה מְשֻׁמִּים, בְּשִׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנְּסִיּוֹן, בְּאֲשֶׁר מְקַלֵּם בְּכַבּוּד הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְאֵין מְכַבְּדִים אוֹתָם כְּדַבְעֵי, וְאֵין מְצִיִּתִּים לְדַבְרֵיהֶם, וְלַעֲמָתָם, אֶת הַצְּבוּעִים וְהַרְמָאִים וְהַשִּׁקְרָנִים,

אותם מיקרים ומחשיבים, ונוהגים בהם כבוד שאינם ראויים לו; על-כּן צריך להזהר מאד לא לזלזל בצדיקים אמתיים, ואוי לו למי שמקל בכבודם, אשר גדול יהיה ענשו מנשא.

וספר מוהרא"ש נ"י על המגיד ממעזריטש זי"ע, שהיו תלמידיו מסורים אליו עד מאד, כגון: הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק, הרבי רבי זושא מהאניפולי, רבי שמעלקא מניקעלשבורג וכו', וה'בעל התניא' צעיר התלמידים, והעידו, שכשרבם נכנס להיכל בית-המדרש — נפל עליהם אימה ופחד, רתת וזיע מאימת רבם, שכה קבלו ממנו. כי פידוע סבל המגיד זי"ע על רגליו, ונשען על קבים, ותכה כששמעו התלמידים את פסיעותיו, כבר ישבו בדרך ארץ גדול. וספר 'בעל התניא' זי"ע, שפעם אחת ישבו ולמדו בבית-הכנסת של המגיד, ולפתע שמעו את צעדי הליכתו, וישבו בפחד גדול, ושניהם דא לדא נקשן, [תתארו לעצמכם, אמר מוהרא"ש נ"י במאמר מסגור, מה נקרא כבוד חכמים, כבוד צדיקים, ואיזה פחד ויראה יש לירא מפני הצדיק, לא באו לפניו עם טרוניות ומענות, שפלוני חיב לי כה וכה, ואלמוני עשה עול אחר, לא הביאו לפניו כל דבר שטות, והצדיק לא הצריך להוריד עצמו לכל דבר פעוט הנארע בקהלתו, אלא ישבו באימה גדולה, וידעו באמת לאמתה מהו משג של צדיק, שדבוק בהקדוש-ברוך-הוא כל רגע ורגע, ואין לפני מראה עיניו רק אלקותו יתברך, ויש בכחו להגביה גם אותנו, ועז חפצו ורצונו לדבקנו בו יתברך, ולהעלותנו מדרגה אחר מדרגה עד שגם אנו נראה אלקות, ננשם אלקות, נשמע אלקות, נרגיש אלקות וכו']. והנה נכנס המגיד זי"ע וכלם קמו, והתישב בראש השלחן. ואמר לכלם לשבת, וכה היו דבריו: "בא אלי הסמ"ך-מ"ם והזהירני, שאפסיק ללמד אתכם, ואגרשכם מעל פני, ולא — יקח את עצמו על ילדי, ויתלבש עליהם, עד שאסבל צער ועגמת נפש מהם. ועניתי לסמ"ך-מ"ם הרשע: "תן לי פסק זמן, ואלך לדבר עם תלמידי". והמשיך המגיד בדבריו ופנה לתלמידיו: "דעו לכם, תלמידי היקרים, אזל כחי, ראו איך אני סובל בעצמי סבל גדול, ואיני יכול לטל על עצמי סבל בבית ואסונות מילדי, כי כשל כח

הסבל. ולכן אבקשכם, עזבו אותי, ולכו לחיים ולשלום". ואמרו פלם פה אחד: "רבי, אנחנו לא נעזב אתכם, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא". ענה ואמר המגיד זי"ע: "אתם נחרצים בדעתכם ובדבורכם?" ענו: "בודאי ובודאי, לא נעזבכם בשום פנים ואופן, יהיה מה שיהיה". והבהיר מוהרא"ש נ"י, אשר פידוע תמיד יש לאדם בחירה ונסיון — אם להשאיר אצל הצדיק או לעזבו, חס ושלום, מחמת שבאים מן החוץ כל מיני שקרנים ורמאים המדברים סרה על הצדיק ומוציאים עליו שם רע, רחמנא לצלן, עד שמעשה שטן מצליח, ומצליחים להוציא את הצדיק ממנו, וגורמים שיעזבונו, אף שהיה בעבורו מקור מים חיים, וכל חיותו שאב אצלו.

וכיון ששמע המגיד זי"ע את דברי תלמידיו, שאמרו שלא יעזבוהו בשום סבה שבעולם, ולא יקבלו השפעות מן החוץ, אמר לסמ"ך-מ"ם: "איני מפחד ממך, הנך יכול לעשות פאות נפשך". ענה הסמ"ך-מ"ם הרשע: "אם-כך, אזי אקים אדמו"רים משלי, מנהיגים משלי, חסידים משלי, ונראה מי יצליח". ולדאבוננו הרב, סיים מוהרא"ש נ"י, אנו עדים למציאות המרה, שהאדמו"רים של הסמ"ך-מ"ם והחסידים שלו מצליחים לשקר ולרמות בני-אדם, הנמשכים אחריהם כבמטה קסמים, עד שבני-אדם חושבים שיש בכחם לעזור להם, ולהוציאם מהבוץ שנפלו לתוכו, ולתן להם עצה ותושיה במצולות החיים, ולהצילם מצרותיהם ומצוקותיהם, ולתן להם מזור ותרופה לכל תחלואיהם, הן בגשמיות והן ברוחניות, אשר בודאי הכל שקר ורעות רוח, כי אינם יכולים להנהיג את עצמם, וכיצד יוכלו להנהיג ולהורות דרך לאחרים?! רק את פספס של אותם אמללים משלשלים לכיסם, ודורשים הון עתק בעבור סגולותיהם הבדויות והכוזבות. ולא זו בלבד, אלא עוד אינם חסרים דבר, ויש לכל השלוחים הצבועים הללו שפע של פספס, אינם צריכים להלחם, כדי לקבל ד' אמות לבנית בית-פגוסת, אין להם בעיה לתקצב את מוסדותיהם, אינם צריכים להלחם על כל מיליגרם מים במקנה, יש להם תומכים עשירים המממנים את כל הוצאותיהם. והצדיקים הקדושים, תלמידי החכמים האמתיים,

נמצאים בעניות ובדחקות, ועוברת עליהם מרירות דמרירות מבית ומבחוץ. וכמו שמספר על מוהרנ"ת ז"ל, שהיה מצבו דחוק עד מאד, עד שלא היו לו על הוצאות שבת, והיה בנו ר' יצחק עובד בדאר, ופעם בחדש הצרך לתן למלוכה את הכסף שנכנס מהשכרת עגלות וכדומה רוחים שונים, ועד שהגיע תאריך הפרעון יכול היה לגלגל את הכסף, והלהו לאביו בינתיים, כה עני היה מוהרנ"ת ז"ל, שלא היה לו בעבור חלות ויין לכבוד שבת, כשלאחרים היה שפע עצום וכו'.

ובכן כל היותו של הסמ"ך-מ"ם נולדה מחמת הזלזול בחכמים ובצדיקים האמתיים. ולכן עלינו לקבל על עצמנו לצאת מהזלזול הנורא הזה: לא לזלזל בחכמים, בתורה ובמצוות, בהקדוש-ברוך הוא, בזולת, ולכבד זה את זה. הגיע הזמן, התריע מוהרא"ש נ"י, שנחלל מהמריבות ומההכלים הקטנוניים שפינינו, וזה יסוד גדול בחיי היום-יום, לא לזלזל בשום פרט בחיים, לא בתורה ובתפלה, לא בבית-הכנסת, לא בשבת, לא בכשרות ועוד כהנה וכהנה. ואם גלך בדרך זו — נצליח תמיד.

זוג

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר מצנה נוראה ועצומה היא לשרף בין נשמות ישראל. מסתובבים אלפי אלפים רוקים ורוקות מסכנים, ואינם מוצאים את עצמם — את בן או בת זוגם, אשר זו הצרה הגדולה ביותר, והסבל הזה שעוברים בני הנעורים — אין לתאר ולשער כלל. כי מסתובבים בחוץ, והרחובות מלכלכים בתמונות תועבה, ומה גם שנכנסו לארץ גויים וגויות המטמאים את העינים והלב, ואוי לרוק ולרוקה המסתובבים בך. וכאשר משדכים ביניהם, מוציאים אותם מאפלה לאור גדול; כי כשאדם לבד, הרי

הוא פלג גופא, כמוכא בזהר הקדוש (חלק ג' ז:), הינו חצי כלי, אשר אי אפשר להכניס בו כלום, איננו כלי קבול, ובו ברגע שיש כלי שלם, יכולים לקבל את כל ההארות. לזאת המצנה הגדולה ביותר — לשדך את בני ובנות ישראל, ובזה יהיו נעשים כלי לקבל בו אורו יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר מי שבא לגור ביבנאל, זוכה ומוצא את זיוגו, אך בתנאי, שישאיר את שכלו הפגום בדרך לשם, שיותר את חכמתו המדמה אחר גור, ויבוא ליבנאל בתמימות ובפשיטות ויברצון לקבל ולצית.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר רבנו ז"ל שאל אותו יתברך במקום ששאל: מה תהא הפרנסה שלו? והשיבו לו: הפרנסה שלך — שתהיה שדכן. וספר רבנו ז"ל, שראה כסא, ומהכסא יוצאות המון המון נשמות, ותכף ומיד כשפגשו זה את זה, הנה נעשו שדוכים, ואז התעורר (תיימוהר"ן, סימן פד).

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר, אשר זה קורה היום ביבנאל, כי מי שבא לגור שם, מוצא את זיוגו. וברוך השם, אנו עתה באמצע בניה של אולם שמחות, אשר יוכלו לערוך שם שמחות חנם אין כסף; אשרי האדם שיהיה לו חלק בבניה זו! והקדוש ברוך הוא עוזר לנו ויעזרנו, שנעשה שם שמחות בכל יום: בבקר ברית, אחר הצהריים בר מצנה ובערב חתנה, ויהיה הכל ללא תשלום. יעזר הבורא יתברך שמו לעקר הזיוג, הינו שנשמות ישראל יזדווגו באחדות אחת עם הבורא יתברך שמו, ונזכה לצאת מהגלות המרה הזאת, ולראות את הגאולה השלמה במו עינינו.

זכרון

מוהרא"ש נ"י אָמר, אֲשֶׁר אֵיתָא בְּדַבְרֵי רַבְּנֵי ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נד): יְהוּדֵי צָרִיף לְשֹׁמֵר עַל הַזְכָּרוֹן, שְׁלֵא יִשְׁכַּח. מֵהוּ הַזְכָּרוֹן וּמֵהִי הַשְּׁכַחָה? אֹמֵר רַבְּנֵי ז"ל, שְׁצָרִיף תָּמִיד לְזִכֹּר בְּעֵלְמָא דְאֵתִי, לְזִכֹּר שְׂיֵשׁ עוֹד עוֹלָם, שְׁאַנְחֵנוּ פֶּה בְּזֵה הָעוֹלָם רַק בְּדֶרֶךְ מַעֲבָר, וְעֵלֵינוּ לְהַגִּיעַ לְעוֹד עוֹלָם. כְּשֶׁאֲדָם זֹכֶה לְזִכֹּר דְּבַר זֶה, אֲזִי כָּל חַיֵּי הוֹלְכִים בְּאִפְּן אַחֵר לְגַמְרֵי, כִּי כָּל הַצְּרוֹת וְהַבְּעִיּוֹת שְׂיֵשׁ לְאָדָם הֵן רַק מַחֲמַת שְׁחוּשָׁב כְּאֵלוֹ יִשְׁאַר פֶּה בְּזֵה הָעוֹלָם לְנִצָּח, וְלְנִצָּח אֵינּוּ יָכוֹל לְהַחְזִיק עַל עֲצָמוֹ עַל כָּל-כָּף קִשָּׁה, וְעַל-כֵּן נִשְׁבָּר. כִּי כְּשֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם צְרוֹת וּמְרִירוֹת וְיִסּוּרִים, נִדְּמָה לוֹ כֹּל שְׂעָה לְיוֹם, וְכָל יוֹם לְשָׁנָה, וּבְעֵבוֹר זֶה קִשָּׁה לוֹ עַד מְאֹד לְהַחְזִיק מִמַּעֲמָד, אֲבָל אִם אָדָם יוֹדֵעַ שְׁכָּל שְׁבָעִים שְׁנוֹתָיו הֵן כְּרַבַּע שְׂעָה מִמַּשׁ, כְּמוֹ שְׁאֹמֵר רַבְּנֵי ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן סא), כְּשֶׁאֲדָם יִשֵּׁן, נִדְּמָה לוֹ בְּשָׁנָה כְּאֵלוֹ עוֹבֵר לוֹ עַכְשָׁיו חֵלוֹם אָרְף, הִנֵּה הוּא יֵלֵד קֶטֶן, הִנֵּה הוּא נַעֲשֶׂה בַר מִצְוָה, הִנֵּה הוּא מִתְחַתֵּן, הִנֵּה נוֹלְדִים לוֹ יְלָדִים, וְהֵם נַעֲשִׂים בַר מִצְוָה, וְהִנֵּה הוּא מִתְחַתֵּן אֶת יְלָדָיו, וְלִפְתַּע מִתְעוֹרֵר וְנִדְּמָה לוֹ שְׂיֵשֵׁן רַבַּע שְׂעָה. אֹמֵר רַבְּנֵי ז"ל, שְׁמִי שְׁדִּבּוּק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְרַגֵּשׁ זֹאת כָּל הַזְּמַן, שְׁכָּל שְׁבָעִים שְׁנוֹתָיו הֵן כְּרַבַּע שְׂעָה, וְאִם חֵשׁ כָּף, אֲזִי יָכוֹל לְסַבֵּל אֶת הַכֹּל.

לְזֹאת, אָמַר מוהר"א"ש נ"י, צָרִיף אָדָם לְזִכֹּר מְאֹד בְּעֵלְמָא דְאֵתִי, שְׂיֵגִיעַ הַזְּמַן שְׂיֵצֵא מִכָּאן וְיָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֲזִי זֹכֶה עֵתָה שְׁלִבּוֹ בּוֹעֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְרוֹצֵה לְהַתְּפַלֵּל בְּחַיּוֹת וּבְדַבְּקוֹת, כִּי מִתְּפַלֵּל לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְסוֹף כָּל סוֹף הֲלֵא הַתְּכַלִּית שְׂיָשׁוּב אֵלָיו, וְכֵן מִשְׁתַּוְּקָק לְלֹמֵד תּוֹרָה, כִּי לּוֹמְדָה לְשֵׁם אֵל עוֹלָם, וְאֵינּוּ לוֹמֵד בְּשִׁבִּיל אֵיזָה אָדָם, כָּל עֵיוֹנוֹ וְלִמּוּדוֹ בְּמַקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא — בְּבַלִּי, יְרוּשְׁלָמִי, רַמְבַּ"ם, טוֹר וְשִׁלְחַן עֲרוּף, זֵהר וְתַקּוּנִים, מְדוּעַ לּוֹמְדָם? כִּי עוֹד מְעַט יִגִּיעַ לְשָׁמַיִם, וְיִזְכֶּה לְהַכְּנִס לְמַתִּיבְתָא שֶׁל מִשָּׁה רַבְּנֵי, לְמַתִּיבְתָא שֶׁל הַזְּקֵנִים, שֶׁל הַנְּבִיאִים, לְמַתִּיבְתָא שֶׁל הַתְּנַאִים וְהַמְּקַבְּלִים, וְאֲזִי לוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה בְּחֶשֶׁק וּבְחַיּוֹת נִפְלְאוֹה, כִּי לוֹמֵד לְשֵׁם אֵל עוֹלָם, לְשֵׁם נִשְׁמָתוֹ, וְלֹא בְּעֵבוֹר כְּבוֹד, עַל מְנַת שְׂיִחְזִיקוּ

ממנו שהוא למדן ומקבל, וכן מקנים את המצוות בשמחה, כי מקימן בשבילו יתברך.

ואם-כן כשאדם זוכר תמיד ממנו יתברך, לבו בוער בהתלהבות גדולה אליו יתברך. לא-כן אם אדם שוכח מעלמא דאתי, וחושב שנשארו פאן לנצח, אזי הוא מסכן, כי יש לו מיתת הלב, הינו לבו מתקרר לגמרי, ובקשי מתפלל, אין לו כח לומר את התפלה, וחושב: מי שומע אותו, מי מכירו, בקשי פותח חמש, גמרא, שלחן ערוך, כי נמצא במצב רוח ירוד, מי שומע אותי, מי יודע אותי, ונשארו במטתו וכו'. זוהי מיתת הלב, שמסתובב מת חי. ולעמת זאת יש חיות הלב ברוחניות: שאדם זוכר תמיד מהקדוש-ברוך-הוא, ואז יש לו חיות, יש לו תכלית שלשמה הגיע לזה העולם. אומר רבנו ו"ל, שהדבר הזה לזכר תמיד מעלמא דאתי צריך להיות בכלליות ובפרטיות. בכלליות — ברגע שאדם קם בבקר ופוקח עיניו, יזכיר עצמו: הנה נשמתי ירדה מהעולם העליון, ואז יכול להתגבר על כל הצרות והיסורים שעוברים עליו; כי באמת הקדוש-ברוך-הוא מנסה את כל אדם בזה העולם בכל מיני נסיונות קשים, זהו שאומרים חכמינו הקדושים (אבות ה): עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכלם; זה עובר על כל אחד ואחד, ואשרי מי שזוכה לעבר את הנסיון, כי אז מגיע לדברים גבוהים מאוד. אך, לדאבונו הרב, רבם ככלם אינם יכולים להתזק מעמד ונשברים. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (תורת פהגים אחרי יח): אלו לא קרא [איוב] תגר, כשם שאומרים עכשו בתפלה אלהי אברהם, אלהי יצחק ואלהי יעקב, כך היו אומרים אלהי איוב; אברהם אבינו נתנסה בעשרה נסיונות קשים ומרים, ואף שכאב לו, היה חזק באמונה בבורא יתברך שמו, גם אברהם אבינו היה בשר ודם וכאב לו מאוד, אף-על-פי-כן היתה לו אמונה מזככת בו יתברך, וידע שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד (ברכות ס), אף שקשה לקבל את זאת. חכמינו הקדושים אומרים (עין ילקוט דברים תתקמג): אמר הקדוש-ברוך-הוא, אבינו אברהם אפלו גלגל עינו היה נותנו לי. עד כדי כך היה מוכן אברהם אבינו למסור נפשו בעבורו יתברך,

השליכוהו לתוף כבשן האש, והיה מוכן בלב שלם, שום דבר לא היה יכול לשברו. וכן עם יצחק אבינו, היו לו צרות צרורות, שהיה כלוא בבית, והיו לו בזיונות מעשו הרשע וכו' וכו'. וכן יעקב אבינו עוד במעי אמו הציק לו אחיו, אחר־כך התגברו עליו צרות מעשו ומלכו, וכן צרות דינה, יוסף, שמעון ובנימין, עד שהצרך לירד למצרים, ואף־על־פי־כן אברהם, יצחק ויעקב היו חזקים עד מאד באמונה, כי שלשתם זכו להיות אבות האמה הישראלית, והם הראו דגמא חיה, איך צריכים להחזיק עצמם בזה העולם.

וזהו שאומרים חכמינו הקדושים (אבות א, יז): על שלשה דברים העולם קיים: על הדין, על האמת ועל השלום, שנאמר (זכריה ח, טז): "אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם" — זה כנגד שלשת האבות; דין — זהו יצחק שהיה מדת הגבורה, שלום — זה אברהם שהלך במדת החסד, אי אפשר להחזיק במדת השלום אלא כשהוא בעל חסד. מהו שלום? שצריך להיות ותרן ולהשלים עם פלוני, זו מדתו של אברהם שהלך תמיד בדרך זו — מדת השלום, מדת האהבה, מדת החסד. אמת — כנגד יעקב. "תתן אמת ליעקב" (מיכה ז, כ), שהלך תמיד באפן כזה, שהסתכל רק על האמת. ואלו שלש המדות שעליהן העולם קיים, ואם אדם לוקח לעצמו דגמא מאבותינו הקדושים, ורואה היאך החזיקו מעמד, ועל אף שעברו עליהם צרות ויסורים — גלו גלויים כאלו, על זה העולם קיים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר כל אחד ואחד הוא עולם קטן (תקוני־זהר דף ק, ב), עולם מלא, ולכן מצוה גדולה מאד לחזק ולעודד יהודי שבור; הינו כשנדמה לאחד שהכל חשוף בעדו, ואינו יודע איך לצאת מהמשבר שנפל לתוכו, אזי המצוה הגדולה ביותר לבוא ולנחמו ולקרר את עצבונו, כי אחרת עלול לצאת מדעתו מרב צער ויסורים; הינו קדם צריכים להראותו פוונים היאך לצאת מהצרה, ולעודדו ולשמחו, אשר זו הצדקה הכי גדולה. כמו שאומר הרמב"ם (הלכות מתנות עניים, פרק ז, הלכה ה), שכל יהודי חייב בצדקה, אפלו עני שבעניים, ואומר רבנו ז"ל (לקוטי־מוהר"ן, חלק א', סימן קו), שהצדקה הכי גדולה היא לתן שכל לאדם — "אשרי משפיל אל

דל" (תהלים מא, א), שנותן שכל לדל, לעני בדעת, הינו שמראה לשבור דרך איך לצאת מצרתו. ואם בני-אדם היו יודעים מעלת המחזק את זולתו, היו עוסקים בזה כל היום. וזהו שאמר רבנו ז"ל לאנשי שלומנו: אם תהיו בשמחה, זו תהיה טובה לכל העולם. והסביר דבריו: הינו שבני-אדם מסתובבים שבורים ורצוצים, עוברים עליהם צרות ויסורים, עד שיכולים לאבד את שפיות דעתם, רחמנא לצלן, כי הם אוכלים את עצמם מבפנים, ואינם יכולים למחל לעצמם, וחשים רגשות אשמה ויסורי מצפון, עד שמקבלים, רחמנא לצלן, התקף לב, או דם לב, או ארוע מחי, השם ישמר ויציל, והנה בא זולתם ומוצה להם — מדוע תקחו את זאת ללב, מדוע תחישו רגשות אשמה?! הלא הכל מאתו יתברך, זכרו בזכרון חזק, שיש מנהיג לבירה, והוא משגיח על כל פרט ופרט, ויש כונה מאתו בכל אשר ארע לכם וכו' וכו', וכשהם רואים יהודי חזק באמונה, שמח בשמחת החיים, אזי מספרים לו את כל הצרות. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (משלי יב, כה): דאגה בלב איש ישחנה, חד אומר ישחנה לחרבו, וחד אומר ישחנה מדעתו (יומא עה.); ואם-כן כף מראים לו דרך איך לצאת מצרותיו. וזהו שאומר רבנו ז"ל, אשר הדבר הראשון שאדם צריך לעשות בקומו בבקר, שתכף יזכיר עצמו מהקדוש-ברוך-הוא — הנה נשמת ירדה שוב לזה העולם, והיום ארך מאד, ובקצרת השם, אקים בו הרבה מצוות, ואעזר לכל הבריות, ואהיה בשמחה, וכף אציל יהודים נוספים.

ובכן, ספם מוהרא"ש נ"י, כדי לצאת מהצרות יש שתי דרכים: לספר להקדוש-ברוך-הוא ולספר לחברו. ואלו היו רב אמי ורב אסי שגרו בטבריה, והיתה להם שם ישיבה, וכן נקברו שם. והם אמרו את הפרוש: חד אמר ישחנה מדעתו, וחד אמר ישחנה לחברו. ומה הפשט בזה? אלא אמר רבנו ז"ל, שאדם צריך להיות מקרב אל הצדיק, ולכן צריך שיהיה לו חבר טוב, כדי שיסביר לו את דברי הצדיק, וכן יחזקו, וכן צריך לדבר ולספר להקדוש-ברוך-הוא את כל לבו. על-פלפנים כשאדם קם בבקר, תכף-וימיד יחשב מחשבה ראשונה שהיום יחזק יהודי, ויעשה טובות ליהודי, ויתפלל

בכוננת התפלה, וילמד תורה, וירקד וישמח כל היום. אומר רבנו ז"ל ברגע שאדם חושב מזה, כל היום ילך לו באפן אחר לגמרי. ואחר-כך צריך להוציא מהכח אל הפעל רצונותיו ומחשבותיו, ולבצע זאת בפרטיות, שהרי עובר לו יום שלם ויפגש הרבה בני-אדם, ויש ביכולתו לעזור ולסייע לכל אחד במצוקותיו, וכן יקים מצוותיו יתברך בשלמות הראויה, ומלבד זאת עליו לידע, שכל מה שרואה ושומע ומרגיש — הכל אלקות, הקדוש-ברוך-הוא מצמצם עצמו מאין סוף עד אין תכלית. וכמו שאומר רבנו ז"ל, שבכל יום יום יש לאדם מחשבה חדשה, דבור חדש, מעשה חדש. כל יום יום אדם חושב בצורה אחרת, אדם מדבר אחרת, ועושה מעשים אחרים, וכל יום יום יש לו עסקים וסדורים אחרים. היום יש לו לילה למקום פלוני, מחר יצרך לילה למקום אלמוני, עליו לידע אם-כן, שכל המחשבות והדבורים — הכל אלקות. אם אדם היה זוכה בתוך צרותיו ויסוריו לזכר ממנו יתברך ולפנות אליו — היה מרגיש אחרת לגמרי.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע למד לתלמידיו את הזכרון הזה: זכרו היטב, והחדירו עמק בדעתכם, אשר הקדוש-ברוך-הוא נמצא ואין בלעדיו נמצא, הכל זה אלקות ואלקות זה הכל, מה שאתם רואים זה אלקות, מה שאתם שומעים זה אלקות, מה שאתם חושבים זה אלקות, רק צריכים להטות אזן קשבת לשמע מה קורה פה בזה העולם, ואם אדם היה מתעמק היטב להבין מה קורה בזה העולם, היה קולט את רמזו יתברך, והיה זוכה לחדש חדושי תורה, כמו גדולי מבחרי הצדיקים, שיש להם בכל יום חדושים חדשים, ואף שעוברים עליהם צרות ויסורים ומרירות עד מאד, אינם נשברים, ואף אם נדמה שאולי נשברים, אף נשמתם מזדככת ומאירה יותר ויותר; כי הצדיקים הגדולים שזוכים לנשמה מאירה, עוברים עליהם אלה טעמי מיתה, חס ושלום, אבל הם מחזיקים מעמד, כמו שרואים אצל אברהם, יצחק ויעקב, שעבר עליהם מה שעבר והחזיקו מעמד, ולכן זכו שאנו אומרים: "אלהי אברהם, אלהי יצחק ואלהי יעקב". ואף איוב אם

הִיָּה זוֹכָה לְהַחְזִיק מֵעַמֵּד, וְלֹא הִיָּה מְדַבֵּר כָּל־פִּי מֵעֵלָה, אֲזִי הֵינּוּ אוֹמְרִים "אֱלֹהֵי אִיּוֹב", אֲבָל הֵיטֵב שְׁנִשְׁבַּר וְדַבַּר נִגְדוֹ יִתְבַּרֵּךְ, יִרְדֵּ לְשֹׂאֵל תַּחֲתִית. כִּי כִּף מְנַסֶּה הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם, וְצָרִיכִים לְזָכֵר הַיֵּטֵב, שְׁלֹכֵל דְּבַר כְּוִנָּה מִיַּחֲדָת מֵאֲתוֹ יִתְבַּרֵּךְ. וְכִּף לְמַד הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע לְתַלְמִידָיו, וְהֵם לֹא הִבִּינוּ אֶת הַדְּבָר, אֲזִי אָמַר לָהֶם: צֵאוּ לַחוּץ וְתִנְכַחוּ בְּצַדִּיקָתִי, וְכִּף הָיָה. וְכִשְׂיִצְאוּ לַחוּץ, פָּגְשׁוּ אֶת ר' גַּעְצָל שׁוֹאֵב הַמַּיִם. עַל כִּתְפִיו נִשָּׂא מוֹט וּבִשְׁנֵי קְצוֹתָיו הָיוּ תְלוּיִים שְׁנֵי דְלָיִי הַמַּיִם. אֲזִי הַקְּדִימוּהוּ בְּשִׁלּוֹם, וּשְׂאֵלוּהוּ: מַה נִּשְׁמַע? וְהִחֵל לְהַתְלוּנָן: מַה שְׁלוֹמִי?! רְאוּ בְּאֵילוֹ צָרוֹת אֲנִי נִמְצָא, זָקֵן אֲנִכִי, כִּתְפִי כְּפוּפוֹת כְּבָר, עָלִי לְשֵׂאת אֶת כִּבְדֵי הַדְּלִיִּים וְלַעֲלוֹת קוֹמוֹת רַבּוֹת, בַּחֵם — הַחֲמָה יוֹקֵדֶת עַל רֹאשִׁי, וּבַחֲרָף — הַקְּרַח שֶׁעַל הַמַּיִם פּוֹצֵעַ אֶת אֲצַבְעוֹתַי, עַד שֶׁהֵן זָבוֹת דָּם. וְהַתְלַמִּידִים מְנַסִּים לְחַזְקוֹ, וְהוּא בְּשִׁלּוֹ — מַר לִי עַד מְאֹד. חֲזְרוּ לַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע וְסִפְרוּ לוֹ אֶת הַדְּבָר, וְאָמַר לָהֶם, שְׁעֲשׂוּ מִצְוֵה גְדוּלָה בְּזֶה שְׁחִזְקוּ יְהוּדֵי, כִּי כִּשְׂאָדָם מְדַבֵּר, רַחֲמָנָא לְצַלָן, כָּל־פִּי מֵעֵלָה, צָרִיכִים לְדוֹנוֹ לְכַף זְכוּת, וְלִידַע שְׂאִינוֹ מְדַבֵּר מִדַּעַת, כְּמוֹ שְׂאוֹמְרִים עַל אִיּוֹב שֶׁלֹּא דַבַּר מִדַּעַת. לְמַחֲרַת שְׁלַח הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע בְּשִׁנִּית אֶת הַתְלַמִּידִים, וְאָמְרָם: צֵאוּ וּרְאוּ מַה קוֹרָה בְּעוֹלָם. תִּכְף כִּשְׂיִצְאוּ פָּגְשׁוּ אֶת ר' גַּעְצָל, וְהַקְּדִימוּהוּ בְּשִׁלּוֹם, וּשְׂאֵלוּ בְּשִׁלּוֹמוֹ, וְעָנָה: הַיּוֹם, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, טוֹב לִי מְאֹד, הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שְׁלַח לִי פְרִנְסָה, וְהַעֲבוּדָה אֵינָה כַּהֲ קָשָׁה בְּעִבּוּרִי, אֲפֹלוֹ עַל כִּתְפִי נִעֲשֶׂה מְקוֹם לְמוֹט לְשֵׂאת אֶת הַדְּלִיִּים, הוֹדוּ לְהַשֵּׁם, שְׂאֵנִי הוֹלֵךְ בְּכַחוֹת עֲצָמֵי וּמַחֲלֵק אֶת הַמַּיִם מִבֵּית לְבֵית, וְאֵינִי צָרִיךְ לְכֶסֶף גְּלָגָלִים, חֵס וְשִׁלּוֹם, וְכִּף הִיָּה מוֹדָה וּמְבַרֵּךְ אוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ. בְּכֵן חֲזְרוּ לַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע וְסִפְרוּ לוֹ. וְאָמְרָם: הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא הוּא אֵב הַרְחָמָן וּמִיֵּטִיב לְאָדָם, אֵךְ הַכֹּל תְלוּי בְּאָדָם, יוֹם אֶחָד הוּא בְּמַצְב־רוּחַ טוֹב, וְיוֹם אֶחָד בְּמַצְב־רוּחַ רַע, הַרְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם הוּא אוֹתוֹ רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֶחָד, יַחֲדָה וּמִיַּחֲדָה, רַק כִּיִּצַּד לְקַבֵּל זֹאת — זֶה תְלוּי בְּאָדָם. וְזוֹהֵי דְרָגַת אֵלוֹ הַצְּדִיקִים, שְׂאֵף שְׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם מַה שְׁעוֹבֵר, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, נִשְׁמַתָּם כָּל־כִּף מְזַכֶּכֶת עַד שְׁזוֹכִים לְרֵאוֹת אֶת הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְכֹל דְּבַר,

וְלִהְיֵהוּ עֵמֶק בְּזִכְרוֹנָם כָּל רַגַע וְרַגַע, שְׂיִזְכְּרוּ בּוֹ יִתְבַרֵךְ תָּמִיד,
וְיִרְאוּהוּ לְפָנָי עֵינֵיהֶם.

וְסֵפֶר עוֹד מוֹהְרָא"ש נ"י, שֶׁהַמְּגִיד מִמְּעוֹזְרִיטְשׁ הָיָה מְסַפֵּר,
שֶׁרָאוּ אֶת זֹאת אֲצֶל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע בְּעֶצְמוֹ, שֶׁהֵנָּה הָיָה
בוֹעֵר לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהֵנָּה הָיָה מְאֹד שָׂבוּר, עַד שֶׁחָשַׁב שֶׁאֵבֶד
אֶת הָעוֹלָם הַבָּא וְהָעוֹלָם הַזֶּה לְגַמְרִי, אֲזַי נִכְנַס אֵלָיו תַּלְמִיד אֶחָד
וְחִזְקוֹ, וְאָמְרוּ: רַבִּי, תֵּרָאוּ אֵילֹו תַּלְמִידִים הַקְּמָתִם. וְאָמַר הַמְּגִיד,
שֶׁאֲכֵן הַצַּדִּיק הָכִי קְדוֹשׁ בְּזֵה הָעוֹלָם, עוֹבְרִים עָלָיו כְּאִלוֹ מְשַׁבְּרִים,
עַד שֶׁנִּדְמָה לוֹ שֶׁזֶּה סוּף הָעוֹלָם, וּבָא תַּלְמִיד וּמְחִזְקוֹ, עַד שֶׁעוֹלָה
בְּחִזְרָה לְמַדְרַגְתּוֹ הָעֲלִיּוֹנָה.

וְסֵפֶר רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁכְּשֶׁהִתְחִיל בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבַרֵךְ הָיָה יֶלֶד
צָעִיר, וּבְעֵר לְבוֹ לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלֹא הָיָה מִי שְׂיִחְזְקוֹ, וְאִם הָיָה
אֶחָד שְׂיִאמְרוּ: אַחֵי חִזְקוֹ, הָיָה רֵץ אֵלָי פְּרִסְאוֹת, כִּי בְּזֵה הָעוֹלָם
צָרִיךְ הַרְבֵּה הַתְּחִזְקוֹת, וּבַפְּרָט צָרִיכִים לְחִזְקוֹ אֶת הַצַּדִּיקִים, וְלוֹמַר
לָהֶם: "הֵנָּה הֵלָא עֲזַרְתָּם לִי כְּשֶׁהִיְתָה לִי צָרָה, וְלָמָּה לֹא תִחְזְקוּ אֶת
עֲצַמְכֶם עִתָּה בְּצַרְתְּכֶם". וְאָמַר רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁזֶּה זְכוּרֹן בְּעֵלְמָא דְאַתִּי,
כְּשֶׁאֲדָם זוֹכָה וּמְסַתְּפֵל עַל הַרְמְזִים שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְרַמְזוֹ בְּכָל
יוֹם, עַל-יְדֵי-זֶה בּוֹעֵר לְבוֹ וּמְחִזְקוֹ אַחֲרִים. אֵךְ אִם שׁוֹכַח, חָס וְשָׁלוֹם,
מִמֶּנּוּ יִתְבַרֵךְ, אֲזַי לְבוֹ מֵת, וְהוּא מְקַנָּא בְּכָל אֶחָד, וּמִתְיָשֵׁב עָלָיו כַּח
הַמְּדַמָּה, וְזֶה הוֹרֵס לוֹ אֶת כָּל הַחַיִּים.

וְאָמַר מוֹהְרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר בְּזֵה מְפָרֵשׁ רַבְּנוּ ז"ל אֶת כָּל חֲלוֹם
פְּרָעָה, שְׁחֵלָם: שְׁבַע פְּרוֹת שְׁמֹנוֹת וְשְׁבַע פְּרוֹת רְזוֹת, שְׁבַע שְׁבָלִים
בְּרִיאוֹת וְטוֹבוֹת, וְשְׁבַע שְׁבָלִים דְּקוֹת וְשְׁדוּפוֹת, וְתֹאכְלָנָה שְׁבַע
הַפְּרוֹת רְעוֹת הַמְּרָאָה וְדְקוֹת הַבֶּשֶׂר אֶת שְׁבַע הַפְּרוֹת טוֹבוֹת מְרָאָה.
אוֹמַר רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵב הַרְחֵמֶן, הֵנָּה נוֹתֵן לְאָדָם
מִכָּל טוֹב, וְיִכּוֹל לְזַכּוֹת אֵל כָּל הַשְּׁבַע סְפִירוֹת: חֶסֶד, גְּבוּרָה,
תְּפָאֲרֵת, נִצְח, הוֹד, יְסוּד וּמַלְכוּת, שְׁאֵלוֹ הַשְּׁבַע פְּרוֹת בְּרִיאוֹת,
הַשְּׁבַע שְׁבָלִים טוֹבוֹת, וּמֵאִיר לוֹ, וְחַשׁ אֹר אֵלָקִי, וְדְבוּק בּוֹ יִתְבַרֵךְ,
וְהֵנָּה כְּבֹר נִתְהַפֵּךְ לוֹ הַכֹּל, מִשְׁבַּע הַסְּפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת, נַעֲשׂוּ לוֹ,

רחמנא לצלן, שבע מיתות רעות, שהנה רואה שבע פרות יפות מראה ובריאות בשר, והנה רואה שבע פרות רעות מראה ונדקות בשר. וכן הדבר: הנה שבע שבליים בריאות וטובות, והנה שבע שבליים דקות ושדופות, כן הולך בחיים, והכל בא רק מהדמיון, כמו שראינו אצל ר' געצל, הלא היה אותו רבוננו של עולם אתמול כמו שישנו היום, אף אתמול ראה את שבע הפרות הרעות ושבע השבליים הדקות, ולא זכה לזכר טובותיו ותברך, והיום ראה את שבע הפרות הטובות, ושבע שבליים יפות, וזכר את גדל חסדיו ורחמיו ותברך; כי הכל תלוי כפי החלום של האדם. אומר רבנו ז"ל, שחלום זהו דמיון האדם, כי האדם חולם דמיונות, וכפי הדמיון — כן עובר עליו, אזי אם הוא זוכה — רואה תמיד חלום טוב.

וכיצד זוכים לזה? כשנשמרים מעון לשון הרע, רכילות וליצנות. רואים בן-אדם כשהוא בקטנות ובמשבר, אזי מפליט מפיו דבורים רעים, ובמקום לדונו לכף זכות, הולכים ומספרים את אשר דבר לחברו, ולא מספרים באיזה מצב היה, ולכן אומרים חכמינו הקדושים (ערכין טו:): כל המספר לשון הרע מגדיל עונו פנגד: עבודה זרה, גלוי עריות, שפיכות דמים, וכן מגרש את השכינה; יכול להיות שאחד אמר את זאת, אבל למה לך לחזור על הדבורים?! וכן ראה לשים לב באיזה שפל ודכדוך הנפש היה בשעה שאמר את הדברים.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר למוהרנ"ת ז"ל היה מתנגד גדול, שרצה להוציא נשמתו ממנו, ועשה כל מיני מאמצים שישליכוהו לסביר, אף העלה חרס בידו, אף זאת עלה בידו — להכניס את מוהרנ"ת ז"ל לבית-סהר, על לא עול בכפו. ותמיד באו וספרו למוהרנ"ת ז"ל: אתם יודעים מה אמר עליכם פלוני?! וענה לאלו מדברי לשון הרע: ממנו אינני שומע את הדברים, ואתם מספרים רק בשמו, אזי לכו לחיים ולשלום, ואל תדברו בשמו; ולכן אף שהיה אמר את הדברים, אבל יש לשקל ולחשב באיזה מצב אמרם, ואלי היה בעת צרה, באיזו קטנות הדעת, ובעת מרירות,

וממילא למה לך לחזור על דבוריו, ולעשות מחלקת בחנם? ! אשר כל זה גורם לאדם דמיונות כוזבים, שהם חלומות רעים, עד שמטיח דברים כלפי מעלה, ושוכת את רחמי הבורא יתברך.

וקשר מוהרא"ש נ"י שיחתו הקדושה לענין התנפה שחל באותה עת, והביא את דברי רבנו ז"ל שאומר (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן נד), אשר זהו סוד התנפה, שאדם מדליק גרות ומסתכל עליהם, אזי ממשיך עליו אור וחיית ודבקות וזכרון הבורא יתברך שמו, כי כך כתוב בזהר: מה היא הדלקת גרות? המשכת אור הקדוש ברוך הוא, ה' אורי וישעי (תהלים כז, א), השם יתברך הוא האור והישועה שלי, וכשמדליקים גרות תנפה, ממשיכים את האור והישועה הזו. כי באמת איך יכול להיות שהתגברו מעטים על רבים, טהורים על טמאים, חלשים על גבורים? אלא האיר בהם אורו יתברך, וכך עלה בנדם להתגבר. כי כשמאיר באדם אורו יתברך, תמיד יכול להצליח. ולכן בימי התנפה עלינו להמשיך אורו יתברך בתוך ביתנו, ולהזכיר לעצמנו שהקדוש ברוך הוא נמצא פה אתנו, עמנו ואצלנו, ובא לתוך ביתנו, וכיצד? על ידי הדלקת גרות תנפה, כי הגרות מביאים את הזכרון הזה לאדם, שיזכר בבורא יתברך שמו, אשר אז נגאל ונפטר מכל צרותיו. ואמר מוהר"ן ת"ל: מלך בשר ודם יש לו ארמון, והוא יושב בתוך הארמון, כשרוצה האב לראות את בנו, אין זה מכבודו שיבוא לביתו, אלא ימתין עד שהבן יבוא לבקרו, אך אם הבן נעשה חולה, אזי המלך בכבודו ובעצמו יוצא לבקש את הבן, ומוצאו באיזה מצב שהוא. המלך הוא מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, יושב בבית המקדש ארמון, והבן אלו עם ישראל, ישראל בני מלכים הם (שבת קיא.), בזמן שבית המקדש היה קיים, בן המלך היה בריא, ובא שלש פעמים בשנה אל ארמון המלך לבקר: בפסח, שבועות וסוכות, היתה מצוה לעלות לרגל לבית המקדש, ובא לראות את השכינה, שזוהי מצוה מיחדת: "שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך" (שמות כג, ז), בן המלך בא אל היכל המלך, אבל משנחרב בית המקדש, ובני המלך נעשו חולים, אזי הקדוש ברוך הוא בא הביטה ומבקר אותנו, שאלו שתי המצוות

מדרבנן: מצות חנכה ומצות פורים. בחנכה השם יתברך בא לביתנו, כי אנו חולים, נמצאים במצב של עלפון, וכן בפורים, כי שני ימים אלו מדרבנן, שנתקנו על שם הנסים שהיו לנו. בימי חנכה נתגברו עלינו המתיונים ורצו להשכיח את התורה, רחמנא לצלן, וזכינו להתגבר עליהם ולהדליק את אור התורה בלבבות ישראל, אזי אנו מדליקים גרות חנכה, גרות בית-המקדש לזכר המנוחה, ובזה אנו שמחים, שהשם יתברך בא לבקרנו, וזו עקר שמחתנו, שבתוך הגלות השם יתברך יורד לביתנו, והראיה, שעשה בגלות אנו מדליקים גרות, ואנו סמוכים ובטוחים שכשם שעשה לנו אז נסים, כך יעשה לנו נסים הלאה. ובפורים אנו שמחים ועליזים, כי המן הרשע רצה להרגנו אנשים, נשים וטף ביום אחד, והקדוש-ברוך-הוא הצילנו מידו הרשעה, ועשה לנו נס הפלא ופלא.

לזאת, סכם מוהרא"ש נ"י, אפלו בימי הגלות עלינו לשמח בשמחה גדולה מאד, כי הקדוש-ברוך-הוא נמצא עמנו, וצריך לזכר את הנסים והנפלאות שעשה לנו, וכשם שעשה עמנו נסים, כן יעשה לנו עוד נסים, אבל אסור להפליט מלים כלפי מעלה, כי אזי יהיו לו, חס ושלום, פנים כאיוב, שסבל סבל גדול עד מאד, רק מפני שקרא תגר כלפי שמיא. ולכן העקר להשמר מאד שלא להרהר, חס ושלום, אחריו יתברך, וכשאדם נמצא באיזו צרה, אסור לו להסתפל על אף אחד, רק לזכור בו יתברך ולבוא לפניו, ולבקשו כל צרכיו, ולידע שכל תפלה ותפלה אינה הולכת לריק, אדרבה כל תפלה שמתפללים אליו יתברך — נשמעת ונתקבלת. וכן יש לחזק אחרים, ולהחדיר בהם הדעת הזו של זכרון בבורא יתברך שמו, ולידע שרק הוא יתברך הכתבת לבקש ממנו רחמים וחסדים, ובידיעות ובזכרונות אלו, גם לאחרים יהיה חזוק גדול. ובעבור זה עקר מצות צדקה ודיקה בימי חנכה ופורים, והצדקה הגדולה ביותר היא — לחזק את הבריות.

והעקר — זכרו היטב מה שרצו היונים, ימח שמם, לעשות לעם ישראל — למחוק את הזכרון בהקדוש-ברוך-הוא, שאמרו: כתבו לכם על קרן השור, שאין לכם חלק באלקי ישראל, והחשיכו

עיניהם של ישראל בגזרותיהם (בראשית רבה, פרשה ב', סימן ד'); וכן המן-עמלק רצה להשפית את שם ה' בעולם, והכניס ספקות בעם ישראל. ואף-על-פי-כן בימי המן היה מרדכי הצדיק, שחזק ושמח את נשמות ישראל, ועוררם להתפלל אליו יתברך, וכך הצלחנו להתגבר על רשעתו וגזרותיו, וכן בימי היונים היה מתתיהו כהן גדול, שבניו הלכו וגלו את הקדוש-ברוך-הוא לכל עם ישראל, לאנשים, נשים וטף, וצ'קו: "מי לה' אלי", וכך התגברו על היונים. ולכן, נסיק את המסקנה העולה מאליה, ונחזק אחד את השני, אל תדברו לשון-הרע ורכילות זה על זה, אל תמשיכו את הדמיונות והחלומות והזכרונות הרעים עליכם, התחזקו בזכרון בעלמא דאתי בהקדוש-ברוך-הוא, כי אם אדם זוכר ממנו יתברך, הוא המאשר ביותר בחיים, ואם שוכח ממנו יתברך הוא האמלל ביותר. וזכרו היטב, שאין לנו בזה העולם רק אותו יתברך, וכשנדע דבר זה, ילך לנו הכל בנקל.

הקדוש-ברוך-הוא יעזרנו, סיים מוהרא"ש נ"י, שנוזכה לזכרון טוב, לזכור בעלמא דאתי, שנוזכר שיש עוד עולם, הנה אנו פה, ועוד מעט נעזב זה העולם ונלך אליו יתברך, ונצטער אז מדוע לא הרבנו עוד בטוב. הגברים צריכים להתפלל ערב ובקר וצהרים במגן דיקא, להתקבץ בבית-הכנסת לענות "אמן יהא שמיה רבה", קדשה וברכו, להוות הגמא לילדים, באשר הם מחקים את ההורים, באשר רואים הילדים שהאב מקפיד על תפלות במגן, אזי גם הם יבואו, אך אם יראו שהאב קל שבקלים, ואומר: אתפלל כבר שני שמונה-עשרה ואשלים את התפלה, אזי גם הבן מתחיל לזלזל. ולכן, יש לעקר את הנטע זר מבינינו, ובכל יום ויום לבוא לבית-הכנסת ערב ובקר וצהרים בהתחדשות חדשה, וכן לבא לבית-המדרש ללמד תורה. והנשים צריכות להתקבץ יחד ולדבר מאמונה, ממדות טובות, מצניעות, ולומר פרקי תהלים, ובמקום לדבר לשון-הרע, רכילות וליצנות, תדברנה מאמונה ומצדיקים, ובזכות זה נוזכה, כשם שהוא יתברך בא לבקרנו בבתינו, פן נוזכה

שיגאלנו גאלת עולם, ויבנה לנו את בית המקדש, ואז נחזר ונבא אל ארמון המלך.

חסד

מוהרא"ש נ"י דרש ברבים בראש חודש ניסן, וכה אמר: ראש חודש ניסן זהו יום ההלדת של רבנו ז"ל; אם נתבונן בפרשה (במדבר ז, יב), מביא רש"י שם, שיום ראש חודש נטל עשר עטרות, עשר ברכות קבל ראש חודש ניסן, וביום הזה הוקם המשכן. אנשי שלומנו אמרו, שעשר המתנות של ראש חודש ניסן, אלו הם העשרה מזמורים של 'תקוה הכללי', שרבנו ז"ל הבטיח, שמי שיאמרם, כשיהיה באיזו צרה וצריך לישועה, עשרה מזמורי תהלים אלו מסגלים מאד להושיעו. זהו ראש חודש ניסן. בראש חודש ניסן עם ישראל החלו להכין עצמם לצאת ממצרים, מהגלות.

והסביר מוהרא"ש נ"י מהי הגלות? אומרים חכמינו הקדושים (יומא ט: טו): זו שנאת חנם. אם שונאים זה את זה, ואין אתנה ורעות בין האחד לזולתו, בעבור זה יש, רחמנא לצלן, גלות, כי אלו היתה אהבה בין ישראל — לא היתה גלות. רבנו ז"ל אומר (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ז'), שכל הגלות באה מחמת חסרון אמונה, כי כשיש אמונה לא שיכת גלות, כי הקדוש ברוך הוא נמצא בכל מקום, ולכן היכן שנהיה — שם הקדוש ברוך הוא, ואם כן מה שיה ענין של גלות? אף כשאין אמונה, וחושבים שהשם יתברך מסתתר בשמים, אז נמצאים בגלות, אבל ברגע שיודעים שהשם יתברך פה אתנו, כבר נתבטלה הגלות, כי ממי עלינו לפחד? ובו ברגע שאנו מאמינים, שהוא יתברך נמצא אתנו, אזי יש בינינו אהבה, ורוצים לעזר זה לזה. ובזה יבחן אם יש אמונה אם לאו — כשרוצים לעזר איש לרעהו. וזהו שכתוב (תהלים

פ"ט, ג): "עולם חסד יבנה". כשברא הקדוש-ברוך-הוא את הבריאה, היסוד היה: חסד ועזרה לזולת. ולכן היסוד אצלנו צריך שיהא חסד. והעון הגדול ביותר הוא שנאה. כשכמה אנשים מתחברים בעצה נגד אחד — זה אצל הקדוש-ברוך-הוא גרוע יותר מהכל, כי זה גורם לכל הגלות; בכל מקום, בכל קבוצה ובכל פתה יש לאהב אחד את השני, ואדרבה, אם רואים מישהו במצוקה, או ילד או ילדה שעדין אינם קולטים את הנלמד, יש לעזור להם להתקדם ולהבין, ולא ללגלג ולשחק, חס ושלום, אשר זהו העון החמור ביותר, כי יש לעשות חסד זה לזה, וברגע שרואה הקדוש-ברוך-הוא שיש חסד — שם הוא שורה ונמצא.

ועל מדת החסד יש לעבד הרבה, כדי לקנותה, ובפרט ילדים צעירים, אף שקשה מאד שלא יהיה ביניהם ריב ומדנים, אף יש לדאג בכל מחיר להרחיק את כל הקטטות והמחלוקת, כי הוא יתברך אינו סובל שיהודים משפילים זה את זה, אשר זה עקר הגלות. וכמו שאומרת הגמרא (יומא ט:), שעדין מרקד בינן — השנאת חנם. ולכן היסוד אצלנו בקהלה ובכל מוסדות החינוך — שלא להשפיל ולהעליב אף אחד, אשר מקבלים על זה ענש חמור עד מאד.

וספר מוהרא"ש נ"י ספור מפלא, והפליג מאד בנוראותו. הספור נסוב על ר' ניסן פ"ץ, נכד ר' נפתלי פ"ץ, אשר רבנו ז"ל היה בציון שלו. ר' ניסן למד הרבה תורה, ופעמים בשנה נסע למרחקים לעשות איזה עסק, וכל מפריו כבדוהו ואהבו אותו, היות שנתן הרבה צדקה, ועזר לכלם.

באחד ממסעותיו בעבור עסקיו, היה שקוע עד מאד בלמוד, והעגלונים העמיסו את סחורתו על העגלות עם הסוסים, והחלו במסע חזרה דרך היער, וכל שעתיים לערך הצרכו לחנות, לתת מספוא ותבן לסוסים, ולנוח קמעא. באחת הפעמים שנחו הסוסים, ר' ניסן ירד בין כך מהעגלה וישב ולמד, והעגלונים ישבו ופטפטו, היה זה בערב שבת. והיו שם עגלות רבות עמוסות בסחורה, וכך

קרה מה שקרה, שהעגלונים המשיכו במשאם, והוא ישב בצד ולמד, ולא שם לב שנסעו, אף גם הם לא הבחינו שהוא נותר ביצר.

והיתה מצוה חשובה מאד, שהקפיד עליה ר' ניסן, שאשתו תאפה חלות כל ערב שבת, אשר זו מצוה מיחדת לנשים — להפריש חלה. בכך היה לוקח תמיד צדה לדרך — חלות שאשתו אפתה לכבוד שבת. והנה לפתע הרים עיניו מהגמרא, וראה שנוותר לבדו ביצר. בלית ברירה, נטל את השקית עם החלות והגמרא, והחל ללכת. הסתפל על השמים לראות אימתי שוקעת השמש, כדי שיעצר בדרך, כי אסור לילך יותר מאלפים אמה. והנה ראה מרחוק בית קטן וככלב גדול רץ כנגדו, בתחלה פחד עד מאד, וכשהתקרב הכלב לעמתו, מסר הרב את עצמו אליו ותברך, יהיה מה שיהיה, והנה הכלב לא רק שלא הזיקו, אלא צהל לעמתו והחל מלקק את נעליו, ולטף את מעילו וכו', משל היה בעליו. וכן נסה הכלב למשכו ולדחפו לתוך הבית. תכף כשנפתחה הדלת, יצא לעמתו עוד כלב, וגם היה צוהל ורוקד משמחה, ומשך בשניו מפה, ושם על השלחן, ולא ידע ר' ניסן מה קורה כאן, כלב אחד נותר בחוץ לשמירה, והכלב האחר בפנים משרתו ומשמשו, ונשא בעבורו דברים. ולר' ניסן היתה אמונה חזקה מאד וכו', והחל להתפלל, אחר הניח את החלות על השלחן, וקדש עליהן (היות שלא היה לו יין). ונתן לכלבים חתיכת חלה, ולקקוה בשקיקה. כשסיים את הסעדה, ורצה לישן, סחב הכלב סדין ושמיכה והביא בעבורו, וכך עברה עליו כל השבת, שהתפלל ולמד והכלבים שמרו עליו.

בין כך, החל לפתע הכלב הראשון לנבח מאד. והסתפל ר' ניסן דרך החלון, וראה חבורת שודדים קרבה, אשר זה היה ביתם. והכלב רץ כנגדם והחל לנשכם, אך הם נטלו מקלות, והצליפו בו מכותם, אך הכלב נשך את אחד מהם וחתכו לגזרים, אזי נבהלו כלם ונסו על נפשם. כשיצאה השבת, הכלב שהיה בתוך הבית, סחבו לאיזה חדר. וראה שם אנשים רבים שרועים הרוגים על הארץ, פי היה זה בית של רוצחים, וכן ראה שם כסף וזהב, תכשיטים ויהלומים לרב, והבין שהכלב רוצה שיקח, אך הוא לקח

רק שלש טבעות משבצות יהלומים, היות שהיה כאן בשלש סעדות השבת. ושני הפלבים סחבוהו במעיל ורקדו סביבו, עד שהביאוהו אל הדרך המיעדת להולכי רגל, והמשיך לילך שם עד הגיעו לעיר, ומצא שם את העגלונים, אשר בקשוהו סליחה על אשר לא ידעו היכן הוא, וסלח להם, כי הבין שהיה זה בשוגג, אף אמר להם שימתינו לו יומים עד שישׁשוב.

ושׁכר עגלה, ונסע לבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, לספר את אשר ארע לו, דבר כזה, שעברה עליו שבת לבדו ביצר. אחר שספר לבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע קורותיו, ענה ואמר לו הרבי: שני כלבים אלו היו חברים, והיו משחתים עד מאד, עוברי עברות, רחמנא לצלן, ועל-כן התגלגלו בכלבים, וחכו עד בואך. תן לי את השלש טבעות" [והתפלא האיש, איך יודע הרבי שנטל שלש טבעות], "אחת תקח בעבורך, ותמיד תענד על אצבעך, כדי שתזכר איזה ענש מקבלים, כשחס ושלום, חוטאים זה לזה, שמתגלגלים, רחמנא לצלן, בכלבים. ועתה תרוץ מהר מאד, ואל תעצר עד שתגיע לביתך".

וקיים את דברי הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ותכף כשראה את העיר מרחוק, נוכח בקבוץ של אנשים רבים, ונדהר עם הסוסים בזריזות עדי הגיעו, וראה את אשתו וילדיו בוכים סביב ראש העיר אשר אהבו מאד, [כי היה עושה חסדים רבים, ואף לגויים עזר הרבה], וספרו לו את דבר העלמו של הבעל — האב, כי מאחר שלא שב אחר יומים כפי שהבטיח, חזרו העגלונים לעיר בלעדיו, והאשה והילדים חשבו, שהעגלונים הרגוהו, ולקחו עמם את כל הכסף. ולא הועיל דבר, אף שאמרו העגלונים: "איננו יודעים היכן הוא, חפינו עד בוש ולא שב". אמר להם ראש העיר: אם עד שעה ארבע לא ישוב, אנו תולים אתכם, היות שהרגתם יהודי שעשה כל-כף הרבה חסד. וכך חלף עבר הזמן עד סמוך לשעה ארבע, והוא טרם הגיע, והיו מוכנים כלם לתליה. ולפתע ראוהו מרחוק, אזי הניחו את הנאשמים לנפשם, ובקשו סליחתם על שחשדו בהם לשוא. ונתפרסם כל הספור.

שיחות-מוהרא"ש

קיט

והבהיר מוהרא"ש נ"י את הלקח הנלמד מכאן, שאם, חס ושלום, אחד חוטא באיזה חטא, עושה עול לזולת או מצערו, או שנים חוטאים זה לזה עם זה, לבסוף מתגלגלים בכלב, רחמנא לישזבן, אשר זהו ענש חמור עד מאד.

ובעת שאמר לו הפעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, שירויץ בנריות לביתו, הוסיף ואמר, שבכביש פלוני ימצא את נבלות שני הפלבים שרועות על הארץ, כי באו על תקונם, וכן הנה. למדים אס-כן, עד כמה הקדוש-ברוך-הוא מקפיד, שלא תהיינה מריבות בין איש לרעהו, שלא תהיה שנאה בין אדם לחברו. כי כן היה בין שני הפלבים, שהיו נחלקים לשתי קבוצות, ונתפלגו זה מזה וחטאו ופשעו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שבהיותו בחור, מנה שעורו בשיבה כשמונים בחורים, ולמד עמהם במשך חמש שנים, ואף פעם לא באו לידי מריבות, תככים וסכסוכים, ואכן ברכות הימים נעשו כשבעים וחמשה אחוים מביניהם דינים, או מגידי שעורים, או אדמורי"ם, או רבנים, או מורי צדק וכדומה, וכל זאת בזכות היותם מאחדים, והריב היה נעדר מביניהם לגמרי, ורק כרבע מבין תלמידי השעור נעשו בעלי עסקים וכו', וכל זאת, כאמור, זוקף מוהרא"ש נ"י לזכות היות האחנה והרעות שוכנים ביניהם תדיר, וריב ומדון היה אצלם נדיר.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: מתי מתבטא החסד הגדול ביותר? בראש חדש ניסן, שאז יוצאים לחפשת הפסח. ומה היתה סבת הגלות? שעם ישראל לא יכלו להתאחד יחדו; משה רבנו בכה לפניו יתברך, למה עם ישראל צריכים לסבל סבל נורא כזה, ויצא לחוץ להתבונן בשלום העם, וראה שני אנשים נצים, היו אלו דתן ואבירם; אמר להם: רשע למה תכה רעד? וענה לו: מי שמך לאיש? הנינו מה אתה מתערב? ענה משה רבנו: אכן נודע הדבר, עתה אני יודע מדוע יש גלות, כי כששני יהודים רבים ביניהם — זו הגלות (שמות רבה, פרשה א', סימן ל'). ומתי זכו לגאלה? כשהתאחדו יחד עם הצדיק, עם משה רבנו.

ועל-פֶּן, סִיִּם מוהֲרַא"ש נ"י, נֵא וְנֵא רֵאוּ לְהִתְאַחַד יַחְדָּו, לְהִרְבוֹת בְּחֶסֶד וּבְעֶזְרָה הַדְּדִית, וְלֹא לְהִיּוֹת בְּפִרוּדִים זֶה עִם זֶה. וְכֵן עַל הַיְלָדִים לְהִסִּיר כָּל קִטְטָה וּמְרִיבָה מִבִּינֵיהֶם, וְלֹא לִיצֹר קְבוּצוֹת קְבוּצוֹת יְרִיבוֹת זֶה עִם זֶה, אֲלָא לִילֵךְ בְּאַחֲדוֹת אַחַת לְקִיּוֹם מְצוּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, לְצִיַּת לְהוֹרִים וּלְכַבְּדֵם, אֲשֶׁר כְּבוֹד אָב וְאִם זֶה מְצֻנָה יְסוּדִית בְּתוֹרָה, וְאִף הִיא בְּכָלֵל חֶסֶד וְהִפְרַת הַטּוֹב. וְאוֹמֵר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: מוֹטֵב תְּכַבְּדוּ תַחֲלָה אֶת הָאָב וְהָאִם, וְאַחֲר־כֵּן כְּבֹדוֹנִי, כִּי אִם תְּכַבְּדוּ אֶת הוֹרֵיכֶם, אֲזִי אֲנִי אֶהְיֶה עִמָּכֶם, אֲךָ אִם לֹא — סָר אֲנִי מִכֶּם; כִּי שְׁלֹשָׁה שְׂתַפִּים בְּאָדָם: אָבִיו וְאִמוֹ וְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאִם אֵין מְכַבְּדִים אֶת הַהוֹרִים, מוֹצִיאִים אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִהַשְׂתַּפּוֹת (קְדוּשֵׁין ל:). וְלִכֵּן רֵאשִׁית יֵשׁ לְהִתְחִיל בְּמִדַּת הַחֶסֶד בְּבֵית, לְסִיעַ לְהוֹרִים בְּכָל מָה שְׁנֻצְרָךְ: הֵן בְּעִבּוּדוֹת הַבַּיִת, הֵן בְּקִנְיּוֹת, הֵן בְּשִׁמְרָה עַל הַקְּטָנִים וּבְפָרֵט בְּעָרֵב פֶּסַח, וּכְשֶׁמְסִימִים עִם הַחֶסֶד בְּבֵית, אֲזִי לִילֵךְ לְעֹזֵר לְאַחֲרִים, לְשֹׁמֵר עַל יְלָדֵי הַשְּׂכָנִים וְכוּ', וּבִזְכוּת הַחֶסֶד הַזֶּה נִזְכָּה לְגֵאלָה.

חזוק

מוהֲרַא"ש נ"י אָמַר, כִּי הָעֵנִין שֶׁל הַתְּחֻזָּקוֹת שְׂמֻגְלָה לָנוּ רַבְּנוּ ו"ל, לְהִתְחַזֵּק בְּכָל הַמְּצָבִים הַקָּשִׁים שְׁלָנוּ, זֶהוּ לְמוֹד עֵמֶק עַד מְאֹד, עֵמֶק עֵמֶק מִי יִמְצָאנוּ; כִּי עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד כָּל-כֵּף הַרְבֵּה צְרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוֹת וְעִגְמַת נֶפֶשׁ מְדֵי יוֹם בְּיוֹמוֹ, עַד שְׂאִין יוֹם שְׁלֹא תַחֲלֵף עַל הָאָדָם אֵיזוֹ צָרָה וְאַנְחָה. וְכַמוֹבֵא בְּדִבְרֵי רַבְּנוּ ו"ל (לְקוּשֵׁי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן עז), שְׁכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אֶפְלוּ צְדִיק גְּדוֹל, צָרִיךְ שְׂיִהְיֶה לוֹ אֵיזָה צַעַר בְּכָל יוֹם, וְכָל מִי שֶׁדַּעַתוֹ יוֹתֵר גְּדוֹלָה — צַעְרוֹ גְּדוֹל בְּיוֹתֵר, בְּבַחֲיַנַּת (קַהֲלַת א, יח): "יוֹסִיף דַּעַת — יוֹסִיף מְכָאוֹב". וְלִכֵּן צְרִיכִים בְּכָל יוֹם וְיוֹם הַתְּחֻזָּקוֹת חֲדָשָׁה.

והסביר מוהרא"ש נ"י, מהו הלשון שאמר הנביא (ישעיה מ, א):
 "נחמו נחמו עמי", למה כפל את הלשון? אלא יש לומר, כי הנה
 כתוב "נתון תתן", ודרשו חכמינו הקדושים (עין ילקוט דברים תתצח):
 אפלו מאה פעמים, הינו אל יאמר אדם, כבר נתתי צדקה, אלא צריך
 לתת ולחזור ולתת אפלו מאה פעמים ביום, שזהו כפל הלשון: נתון
 תתן, וכן 'פתוח תפתח' את ידך; וזו כונת הנביא: מאחר שלקתה
 כפלים, הינו שנשמות ישראל סובלות בכל יום מרירות וגלות
 עצומה, ובני ישראל שותים את כוס התרעלה עד תמה, לכן צריכים
 להתחזק בכל יום, ולנחם עצמם אפלו מאה פעמים ביום, ובל
 יאמרו התחזקנו כבר, כי כפי הצרות והיסורים והמרירות שעוברים
 על כל אחד ואחד, צריכים חזוק והתחזקות בכל יום אפלו מאה
 פעמים, וזה כפל הלשון 'נחמו נחמו' — לנחם עצמם אפלו מאה
 פעמים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר המצוה הגדולה ביותר היא לחזק
 יהודים שבורים ורצוצים ואמללים, ואין מעלה גדולה מזו. וכמו
 שגלה לנו רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קו) על הפסוק (תהלים
 מא): "אשרי משכיל אל דל" — אשרי האדם שמכניס שכל וגדלות
 המחין בדל ובשבור, ובמי שנמצא בקטנות המח, כי זה עקר
 השלמות, שצריך כל בר ישראל לחזק ולשמח ולעודד את אחרים,
 ולהוציאם מקטנות הדעת ולהביאם אל גדלות והרחבת הדעת, לידע
 ולהודיע ולהודע שאין בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל אלקות גמור
 הוא. וכשאדם זוכה להגיע לזה, אזי הוא המאשר ביותר, כי אין
 עני אלא בדעת (נדריס מא); ולכן אשרי האדם הזוכה לחזק ולאמץ,
 לעודד ולשמח את נשמות ישראל, אשר זו הצדקה הגדולה ביותר
 שיכולים לתת לזולת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כמו שצריכים לחזק את כל בר ישראל,
 כמו-כן יותר מזה צריכים לחזק ולעודד ולשמח את אשתו, כי (ראש
 השנה ו): אשה — בעלה משמחה. וכן לאמץ ולעודד ולשמח את
 ילדיו, ולהכניס בבית אורה של שמחה, אורה חיובית, לשבח את
 הילדים ולא להשפילם, וזהו חוב קדוש על כל בר ישראל —

לשמח ולחזק את בניו ובנותיו, כי מי שמשפיל את ילדיו ושובר אותם ובפרט בָּרָבִים, גורם צִלְקַת בְּנַפְשָׁם, שאי אפשר לרפאותה כָּלֵל; וְלִכֵּן אֲשֶׁרֵי הַזֹּכֶה לְהִתְחַזֵּק בְּעֶצְמוֹ וּלְחַזֵּק אֶת אַחֵרִים, וּבִפְרָט אֶת בְּנֵי בֵיתוֹ, אֲזִי יִזְכֶּה לְהַצְלִיחַ דְּרָכּוֹ בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, וּלְבֵית חָם, וְלִילָדִים מְצַלְחִים בְּגַשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת גַּם יַחַד.

חנּוּךְ

מוהרא"ש נ"י הפליג מאד בחובת חנוּךְ הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת, אֲשֶׁר הוּא הַיְסוּד בִּיְהוּדוּת. וְקָשְׁרוֹ לְעִנְיַי דִּיּוֹמָא (שחל אז בסמיכות לחג הפסח), וְאָמַר, שְׁכַל חַג הַפֶּסַח בְּנוֹי רַק עַל חֲנוּךְ הַיְלָדִים. וְלִכֵּן תַּכְף-וּמְיָד פְּשָׁחוֹזֵר הָאֵב מִבֵּית-הַכֶּנֶסֶת בְּלִיל הַחַג, אָסוּר לוֹ לְהִשְׁתַּהוֹת וּלְהַמְתִּין, אֲלֵא יֵשֵׁב בְּזְרִיזוֹת בְּשִׁלְחַן הַסֶּדֶר, כְּדֵי שֶׁהַיְלָדִים לֹא יִפְלוּ בְּשָׁנָה, וְיִהְיוּ עֲרֻנִיִּים, וְיִשְׁאַלוּ אוֹתוֹ קִשְׁיוֹת וּשְׁאֵלוֹת, וְהוּא יִפְרָשֵׁם. כִּי זוּהִי מִצְוַת הַלִּילָה הַקְּדוּשָׁה הַזֶּה, לְחַנֹּךְ אֶת הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת. וְכֵאֵן הַבֵּן שׁוֹאֵל: מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלִּילָה הַזֶּה מִכָּל הַלִּילוֹת? וְהָאֵב מִפְּרֵשׁ לוֹ, וְכֵן כָּל פֶּסְקָה וּפְסָקָה שֶׁל הַסֶּדֶר, הַיְלָדִים מְקַשִּׁים וְהָאֵב מְתַרְץ, וְזֶה מְגַדֵּר מִצְוַת חֲנוּךְ, שְׁצָרִיכִים לְהַסְבִּיר לְבֵן וּלְבַת מַה קוֹרֵה הַלִּילָה הַזֶּה בְּלִיל הַסֶּדֶר. וְאֵין לְקַחַת אֶת הַדְּבָר בְּנִקְלָה, אֲלֵא יֵשׁ לְדַעַת, שְׁחֲנוּךְ הַיְלָדִים הוּא עֵקֶר הַיְהוּדוּת.

וְהַמְשִׁיךְ מוהרא"ש נ"י וְאָמַר, אֲשֶׁר בִּפְרָט אֶצֶל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנו הִיָּתָה מִצְוַת הַחֲנוּךְ עֲנִיָּן מִיַּחַד. וְאָמְרוּ, שֵׁישׁ לְדַבֵּר עִם הַיְלָדִים בְּעוֹדָם קְטַנִּים מְאֻמְנָה פְּשוּטָה, מִהַשְׁגָּחַתוֹ יַחְבְּרֵךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, מְקַדְּשֵׁת הַבְּרִית, מְקִיּוֹם הַמִּצְוֹת, מְמַדּוֹת טוֹבוֹת וְכוּ' וְכוּ', כִּי אֲזִי נִכְנָס בְּתוֹכָם וְנִקְלָט אֶצְלָם בְּיוֹתֵר, וּבְרַגַע שְׁגָדְלִים, קָשָׁה הַרְבֵּה יוֹתֵר לְהַחְדִּיר בָּהֶם אֲמוּנָה פְּשוּטָה וּשְׂאֵר יְסוּדוֹת הַחֲנוּךְ, כִּי כָּל זְמַן שֶׁלֹּא רָאוּ הַיְלָדִים הַבְּלִי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא נִשְׁמוּ אוֹיְרָא דְזַהְמָה, קָל לְהֵם מְאֹד לְקַלֵּט אֲמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, קָל לְהַחְדִּיר בָּהֶם יְדִיעוֹת אֱלֹהֵי,

אשר אין לנו רק הקדוש-ברוך-הוא, ומה שצריכים יש לבקש ממנו יתברך, אך בו ברגע שיוצאים לאויר העולם, ומסתובבים בין אנשים בעירות גדולות, ונכנסת בהם חכמת הבלי העולם הזה, קשה להם מאד לקלט אמונה פשוטה — להאמין בו יתברך בלי שום חכמות והשפלות כלל.

ובפרטי פרטיות אצל אנשי שלומנו ביבנאל, אמר מוהרא"ש נ"י, שהקדוש-ברוך-הוא זכנו בזכיות חנם, שיצאנו למדבר, ושם אין לנו כלום רק הבורא יתברך שמו, הן אמת שהסמ"ך-מ"ם חזק מאד, והתגבר עלינו שם, ורודף אותנו, מציק לנו ומצערנו, מלשין עלינו בכל מיני הלשנות, ומצר לנו בצרות רבות, אבל מאידך גיסא, יצאה לנו מזה טובה גדולה, כי רבנו ז"ל אמר, שעל-ידי המחלקת שחולקים על האדם, יוצאת לו טובה גדולה. וכדגמת עץ המנח על האדמה, ברגע שמגיעים אליו מים, הם מגביהים אותו ונוטלים אותו עמהם, וכידוע מחלקת נמשלה למים (עין טי"ו-מוהר"ן, סימן תא), וכשיש על האדם מחלקת, היא מגביהה ומעלה אותו מעלה מעלה. ובפרט אצלנו, אמר מוהרא"ש נ"י, כשהסמ"ך-מ"ם וגנדא דליה מתנבלים לנו, אנו מתאחדים ומתגבשים יחד ביתר שאת וביתר עז, וזה סוד הצלחתנו.

ועקר ההצלחה — בעבור הבנים והבנות, שנוכל לחנכם לאמונה פשוטה בהקדוש-ברוך-הוא, להראות להם, שיתבוננו על השמים ויראו: "הנה הנה השם יתברך כאן, הנה הנה השם יתברך שומע אותנו". ומהרגילם עוד בקטנות לדבר אליו יתברך, איזה חנוף נפלא הוא זה, שמגיל קטנות הם חיים ונושמים את הקדוש-ברוך-הוא. ומכל שכן, שתהלה לאל, אנו זוכים בזכיות חנם לחתן את הילדים סמוך לפרקם, זו צריכה להיות השמחה הכי גדולה שלנו, וזהו החנוף הטוב ביותר, שהילדים יהיו נקיים מעוונות.

לזאת, פנה מוהרא"ש נ"י בשיחתו הקדושה לאנשי שלומנו היקרים, אני מבקש אתכם מאד, שתשמרו את בניכם ובנותיכם,

ותשגִּיחוּ היטב עם מי הם מתחברים ומתידדים, לבל תנשב אצלם רוח זרה, רוח הרחוב; כי זה יסוד החנוף, וזה כל ענין הפסח, שמחדירים בילדים — "עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו ה' אלקינו ביד חזקה ובזרוע נטויה"; וזה שיף בכל יום ויום, כי בכל יום חייב אדם להרגיש כאלו הוא יצא ממצרים (פסחים קטז:), ולכן זו מצוה גדולה של חנוף הילדים כיציאת מצרים, כי כמו אז, שלא רצה פרעה שילכו הילדים עם ההורים, וסרב לשלחם, באמרו רק הזקנים ילכו, ענה לו משה רבנו (שמות י, ט): "בנערינו ובזקנינו גלף", הינו אצלנו הילדים הקטנים חשובים כמו הזקנים, כן גם היום, אנו רואים בכל דור ודור, שהסטרא אחרא והקלפות וכת דליה, מתלבשים ומתפשטים העקר על הנער ורוצים לתפסו ברשתם. ועל-כן עלינו לעשות כל מיני פעולות שבעולם, למסור נפשנו בעבור הנער, ועל כל אב ואם לשמר על ילדיהם, ולדאג להם לסביבה חיובית, ואל תחשבו שהם קטנים עדין, ואין משנה מי הם חבריהם, ובאיזה מקום הם גדלים ומשחקים, כי ילדים קטנים קולטים הרבה יותר טוב מ מבגרים, והם מסגלים לעשות ולפעל יותר מ מבגרים, ולכן עלינו לדאג לחנוכם הטהור, לשמר בהשגחה ובהקפדה מלאה עם מי מתידדים, ולחנכם לאמונה פשוטה בבורא יתברך שמו, ובזכות זה נזכה להגאל.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר רבנו ז"ל כשהיה בדרך לארץ ישראל, בלה כמה שבועות בבירת טורקיה — איסטנבול, והפליג בגדל נשמותיהם הקדושות של האנשים. שאלו ר' יצחק, שהיה משמשו ונסע עמו: מדוע אתם מפליגים באנשים אלו, שהם בעלי נשמות קדושות? וענהו רבנו ז"ל: כי הם מתחננים בגיל צעיר. עד כדי כך הפליג רבנו ז"ל באנשי טורקיה, שהיו מאחינו בני ישראל הספרדים, שזכו להנשא סמוך לפרקם. ואל תקחו זאת בנקל, סיים מוהרא"ש נ"י, אלא חנוף הילדים הוא היסוד ביהדות, ובלייל הסדר צריכים לספר לילדים כל פרט ופרט מיציאת מצרים, וזו מצות עשה, וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח, וככל

שמורידים את עצמם יותר לילדים — זה בכלל חנוף; אשרי מי שמכניס עצמו בזה, ואז טוב לו כל הימים.

טובות

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר בדרך כלל אנו רואים במציאות, כשיהודי צריך טובה, מתחמקים ממנו הבריות בתרוצים מתרוצים שונים, העקר לא לעשות לו את הטובה שבקש. אף יש לדעת היטב, כי לעזר לשני ולעשות לו טובה, זהו דיקא כשקשה לה, הינו או שאין לה ממון להלוותו, או חסר לה המצרך לתתו, ואם בכל זאת השתדלת לעזור — זוהי טובה אמתית. כי אם הנך יכול לעזור בנקל לזולתך, ואינך עוזר — הרי זוהי רשעות. פלוני יכול לגמל חסד עם יהודי אחר ואינו עושה — הרי הוא רשע. כי שלמות הטובה, כשאיני יכול לעשות טובה, אין בידי האמצעים הדרושים, ואף-על-פי-כן אעשה כל מיני מאמצים לעזור, להיטיב, לגמל חסד וכדומה, זו עשית הטוב בשלמות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר טבע רע יש לאדם, שאינו רוצה לעזור לזולתו. ומה קורה לבסוף? מקבל בתורה כגמולו. כי העולם הזה הוא כראי, ואיזה פרצוף שמראים בו, כך משתקף בתורה. ועל-כן כפי מעשי האדם, כך יושב לו. הקדוש-ברוך-הוא אוהב אדם טוב, אדם שאוהב לעשות טובות לאחרים, ושונא מי שעושה רע ורשעות לזולתו.

ואל יקשה לאדם, אמר מוהרא"ש נ"י, כשרואה שכל אלו העושים רשעות לזולתם — הם מצליחים, ויש להם שם טוב, ומקבלים, לכאורה, שכר טוב, ולעצמתם כל אלו העושים טובות לאחרים, ויוצאים מגדרם, ומבטלים מזמנם היקר לגמל חסד עם הבריות, ומוסרים נפשם בפעל ממש בעבור זולתם, ולבסוף

מקבלים רעה תחת הטובה שעשו, ולא זו בלבד אלא עוד מכנים אותם בשמות, כגון: איש רע, בליעל, רשע מרשע.

ואמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן יג), אשר רבים נתפקרו, מחמת שראו צדיק ורע לו רשע וטוב לו, והיה קשה להם, מדוע צדיק הדבוק בהקדוש-ברוך-הוא, ועושה טובות לזולתו יומם וליילה, ומוכן להקריב את עצמו, את בריאותו, את כל גשמיותו — אינו אוכל ואינו ישן, מתבטל מתורה ומתפלה, העקר למסר נפשו בעבור אחר, או אם רואה בני זוג ששלוש ביתם רופף, הוא מוסר את כל העולם הזה וכל העולם הבא בשביל לעשות שלום ביניהם. והנה מהי נחלתו ושכרו? מאומה, רק חובות, צרות ויסורים, אין לו נחת רוח, עוברים עליו משברים מבית ומבחוץ, בני-אדם מזלזלים בו, מדברים עליו כל דבר רע, ושמו רודד, ונתון לשמצה. זה לעמת זה, יש אחד שאף פעם לא יעשה טובה לזולתו, בגשמיות — יאכל טוב, ישן טוב, יבלה זמנו כאות נפשו בהבל וריק, אין מענינו תפלה בצבור ולמוד תורה, כל מגמתו — איך למלא את כיסו בכסף ובמזון, גוזל וגונב בכל מיני תחבולות, ועוד ממריד אנשים נגדו יתברך, ושמו נשא בריבם כאיש צדיק, קדוש, רב בישראל. ובני-אדם הרואים את המציאות הזו, נכנסים בהם קשיות וספקות על הקדוש-ברוך-הוא, רחמנא לצלן. וזהו שאמר רבנו ז"ל, שהרבה נתפקרו רק מחמת שראו צדיק ורע לו רשע וטוב לו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר מספרת הגמרא, ש'אחר' — רבו של רבי מאיר, פרק על, מפני שראה דברים כאלו; הינו ראה כיצד הכלבים נושכים את לשונו של רבי חצפית המתרגמן, ואמר: זו תורה וזו שכרה! ורחמנא לצלן, יצא מהדת. או ראה אחד החפץ לקיים מצות שלוח הקן, אשר עליה כתיב: "שלח תשלח את האם, והבנים תקח לך", והשכר הוא אריכות ימים. והנה עלה על הסלם ונפל ונהרג, ושאל: היכן אריכות ימים?! וכך הפך ל'אחר' (עין חלוץ קמב.). "ואם בארזים נפלה שלהבת, מה יעשו אזובי הקיר?! אם 'אחר', שחכמינו הקדושים מדמים אותו אל רבי עקיבא ואל בן

זומא, פֿרַק על כְּשֶׁרָאָה דְּבָרִים כְּאֵלוֹ שְׁהִם נֶגֶד הַהֲגִיּוֹן, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אָנְשִׁים כְּמִנּוּ, קִטְנֵי שִׁכְל, מְצַמְצְמֵי מַח, פְּחוּתִים, מְלֵאֵי זְהֵמָה וְלִכְלוּף, אֵיךְ לֹא נִשְׁבֵּר, וְלֹא יִכְנָסוּ בְּנֵי קִשְׁיוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלָן, כְּלַפֵּי מַעֲלָה? ! מִי אָנוּ, מָה אָנוּ, שְׁנִקְרָא לְעֲצֻמְנוּ 'בְּעֵלֵי תְּשׁוּבָה', נִכְנָס בּוֹכּוּחִים, וַיֵּשׁ לָנוּ שְׁאֵלוֹת וְקִשְׁיוֹת עָלֵינוּ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשְׁלוֹם, הֲלֹא שְׂכַחְנוּ לְגַמְרֵי מָה אֲנַחְנוּ — טַפָּה סְרוּחָה, מְלֵאֵי חֲטָאִים וְעוֹנוֹת, אֵין עֲבָרָה בְּעוֹלָם שְׁלֹא עֲבָרְנוּ, וְעֵלֵינוּ לְשׁוּב יָמִים וְשָׁנִים בְּתְּשׁוּבָה, מַחְנוּ כְּקִלְפַת הַשּׁוֹם, עוֹד נִעֲזוּ פְּנִינֵנוּ לְשֵׁאל קִשְׁיוֹת? ! אָבֵל זֶה הַמְּצִיאוֹת הַמְּרָה, שְׁבַנֵי־אָדָם נִכְנָסִים בְּקִשְׁיוֹת — לְמָה אָדָם הַעוֹשֶׂה טוֹבוֹת לְזוּלָתוֹ, וְחוֹשֵׁב כָּל רִגְעַ הַיָּאָךְ לְהֵיטִיב לִיהוּדֵי שְׁנֵי, יִסִּיר אֶת בְּגָדוֹ הַעֲלִיּוֹן הַיְחִיד בְּעִבּוֹר זוּלָתוֹ, וְעֵלֵינוּ מִדְּבָרִים כָּל דְּבָר אָסוּר, וְלִהְפֹךְ, אִישׁ רַע מְעַלְלִים, מִשְׁחַת דְּרָךְ, חוֹרֵשׁ מְזִימוֹת, שְׂמוּ יִנְשֵׂא בְּפִי הַבְּרִיּוֹת, וְהַכֹּל יִדְבְּרוּ בְּשִׁבְחוֹ. אֲזִי יֵשׁ לְבַנֵי־אָדָם חֲלִישׁוֹת הַדַּעַת, וּבּוֹרְחִים, חַס וְשְׁלוֹם, מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר אֵיתָא בְּדְבָרֵי רַבְּנֵנוּ ז"ל (לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן קט): אִם אָדָם זוֹכֵה וּמִתְקַרֵּב לְצַדִּיק הָאֵמֶת, הַצַּדִּיק מַעֲלָה אֶת נַפְשׁוֹ לְמָקוֹם שְׁמַעְלָה, עַד אֵין סוּף, וְאִז מִתְקַרֵּר הַהֶבֶל שְׁשׁוּרְפוֹ לְשֵׁאל: לְמָה צַדִּיק וָרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ. כִּי יֵשׁ הֶבֶל שְׁשׁוּרְף אֶת הָאָדָם, וְאֵינוּ יָכוֹל לְסַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוֹת הַזֶּה, וְעַל־יָדֵי הַתְּקַרְבוֹת אֶל הַצַּדִּיק, זוֹכֵה לְצֵאת מִכָּל הַקִּשְׁיוֹת, וְכִיצַד?

וְהַסְבִּיר מוֹהֲרָא"ש נ"י מְהֵי הַמַּעֲלָה בְּהַתְּקַרְבוֹת אֶל הַצַּדִּיק. אוֹמַר רַבְּנֵנוּ ז"ל (לְקוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן סז), אֲשֶׁר אִם אָדָם זוֹכֵה וּמִתְקַרֵּב אֶל הַצַּדִּיק, הַצַּדִּיק פּוֹקֵחַ לוֹ אֶת הַעֵינַיִם, וְהַעֵקֶר — לְהַסְתַּכֵּל עַל עֲצֻמוֹ וְעַל מְקוֹמוֹ; כִּי קִדְּם הַהַתְּקַרְבוֹת, נִדְּמָה לְאָדָם שֶׁהַכֹּל עִמּוֹ כְּשׁוֹרָה, וְכִמוֹ שְׂאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא פו:): עֲבַר וְשָׁנָה נִעֲשֶׂה לוֹ כְּהַתֵּר, עַד שְׂאָדָם נוֹפֵל, רַחֲמָנָא לְצַלָן, בְּהַסְתַּרָה שְׂבַתוֹף הַסְתַּרָה, וְאֵינוּ יוֹדֵעַ שֶׁהוּא רַחוּק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנִדְּמָה לוֹ שֶׁהוּא בְּעַל תְּשׁוּבָה הַכִּי גָדוֹל, וְגִבּוּהָה מַעֲלָתוֹ וְכוּ'. אוֹמַר רַבְּנֵנוּ ז"ל (לְקוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן נז), כְּשֶׂאָדָם זוֹכֵה וּמִתְקַרֵּב לְצַדִּיק, הַצַּדִּיק מוֹרִיד מִמֶּנּוּ הַסְתַּרָה אַחַת, וּמִתְחִיל לְהַרְגִּישׁ שֶׁהוּא רַחוּק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ; כִּי

עד עכשיו הייתה לאדם הסתרה בתוך הסתרה, ולא ידע כלל שרחוק מהקדוש-ברוך-הוא, אלא חשב שאם הוא בא בבקר ובערב לבית-הכנסת, הוא הצדיק הגדול ביותר וכדומה, הגם שלמעלה בשמים זהו דבר גדול מאד, וכל נקדה טובה שיהודי עושה חשובה אצלו יתברך לאין שעור, אף אל יטעה האדם את עצמו כאלו הוא כבר איזה צדיק גמור, או איזה בעל תשובה גמור, כי עדין יש לו לבכות הרבה אליו יתברך, שימחל לו על כל מה שעשה משך ימי חייו. וכמו שאמר רבנו ז"ל לאנשי שלומנו: עליכם להודרו מאד מאד לתפס את אשר הפסדתם; הינו אפלו אדם חוזר בתשובה, אבל היכן הימים, השבועות, החחדשים והשנים, שהיה רחוק מהקדוש-ברוך-הוא, שעשה מעשים מגנים, שעבר על כל התורה כלה?! אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן מט), שאדם צריך לרוץ כגבור, לתפס ולהשלים מה שהחסיר.

לזאת, הבהיר מוהרא"ש נ"י, כשאדם זוכה ומקרב לצדיק, הצדיק פוקח את עיניו, ומתחיל האדם להסתכל על עצמו, וחושב: "אני רחוק מאד מהקדוש-ברוך-הוא, ולי יפנסו קשיות עליו יתברך?! פיצד יתכן כדבר הזה, בשעה שאני חי, נושם, מתנועע, די לי בגדל רחמיו וחסדיו יתברך בזה שאני חי ובריא, הלא לפי גנות מעשי וחסאי, שחטאתי, עויתי ופשעתי כל ימי חיי, הוא יתברך היה צריך מזמן להוציא את נשמתו מקרבי, ואם, ברוך השם, הגוף פועל אצלי כשורה, איני צריך מכוונת הנשמה, מנת דם, אינפוזיה, השם ישמר, ואני נושם, רואה, שומע, מדבר, והכל כדבעי, עלי לתן תודה והודאה לו יתברך, ובל יחדל פי מלמלל שירה ורנה על כל הטוב שהוא יתברך גמלני". אין זאת, כי אם הקלפות שברא האדם, עקב חטאיו המרבים, הם אשר ממלאים אותו בקשיות, ומכניסים בו ספקות עליו יתברך, חלילה, ועוד מחדירים בו גאות וישות לחשב שהוא שוה משהו, שהוא בר שכל, למד חכמות ומדעים וכו' וכו', בשעה שהוא טפה סרוחה, כדברי התנא (אבות ג, א): "דע מאין באת? מטפה סרוחה, ולאן אתה הולך? אל מקום עפר רמה ותולעה"; הלא עוד מעט ישוב לאדמתו,

ויבקר והו עכברי שדה, כל מיני שרצים, נחשים ועקרבנים וכו', אשר חשש מהם בעודו בחיים חיותו, ועם כל החכמות והמדע שלו, יצטרף לשוב אליו יתברך, אזי למה לחכות כשיהיה מאחר, כדאי כבר עתה לחדל מכל הקשיות של הבל, שאינם אלא מחמת חטאי האדם, ולהתקרב אל הצדיק האמת, שיפקח עיניו, ואז יסתכל על עצמו ויתמה — "וכי לי יש קשיות עליו יתברך, חס ושלום?! הלא אני מלא עוונות, זממות, אני יודע היטב מה עשיתי, שכלי פגום, בודאי, אם כן, אין לי שום קשיות". וזהו שהצדיק מקרר את ההבל המחמם נגד הקדוש-ברוך-הוא, רחמנא לצלן, ופותח לאדם את ההסתרות, שידע שהוא רחוק ממנו יתברך. וזוהי מעלת ההתקרבות אל הצדיק, אשר אפלו רואה אדם שגני הפכים בנושא אחד, נופלות לו כל הקשיות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זהו הסוד של לעשות טובה ליהודי, ברגע שאדם עושה טובה לאחר, הקדוש-ברוך-הוא מיחד שמו עליו, כמו שכתוב (תהלים קמה, ט): "טוב הנו"ה לכל ורחמיו על כל מעשיו", הקדוש-ברוך-הוא הוא עצם הטוב, ולכן אומרים חכמינו הקדושים (בראשית רבה, פרשה ג, סימן ו): אין הקדוש-ברוך-הוא מיחד שמו על הרעה אלא על הטובה. ומתי יכולים להכיר את האדם, אם הוא כסא לשכינה, מרפכה לאלקות? כשהוא איש טוב. וזו מדרגת הצדיקים, שעוזרים תמיד לבני-אדם, אף שיודעים שיקבלו רעה תחת זאת, אף-על-פי-כן ממשיכים לעשות טוב, אשר זה סימן של צדיק, שגם-כן נקרא טוב. ולהפך רשע — אף פעם לא יעשה טובה לזולתו, ואף שנותנים לו טובה, ישיב רעה תחת זאת, כי הוא רשע מרשע.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, על האדם להרגיל עצמו לילך בדרך הקדוש-ברוך-הוא, שהרי הוא יתברך נותן לנו אויר לנשם, נותן לנו כח הראיה להסתכל, לראות, נותן לנו אזנים לשמע, פה לדבר, ידים להתנועע, רגלים ללכת, הקדוש-ברוך-הוא נותן לנו את כל החיים, ומה האדם עושה? עם העינים שהוא יתברך נתן לו להסתכל על רוחניות חיות אלקותו, כמו שאומר הנביא (ישעיה מ,

(כו): "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", הינו שישתכל בעינים על השמים והארץ, ויראה מי ברא אלה, תחת זאת הוא משתמש בהן להסתכל על כל מיני זמה ודברי תועבה. הרי הוא יתברך היה צריך לעור עיניו, חס ושלום, כי הוא יתברך נתן לו את העינים להסתכל על היפי של הבריאה, על אלקות הבריאה, והאדם משתמש בזה לרעה, להסתכל על לכלוף וזמה?! וכן נתן הקדוש-ברוך-הוא לאדם את כח השמיעה, לשמע צעקת הדל, לשמע בקול חכמים, בקול התורה, והוא נוטל את האזנים ושומע לשון-הרע, גבול פה וכו', והוא יתברך עוד ממשיך לתן לו כח באזנים, תחת להחרישם, חלילה. וכן נתן הקדוש-ברוך-הוא לאדם לשון ופה, שיוכל לצעק אליו יתברך: "רבנו של עולם", וכמו שאומר רבנו ז"ל: פעם אחת שצוּעק אדם בקול — רבנו של עולם, מעמק הלב, הוא מוּעזע את כל העולמות, כשאדם מדבר דבור אחד להקדוש-ברוך-הוא, אזי מוּעזע את כל העולמות, ועם הפה הזה במקום לשיח בינו לבין קונו, במקום לדבר עם יהודים מהקדוש-ברוך-הוא — "דעו שהעולם הזה: דומם, צומח, חי, מדבר, הפל אלקות" וכו', תחת זאת הוא מדבר לשון-הרע, רכילות וליצנות, והוא יתברך במקום לעשותו אלים, חס ושלום, ממשיך לתן לו כח בפה. וכן הקדוש-ברוך-הוא ברא לאדם ידים לעשות טובה ליהודי אחר, לקיים מצוות, וכן נבראו הרגלים — לטוב ירוצו, לילך לבית-הפנסת להתפלל וללמד וכו', תחת זאת רצות לדבר עברה, למקומות פריצות, אזי היה צריך הוא יתברך להוריד לאדם את הרגלים, חס ושלום, לעשותו נכה וגדם וכו' וכו'; ובכן עם האיברים האלו שהקדוש-ברוך-הוא נותן לאדם חיות, הוא נוטלם ומשתמש בהם לרעה, האיץ זו כפיות טובה לו יתברך?! הרי הקדוש-ברוך-הוא היה צריך לטל את איבריו, חס ושלום, אך אינו עושה כן ברחמנותו; אזי על האדם לילך בדרךיו יתברך, לגמל טובות לבני-אדם, אף שעושים לו רעה תחת הטובה. כי העקר להרגיל עצמו להיות רק טוב, וכדאי וכדאי להיות איש טוב, כי לבסוף מקבלים בחזרה מאתו יתברך, ולהפך — מי שהוא איש רע, יקבל לבסוף בחזרה ממנו יתברך. ואומרים חכמינו הקדושים

(מדרש שוחר טוב תהלים): אין אדם נקרא צדיק, אלא אם-כן הוא טוב; רק מי שעושה טובות הוא נקרא צדיק. ולכן על האדם לעשות חשבון נפש, אם איש טוב הוא, ועושה טובות לזולתו או להפך. ויש לזכר את הכלל הזה: טובה — שלמותה, בשעה שאין יכולים לעשותה ובכל זאת עושים, הינו במסירות נפש מתאמצים לעשות את הטובה, כי אם יכולים לעזור בנקל ואין עוזרים — הרי זו רשעות; את זאת צריכים לשנן היטב.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר את הטוב צריכים להתחיל בבית. על הבעל להיות טוב לאשתו, ואף שיש לו טענות ומענות כלפיה וכו', שמקללת אותו, מכפישה שמו וכו', עליו להבליג ולהיטיב עמה, וכן כלפי הילדים להיות טוב, להתענין בלמודם, בהתנהגותם, לברר מה חסר להם, לרחם על בניו ובנותיו, לא להתרגז עליהם, אלא להיות סבלן כלפיהם. וכן על האשה להיות טובה כלפי בעלה, איזוהי אשה כשרה — העושה רצון בעלה (תנא דבי אליהו רבה, פרק ט'), ואל יהיו לה טענות עליו, כי הוא עמל קשה בעבור פרנסת הבית וכו', ותהיה לה סבלנות בעבורו ובעבור הילדים, וכמו שעם שכנות וכו', יש לה ארץ רוח לדבר ולשוחח, ובטלפון יכולה לפטפט שעות עם קרובות וידידות, והנה פשנכנסים הילדים אין לה פנאי בעבורם כלל וכלל, ופוקעת סבלנותה מהר מאד, אף לא כף ראוי, אלא יש לתת להם ולבעלה את מלא תשומת הלב, ולהיות טובה כלפיהם. וכשרואים הילדים שההורים הם אנשים טובים — יחקו אותם, ויגמלו טובות לזולתם, אבל כשרואים שההורים מרעים זה לזה, יעשו גם הם את אשר רואות עיניהם, וירעו ויפריעו ויציקו למחנכיהם בתלמוד תורה, בבית-ספר, בגן וכו'; ולכן על ההורים להשמר מאד מלהיות בחינת 'איש רע'.

וכן צריך אדם להיות טוב כלפי השכנים, ואף שהתנהג עמו פלוני שלא כשורה, יבליג וימחל, וילך עם כלם בטוב, אפלו עם הרשע הגדול ביותר, וכמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רפב), שהאדם צריך לחפש ולבקש את הטוב אצל זולתו, ואז יאהבוהו כלם. אבל בל יעשה אדם טובה לאחרים, ויצפה לקבל

מהם תגמול על כף, כי מבטח לו, שיקבל רעה תחת הטובה, כי אחד ממליזין יש לו הכרת הטוב, ויודע להעריך את טרחתו של פלוני ומסירת נפשו בעבורו, אך רב רבם של בני-אדם הם כפויי טובה, ולא די שאינם מכירים בטובה שעשו להם, ואינם מעריכים את היגיעה והעמל של הזולת בעבורם, ואינם מודים על בטול זמנו היקר, ובזבזו כחותיו וכספו בשבילם, אלא עוד משיבים רעה על כף. אך אין צריך להתפעל מכך, שזולתו משיב לו רע, כי אומרים חכמינו הקדושים (דברים רבה, פרשה ד', סימן ב'): שלשה כפויי טובה הם: הארץ, האשה והנפש; ואף-על-פי-כן אין לחדל לעשות טובות, אלא להמשיך הלאה והלאה לעזר לשני, כי זו שלמות עשיית הטובות. אך אם אדם עושה רשעות לחברו, מלבד זאת שבני-אדם שונאים אותו, והקדוש-ברוך-הוא בעצמו שונאו וקוראו רע, אלא את סופו יקבל עוד בזה העולם.

לזאת, סכס מוהרא"ש ג"י, עלינו לקבל על עצמנו להיות אנשים טובים, לעשות רק טוב לשני, לעזר לכל אחד במה שנצרך: פלוני צריך דבר מאכל — תסייע בידו, אחר צריך איזה פריט — תעזר לו. תאמר מלה טובה, תעודד, תחזק, אל תדון את זולתך שהולך זעוף פנים וקשה יום, תרחם עליו, תשתדל לתת לו יחס הולם, תשומת-לב, כי זו הצדקה הכי גדולה — לפיס את העני בדברים. וכן בכל תחום בחיים, יש תמיד להראות פנים שוחקות — הן בפית בין בני הזוג, הן עם הילדים, הן עם ידידים, קרובים ורחוקים, לילך תמיד בדרך הטוב. אם מרגיל האדם עצמו לעשות טובות לשני, אני רואה את כל הבריאה טובה, וכשעושה רעה, רואה את כל הבריאה רעה, רואה רק רע כל היום, כי יצר לב האדם רע, ואז אומר הקדוש-ברוך-הוא, שייביא מבול, ורחמנא לצלן, בשעה שהוא יתברך ברא את העולם יפה כל-כך, כדכתיב (בראשית א, ד): "וירא אלקים את האור כי טוב", הקדוש-ברוך-הוא ברא את היס, היבשה, "וירא אלקים ליבשה ארץ, ולמקנה המים קרא ימים, וירא אלקים כי טוב", וכן הלאה כתיב: "ותוצא הארץ דשא עשב וגו', עץ עושה פרי וגו', וירא אלקים כי טוב", הקדוש-ברוך-

הוא ברא שמש, ירח וכוכבים, וכתיב: "וירא אלקים פי טוב", וכן ברא את כל השרצים והרמשים, הדגים והעופות, החיות והבהמות, וכתיב: "וירא אלקים פי טוב", וכן ברא אדם "זכר ונקבה ברא אותם וגו', פרו ורבו ומלאו את הארץ וגו', וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד"; פי הקדוש-ברוך-הוא רואה את כל הבריאה רק טוב, צומחים פרות ערבים לחף, יש אור נפלא, ישנם ימים ונהרות מרונים ומחיים וכו' וכו', יכולים להנות מן העולם היפה שהוא יתברך בראו לשמש את האדם השלם, והשם יתברך קורא לעולמו טוב, הוא יתברך הטביע טוב, אזי הבה נלך בדרךיו, ונהיה גם אנו רק 'טוב'.

והנה מה קורה לבסוף — סיים מוהרא"ש נ"י? בא הסמ"ך-מ"ם, שהוא השטן בעצמו, ואצלו יש רק רע, "יצר מחשבות לבו רק רע כל היום" — סופי תבות ע'מ'ל'ק'. עמלק מכניס ספקות באדם, עד שנעשה פלו רע, רחמנא לצלן, כמו שכתוב (שמות יז, ה): "היש הונו"ה בקרבנו אם אין, ויבא עמלק וילחם בעם ישראל"; ברגע שנכנסים באדם ספקות — אם יש ה' אם אין, אזי — ויבא עמלק, שזהו הסמ"ך-מ"ם המכניס קשיות עליו יתברך, וזה בא מחמת שאדם הוא רע כל היום. אבל אם זוכה להתקרב אל הצדיק האמת, הצדיק מכניס בו רק טוב, שיראה רק טוב אצלו ואצל זולתו, ויעשה תמיד טובות לבריות, ואזי יצליח — הן בעולם הזה והן בעולם הבא. אשרי מי שהולך בדרך הטוב, ועושה רק טובות לבני-אדם, והוא איש טוב תמיד לזולתו.

טבילת מקנה

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר מקנה זהו דבר גדול מאד, פי כשאדם זוכה ונכנס למקנה, אפלו שיהיה הטמא הגדול ביותר, אומר

הַרְמַב"ם (הלכות מקנאות יא, יב) זו גזרת הפתוב, כְּשִׂיהוּדֵי נִכְנָס בְּמִ' סָאָה שֶׁל מִים וְטוֹבֵל, כָּל הַקְּלָפוֹת בּוֹרְחוֹת מִמֶּנּוּ. וְרוֹאִים בְּמִצִּיאוֹת — קָדָם שְׂאָדָם טוֹבֵל, הוּא מְבַלְבֵּל לְגַמְרִי, וְכִשְׂזוֹכָה לְטָבֵל, יוֹצֵא אָדָם אַחֵר. וְכִמוֹ שְׂמִסְפָּרִים עַל הַצְּדִיק הַקְּדוֹשׁ ר' מְרַדְכֵי מִנְאֲדָבוֹרְנָה זי"ע, שְׂאָמַר: קָדָם שְׂאֲבָרָךְ טוֹבֵל בַּמְּקָנָה, אֲנִי יָכוֹל לוֹמַר מָה הָיוּ מַעֲשָׂיו, וְיָכוֹל לְקַרְוא אֶת פְּרָצוּפוֹ, וְתַכְף כְּשֹׁנְכָס לְמִקְנָה וְטָבֵל, כְּבָר אֲיִנִי רוֹאֶה כְּלוּם. כִּי מְקָנָה זֶהוּ דְבַר גְּדוֹל מְאֹד.

וְאָמַר רַבִּי אֶהְרֵן מְקַרְלִין זי"ע: מְקָנָה אֲיִנּוּ מִצְנָה, אֲבָל לְמָה שְׂמִקְנָה יָכוֹל לְהִבְיָא, הַמִּצְנָה הִכִּי גְדוֹלָה אֲיִנָּה יָכוֹלָה לְהִבְיָא; כִּי מְקָנָה זֶהוּ טְהָרָה, וְכִמוֹ שְׂהִבְטִיחַ מוֹהֲרַנ"ת ז"ל: מִי שְׂיִלֵךְ בְּכָל יוֹם לְמִקְנָה בְּשִׁבִיל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, יֵשׁ לוֹ תְּקוּנָה לְתַקֵּן אֶת הַכֹּל. וְהַיּוֹם שְׂיִשְׁנָם, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, כָּל-כֶּף הַרְבֵּה מְקַנְאוֹת, אֲזִי יָכוֹלִים בְּנִקְל לִילֵךְ לְמִקְנָה וְלְטָבֵל בְּתוֹכוֹ, וְלִהְשֵׁרוֹת עָלָיו קִדְשָׁה וְטָהַר. אֲבָל אִם קוֹרָה שְׂאִין יָכוֹלִים לִילֵךְ בְּאִיזָה יוֹם מִפְּאֵת אָנָס, אֵין לְהִיּוֹת שְׂבוּרִים מִכֶּף.

טוב

מוהרא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר אֵין עוֹד מְדָה יָפָה כָּל-כֶּף כְּמִדַּת הַטּוֹב, כְּשְׂאָדָם מְרַגִּיל עֲצָמוֹ לְהִיּוֹת טוֹב — הֵן לְעֲצָמוֹ וְהֵן לְאַחֲרִים, אֲזִי הוּא חֵי חַיִּים טוֹבִים, וְכָל יוֹם אֲצִלוֹ הוּא יוֹם טוֹב, וּמַדּוּעַ? כִּי הוּא עֲצָם הַטּוֹב. וְאֵף מִשֶּׁה רַבְּנּוּ נִקְרָא טוֹבִיָּה (שְׁמוֹת רַבָּה, פְּרָשָׁה א', סִימָן כ'), עַל שֵׁם הַפְּתוּב (שְׁמוֹת ב'): "וְתָרָא אֹתוֹ כִּי טוֹב", כִּי כְּשִׁנּוּלָד, נִתְמַלָּא כָּל הַבֵּית אֹר וְטוֹב. וּבְאַמַּת כְּשְׂאָדָם מְרַגִּיל עֲצָמוֹ לִילֵךְ בְּדַרְךְ טוֹב, לְהִיּוֹת טוֹב לְכֹלָם, אֹהֲבִים לְהִיּוֹת סְבִיבוֹ, כִּי מְאִיר אֹר גְּדוֹל מְאֹד, לֹא-כֵן כְּשֶׁהוּא אִישׁ רַע וּבִלְיַעַל, רַע לְעֲצָמוֹ וְלְאַחֲרִים, מְבִיא רַק חֲשֶׁךְ סְבִיבוֹ, וְאֵף בְּרִיָּה אֲיִנָּה יָכוֹלָה לְסַבְּלוֹ.

ואמר מוהרא"ש נ"י: הבה נבין מה זה טוב לעצמו. טוב לאחרים מוכן, שרוצה לעשות טובות לזולת, לעזר לכלם, רע לאחרים גם-כן מוכן, שהוא מרע ורוצה לעשות רשעות לאחרים. אך מה זה טוב לעצמו ורע לעצמו? לאמתו של דבר, האחד תלוי בשני. כשרואים שאדם רוצה לעזר לכלם, והוא בעל לב טוב לסייע לבריות. סימן שהוא טוב לעצמו גם-כן. אך כשרואים איש רע ובליעל, הרוצה תמיד להרע לזולתו, סימן שגם לעצמו הוא רע. אומר רבנו (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רפב), שאדם צריך לחפש ולבקש ולמצא בעצמו נקדות טובות, פי עליו להיות רגיל לדון את עצמו לכף זכות; הינו תמיד ימצא בעצמו טוב, ולא יחזיק את עצמו לרשע, ולא יחשב שהוא הגרוע ביותר, זה נקרא טוב, שמחפש ומבקש ומוצא בעצמו טוב. ורבנו ז"ל הקפיד על כל אחד שימצא בעצמו נקדות טובות, אפלו במצבים הקשים ביותר, אף שעובר עליו מה שעובר, עם כל זאת ימצא בעצמו את הטוב שבו, ומהו? האלקות שיש בו, פי כל בר ישראל הוא עצם אלקות, כמו שכתוב אצלו יתברך (תהלים קמה, ט): "טוב הנו"ה לכל"; הקדוש-ברוך-הוא גם-כן נקרא טוב, נמצא, כשאדם מוצא בעצמו טוב, ודן עצמו לכף זכות, אפלו שעשה כבד מה שעשה, אף-על-פי-כן מוצא בעצמו נקדות טובות, הוא יכול לדון גם את אחרים לכף זכות. פי אם רואה בעצמו את הטוב, אזי יבקש ויחפש וימצא גם בזולת את הטוב.

וזאת מדרגת הצדיקים, שהם נדמים לקונם וגם הם נקראים טוב. ובאידיש נקרא הצדיק 'גוטער איד'. פי תמיד מוצא את הטוב הן בעצמו והן באחרים, הינו מוצא תמיד את הקדוש-ברוך-הוא. לא-כן אדם העושה רק רשעות לאחרים, רק רע כל היום, ומחפש את הרע בזולת, סימן שהוא בעצמו ממרמר ואיש רע ובליעל הוא, ומרגיש עצמו שפל ונבזה, והוא ימצא גם באחרים רק את הרע. וכמו שכתוב באנשי דור המבול (בראשית ו, ה): "וירא הנו"ה פי רבה רעת האדם בארץ, וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום", יצרו של האדם רוצה לעשות רק רע. ומי שטבעו למצא רק את הרע

בבני-אדם, סימן שהוא בעצמו איש בליעל, ובזה מגלה את פנימיותו. ועל-כן מוכא בספרים: רק' רע' כל' היום' — סופי תבות עמלק, עמלק מעולם היה רצועת מרדות לישראל (במדבר רבה, פרשה טז, סימן יח). ומכל אמות העולם היו הם הגרועים ביותר. ולזאת אמר הקדוש-ברוך-הוא: "כי יד על כס יח, מלחמה להונ"ה בעמלק מדר דר" (שמות יז, טז), בכל דור ודור יש עמלק, ומהו? רק רע כל היום, רק לעשות רשעות.

ולזה אנחנו עדים, שהגרמנים, שם רשעים ירקב, אשר מזרע עמלק הם, רצחו וטבחו לא רק מליוני יהודים, אלא גם מליוני גויים הרגו, כי הם אמה שעצם קיומה רע, הם הרע והשחיתות והרשעות בהתגלותו.

ולכן צריך כל אחד להרגיל עצמו לחפש תמיד את הטוב בעצמו, ואף שחש כי רחוק הוא מאד מהקדוש-ברוך-הוא, ועשה את כל הלכוף בעולם, עם כל זאת הזהירנו מאד רבנו ז"ל, שאדם צריך לדון עצמו לכף זכות, ולמצא בעצמו רק את הנקודות טובות, ואזי לא רק שהוא יהיה טוב, אלא יתחיל לדון גם את השני לכף זכות, ויבקש ויחפש וימצא אצל האחר את הטוב, וממילא הוא יהיה טוב, וגם זולתו יהיה טוב, והכל יהיה טוב, ותהיה זו בריאה שלמה. כי הקדוש-ברוך-הוא ברא את העולם שיהיה טוב.

לא-כן כשאדם מסתכל על עצמו במשקפים שחורות, וחושב שאינו שוה מאומה, והוא שובר ומשפיל עצמו, הוא חושב שזוהי עגונה, אף אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן כב), שזוהי שטות בעלמא, וזוהי עגונה פסולה שאין בה שום גדלות. וזוהי טפשות לגמרי, כי הסוף הוא, שכאשר אדם שונא את עצמו, לבסוף גם שונא את זולתו, ואף אחד לא יוכל לסבלו.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר למוהרנ"ת ז"ל היה תלמיד, ושמו: ר' מאיר טעפליקער. טעפליק היה עירה סמוכה לאומן, וגרו בה הרבה אנשי שלומנו חסידי ברסלב, ורבי מאיר היה דבוק מאד במוהרנ"ת ז"ל, ועל-כן היה בא לקבל ממנו תורה, ושב לעירתו

ומספר לאנשי שלומנו את אשר למד אצל רבו. ובכל פעם שבא אל מוהרנ"ת ז"ל, שאלו רבו על כל אחד: "מה שלום פלוני, ומה שלום אלמוני" וכו' וכו', ורבי מאיר הגיב בתנועת יד: "ממנו אין מה לדבר, וממנו אין מה לדבר", וכך בטל את כלם, אזי שאלו מוהרנ"ת ז"ל: "ומה אתך?" ואמר: "אני? הכי גרוע, איני שנה כ"ל". ענה לו מוהרנ"ת ז"ל: "תשמענה אזניך מה שפיך מדבר, בתחלה בטלת את כלם, וכשהגיע אליך, גם את עצמך בטלת לגמרי, לא כך קבלנו מרבנו ז"ל".

כי רבנו ז"ל למדנו, שצריכים למצא את הטוב בעצמו, ולדון את עצמו לכף זכות, "אינני הכי גרוע, עדין אני יכול לתקן ולשוב בתשובה", וממילא כשבא לדבר מאחרים, גם בהם מוצא טוב, אף כשאינו מוצא שום נקדה טובה בעצמו, אזי גם באחרים אינו מוצא שום טוב, ועושה, רחמנא לצלן, כליה לבריאה, אין קיום לבריאה, כי הקדוש-ברוך-הוא רוצה רק את הטוב, ובעבור זה ברא את הבריאה שיהיה "טוב מאד", כי מה שהקדוש-ברוך-הוא ברא זה רק בשביל הטוב, ומי עושה רע? יצר לב האדם רק רע? כל היום — סופי תבות עמל"ק, אשר הוא מקרר את האדם ושוברו. ולכן כתוב (דברים כה, י): "זכור את אשר עשה לך עמלק בצאתך ממצרים, אשר קרף בדרך", הינו שקרר אותך, "ויזנב בך כל הנחשלים אחרך, ואתה עיף ויגע" וכו', תפס את אלו הנשמות שנכשלו, רחמנא לצלן, בעברות, והכשילם יותר ויותר בקרירות, ולכן יש לנו מצוה של זכירת מעשה עמלק בכל יום, שרוצה רק לקרנו ולשברנו, ולהראות לנו שאיננו שוים שום דבר, וכאלו אנו הגרועים ביותר ושונים כקלפת השום.

ומה גורם עמלק הזה? שאט אט נכנסת באדם כפירות ואפיקורסות, ורחמנא לצלן, נתקררת אצלו האמונה; פי כשאדם חזק באמונה, שהקדוש-ברוך-הוא נמצא פה אמו, עמו ואצלו, ובמצבים הקשים ביותר שעובר, אינו מניח את עצמו לפל, אלא בוטח בו יתברך, שבודאי לא יעזבנו, זה בונה אצלו את האמונה, ואזי מתחזק יותר ויותר באמונה, ואף שרואה, שבין כך ובין כך

עוברים עליו כל-כף הרבה צרות, יסורים ודכאוונות, מתלקת ומריבות, חובות והפסדים, עלבונות, בזיונות ושפיכות דמים, שממש עומדים סביבו כחומות בצורות, ואינו מוצא עצה איה להמלט ולצאת מזה, עם כל זאת מתחזק ומאמין בו יתברך, שבודאי יזכה לישועה, ואף שבא לפתע עמלק ואומר: "איה תראה ישועה, הלא ראה מי אתה, עשית כף וכף", ומזכיר לו את כל העוונות והחטאים שעשה בחיים, ושוכרו לגמרי. עם כל זאת אם אדם מתחזק ואומר: "אתה לא תשבר אותי", בזה ממליך אותו יתברך ומכניע את עמלק. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (ברכות נח.) "לך הני"ה הממלכה" — זו מלחמת עמלק; כשאדם ממליך את הקדוש-ברוך-הוא על עצמו, בזה מכניע את עמלק, כי כל פונת עמלק להכניס באדם קרירות, כאלו לית דין ולית דין, כמו שכתוב (שמות יז, ד): "היש הני"ה בקרבנו אם אין", ותכף-ומיד "ויבא עמלק", אם יש לאדם ספקות אם יש הני"ה אם אין, חס ושלום, כבר בא עמלק, אף אם אדם מתחזק באמונה פשוטה בו יתברך אפלו במצבים הכי קשים, בזה נבנית אמונתו; ועקר האמונה הינו כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן סא), שאדם צריך להאמין בעצמו, שהוא פן יכול וכן יצליח, והוא מסגל לשוב בתשובה, ולשנות את מעשיו, ולצאת מצרותיו, זו שלמות האמונה, שצריכים להאמין בהקדוש-ברוך-הוא והן בעצמו, שיש לו כחות עצומים לחזור, ואז יש לו אמונה בכל יהודי, שגם-פן יכול לשוב בתשובה ולתקן את מעשיו. אבל אם, חס ושלום, אין לאדם אמונה בעצמו, וחושב שאינו שוה שום דבר, וממנו כבר לא יהיה מאומה, אזי לאט לאט, רחמנא לצלן, נכנסים לו ספקות באמונה, וכתוצאה מכך מתחיל למצא את הרע בכל אחד ואחד, עד שעושה תהו ובהו מכל הבריאה. על-פן, סבם מוהרא"ש נ"י, צריך האדם להרגיל את עצמו לילך בדרך טובה, ולהיות טוב עם כל אחד; ראשית יתחיל עם עצמו, שיהיה איש טוב לעצמו, ואחר-כך יהיה טוב עם הזולת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר בחור צעיר צריך להרגיל את עצמו מצעירותו להיות נחוש בדעתו ולהחליט שהוא יכול להצליח בכל

דרכיו, הן בלמודיו, הן בין החברים, ובכל אשר יפנה יצליח, ואף שרואה הרבה כשלונות — אינו מתיאש, ויודע שמסגל להצליח. וזה מיסודות החנוף — להחזיר בילדים תמיד, שהם יכולים ומסגלים, ומסגלים ויכולים, כי טבע של ילדים שאומרים על כל דבר: "איננו יכולים", "איני יכול", "קשה לי", "אני לא אצליח", ובמקום שהורים והמחנכים יורו להם — "הבה נראה לך פיצד אתם יכולים", הם עוד יוצקים שמן על המדונה, ואומרים: "אכן אתם שלומיאלים, לא יצלחים", אזי שוברים ומאשים אותם לגמרי, ומכל שכן וכל שכן שאומרים להם: "הנה החבר מסגל יותר מצלח", או "הנה אחיכם מכשר יותר", אזי גדלים באפן עקם מאד, ונעשים באמת לא יצלחים.

וכל זה בא מחמת שאדם בעצמו איש רע, ומחזיק עצמו להכי שפל, ועל-כן נעשה כשלוך בחיים, וכך גורם שגם את אחרים הוא שובר, בבית הוא משפיל את אשתו והילדים, וכן להפך האשה מחזיקה עצמה ללא כלום, ועל-כן שוברת את בעלה וכו', עד שרחמנא לצלן, שומעים בבית רק רע כל היום, שזה סופי תבות עצמלק. וזהו שאומרים חכמינו הקדושים (תנחומא תצא ט'): מה זה עצמלק? שתי מלים: עם-לק, שבא ללוק דמן של ישראל ככלב. ככלב היכן שרואה דם בא ללקקו, וזהו עצמלק, היכן שרואה שגשפף דם יהודי — הוא שמח וטוב לב. כן הדבר, מי שהוא איש רע ובליעל, כשרואה שגשפף דמו של הזולת, תחת לעזר לו ולרחם עליו, עקב היותו מספן ואמלל, הוא אדיש, וחושב שההוא איננו מספן כלל וכלל. אשר זוהי קלפת עצמלק, שמקררת את האדם ואומרת לו: "וכי פלוני בצרה? כלל וכלל לא, זהו משחק וצביעות בעלמא", במקום לילה ולהטות שכם, ולסיע לכל נדפא ונצרה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זוהי מעלת אנשי שלומנו היקרים, תלמידי "היכל-הקדש", שלא די שזכו להתקרב אל רבנו ז"ל, ומשתוקקים ללמד ספרי רבנו ז"ל, אלא הולך להם בחיים לקרב את כל העולם כלו לרבנו ז"ל, באשר חושבים: "אם אני יודע מעצות כאלו ומהנהגות נפלאות כאלו, מדוע לא ידע מזה עוד

יהודי". "אם אני יודע שאסור להתיאש ולהשבר, ואני יכול לצאת מהבין, מדוע לא אלך ואזכה אחרים".

וזו היתה גדלתו של מוהרנ"ת ז"ל, כי הגם שהיו לרבנו ז"ל המון תלמידים, גדולים עד מאד, בעלי רוח הקדש, בעלי תורה, בעלי חסד ועבודה, אף מוהרנ"ת ז"ל היה היחיד שהבין, שיש כאן אור כזה, והעקר — לילך ולפרסמו ולגלותו לכל עם ישראל. ובזה נמדדת גדלתו של בר ישראל, אם הוא איש טוב — ייטיב גם לאחרים, ואם הוא איש רע — ירע גם לאחרים. לזאת צריכים הרבה הרבה לעבד על מדת הטוב, להיות איש טוב, אשר אז יחבבו אותו כלם, ויהנו להיות במחיצתו ובקרבתו, ולעמית זאת איש רע אין סובלים אותו, ואין חפצים לעמד בד' אמותיו, ובורחים ומתרחקים ממנו.

וספר מוהר"א ש"נ"י על הצדיק הקדוש רבי נחום מטשענובל זי"ע, שחבר ספר "מאור עינים", והיה תלמיד הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע; הוא ראה את רבנו ז"ל שהיה ילד קט, והפליג מאד במעלתו. ואמר: מה שכתוב על דוד המלך (שמואל-א' טו, יב): "וטוב ראיו", זה נאמר על הילד הזה — רבנו ז"ל, שהיה אז כבן ארבע שנים בלבד. רבי נחום היה עני מרוד עד מאד, ובקשי היה לו לחם לאכל ובגד ללבש, והיה הולך בבגדים בלויים הוא ואשתו, ואף פת לחם נעדרה משלחנם. לימים, הגיע ערב חג הסוכות, ולא היה להם פרוטה בעבור הוצאות החג. והרבנית באה לפניו, וקבלה על רע מצבם, שאין פרוטה בכיסם לקנות צרכי החג. ורבי נחום היה ממרמר, היות שלא היה לו כסף לקנות ד' מינים. ותכף בהתקרב החג, היו שניהם מדכדכים מאד, אזי החל הרבי להתבודד אליו יתברך: "רבנו של עולם, תרחם עלי, זקוק אני לכסף בעבור ד' מינים". ונכנסה בדעתו מחשבה, היות שזכה וירש את התפלין של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ולא היה מוכרם בעד כל הון דעלמא, אבל עתה מחמת שהגיעו מים עד נפש, גמר אמר בדעתו לקנות ד' מינים בכסף שיקבל תמורת מכירת התפלין. וכן הנה, אומר ועושה, ויצא אל סוחר האתרוגים עם התפלין, ובקשו לתן לו את האתרוג

המהדר ביותר, ואמר הסוחר: "תסלחו לי, אף אזלו האתרוגים, ונותר לי אחד בלבד, אף לא תוכלו לשלם לי בעבורו". שאלו רבי נחום: "מה מכירו?" והתעקש הסוחר באמרו שלא יוכל לשלם מחירו, ורבי נחום בשלו — בקש לידע מכירו. ואמר הסוחר: "ש'ש מאות זהובים", אשר בימים דאז היה זה הון עתק. ורבי נחום הראהו את תפלין הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ובקש לעשות עמו עסקת חליפין, אף הסוחר אמר, שהוא זקוק לכסף, וש'לח את רבי נחום לעשיר אחד, אשר בודאי יחפץ לקנות את התפלין. וכן היה, שהעשיר נאות בשמחה לשלם את מחיר שלש מאות הזהובים בעבור התפלין, היות שהיה שוה עשרת מונים. ושב רבי נחום לסוחר האתרוגים, ונתן לו את הכסף, והסוחר נתנו אף לולב והדסים וערכות וכו'.

ורבי נחום שב לביתו בשמחה רבה, אשר לא ידעה גבולות, וקרא לרבנית: "בואי וראי מה הבאתי", והיא חשבה שבודאי הביא חלות, דגים ובשר בעבור החג. וכשנכנסה לחדרו — חשכו עיניה, בראותה שהביא אתרוג מהדר. ושאלתו: "מהיכן היה לך כסף?" וספר לה, שמכר את תפלין הבעל-שם-טוב הקדוש, וקנה בכסף את האתרוג. ובשמעה את הדברים התנגזה כל-כף, ונטלה את האתרוג והשליכה אותו על הקיר בחזק רב, ונפסל לגמרי.

תשערו בנפשכם, אמר מוהרא"ש נ"י, מה היה אדם עושה במצב זה?! ומה רבי נחום אמר? החל לפזם לעצמו נגון: "רבנו של עולם, אכל לחג אין לי, התפלין של הרבי מכתתי, אתרוג — אין לי, נו — רבנית, הבי לי חלצה, ולכל הפחות אלף למקנה לכבוד החג". וכך אמר בשוב הדעת גדול. זו נקראת גדלות!

אנו מוצאים אצל משה רבנו, שאומר להקדוש-ברוך-הוא: "ה' אלקים אתה החילות להראות את עבדך את גדלך" (דברים ג, כד), אתה הראית לי את גדלתך. אומר רש"י: מה זה גדלך? מדת טובך. וכן הוא אומר: "ועתה יגדל נא פח ה'", כי זו הגדלה של בר ישראל, כשיש לו מדת הטוב; ועל-פן על האדם להרגיל עצמו

להיות איש טוב אפלו במצבים הקשים ביותר, שהנה נפל לפח כזה, שאינו יודע איך לצאת ממנו, ואף-על-פי-כן מתחזק ואינו מתנאש. האשה פסלה את האתרוג, שנקנה בדמים הרבה, על-ידי מכירת תפלין הבעל-שם-טוב הקדוש, ואם-כן לא נותר לו כלום, ואף-על-פי-כן אינו עונה, ואינו יוצא מפליו, והולך לקבל את החג בשמחה, הרי זו גדלות מפלאה!

וספר מוהרא"ש נ"י על מוהרנ"ת ז"ל, שארע גם אצלו פעם קדם הפסח, שלא היה לו כלום, אף לא אבד עשתונותיו, ולא קרא תגר כלפי שמיא, חס ושלום, אלא הצדיק עליו את הדין, ולבסוף נושע בישועת ה'.

ולצער, אמר מוהרא"ש נ"י, גם אני טעמתי טעם זה, היו לי זמנים, שלא היתה הפרוטה מצויה בכיסי לקנות חלב ולחם לבית, ובכיתי להקדוש-ברוך-הוא, הלכתי לבעל המכלת ולא רצה לתן לי, ועברו עלי כמה שבתות שאכלתי סרדינים בלבד, השם ישמר, לאיזו דלות יכול אדם להגיע, אבל עקר הדרגה של האדם, שאסור לו להשבר משום דבר, אף שמגיע למצבים קשים, עד כדי כך שאין לו אכל לתן לעצמו ולילדיו, אסור לו לפל ברוחו בשום פנים ואפן, אלא לחזק את בני ביתו, ואף שיעברו שנים על גבי שנים, והם יזכרו את זאת ויאמרו: "אבא, לא היה לנו פת לחם", אף יקבל את העלבונות. חכמינו הקדושים אומרים על רבי עקיבא (ברכות ס): לעולם יהא אדם רגיל לומר כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד. אדם צריך להרגיל עצמו לומר, שכל מה שעושה הקדוש-ברוך-הוא — הכל לטובה. ואם חיים בצורה כזו, אזי הולך הכל באפן אחר לגמרי. ומספרת הגמרא, שרבי עקיבא הלך בדרך, והגיע לאיזו עיר, רצה להתאכסן באכסניה, ולא רצו לתן לו מקום ללון. אמר: כל דעביד רחמנא לטב עביד. הלך וישן בשדה, והיו עמו תרנגול, חמור ונר. חמור היה לו לרכב עליו, תרנגול — להקימו לחצות, ונר — בעבור שיוכל ללמד תורה. והנה ישב בשדה, והעירו התרנגול לחצות, והדליק את הנר ללמד. באה רוח וכבתה את הנר. בא חתול ואכל את התרנגול, ובא ארי ואכל את החמור, ונותר רבי

עקיבא בודר. [תשערו בנפשכם, מה אנו היינו עושים במקום רבי עקיבא? היינו נשברים, שלא נתנו לנו מקום ללון והנה כל אשר היה אתנו נעלם]. אבל רבי עקיבא לא נשבר, ואמר: כל דעביד רחמנא לטב עביד. ובאותו לילה הגיעה חבורת שוודים, וגנבו וחקסו בעיר, ונטלו את כלם בשבי, אמר רבי עקיבא אחר-כך לתלמידים: הרי אתם רואים, לא אמרתי לכם שהכל לטובה! כי אם היה הגר דולק, או התרנגול היה קורא, או החמור נוער, אזי היו הגיסות שובים גם אותי, אך מאחר שהיה חשף לא ראוני, ונצלתי מהם. וזה כלל, שצריך אדם להרגיל עצמו, מכל דבר למצא את הטוב, ויאמר תמיד: גם זו לטובה, אזי עוזר לו הקדוש-ברוך-הוא בנסים ובנפלאות. וזה קרה גם עם נחום איש גמזו (אשר ציונו הקדוש הוא בצפת), שמשפריים עליו חכמינו הקדושים (תענית כא.), אילו נסים עשה עמו הקדוש-ברוך-הוא, רק מפני שהיה רגיל לומר על כל דבר: "גם זו לטובה"; כי כשאדם מרגיל עצמו לומר "הכל לטובה", אזי הוא יתברך עוזרו, שבאמת נעשה לו טוב.

ואמר מוהרנ"ת ז"ל: אם אדם מרגיל עצמו לומר על כל דבר שזהו טוב, עונים לו מהשמים: זה טוב? הבה נראה לך מה זה טוב, ונותנים לו טוב ומיטיב, אבל אם אדם תמיד מתלונן: רע לי, מר לי. עונים לו מהשמים: זה רע? הנה נראה לך מה זה רע באמת, ומקבל רע שלא תאר ושער כלל. ולכן ירגיל אדם עצמו לומר תמיד שהכל לטובה, וטוב לו תמיד, וכזה מראה שהוא איש טוב, אוהב את הטוב, דן את עצמו ואת אחרים לכף זכות, וחי רק עם טוב, רק עם הקדוש-ברוך-הוא.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר היה בין אנשי שלומנו יהודי בשם רבי זושא, ותמיד דבר מהקדוש-ברוך-הוא, אזי קראוהו רבי זושא גאט', כי בכל מה שעבר עליו, אמר: גאט איז גוט, הקדוש-ברוך-הוא טוב, וכן ליהודים שבאו לבכות לפניו, ולהבדיל לגויים אמר כף תמיד. וכלם אהבוהו עד מאד. מגוריו היו בברסלב. והגרף של עיר ברסלב היה גוי עשיר, ולו מעיל פרוה יפה ונקר מאד.

יום אחד יצא הגרף לטייל עם סוסיו ועגלונו. באמצע הדרך נעשה לו חם, והסיר את הפרנה ושם לצדו. והנה עבר שם גנב ממחה, וראה שהגרף מנמנם והעגלון פניו קדימה, באין איש רואה, גנב את המעיל פרוה שהיה שוה אלפי אלפים רבל, וברח. כשהתעורר הגרף, ונוכח שהמעיל נעלם, החל לצעק על העגלון, והעגלון אמר: מה רצונכם, באו תחפשו אצלי, בודאי לא גנבתי, אני מכונ את הסוסים, ולא מעלתי כלל. ראה הגרף שהצדק עם העגלון, אזי צנה את עבדיו שנסעו אחריו, שילכו לבדק בכל הדרכים, ויחפשו ויבקשו אחר הגנבה.

באחת העגלות בדרך היה רבי זושא גאט, שנסע להביא סחורה לחנותו, הגנב ראה שמחפשים אחריו, והמשטרה מסתובבת בדרכים, על-כן שלח את סוסו, ובראותו את רבי זושא, אמר לו: "רבי, תקחו אותי עמכם למקום פלוני", ורבי זושא גאט. ובאמצע הדרך, אמר לרבי זושא: "רבי, אני רואה שקר לכם, אתן לכם מעיל פרוה לחמם גופכם", וכן עשה, ולא חלף זמן רב, ועצרה המשטרה את רבי זושא, וקראה: "מצאנו את גנב", והחלו להלקותו, ורבי זושא צועק, באמרו: לא היתה ידי בגנבה, פלוני נתן לי את המעיל, ולא הועילו כל טענותיו. עד שאנשי שלומנו לקחו עורף דין טוב, והפכו בזכותו, בהיותו איש טוב והגון וישר, עד שיצא מבית-הסתר, אף מאחר שהיה בחזקת סכנה, הבריוהו לעיר טשהרין, וכן אשתו והילדים הלכו לגור עמו שם, עד שנפטר שם. למדים מכאן, מה נקרא איש טוב, שאפלו גוי מכבדו, והקדוש-ברוך-הוא אתו בכל עת.

לזאת ירגיל אדם עצמו לילך בדרך טוב, לחפש בעצמו טוב, אסור להחזיק עצמו רשע, אסור לשבר את עצמו, וכן עליו לילך בטוב עם אשתו, והאשה תלך בטוב עם בעלה, אין זו חכמה לילך ברשעות, כי אז הבית כגיהנום ממש. וכן עם הילדים, אין לילך עמהם בלחץ ולהלחיץ אותם, ולהכריחם נגד רצונם, אלא לילך ביד רכה, ולהסביר להם בנחת. וכן המחנכים עם תלמידיהם, להסביר להם בלשון טובה, בדרך נעם והבנה, ולא בדרך קשה וקפדנית,

אשר סופה חרבן ונהרס. וכן בכל פרט ופרט בחיים, לבל יהא אדם עושה צרות לזולתו, ולא יהא אכפת לו מעשי זולתו, רק יחפץ לעזור ולסייע לו, תמיד ירצה לחיות באהבה ובאחדות עם כל בר ישראל. וכך פשהולכים בדרך טובה, גם הילדים גדלים טובים מאד, אף בשרואים הילדים שההורים רשעים גמורים, וכל מגמתם לעשות רע לזולתם, גם הם נעשים רעים, חס ושלום, והופך טבעם לרע.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר על האדם לדעת, שהקדוש-ברוך-הוא נקרא טוב, "טוב הו"י"ה לכל ורחמיו על כל מעשיו" (תהלים קמה, ט), וצריך לדבק עצמו בקונו, מה הוא רחום אף אתה רחום וכו' (עין מסכת סופרים, פרק ג), אף שעוברים עליו צרות ויסורים. ומובא בגמרא: אמר רב חסדא, מאי דכתיב "הודו להו"י"ה כי טוב כי לעולם חסדו", אלא מה שעושה הקדוש-ברוך-הוא זהו טוב, ואפלו פשנפרע מהאדם, זה כפי יכלתו: עשיר בשורו, עני בשיו, יתום בביצתו, אלמנה בתרנגלתה (פסחים קיח.); יש לאדם רכב, וארצה לו בו תקלה, על האדם לשמח ולומר, שזהו לכפרת עוונות, ברוך השם, הרכב נזק ולא הבריאות. לעני היתה לו כבשה קטנה ומתה, יודה להקדוש-ברוך-הוא ויאמר, שזה לכפרת עוונות, ליתום נשברה ביצתו, ישמח בזה, ויאמר: "הודו לה" כי טוב כי לעולם חסדו", לאלמנה נגנבה תרנגלתה, תשמח ותודה לפניו יתברך, וכן תמיד ירגיל אדם עצמו לומר "הודו לה" כי טוב, ואז יחיה חיים נעימים וערכים מאד.

יום כפור

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר הקדוש-ברוך-הוא רחם על עם ישראל, ונתן להם יום אחד בשנה, ובו מכפר על כל העוונות. וכך אומרים חכמינו הקדושים (עין ילקוט שיר השירים חתקפב) על הפסוק (שיר השירים א, ה): "שחורה אני ונאווה". שחורה אני כל ימות השנה,

הֵינוּ שְׁאֵדָם מִתְלַכְלֵךְ כָּל הַשָּׁנָה בְּעוֹנוֹת, וְנֶאֱוָה — בְּיוֹם הַכְּפוּרִים, שְׂאֵז הָאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְכַפֵּר לוֹ, כִּי עֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם מְכַפֵּר לוֹ. זֶה הַמַּעֲלָה שֶׁל יוֹם הַכְּפוּרִים, שֶׁעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה מְכַפֵּר, "כִּי בְּיוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם". אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (יוֹמָא פּה): עֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְמָקוֹם יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר, אִם אָדָם חוֹטֵא אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְחוֹזֵר בְּתְשׁוּבָה, יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר לוֹ. אִם, חָס וְשָׁלוֹם, חָסַר בְּמַצּוֹת, אוֹ עָשָׂה עוֹנוֹת וְשָׁב מִרְשָׁעוֹ — יֵשׁ לוֹ מַחִילָה בְּיוֹם זֶה. אָבָל עֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ, אֵין יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר, עַד שִׁירָצָה אֶת חֵבְרוֹ; אִם אֶחָד הַקְּנִיט וְהַשְׁפִּיל וּבָזָה אֶת חֵבְרוֹ, אֵין מוֹעִילָה שׁוּם תְּשׁוּבָה, עַד שִׁיפִּיֵס אֶת חֵבְרוֹ, וַיִּבְקֵשׁ סְלִיחָתוֹ.

לְמַדִּים מִכָּאן, אָמַר מוֹהֲרָא"ש ג"י, עַד כִּמָּה חֲמוּרוֹת עֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ, עַד שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הַקְּפִיד עַל כָּךָ הַרְבֵּה יוֹתֵר מִבֵּין אָדָם לְמָקוֹם. כִּי בֵּין אָדָם לְמָקוֹם אִם בָּא אָדָם וְאוֹמֵר: "חֲטָאתִי, עֲוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי, וְהִרַע בְּעֵינַיִךְ עֲשִׂיתִי, וְאֲנִי מְקַבֵּל עַל עֲצָמִי לֹא לְשׁוֹב לְאוֹלָתִי" — הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְכַפֵּר לוֹ. וּבֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ, אִם אֵינוֹ מִרְצָה אֶת חֵבְרוֹ, אֵין יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש ג"י, אֲשֶׁר הַמְּצִיאוֹת מוֹכִיחָה, שֶׁבִּנְיָ-אָדָם מְזַלְזָלִים בְּעֵנֵן זֶה; יְכוּל אָדָם לְקַנּוֹת אֶתְרוֹג בְּמֵאֵתִים דּוֹלָר, מְזוֹנוֹת בְּמֵאָה דּוֹלָר וְכוּ', תְּפִלִּין בְּאֶלֶף דּוֹלָר וְכוּ' וְכוּ', זֶה אֲכֵן יָפָה מְאֹד, שְׂאֵדָם מְהֵרָה בְּמַצּוֹת עַד מְאֹד, אֶף עֵקֶר טְעוּתוֹ, שֶׁכְּשֶׁמְּגִיעַ לְבֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ, הוּא מְזַלְזָל וְאֵינוֹ מְקַפֵּיד כָּלֵל. וּמָה הַסִּיּוֹן שְׂאֵדָם מְקַיֵּם מַצּוֹת עִם אֲמֵת? כִּיצַד אֶפְשָׁר לְהַפִּיר שְׂמַצּוֹת בֵּין אָדָם לְמָקוֹם הֵן בְּטֵהֵר לֵב? כְּשֶׁמְכַבֵּד אֶת זוּלָתוֹ. כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְהַפְרִיד בֵּין מַצּוֹת בֵּין אָדָם לְמָקוֹם לְבֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ, הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין וְסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוֹת בְּלַעֲדֵיו יִתְבָּרֵךְ כָּלֵל; עַל הָאָדָם לְדַעַת, שֶׁהַכֵּל זֶה אֶלְקוֹת וְאֶלְקוֹת זֶה הַכֵּל, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ נִמְצָא וּמִבְּלַעֲדֵיו אֵין נִמְצָא, כְּשֶׁאָדָם מְכַנִּיס בְּעֲצָמוֹ אֲמוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאֲשֶׁר כָּל יְהוּדֵי הוּא עֲצָם הָאֲצִילוֹת, אֲזַי מְכַבֵּד אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּמִשְׁתַּדֵּל לְעוֹר לוֹ כָּכָל יְכַלְתּוֹ — הֵן

בגשמיות והן ברוחניות, וכשאדם מסור לזולתו, אזי מתגלה שאוהב את הבורא יתברך שמו, וכל מצוותיו בין אדם למקום, אינן לשם כבוד ופרסום, אלא לשם שמים. אבל אם אדם מרבה בשחיתות ועושה עולות לזולתו, בסימן שכל מצוותיו בין אדם למקום אינן עם אמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אנו עומדים עתה לפני יום הכפורים, הדבר הראשון שצריך לעשות — לפי שזה את זה וילבקש את סליחת הזולת. וכל אחד צריך לסלח לזולתו, כי אם אני רוצה שישלחו לי, עלי לסלח לזולתי. על דבר אחד אין צריך לסלח — כשמוציא עליו שם רע, כמו שמוכא בארז חיים (סימן תרו, סעיף א'): אם אדם מוציא שם רע לחברו — אינו צריך למחל לו. ולכן יש להזהר מאד לא להוציא שם רע על שום בר ישראל בשום פנים ואופן, אלא ללמד תמיד זכות על זולתו, ולא לראות את הרע שלו. יש לאדם טבע רע, שרוצה לראות בכשלונו הזולת, הנה כשאדם מחליק ונופל, טבע של הזולת ששוחק, הרי שהוא נפל, מדוע אתה צוחק?! אף זה טבע רע של אדם, שעליו לעקרו ממנו — ששמח לאיר, וכל זמן שלא עקר ממנו מדה זו — לא פעל מאומה.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי רבנו ז"ל שאומר (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן ז'): אימתי נקרא אדם? כשמפיר את הקדוש-ברוך-הוא, כשיש לו הדעת של: "אתה הראית לדעת, כי הני"ה הוא האלקים" [ולכן צריכים להתחתן ולהוליד ילדים, לגלות להם את הדעת הזו]; אבל אם אין לאדם אמונה בהקדוש-ברוך-הוא, אזי הוא חיה בדמות אדם. מהי חיה? סכנה לעמד בקרבתה, כי תתנפל עליך ותטרף אותך, ומדוע? וכי עשיתי לה משהו?! אף זה טבע של חיה טורפת, שתכף-ומיד כשפוגעת באדם — טורפת אותו. כן בני-אדם שאין להם מדות ואמונה בהקדוש-ברוך-הוא, רחמנא לצלן, הם כחיות טורפות, וכל מגמתם רק לעשות רע לשני, וכיצד, אם-כן, רוצים שימחלו להם ביום הכפורים?! ולכן ההכרח ביום הכפורים לבקש הרבה את הקדוש-ברוך-הוא שימחל לנו על כל עוונותינו

שעשינו כל השנה, וקדם יום הכפורים עלינו לבקש סליחה, על אשר פגמנו זה לזה.

ופרש מוהר"א ש נ"י את מאמר חכמינו הקדושים, שאמרו על הפסוק (ויקרא כג, כז): "ועניתם את נפשותיכם בתשעה בחדש", והלא בעשירי מתענים, ומדוע כתיב בתשעה בחדש? אלא כל האוכל ושותה בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי, כי בערב יום כפור יש מצוה לאכל, ומי שאוכל אז, מעלה עליו הכתוב כאלו התענה יומים. ומדוע? יש אומרים, מחמת שיום כפור הוא יום צום דאורייתא, ובמסירות גפש האדם צריך לצום, ולכן מצוים לאכל קדם. אף פרש עוד מוהר"א ש נ"י ואמר, אשר גם כפי שדברנו שיש שתי מדרגות: בין אדם למקום ובין אדם לחברו; בין אדם למקום — בינו לבין קונו אדם צריך להיות נקי לגמרי, ולחיות תמיד עם הקדוש-ברוך-הוא, ולכן אומרים חכמינו הקדושים (עין ילקוט דברים חתכה), שביום הכפורים עם ישראל נדמים כמלאכים, מתעטפים בלבן, הולכים יחפים, כל היום יושבים בבית-ההכנסת ומתפללים ודבוקים בו יתברך — זהו בין אדם למקום. אף בערב יום הכפורים מצוה לאכל ולשתות, אכילה ושתיה זה מרמז על עבודת המצוות של בין אדם לחברו, כי עליו לזכר כשאוכל ושותה, שצריך לדאג גם לחברו, שיהיה לו מה לאכל ולשתות. כי כיצד יתכן, שאני אוכל ושותה, ואיני מתחלק באוכל עם זולתי?! שזו עקר מצוות צדקה וחסד והכנסת אורחים, כמו שאומרים חכמינו הקדושים (שפת קכו): גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה. ובכך ביום הכפורים האדם כמלאך, דבוק בו יתברך, אף אם בזמן שהוא אוכל ושותה, ודיקא מתוך הגשמיות חושב גם על זולתו ודואג לו, אזי מעלתו גבוהה עוד יותר. וזה הפרוש; כי כשאדם נזהר בבין אדם לחברו, ומתחשב בזולת ומסיע לו, בזה נתגלה טהר נפשו, ומעלתו גבוהה בהרבה.

לזאת, אמר מוהר"א ש נ"י, עלינו למסר את נפשנו בעבור זולתנו. ובפרט עתה, שהכפירות והאפיקורסות כל-כף מתפשטים, ורמנא לצלן, בשביל הבחירה והנסיון, שמנסים את האדם לראות

להיכן ירוץ; כי כך אמר רבנו ז"ל (שיחות-הב"ן, סימן לה), שבימות משיח יפתחו ארבות השמים, וימלאו את כל העולם עם אפיקורסות, ואשרי מי שיהיה חזק באמונה. כשיהודי מתחזק בבין אדם למקום — שזה ביום הכפורים, ועקר השלמות — בבין אדם לחברו, שזה בערב יום הכפורים, אין לשער ולתאר גדלתו ומעלתו. הנה אדם חטא ופשע, ועברו מלכלך עד מאד, אפלו יצום אלפי אלפים ורב רבבות צומות, מי יודע אם יועיל לו, כמו שאומר האר"י ז"ל, שאדם צריך לצום על כל עון ועון הרבה מאד, למשל על פגם הברית אחד צריך לצום פ"ד תעניות, ואם פגם עשר פעמים, צריך לצום שמונה מאות וארבעים צומות, ואם חטא מאה פעמים בפגם זה, צריך לצום שמונת אלפים וארבע מאות צומות. נעשה, אם-כן, חשבון כמה שנים צריך לצום! ובעוונותינו הרבים, יש לנו אלף ויותר עוונות, בל נטעה את אף אחד, אזי מי ימנה את מספר התעניות שצריך לצום, ואף אם נחיה אלפים שנה, לא נוכל לצום גם-כן. והעצה לזה — לגלות ולפרסם לכל נשמות ישראל את הקדוש-ברוך-הוא, ולהפיץ להם את אור רבנו ז"ל, ומהו? אמונה. לגלות לכלם את הבורא ותברך שמו. אתם רק תפיעו את החוברות, והן מדברות בעד עצמן. יש ספורים לאין ספור, כיצד כל חוברת וחוברת הגיעה לכתבת הנכונה ובזמן הנכון. לזאת כל אחד ואחד יקח חבילת קונטרסים ויפיץ אותם. הגיע הזמן שנגלה את הקדוש-ברוך-הוא, יש צמאון גדול בין נשמות ישראל לשוב בתשובה, ואף אחד אינו יודע את הדרך, אך רבנו ז"ל גלה את הדרך, וזה נקרא בין אדם לחברו — אם נשתדל שגם זולתנו ישוב בתשובה, על-ידי-זה ימחלו גם לנו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר איתא בדברי חכמינו הקדושים (בראשית פה, טו): עשו הרשע מתלכלך בעברות כל השנה, ואין לו במה לכפר. גוי זולל וסובא, משתכר, גונב וגוזל — אין לו במה להתכפר, אבל יעקב מתלכלך בעוונות כל ימות השנה, ובא יום הכפורים ומכפר לו, כי כל יהודי הוא יהלום בעיניו ותברך, יום אחד בשנה נתננו הקדוש-ברוך-הוא, שאז אין השטן יכול לקטרג.

כי כִּף אומרים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (יומא כ.): יש בימות החמה שלש-מאות ששים וחמשה יום, השָׁטָן בְּגִימְטְרִיָּה שְׁלֹש-מֵאוֹת שָׁשִׁים וְאַרְבַּע, הֵינּוּ שָׁפֵל יְמוֹת הַשָּׁנָה יָכוֹל לְקַטְרֵג, וְיוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה שְׁאִינוּ יָכוֹל לְקַטְרֵג, זֶהוּ יוֹם הַכַּפּוּרִים. עוֹד אוֹמֵר הַמְדַרְשׁ (פְּרָקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, פָּרָק מֵה): רָאָה הַסֵּמֶ"ךְ-מ"ם שְׁלֹא נִמְצָא בָּהֶם חֲטָא בְיוֹם הַכַּפּוּרִים, אָמַר לְפָנָיו: רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, יֵשׁ לָךְ עִם אֶחָד בְּאַרְץ כְּמִלְאָכֵי הַשָּׁרֵת בְּשָׂמִים, מֵה מְלֹאכֵי הַשָּׁרֵת יַחֲפִי רִגְלֵךְ כִּף יִשְׂרָאֵל; אָדָם צָרִיךְ לְהוֹדוֹת שְׁאִין הַסֵּמֶ"ךְ-מ"ם יָכוֹל לְקַטְרֵג עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. יוֹם הַכַּפּוּרִים מֵאֶחָד אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאִם יֵשׁ אַחַדוֹת בֵּינֵיהֶם, אֵין הַסֵּמֶ"ךְ-מ"ם יָכוֹל לְנַצְחָם.

וחזק מוהרא"ש נ"י בענין שלום-בית ואמר: עלינו להתאחד יחד אחת ולתמיד, ולהשליך את ההבלים אחר גונו, להשתדל בשלום-בית, ולהשלים זה עם זה, כִּמָּה זָמַן נוֹתֵר לָנוּ כָּאֵן בְּזֶה הָעוֹלָם?! הֲלֹא אֵינָנוּ בְּטוּחִים עַל יוֹם אֶחָד, עַל חֹדֶשׁ אֶחָד, עַל שָׁנָה אַחַת. יֵשׁ לְמַחֵל אִישׁ לְרַעְהוּ, וְלִהְשָׁתְדֵל לְהַרְבוֹת בְּשָׁלוֹם הַבְּרִיּוֹת, וּבִפְרָט עֵתָה קֹדֶם יוֹם הַכַּפּוּרִים, לְהוֹצִיא אֶת הַרְשָׁעוֹת מֵאֲתָנוּ, וְעַל כֵּן צָרִיכִים מְסִירוֹת נֶפֶשׁ גְּדוּלָּה; שְׁנֵי בְנֵי-אָדָם הֵנּוּ, הָאֶחָד בּוֹנֵה לְעֵצְמוֹ גֶּן-עֵדֶן, וְהָאֶחָד גִּיְהֵנוֹם — הַכִּיצָד? אִם אָדָם מְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ וְהָאִשָּׁה אֶת בַּעְלָהּ, וְיֵשׁ הַבְּנָה הַדְּדִית, וְאַחֲנָה וְרַעוֹת בֵּינֵיהֶם — הַבֵּית הוּא כְּגֶן-עֵדֶן מִמֶּשׁ, וְלִהְפֹךְ — כְּשֶׁנֶּעְדֵר הַשָּׁלוֹם, וּמִשְׁפִּילִים, מְבִזִּים וְצוֹעֲקִים זֶה עַל זֶה, אֲזַי שׁוֹרִים בְּתוֹךְ הַגִּיְהֵנוֹם. הָאִשָּׁה שֹׁבָה לְהוֹרִיָּה, אוֹ לְחִלּוּפִין — הַבַּעַל עוֹזֵב אֶת הַבֵּית, וְנִשְׁבֵּר הַבֵּית לֹלֵא תְקוּמָה, חֶסֶד וְשָׁלוֹם. עַל-כֵּן דִּיקָא קֹדֶם יוֹם הַכַּפּוּרִים, צָרִיכִים לְמַחֵל זֶה לְזֶה, לְוֹתֵר, לְיִשָּׁב סְכֻסוּכִים וּמְרִיבוֹת, שְׂאֹז יַחֲוֵי בְּגֶן-עֵדֶן. וְכֵן עִם הַיְלָדִים, הַהוֹרִים צָרִיכִים סְבֻלָּנוֹת גְּדוּלָּה אֲלֵיהֶם, בְּוֹדָאֵי הֵם שׁוֹכְבִים, קוֹפְצִים, מִתְפָּרְאִים וְכוּ' וְכוּ', אֵךְ כָּל רְצוֹנָם הוּא תְשׁוּמַת לֵב, עֵקֶר חֲפָצָם שֶׁהַהוֹרִים יִתְיַחֲסוּ אֲלֵיהֶם, וְכֵן גְּדֻלִים בְּהַצְלָחָה, עַל-כֵּן יֵשׁ לְרֹדֵת לְנַפְשׁ הַיְלָדִים, לְהַגְבִּיהֶם, לְשַׁבְחָם, וְאִזּוֹ יִכְבְּדוּ אֶת הוֹרִים, כִּי יְלָדִים הֵם יְהִלּוּמִים, וְכֵן צָרִיכִים לְדַעַת אִיךָ לְהִתְיַחֵס אֲלֵיהֶם, אוֹ אִזּוֹ יִגְדְּלוּ וְיִפְרְחוּ בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם, בְּשִׁכְלָם

ובגופם, וירוּו אַת הוֹרִיָּהֶם רַב נַחַת וְאַשֶׁר. וְכֵן עִם הַשְּׂכָנִים, הַקְּרוּבִים וְהַיְדִידִים, תְּמִיד לְהַקְדִּים לָהֶם שְׁלוֹם, לְהַסְבִּיר פְּנִים, וּלְהַשְׁתַּדֵּל לְעֹזֵר זֶה לְזֶה, לְכַדֵּק וּלְבַרֵּר אִם לְפָלוּנִי אֵין לְהוֹצֵאוֹת שַׁבַּת, אֲשֶׁר אִז יֵשׁ לְדַאָּג בְּעִבּוּרוֹ וּלְתַת לוֹ, לְסִיעַ לְכָל אֶחָד, לְגַמַּל צְדָקָה וְחֶסֶד לְזוּלָּת, וְכָךְ זוֹכִים לְחַיּוֹת בְּגֵן-עֵדֶן מִמֶּשׁ.

וּלְכָל זֶה, סֵיִם מוֹהֲרָא"ש נ"י, יְכוּלִים לְזַכּוֹת בְּעֶרְבַּ הַיּוֹם הַקְּדוֹשׁ וְכוּ בַיּוֹם; הֵינּוּ כִּי בַיּוֹם הַכְּפוּרִים, אִז אָדָם מְתַקֵּן כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו בְּבֵין אָדָם לְמָקוֹם, וּבְ'עֶרְב' יוֹם הַכְּפוּרִים, שָׂאז הַמְצָה לְאָכַל וּלְשִׁתּוֹת, יְכוּלִים לְתַקֵּן בֵּין אָדָם לְחֶבְרוֹ, אִם אָדָם עוֹשֶׂה כֵּן — זוֹכֵה שְׂיִמְחֵלוּ לוֹ עַל כָּל עוֹנוֹתָיו.

יְצִיאַת מִצְרַיִם

מוֹהֲרָא"ש נ"י הִרְבֵּה לְדַבֵּר מֵעֵנִן חַג הַפֶּסַח, וְאָמַר שֶׁהוּא חַג הַחֲרוּת, שָׂאז הוֹצִיאָנוּ הַבּוֹרָא יְתָבְרָךְ מִמִּצְרַיִם. וְכִמוֹ שָׂאנוּ אוֹמְרִים בַּהֲגָדָה: בְּכָל יוֹם וְיוֹם חַיֵּב אָדָם לְרַאוֹת עֲצָמוֹ כְּאֵלוֹ הוּא יְצָא מִמִּצְרַיִם (פְּסָחִים קט"ז); הֵינּוּ בְּאֵמַת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּרָא אֶת הָעוֹלָם, מַחֲיָה אוֹתוֹ וּמְקַיְמוֹ מִתְחַלֵּת הַבְּרִיאָה וְעַד עֵתָה, וְעַד רְצוֹנוֹ שֶׁהָעוֹלָם יִתְקַים, וַיַּדַּע כָּל אֶחָד כִּי הַכֹּל אֱלֻקוֹת, וְאִם-כֵּן מַה שִּׁיָּךְ מִצְרַיִם, גְּלוּת?! מַה שִּׁיָּךְ לְפָנֵי מִצְרַיִם, בְּתוֹךְ מִצְרַיִם, אַחֲרֵי מִצְרַיִם?! הֲלֹא הַכֹּל זֶהוּ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא; הַשֵּׁם יְתָבְרָךְ בְּרָא נְשָׂמָה וְהוֹרִידָה מֵעוֹלָם הָאֲצִילוֹת לְעוֹלָם הַגְּשָׁמִי וְהַחֲמָרִי הַזֶּה, כָּל זְמַן שֶׁהִנְשָׂמָה עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ יְתָבְרָךְ, מִשְׁלִימָה רְצוֹן הַבּוֹרָא יְתָבְרָךְ. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תְּנַחֲמוּא נְשָׂא ג'): מִיּוֹם שֶׁבְּרָא הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹלָמוֹ נִתְאַוָּה שְׂיִהְיֶה לוֹ דִּינָה בַּתְּחִלָּתוֹנִים; הֵינּוּ פַּה בְּזֶה הָעוֹלָם, יֵשׁ לוֹ יְתָבְרָךְ תְּאַוָּה, כְּכִיכּוֹל, לְהִיּוֹת אֲתָנוּ, לְשַׁכֵּן בֵּינֵינוּ. אֲבָל אָנוּ צְרִיכִים לְהַכְנִים אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּתוֹךְ הָעוֹלָם, זוֹ

השליחות של כל יהודי. לאדם יש גוף גשמי וחמרי, וכן נשמה רוחנית, עקר עבודת האדם, שהנשמה תאיר בתוך הגוף, שהרוחניות תתגלה מתוך הגשמיות, זו תכלית הבריאה. אך אם, חס ושלום, חמריות הגוף מתגברת על הנשמה, זו גלות מצרים; הינו כשאדם שוכח מהקדוש-ברוך-הוא הוא נמצא במצרים, במצרים, המחין שלו במצר, ולכן הוא תמיד במרה שחורה ובעצבות, ואינו יודע לשית עצה לנפשו; כי כשאדם אינו מרגיש אותו יתברך, הוא האמלל הגדול ביותר, מחמת שאינו מוצא את מקומו, והיכן שהולך חושב: "לו הייתי במקום אחר, בודאי היה לי טוב יותר", ובא למקום אחר, וגם שם נכנסת לו מרה שחורה ועצבות, ושוב איננו מרצה, וחספן לילך למקום אחר, ובא למקום אחר, ושוב אינו חש בטוב. כמו-כן הוא מקנא בזולתו, וחושב שלחברו טוב ממנו, ונדמה לו, לו היה כחברו בודאי היה מצלח יותר, וכן מאדם לאדם, עד שאינו מוצא את אשורו, אינו שמח בחלקו, אשר זו נקראת גלות מצרים, מחו במצר, אינו חש עצמו שמח ומאשר בשלו.

והסביר מוהרא"ש נ"י, אשר כל זה בא מפה-רע; הינו מי היה מלך ושליט במצרים? פרעה, נוטריקון: פה-רע. כשאדם מדבר לשון-הרע ודברים בטלים, רכילות וליצנות, קללות ונבול פה, רחמנא לצלן, ומדבר מהכל, רק לא ממנו יתברך ואליו יתברך, זה נקרא פה-רע; כשאין אדם שומר על פיו, הוא סובל, רחמנא לצלן, ממצרים, מחו בצמצום, בחלישות הדעת, ויש לו צער ועגמת נפש, ועוברים עליו כל מיני מרעין בישין. וכשעוזר הקדוש-ברוך-הוא לאדם, ומאיר לו אור מפלא, על-ידי גדולי מבחרי הצדיקים שבכל דור ודור, אזי יוצא ממצרים, ופתאם מרגיש התעוררות והתחזקות כזו, שמתחיל להשתוקק אליו יתברך.

וזו ההתעוררות שהיתה בליל פסח, שהקדוש-ברוך-הוא המשיך הארה כזו על עם ישראל, שכלם הרגישו, אשר אין להם בזה העולם רק אותו יתברך, ואין עוד מלבדו. וכשעם ישראל קבלו ידיעה זו, תכף-ומיד נגאלו ממצרים. פן הדבר קורה כל יום ויום, כמו שאומרים חכמינו הקדושים (ברכות יב:), שמצנה לקרא בכל יום

יום זכירת יציאת מצרים, פי האדם נמצא בגלות, נשמתו בגלות, וכתוב בתקוני-זהר (תקון ו'): כשאדם שובר את גופו, נשמתו יכולה לצאת, ומתחיל להרגיש את אורו יתברך, אשר אין עוד נעם ואשר, ערבות ונעימות יותר גדולים מכה. וכל זה זוכה האדם — כשממשיך עצמו אליו יתברך. וכשאדם יודע דבר זה, אזי באיזה מקום שישומו אותו — ימצא אותו יתברך, כי הקדוש-ברוך-הוא מקומו של עולם (בראשית רבה, פרשה ס'), והיכן שהולך — שם הבורא יתברך שמו. לזאת אומר האר"י הקדוש: שם הוי"ה בהפאה גימטריה מקום, הינו באילו סבובים שסובבו עם האדם — ימצא אותו יתברך, שהוא מקומו של העולם.

ואם-כן, אמר מוהרא"ש נ"י, כשהקדוש-ברוך-הוא עוזר לאדם, ונשמתו יוצאת ממצרים — ממצרים (עין פרי עץ חיים, שער חג המצות, פרק א'), ואינו מקנא בשום בריה שבעולם, כי יודע שכל אחד הוא חלק אלוך ממעל, ואף נשמת זולתו חצבה מכסא הכבוד, ומגיע להכרה שהכל לכל אלקות, אזי נופלות ממנו כל המדות רעות, התאוות המגנות, הקנאות והשנאות, הגאווה והישנות וכו', כי מה יש להתגאות, הרי הקדוש-ברוך-הוא נמצא אתי ועמי, וכיצד, אם-כן, אחוש עצמי יותר מזולתי?! הלא השם יתברך שורה אצל מי שהוא ענותן, "אשכון ואת דכא" (ישעיה נז, טו). ועוד אמרו חכמינו הקדושים (ניקרא רבה, פרשה ז', סימן ב'): מלך בשר ודם לא ישתמש בכלים שבורים, לא-כן הקדוש-ברוך-הוא דיקא בתוך יהודי שבור, דיקא אצל בריה מדכאת ושפלה — ימצא וישרה שכינתו, כי "לב נשבר ונדפה אלקים לא תבזה" (תהלים נא, ט).

לכן הצדיקים, המחזקים את כל ישראל, הם בעיני עצמם כלום, הם כלים שבורים, וכן ראינו אצל רבנו ז"ל, שגלה לנו תורות כאלו, שיחות ועצות כאלו, גלויי אלקות ממדרגה ראשונה, ואחר שגלה רבנו ז"ל סודות נפלאים כאלו, שחזק ואמץ בהם את כל נשמות ישראל, מצאוהו לאחר מכן שוכב על הארץ בפשוט ידים ורגלים, ובוכה וזועק לפני הרבנו של עולם, פיצד זוכים להיות יהודי. ופעם שאלוהו: "רבי, הרי גליתם כאלו גלויים, אזי איך אתם

בוכים כיצד זוכים להיות יהודי? וענה ואמר: "לא תארת לי לעצמי, שיש גלויים כאלו, ואחר שגליתים, ראיתי שאני כלום, בכך מי יודע למה עוד יכולים לזכות בזה העולם?! למדים מכאן גדלת הצדיקים האמתיים, שפכל שמגלים יותר את הקדוש-ברוך-הוא, הם יותר שבורים בעצמם. ולכן אדם שמרגיש את הבורא יתברך שמו, יש לו לב נשבר, ולהפך — אם חש אדם עצמו שבור, סימן שיש לו לב יהודי, וחש אותו יתברך. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (חלין פט.): למה בחר הקדוש-ברוך-הוא את ישראל מכל האמות? כי אתם המעט, אתם ממעיטים את עצמכם. יהודי תמיד מרגיש עצמו נחות דרגה. וזה סימן לנשמה קדושה, החשה עצמה תמיד שחסר לה עוד ועוד. לזאת, כל המרגיש עצמו נחות דרגה, חסר שלמות, אשר יש לו מה לתקן, עליו להיות שמח, כי סימן שיש לו לב נשבר, וידע שהקדוש-ברוך-הוא שורה דיקא אצל יהודי בעל לב שפל ונשבר.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר דיקא עתה בחג החרות, כשהנשמה יוצאת מכל המצרים, אוכלים מצה, אשר זהו מאכל של אמונה; הינו כל השנה אדם אוכל חמץ, ואיננו מרגיש את הקדוש-ברוך-הוא, אינו מרגיש את הבחינה: "כי לא על על הלחם לבדו יחיה האדם, אלא על מוצא פי ה'" (דברים ח, ג), מה שאין כן בפסח, כשאדם לועס מצה, וחושב מדוע אינני אוכל לחם? אלא מפני שהקדוש-ברוך-הוא אסר עלי אכילת חמץ, וצוני לאכל מצה, ואם-כן כל לעיסה ולעיסה שלועס, עליו לדעת שלועס אלקות, כי זהו רצונו יתברך — שיאכל דיקא מצה. בעבור זה, כל זמן שיכולים לאכל מצה, יש לשמח מאד, שאוכלים כביכול גלוי אלקות. ואם נרגיל עצמנו בשבעת ימי הפסח על כל לעיסה ולעיסה להזכיר עצמנו שאנו אוכלים כביכול אלקות, זה יתן לנו חזוק לכל השנה בעת האכילה, לידע ולזכור שמה שאנו אוכלים זהו אלקות.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כשאדם זוכה ודבוק בהקדוש-ברוך-הוא, זוכה ומדבר אליו יתברך, הוא המאשר ביותר, ובן חורין אמתי, כי חי בחרות, אין לו שעבוד מאף אחד. וזה רוצה רבנו ז"ל להחזיר

בַּעַם יִשְׂרָאֵל, שְׂכַלְמֵם יִדְעוּ, שְׂצָרִיכִים לְהַמְלִיךְ עַל עַצְמָם רַק אֶת
הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲשֶׁר זֶה נִקְרָאת עֲלֵית הַמַּלְכוּת לְשִׁרְשָׁה; כִּי עַד
עַתָּה הָאָדָם הָיָה בְּגִלוּת, וְחָשַׁב שֶׁזֶה מוֹשֵׁל בְּעוֹלָם אוֹ אַחַר שׁוֹלֵט
עַל כָּלֵם, מְדִינָה זֹאת חֲזָקָה יוֹתֵר וְלָהּ יֵשׁ מִמְּשָׁלָה, אוֹ מְדִינָה אַחֲרָת
בְּעֵלְת הוֹן רַב וְכוּ', יֵשׁ לָהּ כַּח צְבָאֵי גְדוֹל, עַל-כֵּן הִיא מוֹשְׁלַת
וּבְעֵלְת שְׁלֹטוֹן וְכוּ', וּכְשִׁבְאִים שְׁלֹשֶׁת הַרְגָלִים: פֶּסַח, שְׁבֻעוֹת
וְסֻכוֹת, אֵיזִי מִתְגַּלֶּה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שִׁיְהוּדִים הֵיוּ בְּגִלוּת מְצָרִים,
וְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שָׂדַד אֶת הַטֶּבַע, וְהוֹצִיא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִשָּׁם;
הֵינּוּ שְׂכַל יְהוּדִי וְיְהוּדִי יִמְלִיךְ רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לְמֶלֶךְ עָלָיו, אֲשֶׁר
זוֹהִי יְצִיאָה מִגְּלוּת מְצָרִים אֵלֵי חֵירוּת וּגְאֻלָּה. וְלִכֵּן כָּל הַרְגָלִים הֵם
זָכוֹר לְיְצִיאַת מְצָרִים.

וְשׁוֹאֲלִים הַמְּפָרְשִׁים: מִדּוּעַ אֵין עוֹשִׂים זָכוֹר לְבְרִיאַת הָעוֹלָם,
הֲלֹא הָיָה זֶה נֶס גְּדוֹל מְאֹד שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּרָא יֵשׁ מְאִין, וּבְרָא
אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְאֵלּוֹ לְיְצִיאַת מְצָרִים יֵשׁ זָכוֹר, שְׂבִכָל יוֹם וְיוֹם
מִזְכִּירִים אוֹתָהּ פְּעָמִים, וּבָאִים הַרְגָלִים: פֶּסַח, שְׁבֻעוֹת וְסֻכוֹת —
וּמְזִכִּירִים שׁוֹב יְצִיאַת מְצָרִים, מִה גְּדוֹל יְצִיאַת מְצָרִים יוֹתֵר מִבְּרִיאַת
הָעוֹלָם? אֵלֵּא אִם הֵינּוּ מִזְכִּירִים אֶת בְּרִיאַת הָעוֹלָם, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ
בְּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, עֲדִין לֹא הֵינּוּ רוֹאִים אֶת הַשְּׂגָחַתוֹ הַפְּרָטִית
עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּרָא גַם אֶת כָּל אַמּוֹת
הָעוֹלָם — שְׂבָעִים בְּמִסְפָּר, וּמְחִיָּה וּמְהִיָּה וּמְקִיָּים אוֹתָם, וְיִכּוֹלָה
לְהִיּוֹת טְעוֹת — מִה יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִשָּׂאֵר עַמִּים, שֶׁזֶה הָיָה הַקְּטָרוּג
בְּעַת יְצִיאַת מְצָרִים, שֶׁהַמְּקָטָרְג קָטָרְג עַל עַם יִשְׂרָאֵל. וְהַקְּדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא חָמַל עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל וְהוֹצִיאָם מִמְּצָרִים, הוֹצִיא עִם
מִכָּל הָאַמּוֹת, וְקָבְלוּ אֶת הַתּוֹרָה, וּמִתְאַחֲדִים יַחַד וּמְמַשִּׁיכִים אֶת
שְׂרָשְׁרַת הַזָּהָב, עַל אֵף שְׂכַל אַמּוֹת הָעוֹלָם רְצוּ לְהַכְחִידָם וּלְכַלּוֹתָם,
לֹא הוֹעִיל לָהֶם כָּלֵל וּכְלָל. אֲשֶׁר זֶהוּ אֶחָד מִפְּלָאֵי פְּלָאוֹת שֶׁל
הַשְּׂגָחָה פְּרָטִית עָלֵינוּ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש ג"י, אֲשֶׁר רַבְּנוּ ז"ל אוֹמֵר (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק
א', סִימָן ז'), שְׂכַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל זֶהוּ נֶס אֶחָד גְּדוֹל, רָאוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ אֲשֶׁר
מֵאָה מְלִיּוֹן מְסֻלְמִים רוֹצִים לְבַלְעַ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא

מְצִילֵנוּ מִיָּד, תְּמַשֶּׁה בְּלִיזוֹן גּוֹיִים אֵין לָהֶם דְּאִגוֹת אַחֲרוֹת, רַק לְגַרְשׁ אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הַנוֹצְרִים, יִמַּח שְׁמֵם וְזִכְרָם, כָּל רְצוֹנָם וּמִגְמַתָּם לְתַפְסֵ וְלִלְכַד בְּרִשְׁתָּם אִיזוֹ נִשְׁמָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, תְּלִילָה. אִיזוֹ רִשְׁעוֹת הַגּוֹיִים, שֶׁהֲרִגוּ וְרִצְחוּ בְּמִיתוֹת מְשֻׁנוֹת וְאִכְזָרִיּוֹת אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלִנוֹצְרִים, יִמַּח שְׁמֵם וְזִכְרָם, יֵשׁ חֶלֶק גְּדוֹל בְּזֶה, וְאֵינָם מִתְּבַיְשִׁים לְבוֹא וּלְהִפְנֹס לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְלִלְכַד נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. מָה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת, וּמָה תִּפְקִידֵנוּ? רַק לְהִגְבִּיר אֶת הָאֱמוּנָה, חוֹב קְדוֹשׁ מִנַּח עַל כָּל יְהוּדֵי לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, לְסַפֵּר אֶת הַנְּסִים וְהַנִּפְלְאוֹת הַפְּרָטִיִּים, שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עָשָׂה עִמּוֹ, כָּל אֵלוֹ שְׁזָכוּ לְשׁוּב בְּתִשׁוּבָה, זֶהוּ נֵס יְצִיאַת מִצְרַיִם שְׁלֵהֶם, כִּי קִדְּם הִיָּתָה הַנִּשְׁמָה מְלַכְדֵת בְּמִלְכָּדֵת, שְׂבוּיָה בְּשָׂבִי, כִּי מִי שְׁאִינוּ זֹכְהָ לְקִיָּם אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, הוּא מִנַּח בְּשָׂבִי, וּמִטַּל בְּמַתְנָה הַסָּגֵר, וְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עֲזָרוֹ, שְׁזָכָה לְהִרְגִישׁ אֶת הָאוֹר שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְשָׁב בְּתִשׁוּבָה — זֹהוּ יְצִיאַת מִצְרַיִם שְׁלוֹ. לְזֹאת כָּל אֵלוֹ שְׁזָכוּ לְשׁוּב בְּתִשׁוּבָה, עָלֵיהֶם מִנַּח הַחוֹב לְלַכֵּת וּלְגַלוֹת לְעוֹד יְהוּדִים אֹרֹו יִתְבָּרַךְ. וְזוֹ צְרִיכָה לְהִיֹּת עֲבוֹדָתֵנוּ מְרַגֵּעַ זֶה — לְגַלוֹת לְעוֹד יְהוּדִים אֶת הָאֱמוּנָה, וְלְהַשִּׁיב בְּתִשׁוּבָה.

וְהֵבִיא מוֹהֲרָא"ש נ"י אֶת דְּבָרֵי הָאֲר"י הַקְּדוֹשׁ שְׂאוֹמֵר, שְׁעַל כָּל חֲטָא וְעוֹן צְרִיכִים לְצוּם תַּעֲנִיּוֹת רַבּוֹת, עַל עוֹן נִדָּה — נ"ט תַּעֲנִיּוֹת, עוֹן פְּגָם הַבְּרִית — פ"ד תַּעֲנִיּוֹת, עוֹן זְכוּר — רג"ל תַּעֲנִיּוֹת וְכֵן עַל כָּל חֲטָא וְחֲטָא, שְׁפַעֵם אַחַת חֲטָאוֹ, צְרִיכִים לְהַתְעַנּוֹת אֵין סֵפֶר תַּעֲנִיּוֹת. וְכִפִּי רַבּוּי עוֹנוֹתֵינוּ נִרְאָה, שְׂאִפְלוּ נַחֲיָה אֲלֵפִים שָׁנָה, לֹא נוֹכַל לְצוּם כָּל-כֶּף עַל כָּל אֲשֶׁר שַׁחַתְנוּ וּפְגַמְנוּ, הֲלֹא הִנֵּה צְרִיכִים לְצוּם יוֹם אֶחָד בְּלִבְדּוֹ, וּמְצַפִּים כָּל רַגַע — הֲלוֹאֵי יִסְתַּיִם הַצּוּם. כִּי צַד אִם-כֵּן, נְצוּם כָּל-כֶּף הַרְבֵּה צוּמוֹת?! בָּא רַבְּנוּ ז"ל וְאוֹמֵר: אִם יְהוּדֵי זֹכְהָ לְקָרֵב עוֹד יְהוּדֵי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, נִמְחַל עַל כָּל עוֹנוֹתָיו, וְזֹכְהָ לְכַפֵּרָה. לְזֹאת כָּל יְהוּדֵי הַזְּכוּר הֵיטֵב אֶת גְּלוֹתוֹ בְּמִצְרַיִם, בְּמִלְכָּדֵת שֶׁהָיָה תַּחַת הַסִּטְרָא אַתְרָא וְהַקְּלָפוֹת, שֶׁהָעֲלִימוּ מִמֶּנּוּ אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְעַתָּה זָכָה לְחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה, עָלָיו לְסַפֵּר אֶת הַסְּפוּר הַזֶּה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְלְהַשִּׁיב גַּם אַחֲרֵים

בתשובה, ובזכות זה שנזכרה להשיב עוד יהודים בתשובה, ולהאיר עליהם אורו יתברך, אזי נשרף את הסמ"ך-מ"ם והקלפות; כי אינם יכולים להרגיש ולראות גלוי שכינה. ומתי יש להם פח, אימתי יכול המסיון, ימח שמם וזכרם לפעל? כשאין אמונה, אזי מצליחים ללכוד נשמות ריקניות. אך אם נמלא את כל ארץ ישראל וכל העולם עם אמונה וגלוי אלקות, אזי יתקיים: "כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ", "כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה'" (צפניה ג, ט), כלם יתבודדו ויתפללו אל הקדוש-ברוך-הוא.

כי מהו ענין תפלה? כיון שאדם מרגיש שהוא יתברך עמו, אזי חש שרוצה לדבר אתו, ואין אשר גדול מזה שאדם מדבר אליו יתברך, כי יש לו אל מי לפנות בעת צרה, אך כשאין לאדם אל מי לבקש ולהתחנן, ולספר כל העובר עליו, הוא האמלל הכי גדול. וזהו שכתוב בתנא דבי אליהו (פרק טו): לפי שכל המרבה שיחות ותפלות, הם מלויים אותו עד שמגיע אל בית עולמו; מי שמרגיל עצמו לדבר אליו יתברך, כאשר ידבר הבן אל אביו, ויודע שיש לו אבא בשמים שיכול לבקש הימנו כל צרכיו, פילד קטן המבקש לאביו כל אשר צריך: "אבא, תן לי דבר זה, אבא, אני חפץ את זאת". יודע שיש לו אבא לעזרו, בן עם כל אדם, אם מרגיש את הקדוש-ברוך-הוא, תמיד מדבר רק אליו יתברך, אזי הוא הכי מאשר. וזה כל סוד יציאת מצרים בכל יום ויום, ובפרט בימי פסח הקדושים.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: יעזר הקדוש-ברוך-הוא שנגישו יתברך בכל עת ורגע, ובפרט בשביעי של פסח, שאז היה נס קריעת ים סוף, בעת שמתקבצים כל בני ישראל בבחי כנסיות, ושרים את השירה, ונוהגים להיות ערים כל הלילה ולספר שבחי המקום ברוך הוא, אזי כשם שהוא יתברך עשה נסים ונפלאות בכל דור, בן יעשה בדור הזה נסים ונפלאות, שנזכרה לגלות ולפרסם אותו יתברך בכל העולם כלו, וכל יהודי ויהודי יהיה מאשר, והקדוש-ברוך-הוא ישלח רפואה שלמה לכל חולי ישראל, ולא ידע עם ישראל משום צרה וצער, והיכן שיש חולה, ישלח לו הקדוש-ברוך-הוא רפואה

שְׁלֵמָה בְּמַהֲרָה, וְכָל הַרְוָקִים וְהַרְוָקוֹת יִמָּצְאוּ זְוִיגִים בְּמַהֲרָה, וְכָל
הַחֲשׂוּכֵי יְלָדִים, הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִפְקֹד אוֹתָם בְּזֶרַע חַיָּא וְקִימָא,
וְכִמּוֹ שֶׁהִיא בְּעַת יְצִיאַת מְצָרִים, שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הַשְּׁפִיעַ
עֲשִׂירוֹת גְּדוּלָה עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וַיִּצְאוּ בְּרִכּוּשׁ גְּדוֹל, כֵּן יִהְיֶה עִתָּהּ,
וְלֹא יִצְטָרְכוּ עִם יִשְׂרָאֵל זֶה לָזֶה וְלֹא לְעַם אַחֵר, אַדְרָבָה כָּל
הַהֲשָׁפוּעוֹת תְּבוֹאֵנָה מֵעַם יִשְׂרָאֵל לְכָל הָעוֹלָם כְּלוּ.

יְסוּרִים

מוהרא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר אֵין אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִסְבֵּל
יְסוּרִים, אֵין אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא תִהְיֶה לוֹ אִיזוֹ עֲגָמַת נֶפֶשׁ, אֵין
אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא תִהְיֶה לוֹ חֲלִישׁוֹת הַדַּעַת, אֵין אָדָם בְּזֶה
הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו אִיזָה מִשְׁפָּר, וְלֹא יִתְכַן דְּבַר כְּזֶה שֶׁאָדָם
לֹא יִסְבֵּל כָּאֵן בְּזֶה הָעוֹלָם, וְכָכָל שֶׁאָדָם עֲשִׂיר יוֹתֵר — יִסְבֵּל יוֹתֵר.
אִישׁ עָנִי אֵינוֹ מִבֵּין אֵת זֹאת, וְחוֹשֵׁב אִם רַק הָיָה לִי כַּמָּה אֶלְפֵי
דוּלָרִים, כְּבָר הִיִּתִּי עֲשִׂיר גְּדוֹל נְטוּל חוֹבוֹת וּדְאָגוֹת, וְהִנֵּה בְּקִשִּׁי
יֵשׁ לִי כַּמָּה שְׁקָלִים לְשִׁבּוּעַ, בְּקִשִּׁי יֵשׁ לִי לְפָרְנֶסֶת בְּנֵי בֵּיתִי, אֵין לִי
לְשֵׁלֶם חֲשָׁמַל, גָּז, מִים, מִסִּים וְכוּ', אֲנִי מְלֵא צְרוֹת וַיְסוּרִים, וְהוּא
מְקַנָּא בְּעֲשִׂיר. אֲבָל שׁוֹכַח שֶׁדְּבַר אֶחָד הוּא כֵּן יְכוּל, יֵשׁ בִּיכָלְתוֹ
לִישֵׁן בְּרִגְיַעַה עַל מִטָּתוֹ הַרְעוּעָה אֲמָנָם, וְעַל מִזְרָן קְרוּעַ וּבְלוּי מִנַּח
עַל גְּבִי הַקְּרָקַע כְּמַעֲט וְכוּ', אֲבָל לְכָל הַפְּחוֹת יֵשׁ בִּיכָלְתוֹ לִישֵׁן
הַיֵּטֵב, כִּי אֵין לוֹ דְאָגוֹת, אִף שִׁיכְנֶס אִיזָה גָּנֵב, מַה יְכוּל כְּבָר לְגַנֵּב?
דְּלִי, מִטְּאַטָא, כַּמָּה פְּתוֹת יְבִשׁוֹת וְכוּ', מַה יֵשׁ לוֹ לְקַחַת מִמֶּנּוּ?!
אֲבָל הָעֲשִׂיר אֵינוֹ יְכוּל לִישֵׁן בְּרִגְיַעַה, וְהוּא מְלֵא דְאָגוֹת מְרַבָּה
נְכֻסִים מְרַבָּה דְאָגָה' (אָבוֹת ב, ז), עֲשֶׂה אֵת בֵּיתוֹ כְּבֵית סְהַר עִם
סוּרְגִים סְבִיב, אֲזַעְקוֹת, חֲשָׁמַל וּפְנִסִים, וְחֵי בְּפִחְדִים וּבְחֻשְׁשׁוֹת כָּל
הַזְּמַן, שֶׁהִנֵּה יְבוֹא שְׁתַּפּוּ אוֹ פּוֹעֲלָיו וַיִּגְנְבוּ מִמֶּנּוּ, וּכְשֶׁמִּפְסִיד כֶּסֶף
הוּא נִשְׁפָּר לְגַמְרֵי. אֲנַחְנוּ עָנִיִּים אֵינוֹנּוּ יְכוּלִים לְהַבִּין אֵת זֹאת וְכוּ',

וחושבים: הלא יש להוא כל השכלולים של עולם הזה, רכב, בית מפאר וכו', כל תענוגות העולם הזה, אבל באמת הוא מלא דאגות. העני דאגותיו קטנות, העשיר — דאגותיו גדולות מאד. אין משג כזה שאדם לא יסבל סבל בעולם, אין אדם בלי דאגות, כל אחד ואחד בזה העולם סובל צרות ויסורים ומרירות.

רבנו ו"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן קיב): העולם אומרים שיש עולם הזה, אני אומר שאין משג כזה עולם הזה, יש או גיהנום או גן עדן, עוד לא ראיתי אדם שיש לו עולם הזה, אומרים חכמינו הקדושים (נלקוט בראשית כ): אדם — לעמל יולד, זכה — עמלו בתורה, לא זכה — עמלו בדברים בטלים, אדם צריך לעמל, אדם צריך לסבל סבל, אילו צרות ויסורים ומרירות עוברים על בני-אדם בזה העולם, הן עניים, הן עשירים, כלם סובלים צער ויסורים. יש בני-אדם שנכנסו בחובות פאלו, שרוצים לקחת מהם את דירתם וכו', ונשברו כל-כף, שרוצים למכר את דירתם, וחושבים שבזה שיעשו כן, יהיה להם מהיכן לשלם חובותיהם, ושוכחים שבזה יהרסו את חייהם, כי אז גם קורת גג לא תהיה להם, ויצטרכו לילך לגור באהלים, רחמנא לצלן. ובנדאי צריך לפרע את החובות, אבל יש עצות אחרות וכו' לזה, יש עניים סובלים עניות ונדחקות, שאין יכולים לתאר ולשער, יש עשירים מנהלים גדולים למאות פועלים, והם גם מלאי צרות ומחלוקות.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אם רוצים לדבר מהצרות והיסורים שיש בעולם, יכולים לדבר שעות לאין ספור, ישנם רוקים שאין להם שדוף, שזהו הצער הגדול ביותר, כי אין עוד צער כצערם של רוק ורוקה, שמסתובבים אמללים, ועוברים כל העברות שבעולם, אשר אין סבל קשה מזה, וישנם שהתחתנו ואין להם שלום בית, ומר להם מאד, הבית נתהפך לקללה, תמיד יש מריבות בבית, הבעל והאשה אינם משתוים ביניהם, משפילים זה את זה וכו', ישנם זוגות שהתחתנו ואין להם ילדים, אשר הם חשוכים כמתים.

וספר מוהרא"ש נ"י: בהיותי ילד כבן אחת עשרה, היה לי

מלמד מצין, מסור מאד לתלמידים, ובכל שבת אחר הסעדה היינו באים לביתו וכו', במקום לילך לשחק. ולא היו לו ילדים, והיה מספר לנו: אינכם יכולים לתאר צערו של אדם שאין לו ילדים, והיה מוכן לשלם מליונים, שיוכל לנצל לילדו את הנעלים, ולשרוף לו את השרוכים; ולא הבנו את דבריו אז, אשר כל-כף השתוקק לילד משלו. וזהו ספור של לפני פארבעים וחמש שנים, ועד היום מהדהד באזני קולו של אותו מלמד וכו' וצערו הרב.

והנה הקדוש-ברוך-הוא עוזר ויש ילדים, איזו שמחה צריכה למלא לבו של אדם, אבל יש לאדם צרות רבות מילדיו, ומוציאים אותו מדעתו, עד שמר לו ממנות וכו', יש בני-אדם שסובלים מילדיהם יסורים גדולים, שהקדוש-ברוך-הוא ישמר את עם ישראל, שלא גדע מה זה צער גדול בנים, אשר יכולים ממש להוריד חיי הוריהם שאולה.

בהיותי ילד, ספר מוהרא"ש נ"י, זכורני שהיה לנו שכן, והיו לו ילדים רעים, ובפרט בנו הבכור, שכל-כף הציק לאביו, כל-כף צער אותו, עד שהאבא היה צועק תמיד: "אתה עוד תגרם למותי" וכו', והיה הבן מחציף פניו וכו', ולבסוף האב קבל התקפת לב, והלך לעולמו.

אילו צרות ישנן בעולם, השם ישמר, אין אדם שלא יעברו עליו צרות ויסורים. חכמינו הקדושים אומרים (ילקוט איוב תתקטו): הקדוש-ברוך-הוא מביא יסורים על הצדיקים בעולם הזה, כדי שיירשו עולם הבא, מה בני-אדם שסובלים יסורים, על אחת כמה וכמה איך צדיקים סובלים יסורים. יסורים יש לכל אדם, ואף אחד לא יאמר שהוא נקי מזה, אדם הולך לבית-הכנסת, ולפתע מבזים אותו, משפילים אותו וכו', בא לביתו יש לו צרות מאתו, מילדיו, בעל המכלת אינו חפץ למכר לו מרבוי חובותיו, כל אחד וצרותיו הוא, ומה יאמרו הצדיקים שצריכים לסבל יסורי תפת?! אף-על-פי-כן אומרים חכמינו הקדושים (בראשית רבה, פרשה ט', סימן ח'), "והנה טוב מאד" — זו מדת יסורים, שעל ידם באות הבריות לחיי

העולם הבא; אם היה אדם יודע מה הם יסורים, ומה מנגים מעוונותיו, היה צועק: עוד ועוד תתנו לי. הקדוש-ברוך-הוא אומר ליצחק: "אלקי אברהם ואלקי יצחק", שואל רש"י: איך מיחד השם יתברך שמו על אדם כשהוא חי, הלא אין הקדוש-ברוך-הוא מיחד שמו על החי, כי כל זמן שאדם חי, אין יכולים לומר ששורה עליו השכינה, כי הנה הוא דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, וה' ישמר יכול לפל בחלישות הדעת כזו, שאחר-כך יתרחק ממנו יתברך, או יכול לחזור בתשובה, ולפתע יבוא איזה חסר דעת, ויכניס בראשו הכלים ודמיונות, ולבסוף חוזר בשאלה, חס ושלום, על-כן כל זמן שאדם חי, אפלו הצדיק הגדול, אומר הנביא (איוב טו, טו): "הן בקדושי לא יאמין", הקדוש-ברוך-הוא לא מאמין באף אחד, הנה יכול להיות אדם צדיק הכי גדול, והנה מרב צער ועגמת נפש יכול כל-כך להשבר, עד שרחמנא לצלן, מנתק עצמו לגמרי מהקדוש-ברוך-הוא. ואם-כן פלא הוא, שאצל יצחק כתוב "אלקי יצחק", כשעדין היה חי? אלא אומר רש"י: יצחק עור הנה, וכלוא בבית, ואין סכנה שיראה איזה דבר טמא וכו', וממילא לא יבוא איזה שוטה, וידבר בפניו נגד הקדוש-ברוך-הוא. וממי מדבר כאן? מיצחק אבינו! כמו-כן אלו הצדיקים הדבוקים בהקדוש-ברוך-הוא, שגדלתם — אין לתאר ולשער כלל, אבל באים נחשים ועקרבים, דבים ואריות, ומדברים עליהם כל דבר אסור, נושכים אותם, מוציאים עליהם שם רע וכו', בשעה שאינם מכירים כלל את הצדיק, ואין לכם שיכות אליו, ואיך ידברו עליו?! אבל אם אלו הצדיקים מתזיקים מעמד, הקדוש-ברוך-הוא שורה אצלם, ואוי לו למי שיקל בכבודם. ולכן בעת שעוברים יסורים על האדם, הוא צריך להתחזק ולא להשבר. ואומרים תכמינו הקדושים (לקוט דברים תתלו): חביבין יסורים לפני הקדוש-ברוך-הוא, ששמו חל על מי שהיסורים עליו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שספר לו יהודי, שהכיר את אחד מאנשי שלומנו באומן, יהודי עשיר גדול, וכל יום חמישי חלק לעניים תלושים, שילכו עמם אל האטליז לקבל עופות לשבת, וכן

למאפיה לקבל חלות לשבת, וכן אל המכלת לקנות עוד מוצרים לשבת, וכן נהג זמן הרבה מאד, "אוהבי עשיר רבים" (משלי יד, כ), אומר שלמה המלך, על-כן היו לעשיר הזה הרבה מאד מעריצים עניים שאהדו אותו ולא־הקביו נחשבו. ויהי היום נהפך הגלגל, ואותו עשיר ירד מנכסיו, והצרוף לחדל מדרפו הטובה וכו', כי בקשי היה לו מה לאכל. ובמקום שהעניים ישתתפו בצערו, במקום לחזקו ולעודדו, עוד החלו לבזותו: גנב, צבוע, קמצן וכו', עד שאותו עשיר נפל בדעתו לגמרי, ולא יכול היה יותר, ואמר: "רבונו של עולם, אתה לבד יודע, שפשהיה לי נתתי לכלם" וכו', אבל ההצקות וההטרדות מצד העניים המשיכו, ובזוהו הלאה והלאה, עד שהתכנס בחדרו, ולא רצה לצאת משם. והיה אחד מאנשי שלומנו שראה מה קורה פה, איך מבזים אדם על לא דבר, ומשיבים לו רעה תחת טובה, ועל-כן החליט לבקרו בביתו ובא אליו. והאשה והילדים אמרו לאורח: לא יעזר לך, כי בעל הבית אינו רוצה לדרבן עם אף אחד. ובכל זאת התעקש להכנס וכו' והכניסוהו, משראה בעל-הבית את האורח, החל לבכות ואמר: "ראה כיצד פוגעים בי ומשפילים אותי עד עפר" וכו', ענה לו האורח: כל מה שעובר על האדם בזה העולם, הכל רק נסיונות קשים ומרים, מהשמים נסו אותך בעשירות, רצו לראות אם תהיה עשיר — מה תעשה בעשירותך וכו', ואכן הוכחת את עצמך לטובה, היה לך כסף, חלקת לעניים למזון, לבשר ודגים לשבת, נתת להם לחגים ומועדים, ונהגת כראוי. עתה רוצה הקדוש-ברוך-הוא לנסותך בעניות, וחפץ לראות איך תחזיק מעמד כשעוברים עליך יסורים, כשכלם צועקים עליך: "גנב, גזלן, קמצן", ומגדפים אותך, ולכן ראה לעשות לי טובה, ולעצמך טובה, ולהקדוש-ברוך-הוא טובה, ותראה ותוכיח, שגם בעניות אתה מחזיק מעמד כראוי, ואל תשבר מכל הבזיונות שמחורפים ומבישים אותך, לך לבית-הכנסת, ותמשיך לברח אליו יתברך, ואל תתיחס לכל אינשי דלא מעלי.

ונזכח אותו בעל-הבית שחברו צודק, וצית אותו. ויצא מהבית, והלך לבית-הכנסת להתפלל וללמד, ואף שצעקו עליו: שקרן, גנב

וכו', לא שֶׁתִּלְבּוּ, וְשָׂמַח מְאֹד שֶׁמִּקְבֵּל בְּזִיּוֹנוֹת, אֲשֶׁר זֶה לוֹ לְכַפֵּרֶת עֲוֹנוֹת, וְלֹא אַרְךָ זְמַן רַב, וְרָאָה הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁעֲמֵד בְּנִסְיוֹן הַעֲנִי, וְגִלְגַּל חֲזָרָה אֶת הַגִּלְגַּל, וְנַעֲשֶׂה עֲשִׂיר בַּשָּׁנִית.

וְסִיּוּם מוֹהֲרָא"ש ג"י וְאָמַר: אִם עוֹבְרִים עַל הָאָדָם עֲנִיּוֹת וְדַחְקוֹת, בְּזִיּוֹנוֹת וְחֲרוּפִין וְשִׁפְיכוֹת דָּמִים, אָסוּר לוֹ לְהִשָּׁבֵר, אֲלֹא יֵדַע שִׁישׁ בְּזֶה כְּוִנָּה עֲמֻקָּה.

וְהַמְשִׁיף מוֹהֲרָא"ש ג"י וְאָמַר: מִיּוֹם שֶׁהִתְקַרְבְּתִי לְרַבְּנוּ ז"ל, אָמַר לְכֶם בְּרַבִּים, אֵינִי זוֹכֵר שֶׁהָיָה לִי יוֹם טוֹב, מִיּוֹם שֶׁהִתְחַתַּנְתִּי אֵינִי זוֹכֵר יוֹם טוֹב, עֲבָרָה עָלַי עֲנִיּוֹת וְדַחְקוֹת, שְׁלֹא הָיָה לִי מָה לְאָכַל, פְּשׁוּטוֹ כְּמִשְׁמְעוֹ, סְבִבְתִּי עַל הַבָּתִּים, חֲזָרְתִּי עַל הַפְּתָחִים, וְאִיזוֹ מְרִירוֹת עֲבָרָה עָלַי, אֵינִי לְתֹאֵר וְלִשְׁעַר כָּלָל, צָרוֹת צָרוֹרוֹת וּמְרִירוֹת שֶׁעָבְרוּ וְעוֹבְרוֹת עָלַי, וּמָה שֶׁסָּבַלְתִּי וּמָה שֶׁאֲנִי סוֹבֵל, וְאֵילוּ בְּזִיּוֹנוֹת הָיוּ מִנֵּת חֲלָקִי, וְאִיזוֹ שִׁפְיכוֹת דָּמִים שֶׁפָּכּוּ אֶת דָּמִי, וְהִכַּל מִפְּנֵי מָה? מִחֲמַת שֶׁעֲשִׂיתִי טוֹבוֹת לְאֲנָשִׁים, וְהִדְפַּסְתִּי סִפְרֵי רַבְּנוּ ז"ל וְהַפְצִיתִים, וְכֵן הוֹצֵאתִי אֲנָשִׁים מִהַשְּׂאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתּוֹ, וּמִסִּרְתִּי נִפְשֵׁי, גוּפֵי וְזַמְנֵי בַּעֲבוּרָם, וְאַחֲרֵיכֶן נִתְהַפְּכוּ לְדַבֵּר עָלַי כָּל דָּבָר אָסוּר. וְכֵן גָּמַלְתִּי אֵינִי סֹפֵר טוֹבוֹת לְבִנְיָאָדָם, חֲתַנְתִּי אוֹתָם, דָּאֲגַתִּי בַּעֲבוּר כָּל צָרְכֵיהֶם, חֲתַנְתִּי אֶת יְלָדֵיהֶם, וְנִתַּתִּי בָהֶם אֲמוּנָה, וְלִבְסוּף נִתְהַפְּכוּ עָלַי לְשׁוֹנָאִים. וּמָה שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ עִתָּה, שְׂאִין לִי אֵף אַחַד בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק לְבִרְחָה אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא! יִסּוּרִים מְמַרְקִים עוֹוֹנוֹ שֶׁל אָדָם, וְעָלְיוֹ לְשִׂמְחָה עִם הַיִּסּוּרִים. יֵשׁ מְאֹמֵר חַז"ל (תַּנְחוּמָא תַּצֵּא ב'): צָרִיף אָדָם לְהַחְזִיק טוֹבָה לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּזַמַּן שֶׁהַיִּסּוּרִים בָּאִים עָלָיו, וּמִדּוּעַ? כִּי הַיִּסּוּרִים מוֹשְׁכִים לְבוֹ אֶל אָבִיו שֶׁבְּשָׂמִים. הַיִּסּוּרִים, מְרַצִּים יוֹתֵר מִהַקְּרַבְנוֹת, שֶׁהַקְּרַבְנוֹת בְּמִמּוֹן וְהַיִּסּוּרִים בְּגוּף. וְאִם יֵשׁ לָךְ יִסּוּרִים תִּשְׂמַח. וְכִמְאָמְרָם ז"ל (תַּנְחוּמָא יתרו טז): יְהֵא אָדָם שִׂמְחָה בְּיִסּוּרִים יוֹתֵר מִהַטוֹבָה, שְׂאֵלוֹ אָדָם בְּטוֹבָה, אֵינִי נִמְחָל לוֹ עוֹן שֶׁבִּידוֹ, וּבְיִסּוּרִים נִמְחָל לוֹ. אִם אָדָם סוֹבֵל יִסּוּרִים — זֶהוּ לְכַפֵּרֶת עוֹנוֹת. מָה שֶׁנֶּשֶׁן וְעֵין — עֲבָד יוֹצֵא בָהֶם לְחֵרוֹת, יִסּוּרִים שֶׁמְמַרְקִים כָּל גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, שִׂיוֹצֵא אָדָם לְחֵרוֹת.

וספר מוהרא"ש נ"י, על יהודי אחד, שסבל יסורים גדולים, אשר אין לתאר ולשער כלל, היתה לו עניות, חובות, עגמת נפש מהילדים, עד שהתפוצץ לבו מצער, יום אחד אמר לאשתו: איני יכול יותר, אני חש שנשמתי פורחת. וענתה לו: הנה יש חכם גדול, ורבי שלום שרעבי שמו [הרש"ש], לך אליו. ואותו חכם היה דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, ומיחד יהודים, וישב בחדרו כל היום, למד תורה בהתמדה רבה וכו'. והיהודי הנ"ל מרב צרות ויסורים, במר לבו ובשכרונו פי גדול מאד, שכלם דברו עליו כל דבר אסור, וסבל חרפת רעב וכו', הלך לרש"ש. ונגש לחדרו שהיה לומד שם ומחדש חדושים, ונקש על הדלת. הרבנית פתחה את הדלת, ואמרה לו: שב כאן והמתן, עד שייסיס הצדיק ללמד, פי איני יכולה להפריעו באמצע למודו. וישב אותו אדם, ומרב צער ודכדוך אמר לעצמו: אם החכם הזה אינו עוזר לי, נשמתי פורחת מרב צרות. ותוך כדי שישב נרדם וחלם חלום, שהוא נמצא בשדה ענק פתוח, ומתחיל לילך קדימה בלי סוף, ואינו יודע איך לחזור, ותוך כדי הליכתו שמע, שמגיעות עגלות עגלות, ובהן מלאכים שונים, מלאכים שמנים, מלאכים לבנים וכו', ואחר-כך ראה עגלות ובהן מלאכים חגרים וסומים וכו' וכו', ואינו יודע להיכן הולכים, הוא הולך קדימה וגם הם ממשיכים וכו', אחר-כך עברו עגלות עם מלאכים שחורים, ושמנים וכו', וחסש והיה ירא מאד, ואחר-כך הגיעו עגלות עם מלאכים קטנטנים, חגרים, סומים, אלמים, שחורים, ונסעו כלם קדימה, והוא הולך והולך וכו', עד שהגיע לאיזה מקום, והיו שם מאזנים גדולים, וכלם עצרו. ושאל מה זה? וענו לו: כאן זה הבית-דין של מעלה, ודנים את האדם מה עשה. ושאל: את מי דנים עכשו, וענו לו: אותך. הניחו על כף מאזנים אחת את המלאכים הלבנים, ומי הם היו? כל המצוות שעשה וכו', והמלאכים הרזים סמלו את כל התפלות שלא בכונה, וכל המצוות שאינן כראוי, והם היו על כף מאזנים אחת, ועל כף המאזנים השניה: מלאכים שחורים ושמנים — עברות גדולות, והשגגות — המלאכים השחורים הקטנים וכו', והכריעו המלאכים השחורים, והוא עומד בפחד ורואה, שכף המאזנים של השחורים הכריעה את

הלבנים, ולפתע יוצא פרוז מבית-דין של מעלה, שאמר: רגע, הביאו את היסורים שלו. החלו להביא את יסוריו, אשר באמור, עברו עליו בחיים כל-כף הרבה צרות, יסורים ומרירות, והניחו על המאזנים של המלאכים הלבנים, ואט אט הביאו שקיות עמוסות עם צרות ויסורים שסבל, והחלו להכריע ולהכריע, אבל ה'ה עוד מעט לטובת המאזנים של השחרים, ושאלו: זהו זה? וענו בחיוב. עכשו צריכים לדון, והחל לצעק באמצע השנה: אוי, עוד יסורים, עוד יסורים, הלואי היו לי עוד מעט יסורים. ותכף כשצצק, הרבנית יצאה, ורבי שלום שרעבי תפסו, ושאלו: מה אתה? ! מה אתה צועק וכו', והתעורר מהשנה, ושכח שיושב בחוץ וממתין לרב שיקבלו, כי נרדם תוך פדי המתנה. ומשהתעורר נוכח שהיה הכל חלום, אזי נבהל מאד. ושאלו ר' שלום שרעבי זי"ע: מה אתה רוצה ממני? ! וענה: רבי, אינני רוצה כלום, אני שב הביתה, אין לי יסורים, כי ראה מהי מעלת היסורים, אשר ממרקים גופו של אדם, והרי הם לכפרת עוונות.

אך דא עקא, שאדם אינו מסגל לזה, וכשיש לו יסורים הוא חש שאינו יכול יותר. אך אם היה אדם יודע מה היסורים גורמים לו בעולם העליון — היה שש ושמח עמם. חכמינו הקדושים אומרים (ילקוט איוב תתקח): איוב, אשר סבל יסורי תפת, אבד את אשתו, את ילדיו, אבד את כל עשירותו, והיה, רחמנא לצלן, כל גופו מלא פצעים, ולא יכול היה להחזיק מעמד, אזי החל לדבר נגד הקדוש-ברוך-הוא, אומרים חכמינו הקדושים (שם): איוב אלילא קרא תגר כשבאו עליו יסורים, כשם שאומרים עכשו: אלקי אברהם, אלקי יצחק, אלקי יעקב, כך היו אומרים אלקי איוב. כל יום אנו אומרים שלש פעמים בשמונה-עשרה: אלקי אברהם, אלקי יצחק ואלקי יעקב, ומדוע? כי סבלו כל-כף הרבה צרות ויסורים; אברהם אבינו אינה סבל סבל בחייו, עשרה נסיונות קשים ומרים נתנסה בהם ועמד בכלם, יצחק אבינו — אילו יסורים סבל, היה לו בן — עשו, רשע מרשע, נואף, גזלן, רוצח וכו', איזו בושה לאב שיש לו בן כזה. יעקב אבינו אילו צרות ויסורים סבל: צרת

עשו, צרת לבן, צרת רחל, צרת שמעון, צרת דינה, צרת יוסף, כל חזיו היו מסכת של סבל גדול, אבל החזיקו כלם מעמד, האבות הקדושים לא נשברו כלל וכלל, אלא ברחו להקדוש-ברוך-הוא, אומרים חכמינו הקדושים: אלמלא היה איוב קורא תגר כשבאו עליו היסורים, כשם שאומרים עכשו אלקי אברהם, יצחק ויעקב, היו אומרים אלקי איוב. למדים מכאן, שלפעמים צריך אדם לסבל יסורים ואסור לקרא תגר וכו'. ישנם בני-אדם הסובלים סבל תמידי, עד שבכל פעם צץ איזה רשע ומדבר עליהם כל דבר אסור, בכל פעם צצה איזו צרה בבית, ובכל פעם סובלים סבל אחר, ועל-ידי שזוכים להחזיק מעמד — זו עקר מעלתם ותוחלתם.

ולכן, אמר מוהרא"ש נ"י, כשעוברים על האדם יסורים, עליו להתחזק בכל מיני אפנים שבעולם. אף שקל מאד לומר לאדם — תתחזק, כשהוא בעצמו סובל היסורים וכו', אבל הגמרא מספרת (ברכות ה:) על רבי יוחנן, שהיו לו עשרה ילדים ומתו כלם בחזיו, ועם כל זאת התחזק וחזק אחרים. כמו-כן אין עוד סבל בעולם לאב, שצריך לראות שכל ילדיו התחתנו ובנו משפחה, חוץ מבן אחד, שאין לו עדין כלום, דבר זה אין יכולים לתאר ולשער במח, איזה צער ויסורים, איזה דכאון הוא זה, איזה סבל הוא סובל, ומה עובר על האדם? ! ובמקום שייסבל את סבלו, אזי משליך את סבלו מנגד, והולך לחזק יהודים שבורים, יהודים שעובר עליהם קשי פרנסה, הוא מדבר עמהם, מעודדם ומחזקם, יהודים שאין להם שלום-בית, מחזקם ומעודדם, ועושה ביניהם שלום וכו', ואינו עוזבם עד שמשלימים ביניהם, מוסר נפשו לזוג זוגים, ואף-על-פי-כן עובר עליו צרות ויסורים, מוציאים עליו שם רע, מזלזלים בו, איזה צער ועגמת נפש יש לו, והוא ממשיך בעבודתו עבודת הקדש, אשר דיקא אדם שלומד על בשרו מנת היסורים, הוא יכול לחזק אחרים. וכן מצינו אצל מוהרנ"ת ז"ל, שעברו עליו כל-כף הרבה משברים בחיים, כל-כף הרבה סבל שסבל, ועם כל זאת חזק את כלם. ולכן עלינו לראות מאד מאד להתחזק ולא להשבר משום דבר, ואדרבה מצוה גדולה מאד לחזק אחרים.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר הבעל-שם טוב הקדוש זי"ע, שהיה דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, ולא שכח ממנו יתברך כרגע, עם כל זאת, פעם נפל כל-כף בדעתו, עד שחשב כי כלו כל הקצין — "אם עוברים עלי כל-כף הרבה צרות ויסורים, מסתמא הקדוש-ברוך-הוא אינו רוצה בי", מחשבה כזו נכנסה בלב הצדיק הקדוש, ותכף כשהיה כל-כף שבור, לפתע פתאם נכנס תלמיד, והחל לחזק: "רבי, תתחזקו, תתחזקו. רבי, הקדוש-ברוך-הוא בודאי לא יעזב אתכם". ובאותו רגע הכניס ברבי מחין עליונים, שקרבו אל המדרגה הכי עליונה.

וכן אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קכו), שאנו מוצאים, בכל מקום שתלמידי רבי שמעון בר יוחאי חזקו את רבם ואמרו לו: "זכאה אנת, אשריך רבי, אשריך שגלית לנו תורה כזו, אשריך שאתה מחזק אותנו", היתה הרחבת הדעת לרבי שמעון, ואמר עוד תורה ועוד תורה. נמצא מכאן מהי גדלתו של תלמיד המחזק את רבו.

הקדוש-ברוך-הוא יעזר, ברוך מוהרא"ש נ"י, שתזכו תמיד לחזק זה את זה, אשר זו המצנה הגדולה ביותר, ובפרט בשעה שעוברים על פלוני יסורים ומרירות, תחזקו איש את רעהו, אשר אין מצנה גדולה יותר מזו.

ודבר זה צריכים להחזיר בילדים בעודם פעוטים, לידע חשיבות עזרה לזולת, עשיית חסד וסיוע לכל אחד ואחד, כל יום ויום שישתדלו לעזר לכל נדבא ונצרך. וכן אם רואים פלוני עצוב ומדכדך, שעוברים עליו משברים בחיים, יראו לחזקו ולאמצו ולא להשפילו, חס ושלום. עוד מגיל צעיר צריך להחזיר בילדים לאהב את הבריות, ואם רואים ילד אחד נרדף מאחרים, צריכים לעזור יותר מכלם.

וספר מוהרא"ש נ"י: בהיותי ילד צעיר מאד כבן שש שבע וכו', אהבתי מאד ילדים, ותמיד עזרתי לאמללים, ולא לו שנדחקו לפנה, אלו שהיו בשולי החברה, ונהגו החברים לרדפם ולהציקם.

אמי, עליה השלום, דאגה בעבורי לכל צרכי, ותמיד נתנה לי שקית עם מיני מתיקה, אף שחיינו בדחקות ובענינות גדולה, אבל השתדלה להשלים לי כל חסרוני, ותמיד התבוננתי היכן ישנו חבר נרדף, והייתי מביא לו משלי, או אם היה מישהו חלש בלמודיו, שהתקשה בקריאה וכדומה, השתדלתי לעזור. או אחד שלא ידע להכין את שעורי הבית שלו, עמדתי לו לעזר, העקר שלא יקבל גזיפה מהמלמד וכדומה, ולא יסבל סבל מיתר. ושני דברים אלו בלטו אצלי בהיותי ילד: אהבתי לעזר דיקא לילדים נכשלים, לחזקם ולעודדם, ואהבתי לילך לראות לזיות. וזה היה טבוע אצלי מהיותי ילד, הגעתי תמיד עד בית הקברות, והיו נזופים בי ומגרשים אותי, אבל אני התחמקתי וראיתי מה עושים עם אדם, חופרים קבר ומכניסים את הגופה ומכסים בעפר, ומאז נחזקה בי התכלית הנצחית, וכי למה צריך לריב ולהרבות במחלקת?! הלא הסוף הוא ששוכבים באדמה וכו'. ובדאי משהתקרבותי לרבנו ז"ל, זה עזר לי מאד בכל הסבל שעברתי והיסורים שהיו מנת חלקי, פי קבלתי ואני מקבל הכל באהבה, כשחקוק עמק במחי התכלית הנצחית, שהעולם הזה הוא רק מעבר לגבי העולם הבא. ועל-כן צריך להחדיר מקטנות בילדים לסייע לכל נדכא ונצרך, וכן הלאה כשגדלים, שיהיו רגילים לעזר לכל חבריהם.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: הגה עזרנו הקדוש-ברוך-הוא, שיש לנו קבוצת כל-כף קדוש, קבוצת כל-כף טהור, אנשים המסורים בלב ונפש לדבר רבנו ז"ל, על אף כל היסורים שאנו סובלים, הקבוצת פורח ומשגשג, ועלינו לשמרו מאד מאד, ולהרבות בו בגמילות חסדים, שמשפחה אחת תסייע לזולתה בכל מה דאפשר, ולהזהר מאד מתפוחים רקובים, תולעת אחת המכרסמת בתפוח, עלולה להרקיב את כל ארגז התפוחים, ועל-כן צריך לעקר את התולעת הזו, שעלולה להרס את הפנים הנפלאה שלנו. ראיתי במו עיני, ארבעים וחמש שנה שאני לומד, ברוך השם, ספרי רבנו ז"ל. היכן שנכנס ליצן אחד לאיזה בית-הכנסת, הוא הרס כל חלקה טובה, פלה את כל הטוב והנעם. ולכן עלינו לראות שאצלנו לא יכנסו

לצים, חס ושלום, אשר כבר אמרו חכמינו הקדושים (ילקוט ישעיה תלו): קשה היא הליצנות, שתחלתה יסורין וסופה כליה; וכן אמרו (עבודה זרה יח:): כל המתלוצץ — יסורים באין עליו, ואמר ליה רבא לרבנן, במטותא מינייכו דלא תתלוצצו, דלא ליתו עלייכו יסורין; אצלנו ב"היכל-הקדש" רק מחזקים זה את זה ועוזרים זה לזה, ורק חפצים לעשות נחת רוח להקדוש-ברוך-הוא. ואיזה נחת-רוח יותר גדול אצלו יתברך, כשרואים אחד הנמצא במצב קשה, במצב עגום ומדכדך ועוזרים לו, ואם אי אפשר בכסף, אפשר במלה טובה — לתזקו ולעודדו ולהסביר לו פנים בחינה ובשמחה, אשרי השומע דבורים אלו, ומקים אותם בשלמות!

כעס

מוהרא"ש נ"י אמר: כעס מהו? עבודה זרה, רחמנא לצלן, כמו שאומרים חכמינו הקדושים (זהר חלק א' כז:): כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה; כי כשאדם מאמין שהכל ממנו יתברך, הוא סבלן גדול. מאין באה עצבנות, שאדם מתרגז ומתמלא חמה מכל ענין קטן, ויש כאלו שנכנסו כל-כף בכעס, עד שמרימים ידים זה על זה, ובפרט בבית קורה, שהילדים מרגיזים את ההורים, ומוציאים אותם מפליהם. מה יעשה האדם כדי להתגבר על הכעס, שלא להתרגז על ילדיו בפרט ועל כל אחד מישראל בכלל? אלא כשיכניס את הקדוש-ברוך-הוא בתוך חיו, וידע שהוא יתברך מחיה ומנהיה ומקים את כל הבריאה כלה, ויתחיל להתבונן: "הנה הייתי רוק או רוקה, לא היה לי בחיים כלום, התחננתי, ונתן לי הקדוש-ברוך-הוא מתנות — ילדים, אשר זו המתנה היפה ביותר, עלי להצריך את המתנות הללו, לשמח בהן מאד. והנה במקום להשתעשע עמהם, לראות את הטוב והיפי בהם, במקום להגביה את הילד והילדה, אני מפה אותם, מתמלא חמה עליהם". ולא זו

בלבד שהאב והאם נופלים במדת הכעס, אלא גורמים לילדים לחקותם, ואזי גם הילדים נרגזים, וחלילה וחס, מעזים להתחזף להורים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר מדת הכעס גורמת לילדים להטפש. וכך אומר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות בנים, סימן קז): הבנים שוטים — כשאביהם כעסן; מה הפשט בזה? כי דרך של ילד, שרוצה תשומת-לב, שואל שאלות, מתענין — מה זה? כיצד ואיך? חפץ בהסבר, האב — אין לו סבלנות, האם עסוקה בטרדות שונות, ובמקום לענות תשובות, הם כועסים ומתרגזים, אזי הילדים נעשים שוטים, אינם יודעים, ומתמרדים. אף אם היתה להורים סבלנות לילדיהם — הנה הכל נראה אחרת.

והבהיר מוהרא"ש נ"י, כיצד זוכים לסבלנות? על-ידי אמונה, לידע שאנו בידינו יתברך, והוא יתברך נתננו מתנות נפלאות כאלו, אזי יש להעריכם, ולהסביר לילדים מקטנות, לחנכם מגיל צעיר בדבורי אמונה, לדבר עמהם מהשגחה פרטית וכו' וכו', וכן להגביה אותם, לשבחם ולפארום. רואים ילד בוכה — לחזקו, לשיר לו שירי אמונה. אם בבית ידברו תמיד ממנו יתברך, ההורים ידברו ביניהם מאלקות, מאמונה, אזי גם הילדים יקלטו תמיד אמונה, וידברו מאמונה והשגחה תמיד, איזה גן-עדן יהיה בבית זה? איזה חנוך מצלח הוא זה? והחיים כך נינוחים ושלווים, ללא כעס ועצבים. וכן אשרי לתלמוד תורה כזה ולבית-ספר כזה, המשתיתים את חנוכם על יסוד האמונה, אשר אז המתחנכים רגועים וסבלניים, ופעל יוצא — התלמידים שלווים להפליא, והסבלנות גר לרגלם.

והפליג מוהרא"ש נ"י במעלת מוסדות החנוך ביבנאל, אשר שם עקר החנוך — הן בפעוטון והן בגן, הן בחדר והן בבית-ספר, מגיל קטן ביותר, כבר מחדירים בילדים את הקדוש-ברוך-הוא, ומדברים עמהם המתחנכים והמתחנכות דבורי אמונה והשגחה פרטית, והתוצאות נושאות פרי, אשר הילדים גדלים בריאים בנפשם, בגופם ובשכלם, בשלוח הנפש נפלאה, ברגיעה ובנחת;

אשרי ההולך בדרך זו, ומחדיר בעצמו ובסובבים אותו אמונה פשוטה ומזככת, או אז יזכה להתרחק ממדת הכעס המגנה, ויבוא לסבלנות נפלאה.

כַּאִישׁ אֶחָד

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר הנה אנו מרבים לדבר מנקדה זו של אהבה ואחדות, להיות "כַּאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד" (עין רש"י שמות יט, ב), אשר חשיבותה גדולה מאד. ואכן המציאות מוכיחה, שברוך השם, אצל אנשי שלומנו יש אחדות ואהבה גדולה מאד, ועוזרים אחד לשני, אם נולד לפלוני בן למזל טוב, כלם מטים שכם לסייע בעבור סעדת הברית על הצד הטוב ביותר, וכן אם נולדת בת למזל טוב דואגים כלם בצותא לקדוש, יש בר מצוה או חתונה, כלם משתדלים לתן כתר שיהיה הכל פשוטה, אשר גדל הזכות הזו אי אפשר לתאר ולשער, כי אצלו יתברך חשוב מאד החסד שעושות הבריות זו לזו. כמו שאמר הקדוש-ברוך-הוא: חשוב לפני חסד שאתם גומלים זה עם זה יותר מאלף עולות שהקריב לפני שלמה המלך (לקוט השע, רמז תקכב). איך נתן להבין דבר זה? אלא כי כתוב (תהלים פט, ג): "עולם חסד יבנה", כל העולם נבנה על תשתית החסד. וכמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ח'), החסד הוא יהיה הכנור של משיח, שיהיו בו ע"ב נימים, הנגון והשיר שמשיח יגלה לכל העולם יהיה על שבעים ושנים חוטים, שזה כמנין חסד, וזה יהיה היסוד שמשיח יכניס בעולם — חסד, שאחד יגמל חסד עם זולתו, יהיו באחתו זה עם זה, ובזמן שיש אהבה בין הבריות, ומחזיקים עצמם באחדות אחת כַּאִישׁ אֶחָד, אזי חשים את אורו יתברך. בודאי יש הרבה בלבולים וקשיות זה על זה, אף הכל בא מהסמ"ך-מ"ם, שאינו יכול לסבל שתהיה אחדות ואהבה

בין הבריות, ולכן עלינו לראות למסר נפשנו על נקדה זו — נקדת החסד, ואחד יעזר לזולתו.

והביא מוהרא"ש נ"י את אשר ספר רבנו ז"ל מהבת קיסר וכן המלך (ספורי-מעשיות, מעשה ב'), שהבת קיסר ראתה קרח שנפל לתוף המים, ותפסה לו בדפק בידו לבדק אם הוא חי, ואמרה שנשרף מחו, וקרעו את המלח ומצאו שכדבריה כן הוא. ודיקתי, הבהיר מוהרא"ש נ"י, למה כשתוספים בדפק ביד יכולים לידע מה נמצא במלח? אלא היד מרמזת על נתינה, על צדקה וחסד, על עזרה לזולת, אשר לשם כך נבראו הידים, ברגע שהבת קיסר תפסה את היד וראתה שהיא סגורה, הבינה שהמלח שרוף. פי כתוב (במדבר כא, ב): "נתן תתן", פתוח תפתח — אפלו מאה פעמים (עין רש"י דברים טו, ב), יהודי צריך לעזר ליהודי שני, יהודי מכרח לסייע לאחר, ואם אינו רוצה, בודאי יש לו איזה גיד של גוי, ולכן על-ידי היד יכולים להפיר את המלח.

ואם-כן אהבה ואחדות הם היסוד והעקר ביהדות בכלל ואצל רבנו ז"ל בפרט. אף מה קורה? לכל אחד יש ספקות וקשיות וכוותחים זה על זה, כי ישנה מפה מגנה של "מי בראש". התאנה הזו של הכבוד, שאדם רוצה להיות יש, והיא אכן הנגף העומדת למכשול. אף למותר לציין, שכל מתרחרי הריב למיניהם ורודפי הכבוד, לבסוף נופלים ירידה אחר ירידה ונפילה אחר נפילה, עד שנתגלה קלונם ברבים. ואם אדם רוצה בלב אמת רק לעזר לחברו, לו אין חסר מאומה.

ולכן, אמר מוהרא"ש נ"י, עלינו למצא רק נקודות טובות אצל האחר, כי למצא מגרעות אצל הזולת אין זו חכמה, כל אחד מאתנו נולד עם מדות רעות, זה נולד עם מדת הכעס, והוא קפדן וכעסן על כלם, זה נולד עם מדת הקנאה המגנה וכו', אחד יש לו טבע רע שרוצה לשמע כל דבר, והסקרניות מעבירה אותו על דעתו, [אשר על זה כתוב בזהר (עין חלק ב' עה:): מי שיש לו אונים ארכות, בסימן ששוטה הוא], זה יש לו עינים מלכלכות, ותמיד צריך

להסתפל במקומות המטנפים. וכך מדה רעה אחר מדה רעה, אף במה מתבטאת מדת אהבת ישראל? שאינו מסתכל על חסרונות זולתו, אלא מוצא בו נקודות טובות, ורוצה לעזור לכלם, ועושה זאת בפעל, ואינו בבחינת אומר ואינו עושה.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר היה בין אנשי שלומנו יהודי בשם ר' געצל, שהיה עובד השם גדול מאד, וגר באומן, ודרכו היתה להתפלל בקול גדול, וצעק בתפלה בקולי קולות, וזה הפריע לאנשים שהתפללו בשקט, כמו ר' שמשון ברסקי, נכד רבנו ז"ל, וכך היתה תמיד מחלקת ומריבות בקלויז שהיה מול הצינן של רבנו ז"ל. וכמוכן המחלקת מגנה עד מאד, ותוצאותיה — מי ישורם, והחלו לדבר על ר' געצל כל דבר אסור, אזי עלה פעם על הבמה, ואמר: רבנו ז"ל אמר שצריך לדון כל אחד לכף זכות, אפלו רשע גמור, אזי האם אחד שמתפלל בבית-הכנסת של רבנו ז"ל, אותו אסור לדון לכף זכות? והחל לדרש — מה קרה בין אנשי שלומנו שחושדים האחד בזולתו, ואינם עוזרים זה לזה, ושפך את לבו עד מאד, ובתוך דבריו אמר: כשאחד מחלל שבת או אוכל נבלות וטרפות, אצלו מחפשים כל מיני זכיות, הנה יש לו נקדה טובה וכו', ואלו יהודי שומר שבת, לובש ציצית, מניח תפלין, מגדל בניו ובנותיו ליראת שמים וכו', אותו אין צריכים לדון לכף זכות, ולמצא את הטוב שבו!?

וכן הדבר בקהלתנו, אמר מוהרא"ש נ"י, עלינו לדון את כל אחד ואחד מאתנו לכף זכות, בנדאי יש פה ושם דברים הצריכים תקון, אף העקר לאהב את הזולת, ולידע איך להוכיחו באהבה ובאמת, ולנהוג באחדות זה לזה בלב אמת, פי למעלה חשוב רק אמת, וכמו שאמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימנים: ט', קיב), אמת שובר את כל העולמות, אין שום עכובים על אמת, ולכן האהבה והאחדות שבינינו צריכה להיות עם לב אמת, רק בשביל הקדוש-ברוך-הוא, ולא בשביל לחנף את הזולת, שאז זהו שקר גדול, אהבת ישראל אמתית — לעזור לשני עם כוונה אמתית. ולזאת עלינו למסר נפשנו על המדה היקרה של אהבה ואחדות, ואיש את

רעהו יאמר חזק (ישעיה מא, ו), אשר זה היה רצון רבנו ו"ל, שאמר (חיי-מוהר"ן, סימן קפז): תראו להתפלל ולהתקבץ יחד, כי אם תתפללו בכונה, אולי תוכלו להמשיך אותי לכאן עוד פעם; ועל-כן כל פונתי היא רק איך זוכים להוציא מהכח אל הפעל דבר רבנו ו"ל, איך יכולים להחדיר בכל העולם את הגלוי של רבנו ו"ל, איך להחדיר בלבנו את עצות רבנו ו"ל ולמודו, איך זוכים ללמד כל יום חמש ורש"י עם התרגום, איך זוכים ללמד עוד משנה ועוד משנה, וכמו שאנו אומרים במזמור ל': "ארוממך ה' אלקי וגו', ה'עלית מן שאול נפשי" — ראשי תבות מ'שנ'ה', על-ידי למוד משנה אדם מוציא את נשמתו מהשאול תחתית]. ואומרים חכמינו הקדושים (מדרש רבה, פרשה ג'), שאין הגליות מתקבצות אלא בזכות למוד משניות; ולכן דבר גדול ללמד בכל יום פרק אחד משניות, או שנים או שלשה — אשרי המרבה, אשר זה נשאר לאדם לנצח, ואין יכולים לגנב את זאת ממנו, זה נדבק בנשמתו לעד. וכן הענין בלמוד גמרא, אשרי אדם הזוכה ללמד בכל יום דף גמרא, ועוד דף וכן הלאה, וכל המרבה — הרי זה משבח. וכן בלמוד שלחן ערוך ושאר למודים, אשר זה מה שרצה רבנו ו"ל מאתנו, וכן רצה רבנו ו"ל, שנתפלל בכונה ובמנין דיקא, ונקשר את המחשבה אל הדבור, נתבודד להקדוש-ברוך-הוא, נספר לו יתברך כל מה שעובר עלינו וכו' וכו', זה הלמוד של רבנו ו"ל, והאחדות והאהבה צריכה להביאנו רק לכה, שנוזכה לחזק את הזולת, שגם הוא יתחיל ללמד, שגם הוא יתחיל לשמח, שגם הוא יתחיל להתקרב אליו יתברך וכו'.

לזאת, סכס מוהרא"ש נ"י, הבה נתחיל לדון את השני לכה זכות; ולגבי מה שקורה בחוץ, איננו יכולים לעשות דבר, רק להפיץ ספרי רבנו ו"ל, ולדבר עם הזולת דבורי אמונה והשגחה פרטית, אף מה שקורה בתוכינו, בזה אנו יכולים ותיבים לעזר. הנה, ברוך השם, ישנן שמחות בינינו, העקר לעזר ולסיע ולהטות כתף במה דאפשר, כדי שהשמחה תצליח על הצד הטוב ביותר, ויש לבא לאחל מזל-טוב ולהשתתף בשמחה, וכל אחד יחוש כאלו

זו השמחה שלו ממש. עלינו לדעת שאנו משפחה אחת, ועוד מעט נהיה משפחה אחת גדולה מאד, כי מגמתי שאנשי שלומנו ישתדכו ביניהם, ואזי תהיה האחדות והאהבה אמתיים, כל אחד יהיה קרוב משפחה של זה וזה וכו', והאם יאה שבתוך משפחה אחת תהיינה מריבות?! אין דבר מגנה יותר ממחלוקות ואי הבנות בתוך המשפחה, ולכן ראו להשלים תכף ומיד, ולעזר זה לזה וכו' וכו', השליכו את כל העולות ממכם והלאה, כי הנחת-רוח הגדולה ביותר שלי, שאתם חיים ביחד באהבה ובאחווה, והקדוש-ברוך-הוא יעזר, שבזכות שתהיה אחדות ואהבה ושלוש בקהלתנו, נזכה להמשיך פה ביבנאל מאות ואלפי משפחות, וזו תהיה עיר של רבנו ז"ל, אף שנראה עתה כחלום, אף החלום יתגשם במהרה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: השבת שלפני תשעה באב נקראת 'שבת חזון', על שם ההפטרה שקוראים אז: חזון ישעיהו, אמר הרב הקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע, [אשר פידוע רבנו ז"ל הפליג מאד במעלתו, ואמר שהוא התפלין של הקדוש-ברוך-הוא, והפאר של כל עם ישראל], שבשבת זו מראים לכלם את בית-המקדש שייבנה בקרוב. מי שזוכה ויש לו עינים קדושות ומח נקי, יזכה לראות בשבת זו איך בית-המקדש יבנה על תילו, ולכן נקראת שבת זו שבת חזון. ומה יהיה בבית המקדש? רק אחדות ואהבה, יעזרו כלם זה לזה, לא יהיה משג של הפרש בין אשכנזים, ספרדים, חסידים, ליטאים, פולנים, הונגרים, תוניסאים, תימנים וכו', אלא כלנו יהודים בני אברהם, יצחק ויעקב, וכל השמות של הגלות יעלמו. ולכן אם אנו נבנה בית-הכנסת ובית-המדרש מעין בית-המקדש, ותהיה בו אחדות ואהבה, אזי נזכה גם-כן לראות את בית-המקדש שייבנה לנו הקדוש-ברוך-הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר עקר האחדות, להתאחד בו יתברך, ולגלות את הקדוש-ברוך-הוא לכלם. וזאת תדעו, שהסטרא אחרא והקלפות אינם יכולים לסבל את מדת השלוש והאהבה, כי כל מגמתם 'הפרד ומשול', וברגע שרואים אור ונעם וזהר של שלום, הם יוצאים מדעתם. כדגמת הלילה והחשך, שאין רואים אז כלום,

כאשר מדליקים מנורה בחוץ, כבר מתאספים יתושים ומעופפים המסתובבים סביב האור, אשר בחשף לא ראו אותם. כך קורה ברוחניות, ברגע שמדברים מהקדוש-ברוך-הוא, נזרח אור גדול מאד, לפתע כל הקלפות והערב-רב יוצאים מדעתם, על שצצים כוללים חדשים, על שנוסדות ישיבות חדשים לבקרים וכו', והתורה נתרבה, אזי הם יוצאים בחרב ובחנית וחורקים שניהם, ומתחילים לדבר רע על כל מפיצי התורה. בעבור זה, עקר עניננו לעשות למען עם ישראל, לגלות את הקדוש-ברוך-הוא, אשר אין עוד מלבדו, והוא יתברך אחר, יחיד ומיוחד, ואצלו יתברך כל יהודי חשוב, שם אין גזענות, אין שקרים ורמאות. לזאת בבית-המקדש לא היה מנגן נפרד לאשכנזים או לספרדים, או לרומנים, או לרוסים, או לתוניסאים, או לתימנים וכו', אלא כלם באו כאיש אחד לבית-המקדש. וכן רואים בפתל המערבי, יהודי צריך מנגן, ובא איזה תימני, או חסיד, או ליטאי, או ספרדי וכו', ומצרף את כלם למנגן ומתחיל להתפלל. כי שם הוא מעין מה שהיה בבית-המקדש, שמבטלים את כל השקרים, את כל הגזענות והשנאת חנם.

וברוך השם, סיים מוהרא"ש נ"י, עזרנו הקדוש-ברוך-הוא, שיש לנו בית-הכנסת ביבנאל הבנוי על יסוד זה, אשר אין שם גזענות, ומתפללים את כל הגססאות, מעין בית-המקדש, וכל הרוצה לראות — יבוא ויתרשם מן הפאר הזה.

כפוי טובה

מוהרא"ש נ"י דבר הרבה מענין אי הכרת הטוב ואמר: עם ישראל קבלו מהקדוש-ברוך-הוא דרך משה רבנו כל טוב: באר, מן, עננים וכו' (תענית ט.), כיון שנסתלק אהרן הכהן, כיון שנסתלקה מרים, חזרו הבאר, הענין והמן בזכות משה.

והנה "וינדבר העם באלקים ובמשה, למה העליתנו למות במדבר וגו', ונפשנו קצה" וגו' (במדבר כא, ה); הקדוש-ברוך-הוא נתן לכם לחם לאכל, מים לשתות, וכיצד אתם מדברים נגדו יתברך ונגד משה? אין זאת אלא מחמת מדת כפיות טובה; הקדוש-ברוך-הוא עושה חסד עם האדם, אין חסר לו כלום, ומדבר נגדו יתברך, חס ושלום. אדם נכנס לבית-חולים, ורואה כמה אלפי אלפים חולים ישנם, ובמקום לתן תודה להקדוש-ברוך-הוא בכל יום, שברוך השם, הוא בריא ושלם, הנה הוא מלא טענות: חסר לי פרט זה או אחר וכו', שוטה שכמוך, הרי הקדוש-ברוך-הוא נותן לך בריאות, יש לך רגלים ללכת, ידים להתנועע, עינים לראות, אזנים לשמע, אף להריח, פה לדבר, מח לתפקד, מה אתך?! אתה יודע כמה אנשים ברגע זה מחברים לאינפוזיה, או לשאר מכשירים, השם ישמר, ואתה בריא ברוך השם, אינך מתבייש לדבר נגדו יתברך?! הלא מחר יכול הקדוש-ברוך-הוא לעשותך חולה, ותשכב בבית-חולים, למה תפתח פיה לדבר נגדו יתברך?! שמו שמים, איזו כפיות טובה היא זו.

וימה כתיב (שם): "ונפשנו קצה בלחם הקלוקל", המן הזה מאכל השכינה, מאכל המלאכים, שהרגישו את כל הטעמים. והנה התחילו לדבר נגד הקדוש-ברוך-הוא, נגד משה ונגד הצדיק. הצדיק מוסר נפשו בשביל ישראל, בשעה שיכול לשבת סגור בחדר מלא ספרים, ולהיות דבוק בקונו, כי אינו צריך כלום רק אותו יתברך, והוא מוסר נפשו ופותח דלתו לרדת אל העם, כמו שכתוב במשה רבנו (שמות יט, יד): "מן החר אל העם", דאג לעם ישראל שיהיה להם כל טוב, ולבסוף מדברים על משה רבנו ועל השם יתברך, כי ברגע שאדם פוער פיו על הצדיק, הוא מדבר נגדו יתברך; ובאמת עקר פסופו ורצונו של הצדיק — להשיב את נשמות ישראל בתשובה, ובמקום לתת תודה לצדיק, שבזכותו היום גם אני רוצה ללמד תורה, ויש לי השתוקקות להקדוש-ברוך-הוא, אזי "וינדבר העם באלהים ובמשה", ומה עשה הקדוש-ברוך-הוא (במדבר כא, ו): "וישלח הוי"ה הנחשים השרפים וינשכו את העם" וגו'. אומרים

חכמינו הקדושים (במדבר רבה, פרשה יט, סימן כב): למה שלח דיקא נחשים? מדוע לא שלח אריות, דבים ונמרים? אלא הנחש דבר לשון הרע, והסית את תנה נגד הקדוש-ברוך-הוא, לכן ענשם בנחש, אשר הוא הסמל של לשון הרע, על שדברו סרה בטובתו יתברך. ומה גם שהקדוש-ברוך-הוא נתן להם לאכל מן, שמרגישים בו את כל הטעמים, ולא העריכו את זאת, אזי שלח להם נחש שינשכם, אשר הוא מרגיש טעם עפר בכל מאכליו; כי מחמת שהיו כפויי טובה, על-כן נענשו במדה כנגד מדה.

על-כן, אמר מוהרא"ש נ"י, צריך אדם להכיר טובה תמיד, ולהתרחק מן המדה המגנה של כפיות טובה. ובפרט כשהצדיק מוסר נפשו בעבורכם, תהיו מכירים לו טובה על כל החסדים שעושה עמכם. ובזכות זה ישלם לכם כל טוב וחסד, כל אשר אתם מאחלים לעצמכם, העקר עליכם לידע שהכתבת לבקש את כל הטוב היא רק ממנו יתברך, כמו שאומר דוד המלך (תהלים קמה, ט): "טוב הוי"ה לכל ורחמיו על כל מעשיו", כל צרככם תבקשו מהקדוש-ברוך-הוא בשפת האם שלכם, כי השם יתברך שומע תפלת כל פה.

והביא מוהרא"ש נ"י הטעם לעשיית המכות הראשונות במצרים על-ידי אהרן ולא על-ידי משה, כמו שכתוב (שמות ז, יט): "ויאמר ה' אל משה, אמר אל אהרן, קח מטף ונטה ידך על מימי מצרים וגו', ויהיו לדם", וכן במכת צפרדעים: "אמר אל אהרן נטה ידך על היאור", וכן במכת כנים: "אמר אל אהרן, נטה ידך וזה את עפר הארץ"; אלא אומרים חכמינו הקדושים (עין רש"י): מכאן למדים הכרת הטוב, המים הצילו את משה רבנו בהיותו תינוק, העפר פסה את המצרי שהרג, על-כן לא רצה להיות כפוי טובה להם, ואם בדומם כף, בבשר ודם על אחת כמה וכמה שצריכים להכיר טובה, כי הכרת הטוב זו המדה היפה ביותר, ולהפך — כפיות טובה היא המגנה ביותר. צריך להכיר טובה להורים, שעל ידם זכו להכיר את הקדוש-ברוך-הוא, לקיים את מצוותיו יתברך, אשר מצות כבוד אב היא החמורה שבחמורות (דברים רבה, פרשה ו, ו).

סימן ב'), ועקרה מצד הכרת הטוב; רבך שלמדך תורה, תכיר לו טובה, יש לך רבי המקרב אותך, מחזק ומשמח אותך, פוקח את עיניך, רבי העוזר לך לצאת מכל הבציות והנסיונות, תכבד ותיגדר אותו, אל תהיה כפוי טובה, ובזה תעלה שבח בכל העולמות.

ולכן, סיים מוהרא"ש נ"י, עלינו לקנות בעצמנו את מדת הכרת הטוב, ולכבד כל יהודי, לקבל פניו בסבר פנים יפות, ואם גלף בצורה כזו, יהיה לנו עולם אחר לגמרי, אם רק נכניס את הקדוש-ברוך-הוא בתוך חיינו, נפיר לו טובה על כל החסדים שגמלנו, נודה ונהלל לפניו, שנתן לנו עינים לראות, אזנים לשמע, פה לדבר, ושאר איברים להתנועע ולתפקד, נזכה לחיים ערבים ונעימים. ואוי לו למי שאינו מכיר טובה לפניו יתברך. ומי שהוא כפוי טובה לחברו, אזי הוא כפוי טובה להקדוש-ברוך-הוא, ולהפך — אם יש לאדם הכרת הטוב כלפי זולתו, יפיר טובה גם להקדוש-ברוך-הוא. הבה נקבל על עצמנו לשוב אליו יתברך, ולקנות לעצמנו את מדת הכרת הטוב, אשר חשיבותה לאין ערוך.

לא אלמן ישראל

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר בכל דור ודור שלח הקדוש-ברוך-הוא צדיקים קדושים, שתפקידם לשמר על חנוף הטהור בעם ישראל. כי אצל עם ישראל חנוף זהו היסוד, מאז שיצאנו ממצרים, כל עבודת ליל פסח, ליל הסדר, היתה רק כדי לחנף את הילדים, לעוררם בשאלות, והאבות עונים להם תשובות, על זה מבסס כל סדר הפסח — הילדים מקשים וההורים מתרצים.

משה רבנו היה המתנף הראשון, "משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים, ונביאים מסרוה לאנשי פנסת הגדולה" (אבות א), עד דורותינו שלו החכמים

הקדושים, חכמי הדור. רבנו ז"ל אומר (שיחות-הר"ן, סימן קצב): מי שאומר שאין בדור זה צדיקים — כופר לגמרי בהקדוש-ברוך-הוא, כי כמו שהוא יתברך נצחי, כך יש בכל דור צדיקים המגלים אותו יתברך. לעתים, שומעים בני-אדם המצטערים: חבל שלא היינו בדור הקודם, או אז היינו באים ומתחננים לפני צדיק פלוני, ומבקשים ישועה. אבל זהו מחמת שהצדיק כבר נפטר, על-כן חשים בגדל האבדה; כי בעת שהצדיק עדין חי, אין יודעים להעריך קדשתו. ולכן עלינו לידע, שבכל דור ודור יש צדיקים קדושים, ואשרי הזוכה לבוא אליהם.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי הצדיק מראדומסק בספרו "תפארת שלמה", על המלים: "צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות" (מברפת ההפטרטה); כמו שהקדוש-ברוך-הוא צור עולמים, כן יש בכל דור צדיק המורה דרך לעם ישראל. וברוך השם, לא אלמן ישראל, ואין חסרים צדיקים וחכמי הדור; אשרי הבא אליהם, ומתחמם לאורן בעבודת הבורא יתברך שמו. משה רבנו היה המנהיג הראשון, אשר חנף את עם ישראל באמונה, וגלה לעם, שיחדלו להשתעבד תחת על פרעה, ויתחילו להסתכל כלפי מעלה, לשעבד לבם אל הבורא יתברך, לדבר ולבקש את הקדוש-ברוך-הוא כל צרכם וסבלם, אשר אז יהיו המאשרים ביותר. כי פשיהודי יודע מהי הפתכת לפנות אליה — הוא המאשר ביותר.

וספר מוהרא"ש נ"י על הצדיק הקדוש מויז'ניץ זי"ע, בעל מחבר ספר "אהבת ישראל", אשר פעם באה אליו אשה ומררה בכבי על מצבה העגום; בעלה חולה, הילדים חולים, ואין מה לאכל. וקבלה על מר גורלה. השיב לה הצדיק: "הבי לי אלף זהובים", אשר היה זה הון עתק בימים דאז. וענתה: "אף אם אמכר את כל מטלטלי וכל חפצי החיוניים ביותר, אגיע לסכום של מאה זהובים בלבד". התעקש הצדיק: "הבי אלף זהובים". וענתה: "אנסה ללוות מהבריות, ואז אגיע אולי למאתים זהובים". והרבי התעקש שוב, והיא מתעקשת, וחוזר חלילה. עד שאמרה לבסוף: "הרבי מבקש דיקא אלף זהוב, בכך, אלף לי לנפשי, ואברח אל

הקדוש-ברוך-הוא, לו יתברך אינני צריכה לתן אפלו פרוטה, ואבקשו ואתחנן לפניו על צרותי ובעיותי". תכף כשהלכה, אמר הצדיק הקדוש: "האשה הזו פעלה כל אשר צריכה". למדים מכאן, שהצדיק הולך לפעמים באפן הזה, שאדם יגיע לידי החלטה, שאין לו בזה העולם אף אחד רק הקדוש-ברוך-הוא.

וכך מובא בירושלמי (עין ברכות טג.): מלך בשר ודם ספק אם אתה יכול לגשת אליו, הוא עסוק מאד, ואם תקבל תור לפגישה אצלו בעוד זמן מה, ספק אם ביום המיעד המלך יוכל לקבלך, שמא יעשה חולה בדיוק אז וכו', וכאשר אתה נכנס כבר אל המלך, ספק אם יחפץ למלא בקשתך אם לאו. אבל הקדוש-ברוך-הוא אינו כן, כל יהודי שבא לפניו, הוא יתברך שומעו ומקבלו, בכל זמן ובכל עת, ותמיד יש בכחו ובגבורתו למלא אחר בקשתו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר את זאת החדיר בנו המנהיג הראשון — משה רבנו, לידע את הידיעה הזו: מה לכם להתענות תחת יד פרעה במצרים, מה לכם להשתעבד תחת פה-רע, מה לכם לסבל סבל נורא זה? תפנו ישירות להקדוש-ברוך-הוא! וכך חנה ולמד אותנו המנהיג הראשון, וכך הוציאנו ממצרים. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (ראש השנה יא.): בניסן נגאלו ובניסן עתידים להגאל, ובאותו אפן תהא הגאלה; כשם שנגאלו במצרים באפן הזה על-ידי משה רבנו, שלמדם לשוב אליו יתברך, ושתהיה אהבה ואחדות ביניהם, כן הדבר בגלות הזו שאנו נמצאים בה, וממתינים בכליון עינים לגאלה העתידה, אשר תהיה גם-כן על-ידי הצדיקים הקדושים המחנכים ומלמדים ומנהיגים את עם ישראל שישובו אליו יתברך.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי המדרש (בראשית רבה, פרשה מב, סימן ג'): "ויהי בימי אחז", מה צרה היתה שם? אלא (ישעיהו ט, יא): "ארם מקדם ופלשתים מאחור", משל לבן שרים שנודו לו פדגוגו להמיתו, אמר: אם אני הורגו עכשו, אתחייב מיתה לשר, אלא הריני מושך מניקתו ממנו ומעצמו הוא מת; כך אמר אחז: אם אין גדיים

אין תישים, אם אין תישים אין צאן, אם אין צאן אין רועה, אם אין רועה, אין עולם, כך הנה סבור בדעתו לומר, אם אין קטנים אין תלמידים, אם אין תלמידים אין חכמים, אם אין חכמים אין זקנים, אם אין זקנים אין נביאים, אם אין נביאים אין הקדוש-ברוך-הוא משרה שכניתו עליהם. והבהיר מוהרא"ש נ"י ואמר: אהו הנה רשע מרשע, מה היתה רשעותו? בשעם ישראל היו בזמן צרה, וכל הגויים פתרום מסביב, אין לאחז דאגות אחרות, אלא להתנגם בילדי ישראל, ולהתנפל אליהם, כדי שלא יהיו מנהיגי הדור, חס ושלום, ורצה להביא לכליון עם ישראל וכו'.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר, בעוונותינו הרבים, גם כיום ישנם רשעים בדמות אחז, שאינם מאפשרים לחנוך התורני להתפשט, ואין להם דאגות אחרות, אלא להתנפל לחנוך הכשר. לא די שעם ישראל סובלים סבל נורא, נמצאים בצרה גדולה, כי אמות העולם רוצים לבלעם, מחמת שנאתם הגלויה והעצומה כלפיהם, שבעים זאבים אכזריים, רוצים לטרף כבשה אחת קטנה (אסתר רבה, פרשה י', סימן יא). וכמו בעבר, שקם מלך רשע — אחז שמו, וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (שם): למה נקרא שמו אחז? שאחז בתי כנסיות ובתי מדרשות, ולא הרשה לבנותם; באשר ידע, שאם אין חנוך טהור לילדים — אין רבנים, ואין צדיקים, וכך מגרשים את הקדוש-ברוך-הוא מהעולם, וחתמא לצלן. לדאבוננו הרב, בפה מוהרא"ש נ"י, המציאות המרה טופחת על פנינו, בראותנו, אשר בכל הארץ בונים דירות, מקימים קרקסאות ותאטראות, נבנים מקומות בלוי לרב, אף בתי כנסיות ובתי מדרשות אין מתירים לבנות, לא די שאין מתנכים את הילדים בחנוך תורני, אלא אף בתי כנסיות מונעים מבניה. "במקלטים" — כך אומרים הם, "שם תשבו". שמו שמים! בשעה שאנו מסבכים בשונאי ישראל מבחוז, ותחת לבנות את עם ישראל מבפנים, מפוררים ומפרידים אותו. היכן נשמע כדבר הזה, שתחת לדאג לרבוי תלמודי תורה ובתי ספר על טהרת הקדש, שיגדל דור לתפארה, אזי מזרימים כספים לכל שקוציהם ותועבותיהם, ולא די שאין מקבלים תקציב בעבור בנית

בית-הכנסת ובית-המדרש, אלא עוד מערימים קשיים לבלתי יבנה. לדאת, דיקא בחדש ניסן, הוא חדש חנוכה, זהו צו השעה על כל מנהגי ישראל לךאג בעבור חנוכה הטהור של ילדי ישראל, עדי יבנה עם קדוש, מאחד ומלכד, שלא יפחד משום אמה ולשון, רק מאתו יתברך לבד.

ונתן מוהרא"ש נ"י דגמא: הנה מושבת יבנאל, קימת מזה תשעים ושלוש שנה, ואף פעם לא היו שם מוסדות חנוכה תורניים, היה זה מדבר שממה, כיון שהגענו לשם, הקמנו תלמוד תורה לבנים, בית-ספר לבנות, פעוטון, גן ילדים, ישיבה לבחורים, מקוה טהרה, הכל על טהרת הקדש. בואו והתבוננו איזה חנוכה נפלא מקבלים שם, כשלוש מאות וחמשים ילדים מתחנכים בדרך ישראל סבא, המסורה לנו מדור דור, על-פי אבותינו ורבנותינו הקדושים. איזה נחת יהודי הוא זה, איזה חנוכה נפלא, חנוכה של אמונה, של תורה, של תפלה, של אהבת הזולת, של מדות וצניעות, ומגיל קטנות מחדירים בילדים, שאין להם אף אחד בזה העולם רק הבורא יתברך שמו, ורק אליו יפנו תמיד. יעזר הקדוש-ברוך-הוא, שעתה בחדש ניסן, בו אנו מצפים כי הוא יתברך יאיר פניו אלינו ויגאלנו, החדש הזה נזכה לגלוי שכינה, לגלוי אלקות, ולכלם תהיה תשוקה לשוב אליו יתברך.

ליל בדיקת חמץ

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר ליל בדיקת חמץ הוא לילה שבו אנו מכינים עצמנו לקבל את אור הפסח. איזו זכות היא זו, שאנו עומדים ברגעים קדושים כאלו. ידוע מצדיקים, שבליילה זה עבדו קשה עד מאד לבדק את החמץ. בגשמיות צריכים לבדק לראות שלא יהיה חמץ, וברוחניות צריכים לראות לנקות את החמץ

הרוחני, ומהו? עצבות ודכאון. כל אדם נדבק בו חמץ רוחני, פתאם נכנס בו יאוש, מרירות, דכאון, וחס שאינו שוה לשום דבר. ולמעשה, אינו שם לב, שכל זה בא מהקלפות והמשחיתים שברא מרב עוונותיו. לזאת, בלילה זה שבודקים את החמץ, עלינו להוציא את החמץ הרוחני, להוציא מאתנו את המרירות והעצבות, היאוש והדכאון. ולקבל על עצמנו לשרף את היאוש והמרה שחורה שנדבקה בנו. הן אמת, שלכל אחד יש סבה למה להיות בדכאון, למה להיות ממרמר וכו', אבל בעבור זה יש לנו לילה קדוש זה, לנקותנו מכל זה, ולהגיע אל שמחת החיים, שמחת הבורא יתברך שמו.

כן הדבר בענין מחלקת ומריבות שיש בין אדם לעצמו, בין איש לאשתו, בין אחד לחברו, הלילה הזה הוא הלילה לבער חמץ זה, ולמסור את נפשנו לאחות את הקרעים, לישב את כל האי הבנות שיש בינינו, אשר זהו החמץ, שצריכים לשרפו בערב פסח; אם יש בני-זוג שאינם חיים בשלום, עליהם להסיר את כל המחלוקות מביניהם, ולשרף את החמץ למחרת, כי צריכים לקבל את חג הפסח בשמחה עצומה, כמו שאומר האר"י ז"ל, שבלייל פסח יורדת הארה עצומה, הינו כאשר אומרים את סדר ההגדה בליל הסדר, כל יהודי חש התעלות מיחדת. יושבים כל בני המשפחה: האב והאם, הסב והסבתא וכן משפחותיהם, והילדים שואלים קשיות: "מה נשתנה הלילה הזה", והאב מסביר: "עבדים היינו לפרעה במצרים" וכו', ואחר-כך זוכים לאכל מצה, שזהו מאכל האמונה, וכל לעיסה ולעיסה שאדם לועס מצה, הוא לועס אמונה, כי מצה זהו רצונו יתברך, שרצה שנאכלה בפסח, מצה זה אלקות, נמצא, שכל לעיסה אנו אוכלים בפנינו אלקות, וזה יועיל לנו כל השנה, שנזכה לזכר, שכל מה שאדם אוכל, הוא אוכל אלקות, אשר זה הפך גלות מצרים.

כי במצרים סבלו סבל גדול, באשר אמונתם לא הייתה מזוככת, יהודים לא זכו לזכר מהקדוש-ברוך-הוא, משה רבנו שאל את השם יתברך: מדוע עם ישראל צריכים לסבל יותר מכל האמות, היות

שִׁיצָא לַחוּץ וְרָאָה בְּסִבְלוֹתָם, "וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרֵי מִכָּה אִישׁ עִבְרִי" (שמות ב, יא), אָזִי הֶרְגוּ, כִּי לֹא הָיָה יָכוֹל לְסַבֵּל רְשָׁעוֹת, מְרַב רַחֲמָנוּתוֹ שָׂרַחַם עַל יִשְׂרָאֵל, וְהִנֵּה לְמַחְרַת רָאָה שְׁנֵי יְהוּדִים נָצִים, "וַיֹּאמֶר לְרָשָׁע לָמָּה תִּפְּהָ רַעַף", מִשֶּׁה רַבְּנוּ מְנַהֵיג הַדּוֹר, הֶרְחַמְן הָאֱמִתִּי, אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל, אֵינּוּ יָכוֹל לְסַבֵּל שֵׁשׁ מַחְלָקַת וְאֵי הַבְּנוֹת בֵּין שְׁנֵי יְהוּדִים, כּוֹאֵב לוֹ הַדְּבָר עַד מְאֹד, "וַיֹּאמֶר: מִי שָׁמַךְ לְאִישׁ, הִלְהַרְגֵנִי אַתָּה אוֹמֵר וְגו', וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה: אַכֵּן נוֹדַע הַדְּבָר", עֲתָה אָנִי מִבֵּין מְדוּעַ עִם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים סָבֵל כְּזֶה, כִּי אֵין בִּינֵיהֶם אֶהְבָּה וְאַחֲדוּת.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר זֹאת אָנוּ רוֹאִים, שְׁכָל הַגְּלוּת שְׁאָנוּ סוֹבְלִים, הִיא רַק מַחְמַת אֵי הַבְּנוֹת, מַחְמַת הַגְּזַעְנוּת שֵׁשׁ בִּינֵינוּ, שְׁכָל זֶה בַּחֲנִיַת הַחֲמִץ שְׁעֵלֵינוּ לְעַקְרוֹ מִתּוֹכֵנוּ, כָּל זְמַן שֵׁשׁ לָנוּ שְׁנָאָה עַל מִישָׁהוּ, סִימָן שְׁאָנוּ מְלֵאִים טְמָאָה. וְכֵן עֲתָה הוּא הַזְּמַן לְעַקֵּר אֶת הָעֲצָבוֹת, הַמְרִירוֹת וְהַדְּכָאוֹן, לְנִקּוּת אֶת כָּל הָרַע מֵאַתְּנוּ, וְלְמַחְרַת לְשַׂרְפוֹ כָּלִיל, אָזִי נִזְכֶּה לְקַבֵּל אֶת יְמֵי הַפֶּסַח בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, נִרְגִישׁ אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, שְׁזוֹ תְּכַלִּית לַיִל פֶּסַח, שֶׁיְהוּדִים חֲשִׁים עֲצָמָם מְרוֹמְמִים, "אַתָּה בְּחַרְתָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים", הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּחָרְנוּ מִכָּל אַמּוֹת הָעוֹלָם, וְלִקְחָנוּ לְעַם הַנִּבְחָר.

וּמָה הַתְּרוּץ כְּזֶה? אֵלֶּא הֲלֵךְ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְכָל אַמּוֹת הָעוֹלָם תַּחֲלָה, וְרָצָה לְתַן לָהֶם אֶת הַתּוֹרָה, אֲךָ כָּל אַמָּה וְאַמָּה מִצָּאָה מִצְוָה אַחֲרֵת, שְׁאֵינָה יְכוּלָה לְקַיְמָה, עִם אַחַד לֹא יָכוֹל הָיָה לְעַמֵּד בְּלֹא תַגְנֹב, עִם אַחַר בְּלֹא תִרְצַח וְכו' וְכו', וְלֹא רָצוּ, אִם-כֵּן, לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, הַגִּיעַ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְלֹא שְׁאֵלוּ "מָה כְּתוּב בָּהּ", אֵלֶּא אָמְרוּ תִכְף-וּמִיד: "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע", עִם יִשְׂרָאֵל בְּחָרוּ בְּהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בְּחַר בָּהֶם.

עַל-כֵּן, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, עֵלֵינוּ לְהִיּוֹת שְׂמִחִים וְעֵלֵינוּ עַד מְאֹד, עַל נֵעַם חֲלָקְנוּ, שְׁאָנוּ זוֹכִים לְהַכְנִס לְחַג קְדוּשׁ כְּזֶה, וְהַחַג מְלַמְּדֵנוּ מִיְכָלָא דְמַהִימְנוּתָא (זֶהר חֵלֵק ב' קפג:), שְׁאָנוּ אוֹכְלִים אֱלֻקוֹת.

ומהי מצות הפסח? לספר את הנסים הנגלים שהקדוש-ברוך-הוא עשה ועושה עמנו, כי בכל יום ויום הקדוש-ברוך-הוא עושה נסים עם כל אחד ואחד, וכאשר נתבונן על הנסים, נתקרב יותר ויותר אליו ותברך, ונשיח עמו. אשר זו משמעות השם פסח — פה-סח, אומר האריז"ל, שפותחים את הפה לדבר אל השם ותברך. על-כן בלילה זה שבדקים בו את החמץ, הבה נבדק את העצבות והמרירות שבתוכנו ונבערה, וכן הגיע הזמן שנתאחד יחד, ונבער את ההסתות והשנאות. כי כף אומרים חכמינו הקדושים (במדבר רבה, פרשה כא, סימן ב'): כשם שפרצופיהם שונים, כף דעותיהם שונות; אין יכולים להשליט את דעתו על הזולת, כי כל אחד ודעתו הוא; עלינו רק לברח אל התורה הקדושה, ולקבל עלינו דעתה ומרותה, אשר היא מגלה לנו את הקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב בזהר (מצרע נג): אמאי איקרי תורה? דאורי וגלי מה דהוה סתום ולא אתידע; אם תתבוננו כיצד החיים פורחים, הנה יום והנה לילה, הנה שבוע והנה שנה וכו', ואנו מתקרבים יום אחר יום אל הקדוש-ברוך-הוא, יום אחר יום הולך אליו ותברך, וכש"ש לאדם ישוב הדעת אמתית, זוכה לראות אלקות. אבל צריכים לזה כלי, ומהו? שלום, כי לא מצא הקדוש-ברוך-הוא כלי המחזיק ברכה לישראל, אלא השלום (עקציו, פרק ג'): אם יהיה שלום בין גשמות ישראל, הקדוש-ברוך-הוא ישרה בנו, ונרגיש אותו.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: בשעה שעלו ישראל ממצרים, עלה עמהם ערב-רב, אלו פסלת העמים, אשר גרמו לישראל את כל הצרות, הם הביאו לחטא העגל, ולכל הקשיות והספקות עליו ותברך ועל צדיק הדור. וכן אלפים שנה סובלים עם ישראל מערב-רב, אשר אלו רשעים ארורים, שאין להם שיכות לישראל, כי מי שמסית ומדיח, איננו בכלל ישראל. ולכן מנח עלינו החוב להתאחד בצומא, ולשרש את קלפת הערב-רב מקרבנו, ולבער את החמץ מאתנו, שזה כלל העצבות והמרירות, המריבות והאי הבנות, או אז נזכה שיאיר עלינו אור הפסח, ונרגיש רק את הקדוש-ברוך-הוא, ונהיה כלי לקבל בו את האור האלקי, אשרי העם שפכה לו!

"לא תסור"...

מוהרא"ש נ"י האריך לחזק ולאמץ את אנשי שלומנו בענין אמונת חכמים, וכך אמר: הלא כתיב על אליעזר עבד אברהם (בראשית כד, לד): "ויאמר עבד אברהם אנכי". מפסוק זה אנו יכולים ללמד הרבה מה נקראת אמונת חכמים. אליעזר זכה להיות תלמיד אצל אברהם אבינו, והגיע לדרגה כזו, שחכמינו הקדושים אומרים (יומא כח:): אליעזר עבד אברהם זקן ויושב בישיבה הנה; כל-כך הרבה למד אצל רבו אברהם אבינו, עד שעשה בעצמו ישיבה. וכן אומרים (שם): "המושל בכל אשר לו" (בראשית כד, ב) — שמושל בתורת רבו, "דמשק אליעזר" — שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים; אליעזר הנה עבד, וכתוב בפרקי דרבי אליעזר (פרק טז): כיון שיצא אברהם מאור פשדים, עמדו כל גדולי הדור, ונתנו לו מתנות, ועמד נמרוד וכתב את עבדו אליעזר לאברהם, וכשגמל חסד עם יצחק בנו — הוציאו לחרות, ונתן לו הקדוש-ברוך-הוא שכרו בעולם הזה, והקימו למלך, והוא עוג מלך הבשן; עד כדי כך זכה אליעזר, שהיה תחלה עבד נמרוד, ואברהם אבינו שחררו, ולבסוף נתן לו הקדוש-ברוך-הוא מתנה, שהיה עוג מלך הבשן. אבל התרגום יונתן אומר (בראשית יד, יב), שאליעזר בנו של נמרוד הנה, דומה בגבורתו ככל שלש מאות ושמונה עשרה אנשי בית אברהם; למדים מכאן, מהי מעלת וגדלת אמונת חכמים. בין אם היה בנו של נמרוד, ובין אם היה עבדו של נמרוד, ברגע שנתחבר אל אברהם אבינו זכה למה שזכה, או שזכה להגיע למדרגה כזו, שהיה בעצמו זקן ויושב בישיבה, או כפי ה'פרקי דרבי אליעזר', שאחר-כך עזב הכל ונעשה עוג מלך הבשן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר איתא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן סא): מי שיש לו אמונת חכמים, יכול להוציא את המשפט לאור; הינו כי על כל אדם ואדם עוברים בזה העולם כל מיני צרות ויסורים ומרירות, ואינו יודע את נפשו מרב דכדוף ועגמת נפש, ואינו מוצא שום עצה ותושיה, והוא שבור ורצון,

תועה ונטעה לאן לילך — לימין או לשמאל? ! מעלה או מטה? !
 שזה עקר יסורי האדם. וכמו שאומר מוהרנ"ת ז"ל: למה אדם סובל
 בחיים? כי אינו יודע לתן לעצמו עצה. אך כשהוא חזק באמונת
 חכמים, ויודע שאת אשר יורו לו חכמים — יעשה, ולא יסור
 מדברייהם כהוא זה, יציתם בשלמות, ולא יטה לא לימין ולא
 לשמאל, אזי מוציא משפטו לאור; אשר זה עקר שלמות אמונת
 חכמים, לא להסתכל לימין ולשמאל אלא לילך קדימה, בנקדה
 האמצעית, שזה הדבר הכי נחוץ לאדם. כי כשאדם יוצא לאור
 העולם יש לו שתי דרכים לילך: ימין — יצר הטוב, חיים, שמאל
 — יצר הרע, מות. והבחירה בידו, לילך — או לימין, או לשמאל,
 וכשיש לו אמונת חכמים, אזי אף פעם אינו נשבר, אין לו לא ימין
 ולא שמאל, הולך רק קדימה, שזה נקרא בלשון הזהר: עמודא
 דאמצעייתא [נקדה אמצעית]. אינו מסתכל על ימין — שהוא חסד,
 ולא על שמאל — שהוא גבורה, אלא הולך קדימה — שזהו
 תפארת. עקר התפארות היהודי, שאינו מסתכל לצדדים, אלא
 מתקדם להקדוש-ברוך-הוא. אך לזה אין יכולים לזכות רק על-ידי
 אמונת חכמים.

ובאר מוהרא"ש נ"י ואמר: אליעזר היה עבד ובכלל ארור. כמו
 שכתוב (בראשית ט, כה): "ארור כנען", ואומרים חכמינו הקדושים
 (בראשית רבה, פרשה ט, סימן ז) כנען הוא אליעזר, ועל-ידי ששרת
 אותו צדיק באמונה יצא מכלל 'ארור' לכלל 'ברוך'. כנען היה
 אליעזר, אך כיון ששמש את הצדיק שבדור, שהיה אברהם אבינו,
 על-ידי-זה הפך לברוך; ישנו אדם שהוא, רחמנא לצלן, הכי גרוע
 בחיים, שעליו נאמר: ארור, הינו שאין לו שום תקנה, ועם כל זאת
 אינו מתאוש, ומדבק עצמו לצדיק, אזי לבסוף גם הוא יוצא מכלל
 'ארור' ונכנס לכלל 'ברוך'. על-כן אשרי הזוכה להוציא עצמו
 מדכאונו, ולהתקרב לרבנו ז"ל ביתר שאת וביתר עז ולשמשו במה
 שרק יכול, כדי שיזכה לתאר 'ברוך'.

והבהיר מוהרא"ש נ"י מה זה ארור? כשאדם הולך ממרמך,
 מסתובב בחלישות הדעת ובקטנות המחין, יש לו שכל של פעוט,

וְחַשׁ עֲצָמוֹ תָּמִיד מְקַלֵּל, וְאֵינוֹ מְרַצֶּה מִמֶּה שְׁעוֹשָׂה, תָּמִיד הוּא בְּעֲצָבוֹת וּבְדַכְדוּף הַנֶּפֶשׁ, אֲפֹלוֹ שְׁעוֹשָׂה דְבָרִים טוֹבִים, חוֹשֵׁב: "אֵין זֶה דֵּי טוֹב, אֵין זֶה כְּמוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, לֹא הִגַּעְתִּי לְהַשְׁגוֹת כְּפִי שְׂרָצוֹ וְצַפּוֹ וְקוּוֹ מִמְּנִי"; אֲשֶׁר כָּל זֶה בְּכִלְל 'אָרוּר', הוּא קָלֵל אֶת עֲצָמוֹ קֹדֶם, וְהוּא מְקַלֵּל אֶת עֲצָמוֹ עֵתָה רָגַע רָגַע, שְׁעָה שְׁעָה, וְזֶה, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, הָעוֹן הַכִּי גָדוֹל, שְׂאָדָם יִנְתַּק אֶת עֲצָמוֹ מִהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא; כִּי חֲכָמֵינוּ הִקְדוּשִׁים אוֹמְרִים (נְדָרִים כה), הָעוֹן הַחֲמוּר בְּיוֹתֵר הוּא עֲבוּדָה זָרָה. וּמַהִי עֲבוּדָה זָרָה? בְּרָגַע שְׂאָדָם מִנְתַּק עֲצָמוֹ מִהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הוּא כְּבָר עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה. כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (וַיִּקְרָא יט, ד): "אֵל תִּפְנֹו אֶל הָאֱלִילִים וְאֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה". וּמַה הַפֶּשֶׁט בְּזֶה, וְכִי מִי הוֹלֵךְ לַעֲבֹד אֱלִילִים? אֵלֶּא הַפְּנֹנָה אֵל תִּפְנֹו אֵל מִדְּעַתְכֶם (שַׁבַּת קמט), אֵל תּוֹצִיאוּ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ מִמַּחְכְּם וּמִחֲשַׁבְתְּכֶם. הֵינּוּ כִּי אָדָם צָרִיף לַחֲשֹׁב תָּמִיד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִמְצָא אִתּוֹ, וְעוֹזֵר לוֹ וְעוֹזֵר לוֹ, וְתָמִיד לַחֲפֹשׂ אֶת הַטוֹב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, כִּי כָּל יְהוּדֵי יֵשׁ בּוֹ הַמוֹן טוֹב, אֲשֶׁר זֶה נִקְרָא 'בְּרוּךְ' — שְׁמַרְגִּישׁ עֲצָמוֹ מִבְּרָךְ, וּמִסְתַּכֵּל רַק עָלָיו יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְחַשׁ כָּל רָגַע וְרָגַע מִחֲזִיוֹ אֶת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ, שְׁנִקְרָא 'טוֹב', כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (תהלים קמה, ט): "טוֹב הַיְוָ"ה לְכָל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו". אֲבָל כְּשֶׂאָדָם מִנְתַּק עֲצָמוֹ מִהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוּא בְּכִלְל 'אָרוּר', שְׁמַרְגִּישׁ עֲצָמוֹ מִיִּתְרַ בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲשֶׁר כָּל זֶה בָּא מִקְטָנוּת הַדַּעַת וְהַשְׂכָּל. תָּמִיד יֵשׁ לוֹ טְעָנוֹת וּמַעֲנוֹת, וְהוֹלֵךְ מְמַרְמֵר. "וְכִי מַה לָּךְ הוֹלֵךְ שְׁבוּר?!" זַעַק מוֹהֲרָא"ש נ"י, "הֲלֹא אַתָּה צָרִיף לְרַקֵּד מְרַב שְׂמִחָה, עַל אֲשֶׁר בְּנַחַל שָׁם חִלְקָךְ וְגוֹרְלָךְ, וּמַה לָּךְ לִילֵךְ מִדְּכָא?! צֵא וּתְדַבֵּק אֶת עֲצָמְךָ בְּחַכְמִים, וְאַף שְׂאִינְךָ מִבֵּין דְּבָרֵיהֶם, עָלֶיךָ לְצִיְתָם בְּשִׁלְמוֹת".

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר זוֹהִי שְׁלֵמוֹת הַתְּלָמִיד, שְׂתָמִיד מְבַטֵּל עֲצָמוֹ לְרַבּוֹ. וְזֶה הִיָּה אֲלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם, שֶׁהֵיכֵן שָׂבָא לֹא אָמַר דְּבָרָיו וְתוֹרָתוֹ בְּשְׁמוֹ, אֵלֶּא גָלָה שְׁעֶבֶד אַבְרָהָם הוּא, וְכָל יִשׁוּתוֹ וְכָל דְּבוּרָיו קָבַל מִרַבּוֹ, וְלֹא מִשְׁלוֹ הֵם. וְכֵן נִפְסְקַת הַהִלְכָה בְּשִׁלְחַן עָרוּף (יורה דעה, הלכות כבוד רבו, סימן רמב): חַיֵּב אָדָם בְּכִבוּד רַבּוֹ, וַיִּירָא אוֹתוֹ יוֹתֵר מִשְׁלֵ אָבִיו. וְכָל הַחוּלָק עַל רַבּוֹ כְּחוּלָק עַל

השכינה, וְכַל הַעוֹשֶׂה מְרִיבָה עִם רַבּוֹ כַּעוֹשֶׂה מְרִיבָה עִם הַשְּׂכִינָה,
וְכַל הַמְהַרְהֵר אַחַר רַבּוֹ כַּמְהַרְהֵר אַחַר הַשְּׂכִינָה.

תְּשַׁעְרוּ בְּנַפְשְׁכֶם, אָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, הַרְבֵּי שֶׁהוֹצִיאָךְ מֵהַבּוֹץ,
שְׂעוּדָד וְחֹזֵק וְלִמַּד אוֹתָךְ אִיךָ לְלַמֵּד תּוֹרָה, עֲלִיךָ לְכַבְּדוֹ, שְׂוֹ הַלְכָה
מִפְּרִשְׁתָּ בְּשִׁלְחֵן עָרוּךְ, וְחוּבָה זֶה גְדוּלָה מִכְּבוֹד אָב וָאִם, כִּי הָאָב
וְאִם הִבִּיאוּךָ לְעוֹלָם הַזֶּה, וְרַבְּךָ מִבִּיאָךְ לְעוֹלָם הַבָּא (כְּבֹא מְצִיעָא לַג).
וְעַל-כֵּן שְׁלֵמוֹת אֲמוּנַת חֲכָמִים הִיא רַק לְבִטֵּל עֲצָמוֹ אֶל הַחֲכָם,
וְתִמִּיד לֹאמַר: "וַיֹּאמֶר 'עֲבַד אֲבֵרְהֶם' אֲנֹכִי", מֵה שֶׁקִּבְּלָתִי זֶהוּ רַק
מֵאֲבֵרְהֶם.

וְלִדְאֲבוּנֵנו הַרְבֵּי, מָה אָנּוּ רוֹאִים? אָדָם הֵיךָ בְּפֶח יָקוּשׁ וּבְבוֹץ
עֵמֶק, בְּלִכְלוּךָ וּבְזוּהָמָה, וְהַצְדִּיק מוֹצִיאֵו מִשָּׁם, מִחֲזוֹקוֹ, מִעוֹדְדוֹ,
מִשְׁמַחוֹ וּמֵאֲמָצוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ יַעֲזֶה אִיךָ לְלַמֵּד תּוֹרָה, אִיךָ לְהַתְחַזֵּק
בִּירְאַת שָׁמַיִם וּבְהַתְבוֹדְדוֹת וְכוּ' וְכוּ', עַד שֶׁגַּם הוּא נִעֲשֶׂה תַלְמִיד
חֲכָם, וַיֵּשׁ לוֹ גַּם דְּבוּרִים לְחֹזֵק אַחֲרֵים, וּבְמִקוֹם שְׂאָדָם זֶה יֹאמַר:
"הֲרִי זֶה בְּנוֹי וּמִיֶּסֶד עַל דְּבָרֵי הַצְדִּיק", הוּא מְנַתֵּק עֲצָמוֹ מֵהַצְדִּיק,
וְאוֹמַר: "הַכֹּל מִשְׁלִי, זֶהוּ הַשְּׂכָל שְׁלִי, וְכֹלֵל לֹא הִיִּיתִי אֲצֵל הַצְדִּיק,
וְלֹא קִבְּלָתִי מִמֶּנּוּ... זֶה הַחֹלֵק עַל רַבּוֹ, אֲשֶׁר הוּא כְּחֹלֵק עַל
הַשְּׂכִינָה, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵינּוּ יָכוֹל לְמַחֵל לוֹ. וְלִבְסוּף יִקְבֹּל
עִנְשׁ כְּזֶה שִׁיעָקֵר עֲצָמוֹ מֵהַעוֹלָם הַזֶּה וְהַעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד, וְצָרִיךְ
לְהִזְהַר בְּזֶה עַד מְאֹד, וְלִזְכֹּר אֲשֶׁר יֵשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים שְׂאֵינְנוּ מְשִׁיגִים
בְּשִׁכְלָנוּ, אָנּוּ מְבִינִים כֶּף, וְהַחֲכָם אוֹמֵר אַחֲרָת, אֲזִי עֵקֶר הַשְּׁלֵמוֹת
לְהַשְׁלִיךְ אֶת הַשְּׂכָל לְגַמְרִי, וְלַעֲשׂוֹת רַק כְּפִי שֶׁהַחֲכָם אוֹמֵר.

וְהִבִּיא מוהֲרַא"ש נ"י אֶת דְּבָרֵי הַמְדַרְשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה ו, ב) עַל
הַפְּסוּק (מִשְׁלֵי יו, ב): "עֲבַד מִשְׂכִּיל" — זֶה אֱלִיעֶזֶר. מֵה שֶׁקִּבְּלָתוֹ?
אָמַר: כְּבָר קָלְלָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ בִּידוֹ ("אָרוּר כְּנַעַן"), שְׂמָא יָבֵא
כּוֹשֵׁי אֶחָד אוֹ בְּרַבֵּר אֶחָד וַיִּשְׁתַּעַבְדּ בֵּי, מוּטָב לִי לְהִשְׁתַּעַבְדּ בְּבֵית
הַזֶּה וְלֹא בְּבֵית אַחֵר; הֵינּוּ שְׂאֵמֵר אֱלִיעֶזֶר, הֲלֹא כְּבָר קָלְלָתִי עַל-יַדִּי
נַח, שְׂאֵמֵר: "אָרוּר כְּנַעַן עֲבַד עֲבָדִים יִהְיֶה". וְאִם כֵּן אֲנִי צָרִיךְ לְהִיּוֹת
עֲבַד בְּלֹאוֹ הַכִּי, שְׂמָא יָבֹא אֵיזָה כּוֹשֵׁי מְאִיזוֹ מְדִינָה אוֹ אֵיזָה בְּרַבֵּר

ממקום אחר ויִקְחֵנִי לְעֶבֶד, וַיַּעֲשֶׂה בִּי כַּאֲוֹת נַפְשׁוֹ, אֲזִי יוֹתֵר טוֹב לִי לְהִיּוֹת עֶבֶד אֶצֶל אַבְרָהָם אֲבִינִי וְלֹא אֶצֶל אֵיזָה עֶרֶל טָמֵא. וְהַסְבִּירוּ מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: מַה מְלַמְּדֵנוּ מִדְּרַשׁ זֶה? אָנוּ יֵרְדְּנוּ לְזֶה הָעוֹלָם, נִשְׁמָה בְּתוֹךְ גּוֹף, אֵינְנוּ יוֹדְעִים כָּלוּם, בְּפֶרֶט אַחַר שְׁחָטָנוּ וּמַחְנוּ מְלַכְלֵךְ וּפְגוּם. וְהִנֵּה בָּאִים כָּל מֵינֵי מְצַרְעִים, כָּל מֵינֵי שְׁקֵרָנִים וְצָבוּעִים, וּמְשַׁתְּעֵבְדִים בָּנוּ, 'עוֹבְדִים' עֲלֵינוּ, זֶה אוֹמֵר כֶּף, וְזֶה אוֹמֵר כֶּף, כָּל מִטְרֵף עוֹשֶׂה עִמָּנוּ מַה שְּׂרוּצָה; שְׂוָה בְּכָלֵל כָּל כְּלֵי הַתְּקַשְׁרֹת הַמְּבַלְבְּלִים אֶת מַח בְּנֵי-אָדָם, אֲשֶׁר שׁוֹמְעִים אוֹתָם כָּל הַיּוֹם לְדַבֵּר, וּמְמַלֵּא נְמֻשְׁכִּים אַחַר דְּבוּרֵיהֶם, וּכְמוֹ שְׁאָמַר רַבְּנוּ ז"ל (שיחות-ה"ר), סִימָן רלז), שֶׁלְּדַבּוֹר יֵשׁ כַּח גְּדוֹל — הֵן לְטוֹב וְהֵן לְהַפֵּךְ; וְעַל-כֵּן אִם שׁוֹמְעִים כָּל מֵינֵי כְפִירוֹת וְאִפְיֻקוּרְסוֹת, נִתְּפֹתִים לְהַשְׁתַּעֲבֵד אֲלֵיהֶם. וַיֵּשׁ עוֹד הַקּוֹרְאִים בְּסִפְרֵי פְּסוּלִים, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, שֶׁנִּכְתְּבוּ עַל-יְדֵי גּוֹאֲפִים וְאִפְיֻקוּרְסִים לְמִינֵיהֶם, אוֹכְלֵי גְבֻלוֹת וּטְרַפּוֹת, מְחַלְלֵי שַׁבַּת בְּפְרָהֶסְיָהּ וְכוּ', וְכַשְׁקוֹרְאִים דְּבֵרֵיהֶם, אֲזִי בְּדֶרֶךְ הַטָּבַע מַחֵם נִתְּהַפֵּךְ לְמַה שְׁקָרָאוּ, וְנַעֲשִׂים מְשַׁעֲבָדִים אֶל הָאָדָם הַזֶּה שֶׁהוּא בַּעַל כַּח הַשְּׁפָעָה עֲלֵיהֶם, וְאִם-כֵּן נַעֲשִׂים עֲבָדִים לְאֵיזָה כּוֹשֵׁי מֵאִפְרִיקָה אוּ לְאֵיזָה בְּרַבֵּר וְכוּ', וְנוֹתְרִים, לְמַעֲשֶׂה, כְּעֶבֶד שׁוֹטֵה. אָמַר אֱלִיעֶזֶר: מוֹטֵב לִי לְהִיּוֹת עֶבֶד אֶצֶל אַבְרָהָם אֲבִינִי מִלְּהִיּוֹת עֶבֶד אֶצֶל כּוֹשֵׁי וּבְרַבֵּר.

כִּי אָדָם צָרִיף לִילֵף אֶל הַצַּדִּיק שְׁמִכְנִים בּוֹ דַּעַת, לִידַע שְׁגָם הוּא יְכוֹל לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם וַיּוֹם מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְּרַשׁ, רַמְבַּ"ם טוֹר וְשִׁלְחָן עֶרוֹף, זֶהוּ וְתִקּוּנִים, שְׁמִכְנִים בּוֹ שְׁכָל שְׁגָם הוּא יְכוֹל לְהַתְּבוֹדֵד אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלַהֲתַפְּלֵל שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם, וְלוֹמַר תְּהִלִּים, וְלִשְׁפֹף לְבוֹ אֱלֹוֵי יִתְבָּרַךְ, וְלִשְׁמַח בְּמִצְוֹת שַׁיֵּשׁ לוֹ. כִּי כְּשֶׁאָדָם מֵאֲמִין בְּחֻכְם, הוּא מִתְּעַלֶּה עַל יְדוֹ, וְלֹא זוֹ בְּלִבָּד אֶלָּא בַּעֲצָמוֹ זוֹכֵה לְסִים וְלִהְיוֹת בְּכָל חֻלְקֵי הַתּוֹרָה כְּלָה, אֲשֶׁר אֵין זֶה קַל כָּלֵל וְעֶקֶר, כִּי הַיֵּצֵר מִפְּתָה לֹא לְלַמֵּד, אֵין אִם אָדָם מִתְּגַבֵּר עַל הַפְּתוּי, וְזוֹכֵה לְשִׁמְעַ לְעֻצַּת הַצַּדִּיק, וְלִלְמַד בְּכָל יוֹם מִקְרָא — וְלַעֲבֹר עַל הַסְּדָרָא שְׁנַיִם מִקְרָא וְאַחַד תְּרַגּוּם, וְכֵן מִשְׁנָה — לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם מִשְׁנָה אַחַת, שְׁתֵּי מִשְׁנֵיּוֹת וְכְדוּמָה כְּכָל יְכַלְתּוֹ, עַד שְׁבַרְכוֹת

הזמן יסיים את כל המשניות, וכן גמרא — ללמד בכל יום דף אחד או שנים וכו' כמה שיכול, עד שברבות הזמן יסיים את כל הש"ס, וכן ללמד בכל יום זהר ותקונים וכו', אזי לא אורף זמן רב ומטיל בכל חלקי התורה. וכל זאת זוכה — על ידי שהתקרב אל החכם האמת, והיתה לו אמונת חכמים בו. ולכן אם נתחזק באמונת חכמים, ונדע שכל מה שהחכם אומר — כף הוא, ונשמר מאד על כבוד הרב, אז נזכה להגיע לכל טוב אמתי ונצחי.

אך אל תחשבו, אמר מוהרא"ש נ"י, שזהו דבר קל, כי אמונת חכמים באה לאדם על ידי הרבה יגיעה וטרחה; הנה אדם יכול לשרת את הצדיק, וקשור אליו בלב ונפש, והנה דבר קטן לא הלך כפי המח הפגום והמלכלך שלו, והוא כבר נשבר ויוצא מכלל 'ברוך' לכלל 'ארור'; אך אם היה תמיד שמח שמקרב לצדיק כזה הדבוק בהקדוש-ברוך-הוא, המגלה לכל העולם פלו אותו יתברך, וגם הוא זוכה ללמד על ידו תורה ולהתחזק, אזי היה הכי מאשר, ולא היה נשבר משום דבר, והדפאון והעצבות היו ממנו והלאה, כי מה בכך, אם לא הלך לו כפי שחשב ורצה? הלא השלמות היא כמו אליעזר, שאמר: הלא "עבד אברהם אנכי", על כל דבר ידע, שהוא עבד של הצדיק. ומי שמתנהג באופן הזה לא יפסיד כלל בשני העולמות — בזה ובכא ולנצח ונצחים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זה היה מוהרנ"ת ז"ל, שמסר עצמו על דבר רבנו ז"ל. ראשית, למד הרבה תורה, כי אצל רבנו ז"ל העקר ללמד תורה בכל יום ויום, והוא מלמד את כל בר ישראל שיהיו לו שעורים קבועים בכל חלקי התורה הקדושה, אשר זהו זכוף הנפש, וכשאדם מסיים את כל התורה, חש עצמו הכי מאשר בחיים. כי למה אדם מדפא פל-כף? היות שיש לו זמן לשטיות ולחשב מעצמו, אך אם היה לומד תמיד, לא היה לו פנאי, אדרבה היה לו יעוד לסיים את כל השעורים הקבועים. וכן היה מתפלל בכונה ושמח ורוקד, כי סוף כל סוף "עבד אברהם אנכי", אך שיש דברים שאיני מבין, לא אכפת לי, אני צריך לשרת את הצדיק ותו לא, ואז זוכה לאשר אמתי. וכן זכה מוהרנ"ת ז"ל לשמש את רבנו

ז"ל בשלמות, שאין שלמות גדולה הימנה, וכתב את כל תורותיו; ובכותו יש לנו את כל ההשאה הרוחנית — ספרי רבנו ז"ל.

ולכן יש לבקש הרבה את הקדוש-ברוך-הוא, שנוזכה לאמונת חכמים שלמה, הקדוש-ברוך-הוא עזרנו לידע מרבי כזה, מעצות כאלו, למה לא נתחיל לצית את רבנו ז"ל?! למה לילך שבורים ורצוצים?! למה לשאל קשיות על הצדיק?! הלא ראינו מצדיק זה כל-כף הרבה נפלאות. אשרי המתחזק באמונת חכמים, וזוכה להיות כאליעזר, שהיה מסור לגמרי לגמרי אל אברהם אבינו. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (דרך ארץ וזוטא, פרק א'), שאליעזר עבד אברהם היה מתשעה אנשים שנכנסו בחייהם לגן-עדן, כי ברגע שאדם מוסר עצמו לגמרי אל החכם והצדיק, ומקים דבריו בשמחה, אפלו שרואה שני הפכים, אינו נשבר, וכבר בחיים חיותו זוכה להפגס לגן-עדן.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר למוהרנ"ת ז"ל היה תלמיד בשם: רבי נחמן טולטשינער ז"ל, שהיה יתום מאב ואם, ונתגדל לבד, יתום אין לו מי שיגדלו, ויכניסו לחדר ללמד, ולכן הסתובב ברחובות. והנה ראה שישנם שואבי מים, ומרויחים על כל דלי כמה פרוטות, אזי התישב, שגם הוא יהיה שואב מים, והלך בכל יום לשאב מים והרויח את הפרוטות. וכך גדל לשואב מים. דודו, אחי אמו רחם עליו, ולקחו לביתו, שהיה בעירה הייסן [עירה גדולה בין אומן לברסלב]. פעם בשנה בקר מוהרנ"ת ז"ל בעירה זו, והתאכסן אצל דוד רבי נחמן. רבי נחמן היה כבר בחור אף רוק עדין, ולא ידע ללמד מאומה, בחור פשוט, בקשי קרא וכתב ידע, והתקשה בהבנה. כשמוהרנ"ת ז"ל התאכסן שם, אמר הדוד לרבי נחמן: תשרת את מוהרנ"ת, תקח את הטלית שלו, את הסדור, את המשקפים וכו', ותעזר לו במה שצריך. וכן עשה. פעם אחת היתה למוהרנ"ת ז"ל שיחה ארכה עם אנשי שלומנו, ודבר עמהם מהתכלית, שאין שום תכלית אחרת רק לעבד את הקדוש-ברוך-הוא, ואנחנו פה רק בדרך מעבר, ולא ישאר מאתנו כלום, והלואי ונוזכה להיות שמחים ועליזים בכל יום על הנקדות הטובות שיש

בנו, ברוך השם, שלא עָשָׂנו גוי, וְאָנוּ יְהוּדִים מְאֲמִינִים בוּ יִתְבַּרְךָ, אֲשֶׁר עַל כָּל רַגַע וְרַגַע שְׁאֵדָם מְאֲמִין בוּ יִתְבַּרְךָ וְחוֹשֵׁב מִמְּנוּ יִתְבַּרְךָ — זוּ מַצּוֹת עֲשֵׂה, וּבְזֵה אָדָם צָרִיךְ לְשַׂמַּח כָּל יוֹם וְכָל רַגַע, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, אֵין לוֹ כְּלוּם רַק אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְכֵן לְשַׂמַּח שְׁהוּלָה עִם צִיצִית, וַיֵּשׁ לוֹ זָקֵן וּפְאוֹת, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יֵשׁ לוֹ מְזוּזָה עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ, וְהוּא מְנִיחַ תְּפִלִּין, וְעוֹד הַמּוֹן מַצּוֹת זוֹכֵה לְקַיֵּם בְּכָל יוֹם. וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשׂוֹזְכִים לְלַמַּד תּוֹרָה, לְעֵבֶר עַל תַּנּוּךְ, עַל מִשְׁנֵיאוֹת, עַל שׁ"ס, רַמְבַּ"ם, טוֹר וְשִׁלְחַן עֲרוּךְ, זֵהר וְתַקּוּנִים, אֵיזוֹ שְׂמֻחָה הִיא זוֹ, וְאֵין תְּכֵלִית אַחֲרַת בְּזֵה הָעוֹלָם. בְּתוֹךְ הַדְּבוּרִים אָמַר מוֹהֲרַנְ"ת וְ"ל אֶת הַפֶּתַח הַזֶּה: "אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה אֵי אֶפְשֶׁר לְהַשִּׁיג, אֲבָל אֶת הָעוֹלָם הַבָּא יְכוּלִים לְהַשִּׁיג". וּפֶתַח זֶה נִכְנָס עִמָּךְ בְּלֵב רַבִּי נִחְמָן טוֹלְטְשֵׁינְעֶר שְׁהִיָּה אֲזוּ בַּחוּר, וְלֹא הִבִּין כָּלֵל אֶת דְּבָרֵי מוֹהֲרַנְ"ת וְ"ל, מְלַבֵּד פֶּתַח זֶה שְׁחָדַר עִמָּךְ בְּלָבוֹ, עַד שְׁחָזַר הֵיטֵב עַל הַדְּבוּרִים הַלְלוּ, וְהַחֲלֵל לְהַבִּינֵם טַפִּין טַפִּין, הֵיזוֹת שְׁרָאָה כִּי בְּעוֹלָם הַזֶּה כָּל אֶחָד עוֹבֵר כָּל-כֶּף הַרְבֵּה צְרוּת וְיִסּוּרִים, וַיֵּשׁ לְכָל אֶחָד חֲלִישוֹת הַדַּעַת, וּמִתְרַגֵּז וּמִתְכַּעֵס מִכָּל דְּבַר פְּעוּט, וְהוּא מְמַרְמֵר וּבִדְכָאוֹן, אֲזוּ בּוֹדָאֵי אֵין לֵאמֹר אֶחָד עוֹלָם הַזֶּה, כִּי תְּמִיד חוֹשֵׁב שְׂרוּצִים אֶת הָרַע שְׁלוֹ, וְנִדְמָה לוֹ שְׁלַחְבְּרוּ טוֹב יוֹתֵר מִמְּנוּ, וְנִשְׁכַּר מִכָּל פֶּרֶט וּפְרִט. וְאִם-כֵּן הוּא מִסְכֵּן גְּדוֹל, אֲזִי עוֹלָם הַזֶּה אֵי אֶפְשֶׁר לְהַשִּׁיג. אֲבָל אֶת הָעוֹלָם הַבָּא יְכוּלִים לְהַשִּׁיג; הֵינּוּ לְהַשִּׁיג אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא — זֹאת יְכוּלִים, הֵינּוּ שְׁאֵדָם יוֹדַע שְׁיֵשׁ לוֹ רַק אֶת הַבוֹרָא יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ, וְתְּמִיד מְדַבֵּר רַק מִמְּנוּ יִתְבַּרְךָ וְאֵלָיו יִתְבַּרְךָ, כְּמוֹ אַבְרָהָם אֲבִינוּ שְׁדַבֵּר עִם כָּל אֶחָד רַק מֵאֵתוֹ יִתְבַּרְךָ, וְכְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פְּרָשָׁה נט, סִימָן י'): עַד אַבְרָהָם אֲבִינוּ הִיָּה הַבוֹרָא נִקְרָא אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם, בָּא אַבְרָהָם אֲבִינוּ וְהוֹרִידוּ יִתְבַּרְךָ לְעוֹלָם הַזֶּה, וְנִקְרָא אֱלֹהֵי הָאָרֶץ.

כִּי אַבְרָהָם אֲבִינוּ פָּרַסֵם אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְכָל הָעוֹלָם כְּלוֹ, דְּבַר עִם כָּלֵם מִמְּנוּ יִתְבַּרְךָ, וְאָמַר לְכָל אֶחָד: אַתָּה יוֹדַע מֵי מְקִיִּם אוֹתָךְ, מִי מְהוּה וּמְחִיָּה אוֹתָךְ? הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמֵה שְׂאֵתָה רוֹאָה דוּמָם — זֶה אֱלֻקוֹת, מֵה שְׂצוּמָח: אֵילָנוֹת, פְּרָחִים,

עצי פרי וכו', כל החיות והבהמות למיניהן, כל בני-האדם ההולכים ומסתובבים — הכל זה אלקות, ואלקות זה הכל. אם-כן אברהם אבינו הוריד את השכינה למטה בארץ, ונקרא הקדוש-ברוך-הוא אלהי הארץ. נמצא, כשאדם מדבר רק ממנו יתברך, ומקרב את כלם אליו יתברך, ומדבר מהנקודות הטובות שיש לחטף בכל רגע ורגע מהזמן היקר — זה יכולים להשיג, אם-כן עולם הבא יכולים להשיג, אף עולם הזה אי אפשר להשיג, כי כל אחד עובר עליו בזה העולם מה שעובר, והוא שבור כחרס הנשבר. פתגם זה חדר עמק בלב רבי נחמן טולטשינער, וכך זכה להתקרב למוהרנ"ת ז"ל, והחל לשמשו בכל מיני שמושים גשמיים, נקה את חדרו, סדר את חפציו וכו', ועזרו לערוך קניות, עד שזכה שמוהרנ"ת ז"ל הכניס בו תשוקה עזה ללמד, והחל ללמד עמו חמש, משניות, עין יעקב, שלחן ערוך וכו', עד שזכה ונעשה צדיק קדוש כל-כך, שמשפריים עליו נפלאות רבות, שזכה לרוח-הקדש נדיר, ובשעה שדבר מרבנו ז"ל היה ממש בטול הבחירה.

וידוע הספור מהרב מטשהרין, שמו היה ר' נחמן גולדשטיין ז"ל, שהיה גאון אדיר, וחיבר ספר "פרפראות לחכמה", שהוא פרוש על ה"לקוטי-מוהר"ן", והיה מקבל גדול, ואף-על-פי-כן רצה לשמע מאד אף רבי נחמן טולטשינער מלמד ספרי רבנו ז"ל ברבים. ורבי נחמן טולטשינער כבודו מאד, וברגע שנכנס הרב מטשהרין לבית-הכנסת לשמע את למודו של רבי נחמן, חדל רבי נחמן ללמד מפני כבודו. ומה עשה הרב מטשהרין? התחבא תחת הספסל [אף שהיה זה בזיון גדול לרב כזה], או שעמד מאחורי הדלת, כי לא רצה שרבי נחמן טולטשינער יפסיק מתלמודו כשיראהו; עד כדי כך היו דבורי רבי נחמן טולטשינער יקרים מפז ומפנינים, מתקים מדבש ונפת צופים. וכן זכה רבי נחמן טולטשינער, שעל ידו נמשך אור רבנו ז"ל בעולם, כי הוא הלה וטרח והדפיס את כל ה"לקוטי-הלכות".

למדים מכאן, עד היכן מגעת אמונת חכמים, ולמה זוכים על ידה. בחור פשוט, בור ועם הארץ, שהיה תום מסכן, לא ידע

מאומה, אָבֵל מַחֲמַת שְׁשֵׁמֶשׁ אֶת מוֹהֲרַנְיָת ז"ל וְקָבַל אֶת דְּבוּרָיו, אֲזִי זָכָה לְעֵלוֹת דְּרָגָה אַחַר דְּרָגָה, עַד שֶׁהִמְשִׁיךְ אֶת אֹר רַבְּנוּ ז"ל בְּכָל הָעוֹלָם. וְכִשְׁבַּקְשׁוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מְרַבֵּי נַחֲמָן טוֹלְטְשֵׁינְעֵר לְסַפֵּר מוֹפֵת מְרַבְּנוּ ז"ל, עָנָה וְאָמַר: אַתֶּם רוֹצִים מוֹפֵת מְרַבְּנוּ ז"ל? אֲנִי הַמּוֹפֵת הַכִּי גָדוֹל, שְׁהֵייתִי שׂוֹאֵב מִיָּם, וְלֹא יִדְעֵתִי כְּלוּם, וְהַיּוֹם קוֹרְאִים אוֹתִי 'רַבִּי נַחֲמָן'. זֶהוּ הַמּוֹפֵת הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר. רוֹאִים בְּעֵלִיל, אָמַר מוֹהֲרַא"ש נ"י, מִי זֶה רַבְּנוּ ז"ל, שְׁעוֹשֶׂה מוֹפְתִים כְּאֵלוֹ; הֵינּוּ לֹקַח גּוֹשׁ עֶפֶר, יְלָדִים צְעִירִים כְּמוֹנוּ, וּמַחְדִּיר בָּהֶם יִרְאֵת שָׁמַיִם, שְׁגַם-כֶּן יִקְיָמוּ מְצוּוֹת בְּשִׁמְחָה, וְיִלְמְדוּ תוֹרָה וְיִתְבוֹדְדוּ, וְיִהְיֶכּוּ אֶת הָאָרוֹר לְבְרוּךְ. לְזֹאת, עָלִינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּאַמוּנַת חַכְמִים, וְלִידַע וְלִזְכֹּר שְׁאֵנוּ מְקַרְבִּים לַחֲכָם גָּדוֹל, וַיֵּשׁ לָנוּ רַבִּי שְׁמִשְׁמַח אוֹתָנוּ וּמְקַרֵּב אוֹתָנוּ, שְׁלֹא נִטְעָה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְכִמוֹ שְׁמוּבָא בְּדַבְּרֵי ז"ל (לְקוּשְׁטֵי-מוֹהֲרַ"ן, חֶלֶק ב', סִימָן יב): יֵשׁ רְשָׁעִים אֲרוּרִים הַמְטָעִים אֶת הָעוֹלָם בְּשִׁטּוֹת, וַיֵּשׁ לְאָדָם לְהִזְהַר לֹא לְהִמְשִׁיךְ אַחַר חַכְמוֹת שְׁלֵהֶם שִׁיכּוּלִים לְהוֹבִילוֹ לְשֹׂאֵל תַּחֲתִית. וְלִכֵּן עָלִינוּ לְהִתְקַרֵּב אֶל רַבְּנוּ ז"ל, אֶל הַצַּדִּיק הָאֵמֶת, וְאַף שִׁישׁ לָנוּ קִשְׂיָה, זֶה לֹא כְּלוּם, וּבִאֲמַת אֵין שׁוּם קִשְׁיוֹת.

וְהִמְשִׁיךְ מוֹהֲרַא"ש נ"י בְּשִׁיחְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְאָמַר: נִתְבוּנָן עַל מוֹהֲרַנְיָת ז"ל, אִישׁ פְּלֵא גָדוֹל, הָיָה לוֹ שְׁשֵׁה יְלָדִים: חַמְשָׁה בָּנִים וּבַת אַחַת, וְכָל אֶחָד הָיָה עֲנִיָן אַחַר, כָּל אֶחָד הָיָה סֹדֵר אַחַר, וְהָיָה לוֹ צְרוּת רַבּוֹת מִכָּלֵם. הִבַּת הַתְּגַרְשָׁה, תַּחֲלָה הִתְחַתְּנָה עִם בֶּן הַרֵב מְבָרְסֵלֵב, וּבָאָה לְאֵבִיָּה וְאָמְרָה לוֹ שֶׁהִתְחַתְּנָה עִם מְלֶאךָ וְלֹא עִם אָדָם, אָמַר לָהּ מוֹהֲרַנְיָת ז"ל: חַפִּי, חַפִּי, תִּרְאִי וְתוֹכַחִי אֵיזָה צַדִּיק גָּדוֹל הוּא, אֵךְ הִיא בְּשִׁלְהָ, רְצַתָּה אָדָם פְּשׁוּט, וְהִתְחַתְּנָה שׁוֹב עִם חֲתָן שְׁנַקְרָא ר' בְּרוּךְ, וּלְבִסּוּף לֹא הָיָה לָהּ יְלָדִים טוֹבִים, וְתַמִּיד הִתְחַרְטָה שְׁלֹא נִשְׁאַרָה עִם הַזְּיוּג הָרָאשׁוֹן. וְכֵן הָיָה לְמוֹהֲרַנְיָת ז"ל בֶּן ר' יִצְחָק, שְׁגַם-כֶּן נִתְגַרֵּשׁ, רַחֲמָנָא לְצַלָן, וְאֵיזָה צַעֵר הָיָה לְמוֹהֲרַנְיָת ז"ל מִמֶּנּוּ, שְׁאָז הִתְחַתְּנָה בְּגִיל צַעִיר וְהֵאשָׁה בְּרַחָה מִמֶּנּוּ, וְהִצְרִיכוּ לְהִתְגַרֵּשׁ. וְהִתְחַתְּן שׁוֹב, וְהָיְתָה לוֹ אִשָּׁה רְעָה שֶׁהִכְתָּה אוֹתוֹ, וְהָיְתָה שְׁלֹא רְעָה שׁוֹב לְהִתְגַרֵּשׁ נִשְׁאַר כְּכֹר לַחֲיוֹת עִמָּה. וְכֵן הָיָה לוֹ

בן ר' דוד צבי, אשר בקטנותו נפל מהמדרגות ונתעקמו רגליו וגבו, והיה רחמנא לצלן, חגר וגבן, ולא היה יכול לילך, ומוהרנ"ת ז"ל הצריך להחזיקו. וכן מהבן הבכור ר' שכנא גם היו לו יסורים רבים וכו'. וכן מהבן ר' נחמן, היו לו צרות, שמררו את חזיו כלענה, וכן מהבן ר' יוסף יונה וכו'.

ואף-על-פי-כן מוהרנ"ת ז"ל התחזק בכל מיני אפנים, וחזק את ילדיו ואת כל הבריות. וכתב כל-כף הרבה ספרים, עד שמתפללים ומשתוממים, איך אדם זה יכול היה לכתב כל-כף הרבה, ואימתי היה לו זמן. היות שכל היום דבר עם אנשים מהתכלית הנצחית, וקרוב אליו יתברך, והיה מתפלל בדבקות ובחיות גדולה כל-כף, והיה לומד שעות על גבי שעות בהתמדה רבה, ומטיל בכל חלקי התורה בשעורים קבועים יום יום, עד ששגב מבינת האדם — מתי היה לו זמן, ואיך הספיק לעשות את הכל במשך שעות היום?! הנה הוא מדבר כל היום עם אנשים בהתחזקות, והנה רואים אותו כותב כל היום חדושים על-פי הקדמות של רבנו ז"ל, והנה הוא לומד כל היום ומתבודד וכו' וכו', אף זה היה החדוש של מוהרנ"ת ז"ל, והחדוש של הצדיק האמתי, שיכול לעשות כל-כף הרבה דברים בזמנו: הן להנהיג קהילה, הן לבנות בית-הכנסת, הן לחזק ולעודד ולשמח ולאמץ אנשים שבורים, הן להשפין שלום-בית שעות מרבות, הן לעסק בתורה הקדושה ביגיעה עצומה, הן להתבודד אליו יתברך וליחד יחודים קדושים ועליונים, הן לישב את כל הסכסוכים ואת כל המענות והטענות שיש לכל אחד, הן לכתב מכתבי תשובות גדושים בתורה וביראה, בעצה ובתושיה להמון בני הנעורים המשתוקקים לשמות מהבאר מים חיים, הן לכתב ספרים קדושים המחזקים ומחיים את כל נשמות ישראל, והולכים מסוף העולם ועד סופו. פי זה הצדיק האמתי, הזוכה לכל זה בגדלתו וברום מעלתו.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, אם יש לנו צדיק כזה, עלינו להתחזק בו מאד, ולהדבק אליו ולילך בעקבותיו, ועל כל דבר

לומר: "עבד אברהם אנכי", הינו איני יודע פלום, כף אמר לי הרבי, ועלי לקים בלי לשאל אן ובלי איה, ולא לסור פהוא זה מדבריו הקדושים, זו נקראת אמונת חכמים, וזה צריך להיות ותפקידנו ועבודתנו — להתחזק באמונת חכמים. והקדוש-ברוך-הוא יעזרנו שנוזפה לאמונת חכמים שלמה, ונצית את הצדיק על כל אשר יאמר.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: הגה ילדיכם לומדים תורה בישיבה, ועולים ומתעלים ביראת שמים ובאמונה, ילדי פאר, עמוסים במקרא, משנה, גמרא, טור ושלחן ערוך, ילדים מצלחים מאד, ישראל אשר בך אתפאר. וכן הבנות גדלות, ברוך השם, לתפארה, על טהרת הצניעות והמדות, ומצליחות מאד בכל מעשי ידיהן, והפל הודות לאמונת חכמים שלכם, שלא שאלתם שום קשיות כלל! הבה הטו שכם הלאה, שנוזפה לבנות קהלה יפה וקדושה, ההולכת בדרכי רבנו ז"ל, ומקימת את רצונו, ומציחת לעצותיו, התחילו לשמח ולרקד עם כלי זמר ושירה, ראו לעזר איש לרעהו, זכרו היטב את הפתגם של מוהרנ"ת ז"ל: העולם הזה אי אפשר להשיג, כי מי שנמשך אליו נשבר תמיד, אך לעולם הבא יכולים לזכות, ולחטף המון טוב אמתי ונצחי. ולכן העקר להתחזק באמונת חכמים, אשר על-ידיה תזכו לצאת מכל בעיותיכם, ולתת עצה ותושיה לנפשותיכם, ולהתקרב להקדוש-ברוך-הוא; אשרי מי שחזק בזה, אזי לכל טוב הגנוז והצפון יזכה.

מוהרנ"ת ז"ל

ביום ההלולא של מוהרנ"ת ז"ל, אשר הוא יום עשרה בטבת, דבר מוהרא"ש נ"י דבורים נוראים ונפלאים, בטול הבחירה ממש, וכף אמר: אצל אנשי שלומנו היטה התקבצות ביום ההלולא של מוהרנ"ת ז"ל ענין מיחד במינו במשך כל השנים. כי הלא אנו יודעים מה שהעיד רבנו ז"ל על מוהרנ"ת ז"ל, שאלמלא הוא, לא

היה נשאר ממנו אפלו עלה אחד — דף אחד. הגם שהיו לרבנו ז"ל תלמידים רבים, צדיקים וקדושים, דבוקים בו יתברך, מיחדים יחודים, בעלי מופתים, אבל תלמיד כזה כמוהרנ"ת ז"ל — לא היה. ובמשך הדורות בכלל היה נדיר מאד שלרבי יהיה תלמיד מיחד כל-כף.

מוהרנ"ת ז"ל התבטא פעם ואמר בזו הלשון: אנו מוצאים אשר תמיד, כשמדברים מרבי שמעון בר יוחאי, מצרפים תכף-ומיד את בנו ר' אלעזר, ואף הוא זכה שציונו יהיה ליד אביו במרון. כשמזכירים את האר"י הקדוש, תכף-ומיד מזכירים את תלמידו רבי חיים ויטאל, כי התלמיד כתב את תורות האר"י ז"ל; הינו דרכו של האר"י הקדוש היתה לומר דרושים עמקים בקבלה, אבל לא אמרם לפי הסדר, פעם אמר דרשה מעולם התהו, פעם דבר מעולם התקון, פעם מדרושי חז"ל וכן הלאה, תמיד דבר מדרושים אחרים, ותלמידו רבי חיים ויטאל כתב הכל, ותלמידי רבי חיים ויטאל סדרו את הדרושים, ואלו הספרים שישנם כיום: ה"עץ חיים", ה"פרי עץ חיים", ה"שמונה שיעורים" וכו'. המיחד ברבי חיים ויטאל, שחקה תמיד את רבו, וכל דבר שראה אצל האר"י הקדוש, תכף-ומיד שאל וחקר את הרבי: "רבי, למה ראיתכם שאתם רועדים כל-כף בהכנסכם לבית-הכנסת". וגלה לו רבו את הסוד, וכן כל פרט ופרט כשראה דבר מרבו, תכף חקר ודרש, ולא עזב את הרבי עד שגלהו ממילא תמיד כשמדברים מהאר"י הקדוש מצרפים אליו את תלמידו רבי חיים ויטאל. כשמדברים מהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע מצרפים תכף-ומיד את המגיד ממעזריטש זי"ע, אף שהיו לבעל-שם-טוב זי"ע ששים גבורים — תלמידים גדולי עולם, כל אחד היה חדוש בפני עצמו. כגון: ה"תולדות יעקב יוסף", שזכה למדרגות עליונות מאד, והיה התלמיד הראשון שכתב את תורות רבו, אשר אף תלמיד לא כתב כמהו, וספרו מלא עם פתגמים מהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, וכן כותב: "שמעתי ממורי" וכו'.

[ונידוע הספור, כשבעל ה'תולדות' הדפיס את ספרו, נדד מעיר לעיר ומכפר לכפר למכרו, ואף אחד לא רצה לקנותו, מחמת שעלה

ביקר, כי היו לו הוצאות רבות להוציאו לאור, השקיע בזה הון רב, והיה חייב חובות בעבור זה, אזי בקש רעננדל (זהוב) על כל ספר, והיה זה סכום גבוה בימים ההם, לכן לא רצו לקנותו. בכך, הגיע אל הרב הקדוש מברדיטשוב זי"ע, ומכר לו ספר, והרבי מברדיטשוב זי"ע אמרו: "אני אשיג לכם את כל הכסף שאתם חייבים, ומה שהדפסתם אלף ספרים, ואתם מבקשים על כל ספר רעננדל, חבל מאד, הייתם צריכים להדפיס ספר אחד, ולבוא אלי, ואני הייתי משלם לכם אלף רעננדל". ובזה החזיק אותו, כי נפל מאד בחלישות הדעת, מחמת שחשב שכל העולם יקנה את הספר, אשר הוא בטול הבחירה ממש, ואמר, שהלא 'שמעתי ממורי' אחד שנה אלף זהובים, והנה כל הספר מלא מ'שמעתי ממורי'. אבל, כאמור, רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע החזיקו ממש, שאמרו, שהיה נותן אלף זהובים על ספר אחד. אף-על-פי-כן אנו רואים, שהמגיד ממעזריטש זי"ע הנה קשור מאד לבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ותמיד כשמוזכרים את הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע מזכירים גם את המגיד זי"ע.

וספר מוהרא"ש נ"י, פיצד התקרב המגיד ממעזריטש זי"ע לבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע. ידוע שהמגיד היה למדן מפלג, וסבל על רגליו, בכך היה נוסע בצווי הרופאים ל... שהיו שם מרחצאות ממי מעין, ועזרו לבריאותו לרפא את רגליו. וכימי הבעל-שם-טוב זי"ע היה גאון אדיר בעל ה"פני יהושע", שהיה מתנגד, כי היתה לו קשיה, איך החסידים רוקדים בשבת ומוחאים כף אל כף בשבת, אשר זהו אסור בשלחן ערוך, ומחמת הקשיה הזו שהיתה לו על החסידים — התנגד אליהם. ויהי היום, והגיע הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע לעיר שגר בה בעל ה"פני יהושע", ושלח תלמיד אחד אליו לאמרו, שהבעל-שם-טוב הקדוש מחכה לו בחוץ. בעל ה"פני יהושע" יצא לבחון, ותכף כשנפגש עמו, אמרו הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע: "כשיעבר כאן המגיד ר' דב בער [הלא הוא המגיד ממעזריטש], תאמרו לו שיבוא לבקרני". והבעל-שם-טוב זי"ע נסע לדרכו. והמגיד זי"ע כשהיה נוסע למרחצאות היה עובר דרך ביתו

ש'ל בעל ה"פני יהושע". והפעם כשעבר דרך ביתו, עכבו בעל ה"פני יהושע" ואמרו: "יש לי ספור פלא (מחמת שגם המגיד היה מתנגד בתחלה), הבעל-שם-טוב קראני, ואמר לי, כשתעבר כאן, אמר לך שתלך אליו". והיות שהיה למגיד צמאון עז ודחף פנימי להכיר את הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, אזי התישב בדעתו, במילא היו לי רצונות וכסופים לראותו, ומחמת שקורא אותי אליו — אסע להכירו.

תכף כשהגיע לבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, החל הרבי לדבר עמו על דא ועל הא, על סוסים — ושאלו: "אם יש לו סוסים, ואם ראה סוסים, ומה אוכלים הסוסים, איזה סוג תבן" וכו' וכו'. ולמגיד היתה קשיה גדולה, וחלשה דעתו מאד, כי חשב שישמע מהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע דרושים עמקים מאד. והתחרט — למה הצרך לבוא, וחשב: "עתה אני רואה שהמחלקת עליו בצדק". וש'ב לאכסניתו, והוא נחוש בדעתו, שתכף בעלות השחר, ישא רגליו ויברח משם, כי אין זה מקומו. ובכד בכד בהרהרו וביסרו מצפוננו על מה ולמה בא לכאן וכו', הגיע שליח מהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ואמר: הרבי רוצה לראותכם. וש'ב המגיד בחזרה לבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, וראה על שלחנו ספר הזהר. הבעל-שם-טוב הקדוש פתח את הזהר, ושאלו: "האם אתם לומדים זהר?" וענה המגיד בחיוב. ושאלו הרבי: "האם אתם מבינים את הזהר?" והשיב: "מעט". הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע הראה לו מאמר בזהר, ובקש שיאמר לו את פרושו. והמגיד עשה כן. והיה מדבר שם מהמלאכים. אמר לו הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע: "הפרוש נכון, אבל אפשר להסבירו באופן הזה". והחל להסבירו באופן נפלא מאד, עד שהמגיד ראה אור גדול, וראה ממש מלאכים נמצאים שם, ונתבטל לגמרי במציאות, ונמר אמר בדעתו להשא'ר אצל הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע. וכך נתקרב המגיד לבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, עד שהיה מגדולי החסידים, והוא אשר הקים את כל החסידות, את כל החסידים הגדולים שפרסמו את למודי הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע.

וכששב המגיד זי"ע לביתו, נכנס לידיו בעל ה"פני יהושע",
 ולשאלת ידיו: "מה אתם אומרים על הבעל-שם-טוב?" ענה:
 "אורות כאלו, גלויים כאלו, דבורים כאלו, לא ראיתי ולא שמעתי,
 חדוש שבחדושים, אשר הכל מלביש בפשטות כל-כף גדולה,
 אורות צחצחות, אורות עליונים" ... ענה לו בעל ה"פני יהושע":
 "אבל יש קשיה עליו, למה התיר לרקד בשבת ולמחא כף אל כף,
 הלא על-פי השלחן ערוך אסור". ענה לו המגיד: "אתם צודקים,
 גם לי היתה קשיה, עד שהפרתיו וחשבתיו כבן-אדם, אבל עתה
 נוכחתי לראות שהבעל-שם-טוב הקדוש איננו אדם אלא מלאך,
 ועל מלאך אין שום קשיה". וכמו שאמר פעם המגיד זי"ע
 לתלמידיו: "תאמינו לי, אם הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע לא היה
 אומר לי בפרוש שנולד מאב ואם, לא הייתי מאמין, והייתי חושב
 שזהו חתיכת אש בדמות אדם, הינו שמלבש בגוף". כל-כף העריך
 המגיד זי"ע את הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע.

וסיים מוהרנ"ת ז"ל את תחילת דבריו האמורים לעיל, ואמר:
 "אני מאד מאד מבקש את הקדוש-ברוך-הוא, שבכל פעם שיזכירו
 את רבנו ז"ל, יזכירו גם אותי. וכן נתקיים רצונו של מוהרנ"ת ז"ל,
 אימתי שמדברים מרבנו ז"ל מזכירים גם את מוהרנ"ת ז"ל. למדים
 מכאן, אמר מוהרא"ש נ"י, תלמידים כאלו שהיו כל-כף מקשרים
 אל רבם, הם יחידים הדורות ממש, ואחד מהם היה מוהרנ"ת ז"ל.
 רבנו ז"ל אמר: חדוש כמוני עדין בעולם לא היה; כי באמת
 הלמודים שרבנו ז"ל מלמדנו, גלויים של הזהר, של האר"י הקדוש,
 של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע — זה להפליא פלאי פלאות, אל
 נא נשכח לרגע מי אנחנו, אנשים מגשמים, אנשים שעברו, רחמנא
 לצלן, על כל התורה כלה, אנשים המנחים בתוך החשך והבוז,
 אנשים שרחמנא לצלן, לא הפסיקו לחטא, אנשים רחוקים לגמרי,
 מי אנו? מגשמים, מזהמים בכל מיני חטאים ועוונות, עינינו
 מלכלכות, אזנינו מלכלכות, שמענו לשון-הרע, הפה מלכלך,
 הידים, רחמנא לצלן, דבקו בגנבות וגזלות, האף מלא פסם, אין
 איבר אחד שלם, ואף-על-פי-כן נמצא רבי פזה שיכול להאיר גם

בנו אורות עליונים, אורות צחצחות, שהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ותלמידיו, והאר"י הקדוש ותלמידיו, ורבי שמעון בר יוחאי ותלמידיו זכו לשמע דבורים כאלו, שיכול היה לקחת אורות רוחניות, להלבישם באפן כזה, עד שגם רחוקים כמונו נוכל להשיג — זה היה רבנו ז"ל. ולא פלא שאמר: חדוש כמוני לא היה בעולם! שיכול לקחת רחוקים כמונו, שנוכל גם להשתוקק להקדוש-ברוך-הוא, ואצלנו זה נעשה כל-כף פשוט, שאיננו רואים בזה שום חדוש, כי אנו רגילים לראות את הקדוש-ברוך-הוא, לנשם את הקדוש-ברוך-הוא, להרגיש את הקדוש-ברוך-הוא, שאיננו מבינים מה החדוש, אף יש להעריך את גדל הזכות הזו, ולהפיר את עצמנו היטב היטב, שלשום עשינו כל העברות שבעולם, אתמול נעשינו בעלי תשובה, והיום כבר יש לנו דעות בדבר רבנו ז"ל! ...!

ובאמת החדוש הכי גדול היה מוהרנ"ת ז"ל, כי רבנו ז"ל היה כמו השמש, ועל השמש אי אפשר להסתכל, כי האור מסנוור לגמרי, לא-כן מוהרנ"ת ז"ל — התלמיד, ממנו נלמד ועליו נתבונן, באשר היה החדוש הגדול ביותר. הגם שהיו לרבנו ז"ל המון תלמידים קדושים וצדיקים, בעלי מדרגות והשגות, גדולי עולם, אבל שיתקרב תלמיד אחד, שיוכל לרשם את תורת רבו על הפתב, להוריד סודות עליונים, אורות צחצחות על הפתב, וישאר לדורי דורות — זה היה חדוש עצום!

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר לרבנו ז"ל היה תלמיד, שהיה מבגור ממנו בארבעים וחמש שנה — המגיד מטירהווייצא, שהיה חבר של רבי נחום מטשערנובל, [בעל התניא" כשהלך להדפיס סדורו, הלך לטל הסכמה מהמגיד מטירהווייצא], ואף-על-פי-כן הכניע עצמו לאברהם צעיר כרבנו ז"ל. ופעם שמע מרבנו ז"ל תורה, ונתבטל לגמרי, והתבטא אחר-כך לחתנו: "מילא, שאמר לך שראיתי אש יוצאת מפי רבנו — לא אגזים, כי דבר גלויים כאלו, סודות התורה כאלו שלא ראיתי כי אם אש, וצירתי לעצמי איך לוקחים את האש לגלותה לעולם". וסיים לחתנו: "מה אמר לך,

למחרת בא אברהם צעיר, שמו רבי נתן, והכל העלה על הכתב. [התורה היא בלקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן לב], אזי יצאתי מהתפעלות, ראיתי אש, שמעתי אש, הכל הנה אש, אף איד יכולים לכתב אש על ניר?!" זה הנה מוהר"ן ת"ו"ל!

ואמר מוהר"א ש"נ"י, אשר כל התלמידים ידעו שרבנו ו"ל גדול עד מאד, והבינו היטב מיהו רבנו ו"ל, כל אחד כפי מדרגתו והשגתו, אף כל אחד חשב שענין רבנו ו"ל הוא לדורותם, הינו כל זמן שהם חיים, כל זמן שרבנו חי, כל אחד ידע שרבנו ו"ל יותר ממנו אבל הוא גם כן משהו, אף למוהר"ן ת"ו"ל הייתה השגה אחרת לגמרי ברבנו ו"ל.

ראשית, אמר על עצמו: "כשהתקרבתי לרבנו ו"ל זרקתי את השכל שלי לגמרי, לי אין שכל כלל, (אמונת חכמים בתכלית השלמות), רבנו אומר דבור, הרי זה חתיכת שכל, עוד דבור — עוד חתיכת שכל..." ואל תחשבו שמוהר"ן ת"ו"ל הנה 'קטלא קניא', אלא הנה חתן לר' דוד צבי הגדול, וסיים כמה וכמה פעמים ש"ס עד שהתקרב, והנה בקי בכל התוספות — קשיה ותרין, כי הנה למדן מפלג עד מאד, ובכל העירה חבבוהו וקראוהו בלשון חבה: נתגלה. וכשהתקרב לרבנו ו"ל, השליך לגמרי את שכלו, וידע — רק מה שרבנו אומר: זהו זה. זה הנה הדבר הראשון, שבשבילו זכה לקבל כל-כך מרבנו ו"ל — מחמת שסלק דעתו וחקמתו לגמרי לגמרי לגבי רבנו ו"ל.

והדבר השני, הבין תכף-ומיד, שתורות אלו, שיחות אלו וספורים אלו, אינם רק לדור ההוא בלבד, אלא לכל הדורות, עד סוף כל הדורות, והבין, אשר אור רבנו ו"ל צריכים לגלות ולפרסם לכל העולם כלו. ולכן רשם כל דבור וכל שיחה ששמע אצל רבנו ו"ל. ופעם התבטא, שמתחרט על התורה והתפלה שלו, הינו למה לא ישב אצל רבנו ו"ל כל הזמן, לכתב כל דבר ששומע.

תתארו לעצמכם, אמר מוהר"א ש"נ"י, לאילו ספרים זכינו: "לקוטי מוהר"ן", "ספורי מעשיות", "ספר המדות", "שיחות-

הר"ן, "חיי-מוהר"ן", "קצור-לקוטי-מוהר"ן", "לקוטי-עצות", "שמות הצדיקים", כל אלו ספרי רבנו ז"ל, מי שרגיל לכתב יודע, שפדי להוציא לאור כל ספר, יש להשקיע לכל הפחות עשר שעות כתיבה בכל יום, אם רוצים לכתב כל-כף הרבה. וכל זאת כתב מוהרנ"ת ז"ל, ועד היום עם ישראל מחיים עצמם עם ספרי רבנו ז"ל, ותמיד חושבים: הלאי והיו למוהרנ"ת ז"ל עוד שיחות; כי לאמתו של דבר, ההשארה שיש לנו היא רק ממה שמוהרנ"ת ז"ל היה בא פעם בכמה שבועות לרבנו ז"ל [שהיה מקרב לרבנו ז"ל שמונה שנים], כגון: בראש השנה, בשבת חנכה, בשבועות וכו', והנסיעה עלתה לו במסירות נפש ממש, כי היו לו מניעות רבות מבני עירו, מבני משפחתו וכו' וכו', וכשזכה לבוא לרבנו ז"ל, ישב אצלו שבוע, שבועים וכו', ומה ששמע — כתב, והדבורים שהשמיע רבנו ז"ל בשבת ובחג, כתבם ככלות החג למחרתו. ואם היה מוהרנ"ת ז"ל יושב בקביעות אצל רבנו ז"ל יום יום — רגע, רגע, שעה, שעה, תתארו לעצמכם, כמה ספרים היו לנו? ! מלבד זאת מוהרנ"ת ז"ל חדש בעצמו בדברי רבנו ז"ל, כי רבנו ז"ל צוהו לעשות מכל תורה תפלה, וזהו ה"לקוטי-תפלות". [והן אמת שאין לנו על כל תורה תפלה, כי נשרפו חלק מהכתבים, מחמת שעברו עליו הרבה מניעות, ויכול להיות שיד המתנגדים הייתה בדבר]. וכן כתב כל יום ויום במשך ארבעים שנה רצופות את ה"לקוטי-הלכות", היות שרבנו ז"ל צוהו לחדש תורותיו על-פי השלחן ערוך, ומוהרנ"ת ז"ל עבר תשע פעמים על כל השלחן ערוך, וכתב עליו את ה"לקוטי-הלכות", וחלקן נכתב עוד בחיי רבנו ז"ל, שבהן כותב: 'רבנו, גרו ואיר'.

והבהיר מוהרא"ש נ"י כיצד כתב מוהרנ"ת ז"ל את ה"לקוטי-הלכות"? מוהרנ"ת למד בסדרן את השלחן ערוך, [כמו שרבנו ז"ל הקפיד ואמר, שחוב גדול על כל בר ישראל ללמד בכל יום שלחן ערוך], וחדש תורתו על-פי ההלכה שאחו בה, ובין כך בלמדו היה איזה חג: פסח, סכות וכו', אזי קשר את חדושינו ודבוריו שדבר לפני אנשי שלומנו גם-כן לתוך ההלכה, וכשדבר בשבת, קשר את

הדבורים בתוך ההלכה שאחז בה, לכן רואים דברים נפלאים, איך בהלכות ציצית, מדבר מוהרנ"ש ז"ל מראש השנה, מחמת שבסמוך לראש השנה אחז בהלכות ציצית וכו', או בהלכות ברכות השחר מדבר מפרשת השבוע, כי אחז בשבוע שהוא בהלכות הללו, או שמכניס דבורי התחזקות בין ההלכות, ומה השיכות להלכה? אלא בדיוק בזמן שחדש, נכנס אליו יהודי שבור שהצריך לדבורי חזוק ועוד, ואת זאת הכניס בתורתיו, וכך נבנו ה"לקוטי-הלכות". הגם שמביא כמה פעמים בספר, שגנבו ממנו כרך אחד, ומלבד זאת, כאמור, נעלמו עוד חדושים, ואין יודעים כיצד, אבל נשארו לנו אוצרות, שנכתבו במשך כארבעים שנה, עד יומים לפני הסתלקותו. ומי שרוצה להיות מקרב לרבנו ז"ל חייב ללמד "לקוטי-הלכות", כי אלו גלויים אחרים, סודות אחרים, ודיקא על-ידי-זה יכולים לראות יותר את גדלות רבנו ז"ל, ולהבין יותר את ה"לקוטי-מוהר"ן", היות שכל ההשארה נשארה רק על-ידי מוהרנ"ש ז"ל, שהוא היה המוציא והמביא בדבר רבנו ז"ל.

לכן אנשי שלומנו היו מתאספים בצותא בהלולא של מוהרנ"ש ז"ל בעשרה בטבת, אף שהיה הפפור עז בחוץ, היו יושבים בבית-הכנסת קטן, או באיזה מרתף (מחמת שהיו תמיד עניים) וחלקו תה לכל אחד, ואכלו פת עם הערינג, ודברו מגדלתו של מוהרנ"ש ז"ל ומעבודתו הקדושה — איך גלה ופרסם את רבנו ז"ל בעולם. וזה הכניס תשוקה עצומה בתלמידים ובתלמידי תלמידים עד הדור הזה — לעזור למוהרנ"ש ז"ל ביעודו.

מוהרנ"ש ז"ל נטל על שכמו משימה אחת בחיים — לגלות ולפרסם את רבנו ז"ל, מחמת שראה שיש כאן אור כזה, על-כן אמר שמכרח לפרסמו לכל העולם.

וידוע, אשר מוהרנ"ש ז"ל היה חדוש גדול בענני הזריות, והספיק בזמנו דברים רבים, לא קרה אצלו שנפל בשנה, אשר כשאדם נופל בשנה, סימן שהוא כלי ריק, כי מחמת שעמוס נופל בשנה, אבל מוהרנ"ש ז"ל היה כלי מלא וחדוש, ורק אודות

לזריזותו הרבה הצליח לעשות את כל עניניו המרבים, אשר אף רבנו ז"ל התפלא על גדל זריזותו. ומספרים, שהיה זריז כל-כף, שאף אחד לא יכול היה להתחרות עמו ולהשיגו. הלך למקנה בזריזות גדולה, הלך לישן בזריזות, ולא בטל רגע אחד לבטלה, ושאלוהו פעם: איך הנכם מספיקים הכל, ואיך אתם ישנים כה מעט? וענה ואמר: מאז שנתקרבותי לרבנו ז"ל, הרגלתי עצמי לעשות כל דבר בזריזות רבה, ואינני דוחה מיום ליום. וכן הכתיבה היתה אצלו בזריזות כל יתאר. וזהו שאומר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות זריזות, חלק ב', סימן א'), שעל-ידי זריזות זוכה אדם להיות רועה נאמן, משם רועה אבן ישראל — סופי תבות: נמ'לה, הינו שמן הנמלה למדים את מדת החריצות הפך הבטלה, כמו שאומר שלמה המלך (משלי ו, ו): "לך אל הנמלה עצל"; ולכן זכה מוהרנ"ת ז"ל למה שזכה, וגלה לכל העולם: "תדעו, שיש רבי כזה, היכול לחזק ולאמץ ולקרב את הכי גרוע בעולם ולהחזירו בתשובה", ולכן היה חדוש שבחדושים, שיכול לגלות את רבנו ז"ל בעולם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר צריכים לדעת היטב, כי רבנו ז"ל הוא מתנה לכלל ישראל, ואיננו מצמצם לאדם אחד. הקדוש-ברוך-הוא נתן לעולם מתנה כזו שנקראת רבנו ז"ל, שהוא נחל נובע מקור ח'כמה, והוא המתנה הכי יפה שהוריד לנו בזה העולם. ואני יודע, אמר מוהרא"ש נ"י, שיש אנשים שיחלקו על הדבורים הללו, ואני סובל כבר שלשים וחמש שנה סבל קשה מאד, ובכל פעם הסבל מתגבר יותר ויותר, אבל ההכרח להגיד לכם ולחזר לכם עוד פעם את הדבור הזה, שהקדוש-ברוך-הוא, כביכול, בעצמו צריך לשמח עם נשמה כזו של רבנו ז"ל, באשר עוד לא היתה נשמה שהבינה את הדור כנשמת רבנו ז"ל, עוד לא היה לעולם רבי כזה, שיכול להבין את כלם בלי יוצא מן הכלל.

ובעבור זה מנח החוב עלינו למסר נפשנו פשוטו כמשמעו, לגלות ולפרסם את רבנו ז"ל בעולם. וזה יהיה התקון שלנו, אנחנו צריכים תקונים גדולים, לא נטעה עצמנו שזכינו להיות בעלי

תשובה, איננו יודעים עדין מה זה תשובה, אנו זקוקים לרחמים רבים, רחמים עצומים; כי אם יכול להיות יהודי שמאיזו סבה שהיא, יום אחד אינו מניח תפלין, רחמנא לצלן, ביום הזה הוא פושע ישראל בגופו, אם אדם יכול יום אחד להחסיר מנחה, וחושב שיתפלל במעריב שני שמונה-עשרה, אדם זה פגום מאד. אם אדם מתרשל לבוא בשבת לבית-הכנסת, בשעה שצריכים לשמע קריאת התורה, שזהו מעמד הר סיני, ושוכב במטה כפגור, בזה מוכיח שהוא רקוב, ונשמתו צריכה תקון גדול מאד. ואיני מדבר פה מפגמי הברית, רחמנא לצלן, מהמעשים המגנים שעושה אדם בסתר וכו' וכו', ואם-כן איך אנו יכולים לומר, שאנו בעלי תשובה, הלא אנו בעלי עברה! אף-על-פי-כן רבנו ז"ל הוא התקון לכל העולם בכלל, והקדוש-ברוך-הוא שלח לעולם הזה נשמה קדושה כזו, שהיא רבנו ז"ל, אשר רק הוא מבין את כל אחד ואחד, ויש לו דבורים לכל יהודי, ויכול לחזק, לעודד ולשמח כל אדם אמלל, כל אדם שבור, כל אדם מלא קשיות וספקות עליו יתברך, ויכול לתרץ לו את הכל.

ומי הוציא את זאת מהכח אל הפעל? מוהרנ"ת ז"ל, וזו היתה עבודתו. וזה אשר בקש והתחנן לאנשי שלומנו קדם הסתלקותו: "תגלו ותפרסמו את רבנו ז"ל בעולם". וזה תפקידנו — למלא אחר הצוואה שהניח לנו, וזאת עלינו לעשות, כי זהו עקר תקוננו, אם אנו רוצים לחזר בתשובה, ולתקן מעשינו, התקון הגדול ביותר — למסר נפשנו לגלות ולפרסם את אור רבנו ז"ל — להורים, לאחים ואחיות, לגיסים, לשכנים, לקרובי המשפחה, לכל יהודי בלי יוצא מן הכלל.

ובודאי, אמר מוהרא"ש נ"י, הסמ"ך-מ"ם יעשה את שלו, ולא יניח לעשות זאת, כי מי שרוצה לגלות את רבנו ז"ל, הסמ"ך-מ"ם לוקח עצמו עליו, ומבישו, ומבזו, ומשפילו, וגורם שיתלוצצו ממנו על לא דבר וכו' וכו', אף-על-פי-כן אין צריך להתפעל ממנו, אלא צריכים לתת הכרת הטוב לרבנו ז"ל. על כל אחד לזכר היטב מה עשה רבנו ז"ל בשבילו, ולחשב: "בכך אני מוכן למכור את עצמי,

את כל כלי בשביל רבנו ז"ל, אף שאני סובל בשביל זה סבל נורא, אך זה אחד מהנסיונות הקשים ביותר, אשר מי שמגלה ומפרסם יותר את רבנו ז"ל, עליו לקבל יותר חצים, אף צריך לערוך לעצמו חשבון: "אילו טובות קבלתי מרבנו ז"ל, אפלו שאשלם לרבנו ז"ל אחד מני אלה, זה עדין כלום, לעמת הטובות שעשה לי" ... ואז לא תהיה לו שום מניעה לגלות ולפרסם את רבנו ז"ל בעולם.

ובפרט, בפה מוהרא"ש נ"י, שעברו כל-כף הרבה שנים מהסתלקות רבנו ז"ל — כמאתים שנה, וממוהרנ"ת ז"ל חלפו כמאה וששים שנה, והעולם ירד מליוני ירידות, אף לא אלפים ורכבות, אלא מליוני מדרגות ירד מטה מטה, השם ישמר באיזה דור אנו נמצאים, שאין מתבישים לדבר פתוח נגד הקדוש-ברוך-הוא, כל כלי התקשרת, והכלי המשחית, כל הזבל של העתונים, כלם ללא שום בוששה וחרפה מדברים, רחמנא לצלן, נגדו יתברך, ונגד כל הקדוש לעם ישראל, ומטמיעים נשמות ישראל בגויים, מביאים רכבות גויים מחבר העמים לארץ הקדש, ומבוללים במזיד את עם ישראל ביניהם. ומפל שכן בכל העולם כלו, אשר ישנם כששים וחמשה אחוזים מתבוללים ונשואי תערבת, אף בארץ ישראל לבד כל עיר ועיר מלאה בחניות של טרפה ודבר אחר, ובכל העירות הגדולות ראו, רחמנא לצלן, צלבי קרס, גרות לאותו איש, ימח שמו וזכרו, עד כדי כף הגענו, ואם אין די בצרה זו, אזי הנוצרים, ימח שמם וזכרם, מתפארים שתוף שנתים ימים יבואו לארץ, ויציפו אותה בחמשה מליון מסיונרים, ורוצים בשנת האלפים אצלם להכניס כל-כף הרבה צלינים, שכל פונתם למלא את ארץ ישראל עם נצרות, ימח שמם וזכרם, והכל בהסכמה, ברשיון, עם התר מגבוה, הלא ירויחו מזה מליוני דולרים... אף אוי להן לנשמות ישראל, שפך עלתה בימיהם. הנה כנגד חמשה מליון נשמות ישראל בארץ יביאו חמשה מליון מסיונרים, השם ישמר ויציל מה שעלול לקרות; אף אסור להשבר ולפל ביאוש, אדרבה, זה צריך להדליק אור אדם אצלנו — מה עלינו לעשות בעת כזאת?

והבהיר מוהרא"ש נ"י את דברי מוהרנ"ת ז"ל קדם הסתלקותו,

שָׁאֵמַר בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: עֲזָרָא הַסּוֹפֵר הוֹלֵךְ לְהַסְתַּלֵּק, וּטְרַף פְּסוּל (סִפְרֵי פְּסוּלִים) מִתַּפְשָׁטִים בְּכָל יוֹם בְּעוֹלָם, אָבָל אֲנִי מְקוּהָ, שְׂדֵף אֶחָד מִסִּפְרֵי רַבְנּוּ ז"ל יִהְיֶה תִקּוּן עַל הַכֹּל. מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל הֵיזָה הַסּוֹפֵר שֶׁל רַבְנּוּ ז"ל, שֶׁכָּתַב אֶת תּוֹרוֹתָיו, וְהִלְבִּישׁ אֶת שִׁיחוֹתָיו שֶׁל רַבְנּוּ ז"ל בְּצוּרָה כְּזוֹ, שְׁגַם אָנּוּ נִבִּין מֵהַ כָּתוּב בְּ"לְקוּיֵי-מוֹהֲרַנְ"ן". וְאָמַר לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו שֶׁהוֹלֵךְ לְהַסְתַּלֵּק מִהָעוֹלָם, וְסִפְרֵי אֶפִיקוֹרְסִים מִתַּפְשָׁטִים, אָבָל עַל-יְדֵי שְׁנַפִּיץ זֶה לְעַמַּת זֶה אֶת סִפְרֵי רַבְנּוּ ז"ל, נִזְכָּה לְתַקֵּן הַכֹּל. וְאִם מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל אָמַר כֶּף בִּימְיוֹ, מֵהַ נֹאמַר אָנּוּ עַתָּה בְּדוֹרְנוּ זֶה, אֲשֶׁר אֵין יוֹם שֶׁלֹּא יוֹצֵאִים כָּל מִינֵי דְבָרֵי נֶאֱוָף, חוֹבְרוֹת מְלֵאוֹת זֶהוּם תַּמוּנוֹת תּוֹעֵבָה, סִפְרֵי מִינוֹת, תַּמוּנוֹת שֶׁל שְׁחִיתוֹת וְזִהְמָה, וְזֶה מִתַּפְשָׁט אֲצֵל הַנְּעֵר, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וּמֵהַ יַעֲשֶׂה הַבֵּן שֶׁלֹּא יִחְטָא?! כִּשְׁהָאב אוֹ הָאֵם מְכַנְיָסִים לְבֵית אֶת הַלְכֵלוֹךְ שֶׁל הַעֲתוּנִים עִם תַּמוּנוֹת תּוֹעֵבָה וְכִדוּמָה, מֵהַ יַעֲשׂוּ הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת שֶׁלֹּא יִתְקַלְקְלוּ?! אוֹ אִם יֵשׁ כָּלִי תִקְשָׁרֶת וְכָלִי מִשְׁחִית, שְׁמַרְאִים שָׁם: עֲבוּדָה זָרָה, גְּלוּי עֲרִיּוֹת וְשְׁפִיכוֹת דָּמִים, שֶׁלֹּשׁ הָעֲבֻרוֹת הַחֲמוּרוֹת בְּיוֹתֵר; עֲבוּדָה זָרָה — כָּל מִינֵי פְּסָלִים וְאֵלִילִים שֶׁלָּהֶם, וּמִסְגָּדִים וְכוּ', וְהַנְּעֵר מִתְבוֹגֵן בְּזֶה וְכֶף מִתְחַנֵּף, עַד שֶׁמְלִיזֵן וְחֻצֵי יְלָדִים יִהְיוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵינָם מְזַכְרִים "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַגּוֹי" אֱלֹקֵינוּ הַגּוֹי" אֶחָד", הַנִּשְׁמַע כְּזֹאת?! וְכֵן גְּלוּי עֲרִיּוֹת — כָּל הַזֹּבֵל וְהַטְּמָאָה, הַשְּׁקוּץ וְהַזִּהוּם, הַתּוֹעֵבוֹת הַכִּי גְרוּעוֹת מְרָאִים בְּכָלִי הַמִּשְׁחִית, וְהַנְּעֵר מִסְתַּכֵּל עַל זֶה, בִּיצֵד יְכוּלִים לִהְיוֹת קְדוּשִׁים וְטַהוּרִים?! וְאַחֲרֵי-כֵן הַהוֹרִים מִתְפַּלְאִים — מֵדוּעַ יֵצְאוּ הַיְלָדִים לְתַרְבוֹת רָעָה? אֵף אִם לָהֶם עֲצָמָם אֵין אֶת הַמְכַשֵּׁר הַטְּמָא, אֵף הוֹלְכִים לְבַקֵּר אֶת אֶחָד מִבְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה, שֶׁיִּשְׁנּוּ שָׁם הַכָּלִי מִשְׁחִית, וְנוֹתְנִים לְיְלָדִים לְהַסְתַּכֵּל, מֵהַ רוֹצִים אַחֲרֵי-כֵן שֶׁיֵּצֵא מִהַיְלָדִים?! וְכֵן שְׁפִיכוֹת דָּמִים — מְרָאִים כָּל מִינֵי סְרֻטִים שֶׁל רֵצַח וְהַרְגָּה, מַעֲשֵׂי אֱלִימוֹת שֶׁהוֹרְגִים זֶה אֶת זֶה, הֵלֹא כְּתוּב בַּתּוֹרָה "לֹא תִרְצַח", "לֹא תִגְנֹב", וְאִם כֵּן אוֹי לוֹ לְאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶת הַכָּלִי הַמִּשְׁחִית בְּבֵיתוֹ, אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹת יְלָדָיו, שֶׁמִּנִּיחָם לְהַסְתַּכֵּל בְּכָלִי הַמִּשְׁחִית, כֶּל-כֶּף חֲמוּר הַדְּבָר, וְאַחֲרֵי-כֵן בּוֹכִים וּמוֹרְטִים שֶׁעֲרוֹת הָרֹאשׁ, שֶׁהַיְלָדִים גֹּדְלִים מִן הַהִפְקָר. וְכֵן נוֹתְנִים, כְּאִמּוֹר, רִשׁוֹת לְמִסְיֹנְרִים

להפיץ את דעותיהם הכוזבות. והנה מי שגומר אמר בדעתו לעצור את המגפה הזו, וחושב: "אני הולך לפרסם את האמונה בעולם", תכף-ומיד יוצאים כנגדו מבית ומבחוץ.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אני סובל שלשים ושתים שנה מחלקת ורדיפות, מאז שהחילותי להדפיס ספרי רבנו ז"ל, ולקחוני לדיני תורה על לא עול בכפי, ואימו עלי וכו', הכל בגלל דבר אחד: שלקחתי על עצמי לפרסם את דעת רבנו ז"ל לכל עם ישראל בכל התפוצות, וזאת הסמ"ך-מ"ם לא יכול היה לסבל. אך, ברוך השם, לא התפעלתי מאף אחד, היות שלמדתי את ה"לקוטי-הלכות" פעמים אין מספר, וכן את ספרי רבנו ז"ל פעמים אין מספר, והם חקוקים בדעתי. ומאז שהחילותי להדפיס "אשר בנחל" בשנת תשל"ג, ובשנת תשל"ה שהדפסתי את הספר "ארך אפים", מאז הסמ"ך-מ"ם עזב הכל ויצא כנגדי בשצף קצף. ובשנת תשל"ו באו והתחילו אנשים נגדי והחרימו אותי, כאלו אסור לדבר עמי ולהיות בד' אמותי. אבל, ברוך השם, לא נתפעלתי, אמנם נשברתי — כי לא האמנתי שיכול להיות כדבר הזה, רשעות כזו, אך השבירה היתה למען החזוק, שהתחזקתי יותר ויותר, כי ראיתי מה שקורה היום עם בני הנעורים, רחמנא לצלן. כי משנת תשכ"ד מספרים לי בחורים מה שעובר עליהם, וכותבים לי ושופכים לפני את מר לבם, ואני משיב להם תשובות, ועד היום אנו אווזים למעלה משלשים אלף מכתבים — הלואי שייצאו כפר לאור. אך מאז שהתחלתי להדפיס את ספרי רבנו ז"ל, אילו דיני תורה לקחוני? ! אילו בזיונות בזוני? ! עד כדי איומי רצח ממש, אך אני בשלי, ואמרתי: אני מכרח לגלות את ספרי רבנו ז"ל בעולם. וברוך השם, בשעה שגליתי ופרסמתי, שציון רבנו ז"ל יהיה פתוח וכלם יוכלו לבוא — לעגו לי, והנה עתה זה נתקיים. התבוננו נא בספר הנפלא "פעלת הצדיק", שנדפס בשנת תשל"ח, וכתוב שם, שיהיה זמן אשר רוסייה המלכות הרשעה — תתבטל, ויהיו שעריה פתוחים לכל אחד. זה נראה היה כחלום ממש, אך נדפס כפר אז. ואיזו ליצנות עשו ממני? ! אילו מריבות על שטיות והבלים? ! אין יכולים לתאר איזה

סבל עברתי, והקדוש-ברוך-הוא עזר, שהמלכות הרשעה קרסה מזה שבע שנים, ומאז כל שנה ושנה הקבוץ הקדוש שלנו בראש השנה באומן מתרבה, בן ירבו, ובאים כבר כעשרת אלפים איש, אף אני רוצה להביא לאומן בראש השנה מליון יהודים, ולא אנוח ולא אשקט עד שאוציא רצוני מהכח אל הפעל, אני הפקדתי את נפשי, שמי וכבודי לגמרי, אבל אגלה את רבנו ז"ל לכל העולם כלו!

והמשיך מוהרא"ש נ"י בדבריו הקדושים ואמר: מה רצוני מאנשי שלומנו בכלליות? מאז שהתחלנו להדפיס את הקונטרסים, אשר הם תמצית ספרי רבנו ז"ל, הנה אני יושב עם הרבה אנשים, ושומע מה שעובר בדור הזה, אילו ירידות ונפילות, ואיני מדבר מפורקי על, אלא מחרדים, משייכות חרדיות — מה עובר על הנער בדור הזה, ומהי התרופה? ספרי רבנו ז"ל! אלו הקונטרסים דיקא, אשר הם תמצית דברי רבנו ז"ל, תמצית דברי מוהרנ"ת ז"ל, תמצית כתבי הפעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, תמצית כתבי האר"י הקדוש, תמצית הזהר והתקונים של רבי שמעון בר יוחאי. זה צריך להחדיר עתה במסירות נפש הכי גדולה בכל ארץ ישראל לארצה ולרחבה. ולכן עלינו לילך במסירות נפש ולהפיץ את אור רבנו ז"ל, שתהיה אמונה כל-כך חזקה חקוקה בנשמות ישראל, באפן שכשהמסיונרים והצליגים, ימח שםם וזכרם, לא יצליחו בזממם אשר זוממים, כי בני ישראל יהיו כל-כך מחסנים עם אמונה, שיצחקו מהם וילעגו להם: "וכי אתם רוצים לגלות לנו מיהו בורא עולם?! אתם רוצים ללמדנו מדות מהן?! בשעה שאתם הורגים ורוצחים, חונקים שורפים ותולים את נשמות ישראל במיתות משנות ואכזריות זה כאלפים שנה... האתם תלמדנו דרך איך לחיות?!" גויים מזהמים ומלכלכים, שאין שקוץ ותעוב שלא עוברים עליו, יראנו דרך?!

לזאת מנח החוב על כל אחד ואחד מאתנו לגלות ולפרסם את רבנו ז"ל בעולם ולא להתבייש, ובנדאי יצא הסמ"ך-מ"ם מפליו, אף אין צריכים להתפעל — זה צו השעה! וכמו שאמר מוהרנ"ת ז"ל קדם הסתלקותו: העבדה שלכם יהיה — יפוצו מעינותיך חוצה. תפיצו את אור רבנו ז"ל. בעבור זה, כל אחד מאתנו הרוצה

שִׁיחָהּ לֹא תִקְוֶן עַל מַעֲשֵׂיו הַרְעִים, אֲשֶׁר לְפִי דְבַרִי הַזֶּה וְהָאֵר"י
הַקָּדוֹשׁ אֵין מִסְפִּיק יָמִים וְשָׁנִים כְּדִי לְצוֹם עַל כָּל חֲטָאֵינוּ שְׁעוֹנוֹ
וּפְשָׁעֵנוּ, וְאֵין לָנוּ מִסְפִּיק כַּחוֹת לְצוֹם, כִּי בְקִשִּׁי רַב אָנוּ צָמִים יוֹם
אֶחָד שְׁתַּקְנוּ חֲכָמֵינוּ הַקָּדוֹשִׁים, וְכִיצַד, אִם-כֵּן, נִקַּח עַל עַצְמֵנוּ
כָּל-כֶּף הַרְבֵּה צוֹמוֹת שְׁעֵלֵינוּ לְצוֹם עַל כָּל חֲטָא וְחֲטָא! לְזֹאת, עָקַר
הַתִּקְוֶן שְׁלָנוּ — לְהַפְיֵן אֶת אֹר רַבְּנוּ ז"ל בְּמַסִּירוֹת נֶפֶשׁ הַכִּי גְדוּלָה
לְכָלֵל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא לְהַתְפַּעֵל מֵאֶפֶף אֶחָד, אֲלֵא לְהַתְגַּבֵּר בְּיָתֵר
שְׂאֵת וּבְיָתֵר עַז לְגִלוֹת וּלְפָרֵס אֶת רַבְּנוּ ז"ל לְעוֹלָם כָּלוּ, הֵן הַגְּבָרִים
וְהֵן הַנְּשִׂים, הַגְּבָרִים יִגְלוּ אֶת רַבְּנוּ ז"ל וַיִּפְרָסֵמוּ אֲמוֹנָה לְגְבָרִים,
וְהַנְּשִׂים תִּפְעֵלְנָה לְנָשִׁים. בְּרוּךְ הַשֵּׁם, הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵינוּ עוֹזֵב
אוֹתָנוּ, עִם יִשְׂרָאֵל צָמָא לְדַבֵּר ה', צָמָא לְדַבֵּר רַבְּנוּ ז"ל, צָמָא
לְדַבְּרוּרִים אֵלֹהֵי, וְלִכֵּן נִתְגַּבֵּר הַלָּא לְאֹת, כִּי רַק כֶּף נוֹכַח לְחַסֵּן
אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, שְׂלֹא תִכְנַס בְּהֵם הַכַּפִּירוֹת וְהַאֲפִיקוֹרְסוֹת שֶׁל
הַנוֹצְרִים וְהַיִּשְׁמַעְאֵלִים, וּבִפְרָט קִלְפַת הַנוֹצְרִים, שֶׁהִיא קִלְפָה נוֹרָאָה
וְעִצּוּמָה, קִלְפַת הָעַרְב־רַב, אֵין עֲצָה אַחֲרַת אֲלֵא לְמַסֵּר נַפְשׁוֹ לְהַפְיֵן
דְּבַר רַבְּנוּ ז"ל, וְאִם עוֹשִׂים אֶת זֹאת לְשֵׁם שָׁמַיִם — שׁוֹם שְׁטֵן לֹא
יֻכַל לָנוּ, וְנִצְלִיחַ בְּכָל אֲשֶׁר נִפְנָה. וְעָקַר הַלְשֵׁם שָׁמַיִם הוּא —
כְּדִי לְהַצִּיל אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי כֶּף אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקָּדוֹשִׁים
(סְנֵהֲרִין לֹא): חֲבִיב אָדָם לֹאמֵר, בְּשִׁבְלֵי נִבְרָא הָעוֹלָם. אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל
(לְקוּשִׁי-מִוְהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן ה'): אִם אֲנִי צָרִיף לְהַסְתַּפֵּל וּלְצִיר בְּדַעְתִּי,
שְׂפָל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֲלֵא בְּשִׁבְלֵי, אֲנִי צָרִיף לְעַסֵּק בְּתִקְוֶן הָעוֹלָם.
אֶפֶף אֶחָד אֵינוּ יָכוֹל לְהַתְחַמֵּק וְלֹאמֵר, שְׂאֵין זֶה שִׁיף בְּשִׁבְלֵי, אֲלֵא
כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ שִׁיף לְכָל יְהוּדִי, וְכָל יְהוּדִי בְּעַל-הַבַּיִת שֶׁל הָעוֹלָם,
וְעָלִיו מִנַּח הַחוּב; אֶפֶף שֶׁהַסֵּמ"ך-מ"ם יֵצֵא נִגְדוֹ, עָלָיו לְהִיֹּת חֲזַק
בְּמַשִּׁימָתוֹ. וּבְזֶה נִמְדַּדַת גְּדֻלַּת הָאָדָם — אִם יוֹצֵא כְּנִגְדוֹ הַסֵּמ"ך-
מ"ם בְּכָל מִינֵי כּוּוֹנִים, סִימָן שְׂמִשְׁהוּ יִשְׁנוּ פֶה, וְלֹא בְּכְדִי הוּא, סִימָן
שִׁישׁ כָּאֵן אֵיזוֹ קִדְשָׁה עֲלֵאִית מִיַּחְדָּת, שְׂאֵין הַסֵּמ"ך-מ"ם יָכוֹל
לְסַבְּלָה בְּשׁוֹם פָּנִים וְאֶפֶן, כִּי יוֹדַע שְׂכַאֲשֶׁר יִתֵּן לְקִדְשָׁה הַזֶּה
לְהַתְפַּשֵּׁט, אֲזִי עֵבֵר וְכָלָה מִן הָעוֹלָם. וְכִמוֹ שְׂנוֹכְחָנוּ לְרֹאוֹת אֲצֵל
מוֹהַרְנ"ת ז"ל, שֶׁהָיוּ לוֹ שְׂמוֹנִים תְּלַמִּידִים, מְסוּרִים אֵלָיו בְּמַסִּירוֹת
נֶפֶשׁ הַכִּי גְדוּלָה, וּלְבַסּוֹף עֲזוּבוּהוּ וְנוֹתְרוּ לוֹ חֲמִשָּׁה תְּלַמִּידִים; הֵינוּ

מבפנים, מאנשיו, דברו עליו, ואף-על-פי-כן החזיק מעמד. כי מי שפונתו לשם-שמים, אינו צריך להתפעל מאף אחד, אלא יפרסם את הקדוש-ברוך-הוא בעולם, יגלה את הלמוד של רבנו ז"ל בעולם.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כל אלו מאנשי שלומנו שיש להם כח הדבור וכשרו, (אשר באמת לכל אחד יש כח), עליו לומר דרשות, הינו כל אחד צריך לאמץ לו בית-הכנסת "היכל-הקדש" באיזו עיר: בחדרה, בראשון לציון, ברחובות, בנתניה, בירושלים, באשדוד, באשקלון, בבני-ברק, בבאר שבע, בנתיבות, באפקים, בבת-ים וכו' ובשאר מקומות שהקמנו בית-מדרש על שם רבנו ז"ל, ופעם בשבוע לומר דרשה, ויגלה ויפרסם את רבנו ז"ל, אשר כל למודו — גלוי אלקות.

ובאמת, אמר מוהרא"ש נ"י, אפשר לדבר שבועות על גבי שבועות, שנים על גבי שנים מרבנו ז"ל וממוהרנ"ת ז"ל, ולא רק שלא נגמר, אלא לא נתחיל כלל ועקר. אזי לפחות נדבר מה קרה אצל מוהרנ"ת ז"ל בשבוע האחרון לחייו.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר בליל שבת פרשת מקץ, שנת תר"ה, הייתה זו השבת האחרונה של מוהרנ"ת ז"ל בזה העולם, ודבר אז מהתורה בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ס"א, חדא רבי שמעון, שם מדבר רבנו ז"ל מאמונת חכמים, איך כל יהודי צריך שתהיה לו אמונת חכמים, ובלי זה אין יכולים להגיע לשום דבר, ואדרבה אם אין לאדם אמונת חכמים, רחמנא לצלן, ראשו מלא צואה וזבל, מפל שכן אם חולק על ספרים קדושים שחברום החכמים האמתיים, זה הסימן שראשו, רחמנא לצלן, מלא טנפת. והיות שהיה אז חנכה, מוהרנ"ת ז"ל קשר אל התורה הזו של אמונת חכמים את ענין המנוחה, ואמר: במנוחה כתיב (שמות כה, לא): "ועשית מנוחת זהב טהור מקשה תעשה" וגו', אומר רש"י: שלא יעשנה חליות, ולא יעשה קנייה ונרותיה איברים איברים, ואחר-כך ידביקם כדרך הצורפים, אלא פלה באה מחתיכה אחת, ומקיש

בְּקוֹרְנֵס וְחוֹתֶף בְּכָלֵי הָאֲמָנוֹת, וּמִפְּרִיד הַקְּנִיִּם אֵילֶף וְאֵילֶף; שְׁלֹא תִהְיֶה הַמְּנוּרָה חֲתִיכוֹת, חֲתִיכוֹת, חֲלָקִים נִפְרָדִים. וְדַבֵּר מוֹהֲרַנְ"ת וְז"ל, שֶׁזֶה מְרַמֵּז עַל חֲדוּשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק, שֶׁהֵם זֶהב טְהוֹר, סִפְרֵי הַצַּדִּיק מְדַבְּרִים רַק גְּלוּי אֱלֻקוֹת, הַצַּדִּיק מְגַלֶּה רַק אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁזֶה זֶהב טְהוֹר, מְקַשֶּׁה אַחַת, זֶה אֲבָן הַשְּׁתִּיָּה. וְשֶׁשֶּׁה קְנֵי הַמְּנוּרָה מְאִירִים אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוּרָה, שֶׁזֶה הַגֵּר הַשְּׂבִיעִי — כְּנֶגֶד שֶׁשֶּׁה סְדְרֵי מִשְׁנֵה שְׁמִבְרָרִים בֵּין הַטְּהוֹר וְהַטְּמֵא, הַכָּשֵׁר וְהַפְּסוּל, הַמְּתָר וְהָאֶסוּר, שְׁכֻלָּם מְאִירִים נֶגֶד הַגֵּר הַשְּׂבִיעִי, וְהַכֹּל מְקַשֶּׁה אַחַת. וְהַסְּבִיר מוֹהֲרַנְ"ת וְז"ל, שֶׁאֵלוֹ חֲדוּשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק, אֵף שֶׁמְדַבֵּר מִכָּל-כֶּף הַרְבֵּה נוֹשְׂאִים נִפְרָדִים, אֵף-עַל-פִּי-כֵן הַכֹּל עֲשׂוּי מְקַשֶּׁה אַחַת זֶהב טְהוֹר, שֶׁכְּוֹנְתוֹ בַּסּוּף אַחַת — לְגַלּוֹת אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי כָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ בְּעִוּוֹת אַחֲרוֹת בְּחַיִּים: זֶה אֵין לוֹ זְוֹג עֲדִין, זֶה אֵין לוֹ יְלָדִים, זֶה יֵשׁ לוֹ צְרוּת מִיְלָדִים וְאֵין לוֹ נַחַת, זֶה אֵין לוֹ פְּרֻנְסָה, זֶה חוֹלָה, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְזֶה בַּעַל חוֹב, וְזֶה עוֹבֵר מִשְׁבָּרִים אַחֲרִים, וְהַצַּדִּיק צָרִיךְ לְדַבֵּר עִם כָּלֵם כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ, צָרִיךְ לְחַדֵּשׁ סִפְרִים כְּאֵלוֹ שֶׁיִּדְבְּרוּ לְכָלֵם, אֲבָל הַפְּנֵה אַחַת — מְקַשֶּׁה אַחַת זֶהב טְהוֹר — לְחֹזֵר לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

וְאַחֲרֵי-כֵן דִּבֵּר מוֹהֲרַנְ"ת וְז"ל מֵאַחֲדוֹת, שֶׁנִּשְׁמָוֹת יִשְׂרָאֵל צְרִיכוֹת לְהִתְאַחַד יַחַד, וְאָמַר: אִם תִּתְּבוֹנְנוּ הֵיטֵב בַּתּוֹרָה וְתִסְפְּרוּ אֶת חֲלָקֵי הַמְּנוּרָה מִמָּה הִיְתָה עֲשׂוּיָהּ, תִּרְאוּ שֶׁהֵיוּ גְּבִיעִים, כְּפִתּוּרִים וּפְרָחִים, אֲרָבָעִים וְתִשְׁעָה חֲלָקִים בְּמִסְפָּר, וְכָלֵם עֲשׂוּיִים מְקַשֶּׁה אַחַת, וְאִם תִּסְפְּרוּ אֶת שְׁמוֹת הַשְּׂבָטִים: רְאוּבֵן, שְׁמֻעֹן, לֵוִי, יְהוּדָה, יִשְׁשָׁכָר, זְבוּלוּן, דָּן, נַפְתָּלִי, גָּד, אֲשֶׁר, יוֹסֵף, בְּנִימִין, יֵשׁ בְּזֶה אֲרָבָעִים וְתִשְׁעָה אוֹתִיּוֹת, כְּנֶגֶד כָּל חֲלָקֵי הַמְּנוּרָה, וְכִמוֹ שֶׁהַמְּנוּרָה הִיְתָה מְקַשֶּׁה זֶהב אֶחָד, וְאֶסוּר שֶׁתִּהְיֶה אֵיבָרִים כְּדֶרֶךְ הַצּוֹרְפִים שְׁעוֹשִׂים חֲלָקִים חֲלָקִים, כֶּף נִשְׁמָוֹת יִשְׂרָאֵל, אֵף שֶׁהֵן פְּרוּדוֹת זוּ מְזוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַז"ל: כְּשֶׁם שֶׁפְּרָצוּפִיהֶם שׁוֹנִים, כֶּף דְּעוֹתִיהֶם שׁוֹנוֹת, אֵף הַצַּדִּיק צָרִיךְ לְאֶחָד אֶת כָּל נִשְׁמָוֹת יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד, שְׁכֻלָּם יַחְזִיקוּ עִצְמָם עִם

הצדיק שהוא יעקב אבינו. ומוהרנ"ת ז"ל הרבה לדבר מאחדות, שתהיה בין נשמות ישראל.

וכשסים את התורה, ברכו "ברכת המזון", ומוהרנ"ת ז"ל החל לרקד, אף שהרגיש יסורים גדולים, כאבי בטן עזים, אבל המשיך לרקד, ואחר הרקוד עלה לחדרו לעלית הגג, ועלו עמו כמה מאנשי שלומנו, וספר להם מוהרנ"ת ז"ל, שחלם חלום ובו ראה את רבנו ז"ל, ובקש ללמד עמו את הספר הנשרף, ואמר לו רבנו ז"ל: בזה העולם כבר לא פדאי. יש נסח אחר, שרבנו ז"ל אמר לו: כדי שאלמד עמך ספר הנשרף, על זה אתה צריך להוריד את הכתנת שלך; הינו להסיר את הגוף, הינו רבנו ז"ל צריך אותו למעלה. ואז נתלהב מוהרנ"ת ז"ל מאד, ודבר מעבודת הכהן גדול שנכנס לפני ולפנים, והחל לומר בנגון התפלה: "ואומרים לו לפני מי אתה נכנס... קהל עדתנו עליך יסמכו"... והחל לבכות, ברגע שהזכיר "ועל ידך תהא סמיכתנו" פרוץ בבכי, ולא ידעו מדוע בכה. ואחר-כך המשיך "זכר עצמו ונכנס לקדש הקדשים, עד שהגיע לארון"... ואמר את זאת בקול מאים כזה, שחשו שהנה הכהן נכנס לפני ולפנים ומניח את הקטרת, ושוב פרוץ בבכי, וסיים: אף-על-פי-כן התלמיד חכם גדול מהכהן גדול... ואנשי שלומנו נפרדו ממנו. והיה מראה מפחיד מאד, ואף אחד לא תאר ושער, שעוד ששה ימים מוהרנ"ת ז"ל הולך להסתלק מן העולם.

בסעודה שלישית נכנס מוהרנ"ת ז"ל בין אנשי שלומנו, ונטל את ידיו ואכל. וכשהחל לומר תורה, אמר: אף שזו חרפה גדולה לדבר מזה, כי כל מגיד ודרשן מדבר מזה, אף אני מכרח לומר: תדעו שיגיע זמן שאדם צריך להיות מת וגוסס, ויצטרכו להשכיבו עם הרגלים אל הדלת, והמשיך לדבר מהתורה שדבר בליל-שבת, שבה רבנו ז"ל מדבר מאמונת חכמים, ושצריכים לכתב את הספרים ולפרסמם, ודבר מהמשנה: "עשה לך רב", ואם אינך יודע מי הרב, אזי "קנה לך חבר", "חבר" עצמך לספרים שנכתבו על-ידי הקולמוס של הרב, ודבר הרבה על אמונת חכמים. ונהבירו מוהרנ"ש נ"י ואמר, אשר זה יסוד גדול, כי בלי אמונת חכמים אנו אבודים,

ובפרט להחדיר את זאת בילדים. הנה אנו עדים לדבר מוזעזע, שמליון וחצי ילדים היום בארץ ישראל אינם מתחנכים בדרך התורה והאמונה, רק מפני רשעי הערב-רב, שעשו ליצי ליצנות מן הצדיקים. וכן מה שקורה בין החרדים, שיש עזי פנים המתלוצצים מצדיקים קדושי עליון. וזאת צריכים לידע, אם יש בחור עז פנים, בידוע שהוא פגום בברית — זה הסימן הראשון, וכך הגמרא אומרת, לא יעז אדם פניו, אלא אם-כן עבר עברה בגלוי עריות. ובדור הזה, רחמנא לצלן, מה שעובר על בחורים הנקראים חרדים לדבר ה', אם אין אמונת חכמים, אם אין יראה — אין כלום. עשו צחוק מהצדיקים, אזי הגיעו, רחמנא לצלן, לכפר בכל, ויאמינו בה' ובמשה עבדו — צריך את שניהם, חייבים להאמין בחכם, ואם אדם חושב שיכול לבד, סימן שהוא פגום].

במוצאי-שבת מוהרנ"ת ז"ל עשה הבדלה, ובאמצע שהבדיל פרץ בבכי, ואף אחד לא הבין מה קורה. ביום ראשון בבקר סבל כאבי בטן נוראים, והתפתל מיסורים, ביום שני בא אליו אחד מאנשי שלומנו ר' וועלוול, ומוהרנ"ת ז"ל דבר עמו הרבה מראש השנה, שצריכים להיות בראש השנה באומן. [ואמר מוהרא"ש נ"י: זכורתני, כשהתחלתי ללמד ספרי רבנו ז"ל בתחלת התקרבתי, ולמדתי, שעקר הקבוץ בראש השנה זה באומן, וראיתי את המחלקת שישנה — חלק אמרו שהכונה למרון, והוציאו כתבי פלסטר זה נגד זה, ושחקתי בלבי, הלא אותו רבנו שאתם אומרים שהוא במרון, נמצא בכל מקום: בירושלים, בברוקלין וכו' וכו', אלא עקר הענין הוא באומן, ואם לא אומן, אז בכל מקום שמתקבצים עשרה אנשים מאנשי שלומנו — שם רבנו ז"ל. רבנו ז"ל נמצא בכל העולם כלו, וכמוכא בזהר הקדוש: זכות הצדיקים שאחר הסתלקותם הם יותר בעולם הזה מהעולם הבא. והתאמצתי על זה הרבה מאד — להוכיח את הצדק בענין, כי ראיתי את המריבות הרבות. וזה מה שדבר מוהרנ"ת ז"ל, שבראש השנה צריכים להיות באומן].

ביום רביעי באו אנשי שלומנו, ואמר להם מוהרנ"ת ז"ל:

הַעֶסֶק שְׁלַכֶם צָרִיךְ לִהְיוֹת, שְׂיִפּוּצוֹ מְעִינֹתֶיךָ חוּצָה, וְדַבֵּר מֵעַנְיָן כְּנֹר שֶׁל מְשִׁיחַ, שְׂיִהְיֶה שֶׁל ע"ב נִימִים, כִּי מְשִׁיחַ יִתְקַע בְּשׁוֹפָר כְּזֶה, שְׂיִוְכַל לִכְבֹּשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ — "הֵרֵם כְּשׁוֹפָר קוֹלְךָ", קוֹלוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ יִהְיֶה כְּלוֹל מְשׁוֹפֵר, כִּי הַשׁוֹפָר, אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ח'), זֶהוּ פְּשׁוּט, כְּפֹוֹל וּמִשְׁלֵשׁ וְכוּ'. וְאַחֲרֵיכֶן בְּלִילָה הַתְּפִלָּל עֲרַבִית, וּבֹא שׁוֹב ר' וועלןול, וְאַמְרוּ מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל: תִּסְתַּכַּל עָלַי, וְהִנֵּה שָׁם עוֹד אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ בְּשֵׁם ר' דָּוִד, אָמַר מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל לר' וועלןול: תֵּן לר' דָּוִד שְׂיִסְתַּכַּל עָלַי, וְאַמְרֵ לר' דָּוִד תֵּן לר' וועלןול שְׂיִסְתַּכַּל עָלַי. וְכִמוֹ שֶׁרַבְּנוּ ז"ל אָמַר גַּם-כֵּן: תִּסְתַּכְּלוּ עָלַי הַיֵּטֵב, וְתִהְיֶה לָכֶם טוֹבָה גְּדוֹלָה מְאֹד. [וּבִאֲמַת, הַבְּהִיר מוֹהֲרַא"ש נ"י, עָלִינוּ לְהִסְתַּכַּל הַיֵּטֵב עַל הַצְּדִיק, הֵינּוּ לְהִתְבּוֹנֵן הַרְּבָה בְּסִפְרֵי רַבְּנוּ ז"ל, וּבְהֵם נִרְאָה אֶת רַבְּנוּ ז"ל, כְּמוֹבָא בְּדַבְּרֵיו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קצב), שְׁפָנְיוֹ, שְׁכָלוֹ וְחֻקְמָתוֹ שֶׁל הַצְּדִיק נִמְצְאִים בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר, וּבְזֶה שְׂמִסְתַּכְּלִים בְּסִפְּרֵי רֹאִים אֶת רַבְּנוּ ז"ל].

בַּחֲצוֹת לִילָה שֶׁל יוֹם חֲמִישִׁי אָמַר מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל תִּקּוֹן חֲצוֹת, וְאַחֲרֵיכֶן אָמַר תּוֹרָה נִפְלְאָה עַל הַמְּשָׁנָה: 'מִשְׁקִין בֵּית הַשְּׁלַחֲיָן בְּמוֹעֵד וְכוּ' וְזוֹ הַתּוֹרָה הָאֲחֵרֹנָה שְׂאָמַר (לקוטי-הלכות, הלכות ראש חֲדָשׁ, הַלָּכָה ז'), וְקִדְּם אוֹר הַיּוֹם בָּא אֵלָיו אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ ר' מֵאִיר יְהוּדָה, אָמַר לוֹ מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל: אֶפְלוּ שְׂיִהְיֶה אָדָם בְּעַל עֲבָרָה הַכִּי גְּדוֹל, אִם יִחְזִיק עֲצָמוֹ בְּסִפְרֵי רַבְּנוּ ז"ל, יִהְיֶה לוֹ תִקּוֹן עַל הַכֹּל, וְהִתְלַהֵב מְאֹד. זֶה הִנֵּה הַיּוֹם הָאֲחֵרוֹן לִפְנֵי הַהִסְתַּלְקוֹת. וְכִשְׂמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל הַתְּפִלָּל שְׁחֵרִית נִחְלָשׁ מְאֹד, וּבָאָה בַת רַבְּנוּ ז"ל — מֶרֶת אֲדָל, וְהִחֲלָה לִצְעַק עַל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ: "לָמָּה אַתֶּם שׁוֹתְקִים, וְאֵינְכֶם מְרַעִיִּשִׁים בַּתְּפִלוֹת, תִּרְאוּ בְּאֵיזָה מִצְבַּ מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל נִמְצְא", וְאַף-אֶחָד לֹא הֵעֵלָה עַל דַּעְתּוֹ, שְׂמוֹהֲרַנְ"ת עוֹמֵד לְהִסְתַּלֵּק. וּמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל אָמַר: לֹא כְּדָאִי, יֵשׁ לִי שׁוֹנְאִים גְּדוֹלִים, יֵשׁ לִי כָּל-כָּךְ הַרְּבָה שׁוֹנְאִים [וּבִאֲמַת לְמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל הִיוּ שׁוֹנְאִים כְּאֵלוֹ, מֵדוּעָ? ! מָה רָצוּ מִמֶּנּוּ? ! עַל לֹא דַבֵּר, אֲשֶׁר זֶהוּ הַסֵּמ"ך-מ"ם בְּעֲצָמוֹ]. וְאַמְרֵ מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל: אִם רָצוֹנְכֶם לְהִתְפַּלֵּל, תִּתְפַּלְּלוּ לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,

שְׁאֲזֹכָה לְכַתֵּב וּלְהַדְפִּיס וּלְהַפְיִץ אֶת סִפְרֵי רַבְּנוּ ז"ל, וְעוֹרֵר אֶת אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ. בְּאֲמֻצֵּעַ הַלְּיָלָה, הִיָּה זֶה לֵיל שְׁשֵׁי נְחֻלֵּשׁ יוֹתֵר, וּשְׁנֵי אַנְשֵׁים קָרְאוּ לְפָנָיו סְפוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, וּגְמָרוּ לְפָנָיו אֶת הַסְּפוּר הַרְאִשׁוֹן מִבֵּית מֶלֶךְ וְהַסְּפוּר הַשְּׁנִי מִמֶּלֶךְ וְקִיסָר, אֲשֶׁר מִסְתַּיִם כָּךְ: "בּוֹאוּ וְנִסְעֵה הַבֵּיתָה". וּמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל נִתְּלַהֵב מְאֹד, פָּנָיו הָיוּ אֲדָמִים, וְעָשָׂה תְּנוּעוֹת בְּיָדָיו לְמַעְלָה: "בּוֹאוּ וְנִסְעֵה הַבֵּיתָה"; כִּי מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל תָּמִיד הִשְׁתַּוְּקָק לְבּוֹא הַבֵּיתָה, הֵינּוּ לְחֹזֵר חֲזָרָה לְעוֹלָם הָעָלְיוֹן.

[וְהָאֲרִיךְ מוֹהֲרַא"ש נ"י לְהִבְהִיר עֵינָיו זֶה, אֲשֶׁר כָּל זְמַן שְׂאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹהֵי סִפְנָה נּוֹרְאָה עַד מְאֹד. הִנֵּה אַתָּה יָכוֹל לְהִיּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, יֵשׁ לְךָ רַבִּי, עוֹשֶׂה לְךָ כָּל־כָּף הַרְבֵּה טוֹבוֹת, עוֹזֵר לְךָ, מֵה לֹא עוֹשֶׂה בְּעִבּוּרְךָ, וּלְבִסּוּף בְּשִׁבִיל שְׁטִיּוֹת — לְפֶת וּכְרוֹב, אַתָּה מַחְלִיף אֶת הַרְבִּי שְׁלֶךְ, הוּא מָסַר אֶת נַפְשׁוֹ בְּשִׁבִילְךָ, מֵה לֹא עָשָׂה בְּעִבּוּר יְלָדֶיךָ?! וְיֵשׁ לְךָ קִשְׁיוֹת עָלָיו, טַעֲנוֹת עָלָיו?! רַבְּנוּ ז"ל אוֹמֵר (לְקוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֶלֶק ב', סִימָן נט): כִּמוֹ שֵׁשׁ לְאָדָם קִשְׁיוֹת עַל הַקְּדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא, כָּךְ יֵשׁ קִשְׁיוֹת עַל הַצַּדִּיק, כִּי הַצַּדִּיק רוֹצֵה רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְכִמוֹ שְׂאִין מְבִינִים אֶת דְּרָכָיו יִתְבָּרֵךְ, כָּךְ אֵין מְבִינִים אֶת דְּרָכֵי הַצַּדִּיק. אָבֵל, בְּכֹה מוֹהֲרַא"ש נ"י, כָּאֵן מְדַבְּרִים מִיְלַדִּיכֶם, הַצַּדִּיק מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ, שָׂמוּ וְכָל כָּלוֹ בְּשִׁבִילָם, בְּעִבּוּר קִדְשָׁתָם וְהַצְּלַחְתָּם, וּבְמִקּוֹם לְהַכִּיר לוֹ טוֹבָה, בָּא אַחַד עִם לְפֶת וּצְנוּן, דְּלַעַת וּפְעוּטְרוֹשָׁקֵעַ, וּבְעִבּוּר זֶה אַתֶּם מַחְלִיפִים אֶת הַרְבִּי?! הֵיכֵן הַשְׁכָּל וְהַדַּעַת?! הַקְּדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא עֲזָרָנִי, אָמַר מוֹהֲרַא"ש נ"י, שְׂאֵנִי לוֹמֵד סִפְרֵי רַבְּנוּ ז"ל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, אֲשֶׁר זֶהוּ זְמַן נִכְבָּד מְאֹד, וְכָלֶם עָמְדוּ נִגְדֵי וַיֵּצְאוּ עָלַי בְּחֶרֶב וּבַחֲנִית, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, אֵינִי מִתְּפַעֵל מֵאֶף אַחַד, אֵנִי מוֹכֵן לְהַמְשִׁיף וּלְהַדְפִּיס וּלְפָרְסֵם אֶת רַבְּנוּ ז"ל, אֲפִלוּ שִׁיעֲזָבוּ אוֹתִי, עָתָה אֵינִי מִתְּפַעֵל, כִּי בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, אֵנִי יוֹדֵעַ מֵה שְׂאֵינְכֶם יוֹדְעִים, וְאֵינִי מִתְּפַאֵר, אֲלֵא בּוֹכָה וּמְבַכָּה עַל מֵה שְׁקוֹרָה בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲצֵל מִי הַתְּלַבֵּשׁ הַסֶּמ"ךְ־מ"ם, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (שְׁבֶת קלט): אִם רְאִיתָ צְרוּת רַבּוֹת בָּאוֹת עַל כָּלֵל יִשְׂרָאֵל, צֵא וּבְדַק בְּדִינֵי יִשְׂרָאֵל; הַתְּבוֹנְנוּ אֵיךְ הַכֵּל מִשְׁחַת, וְלָמָּה לָנוּ לְהַסְתַּפֵּל רַחוּק, נִסְתַּכֵּל פֹּה בִּיבְנֵאֵל,

שְׁהַמְקוּה הִיָּה אַמְבִּטְיָה, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וְהַכְשִׁיל הֵהוּא מְהִירֵע־בְּנִים
 אֶת כָּלֶם בְּאִסּוּר כְּרִיתוֹת הַחֲמוּר, וְגֵרֶם חֲלוּל שֶׁבֶת, הַשֵּׁם יְרַחֵם. וְכֵן
 הַבֶּשֶׂר הִיָּה טָרֵף, רַחֲמָנָא לִישׁוּבֹן, וְהִיָּה זֶה תַּחַת חֲסוּתוֹ, שֶׁהָאֵכִיל
 אֶת אֲנָשֵׁי הַעֵיָרָה בְּטִרְפוֹת וּנְבִלוֹת, אֵיךְ אֶפְשָׁר לְאָכֵל בֶּשֶׂר כְּשֶׁאֵין
 מְכִירִים אֶת הַשׁוֹחֵט, וּבִפְרָט כְּשֶׁרוֹאִים אֶת הַשׁוֹחֵט שֶׁהוּא רִיק
 וּפּוֹחַז, וְאֵינוֹ יָרָא שְׁמַיִם כָּלָל? ! תֵּאכְלוּ עֶפֶר וְאֲבָנִים, וְאַל תִּזְהַמוּ
 וּתְטַמְּאוּ אֶת הַגּוּף בְּנְבִלוֹת וּטִרְפוֹת. לְהִיכֵן הִגַּעְנוּ? ! אֲנָשִׁים עָבְרוּ
 אֶת הַשׁוֹאָה וְלֹא הִיָּה לָהֶם מֵה לְאָכֵל, גָּוְעוּ בְּרָעַב וּבְצָמָא, צָמוּ יָמִים
 עַל גְּבֵי יָמִים, אֶךְ מָסְרוּ נַפְשָׁם לְבִלְתִּי טַמָּא עֲצָמָם בְּבֶשֶׂר פְּגוּלִים,
 אֲזִי אֵיךְ אָנוּ יְכוּלִים לְאָכֵל בֶּשֶׂר, כְּשֶׁמְסַתּוֹכֵב אֶחָד הַמִּתְקַרָּא יְרַב־
 וּמְבִיא לַעֵיָרָה שׁוֹחֵט שְׁבִקְשֵׁי מַכְסָּה רֵאשׁוּ, בּוֹר וְקַל דַּעַת? !]

קִדְּם אֹרֵר הַיּוֹם שֶׁל עֶרֶב שֶׁבֶת, מוֹהֲרֵנִי ז"ל הַחַל לְדַבֵּר עִם
 אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ כְּהַשְׁאֲרַת צִוְּיָה, וְאָמַר: עֲזָרָא הַסּוֹפֵר הוֹלֵךְ לְהַסְתַּלַּק,
 וְטָרִיף פְּסוּל הוֹלֵךְ לְהַתְגַּבֵּר, אֶךְ אֲנִי מְקוּוֹה שֶׁעֲלֶה אֶחָד מִסְּפָרֵי רַבְּנוּ
 ז"ל, יִהְיֶה תְּקוּן עַל הַכֹּל. וְאָמַר לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ: תִּתְּנוּ לְהַדְפָּסָה.
 וְאָמַר לְבָנוּ יִצְחָק: תִּתֵּן חֲמֵשׁ מְאוֹת רַבָּל, אֵין לָךְ? תִּתֵּן שְׁשִׁים רַבָּל...
 וְאַחֲרֵיכֶן בָּכָה וְאָמַר: יֵשׁ עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמְרִים, וְלִבְסוּף יֵשׁ עוֹד
 חֶשֶׁק לְחַלֵּק עַל רַבֵּי כְּזֶה? ! [וְהִבְהִירוּ מוֹהֲרָא שׁוֹ"י, וְאָמַר: פְּחַד
 נוֹרָא הַדְּבוּר הַזֶּה, הִנֵּה בְּתֵי חוֹלִים מְלֵאֵי חֲלָאִים, זֶה חוֹלָה עַל הַלֵּב,
 זֶה עַל הַכֶּבֶד, זֶה בְּמַחְלָה זוֹ וְהֵהוּא בְּאַחֲרֵת, הַשֵּׁם יִשְׁמַר וְיִצְלִיל,
 וּבְמִקוֹם לְחִזּוֹר בְּתִשׁוּבָה, אֲזִי עוֹד מְדַבְּרִים עַל צְדִיק כְּזֶה שְׁמַחֲזֵק
 אוֹתָךְ, שְׁמַגְלֶה לָךְ אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׁמַצִּיל אוֹתָךְ, מְצִיל אֶת
 יְלָדֶיךָ. בּוֹדָאֵי אֵינִי מְדַבֵּר מִהַנְּעֵר הַחִילוּנִי, שֶׁהֵם מְלֵאֵי זִהְמָה
 מְקַטְנוּת, הַשֵּׁם יְרַחֵם, אֲבָל בְּעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, גַּם אֲצֵל הַחֲרָדִים יֵשׁ
 הַבְּלֵי הַבָּלִים. וְהַעֲקָר לְשִׁמּוֹר עַל הַיְלָדִים, תִּרְחַמוּ עֲלֵיהֶם, תִּשְׁקִיעוּ
 בַּחֲנוּף, שְׁיִהְיוּ לָכֶם יְלָדִים קְדוּשִׁים וְטְהוּרִים, וְאֲנִי מְבִטִּיחְכֶם שְׂאֵם
 תַּעֲשׂוּ כֵן, תִּזְכּוּ לְרֵאוֹת יְהוֹמִים מְלֻטְשִׁים. יְדוּעַ, שֶׁעַל מוֹהֲרֵנִי ז"ל
 הִיָּתָה מַחְלֶקֶת גְּדוּלָה, וְלֹא הִנִּיחוּהוּ הַמַּתְנַגְּדִים לְטָבֵל בְּמַקְוֶה, אֶךְ
 הַבֶּלֶן וְאִשְׁתּוֹ גָּרוּ בְּקוּמָה מֵעַל הַמַּקְוֶה, וְהַתִּירוּ לְמוֹהֲרֵנִי ז"ל לְטָבֵל
 בְּאֲמָצַע הַלֵּילָה, וְהִנִּיחוּ לוֹ סֶפֶל מִיָּם חֲמִים שְׁיִטַּל יָדָיו לְאַחַר

הטבילה. כששמעו זאת המתנגדים — הוציאו את הזוג הזה באמצע החרף מדירתם, וגרשום לאנחות. באו הבלין וזוגתו למוהרנ"ת ז"ל ובכו לפניו, שבשבילו הפסידו פרנסתם, אמרם: בכסף איני יכול לעזור (שכידוע היה עני), אבל יש לכם שני ילדים: משה וזלמן, תשלחו אלי את ילדיכם ואלמד עמהם תורה, בזה אוכל לשלם לכם. וכן היה, ונתגדלו אחר-כך והיו צדיקים גדולים מאד, ונעשו חדושים עצומים — רבי משה ורבי זלמן. ולכן, המשיך מוהרא"ש נ"י בשיחתו הקדושה, אם עוזרים לילדים ומוסרים את הנפש בשבילם, ללמדם את למודי הצדיק הקדוש, ולקרובם אליו, אזי לא יכול לבוא אחד ולפתותכם להמיר הכל בעבור קש ותבון, איה היכן נסתתרה הבינה?! ועל זה בכה מוהרנ"ת ז"ל: יש ענשים קשים ומרים, ולבסוף רוצים לחלק על צדיק כזה].

היות שבערב שבת היה עשרה בטבת, מוהרנ"ת ז"ל אמר סליחות, גמר את התפלה, ולמד שלחן ערוך, אחר-כך אמר תהלים, ופנה לילד נחמן, בנו של ר' עוזר, שעמד סמוך אליו: "נחמן, תביא לי כל טוב". ולא הבין מה רצונו. והבהירו, שיתן לו את התנ"ך, שנקרא 'כל טוב', וכשסים את התנ"ך, אמר: "איי, איי, אם היו באים אנשים עם כנור ורוקדים לפני, היו מחיים אותי", ואחר-כך נחלש מאד, ואנשי שלומנו אמרו לו: "תאכלו משהו", ולא רצה, כי היה יום צום, אחר שעתיים נחלש עוד יותר, אזי בקש מבנו שיתן לו מעט מרק של שבת, ונטל ידיו, ובקשי אכל כזית והתפתל ביסורים, ואחר-כך ברח ברפת-המזון, ואמר: "הרחמן גמשי לנו קדשת ארץ ישראל", ובקש שיביאו תכף-ומיד את הגרות להדליקם לכבוד שבת, ואמר לכל אנשי שלומנו שילכו מהר למקנה, אזי רצו כלם למקנה, ובאה אדל ושאלה אותו: "מוהרנ"ת, מה אתכם, מדוע מצבכם כל-כך גרוע?" ואמר: "גרוע חסד, חסד גדול, גרוע חסד" ... אלו היו הדבורים האחרונים שדבר. וזוהו אנו צריכים לשנן בינינו, הוסיף מוהרא"ש נ"י — אדם חושב שהוא האמלל ביותר, אך כשיסתכל מה קורה בעולם, יראה שהקדוש-ברוך-הוא הולך

בחסד גדול אתו — דגרויס חסד, כי הנה יכול להיות גרוע בהרבה, אז הבה נתחזק ולא נשבר].

ובין כך הדליקו את הנרות, ומוהרנ"ת ז"ל החל לומר "יברכך" וברכת המפיל, וכן שמונה-עשרה, וכשהגיע ל"אתה חונן", וסיים את הברכה: "חונן המרבה לסלח", חזר על זה הרבה פעמים: "חונן המרבה לסלח", ובזה יצאה נשמתו. אז הבינו מדוע בכה בתחלת השבוע, כשאמר: "ועל-ידך תהא סליחתנו", כי זה כל הענין של מוהרנ"ת ז"ל, זה הלמוד שהכניס בנו, שנדע שהקדוש-ברוך-הוא חונן המרבה לסלח. [וזה נחדיר בעצמנו, אמר מוהרא"ש נ"י, שהקדוש-ברוך-הוא אב הרחמן, ואף אחד אינו יכול לשבר את האדם ולאמרו שאיננו שנה כלום, אדרבה, כל זמן שאדם חי יש לו תקנה לתקן הכל].

ותכף כשיצאה נשמת מוהרנ"ת ז"ל, הנה זה אמנם אחר הדלקת נרות, אבל בחוץ עוד לא נכנסה שבת, ויכלו לקברו, אבל מוהרנ"ת ז"ל הניח צנא, שרוצה לשכב עוד לילה אחד אחר הפטירה בזה העולם, ואנשי שלומנו הניחוהו בחדר אחד, והם התפללו בחדר אחר. ובמוצאי-שבת היתה לונה גדולה מאד, כל אנשי העירה באו ובכו מאד מאד, אפלו המתנגדים היתה להם תרטת גדולה, שהנה נפטר אדם שרדפו אותו כל החיים — "מדוע הצרכנו לרדפו?" אמרו. וכן הרבה מאנשי שלומנו באו והתחרטו.

וסיים מוהרא"ש נ"י ואמר: על-כל-פנים הקדוש-ברוך-הוא עורנו, שזכינו להתקרב לרבנו ז"ל, ולהיות אצלו באומן, והכל בזכות מוהרנ"ת ז"ל, אם לא הוא — לא היינו יודעים מרבי כזה. לזאת עלינו לקבל על עצמנו מעכשו להיות תמיד באחדות ובאהבה, שיהיה קבוץ כזה בין אנשי שלומנו, שעליהם נאמר: "כאיש אחד בלב אחד", ולא יהיה ענין של מחלקת ומריבות, וכל אחד יאהב את זולתו ויעזרהו, והעקר שצריך להיות ראש מענינו — איך לתנף את ילדינו בקדשה ובטהרה, ולחתנם סמוך לפרקם. הקדוש-ברוך-הוא עורני בחיים חיותי, שזכיתי לדברים רבים, עברו

עלי משברים ועוברים עלי משברים, נקלעתי לצרות ולחובות, ואני מתפתל ביסורים, אבל הקדוש-ברוך-הוא זכני להרבה דברים יפים מאד, ונקנה בעזרתו יתברך, שהכל ידפס, ואז תתפעלו מאד. הדבר האחרון שאני רוצה לפעל, שיזכו לחתן את הילדים סמוך לפרקם, ולרחם עליהם, שיהיו קדושים וטהורים. הקדוש-ברוך-הוא יעזרנו, שנזכה לקחת את עצמנו בדינו, ולקבל על עצמנו מהיום ללמד בספרי רבנו ז"ל, ובפרט ב"לקוטי-מוהר"ן", ולא יחסר לנו יום אחד בלי זה, וכן יום אחד לא נחסר בלי "לקוטי-תפלות" ו"לקוטי-הלכות", והחוט המשלש לא במהרה ינתק. והעקר — שנצא בחוץ ונגלה לכל עם ישראל את הגלוי של רבנו ז"ל, ואף אנו נתקרב אליו יותר ויותר, עדי נזכה לשמע קול שופרו של מלך המשיח בקרוב.

מעלת האשה

מוהרא"ש נ"י בדרשתו לנשים, פתח ואמר: אצל רבנו ז"ל היזה היסוד והעקר אמונה, וכך אמר (שיחות-הר"ן, סימן לג): אצל העולם אמונה הוא דבר קטן, אבל אצלי העקר אמונה, ומהי אמונה? כמו שהנשים והילדים מאמינים; למדים מכאן שאצל רבנו ז"ל הייתה חשיבות גדולה לאשה; כי לאשה יש כחות הנפש גדולים בהרבה מהאיש. אנו מוצאים בשעת קבלת התורה, אמר הקדוש-ברוך-הוא למשה (שמות יט, ג): "פה תאמר לבית יעקב, ותגיד לבני-ישראל", תחלה תדבר עם הנשים, ולאחר מכן עם הגברים; אומרים חכמינו הקדושים, אמירה היא בלשון רפה, להגיד — לשון קשה, עם האשה צריכים לדבר בלשון רפה — פה תאמר, לבקש אותה, ותגיד לבני ישראל — אל הגברים צריכים לדבר בכח של גבורה, הינו צריכים לדבר בנוקשות ובתקיפות.

מדוע אמר הקדוש ברוך הוא לפני קבלת התורה לקבץ את הנשים תחלה ואחר כך הגברים? אלא כידוע, אשה היא עקרת הבית, הינו עקרו של בית, כל הבית תלוי בה, וחס ושלום, אם האשה איננה נוהגת כשורה, כל הבית איננו כשר. האשה יכולה להכשיל את בעלה באסורי פרישות, ויכולה להכשיל את בני ביתה בטרפות ונבלות, רחמנא לצלן, בעבור זה נקראת היא עקרת הבית, מחמת שכל הבית תלוי בידה; לזאת הדגיש רבנו ז"ל, שענין האמונה הוא כמו שהאשה והילדים מאמינים. וכי האשה בעלת אמונה יותר מבעלה? אלא אשה תמימה היא, אינה יודעת חכמות, וזה היה אצל רבנו ז"ל המעלה הגבוהה ביותר — בלי חכמות כלל. אמונה זהו דבר שאין השכל מבין, כי אם השכל מבין, אין שיך בזה אמונה, שלחן העומד על ארבע רגלים, אני רואה ומבין כיצד עומד, ואיני צריך להאמין בזה. אמונה שיכת דיקא בדבר שאיננו מבינים בשכלנו המצמצם, שאיננו קולטים בהבנתנו. אשה מאמינה בהקדוש ברוך הוא בלי שום חכמות, ולכן אומרים חז"ל (בבא מציעא נט.), שאשה דמעוטיה מצויות, שבוכה על נקלה, כי בעלת רגש היא יותר מהאיש. ומי שיש לו רגש — לבו פתוח לקבל בו את הקדוש ברוך הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר המציאות מוכיחה, כי מכל דבר בעולם מדברים, יש ברוך השם, מרצים רבים, רבנים הדורשים בכל מקום, תבוא עליהם ברכה, ואשרי מי ששומע שעורי תורה, שעור בהלכות, שעור בהתעוררות, כי כל מה שעושים בשבילו תתברך יקר עד מאד, בפרט בדור הזה, שעובר על עם ישראל מה שעובר, הנסיונות קשים מאד, הכפירות והאפיקורסות, הפריצות והתאוות עושים פרצות בנשמות ישראל, ואשרי החכם הדורש לאנשים, ואשרי האשה הדורשת אל נשים, אשרי מי שדורש ברבים דברי תורה, אמונה והתחזקות. אך מהכל מדברים, רק לא מהקדוש ברוך הוא, מדברים מנושאים שונים, דורשים דרשות מכל התחומים, אבל לדבר פתוח מהשם תתברך — זה לאו. וזה מה שאמר רבנו ז"ל: אצל העולם האמונה הוא דבר קטן, הינו שידברו

מהכל, אכל לא ממנו יתברך באפן פתוח, אבל אצלי אמונה זהו דבר גדול. ומהי אמונה? כמו שהנשים והילדים מאמינים, בלי חכמות. נמצא, שאצל רבנו ז"ל העקר היה לדבר רק מהקדוש-ברוך-הוא, ולזה מסגלת האשה ביותר.

ובאמת, אמר מוהרא"ש נ"י, אם יהיה לנו ישוב הדעת אמתי, נבין שעוד מעט אנו חוזרים אליו יתברך, אזי מדוע לחכות עד שנקבל מכות, ויעבר עלינו מה שיעבר, ואז נברח אל הקדוש-ברוך-הוא, או חס ושלום, תצא הנשמה מהגוף, ואז נבוא אליו יתברך, אלא נחזר כבר עתה, כשנשמתנו מלבשת בגוף, ונשוב אליו יתברך ולא נתמהמה, לא נתביש ממנו יתברך, נפרסם אותו יתברך, והקדוש-ברוך-הוא יהיה שגור בפינו, תמיד נדבר ממנו יתברך — הן עם הידידים, הן עם השכנים, הן עם בני הבית, וזו מעלתה של האשה, שעושה כן בתמימות ובפשיטות.

וכן אמר דוד המלך בתהלים (קיט, מו): "ואדברה בערותיך נגד מלכים ולא אבוש", אף שדוד המלך היה בין אמות העולם, תמיד דבר ממנו יתברך, אליו ועמו יתברך (עין בטור שלחן ערוך, ארח חיים, סימן א), וזו היתה הצלחתו. כידוע היה דוד המלך נרדף מאז שנולד, אחריו אמרו שנולד לא בכשרות ורדפוהו, עד שנשא לאשה את מיכל בת שאול, ושאוול רדפו חנם, ואפלו מיכל אשתו לגלגה עליו, ולא זו בלבד אלא סבל מילדיו: אבשלום, אדוניהו, אמנון ותמר, וכן הלאה, ולא זו בלבד אלא היו לו שונאים רבים, וכמו שאמר (תהלים סט, ה): "רבו משערות ראשי שונאי חנם"; רבוננו של עולם, יש לי שונאים יותר מהשערות שעל ראשי, כף זועק דוד המלך אל הקדוש-ברוך-הוא, ואין ספר התהלים ספר מליצה, אלא ספר תפלה, שדוד המלך מתפלל ומתחנן לפניו יתברך: "רבוננו של עולם, רבו משערות ראשי שונאי חנם. מה קורה עמי?! אכל הוא לא אבד את עצמו בכל אשר עבר עליו, היתה לו מתנה נפלאה כזו, אשר רבנו ז"ל, שהוא מזרע דוד, רוצה להנחיל לנו. והמתנה היא: תפלה. אומר רבנו ז"ל, אשר דוד המלך מפל צרה ברח אליו יתברך, דבר עמו יתברך, ובקש ממנו יתברך כל מה שהיה צריך בשפת

האם שלו, ומזה נעשה ספרו — ספר התהלים. אומר רבנו ז"ל: רצוני, שגם אתם תלכו בדרך זו. והנשים מסגלות לזה ביותר, כי הן קרובות לבכי, ובנגל שופכות דמעות כמים לפניו יתברך על כל אשר עובר עליהן, אשר אין מעלה גדולה מזו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר בנדאי אנשים לועגים לזה, חס ושלום, ואומרים: "האם הקדוש-ברוך-הוא שומע אותך?! הוא יתברך אינו צריך אותך..." אף אין להתבלבל כלל ועקר מדבורי סרק אלו, וכמוכא בתקוני-זהר (עין שם בדרף ח): אשרי האדם היכול לזרק את התפלות אחריו יתברך; ומבכיר רבנו ז"ל, כי לפעמים נדמה לאדם, שהקדוש-ברוך-הוא כביכול פונה לו ערף, אינו רוצה אותו, אף זה מה שרבי שמעון בר יוחאי אומר: אשרי אדם הזורק תפלותיו אחריו יתברך, ואפלו שמרגיש שאין צריכים אותו בשמים, ואין רוצים לענות לו, הגיע למצב כזה, שחש שאין חפצים בו בשמים, אף-על-פי-כן אינו מתיאש מתפלה, ומשליך תפלותיו אחר הקדוש-ברוך-הוא, וזועק ומתחנן: "רבוננו של עולם, ממני תסתיר את פניך?! אני רץ אחרך, איני עוזב אותך בשום פנים ואפן", זה פרוש דברי הזהר. למדים מכאן מה נקראת אמונה ותפלה, שאדם צריך להיות חזק בנקדת האמונה, לדעת שאנחנו חיים רק בכח הקדוש-ברוך-הוא, אנחנו נושמים רק את האור של הקדוש-ברוך-הוא, אור זהו אור י", " — חכמה (תקוני זהר, דף ט), אנו נושמים את אורו יתברך — זה אור, מה שמרגישים זה הבורא יתברך, הנה חשים במשב רוח נעים, צריכים לידע שאין זו רוח, אלא הקדוש-ברוך-הוא נושב על פנינו, כף צריכים לחוש אותו יתברך.

ולמדרגה זו יכולה אשה להגיע בנגל יותר מן האיש, מחמת שבעלת רגש היא, ולכן משיגה רוחניות. וזהו שאמר הקדוש-ברוך-הוא למשה רבנו: הלא התורה היא רוחניות, ועומדת להתלבש בגשמיות, אזי "כה תאמר לבית יעקב", ואחר-כך "ותגיד לבני ישראל", ראשית לילך לנשים ואחר-כך לגברים, כי אם הנשים חזקות באמונה, בתפלה, אחר-כך ממילא גם האנשים יהיו חזקים בזה, וכל הבית יהיה משתת על יסוד האמונה והתפלה אליו יתברך.

אשר זהו הפח המגן נגד כל רוחות זרות; אם מדברים מהקדוש-ברוך-הוא תמיד, ובבית שומעים את השם יתברך תמיד ולא דברים אחרים, פשתיים בצורה כזו, זוכים לגן-עדן בזה העולם, כי מורידים את הבורא יתברך פה למטה, ובית שמדברים בו רק מהקדוש-ברוך-הוא, הילדים גדלים עם בטחון עצמי, מצלחים, כי יש להם אל מי לפנות, אינם צריכים פסיכולוגים וכו', יש להם אותו יתברך בכל רגע ובכל מקום, והם חיים עמו יתברך. וכך אומרים לכל ילד: "תדע, שהקדוש-ברוך-הוא רואה אותך, מסתכל עליך" וכו' וכו', איזה נעם מכנס בתוך הבית — כשהילדים מקבלים חנוף כזה. וזו גדלתה של האשה יותר מהאיש, והיא מצוה על חנוף הילדים יותר ממנו, בעבור זה מנח חוב גדול עליה בכל עניני הבית: הן בחנוף הילדים, הן בטהרת המשפחה, ואוי לה אם איננה מקפדת על קלה כבחמורה, אוי לה אם מכשילה את בעלה באסור פרת, או אם תתן לבני ביתה מאכלים שאינם כשרים, או תערב בשר בחלב, או תקנה בשר משוחט שאיננו ירא שמים, ובאטליז שאיננו כשר וכדומה, כי האשה היא עקרו של הבית, וחשיבותה רבה אצלו יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר יסוד גדול אצל האשה היא מדת הצניעות, וכשצנועה היא — זוכה שיצאו ממנה בנים מהגנים ותלמידי חכמים, עד שיוכלה לזכות לבן כזה, שיאיר את כל העולם פלו. וכן כתוב אצל רות (ב, ג): "ותלך ותבוא ותלקט בשדה", אומרים חכמינו הקדושים (שפת קיג:): אמר רבי אלעזר, מה זה ותלך ותבוא? אלא הלכה ובאה, הלכה ובאה, עד שמצאה בני-אדם מהגנים לילך עמהם. לא רצתה לילך עם כל מאן דהו, אלא אנשים הגונים. בדור הפרוץ הזה יש להשמר מאד עם מי מתחברים, ובפרט הנשים, אשר קלות דעת הנה, צריכות לשמר עצמן מי הן חברותיהן וידידותיהן.

ואמר מוהרא"ש נ"י: הקדוש-ברוך-הוא עזרנו, הגענו ליבנאל חוץ לישוב, ורואים בחוש את קדשת המקום, כפי ערך הטמאה והרע, הסמ"ך-מ"ם והרשעות שמתפשטים פה, מבינים זה לעמת

זה איזו קדושה טמונה במקום זה דיקא, ואשרי מי שזוכה לגור פה דיקא, אשרי מי שיש לו חלק במקום זה דיקא, אשר לרב טוב הצפון והגנוז יזכה, ומי שיש לו עינים לראות ולב להבין, נוכח לראות כבר עתה את הטוב העצום המנח פה, תתבוננו על ילדיכם, אשר הם עדות חיה להצלחתכם. אך יש להשמר מאד מרוחות זרות, שבתוך קהלתנו, בתוך החברה שלנו, בתוך נשי אנשי שלומנו, לא תמצאנה נשות שוליים, אני מוחה על דבר זה, לכל יראה וכל ימצא אצלנו בית, אשר בו תהא התקבצות של נשים המדברות דבורים אסורים, לשון הרע, רכילות, ליצנות ונבול פה, השם ישמר. למדנה מרות, שהלכה ובאה הלכה ובאה, אמר ר' אלעזר, שלא רצתה לילך עם כל מי שנקרה בדרךה, אלא עד שמצאה בני-אדם המהגנים לילך עמהם. יש להתחבר עם נשים צנועות, בעלות מדות טובות, בעלות יראת שמים, אשר יש להן אמונת חכמים, אמונה בהקדוש-ברוך-הוא, שמחזקות, מעודדות ומאמצות, אשר זו המצוה הגדולה ביותר; כי גדולה מעלת האשה שדלתה פתוחה לכל קשה יום, ישנן הרבה נשים שעוברים עליהן משברים, ואין להן למי להשיח לבן, אשרי האשה המוכנה להיות און קשבת לזולתה, זו הצדקה הגדולה ביותר, והגמילות חסד הנפלאה ביותר.

אני מבקש אתכן מאד, התריע מוהרא"ש נ"י, שתראו ביתר שאת וביתר עז לחזק את חומת הצניעות בתוך קהלתנו, עליכן לשמח מאד מאד שזכיתם לחנוך את ילדיכן על טהרת הקדוש, חנוך של תורה, חנוך של אמונה ותפלה, יראת ה' ואהבתו, מדות טובות, ותדעו להעריך את זאת. עז רצוני וחפצי, שתהיה אחדות ואהבה בין כלן, תהיה הבנה הדדית, לסייע זו לזו, להתענין בשלום כל אחת, אשר זו המצוה הגדולה ביותר. אומרים חכמינו הקדושים על רות (שבת קיג): בשעה שהלכה ללקט שבלים בשדה, "ויאמר בעז לנערו הנצב על הקוצרים, למי הנערה הזאת?" וכי דרכו של בעז לשאל בנערה? אמר רבי אלעזר, דבר חכמה ראה בה, שני שבלים לקטה, שלשה שבלים לא לקטה, שהרי יש מצות פאה, להניח בשדה לעניים, ואכן שבלת אחת או שתים שנשכחו מתר לקחת,

כי זוהי מצוה לבצעל-הבית: לקט, שכחה ופאה, אבל אם נותרו שלש שבלים — אסור ללקטן, אזי ראה בעז, שנוהרה רות בגזל, ולא נגעה במה שאינו שך לה, שנים לקטה, שלש לא לקטה. על-כן התענין — מי הנערה הזו? עוד אמרו חכמינו הקדושים (שם): מה ראה בעז ברות? עומדת — מעמד, נופלת — מישב, התכופפה בצניעות, באפן שהשמלה לא תגבה, אלא כל גופה יהא מכסה. כי צניעות האשה בונה את הבית או מחריבתהו, כשמקפידה האשה על צניעותה היא, ועל צניעות בנותיה, וכן מקפידה ששערות ראשה לא תתגלינה, אזי שומרת על קדשת הבית, אך אם שערותיה נתגלות, אומר הזהר (נשא קכו), הרי היא מביאה קללה עליה ועל בני ביתה. ולכן טוב מאד לעשות כמנהג האשכנזיות, שמגלחות שער ראשן, וכדי שלא תתגנינה על בעליהן, הן חובשות פאה, וזה ההתר לילך בפאה. [למרות שיש נשים המקפידות לגלח שער ראשן, ולילך במטפחת ולא בפאה]. כי שער באשה — ערוה, וכל הצרות והקלאים בבית הם רק מפאת גלוי שער.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר משאול המלך אנו למדים את מעלת מדת הצניעות. כשרדף את דוד המלך ורצה להרגו, התחבא דוד באיזו מערה עמקה מאד, והתבודד אליו יתברך, ושר שירות ותשבחות אל הקדוש-ברוך-הוא, ואמר: "רבוננו של עולם, אין לי אף אחד, נותרתי בודד, יש לי אותך לבד", וכן הלאה וכן הלאה. ושאול עם כל צבאו רדף אחריו מבחוץ, ובין כך הצרף להתפנות, והיות שהיה צנוע, חפש מקום מסתר, ונכנס לאותה מערה אשר דוד נחבא שם, דוד שהיה מכנס בפנים ראה את שאול, אף שאול לא ראהו, והוריד שאול את מעילו, וכסה עצמו בכסוי אחר פסוי, ספף עצמו כספה וכו' לעשית צרכיו. וחשב דוד המלך, הלא מן התורה שאול הוא בן הריגה, כי התורה אומרת (ברכות נח.): 'הבא להרגך השכם להרגו', וכן כתיב (שמות כב, א): 'אם במחמת ימצא הגנב והכה ומת'. והנה שאול רודפני ומחפשני, ואינו יודע שאני כאן, יכול, אם-כן, אני להרגו. אבל ראה דוד את הצניעות שהיתה בשאול, אשר אפלו בחדרי חדרים — כסה עצמו וכו', ואמר: אם

יש בו צניעות גדולה כל-כף, לא אעשה לו דבר; ורק קרע את כנף מעילו, ואחר-כך הראהו מרחוק, שיכול היה להרגו, ומחמת מדת הצניעות שהיתה בו — נצל. למדים מכאן גדל מדת הצניעות.

וכשהאשה מקפדת על מדת הצניעות, היא מצלת את עצמה, את בעלה וילדיה — ואשריה בעולם הזה ובעולם הבא; כי הצניעות היא יסוד בת ישראל כשרה, הן צניעות הלבוש, הן צניעות הדבור, הן צניעות המדות.

מחצית השקל

מוהרא"ש נ"י דרש דרשה בסמוך לראש חודש אדר, ואמר: איתא בדברי חכמינו הקדושים (תענית כט.): משנכנס אדר מרבין בשמחה. אנו צריכים להיות מוכנים בחדש אדר לנסי נסים שיעשה עמנו המקום ברוך הוא. כי האר"י הקדוש אומר: כל ארוע שנארע לנשמות ישראל, בכל שנה ושנה כשקוראים מאותו ארוע — כן קורה, הימים האלה נזכרים ונעשים. נמצא, שבחדש אדר — חודש השמחה, חודש מפלת הזמן, נזכה גם אנחנו לשמע החדש הזה בשורות משמחות.

ואמר מוהרא"ש נ"י: בשבת שקדם ראש חודש אדר מכריזין על השקלים. הקדוש-ברוך-הוא צוה את עם ישראל לתת מחצית השקל לגלגלת תרומה למקדש (מגלה ג, ד), העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל (שמות ל, טו), אומר על זה מוהרנ"ת ז"ל, מה הענין שצריכים לתת דיקא 'מחצית' השקל ולא שלם? אלא זהו רמז לעם ישראל, שכל אחד יחזיק עצמו לחצי, הינו שידע וירגיש כל יהודי שהוא צריך ליהודי שני, יהודים צריכים זה לזה, אין שיף 'אני' ורק 'אני' ושוב 'אני', אין אצלו יתברך כדבר הזה, אצל השם יתברך חשוב מאד כשעם ישראל מחזיקים עצמם ביחד באהבה

ובאחונה, והאחד מסייע לזולתו, ואיש את רעהו יעזרו. אשר לזאת נצטוינו במצות צדקה, וכמו שכתוב בפרשת השבוע (משפטים כב, כד), "אם כסף תלוה את עמי, את העני עמך, לא תהיה לו פנושה" וגו'; אם אתה מלוה לאדם כסף, אשר זו המצוה הגדולה ביותר, כי זו גמילות חסד שאין הנזקק מתבייש בה, כי צדקה מתבייש לבקש ולקבל, אף הלואה יודע שצריך להחזיר, ולכן אינו חש בושה בזה, ולכן גדולה מצות הלואה יותר מן הצדקה. אזי ברגע שהלוית לפלוני, נחשב כאלו הלויית לו יתברך; כי כך אומר הקדוש-ברוך-הוא: אם כסף תלוה את עמי, אל תקרי עמי אלא עמי (זהר חלק א' ה), הינו הלויית לי, ועל-כן תקבל בחזרה שפע כפול ומכפל, ותזכה להיות אצלי במחיצתי. תתארו לעצמכם, אמר מוהרא"ש נ"י, אם היה בא הקדוש-ברוך-הוא בעצמו, כככול, לבקש הלואה וחסד, היינו נותנים לו הכל, וזהו תלוה את 'עמי' — אתה עמי במחיצתי. אפלו אדם עבר על כל עברות שבעולם, רחמנא לצלן, אם בא אליו עני, ועושה עמו גמילות חסד, ועוזר לו בהלואה וכדומה, אזי זוכה להיות עמו יתברך, כי כשנותנים לעני נותנים להקדוש-ברוך-הוא, שנאמר בו: "כי יעמד לימין אביון" (תהלים קט, לא), ומי יעמד? המקום ברוך הוא.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, יש לנו מצות צדקה וגמילות חסד, מצות מחצית השקל, הכל על מנת שנתאחד יחד, ללמד שיהודים צריכים להחזיק עצמם ביחד, אשר זו עקר מעלתם. ואומר רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות אמונה, סימן נ'): על-ידי אחדות [שעם ישראל מתאחדים יחד] — יבוא משיח; וזו הנקדה החשובה ביותר, שעלינו לישם הלכה למעשה, וזה צריך להיות בראש מעינינו — לשרש את הרשעות והשנאה, העושות פלוגים בין גשמות ישראל, וכל מגמתם היא 'הפרד ומשול', ומפרידים בין גשמות ישראל. אנו סובלים אלפים שנה בגלות, מגויים רשעים ארורים, שהרגו, שרפו, חנקו וסקלו את עם ישראל בכל מיני מיתות משנות ואכזריות, אזי הגיע הזמן שנעזב את השנאת חנם, נחדל מכל הקטטות והמחלוקות. שכתב איתא (יומא ט:): מקדש ראשון נחרב על שעברו

על שלש עברות הגרועות ביותר: עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים. ומקדש שני, שלמדו בו הרבה תורה מפני מה נחרב? על שנאת חנם, שעשו פלוגים ומפלגות בעם, זה אשר גרם לחרבן בית שני. ומסימת הגמרא — ועדין מרקד בינן.

ובכה מוהרא"ש נ"י ואמר: אֵלֶּף תִּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה אָנוּ סוֹבְלִים מֵהַמַּחֲלָה שֶׁל פְּרוּדִים, שֶׁל גִּזְעָנוּת, כֹּל אֶחָד חָשׁ עֲצָמוּ יוֹתֵר מִזּוּלָתוֹ, וְחוֹשֵׁב שֶׁהוּא חָשׁוּב וּבִעַל מַעֲלָה יִתְּרָה מִחֲבָרוֹ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (סְנֵהֲרִין לוֹ): לָמָּה נִבְרָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן יְחִידִי, שֶׁלֹּא יֵאמָר אָדָם לְחֲבָרוֹ אֲנִי גָדוֹל יוֹתֵר מִמֶּךָ, אָבִי הִיָּה גָדוֹל מִמֶּךָ וְכוּ', אֲלֵא כָּלֵנוּ בְּנֵי אָדָם הָרֵאשׁוֹן, וְאִין אֶחָד מִיָּחָס יוֹתֵר מֵאַחֵר, כָּלֵנוּ בְּנֵי הַקְּדוּשָׁ-בְרוּךְ-הוּא, בְּנֵי אֲבָרְהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְכָלֵנוּ חֲשׁוּבִים אֲצִלּוֹ יִתְבָּרַךְ בַּמִּדָּה שֶׁנָּה, רַק בַּמִּשְׁךְ שְׁנוֹת הַגְּלוּת הִתְעַרְבוּ בֵּינֵינוּ עַרְב־רַב מִשְׁחָתִים, בִּיתוּסִים, צְדוּקִים, מִשְׁכִּילִים, עַד הַדּוֹר הַזֶּה, שִׁכְנּוּ עֲצָמָם בְּשֵׁם רֵיפּוֹרְמִים וְקוֹנְסֵרְבָטִיבִים, שְׂרוּצִים לְקַצֵּץ בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל וּלְבוֹלֵלָם בֵּין הָאֲמוֹת, אֲשֶׁר אָנוּ עֵדִים לְשִׁנְאָה הַנּוֹרְאָה שֶׁהָאֲמוֹת שׁוֹנְאִים אֶת יִשְׂרָאֵל, וְכִמוֹ שְׂאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (שְׁבַת פט): מִדּוּעַ נִקְרָא שְׁמוֹ סִינִי? שֶׁמֶשֶׁם יְרֵדָה שִׁנְאָה לְעוֹלָם; הֵינּוּ מֵאֵז שִׁנְתָּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הַגּוֹי אֵינּוּ יָכוֹל לְסַבֵּלוֹ, כִּי חָשׁ בְּעֵלִיל שֶׁהוּא בְּדַרְגָּה גְבוּהָה מִמֶּנּוּ. יְהוּדֵי מְקִים אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, מוֹסֵר נַפְשׁוֹ בְּשִׁבְלּוֹ יִתְבָּרַךְ, יְהוּדֵי חֵי עִם הַקְּדוּשָׁ-בְרוּךְ-הוּא, יְהוּדֵי יוֹדֵעַ שְׁכָתוּב: 'לֹא תִגְנֹב', אֲזִי לֹא יִגַּע בְּדָבָר שֶׁאֵינּוּ שִׁיף לוֹ, יְהוּדֵי יוֹדֵעַ שֶׁאֲסוּר לְרַצַּח, אֲזִי לֹא יִרְצַח אֶף אֶחָד בְּעוֹלָם, זוֹ תּוֹרָתָנוּ וְכֶךָ צְרִיכִים לַחֲיוֹת, אֶף בְּעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, "וַיִּתְעַרְבוּ בְּגוֹיִים וַיִּלְמְדוּ מֵעֲשִׂיהֶם" (תהלים קו, לה), נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִתְעַרְבוֹת בֵּין אֲמוֹת עוֹלָם, רוֹאִים גּוֹי רוֹצַח, גַּם הֵיְהוּדִי לוֹמֵד מִמַּעֲשָׂיו וְרוֹצַח, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, גּוֹי גּוֹנֵב, גַּם הֵיְהוּדִי גּוֹזֵל וְכוּ'; אֶף יֵשׁ לְשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִשְׁמֵר עַל יְחֻדֵינוּ, וְלֹא כְּכֹל הַגּוֹיִים בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְלַחֲיוֹת בְּאַחֲרָה וְרַעוּת כֹּלֵל יִשְׂרָאֵל יְחָד, וַיַּעֲשׂוּ כָּלֵם אֲגָדָה אַחַת, וְלֹא כְּהִיּוֹם שְׁעוֹשִׂים מְכַל עֲנִין פּוֹלִיטִיקָה, פְּלוֹנֵי חוּזֵר בְּתִשׁוּבָה, אֲזִי נַעֲשֶׂה שִׁיף לְפִלְגַּי זֶה אוֹ לְאַחֵר וְכוּ'; כָּלֵנוּ צְרִיכִים לְשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאִם נִכְנָסִים

את הבורא יתברך בתוך תנינו, נחיה חיים אחרים לגמרי, ונהיה מאחדים באחדותו יתברך; כי כל הצרות והיסורים שעם ישראל סובל, זהו מחמת שגרש אותו יתברך, אין מדברים ממנו יתברך, ידברו מהפל אף לא מהקדוש-ברוך-הוא. וזאת עלינו לדעת, אשר רק הוא יתברך יגאלנו בעצמו אימתי שיחפץ, ועד הגאלה עלינו להיות מאחדים ביחד ולחזר אליו, אשר דבר זה מביאנו למדרגה העליונה ביותר. כי פשיהודי מאמין בו יתברך, שנמצא אתו, עמו ואצלו, אין לה אשר ונעם יותר מזה, וזו תכלית כל הבריאה כלה — בגין דישתמודעון ליה (זהר בא מב.) — כדי שיכירו אותו יתברך.

בודאי על כל אחד עוברים צרות ויסורים, לכו נא והנכחו אם יש אדם אחד בעולם שאינו סובל סבל, אף העשיר הגדול ביותר, בל נחשב כי מאשר הוא, כי אכול מרב דאגות, מרב קנאה על זולתו וכו' וכו', והעני בודאי גדול סבלו מנשא — שאין לו פת לחם לאכל, ומרים חיו כלענה, נמצא, שאין אדם בעולם נטול דאגות, מחסר בעיות, נעדר פשלונות ואכזבות, יש אנשים שעוברים עליהם צרות ויסורים נוראים, יש רוקים ורוקות שאינם מוצאים את זיוגם, שזהו הצער הכי קשה, ונלכין, אמר מוהרא"ש נ"י בדרך אגב, המצוה הגדולה ביותר — לשדך את נשמות ישראל, אשר מסתובבים בדרך, ועוברים על חטאים ועוונות, ולכן אשרי מי שיש לו חלק לעזר ולשדכם, בטרם פוקחים עיניהם לראות את זהמות הגויים, עלינו לראות שמחנה ישראל יהיה קדוש, אשר תכף-ומיד כשגדלו הנערים לשדכם סמוך לפרקן ולחתנם. הקדוש-ברוך-הוא יעזר שירבו שמחות, ובפרט בחדש זה, יש אנשים בעלי חלאים, השם ישמר, יש אנשים שלא נפקדו עדין בזרע של קימא, יש אנשים הסובלים סבל קשה מילדיהם הממררים את חיהם, רחמנא לצלן, ועל-כן יש לעזר לכל נזקק, להתענין בשלומו וכו' וכו', וכשהבורא יתברך רואה שישראל עוזרים זה לזה, ומתזקים זה את זה, אין שעשוע גדול יותר למעלה בכל העולמות; כי העקר לסייע לכל אחד באשר הוא ולא לבדק בציציותיו — מהיכן הוא ומאינה מוצא וכדומה, כי זה עקר החזרה בתשובה, שעוזרים זה לזה ללא

הבדל והפרש, אשר בנה מראים שאוהבים אותו יתברך, כמאמר
הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע: מי ששונא את האב שונא את הבנים,
ולהפך — מי שאוהב את האב — אוהב את הבנים.

והבהיר מוהרא"ש נ"י את המחלקת שבין ר' אליעזר ור'
יהושע בגמרא (ראש השנה ח.), ר' אליעזר אומר בתשרי נברא העולם,
ור' יהושע אומר בניסן נברא, ר' אליעזר אומר בתשרי נגאל, ר'
יהושע אומר בניסן נגאל, מה הפשט בנה? אלא לפני הגאולה ולפני
בריאת העולם נתנו לנו חדש אחד לשוב בתשובה. אם לפי דעת ר'
אליעזר שבתשרי נברא העולם, ואז תהא הגאולה, אזי קדם תשרי
נתנו לנו את אלול, אשר הוא החדש התשובה, שמתחילים לתקע בו
בשופר, להרעיד את הלבבות, ולעורר את העם לתשובה, וכן
אומרים סליחות וכו', אשר ימים אלו ימי הרחמים ומסגלים מאד
לתשובה. ואם לפי דעת ר' יהושע, שבניסן נברא העולם ובניסן
עתידים להגאל, אזי נתנו לנו חדש אדר, אשר הוא קדם ניסן, אף
ההפרש הוא, שחדש זה הוא חדש השמחה, ומשתדלים לרקוד בכל
יום ולשמח יהודים אחרים, וכבר בראש חדש תולים שלט:
'משנכנס אדר מרבים בשמחה', להזכירנו להיות שמחים ולהרבות
בשמחה בחדש זה במיוחד, אשר על-ידי השמחה זוכים לגאולה,
כדברי ר' יהושע שבניסן עתידים להגאל. וכך אומר רבנו ז"ל
(לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן כד), שכל הצרות והמחלות והחלאים
העוברים על האדם הם מחמת חסרון השמחה; ולכן על-ידי שאדם
שמח, זוכה להגאל מכל צרותיו, כי למי אין צרות ויסורים בזה
העולם?! אף אם אדם מושך עצמו אליו יתברך, ושמח בו יתברך,
זה סוד גאלתו.

ותהלה לאל, אמר מוהרא"ש נ"י, יש לנו הרבה במה לשמח,
בראש ובראשונה נשמח שלא עשני גוי, שאינני רוצח, אני יהודי
רחמן, ורצוני לעזר לכל העולם, על כל יהודי לשמח מאד בזה
שנברא מזרע ישראל, יעזרנו הקדוש-ברוך-הוא, שהלואי הלואי
ונשמח בזה כל ימי חיינו.

וספר מוהרא"ש נ"י על הרב הקדוש רבי משה ליב מסאסוב זי"ע, שהיה אביהם של האסירים, ומכתת רגליו לפדות שבויים, ולהוציאם מכלאם; ואמר על עצמו, שכשאומר בבקר את הברכה "שלא עשני גוי", הוא שמח כל היום כלו.

ועוד ספר מוהרא"ש נ"י על הרבי מצאנו קלויזנבורג זי"ע, שעבר את מאורעות השואה ונוראותיה, ואבד שם אשה ואחד-עשר ילדים, השם ירחם על עם ישראל. וספר פעם על עצמו, כשהיה במחנה כפיה, והצורך לעבד קשה מאד פידוע רשעות הצוררים, שצוו את כל אנשי המחנה לשאת לבנים כבדות מאד מהכא להתם, והיו האנשים שלדים חלשים, מלבשים בכתנת דקה תחת קור עז ושלג כבד, וקבלו מנת לחם דלה ומרק דלוח להשביע רעבונם, ובתנאים נוראים כאלו נצטוו לכנות קיר, ומי שלא עמד בקצב, הרגוהו על נקלה, והנה החל לרדת גשם שוטף, אשר הרטיבם עד לשד עצמותם, והגרמנים, ימח שמים, הכריזו, אשר מי שיפסיק לעבד, יירה במקום, ובלית ברירה, המשיכו לעבד בשארית כחם, כשמסביבם נופלים פגרים מתים. ליד הרבי מצאנו עבד רופא חילוני, ושאל את הרבי במרירות: "רבי, הלא תראו את רשעות הגויים, האם מחר בבקר תאמרו שוב את הברכה 'שלא עשני גוי'?" ענה הרבי ואמר: "מחר אמר את הברכה בכונה כפולה ומכפלת, אם אני רואה מה רשעים ארורים אלו מסגלים לעשות לחסרי אונים, לחפים מפשע וכו' וכו', בנדאי אמר את הברכה בשמחה ובכונה עצומה, ביתר שאת וביתר עז, ברוך הוא וברוך שמו ותברך שלא עשני גוי ארור טמא".

ולכן, אמר מוהרא"ש נ"י, עלינו לשמח מאד מאד "אשר בחרתנו מפל העמים", ובפרט בחדש זה עלינו לשמח בשמחה שאין לה קץ, על שלא שם חלקנו וגורלנו כגויי הארצות וככל המונם, וכזה עלינו להתאחד יחד כל נשמות ישראל. הגיעה העת להשליך אחר גוינו את השנאה והקנאה, את התחרות והטינה, ואדרבה לקיים בשמחה: "אם כסף תלוה את עמי", ומסכן הדל לכשאין לו להחזיר, אשר זו הבושה הגדולה ביותר, דמו נשפף,

לבו דומע וכו', אֲשֶׁר אִז עֲבָרָה גְדוּלָה מְאֹד לֵהיוֹת נוֹשָׁה וְלִדְרֹשׁ בְּכַח אֶת הַכֶּסֶף... וְזֶהוּ שְׁאֵמַר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּמִצְוֹת מַחְצִית הַשֶּׁקֶל, שְׂיִתֵּן כָּל אֶחָד מַחְצִית בְּלֶבֶד, עַל מִנַּת שְׂיַחֲוֹשׁ שְׂצָרִיךְ הוּא אֶת יְהוּדֵי שְׁנֵי, אִין מִיחְסִים אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, כָּל עִם יִשְׂרָאֵל בְּנֵי הַמְּקוֹם בְּרוּךְ הוּא וְשׁוּיִם אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ.

והבהיר מוהרא"ש נ"י אֶת קִשְׁיַת חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (מגלה יג):
 מדוע בְּאֶחָד בְּאֶדָר מְשִׁמְעִין עַל הַשֶּׁקֶלִים, שְׂצָרִיכִים לְתַת אֶת מַחְצִית הַשֶּׁקֶל בְּאֶחָד בְּאֶדָר, מִדּוּעַ אִין נוֹתְנִים בְּזִמְנָא אַחֵר? אֵלָא גְלוּי וְיִדּוּעַ לְפָנֵי מִי שְׁאֵמַר וְהִיָּה הָעוֹלָם, שְׂעֵתִיד הַמֶּן לְשֶׁקֶל שֶׁקֶלִים עַל יִשְׂרָאֵל, לְפִיכֶךְ הַקְדָּים שֶׁקְלֵיהֶם לְשֶׁקְלָיו. הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִדַּע שְׂיִקוּם הַמֶּן, שְׂרָצָה לְהַשְׁמִיד לְהַרְגַּ וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְהוּדִים, מִנְעַר וְעַד זֶקֶן, טַף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד (אסתר ג, יג), וְהִלְךְ לְאַחַשְׁוֵרוּשׁ הַשׁוּטָה, וְסָפַר לוֹ עֲשָׂרַת אֲלָפִים שֶׁקְלֵי כֶסֶף וְנָטַל טַבְעָתוֹ מֵעַל יָדוֹ וְכוּ', וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִתְקַבְּצוּ יַחְדָּו בְּבֵיתֵי כְּנִסְיוֹת וְהִתְפָּלְלוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְצָמוּ וּבָכוּ וְהִתְחַנְּנוּ בְּצוּתָא לְבִטּוּל הַגְּזֵרָה, עַד שֶׁלְּבַסּוֹף נָפַל הַמֶּן הַרְשָׁע נְפִילָה גְדוּלָה. כִּי זֹאת עָלִינוּ לִידַע, אֲשֶׁר אִם נִקְבַּל עַל עֲצָמֵנוּ לְאַהֲבָה זֶה אֶת זֶה, וְלַחֲיוֹת בְּאַחְוָה וְלְהִתְאַחַד בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, נִזְכָּה לְרֵאוֹת אֶת הָאֲשִׁמְדָאִי הָעִירְקִי תְלוּי; וְאִין בְּכַח הַמַּסְכָּה לְעוֹר כָּלֵל וְכָלֵל, הַחֲדָר הָאָטוּם מִמִּילָא לֹא יַעֲזֹר, אִךְ אִם תַּחֲזִיקוּ עֲצָמְכֶם בְּיַחַד בְּאַחְדוֹת וּבְאַהֲבָה, תַּעֲזְרוּ זֶה לְזֶה, תַּתְנַהֲגוּ בְּחֶסֶד אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, בְּזֶה תַפִּילוּ אֶת הַצּוֹרֵר.

והתריע מוהרא"ש נ"י וְאָמַר: אָנוּ עֲדִים לְאֲשֶׁר קוֹרָה הַיּוֹם, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, שְׂיִשְׁנֵנוּ עוֹוֹת הַדִּין, הַשְּׁחַתַּת הַדִּין, וְאָמַרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (שְׁבַת קלח): אִם רְאִיתָ צָרוֹת רַבּוֹת בָּאוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, צֵא וּבְדַק בְּדַגְנֵי יִשְׂרָאֵל; צְרִיכִים לְקוּם מִנְהִיגֵי הַדּוֹר, וְלִדְרֹשׁ בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, בְּאַחְדוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא לְתַת לְרִיפּוֹרְמִים לְהַפְּנִס בִּינֵינוּ, אֲשֶׁר לְאַחַר שְׁגָרְמוּ לְשִׁמְד בְּאַרְצוֹת הַגּוּלָה, וּבוֹלְלוּ אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שָׁם, עֲתָה רוֹצִים לְנַעֵץ אֶת צַפְרֵינֵיהֶם הַטְּמְאוֹת בְּאַרְצֵנוּ הַקְדוּשָׁה — אוֹי לָהֶם וְאוֹי לְנַפְשָׁם, יֵשׁ לְגַרְשָׁם לְאַרְצָם בְּשִׂאט נַפְשׁ. הַמְסִיוֹן עָמַל וַיִּגַּע לְלַפֵּד וּלְתַפֵּס יְהוּדֵי בְרִשְׁתּוֹ, וּבְזֶה אָנוּ רוֹאִים אֶת מַעֲלַת כָּל

יהודי ויהודי, אף מי שפורק על, חס ושלום, כחו גדול ויהודי הוא וכך ישאר, כי "ועמך כלם צדיקים" (ישעיה סא, כ), ועם זאת הערב-רב אינם יכולים להשלים, אינם מסגלים לסבל יהודי, אשר מגלה את אל אחד, מפרסם אמונה בבורא יחיד ומיוחד. ולכן על כל יהודי להתחזק בכל המצבים שעוברים עליו.

כמו-כן ראינו במחצית השקל, שצנה הקדוש-ברוך-הוא: "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט" (שמות ל, טו), מהו? אלא כדי שהעשיר לא יחוש עצמו גאותן שהרבה בנדבה, ולא יגבה לבו (וגנה מוהרא"ש כבדרך אגב, את החנפה לעשירים, ואמר: וכי מחמת עשרם יש לרדף אחריהם?! הלא זה עשית אליל מהכסף, כי צריך לרוץ אחריו יתברך, ולא אחרי בני-אדם, וגם גלגל חוזר בעולם, ובכלל — הלא סופו לצאת מן העולם, והכסף לא ילוהו... [והעני לא ימעט, כדי שלא יחוש עצמו נחות ונבזה, לא יתיאש מעצמו, ויהיה משפל, שבור ומדכא, ויחשב: "אינני חשוב כלל וכלל, אין צריכים אותי", חס ושלום. כי הקדוש-ברוך-הוא אוהב את כל בריותיו, וכל אחד ואחד חשוב למעלה; אשר זה הראתה לנו מצות מחצית השקל, שכלנו שוים אצלו יתברך; ולכן עלינו לשוב בתשובה שלמה, וכל אחד יפתח פיו, וידבר אליו יתברך בשפת האם שלו, כל יהודי המתפלל ובוכה אליו יתברך, תפלתו פועלת בשמים, אם היינו יודעים את מעלת התפלה — לא היינו פוסקים מלהתפלל רגע אחד, ודוקא תפלת השפל והנבזה חשובה בשמים, "לב נשבר ונדכא אלקים לא תבזה" (תהלים נא, יט); הפתרון לכל הצרות — לילך להתבודד אליו יתברך, "לך עמי בא בחדריך סגר דלתך בעדך, חבי כמעט רגע" (ישעיה כו, כ); זו העצה כנגד כל איומי הרשעים.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כשראה הקדוש-ברוך-הוא שהמן עומד לכלות את ישראל, אזי נתנם מצות מחצית השקל. וכתוב (שמות ל, יב): "ונתנו איש כפר נפשו", אומרים חכמינו הקדושים (במדבר רבה, פרשה יב, סימן ג'), שמשנה רבנו שאל אותו יתברך: מי יכול לתת כפר נפש? ענה הקדוש-ברוך-הוא: איני מבקש לפי כחי אלא לפי כחן.

אין הבורא יתברך חפץ שנתן כפי כחו יתברך, כביכול, אלא כפי כחנו, כל אחד ואחד שעושה איזה דבר בשבילו יתברך, זה חשוב עד מאד ויגור לאין ערוך.

לזאת, הסיק מוהרא"ש נ"י את המסקנה הנלמדת ואמר: חובה עלינו עתה בחדש אדר לשמח יהודים, ישנם יהודים שבורים ורצוצים, מפקדים וחוששים, יהודים נפולים בדכאון ובאיאוש, יש להחזיר בהם את הבורא יתברך שמו, שלא יפקדו, ובזכות השמחה שגשמח בחדש אדר, בזכות התפלות שעם ישראל יבקשו אותו יתברך, נראה במפתן של הגויים. כי היות שלא שכנו בתשובה לפני שנים מספר, שקם אז אותו רשע, ולאחר שהוא יתברך עשה עמנו נסים ונפלאות והפילו במפלה גדולה, שכנו להכלים והחלו שוב מפלגות מפלגות, היות שלא למדנו לקח, הקדוש-ברוך-הוא הביא עלינו שוב אותו שונא ישראל. לכן, עלינו לעקר את שונאי הדת, הערכ-רב, הלבושים בלבוש רבנים, אשר מתלבשים כמנהיגי ישראל, אבל שלוחי הסמ"ך-מ"ם המה, עלינו לשרשם לגמרי, ולהתאחד באחדות אחת.

וסים מוהרא"ש נ"י בתפלה: יעזרנו הקדוש-ברוך-הוא בחדש זה, מי שחולה — שיזכה לרפואה שלמה, מי שצריך זוג — החדש הזה ימצא את בן זוגו וינשע, מי שלא זכה לזרע של קימא — הקדוש-ברוך-הוא יזכהו בכנים חיים וקיימים, מי שזקוק לפרנסה — יזכה לשפע ברכה והצלחה. ונזכה לשמע קול שופרו של משיח!

נסיונות

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר אנחנו עוברים עתה בארץ הקדש נסיונות קשים עד מאד, הנסיון הקשה ביותר — שאנו פונים ערך

ממנו יתברך. הקדוש-ברוך-הוא שולח לנו שליחים לקרבונו אליו, ולפתע פתאם אנו עובדים אלילים, הכיצד? שפן כתיב (ויקרא יט, ד): "ואלהי מסכה לא תעשו לכם". השם יתברך אומר: אל תעשו מהמסכה אליל, הינו שכל אחד רץ לכאן ולכאן, וחושב אולי המסכה תעזור לו, ושוכחים לגמרי פי: "ואלהי מסכה לא תעשו לכם". נתבונן בפרשת שמות, עם ישראל יצאו ממצרים, אחר סבל כל-כך קשה — מאתים ועשר שנים עבדו במצרים עבודת פרך, עד שיצאו לבסוף מאותה אמה רשעה, והנה הולכים כבר סמוך לים סוף, הקדוש-ברוך-הוא בקע להם את הים, וראתה אשה על הים מה שלא זכה יחזקאל בן בוזי (מכילתא לשיבת הים, פרשה ג), ולפתע שבים בחזרה, כמו שכתוב (שמות יד, א-ב): "וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל וישבו ויחנו לפני פי החירת". ראו נסים גלויים שהקדוש-ברוך-הוא עשה עמהם, ולפתע נצטוו לחזור בחזרה, "וישבו ויחנו לפני פי החירת". זה קורה גם אפנו היום, אחר כל הנסים והנפלאות שקורים אפנו, אנו לפתע נסוגים אחורנית, וכל אחד פוחד וחושש — מה יהיה ואיך יהיה מצד האויב המאיים לכלותנו, ונתמלאים בחששות שוא וכו' וכו'. והפחדים הם נחלת הכלל, ובכל העולם חוששים ודואגים ליהודי ארץ ישראל, אשר זה בחינת "וישבו ויחנו לפני פי החירת", הקדוש-ברוך-הוא אומר לישראל לשוב, ולכן מביא עליהם כל מיני פחדים ויראות, שיתעוררו לחזור בתשובה.

והבהיר מוהרא"ש ג"י, שכאשר בר ישראל שוכח ממנו יתברך, וזונח את בורא עולם, אשר השפיע עליו רחמים וחסדים מרבים, אזי נופל עליו פחד גדול. ומוכא במדרש (שמות רבה, פרשה כא, סימן ה) על הפסוק (שמות יד, י): "ופרעה הקריב" — שהקריב את ישראל לאביהם שבשמים; וכן אומרים חכמינו הקדושים (מגלה יד): מה שעשה המן הרשע, בזה שהוציא את טבעת אחשוורוש מידו, וחתם בה, והחזירה לו, ארבעים ושמונה נביאים לא יכלו לעשות; הינו פי בכל דור ודור ישנם צדיקים קדושים, המחזקים את עם ישראל, מעודדים אותם, מגלים להם אותו יתברך, מדברים על לבם,

שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְצַפֶּה שְׁיָשׁוּבוּ אֵלָיו, וְאִין זֶה מוֹעִיל מְאוּמָה, וְהֵנָּה בָּא רָשָׁע מְרָשָׁע, וּמְאִים בְּאִיוּמִים, וְעוֹלָה בְּיָדוֹ לְהַפְחִיד אֶת כָּלֶם, לְלַחֵצֵם וּלְדַחֵקֵם, עַד שְׁיָשׁוּבוּ אֵל ה'. וְזֶהוּ פְרוּשׁ דְּבָרֵי הַמְדָּרֵשׁ: "וּפְרָעָה הַקָּרִיב" — שֶׁהַקָּרִיב אֶת לִבָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׂמִים; דִּיקָא עַל-יְדֵי שֶׁהִלְחִיץ אֶת יִשְׂרָאֵל, הֵצִר וְהֵצִיק לָהֶם, בְּזֶה גָרַם שֶׁהִתְקַרְבוּ יוֹתֵר לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׂמִים, וְהִשְׁלִיכוּ עָלָיו יְהָבָם. וְכִמוֹ שֶׁאָמַר לָהֶם מִשֶּׁה (שְׁמוֹת יד, יג-יד): "אֵל תִּירָאוּ, הַתִּיַצְבוּ וַיֵּרְאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָכֶם, כִּי אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם הַיּוֹם, לֹא תִסְפוּ לְרְאֹתָם וְגו', ה' יִלְחַם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִשׁוּן". [נ' תַּחֲרִשׁוּן] — הֵינּוּ יֵשׁ מְצַבִּים בָּהֶם אָדָם צָרִיךְ לְשַׁתֵּק, לֹא לְשָׂאֵל שְׂאֵלוֹת, הַשְּׂאֵלָה בְּעֶצְמָהּ הִיא כְּפִירוֹת וְאֶפִיקוֹרְסוֹת]. וְכֵן עוֹבֵר עַל עִם יִשְׂרָאֵל מִשָּׁן כָּל יְמֵי הַגְּלוּת, שֶׁפּוֹחֲדִים מֵהַגּוֹי, חוֹשְׁשִׁים מֵהַ יֵאמְרוּ הַגּוֹיִים וּמֵהַ יַעֲשׂוּ, וּבְמִקּוֹם שֶׁיְהוּדִים הִתְחַזְּקוּ בְּאַמוּנָה פְּשׁוּטָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהִתְפַּלְּלוּ אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, נִתְמַלְאוּ אִמְץ רַב, וְלֹא פָּחְדוּ, וְאִזִּי עָבְרוּ וְדָלְגוּ עַל הַכֹּל, וְשׁוּם שׁוֹנֵא לֹא יָכוֹל הָיָה לָהֶם.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, אֲשֶׁר פִּיּוֹם אָנוּ נִמְצְאִים בְּמִצְבַּב זֶהָה, מִפְּחִידִים אוֹתָנוּ בְּכָל מֵינֵי פְּחָדִים, הָאוֹיֵב סְבִיב הָאָרֶץ מִתְעַצֵּם וּמְשַׁרְטֵן חִילוֹתָיו, וְכָל יְהוּדֵי עוֹרֵף תְּכַנְיּוֹת, וְכָל אֶחָד מִבֵּיעַ דְּעוֹת, וּמַעֲלָה רְעִיּוֹנוֹת כֶּן יִהְיֶה אוֹ אַחֲרֵת, אֶף אֶף אֶחָד אֵינּוּ יוֹדֵעַ אֶת תְּכַנְיַתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וּמוֹבָא בְּמִדְרָשׁ (שׁוֹחֵר טוֹב תְּהִלִּים, מִזְמוֹר כ"א) עַל הַפְּסוּק (יִרְמְיָה ל, ז): "וְעַתְּ צָרָה הִיא לִיעֶקֶב וּמִמֶּנָּה יִשְׁע", בְּרַגַע שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל נִכְנָסִים בְּצָרָה, "מִמֶּנָּה יִשְׁע" — מֵהַצָּרָה הַזֹּאת תָּבֵא יְשׁוּעָתֶם, וְיִזְכּוּ לְצֵאת.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י: מַה נִּקְרָא נִסְיוֹן? כְּשֶׁאָדָם חֵי בְּלֵי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, זֶהוּ הַנִּסְיוֹן הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר. וְסִפֵּר, אֲשֶׁר הָיָה צְדִיק גְּדוֹל, וְרָאָה קְבוּצַת אֲנָשִׁים שֶׁהִתְקַבְּצָה וְהָיוּ מְדַבְּרִים בֵּינֵיהֶם, וְכָל אֶחָד הִבִּיעַ דְּעוֹת בְּעֵנֵינֵי הַמְדִּינָה, מִשָּׁל זֶה נַעֲשֶׂה רֹאשׁ מִמְּשָׁלָה, וְאַחַר שֶׁר הַבִּטְחוֹן וְכו', וְהֵעֵלוּ סְבָרוֹת מֵהַ יְקָרָה וְאִיךָ יְקָרָה וְכו' וְכו', וְכָל אֶחָד שָׁטַח אֶת תְּכַנְיַתוֹ. עָנָה אוֹתוֹ צְדִיק וְאָמַר: אוּן אוּו אִיז דִּי רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם? וְהִיכֵן הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא?! וְכָלֶם הִבִּיטוּ

בו כתרנגול בכני-אדם — מאי פונתו? ופרש דבריו: אני שומע שכל אחד יש לו מה לומר ולדבר, ומבהיר ומסביר תכניות מתכניות שונות, אבל אני שומע את אף אחד לדבר מהקדוש-ברוך-הוא; סוף כל סוף הבורא יתברך שמו קובע מה יקרה, מדוע אינכם מזכירים אותו יתברך!?

אלא, הבהיר מוהרא"ש נ"י, אשר זה הנסיון הקשה ביותר בדור הזה, שידברו מהכל, מגאלה, מישועות וכו' וכו', יפחידו, יחזקו, יתנו עצות, ישכנעו, רק לא ידברו מהקדוש-ברוך-הוא; כי הסמ"ך-מ"ם מפחד מאד מאד כשמדברים ממנו יתברך, כשמזכירים אותו יתברך, כי יודע שאז נוחל מפלה מוחצת, וקצו קרוב. ברגע שיהודי מזכיר שם ה', מזכיר אותו יתברך, נופלים ממנו כל הפחדים. וכן כשיהודי הולך בין הגוים, ורק מזכיר שם ה', אזי נתבטלת כל הסטרא אחרא, כי נתגלה אשר הקדוש-ברוך-הוא מחיה ומתהוה ומקים את כל הבריאה כלה, ודומם, צומח, חי, מדבר, הכל אלקות גמור הוא, הכל אלקות ואלקות זה הכל, הקדוש-ברוך-הוא מנהיג את כל העולם בהשגחה ברורה ומחלטת. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים, שרבי חנינא בן דוסא, שהראה כל-כף הרבה נסים ונפלאות, גלה שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה, אלא אם-כן מכריזין עליו מלמעלה (חלין ז:), הינו אדם לא יקבל מכה קטנה באצבעו, אם לא קבעו על כף בשמים; כי אין עגני של טבע, הכל השגחה. ואם אדם מתחיל לשאל קשיות, חס ושלום, מה היה במלחמת העולם הראשונה והשנייה וכן הלאה וכן הלאה, הספקות הללו הן ראשית המעידה ותחלת הפשלון, ומכניסים באדם יראות חיצונית; כי אם אדם מרגיל עצמו לדבר אליו יתברך, וכל צרכיו מבקש ממנו יתברך בשפת האם שלו, אזי אין לו מה לירא ולפחד מפשר ודם, "הלא הקדוש-ברוך-הוא נמצא פה אתי, עמי ואצלי", וזה מכניס בו חזק ואמץ לב לא להתירא משום גורם חיצוני.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זה תפקידנו היום — להרבות בדבורי אמונה, על כל יהודי מנח חוב גדול לחזק את זולתו באמונה, להשכין את השכינה בינינו, להכניס אותו יתברך בתוכנו,

וככל שנדבר יותר ממנו יתברך, כן נברית את החשף. אף
 הסמ"ך-מ"ם נלחם על כף בחרוף, ומניח עצמו לארץ ולרחב, העקר
 לרחק יהודים ממקום קדוש שמדברים בו ממנו יתברך, ממקום
 שמקרבים בו את נשמות ישראל אליו יתברך; כי הסמ"ך-מ"ם
 מפחד מזה מאד, בידעו אשר אם אדם ידבר מהקדוש-ברוך-הוא,
 ויזכיר שם שמים — אין לו כבר מה לעשות בזה העולם; כי כל
 ענינו ורצונו לרחק יהודים ממנו יתברך, והנה כאן מחדירים את
 הקדוש-ברוך-הוא בנשמות ישראל, אזי נצח במערכה, נחל מפלה
 במלחמה הגדולה.

ואמר מוהר"א"ש נ"י, אשר זו מעלת הצדיקים האמתיים, אשר
 כל מגמתם ורצונם להחדיר את הקדוש-ברוך-הוא בלבבות ישראל.
 וכמו שמצינו אצל יוסף הצדיק, בהיותו בבית פוטיפר המצרי, כתוב
 (בראשית לט, ג): "וַיֵּרָא אֲדֹנָיו כִּי ה' עִמּוֹ", שואלים המפרשים: כיצד
 מצרי מזהם יודע ורואה שהקדוש-ברוך-הוא עם יוסף, וכי ראה
 פעם אותו יתברך? אומר רש"י: שם שמים שגור בפיו. יוסף הצדיק
 תמיד דבר מהקדוש-ברוך-הוא, זו היתה גדלתו. וזו גדלת הצדיקים,
 שמגלים לנו תמיד אותו יתברך, בנדאי יש עליהם קשיות וספקות,
 אך עלינו לדעת, שעם המח הקטן והפגום שלנו, עם שכלנו
 המצמצם, אין יכולים להבין כל דבר, אך דבר אחד עלינו להיות
 בטוחים בו — שהשם יתברך מסתכל עלינו, השם יתברך מנהיג
 את הבירה, ודבר גדול ודבר קטן אינו נעשה מעצמו, אלא ברשות
 המאציל העליון, וכל הבריאה כלה היא עצם עצמיות חיות אלקותו
 יתברך. ואם נחקק את זאת היטב בלבנו, אזי במקום ללבש 'אלהי
 מסכה', לעשות מהמסכה אליל, נברח אל הקדוש-ברוך-הוא, וכמו
 שאומר הנביא (ישעיה כו, כ): "לך עמי בא בחדריך וסגר דלתך בעדך
 חבי כמעט רגע, עד יעבר זעם". יהודי צריך להרגיל את עצמו לדבר
 בכל יום אליו יתברך, ולבקש ממנו כל צרכיו, ולשטח לפניו את
 כל בעיותיו בשפת האם שלו, כאשר ידבר איש אל רעהו והבן אל
 אביו. ואם הנה עושה כן כל יום ויום, הנה המאשר ביותר בחיים,
 והנה נצל מכל בעיותיו.

והבהיר מוהרא"ש נ"י: מדוע רואים בני-אדם עצבניים, מפחדים, ממה נובע הפחד והאימה? מחסרון אמונה, כי אם היה אדם חזק באמונה בו יתברך, לא היה מפחד משום דבר, ולא היה עצבני ומריר יום. כי לכל אדם יש זמנים קשים בחיים, ועוברים עליו משברים ונסיונות, אפלו העשיר הגדול ביותר, נוחל אכזבות ומפחי נפש, ומי המאשר ביותר? יהודי שתזק באמונה בו יתברך, יהודי שמדבר תמיד אליו יתברך, ועל כל צרכיו פותח את פיו ומבקש ומתחנן ממנו יתברך. כי זו המתנה היפה ביותר שהקדוש-ברוך-הוא נתנו — תפלה והתבודדות; הינו אדם צריך להרגיל עצמו לבקש ממנו יתברך כל אשר צריך, וזה יכניס בו בטחון עצמי, ויחזקו ויעודדו. ואף שיש דברים נשגבים מהבנתנו, עלינו לידע, כי אתה יודע רזי עולם, רק הקדוש-ברוך-הוא יודע סודות הבריאה, ותפקידנו ותכליתנו רק לילך אליו יתברך, בלי שום קשיות, בלי אן, בלי מה, בלי איך, ולהתחבא בצל כנפיו.

וספר מוהרא"ש נ"י על 'בעל התניא', שאמר פעם בדרשתו לתלמידיו: ראו והתבוננו איך דרכי הקדוש-ברוך-הוא נעלמים ונסתרים מעינינו. היה יהודי גבור ובעל כח רב, ורכב על סוסו, ותעה ביער, ותכף כשנכנס בעבי היער, שמע קול בוכים. ירד מהסוס קשרו, והלך אחר הקול, ונתגלה לעיניו מחזה מעורר רחמים, משפחה יהודיה מובלת לצנוק. בימים דאז הפריצים היו משליכים לכלא משפחה שאב ביתה לא שלם דמי חכירה. ולשאלת אותו גבור: מה ארע כאן? ענו, שלא פרעו חובם לפריץ, על-כן נחרץ דינם למאסר. הגביה הגבור ידיו השמימה ואמר: "רבוננו של עולם, כח יש לי, אבל כסף אין, אם היה לי כסף, הייתי נותן כל הון דעלמא לפדותם מהשבי". ובאותה עת שארע מארע זה, בחלק אחר של העולם ארע מקרה דומה. אדם עשיר גדול נסע עם עגלונו ותעו ביער, ותכף כשנכנסו בעבי היער, שמעו קול בוכים, ירדו מהעגלה, קשרו את הסוסים, והלכו אחר הקול, והנה ראו עגלה הפוכה בצד הדרך, ובני המשפחה בוכים ומבכים, מחמת שאין להם כח להקים את הסוסים. אותו יהודי היה עשיר גדול, אף חלש,

ענה ואמר: "רבונו של עולם, הוֹן יש לי, אָבֵל אוֹן אֵין, אם הִיו לי כחות, הִייתי נוֹטל אֶת הסוּסים וְהַעֲגָלָה וּמוֹצִיאֵם מֵהַבוּץ". סִים 'בַּעַל הַתְּנָיא' וְאָמַר: תִּרְאוּ נִפְלְאוֹת הַבוּרָא יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁהַתְּגַלְגְּלוֹ הַמְּאוֹרְעוֹת כָּאֵן בְּהַפֵּךְ הַפְּכִים, הֲלֵא אִם הַעֲשִׂיר הִיָּה נִקְלַע לַמְּשַׁפְּחָה שְׁנִפְלָה בְּשָׂבִי, הִיָּה יָכוֹל לְפַדּוֹתֶם, וְאִם הַגְּבוּר הִיָּה נִקְלַע לַמְּשַׁפְּחָה שְׁעַגְלִתָּה הַתְּהַפְּכָה, הִיָּה יָכוֹל לְהַשִּׁיב הַסוּסִים עַל אִם הַדֶּרֶךְ. מִדּוּעַ קָרָה הַהֵפֵךְ? וְסִים וְאָמַר: אֶתָּה יוֹדֵעַ רְזֵי עוֹלָם, סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת, וְאֵל לָנוּ לְהִרְהוֹר אַחֲרָיו יִתְבַּרַךְ וְלִשְׁאֵל קִשְׁיוֹת, חֵס וְשְׁלוֹם.

וְכֵן קוֹרָה אֶתְנוּ בַּדּוֹר הַזֶּה, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁעוֹבְרִים נִסְיוֹנוֹת רַבִּים עַל בְּנֵי-אָדָם, וְהַצָּרָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר — שְׁשׂוֹאֲלִים קִשְׁיוֹת, וְרוֹצִים לְהַבִּין בְּשֶׁכֶל הַמְּצַמֵּץ חֻשְׁבוֹנוֹת שְׁמִים... וְאָמַר רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָן, חֶלֶק ב', סִימָן מו): ק'ש'י'א' רֵאשִׁי תְּבוּת: שְׁמַע יי' קוֹלִי אֶקְרָא, הִיָּנוּ אִם יֵשׁ לְאָדָם קִשְׁיוֹת, חֵס וְחִלְלָה, עָלָיו יִתְבַּרַךְ, הַעֲצָה הִיא — שְׁיִצְעַק הַרְּבָה אֵלָיו יִתְבַּרַךְ. כְּשִׂיְהוּדֵי זוֹכָה וְנוֹסֵעַ לְקַבְּרֵי צַדִּיקִים, וּמִבְּקֵשׁ וּמִתְחַנֵּן לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׁיַחֲוֶס וְיִרְחַם עָלָיו, עַל אֶשְׁתּוֹ וְעַל יְלָדָיו, שְׂיִהְיוּ בְּרִיאִים, שְׁיִצְלִיחוּ בְּכֹל אֲשֶׁר יִפְנוּ וְכוּ' וְכוּ', לֹא הִיָּה זֶז מִשָּׁם, עַד שֶׁהִיָּה רוֹאֵה נְסִים וְנִפְלְאוֹת. אֵךְ דָּא עָקָא, שְׁאָדָם אֵינוּ חוֹזֵק בְּעֲצָמוֹ, וְאֵינוּ מְאָמֵן שְׂיֵשׁ לוֹ כחות הַנֶּפֶשׁ לְפַעַל אֶצְלוֹ יִתְבַּרַךְ. אֵךְ חַז"ל הַקְדוּשִׁים אָמְרוּ: אֵין חָשׁוּב יוֹתֵר מִתְּפִלָּה, וְתִפְלָה הִיא הַחֲרִיב הַמְּנַצַּחַת בְּכֹל הַמְּלַחְמוֹת; וְעוֹד אָמְרוּ (פְּסִיקְתָא זוֹטָא תוֹלְדוֹת כו, כב): כָּל זְמַן שֶׁהַקוֹל קוֹל יַעֲקֹב — אֵין יָדֵי עֲשׂוֹ שׁוֹלְטוֹת בּוֹ; מִדּוּעַ רוֹאִים הַיּוֹם כָּל-כֶּף הַרְּבָה אֲנָשִׁים שְׁבוּרִים וְרָצוּצִים, מְדַכְדְּכִים וּמִיאָשִׁים? כִּי אֵין לָהֶם אֵל מִי לְפָנוֹת, נִדְמָה לָהֶם כְּאֵלוֹ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִתְּחַבֵּא בְּשָׁמַיִם, וְעוֹב אֶת הָעוֹלָם, חֵס וְשְׁלוֹם, אֵךְ אִם הִיו לְאָדָם עֵינַיִם טוֹבוֹת לְרְאוֹת, וְאֲזַנִּים כְּשֵׁרוֹת לְשִׁמְעַ, פֶּה קְדוּשׁ לְדַבֵּר, וְלֵב טְהוֹר לְהַרְגִּישׁ, הִיָּה רוֹאֵה וְשׁוֹמֵעַ בְּכֹל צַעַד וְשַׁעַל, אֵיךְ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְחִיָּה וּמְהַיָּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ, וְכָל הַצָּרוֹת שְׁעוֹבְרוֹת עַל נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵן רַק מִחַמַּת שְׁמֵרְחֻקוֹת עֲצָמָן מִמֶּנּוּ יִתְבַּרַךְ. אֵךְ עָלִינוּ לְהַחֲזִיר עֲטָרָה לְיִשְׁנָה, וְלִקְחַת אֶת הַעֲצָה הַיְקָרָה שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל — תְּפִלָּה

והתבודדות, ולהשתמש בה ביתר שאת וביתר עז, ולהתחיל לדבר מהקדוש-ברוך-הוא, ולשיח ולספר אליו יתברך כל אשר עובר עלינו, אשר בזה תלויה כל הגאולה; כי אין הגלות מתקבצת אלא בזכות האמונה, ורק על ידי נזכה לצאת מנסיון מצר הגלות הרע והמר הזה; כי גם בגלות — מי הולך בנו? מי נותן לנו את החיות? רק הקדוש-ברוך-הוא. ומחמת זאת אמרו צדיקים, שהנשמה אף פעם לא הלכה בגלות, כי אם הגוף בלבד, אותו הצליחו העכו"ם להגלות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר על-ידי אמונה, אדם זוכה לידע, כי הנשמה שהיא חלק אלוך ממעל, כל יהודי הוא חלק ממנו יתברך, ולכן צריכים ליקר ולכבד מאד את כל אחד ואחד, אף בהעדר ידיעה זו, אזי נעלמת אהבת הבריות והשנאה שרויה בכל מקום. כי שלום אינו יכול להיות בלעדיו יתברך, ואף שימלאו את כל הארץ לארצה ולרחבה עם סמאות: 'רק שלום', 'דור שלם חפץ בשלום', אלו גבויי דברים בעלמא, כי בלי הקדוש-ברוך-הוא אין שיה שלום. וכמו שאומרים חז"ל (ויקרא רבה ט, ט): גדול שלום, ששמו של הקדוש-ברוך-הוא שלום; והתפלה מסתימת בשלום, אשר הוא שמו יתברך, "עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל", כל הבריאה סובבת סביב הקדוש-ברוך-הוא.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: אם נכניס בעצמנו ידיעה זו, שיש שני הפכים שאיננו מבינים אותם, כי מחנו מצמצם מאד, שכלנו ודעתנו קטנים מהשגה, ובתוך כל הנסיונות העוברים עלינו נחקק בעצמנו שאנו צריכים רק את הקדוש-ברוך-הוא, ונרגיל את עצמנו לדבר אליו יתברך כפי שמדברים עם חבר טוב, עם יהודי שני, אזי נזכה לעבר על כל הפחדים. המקום המצליח ביותר לפרק צערנו ולחצנו מדחק הנסיונות המרים העוברים עלינו הוא בשער השמים — הכתל המערבי; אם יהודי ירגיל עצמו אפלו פעם בשבוע, או לכל הפחות פעם בחדש לבוא אל שער השמים, ולדבר אליו יתברך, ויבקש ויתחנן לפניו יתברך כל אשר צריך, לא יזוז משם עד שיראה נסים ונפלאות. וכן אם יסע אדם אל קברות צדיקים,

וישפך שיחו וצקון לחשו לבורא עולם, אזי יראה נסים נגלים שהוא יתברך יעשה עמו. אך גם לזה צריכים אמונה; כי אדם חושב: "מה שנה תפלתי, אני יודע מי אני, ומכיר היטב את עצמי, שאיני שנה מאומה", ומשפיל את עצמו, אשר באמת אין זו נקראת ענוה, אלא גאות; כי הקדוש-ברוך-הוא שומע תפלת כל פה.

ולכן עלינו להתקרב לצדיקים אמתיים הדבוקים בו יתברך, ומוסרים לנו את המסר הזה, שהוא יתברך מחכה ומצפה לתפלתנו, והקדוש-ברוך-הוא מבקש ומתחנן שנפתח את הפה ונדבר אליו, ונשיח ונספר לפניו את כל העובר עלינו, כל הנסיונות המרים שהם מנת חלקנו. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (יומא עו.): מדוע לא ירד המן פעם בשנה בעבור כל השנה, אלא ירד כל יום ויום מחדש? למה הדבר דומה? למלך שחלק את התקציב לילדיו פעם בשנה, ולא ראה אותם כי אם פעם אחת בשנה, אמר המלך לבניו: אתם באים אלי פעם אחת בלבד, אחלק לכם את התקציב כל יום ויום, וכך אזכה לראותכם כל השנה. כן אמר הקדוש-ברוך-הוא, כל יום יום תבאו לקבל את המן מחדש, וכן להלן; כל יום יום תהיינה לכם בעיות, ומדוע? כי אני רוצה לשמע את קולכם כל יום יום, ולא פעם בשנה בלבד בראש השנה, אשר אז מתאספים ומתקבצים כל עדת ישראל בבתי כנסיות וכו'. לזאת עוברים על כל אחד ואחד נסיונות, ובודאי אין הקדוש-ברוך-הוא שונא את האדם, חס ושלום, אלא אוהבו עד מאד, אך רוצה לשמע את תפלתנו, משתוקק לבקשותינו, שנדבר ונצעק אליו, וכשאדם פותח פיו ומתחיל לדבר אליו יתברך, אזי נוכח לראות שהכל הבל, הבל הבלים, הכל משגח בהשגחה פרטית, ונכנס לו אמץ לב, ומשליך כל בטחונו ויהבו עליו יתברך, ואינו נופל ברוחו מחמת שחטא, אלא בוכה ומתודה לפניו יתברך. וכמו שאומר דוד המלך (תהלים לב, י): "רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו". רשע שעבר עברות סובל הרבה מכאובים, אבל "והבוטח בה' — חסד יסובבנו", אומר המדרש, שנה סובב על הרשע, אפלו אנחנו כמו שאנחנו, אפלו הרשע הגדול ביותר, שעוברים עליו נסיונות

ומכאובים, אף בוטח בה', ויודע שרק הוא יתברך יכול לעזור, על-ידי-זה — חסד יסובבהו, ויזכה לדלג על הכל.

לזאת, עלינו להתחזק ולדבר רק מהקדוש-ברוך-הוא, להוריד את השכינה בינינו, "והיה מחנך קדוש ולא יראא בך ערות דבר" (דברים כג, טו), אומרים חכמינו הקדושים (ירושלמי תרומות א, ד), לא יהיה בך ערות דבור. כל דבורינו צריכים להיות דבורי אמונה, את מי שרק פוגשים עלינו לעודדו ולשמחו, לחזקו ולעודדו, ובזכות שנחזק אחרים, גם לנו יהיה עדיד ושמחה, ויכנס בנו אמץ לעבר על כל בעיותינו. הכפל הדבר — עלינו לחקק היטב בלבנו, אשר המצוה והצדקה הגדולה ביותר בדור הזה, בגלות המרה הזו היא: לחזק ולעודד ולשמח יהודים אחרים, להחדיר בהם את האמונה הקדושה, חרף כל הנסיגות והקשיים שעוברים עלינו. ואם נפעל כך, נזכה לצאת מכל צרותינו ומכל הפחדים הסובבים אותנו. והקדוש-ברוך-הוא יעזרנו, ששום שונא לא יוכל לנו, וישמרנו ויצילנו מכל רע.

נחת

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר עקר הבעיה בדור הזה — חנוף הילדים; הנה עד שהקדוש-ברוך-הוא עוזר לאדם ומוצא את זוויתו, ועד שמתחמן — איזה צער נפחד ויסורים עוברים עליו, וכבר התחמן — איזו שמחה היא זו, אחר-כך יש לו דאגות — מדוע איני זוכה לילדים, מדוע איננו נפקדים וכו', וכשייש לו כפר ילדים, אינו יודע איזו עשירות הקדוש-ברוך-הוא נתן לו, אינו יכול להעריך את הטובה הזו, שהוא יתברך חננו במתנות כאלו — ילדים, באשר יש הרבה חשוכי ילדים, לא עלינו [הקדוש-ברוך-הוא יעזרם לזכות להפקד בזרע של קימא]; אבל לקבל נחת מילדים זו

זכות שְׁנִיָּה; הֵינּוּ לְהוֹלִיד יְלָדִים — זְכוּת אַחַת, וְלִזְכוּת לְנַחַת מֵהֶם — זו זְכוּת שְׁנִיָּה; עַד שֵׁשׁ הוֹרִים שְׁאוּמְרִים: "וּלְנְאִי וְלֹא זָכוּ לִילָדִים", חֲלִילָה, כִּי הֵם מְמַרְרִים חַיֵּיהֶם, יְלָדִים יְכוּלִים לְהוֹרִיד חַיֵּי הוֹרֵיהֶם שְׁאוּלָה, עַד שֶׁהוֹרִים מוֹרְטִים שְׁעֵרוֹת רֵאשֶׁם, מֵרַב כָּאֵב וְצָעַר וְעִגְמַת נֶפֶשׁ שְׁגוֹרְמִים לָהֶם. וְאָנוּ עֲדִים בְּדוֹר הַזֶּה, לְבַעֲיַת הַחֲנוּךְ הַהוֹלֶכֶת וְגִדְלָהּ, עַד שֶׁהִרְבֵּה מֵהַנֶּעַר יוֹרְדִים מִדְּרֹךְ הַיָּשָׁר וּמִתְקַלְקְלִים, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וּבּוֹרְחִים לְקִצָּה הָעוֹלָם.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: מַה שָּׂרַשׁ הַבְּעִיָּה? כִּיצַד אֶפְשָׁר לְזְכוּת לְנַחַת מֵהַיְלָדִים, כְּמוֹ שְׁאוּמֵר רַבְּנוּ ז"ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת בְּנִים, סִימָן מב): הַבְּנִים הַטּוֹבִים — רְפוּאָה גְדוֹלָה לְאַבוֹת; אֲלֹא אִם רוֹצִים לְרוֹוֹת נַחַת מֵהַיְלָדִים, צְרִיכִים לְהִשְׁקִיעַ בָּזֶה — כָּל יוֹם, כָּל שְׁעָה וְכָל רֵגַע, כְּמוֹ בְּגִשְׁמִיּוֹת אָדָם פּוֹתַח עֵסֶק, עָלָיו לְהִשְׁקִיעַ הַשְּׁקֵעוֹת, וְהוּא מִתְאַמֵּץ הִרְבֵּה לְהִצְלַחַת הָעֵסֶק, טוֹרַח וְיִגַע, מִתְרוֹצֵץ וְעִמַּל קְשׁוֹת. כֵּן בְּעֵינֵי חֲנוּךְ הַיְלָדִים, אֵל לוֹ לַחֲשֹׁב כִּי הַחֲנוּךְ שֶׁיֵּךְ לְמַלְמָדִים, לְמִשְׁגִּיחִים, לְמוֹרוֹת וְכַדוּמָה, אֲלֹא הַחֲנוּךְ מֵנַח עַל הָאֵב וְהָאֵם, אִם הֵם רוֹצִים לְזְכוּת לְנַחַת מֵהַיְלָדִים, עָלֵיהֶם לְהִשְׁקִיעַ בַּחֲנוּךְ, וְלֹא לַחֲשֹׁב שֶׁהַדְּבָר נַעֲשֶׂה מֵאִלְיוֹ, וְלֹא לְהוֹתִירוֹ לְאַחֲרִים, שֶׁהֵם יִתְאַמְצוּ וְיִתְיַגְעוּ בִּילְדָיו. כִּי אִם תִּשְׁאַלוּ — מִדּוּעַ יִשְׁנֵן הַיּוֹם בְּעֵינֵי רַבּוֹת בְּקֶרֶב הַנֶּעַר, וּמִי אֵשֶׁם בָּזֶה? הַכֹּל מִחֲמַת שְׁמֻנְסִים לְתַלּוֹת אֶת הַקּוֹלָר בְּצוּאָר אַחֲרִים, וּבְאִמְתְּלָאוֹת שׁוֹנוֹת: הַתְּלַמוּד תּוֹרָה אֵינּוּ טוֹב, בֵּית-הַסֵּפֶר אֵינּוּ רְאוּי, הַמּוֹרָה אֵינָה מְצַלַּחַת, וְשׁוֹכְחִים אֶת הַסִּפָּה הָאֲמִתִּית, כִּי הַחֲנוּךְ מִתְחִיל אֲצֵל הָאָדָם בְּעִצְמוֹ, אִם אַתָּה בְּעִצְמָךְ אֵינְךָ מְדַבֵּר מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּבֵיתְךָ, אִם אֵינְךָ דוֹאֵג שֶׁיְהִיָּה שְׁלוֹם בְּתוֹךְ הַבֵּית, מַה הֵנֶךָ רוֹצֵה מִיְלַדְיָךְ? ! אִם הַיְלָד רוֹאֵה שֶׁהָאֵב מְסֻתָּב עֲצוּב וּמְדַכָּא, כְּעֵסֶן וְעִצְבָּנִי וְכוּ', גַּם הוּא יִנְהַג כֵּךְ, אוֹ אִם רוֹאֵה אֶת אָבִיו אֲדִישׁ, קִמְצָן, רִיק וּפּוֹחַז, אֵינּוּ חִפְץ לְעוֹר לְדוּלַת, וְכִי יַעֲשֶׂה אַחֲרָת? ! הֲלֹא הַיְלָדִים מְחַקִּים אֶת הוֹרֵיהֶם בְּדִיוֹק נִמְרָץ. וְזֹאת רוֹאִים בְּחוּשׁ, תִּינוּק מְחַקֵּה אֶת הוֹרָיו, פְּעוּט רוֹאֵה אֶת הָאֵב לְבוּשׁ בְּטִלִּית וּמִתְפַּלֵּל, אֵף הוּא עוֹשֶׂה כֵּן, נוֹטֵל מִגְּבַת וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ כְּטִלִּית עַל רֵאשׁוֹ, וּפּוֹתַח סֵפֶר וּמְמַלְמֵל, אוֹ יֵלֵד לְאֵב נָגַר,

גם-כן נוטל שני גזרי עץ ודופקן זו על זו, כי מה שהילד רואה בבית — יחקה ויעשה.

וספר מוהרא"ש נ"י על הצדיק הקדוש רבי יהושע מבעלז זי"ע. באו אליו פעם לדין תורה אב זקן עם בנו, הבן לא התנהג כנאות, והאב שחרו מוסר, הבן סרב לקבל את המוסר, וסטרן האב על לחיו, והבן סטר, רחמנא לצלן, לאב בתורה. בכן באו לדין תורה, האב הזקן חשב שהרב יוכיח את בנו, והנה אמר הצדיק לאב, הלא כתוב: 'ברוך פרי בטןך ופרי אדמתך'; מה בין פרי הבטן לפרי אדמה? אלא אדם מכניס גרעין באדמה, זורע, אם הזריעה לא הצליחה, מביא פלי חרישה וחורש מחדש, וזורע שוב, עד שצומחת צמיחה טובה. כן הדבר, כשאדם אינו מקדש עצמו, ומתנהג כפרא לכל דבר, אזי הזרע שמוליד יוצא גם-כן פרא, באדמה יכולים לחרש בשנית ושוב לזרע, אבל בן-אדם — אם כבר נולד, וסר מן הדרך, מהי העצה? שוב לחרש, הינו צריכים לחרש את הלב ולשוב בתשובה, ואחר-כך תהיה זריעתך טובה יותר; הינו אם אדם סובל צרות ויסורים מילדיו, עליו לשוב בתשובה, כי בודאי הוא לא נהג כשורה. וכמו שאומר רבנו ז"ל: "ומל הגי"ה את לבבך ואת לבב זרעך", אם אדם שב בתשובה ומקבל על עצמו מהיום והלאה להשתנות ולא לשוב לסורו, ממילא גם לילדים יש הרהור תשובה, והם עולים על דרך המלך. פי כל ענני החנוף תלוי בהורים, כפי שיתנהגו הם — הן בבית הן בחוץ, כך יהיו הילדים. וכמו שאומרים חז"ל (סנה נו): שותא דינוקא בשוקא או דאבוה או דאמה; הילדים מספרים בחוץ מה ששמעו בבית.

ולכן, אמר מוהרא"ש נ"י, אם רוצים לחנך ילדים פראוי, צריכים לראות העקר, שהבית יהיה משתת על-פי תורת ה', הבית יתנהל על אדני ההלכה, על-פי שלחן ערוך שפותח: "שויתי הגי"ה לנגדי תמיד"; הינו תמיד לדבר ממנו יתברך, וזו תהיה השיחה עם הילדים: בני היקרים, בנותי היקרות, אם אתם צריכים משהו — פתחו את הפה ותבקשו ממנו יתברך, אל תבטחו בנדיבים בכן אדם שאין לו תשועה, למה? ביום ההוא אבדו עשתונותיו. גיעה היום

שֵׁעֶזֶב אֶת הָעוֹלָם, וְכֵן אָדָם יִפְּלֹכֶם בַּפֶּח; כִּי עֵקֶר הַחֵבֶר לְאָדָם הוּא הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְתַמִּיד יִדְבֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִהְיֶה דוֹר אֶת זֹאת בְּבֵית, אֲשֶׁר אִם יֵשׁ לָנוּ אִיזוֹ בְּעֵינָה, הַעֲצָה הַקְּלָה וְהַטּוֹבָה בְּיֹתֵר — לִפְתּוֹחַ אֶת הַפֶּה וְלִדְבֹר אֶל הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא. וְאִם קָשָׁה לְאָדָם לִישֵׁב בְּחֵדֶר וְלִדְבֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, יִבְרַח אֶל הַפֶּתַל הַמְּעֻרְבִי שֶׁהוּא מָקוֹם הַשְׂכִּינָה, אוֹ אֶל לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, וּבִשְׁעָה שְׁפוֹתַחִים אֶת הַהִיכָל אֲזוֹ הוּא עֵת רְצוֹן, וְלִבְקֹשׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל צְרָכָיו, אוֹ לִילֵךְ לְקַבְּרוֹת צְדִיקִים הַקְדוּשִׁים, וְלִפְתּוֹחַ אֶת הַפֶּה וְלִשְׁיחַ כָּל לְבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

וְקָשֶׁר מוהֲרַא"ש ג"י אֶת הַשִּׁיחָה לְעֵנִינֵי דְיוֹמָא, וְאָמַר: אִם נִקְיִים אֶת הַסְּעִיף הַרְאִשׁוֹן שֶׁל הַשְּׁלַחֵן עֶרֶף — "שׁוֹיֵתִי הַנְּיָה לְגַגְדֵי תְּמִיד", לְחֹשׁ אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כָּל רִגַע וְרִגַע, וְלִהְיוֹת בְּזֶה דְּגָמָא אִישִׁית לִילְדִים, וְלִחְנֹכֶם עַל-פִּי זֶה, נִזְכָּה לְקִיָּם אֶת הַמְּשַׁפֵּט הַמְּסִים: "וְטוֹב לֵב מִשְׁתָּה תְּמִיד", שֶׁתְּמִיד נִהְיָה בְּשִׁמְחָה, וְהִילְדִים יִהְיוּ תְּמִיד בְּשִׁמְחָה וּבְטוֹב לֵב, אֲשֶׁר זֶה עֵקֶר מִצְוֹת פּוּרִים — לְעַקֵּר אֶת הַמְּזֶן-עֲמֻלָּק, הַמְּכַנִּים סְפָקוֹת בְּאָדָם; עַל-כֵּן דִּיקָא עֲתָה בְּהַכְּנֶסְנוּ לְחַדֵּשׁ הַשִּׁמְחָה, נִזְכָּה לִהְיוֹת בְּשִׁמְחָה, אֲשֶׁר עַל יְדָה נְגִיעַ לְדְרָגוֹת הַכִּי עֲלִיוֹנוֹת.

וְהַמְשִׁיף מוהֲרַא"ש ג"י וְאָמַר: כְּמוֹ-כֵן בְּעֵנִין חֶסֶד, יֵשׁ לָנוּ בְּפוּרִים מִצְוֹת שֶׁכֵּלֵן חֶסֶד וְעֶזְרָה לְזוּלָת: מְשֻׁלּוֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְנֹת לְאֲבִיוֹנִים, עַל כָּל אֶחָד לְעֶזֶר לְזוּלָתוֹ, הַבֵּית צְרִיף לִהְיוֹת בְּנוֹי עַל חֶסֶד, אִם הִילְדִים רוּאִים שְׁעֵזוּ רְצוֹנָם שֶׁל הַהוֹרִים לְעֶזֶר וְלִסְיַע לִיהוּדֵי שְׁנֵי, וּמוֹסְרִים נִפְשָׁם בְּעֵבוֹר זֶה, הָרִי נִחְקַק בְּהֵם הַדְּבָר. וְלִכֵּן כָּל שְׁאִיפְתָּנוּ שְׁנִזְכָּה לְתַקֵּן מַעֲשֵׂינוּ, וְאִם נִשְׁמַר עַל דְּבוּרֵינוּ, וְנִחְשָׁב רַק מִחֻשְׁבוֹת טוֹבוֹת, נִנְצַל אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר בְּלִמּוּד וּבִיגִיעַת הַתּוֹרָה, גַּם הִילְדִים יַעֲשׂוּ כֵן, בְּשִׁמְעָם אֶת נְעִם דְּבָרֵי תּוֹרָה, וְצִלְלִי נִגּוֹן הַלִּמּוּד. וְכֵן מְסַפְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בְּבֵית בְּתָרָא כֵּא). עַל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן גַּמְלָא, 'בְּרַם זְכוּר אוֹתוֹ הָאִישׁ לְטוֹב', עַל שֶׁמָּסַר נִפְשׁוֹ לִפְתּוֹחַ יְשִׁיבוֹת וּמוֹסְדוֹת לִמּוּד בְּעֵבוֹר הִילְדִים.

תְּהִלָּה לְאֵל, אָמַר מוהֲרַא"ש ג"י, אָנוּ עֹדִים לְכָךְ, שְׁמַתְרַבִּים

בכל יום יום תלמודי תורה וישיבות, על-פן צריכים להשפיע על קרובי המשפחה והידידים, שיכניסו ילדיהם לתלמודי תורה ולבתי ספר יראי ה', כי ברגע שהתינוק שומע: "וידבר הוי"ה אל משה", "ויאמר הוי"ה אל משה", זה נחלק בלבו. וכמו שתכמינו הקדושים מספרים על אמו של רבי יוסי הכהן, שהכניסה עריסתו לבית-המדרש, שמגיל ינקות ישמעו אָזניו קול תורה, ולכן נקרא רבי יוסי חסיד. על אחת כמה וכמה כשמכניסים את הילדים למקומות חנוף על טהרת הקדש, שילמדו תורה השם, על-ידי-זה זוכים לרוות נחת הרבה מאד.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: הקדוש-ברוך-הוא יעזרנו, שנזכה לרוות רב נחת דקדשה, ובפרט בחדש הזה, חדש אדר', אשר הוא ראשי תבות: ראש ד' ברוך אמת, הינו שתחלת דבורינו יהיה אמת, שצריך האדם להרגיל עצמו לדבר 'אמת' בתוך הבית, מהו אמת? זהו הקדוש-ברוך-הוא, "וה' אלקים אמת" (ירמיה י, י), לדבר עם האשה והילדים מהבורא יתברך שמו, ואז נזכה שמעט מהאור ידחה הרבה מהחשך, אל לנו להכנס בוכוחים, די לצרות והיסורים שכל אחד סובל, אשר זה שוכרו לגמרי. הקדוש-ברוך-הוא יעזרנו שיהיה לנו חדש של שמחה, חדש של ישוב הדעת, ב'ש'מ'ח'ה' אותיות מ'ח'ש'ב'ה' (תקוני זהר, דף סז.), למה אדם אינו יכול לחשב פהלכה והוא מבלבל? כי אינו בשמחה, אבל אם אדם תמיד בשמחה ושמח לבו, אזי יש לו מחשבה הגיונית, מחשבה טובה, מחו מישב, יש לו גדלות המחין; ולכן נתחיל לחשב קדם לחינה עצמנו, להוציא מהבית את הרשעות, את העצבות והדכאון, ואז נזכה לילדים טובים, ולנחת גדולה מהם. והקדוש-ברוך-הוא יעזרנו שנזכה לראות את המן-עמלק תלוי, שכל אלו שצערו את עם ישראל, נזכה ונראה ונהפכו, שעם ישראל ישמעו פבר את קול השכינה, וקול שופרו של משיח.

נסים

מוהרא"ש נ"י אָמר, אֲשֶׁר אֵיתָא בְּדַבְרֵי רַבְנֵנוּ ו"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ז'): 'ש' בְּנֵי-אָדָם הַמְּכַסִּים אֶת הַנְּסִים בְּדַרְךָ הַטָּבֵעַ, וְכַשֵּׁיכֵלוּ אֵלָיו בְּנֵי-אָדָם, אִז תְּהִיֶה הַגְּאֻלָּה; כִּי הַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה רַק בַּהֲפֹרֶת הַנְּסִים, כְּשִׁיְהוּדֵי מֵאֲמִין, שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ נְסִים וְנִפְלְאוֹת בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, וּבְכָל רִגַע וְרִגַע, בְּזֶה תְּלוּיָה כָּל הַגְּאֻלָּה. עוֹד אוֹמֵר רַבְנֵנוּ ו"ל (שם): עֵקֶר הַגְּלוּת הוּא רַק מִחֲמַת חֲסְרוֹן אֲמוּנָה; מִדּוּעַ סוֹבְלִים גְּלוּת, צָרוּת, יְסוּרִים, מְרִירוּת, הִרְפָּתָקְאוֹת? רַק מִפְּאֵת הָעֵדֶר אֲמוּנָה. כִּי אִם הִיְתָה לְאָדָם אֲמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזוֹכָכַת בּו יִתְבַּרֵךְ, כָּל חַיָּו הִיּוּ הוֹלְכִים בְּאִפְּן אַחֵר לְגַמְרֵי. רוֹאִים בְּנֵי-אָדָם מְדַבְּרִים מֵהַכֵּל, מִכָּל נוֹשֵׂא וְנוֹשֵׂא, מִכָּל עֲנִיָּן וְעֲנִיָּן יִשׁוּחָחוּ, אֲבָל לֹא מֵהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. הַסֵּמ"ךְ-מ"ם מִפְּחַד מְאֹד מַגְלוֹי אֱלֻקוֹת, שֶׁיִּתְגַּלֶּה הַבּוֹרָא יִתְבַּרֵךְ שָׂמוּ בְּעוֹלָם, אֲשֶׁר זֶה עֲלִית הַמַּלְכוּת לְשִׁרְשָׁה, שְׂנֵדַע "כִּי לֵה' הַמְּלוּכָה וּמוֹשֵׁל בְּגוֹיִים" (תהלים כב, כט), הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְלִךְ עַל כָּל הָעוֹלָם, "לֵב מְלִךְ בֵּינֵךְ הַנּוֹיָה" (משלי כא, א), וְהַכֵּל תְּלוּי רַק בְּיָדוֹ יִתְבַּרֵךְ, כִּי כְּשֶׁנּוֹכַח לְהַגִּיעַ לְהַפְרָה זֶה — זֶה שְׁלֵמוֹת הַגְּאֻלָּה. כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הִגַּעְנוּ לְמַדְרַגָּה זֶה — אָנוּ עֲדִין בְּגְלוּת. כִּי זֶה עֵקֶר הַמַּעֲלָה — שֶׁהַמַּחְשָׁבָה שְׁלָנוּ תִּחְשָׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ, הָעֵינַיִם תִּסְתַּכְּלָנָה רַק עָלָיו יִתְבַּרֵךְ, הָאֲזֻנַיִם תִּשְׁמַעְנָה רַק אֶת קוֹלוֹ יִתְבַּרֵךְ, הַחֲטָם לֹא יִרְגִישׁ כְּלוֹם, כִּי אִם אוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ, הָאִוִּיר שְׁאֵנוּ נוֹשְׂמִים — זֶהוּ רַק רוּחַנִיּוֹת אֱלֻקוֹת, אִין מִשְׁגַּ שֶׁל אִוִּיר. כְּתוּב בַּזֵּהר הַקְּדוּשׁ (פְּרָשַׁת פִּינְחָס) 'אִוִּיר' — 'אִוִּיר י', אוֹר הַחֲכָמָה הָעֲלִיוֹנָה, כְּשֶׁאָדָם נוֹשֵׂם, אֵינְנוּ נוֹשֵׂם אִוִּיר, כִּי אִם אֱלֻקוֹת, שִׁיּוּדַע וְחַשׁ שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְחַיֶּה וּמְהַיֶּה וּמְקַיֵּם אוֹתוֹ, הַפֶּה יִדְבֵּר רַק מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ. אָדָם פּוֹגֵשׁ אֶת חֲבֵרוֹ, מָה אוֹמֵר לוֹ? 'שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם', וּמָה הַחֲבֵר מְשִׁיב? 'עֲלֵיכֶם הַשְׁלוֹם', הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (שָׁבַת י.'): שָׂמוּ שֶׁל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא — שְׁלוֹם; בְּעֵבֹר זֶה אוֹמֵר רַבְנֵנוּ ו"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן סב): 'שְׁלוֹם' רָאשֵׁי תְּבוּת: וְיָדַע מ'ה ש'תְּשִׁיב ל'אִפְיָקוֹרַס. כְּשֶׁנִּכְנַס בְּלִבָּךְ אִפְיָקוֹרַס וְשׂוֹאֵל: מָה? מִי?

איפה? איך? מה הקדוש-ברוך-הוא?! תענה לו: 'שלום'. שיהיה שלום בין מִחֵךְ לְלִבֵּךְ, שְׁהִמַּחַּ יְהִיֶּה שְׁלֵיט עַל לִבֵּךְ, תִּזְכִּיר לְעֲצָמְךָ 'שלום' — הקדוש-ברוך-הוא מְנַהֵג אֶת הָעוֹלָם. כְּשִׂיְהוּדֵי פּוֹגֵשׁ יְהוּדֵי אַחַר מִזְכִּירִים זֶה לְזֶה 'שלום'.

והביא מוהרא"ש נ"י אֶת דְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּרִכוֹת נד.): מִשְׁקַלְקְלוֹ הַמֵּינִים וְאָמְרוּ: אֵינן עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד, הַסְּפִימוּ שִׂיאֵמְרוּ מִן הָעוֹלָם וְעַד עוֹלָם, וַיִּשְׁאֲלוּ אֶת חֲבֵרוֹ בְּשֵׁם. שׂוֹאֵל עַל כֶּף מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל: מַה הַקָּשֶׁר? אֶלָּא גִבִּין תַּחֲלָה מִי הֵם הַמֵּינִים וּמַהוּ קְלָקוּלִים? הַמֵּינִים הֵם, רַחֲמָנָא לְצַלְנָה, הָאֶפִיקוֹרְסִים וְהַכּוֹפְרִים, שְׂאִינֵם מֵאֲמִינִים בְּבוֹרָא יְתִבְרַךְ, אִינֵם מֵאֲמִינִים בְּנִסִּים, בְּגִלּוּי אֵלְקוּת, שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְחַיֶּה וּמְהַיֵּה וּמְקַיֵּם אֶת הַבְּרִיאָה, וְעוֹשֶׂה נְסִים בְּכָל יוֹם, בְּכָל שְׁעָה וּבְכָל רֵגַע. כְּמוֹ שֶׁמִּזְכִּירִים בַּתְּפִלָּה שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם: "עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶיךָ, וְעַל נַשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ" — כָּל רֵגַע וְדָקָה הוּא יְתִבְרַךְ יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת הַנְּשָׁמָה מֵאֲתָנוּ. "וְעַל נְסִיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ" — כָּל יוֹם וְיוֹם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה עִם כָּל יְהוּדֵי נְסִים, "וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת עָרַב וּבִקְרָא וְצָהָרִים, הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ, וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תָמוּ חֲסְדֶיךָ וְגו', כָּל יוֹם וְיוֹם שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים אָנוּ מִזְכִּירִים אֶת הַנְּסִים שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה עִמָּנוּ. וְזֶה הַיִּסוּד בַּיְהוּדוּת — לְזָכֹר שֶׁהוּא יְתִבְרַךְ עוֹשֶׂה נְסִים עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּעֲצָמוֹ, וְעִם כָּל כָּלֵל נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.

וְאָמַר מוֹהֲרַא"ש נ"י, חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים אוֹמְרִים (נְדָה לא.): לְעוֹלָם אֶפְלוּ בְּעַל הַנֶּסֶם אִינוּ מְכִיר בְּנִסּוֹ. אָדָם אִינוּ יוֹדֵעַ שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לוֹ נְסִים, אִינוּ שֵׁם לֵב לְנִסּוֹ יְתִבְרַךְ, אֲזִי כּוֹפֵר בְּעֵקֶר. וּבְעֵבוֹר זֶה יֵשׁ לוֹ קִשְׁיוֹת עָלָיו יְתִבְרַךְ, אֵינן אָדָם נִקִּי מִזֶּה, כָּל אֶחָד מִסְּתוּבָב עִם קִשְׁיָה אַחֲרַת עָלָיו יְתִבְרַךְ, זֶה שׂוֹאֵל — לְמָה הוּא רַוֵּק אוֹ רַוֵּקָה?! מִי שֶׁזָּכָה לְהַתְחַתֵּן שׂוֹאֵל — מִדּוּעַ אֵינן לוֹ יְלָדִים?! זֶה מְקֻשָּׁה — לְמָה הוּא בְּחוּבוֹת?! אַחַר — לְמָה סוֹבֵל צָרוֹת?! לְמָה אֵינן לוֹ נַחַת מִיְלָדִים?! וְכוּ' וְכוּ', אֲשֶׁר הַקִּשְׁיוֹת הַלְלוּ הֵן הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִיקוֹרְסוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ בָאָדָם. לְזֹאת אוֹמֵר רַבֵּנוּ ז"ל,

שאדם צריך להכניס את הקדוש-ברוך-הוא אצלו, אזי יהיה לו שלום, ובו ברגע יתבטלו כל הקשיות, ויתקיים אצלו: ידע מ'ה שיתשיב לאפיקורס, הינו תהיינה תשובות לאפיקורס שבלבך, ותבין ותשכיל ותחקק בדעתך: מדוע שיהיו לי קשיות עליו יתברך?! ברוך השם, יש לי עינים לראות, שנים לאכל, ידיים למשש, רגלים ללכת; כי כך אומר ה'מדרש שמואל: איזהו עש"יר? כל שיש לו: עינים, שנים, ידיים, רגלים.

וכן אומרים חכמינו הקדושים (שמות רבה, פרשה כד, סימן א'): בא וראה כמה נסים עושה הקדוש-ברוך-הוא עם האדם, והוא אינו יודע, שאלולי היה אוכל פת כשהיא חייה, הייתה יורדת לתוך מעיו, ומשרטת אותו, אלא ברא הקדוש-ברוך-הוא מעין בתוך גרגרתו, ומרטיבה את הגרגרת בתוך בית הבליעה, וכך האכל יכול לרדת, ואינו נשרט; הינו כי יש בפיו של אדם רוק, אשר זהו אחד מהנסים שהקדוש-ברוך-הוא עושה עם האדם, שלא יחנק. והפליג מוהרא"ש נ"י, בגדל נסיו יתברך, אשר אדם אינו משער כלל איך גופו פועל, ואם ברג אחד יחסר, חס ושלום, כל המכונה מקלקלת. אם איזהו איבר אינו פועל כשורה, חס ושלום, כל הגוף מרגיש את זאת, ונשקפת סכנה לחיי האדם. אך אדם אינו יודע להעריך את הנסים הללו שהקדוש-ברוך-הוא עושה עמו, שהוא בריא, אשתו וילדיו בריאים, וחושב שפך צריך להיות, אשר זה עקר הפפירות והאפיקורסות; כי הקדוש-ברוך-הוא עושה נסים עם כל אדם, שאיבריו יתפקדו כדבעי וכשורה, כל הגוף עומד על גס אחד גדול. אך אדם אינו שם על לב, וחושב שזהו טבע, הולך לעבודה, שב לביתו, נוסע ברכבו וחוזר בריא ושלם וכו', כמה אסונות אנו שומעים בכל יום ובכל שעה, אדם יוצא מביתו בריא ואינו חוזר, השם ישמר ויציל, או מוצא עצמו בבית-חולים, רחמנא לצלן, גדרס למות, קבל התקפת לב או שבץ מחי, השם ירחם. אדם אינו מעריך את החסדים שהקדוש-ברוך-הוא עושה עמו, ואזי יש לו טענות וספקות עליו יתברך. על-כן אנו צריכים לעשות שלום עם עצמנו, שנהיה שלמים עם עצמנו, ונדע מה אנו רוצים? רק אותו יתברך.

עוד אומרים חכמינו הקדושים (מדרש שוחר טוב, תהלים קו):
הקדוש-ברוך-הוא עושה פלאים עם העולם, כי אי אפשר לעולם
בלא נסים ובלא פלאים. כיצד? אדם שוכב על גבי המטה, והנחש
זוחל בארץ לפניו, כיון שבא לתן רגלו, ברח הנחש מפניו, ואינו
יודע מה פלאי פלאות עשה הקדוש-ברוך-הוא עמו; הינו אדם
שוכב במטתו, שקוע בחלומותיו, ואינו משער כי מתחתיו גוחן
נחש ארסי, היכול להשליך בו ארסו ולהמיתו. ותכף כשאדם הוריד
רגליו על הארץ, הנחש ברח, ואין אדם יודע מזה כלל וכלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אנו אומרים לעושה נפלאות גדולות
לבדו — כי לעולם חסדו. אומר המדרש (מדרש תהלים, מזמור מו):
לעושה נפלאות גדולות — אנו יודעים שהוא יתברך עושה
נפלאות, אבל מה הפרוש לבדו? אלא יש נסים שהוא יתברך
עושה לבדו, רק הקדוש-ברוך-הוא בעצמו יודע אילו נסים עושה
עמנו. וזה יסוד גדול ביהדות, אשר עלינו לדעת — שהוא יתברך
עושה עמנו נסים בכל יום ובכל שעה ובכל רגע. ואם נחדיר
בעצמנו את הנסים והנפלאות הללו, תהיה לנו אמונה ברורה
ומזככת בהקדוש-ברוך-הוא, ואזי נתחדש בכל פעם, לא נתאש
ולא נפל במרה שחורה לחשב, שאיננו מסגלים לשום דבר, לא
נתאכזב מעצמנו; אשר דבר זה בא מאי שלמות, מאי שלום. כי
מאין בא דבר זה, שאדם שונא את חברו? כי אינו מתדיר בתוכו
את הקדוש-ברוך-הוא.

המינים אמרו: אין עולם אלא אחד, רק העולם הזה, וממילא
מה יש לפחד, חלילה? ! אכול היום כי מחר נמות; כבהמה ממש,
שאוכלת היום ולמחר מתה. הספימו — שיאמרו מן העולם ועד
עולם — יש עולם הבא, והספימו שיהיו שואלים בשלום חברו
בשם, מדגיש מוהרנ"ת ז"ל: מדוע מזכירים את שם ה' בעת
שפוגשים את הזולת לשלום? כי שלום ישנו רק כשהוא יתברך
נמצא, בלעדיו יתברך אין שלום.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר רואים במציאות, שהרשעים רוצים

כביכול 'שלום', הסמ"ך-מ"ם מדבר מ'שלום' ו'שלום' כל היום, ולמעשה עושה רק ריב ומחלקת, כל מהותו היא טמאה וזהמה הכי גדולה, שמעלים ומסתיר את הקדוש-ברוך-הוא, כי אם אינו דואג בעבור מקנה, בעבור טהרת המשפחה — היסוד רעוע, אם אינו נוקף אצבע למען חנוך כשר לבנים ולבנות — ועוד עושה להפך, שוב היסוד רעוע, ואם 'מוסר' ומלשין על נשמות ישראל, אזי גורם לקלקולים רבים, שוב היסוד רעוע. וכל זה גורם הסמ"ך-מ"ם. וכלפי חוץ מדבר כל הזמן מ'שלום', ו'שלום', אבל זהו ה'שלום' של הסמ"ך-מ"ם, ורחוק הוא מ'שלום' אמתי כרחוק מזרח ממערב, וכל הניתו ומהותו זהו הפך ה'שלום' לגמרי, כי מעלים ומסתיר את הקדוש-ברוך-הוא ששמו שלום, וכל ענינו ומגמתו שלא ידברו ממנו יתברך, אשר אין זה נקרא שלום, אלא הסתרה וכסוי שמכסה אותו יתברך.

לזאת, אומר מוהרא"ש נ"י, כשיש מין ואפיקורס כזה, סמ"ך-מ"ם טמא כזה, שבשנים ובצפרנים הצרכנו ללחם שיהיה לנו מקנה טהרה, במסירות נפש הכי גדולה הצרכנו ללחם שיהיה לנו חנוך חרדי, חנוך של אמונה, חנוך של גלוי אלקות, שעלינו למסר נפשנו, שיהיו לנו מאכלים כשרים, אזי עלינו להבין עד כמה יש להזהר מהטמאה הזו. הסמ"ך-מ"ם הקים את שלוחיו הרע-בנים מזה חמשים שנה, אשר הם מכשילים את נשמות ישראל, שאין מקנאות כראוי, אין בתי חנוך וכשרות כדבעי, וכך לוכד את נשמות ישראל. והקדוש-ברוך-הוא עזרנו בנסי נסים, שיש לנו מקנה טהרה, חנוך נפלא, כשרות מהדרת, זה אחד מהפלאים והנסים הגדולים ביותר. אף אין די בזה, אם לא נכניס בתוך הנסים את הקדוש-ברוך-הוא שהוא שלום — אין לנו מאומה.

על-כן, אומר מוהרא"ש נ"י, אומרים "ברוך הבא בשם ה', ברכנוכם מבית ה'". כי תמיד צריך להזכיר את ה'. יהודי צריך לראות, ששם שמים יהיה שגור בפיו. וזו היתה גדלתו של יוסף הצדיק, שתמיד דבר ממנו יתברך, במצבים הקשים ביותר שהיה נתון בהם. תכף כשנולד ואחיו קנאו בו, הזכיר אותו יתברך,

אחר-כך כשִׁמְכְרוּהוּ — קָרָא אֵלָיו יתְבַרַךְ, וּכְשֶׁהָיָה בְּבֵית אֲסוּרִים — דִּבֵּר מִמֶּנּוּ יתְבַרַךְ, הָיָה בְּבֵית פּוֹטִיפֵר, נֹאמֵר בּוֹ (בְּרֵאשִׁית לט, ב): "וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף, וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ", הֵינּוּ מַחֲמַת שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הָיָה תָּמִיד עִם יוֹסֵף — לִכֵּן הִצְלִיחַ מְאֹד; כִּי אָדָם הַמְדַבֵּר תָּמִיד מִמֶּנּוּ יתְבַרַךְ — זוֹכֶה לְהִצְלָחָה תָּמִיד, וְשׁוֹחֵק מִכָּלֶם, כִּי יוֹדֵעַ שְׂאִין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם אֵלָּא הַבּוֹרָא יתְבַרַךְ שָׂמוּ, וְאִין לוֹ לְהִיכֵן לְחִזּוֹר רַק אֵלָיו יתְבַרַךְ. אִף פּוֹטִיפֵר הַמְצַרִי רָאָה כִּי ה' עִם יוֹסֵף. נִשְׁאַלְתָּ הַשְּׂאֵלָה: מְצַרִי אָרוּר, טָמֵא מְטָמֵא, מְזֵהֵם וּמְלַכְלֵךְ, רָאָה שֶׁהַשֵּׁם עִם יוֹסֵף, הִכִּיצַד יִתְכַּן? אֵלָּא שֵׁם שְׁמַיִם שָׁגוּר בְּפִיו; כִּי כְּאֹמֵר יוֹסֵף הִצְדִּיק תָּמִיד דִּבֵּר מִמֶּנּוּ יתְבַרַךְ, אֲזִי יִדְעוּ שֶׁהַשֵּׁם יתְבַרַךְ נִמְצָא אֲצֵלוֹ; וְכֵן דִּבֵּר תָּמִיד מִשְׁלוֹם שֶׁהוּא שָׂמוּ יתְבַרַךְ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: כְּשֶׁהַיְהוּדִי מְדַבֵּר מִמֶּנּוּ יתְבַרַךְ, זֶה נִקְרָא שְׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל. לְזֹאת שְׁלֹוֹם רְאִשֵׁי תְּבוּת: וְהוֹשִׁיעֵנִי מִהֲרָה לְיַמְעַן שְׁמֹךְ; הֵינּוּ אִם אָדָם בְּאֶמֶת רוֹצֶה אֶת הַשְּׁלוֹם שֶׁהוּא הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲזִי זוֹכֶה לִישׁוּעָה, וְהַבּוֹרָא יתְבַרַךְ נוֹתֵן לוֹ אֶת אֲשֶׁר מִבְּקֶשׁ; כִּי אִם אָדָם תָּמִיד דְּבוּק בּוֹ יתְבַרַךְ, הוּא יתְבַרַךְ מִמְּלֵא מִשְׁאַלוֹת לְבוֹ לְטוֹבָה. וְלִכֵּן שְׁלֹוֹם רְאִשֵׁי תְּבוּת: מִה שְׂאֵלְתָּךְ וַיִּנְתֵּן לְךָ, מִה שְׂאֵתָה רוֹצֶה — תִּקְבַּל, בְּתַנְאֵי שֶׁתְּהִיָּה בְּשְׁלוֹם עִם כָּלֶם — הֵן בְּבֵית, הֵן עִם הַיְלָדִים, הֵן הַקְּרוֹבִים וְהַרְחוֹקִים. וְזֶהוּ הַמְזִבַּח שֶׁבָּנוּ הָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, אֲבוֹת הָעוֹלָם: אֲבָרְהָם, יִצְחָק וַיַּעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וַיִּבְנֶן שְׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה" — רְאִשֵׁי תְּבוּת שְׁלֹוֹם; שֶׁתָּמִיד דִּבְרוּ מִשְׁלוֹם, אֲשֶׁר זֶהוּ שָׂמוּ יתְבַרַךְ, וּכְשֶׁמְדַבְּרִים תָּמִיד מִשְׁלוֹם, רוֹאִים נִסִּים נִגְלִים שֶׁעוֹשֶׂה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

וְהַפְּלִיג מוֹהֲרָא"ש נ"י בְּמַעֲלַת הַנְּסִים שֶׁעָשָׂה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּיַבְנָאֵל עִיר בְּרַסְלָב, וְאָמַר: עֲצֵם הָעֶבְדָּה שְׂאָנוּ נִמְצָאִים בְּיַבְנָאֵל, מְקוֹם מְדַבֵּר שְׂמֵמָה, שֵׁשׁ שְׁם הַסְּמִיךְ-מ"ם בְּעֶצְמוֹ, בְּהַתְגַּלְמוֹתוֹ, הַרוֹצֶה רַק לְבָלְעֵנוּ, לְמַסְרָנוּ וּלְהַכְנִיעַ אוֹתָנוּ, וְתִהְיֶה לָּאֵל, זְכִינוּ שֵׁם לְבָנוֹת מְקוֹה טְהָרָה שֶׁל מִי מַעֲזֵן, וּבְנִינוּ מַעֲרֶכֶת חַנוּךְ הַכּוֹלְלָת: פְּעוּטוֹן, גֵּן לְבָנִים, גֵּן לְבָנוֹת, תְּלִמוּד תּוֹרָה, בֵּית סֵפֶר, יִשִּׁיבָה, כּוֹלֵל וְכֵן הִלָּאָה וְהִלָּאָה, וְהַכֵּל — עַל אֲדָנֵי הָאֱמוּנָה וְגִלּוֹי אֱלֻקוֹת, הֵן

המטפלות שרות לפעוטות שירי אמונה: ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, הן בגנים מדברים מכבודו יתברך, הן בתלמוד תורה, הן בבית-ספר מדברים רק מהקדוש-ברוך-הוא, ובעזרתו יתברך מחתנים את הילדים סמוך לפרקם, שלא ידעו טעם חטא, וברוך השם, הבנים שנעשו בר מצוה לומדים ביתר שאת ועז, ובמשך כשנתיים שלש, מספיקים ללמד מה שבישיבות אחרות אין לומדים משך הרבה שנים, בחשק כזה, בתשוקה כזו, ומסיימים את הש"ס — פעם, פעמים, שלש וכו', היכן שומעים דבר כזה, שילדים בגיל שלש-עשרה יהיו להם כסופים לסיים ש"ס, משניות, זהר ותקונים?!

וחזק מוהרא"ש נ"י ואמר: הקדוש-ברוך-הוא עזרנו בנסי נסים, שאנו יודעים מרבי אמת כזה, המגלה לנו אותו יתברך, אזי עלינו להתחזק מאד באמונת חכמים, כי אם נפגם בזה — אין לנו מאומה; כי כל זמן שאדם חזק באמונת חכמים — יזכה להגיע גם-כן לאמונה בהקדוש-ברוך-הוא, כמו שאנו אומרים בכל יום בשירת הים: "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", אשר זה הולך בד בבד, מצד אחד — להאמין בו יתברך, ומצד שני — במשה עבדו. שואלים המפרשים: בה' האמינו, במשה — לא כל שפן? ועונים: אם לא היו מאמינים במשה — לא היו מאמינים בהקדוש-ברוך-הוא, כי רק משה מגלה את האמונה בו יתברך. לזאת, עלינו להתחבר למשה, הצדיק האמת, וככל שנתחבר יותר אל הצדיק, יותר גלוי אלקות יבגס בנו.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי מוהרנ"ת ז"ל קדם הסתלקותו שאמר: לכו אל יוסף, וכל אשר יאמר לכם תעשו; הינו תתקשרו אל הצדיק, ושמעו למוצא פיו. והבהיר מוהרא"ש נ"י מה ענין יוסף לכאן? אלא יוסף הצדיק היה סמל הקדשה והטהרה, יוסף הצדיק ראה נסי נסים, שהקדוש-ברוך-הוא עשה עמו מעת שעזב את אביו, גרשוהו אחיו, התגלגל למצרים, וכמעט כמעט נפל בפח יקוש, והנה דמות דיוקנו של יעקב אביו נראית אליו בחלום: בני, בני, בני! אם תעבר עברה אמה מבישני, ולא תמצא בחשן. למדים מכאן, שיוסף הצדיק היה קשור אל הצדיק שבדור — הלא הוא

יעקב, בכל נימי נפשו, ותמיד זכר את יעקב. ראה את תמונת אביו לפני עיניו, וזה אשר הצילו מכל מיני חטאים (סוטה לו); כי מעלה גדולה להסתפל על פני הצדיק, ועל-ידי-זה נצולים מכל הנסיונות הקשים שעוברים עליו.

והבהיר מוהרא"ש נ"י, מהיכן זכה יוסף להגיע למדרגתו? מצינו בפרשת מצרע, מדוע נעשה אדם מצרע? מחמת שדבר לשון-הרע על חברו, אזי ענשו — שנתמלא בפצעים; כי אם אדם מדבר על זולתו, סימן שמנתק את הקדוש-ברוך-הוא משם, ואין שלום, גרש ממנו אותו יתברך, ומזה נעשה מצרע, ותקונו: שביא שני צפרים, האחת שוחטים, ואחרת טובלים בדם, ונוטלים עץ ארוז, אזוב ותולעת שני וטובלים בדם, ושמים על תנוף אזנו הימנית, על בהן ידו ורגלו הימנית. שואלים: מדוע הצרכו דיקא עץ ארוז ואזוב? אלא ארוז הוא העץ הגבוה מכל האילנות, אזוב — הנמוך ביותר. אדם המדבר לשון-הרע, זהו מחמת שמגביה עצמו מכלם, עד שמדבר רע על זולתו, לכן מרמזים לו שיינמיה עצמו, ושמים את הדם מן הארוז והאזוב על תנוף אזן ימין ובהן יד ורגל ימין.

ורמז מוהרא"ש נ"י סוד נפלא, כשיעקב אבינו הלך ללבן, לשאת לאשה את רחל, אמר לה: יודע אני שאביך רמאי, על-כן אתן לך סימנים, ובליל החתונה תפי בתנוף אזני הימנית, ובבהן יד ורגל ימין. בליל החתונה החשיך לכן את האולם, ורקדו האורחים ושמוחו, וכלי הנגינה נגנו, והביאו בחשך את לאה, ויעקב לא ידע שהחליף לכן את רחל באחותה מחמת החשך. אמרה רחל: אוי לי, שביישו את אחותי, ותכף יתגלה ליעקב שאין זו אני. על-כן גלתה תכף-ומיד את הסימנים ללאה — שתגע בתנוף האזן הימנית, ובבהן יד ורגל ימין. ותכף פשגלתה את הסימנים ללאה, לא ידע יעקב, שאין זו רחל. ובזכות שלא בישה רחל את אחותה, זכתה שיצא ממנה יוסף, ובזכות יוסף, נגאלו ישראל ממצרים, וביציאת מצרים נטלו עמהם ארונו של יוסף, שהוא הצדיק האמת. וכיצד מחזיקים עם ישראל מעמד אלפים שנה בגלות? בזכות יוסף הצדיק, שנקרא על שם הברית.

וסיים מוהרא"ש נ"י וקשר את הכל באופן נפלא ונורא מאד, ואמר: כְּשֶׁנִּזְהָרִים לֹא לְבִישׁ אֶת הַזִּילָת, אֲלֵא מוֹסְרִים נֶפֶשׁ בְּעִבּוּרוֹ, זֹכִים — שֵׁיִצֵּא מִמֶּנּוּ יוֹסֵף, אֲשֶׁר זָכָה לָמָּה שֶׁזָּכָה בְּזִכּוֹת אַמּוּנַת חַכְמִים — שֶׁתְּמִיד רָאָה אֶת דְּמוּת דִּיֹּקֵן יַעֲקֹב אָבִיו — הִינּוּ אֶת הַצְּדִיק הָאֵמֶת. עַל-כֵּן אִם נִתְחַזַּק בְּאַמּוּנַת חַכְמִים, נִזְכָּה לְדַבְרִים יָפִים. וּבְיָדָיו יֵשׁ קְשִׁיּוֹת עַל הַצְּדִיק, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן נב): כְּמוֹ שֵׁשׁ קְשִׁיּוֹת עַל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כֶּף צְרִיכוֹת לְהִיּוֹת קְשִׁיּוֹת עַל הַצְּדִיק; כֶּשֶׁם שֶׁאֵין מְבִינִים דְרָכָיו יִתְבָּרֵךְ, כֶּף אֵין יְכוּלִים לְהִבִּין דְרָכֵי הַצְּדִיק. הֲלֵא אָדָם מְלֵא טִנְפֹת, מְלֵא הַסְּתַפְלִיּוֹת וְהַרְהוּרִים רְעִים, מְלֵא חֲשָׁךְ, וְהַצְּדִיק אַרְבָּעִים שָׁנָה דְבוּק בְּהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּיִּצַּד אִם-כֵּן תּוּכַל לְהִבִּין אוֹתוֹ?! בְּיָדָיו תְּהִיֵּינָה לָךְ קְשִׁיּוֹת. אוֹמַר רַבֵּנוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ז'): אֵי אֶפְשָׁר לְהִגִּיעַ לְאַמּוּנָה, לְנִסִּים וְלִגְאֻלָּה, אֲלֵא עַל-יַדֵי אַמּוּנַת חַכְמִים, אַמּוּנַת צְדִיקִים; כִּי עַל-יַדֵי שֶׁאָדָם מִתְחַבֵּר אֶל הַצְּדִיק, נִבְנִית אֲצֻלוֹ הָאַמּוּנָה, וְזֹכָה לִידַע שֶׁה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל מְלַךְ וּמְלָכוֹתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה, וְהוּא יִתְבָּרֵךְ מְלַךְ וּמְנַהִיג אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ, וּמָה שֶׁקוֹרָה בְּעוֹלָם, הַכֹּל מֵאֵתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְנִתְבַטְּלַת מְלָכוֹת הַרְשָׁעָה וּמִתְפַּשְׁטֵת מְלָכוֹת דְקִדְשָׁה. נִקְוָה לוֹ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁנִּזְכָּה לְהַכְנִיס בְּעִצְמוֹ אַמּוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, אַמּוּנָה בְּצְדִיקִים, וְנִזְכָּה לְרְאוֹת אֶת הַנִּסִּים וְהַנִּפְלְאוֹת שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ עוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רִגְעַ, וּבִכְפָּרֵט פֶּה בִּיבְנָאֵל אָנוּ רוֹאִים גְּסִי גְּסִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ. יַעֲזֹר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁהִטְמֵאָה תִּתְבַטֵּל, וְהִסְמֵךְ-מ"ם כְּלִיל יִחַלֵּף, וְהִתְהַלֵּךְ הַמְּלוּכָה וּמוֹשֵׁל בְּגוֹיִים.

סגולה מכל העמים

מוהרא"ש נ"י הפליג בגדלת עם ישראל ואמר: הנה אנו אומרים בהבדלה: "המבדיל בין קדש לחל וכו', בין ישראל

לְעַמִּים". הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הַבְּדִיל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מֵאַמּוֹת הָעוֹלָם, וְלֹא יוֹעִיל מְאוּמָה לְבֹלֵל אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים מְסַפְּרִים לָנוּ (שַׁבַּת פּוּט), כְּשֶׁנִּתֵּן הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֶת הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל בְּסִינִי, כְּבָר יָרְדָה שְׁנֵאָה מֵאַמּוֹת הָעוֹלָם לְעַם עוֹלָם; עַם יִשְׂרָאֵל בְּנֵי הַמְּקוֹם בְּרוּךְ-הוּא, עַם יִשְׂרָאֵל הֵם עֵצֶם הָאֲצִילוֹת, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל, אֲלֵמָּלָה הֵם — אֵין לְעוֹלָם שׁוּם קִיּוּם, וּבְזָכוֹת שֶׁקִּבְּלוּ עַל עֲצָמָם עַל תּוֹרָה, עַל הָאֲמוּנָה, עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם, בְּזָכוֹת זֶה יֵשׁ קִיּוּם לְכָל הָעוֹלָם כְּלוּ. וְדָבָר זֶה אֲמוֹת הָעוֹלָם אֵינָם יְכוּלִים לְסַבֵּל, הֵם מְרַגְּשִׁים שְׂזָהוּ הָעַם הַנִּבְחָר, הֵם חָשִׁים שְׂזוֹ אָמָה הַדְּבוּקָה בְּאַלְקִים חַיִּים, וּבְעֵבוֹר זֶה הַקְּנָאָה בּוֹעֶרֶת בָּהֶם, וּמִתְנַכְּלִים לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל.

וְהִנֵּה מְצִינוּ בְּעֵת שֶׁשָּׁלַח הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶל פְּרַעֲהַ בְּמִצְרַיִם, אָמַר לוֹ (שְׁמוֹת ח, טז-יח): "כֹּה אָמַר ה', שְׁלַח אֶת עַמִּי וַיַּעֲבֹדְנִי, כִּי אִם אֵינְךָ מְשַׁלַּח וְגו', הַנְּנִי מִשְׁלִיךְ בְּךָ וּבַעֲמֶךָ אֶת הָעֶרֶב וְגו', וְהַפְּלִיתִי בְיָוִם הַהוּא אֶת אֶרֶץ גִּשְׁן לְבִלְתִּי הִיּוֹת שֵׁם עֶרֶב, לְמַעַן תִּדַּע כִּי אֲנִי ה' בְּקִרְבֵּי הָאֶרֶץ". הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹמֵד לְהִבְיֵא עֶרְבוֹב שֶׁל חַיּוֹת רְעוּת עֲלֵיכֶם, וְתִרְאוּ שֶׁבְּנַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לֹא יִפְגַּע הָעֶרֶב, "וְשִׁמְתִי פְדוּת בֵּין עַמִּי לְבֵין עַמֶּךָ, לְמַחֵר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה"; מָה הִיְתָה הַמַּכָּה שֶׁפְּרַעֲהַ קִבֵּל, וְעֶרֶב שְׁמָה? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים, אֲשֶׁר עֶרֶב הָיוּ כָּל מֵינֵי חַיּוֹת רְעוּת, נִחְשִׁים וְעִקְרָבִים, אֲשֶׁר בָּאוּ בְּעֶרְבוּבָיָה, וְהָיוּ מִשְׁחִיתִים בָּהֶם, אֲבָל בְּעַם יִשְׂרָאֵל לֹא פָּגְעוּ. כִּי זוֹהִי תְּרַבּוּת הַגּוֹיִם, שֶׁמֵּאַמֵּינִים בְּעֵץ וְאֶבֶן, בְּנִחְשִׁים וּבְעִקְרָבִים, וְעוֹשִׂים כָּל מֵינֵי זָבָל וְזִהְמָה, שְׁקוּץ וְתַעֲוֹב, וְהֵם בְּעֲלֵי מַדּוּת רְעוּת וּמַגְנּוֹת מָאֵד, וְאֵלוּ עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה וְהוֹלְכִים בְּדַרְכֶיהָ, נִקְיִים מִכָּל זֶה, אֵין אֲצֵלָם רְצִיחוֹת וּגְנוּבוֹת, תַּעֲוֹב וְזִהוּם, "וְשִׁמְתִי פְדוּת בֵּין עַמִּי לְבֵין עַמֶּךָ", לֹא יוֹעִיל לְאַמּוֹת הָעוֹלָם כְּלוּם, יְהוּדֵי הַמִּתְנַהֵג עַל-פִּי דֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהָאֲמוּנָה, חֵן רַב נְסוּף עָלָיו. וְכַפִּי שְׂאוּמֵר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּשֵׁי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן א'): יְהוּדֵי הַהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְלוֹמְדָהּ, מְנַח עָלָיו חֵן מִיְחָד, וְכֵלֶם מִחֻבָּבִים אוֹתוֹ, נִכְרָ בּוֹ כִּי יֵשׁ עָלָיו צֵלֶם אֲלֵקִים, אֲךָ אֵין אֲמוֹת הָעוֹלָם יְכוּלִים

לסבל את זאת, לכן מחדירים בנשמות ישראל את הערב-רב, את הערב הזה, כלל חיות רעות, נחשים ועקרבים, ורוצים לכולל את נשמות ישראל ביניהם, ומנסים על-ידי שליחיהם לבצע זממם, ומסיתים ומדיחים יומם וליילה נגד יהודים קדושים, לומדי תורה, המאמינים בהקדוש-ברוך-הוא, אך לא יועיל לכל המדיחים, כי הארץ תקיא אותם לבסוף, ואלו יהודי הזוכה להאמין בקונו, יהודי המדבר אל בוראו, ומבקש מאתו כל צרכיו, הוא ישאר קיים לנצח, הוא וזרעו וזרע זרעו לא יתבטלו לעולם. אין ישראל יכולים להתערב בין אמות העולם, וזאת יודעים היטב האמות, ולכן מקנאים ביחודיות ישראל.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מה עלינו לעשות כדי להחזיק ולחזק את נשמות ישראל, ובפרט בעתים הללו, שההסתה נגד שומרי תורה ומצוות מתרבה מרגע לרגע, משעה לשעה ומיום ליום? העצה היא אחת — לגלות ולפרסם לכלם את הקדוש-ברוך-הוא. כי באמת נשמות ישראל הם חלק אלוך ממעל, יהודים משתוקקים מאד מאד אליו יתברך, כל יהודי הוא נר, כמו שכתוב (משלי כ, כו): "נר הני"ה נשמת אדם", אך צריכים להדליק את הנרות, ולמי יש את האש? לצדיק. בכל דור ודור יש צדיקים קדושים הדבוקים בהקדוש-ברוך-הוא, ואינם מסיחים דעת ממנו יתברך כרגע, ומהללים ומשבחים את הבורא יתברך שמו בשירות ותשבחות, להם יש הכח להדליק את נשמות ישראל. ולכן בני ישראל, עליהם להשתוקק להתקרב אל הצדיק, והצדיק צריך להשתוקק לקרב את נשמות ישראל, שגם הם ישתוקקו אל בוראם.

והביא מוהרא"ש נ"י את מאמרם ז"ל (ברכות ו): בתפלין כתיב: מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, אמר הקדוש-ברוך-הוא לישראל, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם; יהודים קוראים בכל יום "שמע ישראל הני"ה אלקינו הני"ה אחד", וכן כתוב בתפלין, ואמר הקדוש-ברוך-הוא, מאחר שאתם מיחדים אותי, אזי בתפלין הזה כתיב: "מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", אעשה אתכם חטיבה אחת. וכן אומרים חכמינו

הקדושים (מנחות מד:): המניח תפלין — זוכה לחיים; שומעים כל יום מקרים נוראיים, רחמנא לצלן, פגועים מזעזעים, סובלי חלאים רעים, תאנות דרכים, מות פתאומי וכו', מאין זה בא? אלא הקדוש-ברוך-הוא אוהב אותנו, אך נותן לנו מכות, כדי שנשוב אליו, וכשאין לאדם שכל, הוא ממשיך לשכתח ממנו יתברך, אומר הקדוש-ברוך-הוא: אתם יכולים לתן לעצמכם עצה בלעדי, אם-כן לכו לבדכם; וכך מסתבכים יותר ויותר. אך כשיהודי זוכר אותו יתברך, ומניח תפלין בכל יום, בזה מתאחד עמו יתברך, ואינו שוכחו כרגע. ולכן אם ארע איזה אסון במשפחה, או משהו איננו כשורה בבית, אם יש איזה חולה וכדומה, צריכים תכף-וימיד לילך לסופר ירא שמים, שיבדק את התפלין והמזוזות להנכח בכשרותן, ואומרים חכמינו הקדושים (פסחים פה:): אפלו מחיצה של ברזל אינה מפרדת בין ישראל לאביהם שבשמים; אך הגלות ארבה, והצרות מתפשטות מאד, על-כן עקר עבודת הרבנים הצדיקים והחכמים צריכה להיות בנקדה אחת: לגלות את הקדוש-ברוך-הוא לישראל, ולהביא את ישראל להקדוש-ברוך-הוא.

ופרש מוהרא"ש נ"י ואמר: הנה כתיב שלש פעמים 'פדות': "ושמתי פדות בין עמי ובין עמך", דוד המלך אומר (תהלים קיא, ט): "פדות שלח לעמו", "יחל ישראל אל ה', כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות" וכו' (שם קל, ז). מה הקשר בין הפסוקים הללו? אלא ברגע שנקבל על עצמנו על מלכות שמים, ונרגיל עצמנו לדבר אל השם יתברך בשפת האם שלנו, בזה מתבטא שאנו מאמינים בו יתברך, כי לא די שיהודי מאמין שכל הבריאה שלו יתברך, ודומם, צומח, חי, מדבר, הם עצם עצמיות חיות אלקותו יתברך, אלא העקר לבוא ולדבר עמו יתברך בשפת האם שלו, ומה שצריך לבקש ולהתעניע עם הבורא יתברך שמו, ולא לעשות דבר בלעדיו יתברך, זה סימן שאוחזים באמונה, וכשיהודי עושה כן, נגאל מכל צרותיו.

והבהיר מוהרא"ש נ"י: מה היתה גלות מצרים, שהיו ישראל בגלות גדולה כל-כך תחת שלטון פרעה? אומר האר"י הקדוש, שפרעה זהו לשון פה-רע, דבור רע. רחמנא לצלן, היו מריבות בין

נשמות ישראל, כמו שאומרים חכמינו הקדושים, שמשנה רבנו בקש את הקדוש-ברוך-הוא: למה עם ישראל סובלים כל-כך הרבה צרות? ויצא לחוץ וראה שני יהודים רבים ביניהם ושאלם: "רשע, למה תפה רעך? ויאמר: מי שמך לאיש" וגו', ויאמר משה: אכן נודע הדבר", עתה ידעתי למה ישראל סובלים כל-כך, כי אם אין אחדות בין נשמות ישראל, אם ישנו פה רע, ומדברים רע זה על זה, זה עקר הגלות; ולהפך — אם נתאחד יחד אחת ולתמיד ונדבר רק ממנו יתברך ורק אליו יתברך, אזי יתקיים: "פדות שלח לעמו... קדוש ונורא שמו", אומר דוד המלך, שהיה שרש תפלתם של ישראל: "יחל ישראל אל ה', כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות", אם נרגיל עצמנו לשיח בינינו לבין קוננו, נזכה לצאת מהגלות המרה הזו, שעקרה: ערב-רב המסיתים ומדיחים ועושים פרוידים, אף אם נעקר מאתנו את הקנאה והשנאה, אמות העולם לא יוכלו לנו. אם נהיה חזקים באמונה בהקדוש-ברוך-הוא, ונרבה בתפלה והתבודדות, וכל צרכינו נבקש רק מאתו יתברך, אזי ישמרנו כבבת עין. כי כך אמר הקדוש-ברוך-הוא (מדרש אגדה): בני, אהובי! מה אני מבקש אתכם? אלא שתהיו אוהבים זה את זה, ומכבדים זה את זה; ועל-ידי-זה ממליכים את הבורא יתברך בעולם, ואז אין שום אמה ולשון יכולים לעשותנו דבר.

סעדת "שלישי למילה"

בסעדה שנערכה לכבוד שמחת השלישי למלה אצל נכדו של מוֹהֲרָא"ש נ"י, אמר דבורים נוראים ונפלאים: אנו מוצאים אצל אנשי שכם, שפיתוב בהם (בראשית לד, כה): "ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים, ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו, ויבאו על העיר בטח ויהרגו כל זכר"; אנשי שכם היו גויים, וטמאו את דינה; הינו היות שכל אנשי העיר הסכימו עם שכם,

בשעה שבא ואמר להם, שיעשו רצונו, והלכו אחריו, נמצא, שלכלם יש חלק בעון פגם הברית שארע עם דינה; כי אם היו מסרבים לו, היו הולכים והורגים אותו ואת חמור אביו, ואם לא הרגום, סימן שהסכימו לדבריהם, והיו עמהם בעצה אחת, ושתפים לחטא. וכך אמרו בני יעקב אליהם (שם, פסוק יד): "לא נוכל לעשות הדבר הזה וגו' לאיש אשר לו ערלה, כי חרפה היא לנו"; לכן אומרים חכמינו הקדושים (גדרים לא:), שהגויים נקראים ערלים, וזו חרפה להתערב עם גוי, אשר לו ערלה. ומה עשו בני יעקב? רצו להכניע את הקלפה הזו של נאוף, על-כן נתנו לאנשי העיר עצה — למול עצמם. וביום השלישי בהיותם כואבים — הרגום. מכאן למדים, שביום השלישי למילה הכאבים חזקים לנמול, וסבלו גדול אז ביותר.

והבהיר מוהרא"ש נ"י, מה הענין לעשות סעדה דיקא ביום השלישי למילה? אלא עשית הברית זו שמחה גדולה, כמאמרם ז"ל (שבת קל.), שמצות מילה היא מצוה שעדין עם ישראל עושים בשמחה ובמסירות נפש גדולה מאד. וראינו משך כל הדורות, על אף שהגויים גזרו גזרות לא למול, עם ישראל מסרו נפשם, ולא ויתרו על קיום מצוה קדושה זו. ואף אלו שהתערבו בין הרוסים, אשר נתודע לחלקם פי יהודים המה, מלים עצמם אף בגיל מבגור, שהסבל גדול יותר, ובאים מרצונם לקיים את המצוה.

והנה תינוק שעושים לו ברית, אין זה תלוי ברצונו, ההורים מכניסים אותו לברית, ואינו יכול לברח, ולכן אין זה מוכח שעושה את המצוה בשמחה. אימתי יודעים שהילד גם-כן מתכוון להמול בשמחה? כשהקדוש-ברוך-הוא עוזרו, ונגדל ומתחתן ומוליד בן, ומכניס את הבן לבריתו של אברהם אבינו, כאן מוכיח שגם הוא נמול בשמחה בהיותו תינוק, ולא יכול היה אז להראות את השמחה; אף בזה שמל את בנו, אף שזהו סבל ויסורים לתינוק, מוכיח בעליל על גדל אשרו בקיום המצוה.

ומתי, כאמור, הסבל הגדול של הברית? ביום השלישי —

"ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים", אף שכואב לילד כל-כף, אף-על-פי-כן מוכן לעשות את הברית בשמחה, ועוד עורף סעדה ביום זה, וזוהי הראיה, כשהוא היה תינוק ולא הבין וכו', אבל היה שמח מאד במצות המילה שמלו אותו, כי אחרת לא היה מל את בנו. ובזה נשלמת מצות המילה, ומראה שכונתו לעשות רצון הבורא יתברך בשלמות ובשמחה. וזו הסבה שעושים סעדה בשלישי למילה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר בענין שכם, שמעון ולוי לקחו איש חרבו והרגו את כל אנשי שכם. אומרים חכמינו הקדושים (תנחומא וישב), שמשכם לקח יוסף ולשכם החזירוהו; יוסף הצדיק הוא שלמות תקון הברית, כי בגללו הברית נקרא יוסף, על שם היסוד, צדיק דא יסוד (זהר חלק ג' רצו). ויוסף הוא היה הצדיק שנטר הברית בשלמות, כפי שרואים, שעמד בנפיון אצל פוטיפרע, ולא נכשל, חס ושלום, בשום מכשול, על-כן הוא הסמל של תקון הברית. שמעון ולוי רצו להרג את יוסף — סמל הברית, ואחר-כך התחרטו, וכפרו ותקנו על כף במה שעשו לאנשי שכם, שהלכו במסירות נפש להרגם. כי הוכיחו בזה, שאינם יכולים לסבל שיש נאוף, רחמנא לצלן, ועל-כן זה היה עקר התקון שלהם במכירת יוסף. וכידוע הם רצו להרג את יוסף, ויהודה רצה להצילו מידם, ואמר (בראשית לו, כו): "מה בצע כי נהרג את אחינו לכו ונמכרנו" וגו'. ואחר-כך כשירדו למצרים, הפריד יוסף את שמעון מלוי, כי לא רצה ששניהם בצותא יתכננו שוב אותו מעשה שעשו בשכם — לעשותו במצרים. ואף-על-פי-כן כשהוציא יוסף את שמעון, נתאחדו יחד, והם הראו אהבה ליוסף יותר משאר האחים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר איתא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן פב), מה הענין של מילה? אלא כתוב בתקוני-זהר (תקון כב) על הפסוק (דברים ל, יב): מ'י' י'עלה' ל'ינו' ה'שמימה' — ראשי תבות מיל"ה, וסופי תבות: הנו"ה; הינו שעל-ידי מצות מילה מאיר לאדם תמיד שם הנו"ה, בזכות תקון הברית, שאדם נזהר לשמרו. וחס ושלום, אם אדם פוגם בברית, רחמנא לצלן, המח שלו פגום.

וכמאמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן לו), על דברי הזהר
 (משפטים קי.): סלוקא דיסודא עד אבא ואמא — הברית תלוי במח;
 ואם, חס ושלום, הברית פגום, גם המח פגום, ואינו יכול לראות
 שם הַנְּיָהּ לפני עיניו, מה שאין כן אם הוא נוטר הברית, זוכה
 ששם הַנְּיָהּ מול עיניו. וכמו שכתוב (יחזקאל א), קדם שראה מראות
 אֱלֹקִים: "וַאֲרָאָה וְהִנֵּה רוּחַ סַעְרָה וְגו' עָנַן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְּלַקַּחַת וְנִגְהָה
 לוֹ סָבִיב", מסביר רבנו ז"ל, שאלו הן השלש קלפות המטמאות
 ומבלבלות את מח האדם, שלא יוכל לראות את השכינה: רוח
 סערה, ענן גדול ואש מתלקחת. ומדוע דיקא שלש קלפות אלו?
 אלא אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן לח), כתיב (תהלים
 קמח, ח): "רוח סערה עשה דברו" — על-ידי הדבור, שאדם פוגם
 בו, נעשה לו רוח סערה במח, שמחו מבלבל ומבהל. וכמו שאומר
 רבנו ז"ל (שם, חלק א', סימן יט), שברית המעור וברית הלשון תלויות
 זו בזו; נמצא, כשאדם פוגם בלשון, כל מחו מבלבל, ובריתו
 מקלקל. וכן אומר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות נבול פה, סימן א'): מי
 שמדבר נבול פה, בידוע שלבו חושב מחשבות אנו; כי ממה שאדם
 מדבר, רחמנא לצלן, בזה אוחז, ואם מנבל פיו, סימן שלבו מלא
 נאוף. נמצא, שרוח סערה זו קלפה אחת המסתרת מהאדם את
 האלקות, שאדם לא ירגיש את הקדוש-ברוך-הוא. וענן גדול —
 אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קטו), שסביב השכינה יש
 ענן גדול מאד, המסתיר את האלקות, כדכתיב (שמות כ, יח): "ומשה
 נגש אל הערפל אשר שם אֱלֹקִים", הינו שנכנס בתוך המגיעות,
 בתוך הענן, שם מצא את הקדוש-ברוך-הוא. וכן אומר רבנו ז"ל
 (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ב'), שעל-ידי מחשבות והרהורים רעים
 באים לידי פגם הברית, ובאים לאדם עננין דמכסין על עיניו, ואינו
 יכול להשיג אלקות — זו הקלפה השנייה. הקלפה השלישית —
 אש מתלקחת, שבווערת באדם התאוה כּאש, כמאמר רבנו ז"ל
 (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן לו), שמתגברות על האדם התאוות רעות,
 רחמנא לצלן, וכן אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן סז), שיש
 מאורי אש, שבווערת בו הרציחה ואש התאוות רעות; למדים מכאן,

שְׁשֵׁלֶשׁ קְלָפוֹת אֵלּוּ מִסְתִּירוֹת מֵהָאָדָם אֱלָקוֹת: רוּחַ סְעָרָה, עֲנַן גְּדוֹל, אֵשׁ מִתְלַקְחַת.

וְאָמַר מוֹהְרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר יִשְׁנֶן שְׁתֵּי מִצּוֹת בְּבְרִית מִלָּה: חֲתוּף וּפְרִיעָה, וּמְחִיבִים בְּשִׁתִּיחָן, כִּי מֶלֶךְ וְלֹא פָרַע — כְּאֵלּוּ לֹא מֶלֶךְ (שֶׁבֶת קִלּוֹז). וְעַל הַבְּרִית יֵשׁ שְׁלֹשָׁה עוֹרוֹת, וְחֲתוּף אֶת שְׁלֹשָׁתָם, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ קְלָפוֹת אֵלּוּ, וְאַחֲר־כֵּן יֵשׁ עוֹר דֶּק מְאֹד, שְׁצָרִיכִים לְקַרְעוֹ בְּצַפְרָנָיו, שֶׁהוּא נִקְרָא קְלַפַּת נִגְהָה. מִלָּה — נוֹטְרִיקוֹן: מֶלֶךְ י"ה, י"ה — זֶהוּ הַמְּחִיז, שְׁצָרִיף לְהַשִּׁיג אֱלָקוֹת. חֲתוּף — חַת כ"ו. ח"ת הֵינּוּ "בֵּיוֹם הַשְּׁמִינִי ימ"ל" (וַיִּקְרָא יב, ג), וְאִזּוֹ נִתְגַּלְגַּל לּוֹ שֵׁם הַיְיָ"ה — הָעוֹלָה כ"ו. וְחֲוֹתְכִים אֶת הָעֶרְלָה — זֶה הַמִּלָּה — מֶלֶךְ י"ה, שְׁנִתְגַּלְגַּל לּוֹ הַמְּחִיז שְׁנִקְרָאִים אָבָא וְאִמָּא. פְּרִיעָה — נוֹטְרִיקוֹן פָּרַע י"ה. עַל-יְדֵי שְׁמִפְרִיד וּפּוֹרַע, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּלְגַּל לּוֹ הַמְּחִיז.

זוֹ מִצְוַת מִלָּה בְּשִׁלְמוֹת — כְּשִׁיחֻדֵי זוֹכֵה לְקִים מִצְוַת מִלָּה אֲצֵל בְּנוֹ, אֲשֶׁר בְּזֶה מֵרָאָה שְׁעוֹשֶׂה אֶת הַמְּצוּהָ בְּרִצּוֹן וּבְלֵב שְׁלֵם לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי יָכוֹל לֹאמַר: לָמָּה לְצַעַר אֶת הַיֶּלֶד, לָמָּה לְשַׁפֵּף דָּמוֹ, וּמְכַל שְׁכֵן לָמָּה לְשַׁמְח? אֲבָל בְּזֶה שְׁשִׁמַּח בְּמִלָּה, מִתְגַּלְגַּל שְׁגָם כְּשִׁמְלוֹ אוֹתוֹ, עֲשֵׂה רִצּוֹן הַבוֹרָא בְּשִׁמְחָה. לָכֵן מוֹבָא בְּסִפְרִים, שְׂאֵב הַמְּכַנִּיס בְּנוֹ לְבְרִית, מוֹחֲלִים לוֹ עַל כָּל עוֹנוֹתָיו שְׁפָגַם בְּבְרִית. וְכַמוֹבָא בְּזִהַר (חֵלֶק א' צג), אֲשֶׁר בְּזֶה שְׁמֵכִיא בְּנוֹ לְבְרִית, גִּחְשָׁב לוֹ כְּאֵלּוּ מֵבִיא קְרָבָן; כִּי בְּאִמַּת כּוֹאֵב לְאֵב מְאֹד, שְׁמָלִים אֶת בְּנוֹ, וּמַהוּ הַקְּרָבָן? שְׁנִתְכַּפֵּר לוֹ עַל מַה שֶׁהוּא פָּגַם בְּבְרִית. וְלֹא רַק לְאֵב נִתְכַּפֵּר, אֲלֵא לְכָל אֵלּוּ הַנִּמְצָאִים בְּעַת הַבְּרִית נִתְכַּפֵּר, לָכֵן זֶהוּ דְבַר גְּדוֹל מְאֹד לְהִיּוֹת בְּבְרִית מִלָּה.

וְאָמַר מוֹהְרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר בְּעַת הַבְּרִית נִמְצָא אֵלֵיהּ הַנְּבִיא, שֶׁהוּא מֵלֶאֱפֵי הַבְּרִית, וְעַל-כֵּן יָכוֹלִים לְפַעַל אֲצֵלוֹ יִתְבַּרֵךְ כָּל מַה שְׁרוּצִים, בְּזִכּוֹת אֵלֵיהּ הַנְּבִיא. כִּי הֵלֵא אָדָם צָרִיף לְהַתִּיגַע בִּיגִיעוֹת עֲצוּמוֹת, שְׁיִזְכֶּה לְגִלּוֹי אֵלֵיהּ, וְאִי אֶפְשֶׁר לוֹ לְזַכּוֹת לָזֶה, אֲלֵא כְּשֶׁהוּא עָנּוּ בְּתַכְלִית הָעֲנָוָה. וַיְדוּעַ שְׁאַחֲזֶה הַשִּׁילוּנִי הִיָּה רַבּוֹ שֶׁל הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוּשׁ זי"ע, וְכֵן רַבּוֹ שֶׁל אֵלֵיהּ הַנְּבִיא. וְאָמַר פְּעַם

הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, כמה אדם צריך להתיגע עד שיהיה לו גלוי אליהו הנביא, וילמד עמו תורה, אשר כל אחד רוצה לזכות לזה, אבל צריך לכה גייעות וטרחות רבות; וכמה אדם צריך לזכות לעבד אותו ותברך, עד שאלהו הנביא ידפק על דלתו ויבקש רשות להכנס, כפי שראינו אצלו, שלמד עמו אחיה השילוני. וסיים ואמר: אף-על-פי-כן על-ידי גאות אחת יכולים לאבד הכל. אומר האר"י הקדוש: ומה התקון של גאות? שם י"ה — המח; כי מי שיש לו מח מחשבה, חושב: "למה לי להתגאות ועל מי?! הלא הקדוש-ברוך-הוא נמצא פה!" ואימתי אדם בעל גאוה? כשחושב שיש מציאות מבלעדיו ותברך, רחמנא לצלן, ואז הקדוש-ברוך-הוא אומר: אין אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת (סוטה ה.); על-כן בעל גאוה מסלק ממנו את השכינה, ואינו זוכה לגלוי שכינה; אף בזה שמכון י"ה — זה המחין, סימן שמאמין שהקדוש-ברוך-הוא פה, ומבטל את הגאות, ואז יכול לזכות לגלוי אליהו הנביא, שהוא מלאך הברית. ופינחס זה אליהו, פינחס קנא קנאת ה' צבאות, והיכן שהיה פגם הברית — בא הוא ונקם, לכן זכה שהוא יתעבר אחר-כך באלהו הנביא, אשר נמצא בכל מקום שיש ברית מילה. לזאת מאד מסגל כשאדם נמצא בברית, ויש לו אמונה שלמה שאלהו הנביא נמצא פה, אזי כפי בחינתו — יש לו גלוי אליהו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר ברב תפוצות ישראל נוהגים לערוך את הברית בבית-הכנסת, כי תכף-ומיד כשמכניסים את היילד לברית, הדבר הראשון — שיהיה בבית-הכנסת. ואולי זו הפונה שאומרים: 'כשם שנכנס לברית, כן יכנס לתורה, לחפה ולמעשים טובים'; הינו כשם שהברית הוא בבית-הכנסת, כן כל ימי חייו ישב בבית-המדרש ובבית-הכנסת. לכן רבם נוהגים לעשות את הברית בבית-הכנסת.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם כבדו יהודי אחד בסנדקאות, וערוך את הברית בבית. ושאלו מוהרא"ש נ"י לטעם בענין זה? וענה בתמימות נפלאה, שאצלם נוהגים לעשות דיקא בבית, כי היות שאלהו הנביא בא, אזי רוצה לקבלו בביתו. למדים מכאן, סיים

מוהרא"ש נ"י, אֲשֶׁר כָּפִי שְׁאָדָם מֵאֲמִין בְּתַמִּימוֹת וּבְכַפְּשִׁיטוֹת
שְׁאֵלֵיהוּ הַנְּבִיא נִמְצָא פֹה, כְּמוֹ-כֵן זוֹכָה לְגִלּוּיוֹ; כִּי עַל-יַדֵּי שְׁאָדָם
מֵאֲמִין בְּדָבָר, הָאֱמוּנָה מְבִיאָה אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ הַדָּבָר.

סֵמ"ךְ-מ"ם

מוהרא"ש נ"י דָּרַשׁ לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ דְבוּרִים חוֹצְבֵי לְהַבּוֹת אֵשׁ,
וְאָמַר: הִנֵּה, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, הַצְּלַחְנוּ בְּמָאֵד בְּמָאֵד בְּמִשְׁמִיחָנוּ, אֶף
שְׁהַסֵּמ"ךְ-מ"ם יֵצֵא נִגְדָנוּ בְּכָל כַּחוֹתָיו, וְאֵינָנו שׁוֹקֵט עַל שְׁמָרְיוֹ כָּלֵל
וּכְלָל, אֶף, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, דָּבָר רַבְּנוּ מִתְּפָרְסָם בְּכָל הָעוֹלָם כָּלוּ, פְּשׁוּטוֹ
כְּמִשְׁמַעוֹ, אֲשֶׁר אֶף אֶחָד לֹא תָאָר וְשַׁעַר, שִׁיחֵיהָ בְּדָבָר הַזֶּה, שְׁדָבָר
רַבְּנוּ ז"ל יִתְגַּלֶּה לְכָל הָעוֹלָם כָּלוּ.

וְהִנֵּה אָנוּ זוֹכִים לְהִתְקַבֵּץ יַחַד בְּיַבְנָאֵל וּבִשְׂאָר חֻלְקֵי אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל וְרַחֲבֵי הָעוֹלָם, וְלִדְבַר מִהִירָשָׁה הַגְּדוֹלָה שְׁרַבְנוּ ז"ל הַנִּיחַ
לָנוּ, וְאָנוּ הוֹלְכִים לְהִתְחַלֵּק עִם הִירָשָׁה. רַבְּנוּ ז"ל מְסַפֵּר בְּסִפּוּרֵי-
מַעֲשֵׂיאוֹת (מַעֲשֵׂה ג' מִהַחֲזָר), שֶׁהִחֲכַם לְקַח אֶת אֲנָשָׁיו, וְיֵצֵא חוּץ
לְיִשׁוּב, וְיֵשֵׁב בְּמִדְבָּר, וְהִנֵּה בָּא הַסֵּמ"ךְ-מ"ם, מִלֶּךְ הַשָּׂדִים, וְצַעֵק:
"לָמָּה בָּאתָ לְמָקוֹם שְׁלִי?" עֲנָה הַחֲכָם: "מִי אוֹמֵר שֶׁזֶּהוּ הַמָּקוֹם
שְׁלֶךְ, זֶהוּ הַמָּקוֹם שְׁלִי". "מָה אַתָּה עוֹשֶׂה פֹה" — צַעֵק הַסֵּמ"ךְ-
מ"ם, "הִנֵּה תִרְאֶה אֲנִי בּוֹלֵעַ אוֹתְךָ", וְהִתְגַּדֵּל עַד הַשָּׁמַיִם וּפְתַח פִּיו,
אָמַר הַחֲכָם: "אֵינִי מִפְּחַד מִמֶּךָ", אָמַר הַסֵּמ"ךְ-מ"ם: "אֵינְךָ מִפְּחַד
מִמְּנִי, אֲעֲשֶׂה דָבָר שְׂאֵתָה תִפְחַד מִמְּנִי", וְעֲנָה הַחֲכָם: "אֲעֲשֶׂה דָבָר
שְׂתִפְחַד מִמְּנִי", וְתַכְּף-וּמְיָד בָּאוּ עֲנָנִים וּרְעָמִים, וּמִהֲרַעְמִים הַשָּׂדִים
מִפְּחַדִּים מָאֵד. וְאִזּוֹ זַעַק הַסֵּמ"ךְ-מ"ם: "לֹא, לֹא, בֹּא נַעֲשֶׂה שְׁלוֹם".

וְכֵן קָרָה לָנוּ בְּיַבְנָאֵל, הַמְּשִׁיף מוהרא"ש נ"י וְאָמַר: בְּרוּךְ הַשֵּׁם,
בְּאֵנוּ חוּץ לְיִשׁוּב, בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ, בְּנִינוּ קְהֵלָה לְתַפְאֲרָה, וְכֵן
כָּל אֵלוּ מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ שְׂאֵינָם גָּרִים עֲדִין בְּיַבְנָאֵל, הֵם מִתְקַבְּצִים

יחד בעירם, ועשו מתיבתא "היכל-הקדש", ואני מבקש אותו לתברך שיבנו עוד בתי כנסיות, אשר זו עקר שמחתי, כי עתה זהו עידן חדש, מה שעשינו עד עתה הוא כאין וכאפס למה שנתחיל לעשות מעתה, עלינו נפלה חובת היום; רבנו ז"ל אומר (ספורי-מעשיות, מעשה ז' מהשבעה קבצנים), שבא הנשר הגדול, ואמר: תפסיקו להיות עניים, תתחילו להשתמש עם האוצרות שלכם; הינו כי כל אחד מאנשי שלומנו יש לו אוצרי אוצרות, יכול לדרש בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, יכול להפיץ ספרי רבנו ז"ל, עם ישראל עברו בגשמיות וברוחניות דברים מוזעזעים, שלא עברו מיום בריאת העולם, בגשמיות עברו שואה נוראה, שהרגו ורצחו וחקקו במיתות משנות ואכזריות את נשמות ישראל, וברוחניות — שהעבירו על הדת מליונים מנשמות ישראל, עד שאינם יודעים "שמע ישראל הו' ה' אלקינו הו' ה' א' אחד", מליון וחצי ילדים מתחנכים בחנוף כפרני, ואינם מזכירים שם השם, שמו שמים, באיזה דור אנו, ודיקא בדור הזה חמל עלינו הקדוש-ברוך-הוא, ושלח לנו את רבנו ז"ל, אזי אנו מחיבים למסר נפשנו, פשוטו כמשמעו, וללכת במסירות נפש, אם אנו זכינו להתקרב לרבי כזה, אם אנו יודעים מרבי כזה, המעודד ומחזק ומשמח אותנו, ומלמדנו דרך ה', אזי עלינו לעשות טובה בחזרה לרבנו ז"ל, ואיזו טובה יכולים לעשות? אפלו נרצה לשלם כל הון דעלמא, לא נוכל לשלם לרבנו ז"ל על אשר עשה לנו, וזה כל אחד ואחד מאתנו יכול להעיד, כי לכל אחד יש ספורו ועברו, ומה שזכה בהתקרבו אל רבנו ז"ל.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, אנו נכנסים לעידן חדש, מהיום — ראש חדש תמוז, אשר תמ"ז ראשי תבות: "ז'כרו תורת משה", נראה לתקן פגם הלווחות, שנשתברו מחמת חטא העגל, נקבל על עצמנו להפיץ אור רבנו ז"ל בכל ארץ ישראל לארפה ולרחבה, וכן בכל קצוות תבל. עד עתה הדפסנו ספרי רבנו ז"ל בשתיים-עשרה שפות, אני חפץ לתרגם לעוד שלשים שפות, ואף שזה נראה פחלום, אף יתגשם, בעזרתו יתברך, עד שנזכה לתרגם בשבעים לשונות, לגלות לכלם את הקדוש-ברוך-הוא, ולא רק לעם ישראל,

להחדיר בלבם את הבורא יתברך שמו, אלא אפלו לאמות העולם, כמו שאמר רבנו ז"ל (תיי-מוהר"ן, סימן רנא), הבה נתחיל עם עם ישראל, עלינו נפל החוב לגלות את רבנו ז"ל לכל עם ישראל ולכל העולם כולו. לזאת אבקש את אנשי שלומנו: התאחדו יחד, והתחילו להפיץ את אור רבנו ז"ל. ובודאי אין זה קל, אבל מהו התקון הגדול ביותר בעבור מעשינו הרעים שעשינו עד עתה? וכי יש לנו כחות לצום? בודאי לא; על כל חטא וחטא שחטאנו לפניו יתברך, היינו צריכים להתענות תעניות וסגופים רבים, ואין בנו הכח, בקשי צם אדם ביום כפור, בתשעה באב, בצום גדליה, בעשרה בטבת, בי"ז בתמוז, בקשי יכול להחזיק מעמד, אבל על-ידי שנפיץ אור רבנו ז"ל, זהו התקון הכי גדול. עלינו נפלה חובת היום לדבר עם נשמות ישראל, לחזקם, לעודדם ולהרים את רוחם. אבל "זכרו תורת משה", זכרו היכן שמעתם את זאת, ואל תהפכו את הקערה על פיה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: עזרנו הקדוש-ברוך-הוא עם קהלה נפלאה מאד, ואף שהסמ"ך-מ"ם עומד כנגדנו, הוא בעצמו, ולוחם בכל עז ותעצומות, אבל, ברוך השם, יש לנו החר הטוב הזה, קרית חנוך לתפארת. ובודאי התנאים קשים עדין מאד, אבל, הודו לה' כי טוב, יש לנו את הפנה שלנו, את ד' אמותינו, הקדוש-ברוך-הוא יעזר, שנופה על המקום הזה להקים מבני קבע, לא יאריך זמן רב ויתגשם החלום, מהתלמוד תורה עד השכון החדש יקומו מאות דירות. מול היכל-הקדש כל צמרת יבנאל — הכל יהיה של אנשי שלומנו, בונים את זאת בעבורנו, למעלה ולמטה ובאמצע, ימין ושמאל וקדימה, היכן שבונים, בונים לאנשי שלומנו, אל תפלו בחלישות הדעת, שיבוא מי שיבוא, כי בונים את זאת בעבורנו.

כשעם ישראל הגיעו לים סוף, החלו לפחד, וכל אחד טפס עצה אחרת, אלו אמרו: נקפץ לים, אלו אמרו: באו גלף למדבר, ואלו אמרו: נחזור, נכשלנו, ומכל עבר ועבר צועקים למשה, אלו אומרים: הבה נלחם, אלו אומרים: בכה נבכה, ומשה רבנו אומר (שמות יד, ג): "אל תיראו, התניצבו וראו את ישועת ה', מה שיעשה

לכם היום, ה' ילחם לכם ואתם תחרישון", תראו אילו נסים נגלים יעשה עמכם הקדוש-ברוך-הוא, חפיתם עד עתה, וברוך השם, רואים את הפרות: חנוך נפלא כזה, ואף שעוברים נסיונות קשים מאד על המלמדים והמורות, וכן ההורים עוברים שלבים לא קלים, ובפרט שהסמ"ך-מ"ם עומד לארך ולרחב בנכלי ערמומיותו לגזל לנו את החנוך הטהור, היה לא תהיה, אבל לבסוף קוצרים את הפרות.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מסרתי נפשי בעבורכם בגשמיות וברוחניות, נכנסתי בצרות ובחובות שרק הקדוש-ברוך-הוא יודע, ומה רציתי בסך הכל? ומה אני רוצה?! לחנך את בנינו ובנותינו באמונה, בקדשה ובטהרה, ויתחננו סמוך לפרקם. ומדוע לא יהיה לנו אולם שמחות נאה? אף שהסמ"ך-מ"ם מתנכל לנו מאד, הגיע הזמן שנכנס בעבי הקורה לבנות אולם שמחות, הקירות כבר קימים, צריכים רק את היציקה לגג, אשר אני מקנה מאד להקדוש-ברוך-הוא, שבקרוב יצקו אותו. וכך נזכה לאולם שמחות, שלא נתביש בו משום מקום בעולם, ותעשו בו שמחות בחנם, דבר שלא היה מימות עולם. (אבל דבר אחד אני רוצה, שאחר עשית השמחה, תשלמו בעבור הנקיון), אבל האולם יהיה לכל עם ישראל לעשות בו שמחה חנם אין כסף, על אפו ועל חמתו של הסמ"ך-מ"ם, שרוצה להשבית שמחה במעוננו.

והנה, ברוך השם, נתקים מה שברכתי את אנשי שלומנו: לפני הצהרים תעשו ברית, אחר הצהרים בר מצוה, ובליילה חתונה, ונתקים זאת בשבוע אחד.

ואמר מוהרא"ש נ"י: ידוע, שרבונו ז"ל אמר למוהרנ"ת ז"ל: מעט גם-כן טוב, אדם רוצה לעשות בשלמות, אזי אין הולך לו, אבל אם ידע שהמעט גם-כן טוב, יתחיל לפעל. לזאת אמרתי — הבה נעשה טיח, רצפות נאות, תאורה, קדם כל עבדה קימת, שיהיה הבסיס, אחר-כך נוכל לפאר את המקום, שיהיה פנינת חן, מקום מלכות, ובעבור מי זה? בשבילכם! מחר מחרתים תעשו שמחות,

ויהיה לכם אולם נפלא. הנה נכנס עידן הבר מצוות של כל כפת המתיבתא, ולמה לעשות באולם מחוץ ליבנאל, ולשלם הון תועפות, הבה נעשה כאן בחנם!

לזאת, אני בא ומבקש את אנשי שלומנו שיתנו יד ועזר; הקדוש-ברוך-הוא יעיד עלי, שאף פעם לא בקשתי מאף אחד, זהו נגד רצוני וטבעי, אף שהיו לי בעבר זמנים קשים, שלא היה לי מה לאכל, פשוטו כמשמעו, אף פעם לא הלכתי לבקש מבושר ודם שיתן לי, אף כאן אני מבקש את עזרתכם לא בעבורי, אלא בעבורכם ממש, בעבור ילדכם; מספרים על הצדיק הקדוש רבי מאיר מפרמישלאן, שהיה דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, ואמר: מה שלא מגיע לי מהקדוש-ברוך-הוא אני צריך. עד כדי כך, כשעברה עליו עניות, ולא היה לילדיו מה לאכל, הלך יום אחד ברחוב, וראה על הארץ מטבע זהב, שהיה שנה הון רב, ויצרו אמר לו: "תתכופף ותגביה את זאת, זה בעבורך מן השמים", וכמעט שהתכופף, והנה אמר לעצמו: "לא ולא, אם זה מהשמים, יביאו לי אותו ביד". והלך לביתו. תכף כשבא לביתו, נתגלה לעיניו מראה עגום: אשתו בוכה, הילדים מבכים, "אבא אין לנו מה לאכל, אין רוצים למכור לנו אכל, אנו חייבים חובות במפלת ובשאר חניות". והחל לשמוח: "ברוך השם, שלא התכופפתי לטל את המטבע של זהב" (שעל דוד יכול היה לשלם את כל החובות, ולחיות ברוח שנה שלמה) "אם זה מהקדוש-ברוך-הוא — יבוא לידי". לא עבר זמן רב, ודפק איזה גוי זקן על הדלת, ובידו מטבע של זהב, ואמר: "הבחנתי, שהלכת בדרך ואבדת זאת", ותחב לידו וברח. ורבי מאיר מפרמישלאן חיף והבין מי היה הזקן: "הלא הוא אליהו הנביא".

ברוך השם, אמר מוהרא"ש נ"י, אנו זוכים לישועות גדולות, והכל בזכות התפלות, תמשיכו להתפלל, כדי להנצל כבר מהסמ"ך-מ"ם ההורס לנו כל חלקה טובה ברוחניות. רבנו ז"ל אמר על החולק שלו: "ברוך השם, הוצאתי לו את שניי, ואינו יכול לנשף אותי". לזאת אבקש את כל אנשי שלומנו בלי יוצא מן הפלל, שיראו לנדב בעבור האולם שמחות. ידוע, בשעה שמשה רבנו רצה

לבנות את המשפך, בא קרח ואמר לו: "למה תבקש מכל אחד תרומה, אתן לך בעבור כל ההוצאות", ענה ואמר לו משה: "לא ולא, אני רוצה שכל כלל ישראל תהיה להם שתפות בזה". כן הדבר בבית-הכנסת שלנו ובאולם הזה, אני רוצה שלכל אחד יהיה חלק בזה, וכל אחד יעזר כפי יכולתו.

ואך למותר לציין, כי הסמ"ך-מ"ם נמצא בכל מקום, וידאג בכל מיני תחבולות שלא נגשים את שאיפתנו הקדושה, כי זה לצנינים בעיניו, בראותו שילדים אינם יודעים מה זה טמאה, מה זה עון, כי הלא בזה הורגים ומבטלים אותו כליל, וכבר אין לו מה לעשות כאן, וכמו שצעק בשמים קדם שיירדה נשמת רבנו ז"ל ואמר, שהנשמה הזו לא תרד בשום אפן, כי היא תחזיר את כל העולם כלו בתשובה, אף אמרו לו: קץ בא הקץ, והנשמה הזו מכרחה לרדת. והנה רואה הסמ"ך-מ"ם שנתגשם לעיניו רבוי קדשה וטהרה, עד שנוערים אינם יודעים טעם חטא, הנה נעשים בר מצוה וממלאים עצמם עם תורה הרבה מאד, ומסימים את הש"ס כמה וכמה פעמים, מסימים ששה סדרי משנה, מדרשים ושלחן ערוך וכו' וכו'. על-כן מנסה בכל מיני נכלי ערמוניות להעמיד אבני נגף בדרךנו, אף לא יועיל לו כלל, כי כבר אמר רבנו ז"ל: נצחתי ואנצחתי כי מדתי נצח.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: אשרינו, מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו, אשר בנחל שם חלקנו, ואנו שמשים אצל רבנו ז"ל, המלמדנו דבורים נפלאים ועצות נוראות ולמודים קדושים כאלו, והעקר לציתו בכל ולהתאחד יחד, ולהסיר כל קנאה ושבאה ומחלקת מביניכם, כי יהודי טהור הוא זה שחי בשלום ובאהבה עם כל אחד ואחד, ומי שגורם פרוידים ומחלקת, הוא מזרע הסמ"ך-מ"ם, שכל מגמתו הפרד ומשל; אשרינו בזה ובבא ולנצח נצחים.

עינים

מוהרא"ש נ"י הביא את דברי רבנו ז"ל שאמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רנד): עיני היהודי הם דברים גדולים מאד; כי העינים רואות גלוי אלקות בכל רגע, כי הקדוש-ברוך-הוא נמצא ובלעדיו אין נמצא, ומה שרואים: דומם, צומח, חי, מדבר — זהו אלקות, ולמה אין האדם רואה את זאת, אלא שחיתות, גנבות, קלפות, סטרא אחרא, זהמות, פריצות וכו'? אומר רבנו ז"ל, שעני האדם קדושות וטהורות, רואות אותו יתברך, והספה שאיננו רואה אותו יתברך — מחמת שגלי הראות הולכים במהירות, עד שאין זמן לאדם שיקלט את אשר רואה. בתוך העין ישנו ראי, שהוא האישון, מגדיל ומקטין וכו', הנה העין הקטנה רואה הר גדול, הכיצד? אלא האישון מקטין את הקר, ובזה מתאפשר לעין לראות את גדלו. הקדוש-ברוך-הוא הטביע בעין שמוציאה קרן ליזר, הקרן פוגעת בעצמים, וחוזרת לעין, ויוצרת גרוי בעצב הראיה, אשר הוא מעביר את הגרוי למח, וכך האדם רואה את העצמים, ומבין את אשר ראה, וזה נקרא בקבלה 'אור ישר ואור חוזר'. אור ישר: אדם מביט על הקר, עדין אינו רואה את הקר, רק כשחוזר האור למחו, מבין וקולט שראה הר, וכן בכל דבר שרואה: חיות, עצים וכו'. ואם יש רק אור ישר ואין אור חוזר, אזי אין רואים כלום, אפלו שהעין רואה, אבל לא הגיע הגרוי למח האדם.

והצדיקים, שפך מח מחשבתם זה רק הקדוש-ברוך-הוא, ללמד לישראל אלקות וכו', אצלם יש אור ישר ואור חוזר, הם רואים דברים שאחרים אינם זוכים לראות; אם היינו זוכים לעינים קדושות, היינו רואים דברים פאלו שאי אפשר לתאר, כי הכל אלקות: דומם, צומח, חי, מדבר — הם אלקות, וכיצד יודעים את זאת? על-ידי התורה, כשאדם זוכה ולומד תורה, התורה מגלה את הקדוש-ברוך-הוא מפל הבריאה, כי בכל דבר בזה העולם יש הלכות: הן בדומם, הן בצומח, הן בחי, הן במדבר, ההלכות הן

רצונו יתברך וחקמתו. נמצא, כשאדם לומד תורה, נתגלה אליו, שגם הבריאה היא רוחניות. והצדיקים מפרשים את התורה באופן כזה, שגם אנחנו נזכה להבין רוחניות אלקות.

ומה עושה הסמ"ך-מ"ם, השטן? מסמא את העינים, יש לאדם עינים, אבל "עינים להם ולא יראו", שאינו רואה את הרוחניות, אף שבאמת רואה באור ישר בכל יום את הקדוש-ברוך-הוא, אבל מאחר שאין לו ישוב הדעת, אזי רואה רק גשמיות ושוכח ממנו יתברך, וזה מה שהורס אותו. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (סוטה ח.): אין יצר הרע שולט אלא במה שעניו רואות; אם אדם יסתכל רק על הקדוש-ברוך-הוא, ויתחזק באמונה פשוטה, וידע שהוא יתברך מחיה ומנהיה ומקים את כל הבריאה כלה, ודומם, צומח, חי, מדבר, הם עצם עצמיות חיות אלקותו יתברך, לא יאנה לו כל רע, ולא יהיה לו שום הרהור רע, כי רואה רק את המשניות, את הגמרא, את החמש, את הטור והשלחן ערוך וכו', רואה רק את הקדוש-ברוך-הוא, אבל תכף כשיוצא לחוץ, הוא נתון בסכנה עצומה, כמו שאומרים חכמינו הקדושים (ברכות יב.): אחרי עיניכם — זה הרהור עברה; כי לבו ועיניו הם שני סרסורי עברה, אמר הקדוש-ברוך-הוא, אם אתה מוסר לי את הלב והעינים, אני יודע שאתה שלי. ובמיוחד כשהקיץ בוער והפריצות עושה פריצות בנשמות ישראל, צריכים לשמר מאד מאד את העינים, כי כל הסתכלות רעה זוהי מכה בעינים, וכי ירצה אדם לתקע מסמר בעיניו?! עליו לידע, אם כן, שבזה שמסתכל, רחמנא לצלן, על אשה פרוצה, הוא תוקע מסמר בעיניו, מכה בהן, וכידוע העין הוא האיבר הכי עדין, וכל הסתכלות רעה של האדם, עוקרתו ממנו יתברך. ולכן עלינו לבקש הרבה אותו יתברך, שגזכה לשמר על קדשת העינים. ואומרים חכמינו הקדושים (במדבר רבה, פרשה י', סימן ב'): מה ראה הקדוש-ברוך-הוא למסר את הלב והעינים אחריו? לפי שהעינים רואות את הזונה, והלב מהרהר אחריה, ואחר-כך בא האדם לידי עברות.

ולא בחנם, אמר מוהרא"ש נ"י, שמתפשטת עתה הזנהמה, כמו

שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רמב), שיש אריף אנפין דקלפה, וכנגד זה אריף אנפין דקדשה, אריף אנפין זה הכתר, כשמתגלה לאדם שהכל אלקות, אז חי חיים טובים, ואין יכולים לתאר ולשער את גדל מעלתו בזה העולם המלא נסיונות קשים ומרים, ואף-על-פי-כן מסתכל רק על הקדוש-ברוך-הוא, ומקיים את דברי הנביא (ישעיה מ, כו): "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה"; ואומר רבנו ז"ל: כשיהודי מסתכל על השמים, זוכה ליראת שמים, למה? כי נמצא בתוך הבלי העולם הזה, ומתוכם מסתכל על הקדוש-ברוך-הוא, ורואה מי ברא את כל העולם שלנגד עיניו, אף שעוברים עליו כל-כף הרבה צרות ויסורים ומרירות, למרות זאת זוכה לקיים מצוה אחת, זוכה להניח תפלין, להתלבש בציצית, אין לתאר ולשער איזו חשיבות יש לזה למעלה, כי יש להקדוש-ברוך-הוא שרפים וחיית הקדש ומלאכים למעלה לרב, אף ברא את האדם פה למטה בתוך כל הזבל והזהמה, ויש לו נסיונות קשים, לבל יראה את כל הפריצות, שהולכים, רחמנא לצלן, בלי מלבושים, ממש כחיות השדה, ועקר תכליתו בזה העולם הגשמי הזה, לשמר על קדשת עיניו, ולראות אותו יתברך מכל החמירות והעביות הזו, וזה עקר שעשועו יתברך למעלה, וגדל חשיבות ומעלת האדם אצלו יתברך, כשידיקא מתוך החמר העב והגס הזה בא לבית-הכנסת להתפלל, הולך לבית-המדרש ללמד ומקיים מצוות, אזי הקדוש-ברוך-הוא מתפאר לפני כל פמליה של מעלה, ואומר: היש עוד אמה כזו השומרת על העינים, ומקיימת את המצוות וכו' וכו'.

לזאת, המשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: עתה עלינו לשמר מאד על העינים שלנו — תרתי משמע, הן על עינינו ממש, שלא תראינה דברים אסורים, זהמה ולכלוף וכו', וכן על בבת עינינו אלו ילדינו, אשר יש לשמר עליהם מכל משמר, לבל יפשלו, חס ושלום, בעון ראיות אסורות, וזה כשמשתדלים וזוכים לתתנם סמוך לפרקם, אזי הם נצולים מעברות, ומי שרוצה לחמל על בניו ובנותיו — יתתנם סמוך לפרקם, ולא יסתכל על שום מניעות, ולא יתבלבל כלל ממה שזה יאמר, וזה יאמר וכו', כי אם רוצה להצילם

— ישׂאם בהגיעם לפרקם ואל יתמהמה, וכך יזכו לעינים קדושות, ולא יסתכלו במקומות המטנפים.

ואני יודע, אמר מוהרא"ש נ"י, שיש על כך מניעות ומחלקת ונכוחים, אך זה בא ממח פגום, מחמת שאין לאדם שכל, הנה עושים כנוסי מנהלים של תלמודי תורה, אספות משגיחים וראשי ישיבות, התקבצות מחנכות בבתי-ספר, וכלם מיגעים עצמם בסגיה קשה וסבוכה: מה עושים עם הנער? ! כיצד מצילים אותו? ! מהכל ידברו, אך לא מהמציאות האמתית והפתרון המהותי — שיש לחתן את הילדים סמוך לפרקם, ובכך מצילים אותם מכל מרעין בישין. ילדינו אלו העינים שלנו, ויש לשמר עליהם מכל משמר, לבל יכתמו בכתמים מזהמים; אשרי ההורים הזוכים לרחם על בניהם ובנותיהם, ושומרים אותם שיהיו קדושים וטהורים.

אנו עדים לכך, שמדברים מכל דבר, בעלי המוסר ודרשנים דורשים מהכל, אבל לא משמירת העינים, בה בשעה שהעינים הם עקר האדם, כי בלי מאור העינים האדם עור, וסומא כמת נחשב, רחמנא לצלן. מי שעניו אינן קדושות מסתובב כמת ונפטר, וכאלו עבר ובטל מן העולם, מיאש ומדכדך.

תבוננו בעין אמת, בפה מוהרא"ש נ"י, ותמצאו רגקים ורגקות לאלפי אלפים ורב רבבות המסתובבים בינינו, ומחפשים בקיץ את השלג ובחורף את החם, ועדין תרים אחר זה — ואין, לבטח לא ימצאו את זאת, אבל הם עדין מחפשים. כי הקדוש-ברוך-הוא ברא את הטבע באפן אחר, בקיץ חם בכל העולם, ובחורף קר בכל העולם, הינו הקדוש-ברוך-הוא הטביע שאדם צריך להתחתן, וזוהי המצוה הראשונה בתורה: "פרו ורבו", ואי אפשר לשנות את הטבע, אם רוצים לשנותו, נדמים כמי שמחפש בקיץ את השלג ובחורף את החם. ובעונותינו הרבים, מסתובבים רגקים ורגקות ואינם מוצאים את זוגם, כי מלאו עיניהם בזהמה, והתלכלכו בכל מיני עברות, ועתה נותרו פלג גוף. אבל אם מחתנים את הילדים סמוך לפרקם, אזי מכניסים קדשה בתוך עם ישראל, בתוך הקהלה שלנו, בתוך הבית שלנו, ונעשים המאשרים ביותר.

הקדוש-ברוך-הוא יעזר, סיים מוהרא"ש נ"י, שגזכה לעינים קדושות. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים על יוסף הצדיק, שזכה למה שזכה רק מפני ששמר על עיניו; כי פגם העינים גרוע יותר מעברה, טוב מראה עינים באשה יותר מגופו של מעשה (יומא עד:). וכן אומרים חכמינו הקדושים (נדרים סו:): כלה כל זמן שעיניה יפות — אין כל גופה צריף בדיקה, עיניה טרוטות — גופה צריף בדיקה; כנסת ישראל נקראת כלה, הינו אם רואים יהודי שיש לו שמירת העינים, ואינו מסתכל על זבל ולכלוך הגויים, על הפריצות והתאוות, צריכים לידע שכל גופו יפה ואין צריף בדיקה, והוא מלא מעלות ומדות טובות, אבל אם רואים יהודי שעיניו מזהמות, אזי כל גופו צריף בדיקה, יש לבדק את כל מדותיו. ועל-כן אשרי ואשרי מי שזוכה לעבור את זה העולם, ואין לו שום הסתכלות אחרת כאן, אלא מתבונן רק על הקדוש-ברוך-הוא, ואזי יהיה המאשר והמצלח ביותר.

עשרה בטבת

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר איתא בדברי חכמינו הקדושים (מעניית כו:): בעשרה בטבת נסתלק עזרא הסופר, ונכתבה התורה ביוגית, ומלך בכל יצא להחריב את ירושלים; בעבור זה הוא יום צום ואבל. והרמב"ם אומר: כשיש צום, אז הוא זמן של תשובה, אז הוא הזמן הטוב והיפה ביותר שגזכה לחזור אל הקדוש-ברוך-הוא. והוא היום בו נסתלק עזרא הסופר, אשר מעידים עליו חז"ל, שראוי היה שתנתן תורה על ידו, כי היה כל-כף גדול במעלה, עד שהקדוש-ברוך-הוא היה צריף לתת את התורה ברכו, אלמלא נתנה על-ידי משה רבנו.

והבהיר מוהרא"ש נ"י ואמר: מהו סופר? כותב את התורה.

מהי תורה, אמאי אקרי תורה? דגלי ומורי מאי דסתום מגיה (מצרע נג:); על-ידי למוד התורה נתגלה, שכל הבריאה כלה זה אלקות; זה היה עזרא הסופר, שכתב את התורה, תרגמה, הסבירה לעם ישראל, עד שכלם חזרו ועלו לארץ ישראל, הוא חזק, עודד ושמח את נשמות ישראל, למד עמהם והחזירם אליו ותברך. וביום עשרה בטבת נסתלק מן העולם.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר, אשר ביום עשרה בטבת התורה נכתבה בין-ימים, היננים, ימח שמם, הם המתנינים שבכל דור ודור, רוצים להתדמות אל הגויים, "נהיה ככל הגויים", וחושבים שבזה שנהנף את הגויים, תהא אהבתם אלינו גדולה יותר. והמציאיות המרה טופחת על פניהם, ומוכיחה להפך, שכל שמדמה אדם עצמו אל הגוי — כן תגבר שנאת הגוי כלפיו; כי מאז שירדה תורה לעולם, ירדה שנאה לעולם (שבת פט.), אמות העולם אינן יכולות לסבל את עם ישראל, זו מציאות שאין עליה עוררין. ולהפך — כשיהודי חוזר אל השרשים, נוהג על-פי דרך ישראל סבא, יש מזוזה על פתחו, שומר שבת, אוכל בשרות, הולך בצניעות, נוהר מגנבה וגזלה, אז הגוי אוהבו יותר, כי חש שיש כאן אדם מיחד. ולכן אומר הנביא, שעם ישראל צריכים להיות אור לגויים, שיעריכו אותם, אזי יפתרו מהם. אף בו ברגע שישאל יורדים לרמה שלהם, אשר בשרם בשר חמורים, גם ישראל נעשים, חס ושלום, חמורים, וחמור דורס חמור שני. כי עקר מעלת היהודי, שישתכל כלפי מעלה, כלפי הקדוש-ברוך-הוא.

ומוכא בזהר על הפסוק (ישעיה מ, כו): "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", כשיהודי מנתק עצמו מכל הבלי העולם הזה, ורוצה רק אותו ותברך, אזי מתעלה בעליה אחר עליה, יוצא מחמירותו ומגשמיותו, ואז נשפע עליו שפע גדול מאד. אנו נוכחים לראות יהודים הסובלים סבל רב: עניות, חובות, צרות ומרירות, אין בית שלא יסבלו בו משברים וכו', מאין בא דבר כזה? כי אין מדברים ממנו ותברך. וכדכתיב (תהלים קמה, טו): "עיני כל אליך ישברו, ואתה נותן להם את אכלם בעתו"; ישברו על-פי הפשט — לשון

בטחון, הינו עיני כל אליך בוטחות, ואז הקדוש-ברוך-הוא נותן אכלם בזמן. אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן עו): מהו דרש הפסוק? הקדוש-ברוך-הוא אב הרחמן, ואוהב את כל יהודי ויהודי, ועו חפצו לתת לאדם אכלו, מאן דיהיב חיי — יהיב מזונא (עין תענית ח:), ומדוע קורה כך, שכשאדם זקוק לכסף — אין לו, ולאחר זמן לפתע מקבל ירשה גדולה, או איזו מתנת חנם ממאן דהו? אלא הקדוש-ברוך-הוא רואה שאדם אינו בוטח בו, אינו מסתכל אליו, והולך אל הבריות, ומנסה להעזר בהן, בחברים, בידידים, ומחפש עבודה, מבקש טובות מפשר ונדם, הולך לקרובי משפחה וכו', אם הנה הולך תכף ומיד אל הקדוש-ברוך-הוא, הנה מקבל את פרנסתו בעתו ובזמנו, הנה מקבל את הכסף במועד שזקוק לו. פי הקדוש-ברוך-הוא רוצה שאדם ישוב אליו עתה, וילך לפנה צדדית, וידבר אליו בלשון שרגיל בה, בשפת האם שלו, אף היצר הרע מפתה את האדם, שאין צריך אותו, ואינו שוה מאומה, ואין שומעים אותו, כל זאת מסיתו השטן, כדי שלא יבוא אליו יתברך. חכמינו הקדושים אומרים (מגלה יב:): מדוע נקרא מרדכי בן קיש? כי אמר: "רבנו של עולם, ישנו המן הרשע הרודפני, אינני עוזב אותך עד שתצילני", וכך ישב והתדפק על דלתות שמים, עד שהתקבלו תפלותיו. כי הקדוש-ברוך-הוא מצפה לתפלותיו של אדם, שילך לשער השמים, ויבכה ויתחנן על נפשו עד שיענה. הנה כשצריכים לרופא, חס ושלום, אין עוזבים אותו ואין מניחים לו עד שמרפא את האדם. אדם מוכן שהרופא ינתחו, ויוציא ממנו איברים העקר שיהיה בריא. ומדוע לא ילך ישירות אליו יתברך? ! הקדוש-ברוך-הוא אב הרחמן, ומחפש ומבקש צדיקים, שילכו ויעוררו את עם ישראל שישובו אליו. ומהי חזרה בתשובה? שבים אליו יתברך, פותחים את הפה ומבקשים אותו יתברך, אין עוזבים את הבורא יתברך כרגע, אלו הצדיקים, שאינם יודעים כלום, פותחים את הפה ומשיתים בכל עת אליו יתברך. וזהו: "צדיק באמונתו יחיה" (חבקוק ב, ה), לצדיק אין אף אחד רק הבורא יתברך שמו.

מספרים על השרף מקוצק, שבא אליו עני וספרו: "יש לי בת להשיאה, והפרוטה אזלה מן הכיס, אין לי בעבור נדונייה אפלו פרוטה לפרטתה. רבי, אני זקוק לעזרה, אני בבזיון גדול". נתנו הרבי מכתב לעשיר גדול, אשר שמו ר' משה חיים רוטנברג, ואמר לו לילך אליו, והוא יסדר בעבורו הכל. שמח העני, וכבר קבע תור להכנס לאותו עשיר. בהגיע זמנו, הלך לעשיר והגיש לו את המכתב, וצפה שימן לו זהב וכסף, העשיר קבלו בסבר פנים יפות, נתנו סעדה גדולה, ואחר-כך פטרו בזהוב ושלחו לדרכו. אמר העני: "השוחק אתה לי?!" והשיב העשיר: "כך פתב הרבי". ויצא העני בפחי נפש, והחל לבכות: "רבוננו של עולם, איזה סבל אני סובל, למה עלי לסבל את כל הצרות הללו, מדוע אינני יכול להשיא את בתי ככל האדם?!" וכך בכה ובכה בדמעות שליש, עד הגיעו לביתו. תכף כשנכנס, אמרה אשתו: "חפש אותך רבי משה חיים, והביא לביתך שפע גדול, כסף וזהב". היה העני סקרן מאד, לידע מה קורה כאן. שב לעשיר ונתן לו תודה, ובקש לברר את ספקותיו, הלא הבאתי לך מכתב מצדיק גדול, הגעתי אליך במסירות נפש ברגל, ובזית אותי, ואחר-כך שלחת לביתי כל-טוב? ענה לו העשיר: "כשבאת לביתי ראיתך שמח וטוב לב, שהנה כבר העשיר נותן לי וימן לי, והרבי נתן לי מכתב" וכו', רציתי ללמדך שרק הקדוש-ברוך-הוא נותן, ולא בשר ודם, רציתי ללמדך שאני רק שליח. וכך לאחר שבכית להקדוש-ברוך-הוא, נוכחת פי הוא יתברך שולח ולא בשר ודם". והמסקנה, שהקדוש-ברוך-הוא משפיע לכל יהודי כל יום ויום שפע, אך למה אינו זוכה לקבלו בזמן? פי נתקיים בו דברי הנביא (ירמיה יז, ה): "ארור הגבר אשר יבטח באדם", מחמת שבוטח בבשר ודם.

ואמר מוהרא"ש נ"י: הצדיקים — עזרא הסופר ותלמידיו, ותלמידי תלמידיו, כותבים את התורה, מסבירים את ההלכות איך להתקרב להקדוש-ברוך-הוא, ולהפך — זה לעמת זה היו המתיונים, שעשו מציאות — להיות ככל הגויים בית ישראל, לפתח את שרירי הגוף וכחותיו, ועשית תרגילי כח וכדומה. זו

חכמת יוון, חכמת הגויים, זה בעבור גוי, שצריך להיות עסוק בזה, אבל עם ישראל, עם הנצח, עם הספר, צריכים למלא את בתי כנסיות ובתי מדרשות, לשמע בקול חכמים, לילך ללמד תורה, להכיר את הקדוש-ברוך-הוא, לשפח מכל ההבלים, ולשוב אל צור מחצבתנו. אף אם עינינו אינן מסתכלות אל הקדוש-ברוך-הוא, אלא בתמונות תועבה ובכל מיני זהום, חס ושלום, העינים רואות, הלב חומד, וכלי המעשה גומרים, אם אדם אינו שומר על עיניו, אזי אינו זוכה למתנת יד ה', וזה מה שאומר דוד המלך: "עיני כל אליך ישרו", תקרא בש', הינו לשבר את העינים, ולא להסתכל היכן שלא צריך, ואז תקבל פרנסה בשפע, תחת הסתכלות בשטיות תסתכל אל הקדוש-ברוך-הוא.

בעשרה בטבת גם יצא מלך בבל להחריב את ירושלים, אשר היא נקראת עיר שלם, וירושלים נוטריקון ירא-שלם, כי לשלמות היראה זכו בירושלים, ששם היה בית-המקדש, ומשם יצא האור לעם ישראל ולכל העולם. ולכן אומרים חכמינו הקדושים (ברכות נח.): נצח — זה ירושלים. והנה כל אמות העולם רוצים דיקא את ירושלים, אף שישנן ערים רבות ברחבי העולם, כי רואים ומבינים ששם יש משהו מיחד, כי היא עיר הנצח, וכל זמן שישירא שומרים על שבת, ומוסרים נפשם בעבודה, מבטלים את כחם של האמות, אף פאשר הם, חס ושלום, מחללים שבת, יש כח לאמות העולם לבוא ולתבע, שיהיה להם גם-כן חלק בירושלים. היגנים רוצים, הנוצרים רוצים, הישמעאלים, הערבים וכו' וכו' דורשים חלק בארץ הקדש, אומרים חכמינו הקדושים (שבת קיט.): לא חרבה ירושלים אלא על שחללו בה שבת, וכן על שבזו בה תלמידי חכמים.

מלך בבל בא להחריב את ירושלים, כי הלכו אחר נביאי הבעל, כל הצבועים שמדברים בשם הקדוש-ברוך-הוא מטעים את האדם והעולם. ומה אנו רואים היום? שלשום אדם עבר על כל התורה בלה, השם ישמר ויציל, אשר אין עברה בתורה שלא פגם בה, אתמול חזר בתשובה, אשר באמת הקדוש-ברוך-הוא מקבל את

כלם בתשובה, אף כמה זה מגתך שהיום כבר נותן תקונים, היום הוא כבר מדבר על חכמים קדושים וטהורים, שמאז שנולדו בקדושה ובטהרה הם לומדים תורה, ואינם זזים כהוא זה מד' אמות של הלכה, ואינם מסיתים דעת פרגע ממנו יתברך. והנה הולך אותו בעל-תשובה, ומלביש עצמו באיזה תחבוש וכבר נקרא 'מקבל', ונותן סגלות וכו', ו'עובד' על בני-אדם, ועוד מדבר על גדולי הדור האמתיים, אשר ברוף שחלק מחכמתו להם, ועליהם אומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן מא), שפוסקי הדור יכולים להראות מופתים, כמו שכתוב (דברי-הימים א' טו, יב): "מפתיו ומשפטי פיהו", מי שפוסק הלכות, יכול להראות מופתים; יש חכמים גדולים, לומדי תורה, ראשי ישיבות, ראשי כוללים, שכל ימי חייהם למדו תורה, מרביצי תורה, בונים ישיבות, יש להם מאות תלמידים, ומדוע לילך לחפש אחר כל מיני צבועים, נותני תקונים וכדומה?! ולכן אמרו חכמינו הקדושים: לא חרבה ירושלים, אלא על שבזו בה תלמידי חכמים.

וזה הטעם שאמות העולם תומדים דיקא את ירושלים, כי מה להם לנוצרים, ימח שמם, שממלאים את חוצות ירושלים עם צלגנים וטמאה וערבים עם מסגדים, מה להם ולעיר הקדושה, מה לכל הנוצרים יונים, נוצרים טורקים וכו' וכו' לחפש ברחביה?! ואם אין די בזה, נכנסו יונים מארצות הברית, רפורמים, קונסרבטיבים, שאין להם שום שיכות לעם ישראל, ואינם מאמינים בהקדוש-ברוך-הוא, בתורה מן השמים; אין זאת אלא שנתקיימו דברי חכמינו הקדושים, שלא חרבה ירושלים, אלא על שבזו בה תלמידי חכמים. יש תלמידי חכמים מבהקים, מרביצי תורה, יראי ה' וחושבי שמו, לכו אליהם, והם יבקשו מלפניו יתברך בעבורכם, ותהיה לכם ישועה, חדלו לילך אל כל התמהוניים למיניהם, אשר מאומה אין בידם למכור לכם.

והמשיך מוהרא"ש נ"י בשיחתו הקדושה ואמר: חכמינו הקדושים אומרים (שבת ק"ט): לא חרבה ירושלים, אלא על שבטלו בה תינוקות של בית רבן; הינו מפני שאין מכניסים את הילדים

לתלמודי תורה, עד שמליון וחצי ילדים אינם יודעים מה זה "שמע ישראל הוי"ה אלקינו הוי"ה אחד", על-כן חרבה ירושלים. ילדים אינם יודעים מי זה משה רבנו, מי זה אהרן; יש ללמד עם הילדים תורת ה', להכניסם למוסדות חנוך קדושים. וכן לא חרבה ירושלים, מפני שבזו זה את זה, עון העלבון, עון הבושה, הלפנת פני חברו, זה הביא לחרבן.

ירושלים — עיר השלום, אם רצוננו שירושלים תהיה בידינו, עלינו להתאחד יחד, שיהיה בינינו שלום, שנכבד אחד את השני. הנה המסיון, ימח שמם, מתכננים להביא חמשה מליון צלינים לארץ, ורוצים לפרץ את החומה, אבל אם נהיה חזקים באמונה בהקדוש-ברוך-הוא, אזי כלם יתגירו לפני שיבואו. עלינו להיות אור לגויים, במקום שיבואו להטיף לנו, אלו אשר אלפים שנה אנו סובלים מהם שרפות, הריגות, חניקות, תליות, ועתה הם רוצים להשיבנו אל השרשים! ? אוי לנו שכך עלתה בימינו.

ולכן, אמר מוהרא"ש נ"י, עלינו להתאחד בצומא, ולהתחיל בבית, לראות שיהיה שלום בית, חדלו מהמריבות, כמה זמן אדם חי בזה העולם? שבועים שנה, אשר חולפים כרבע שעה, כמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן סא); האם בשביל רבע שעה כדאי לריב בבית! ? וכן לגבי הילדים, תאהבו את ילדיכם, תתנו להם תשומת לב, תגביהו אותם, תשבחו ותרומומו אותם, הילדים הם בבת עיניכם, תתנו להם חם, תורידו עצמכם אליהם, הם רוצים מלה טובה, ואם אינם מקבלים אותה אצלכם, הולכים לחפש חם במקום אחר, ואוי ואבוי להיכן מגיעים. וכן לגבי קרובים וידידים, ראו להרבות אהבה ואחווה בין נשמות ישראל, אהב"ה גימטריה אחד, על-ידי אהבה — נחזיק באחדותו יתברך, וברגע שנהיה חזקים באמונה, שום אמה ולשון לא יוכלו לנו, אדרבה כל אמות העולם יתגירו, ונצטרך לכל-כף הרבה סופרים שיכתבו תפלין ומזוזות. הבה נתחזק באמונה בהקדוש-ברוך-הוא, אשר זה הקשר לענין עשרה בטבת, כי ברגע שנסתלק עזרא הסופר, הצדיק האמת נלקח לבית עולמו, אזי באים היונים, בא מלך בכל

להחריב את ירושלים. על-כן העקר להיות חזקים באמונת חכמים, להחזיק עצמנו בצדיק הדבוק בהקדוש-ברוך-הוא, שאינו יודע כלום רק את הבורא יתברך שמו, אינו מפרסם כלום רק אותו יתברך ואת התורה הקדושה, שדרכה יוכלו כל העם להתקרב אל קונם, ואז נזכה שיבנה לנו בית-המקדש במהרה, ויבוא גואל צדק.

עין הרע

מוהרא"ש נ"י אמר, כי עין הרע מוכא בדברי חכמינו הקדושים, ויכול להזיק, ורחמנא לצלן; אבל יש סגלות רבות כנגד זה. בודאי מה שיכולים להעלים ולהסתיר מעיני הבריות, זו העצה הטובה ביותר, כי לא כל דבר צריך לפרסם ולגלות לזולתו, יש לה הצלחה — אל תפרסם, כי אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מהעין (מעניית ח:). אבל אם ישנם דברים שבהכרח שיתגלו, יש עצות רבות, כדי להנצל מעין הרע. ראשית, בזה שאדם נותן צדקה ועוזר לזולתו, הוא מבטח ששום עין הרע לא תשלט בו; כי כשאדם זוכה ונותן צדקה, הוא מסתתר בסתר צל כנפיו יתברך, כשאדם מוסר נפש לעזר לזולתו, הוא מתעטף בצלו יתברך, ואף ברִיָּה אינה יכולה לעשות לו מאומה. לזאת צדקה מצילה את האדם מכל מיני עין הרע. ואומרים חכמינו הקדושים (רות רבה, פרשה ה', סימן ד'): בא וראה כמה גדול כחה של צדקה וגומלי חסדים, שאינם חסים לא בצל חמה ולא בצל כנפי שחר, אלא בצל מי שאמר והיה העולם. עצה שניה: תמיד להתפלל אליו יתברך: "רבוננו של עולם, תצילני מעין הרע". וכמו שמבקשים כל יום בתפלת שחרית, צריכים לבקש בכל עת הרבה מאד. עצה שלישית: לבוא אל הצדיק ולקבל את ברכתו, וברכת הצדיק תשמר אותו מעין הרע.

פסח שני

מוהרא"ש נ"י דרש דרשה בי"ד בא"ר, ואמר: מהו פסח שני?
 כתיב (במדבר ט, ו): "וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לִנְפֹשׁ אָדָם, וְלֹא
 יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת אֶת הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא, וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְגו',
 וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלֵינוּ, אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לִנְפֹשׁ אָדָם, לָמָּה נִגְרַע
 לְבַלְתִּי נִקְרִיב אֶת קָרְבַּן ה' בְּמוֹעֲדוֹ בַּתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", אומר
 מוהרנ"ת ז"ל (לקוטי-הלכות, ברכת הפרות, הלכה ה', והלכות גבית חוב
 מהיתומים, הלכה ג'), שזהו למוד עמק עמק מי ימצאנו, אדם טמא
 לנפש, אבל בא ואומר: למה נגרע? הינו למה אני אחר מזולתי,
 כלם יכולים להקריב קרבן פסח, ואני לאו, אזי צוה הקדוש-ברוך-
 הוא לעשות פסח שני, בארבעה-עשר יום לחדש השני; למדים
 מכאן מוסר השכל, אומר מוהרנ"ת ז"ל, כשאדם אינו מתנאש, אפלו
 הוא טמא מת, עשה דברים מגנים, אבל בא להקדוש-ברוך-הוא
 וצועק: למה נגרע, למה אני אחרת, אזי אומר לו הקדוש-ברוך-
 הוא: אינך אחר, ויש לך אפשרות לפתרון ולתקון, והוא — פסח
 שני.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מהי המעלה של פסח שני? אומרים
 חכמינו הקדושים (פסחים צה), פסח ראשון אסור בשום פנים ואפן
 שימצא חמץ, והוא בכרת, פסח שני ישנו חמץ ומצה בצותא,
 שיכול לראות מצד אחד חמץ ומצד שני מצה, וזוהי למדרגה הכי
 עליונה. חכמינו הקדושים אומרים (ספ"ה כה): מי היה אלו הטמאי
 נפש? רבי יוסי הגלילי אומר: אלו נושאי ארונו של יוסף, ר' יצחק אומר:
 אומר זה מישאל ואליצפן שהוציא את נדב ואביהו, ר' יצחק אומר:
 אלו שעסקו במת מצוה, הם היו טמאים לנפש, וזעקו "למה נגרע".

והנה כל אשר אמרו חכמינו הקדושים זה אמת ויציב ונכון
 וכו', כמו שמספרים חכמינו הקדושים, כשדנו בבית-המדרש פר בן
 שנה, פרה בת שנתיים, והיתה מחלקת גדולה, מצאו את אליהו
 הנביא ושאלוהו: איך ההלכה בשמים? ואמר: הקדוש-ברוך-הוא

שֶׁמַח — זֶה אֱמֶת וְזֶה אֱמֶת, אִם זֶה תּוֹרָה, זֶה תּוֹרַת אֱמֶת; נִמְצָא, שֶׁהִנֵּה יֵשׁ לָנוּ פֶסַח שְׁנִי, וְהַטְּמָאִים צוֹעְקִים: לָמָּה אָנוּ רְחוּקִים, אוֹמֵר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: אֵינְכֶם רְחוּקִים, הִנֵּה אָנִי מְקַרְבְּכֶם, וּמְרָאָה לָכֶם שְׁבִתוֹךְ חֶמֶץ וּמִצָּה בְּפֶסַח שְׁנִי, אַתֶּם יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת; הִינוּ כִּי בְּפֶסַח רֵאשׁוֹן, אֲסוּר חֶמֶץ בְּבַל יֵרָאֶה וּבַל יִמְצָא, וְזֶהוּ אֲסוּר כִּרְת, וְצָרִיף לְהִמְצָא רַק מִצָּה — גְּלוּי אֱלֻקוֹת, מִצָּה — מִיכְלָא דְמִהִימְנוּתָא, כְּמוּבָא בְּזֵהר (חֶלֶק ב', קפג:). וְאֵלוּ פֶסַח שְׁנִי, אֶפְלוּ אַתָּה עוֹסֵק בְּעֶסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, שְׂזֵהוּ בְּחִינַת חֶמֶץ, אַתָּה יְכוּל לְצַרְף לְזֶה גַם מִצָּה, גַּם אֱלֻקוֹת, הַרוּחָנִיּוֹת וְגִשְׁמִיּוֹת אֵינֶם נוֹגְדִים, אֲדַרְבֵּה, זֶה מַעֲלַת פֶּסַח שְׁנִי, שֵׁישׁ חֶמֶץ וּמִצָּה בִּיחַד, בְּפֶסַח זֶהוּ רַק רוּחָנִיּוֹת, אֲבָל בְּפֶסַח שְׁנִי יֵשׁ מִצַּד אֶחָד גִּשְׁמִיּוֹת, הָאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהוּא מְלֵא שְׂאוֹר, וְהוּא טְמֵא לְנֶפֶשׁ, אֲבָל מִצַּד שְׁנִי יֵשׁ לוֹ מִצָּה בְּתוֹךְ הַבַּיִת, זֶה הַחֲדוּשׁ. וְזֶה מָה שֶׁגֵּלָה לָנוּ רַבְּנוּ ז"ל, שְׂאִין שׁוּם יְאוּשׁ בְּעוֹלָם כָּלֵל. וְאוֹמֵר מוֹהֲרַנ"ת ז"ל: בְּזֶה שְׂאָדָם שׂוֹאֵל "לָמָּה נִגְרַע", אָנִי גַם-כֵּן רוֹצֵה לְהִיּוֹת צַדִּיק, אָנִי גַם רוֹצֵה לְהִתְעַלּוֹת, מְרָאִים לוֹ שְׂגַם בְּתוֹךְ הַחֶמֶץ שְׁלוֹ יְכוּל לְצַרְף מִצָּה.

אֲבָל יֵשׁ כָּאֵן מַחְלֻקַת שֶׁל יוֹסֵי הַגָּלִילִי, רַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי יִצְחָק; אֶחָד אוֹמֵר, שְׂאֵלוּ נוֹשְׂאֵי אַרְוֹן יוֹסֵף, וְאֶחָד אוֹמֵר, שְׂאֵלוּ מִישָׂאֵל וְאַלִּיצְפָן וְכוּ', וְאֶחָד אוֹמֵר, שְׂאֵלוּ טְמָאִים לְמַת מִצָּה, וּמָה הַקֶּשֶׁר בֵּינֵיהֶם? אֵלָּא, מִמָּה נֶעֱשֶׂה אָדָם טְמֵא? זֶה הַמַּחְלֻקַת בֵּינֵיהֶם; ר' יוֹסֵי הַגָּלִילִי אוֹמֵר — נוֹשְׂאֵי אַרְוֹן יוֹסֵף, מָה הִיָּה אֲצֵל יוֹסֵף הַצַּדִּיק? הִיָּתָה קִנְיַת הָאֲחִים כְּלָפְיוֹ, וּבְעֵבֹר זֶה יֵרְדוּ יִשְׂרָאֵל לְגִלוֹת מִצְרַיִם, כִּי מַחְמַת הַקִּנְיָה בְּאוֹת כָּל הַצְּרוֹת, אִם יֵשׁ קִנְיָה וְשִׁנְאָה בֵּין הַבְּרִיּוֹת, אוֹמֵר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: תָּנוּ דַעְתְּכֶם שְׂלֵא תִשְׁנְאוּ זֶה אֶת זֶה, שְׂלֵא יֵאמְרוּ מִלְּאֲכֵי הַשֶּׁרֶת, תּוֹרָה שְׁנַתְתִּי לָהֶם הֵיכֵן הִיא, וּמְרִיבָה יֵשׁ בֵּינֵיהֶם (מִדְּרַשׁ אַגְדָּה), וְלִמְדִים אֶת כָּל זֹאת מִיוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁקִּנְיָנוּ בּוֹ אֶחָיו וּמְכָרוּהוּ, וְאֵילוּ צְרוֹת נִגְרַמוּ כְּתוֹצָאָה מִכֶּף, וּמִזֶּה נֶעֱשׂוּ טְמָאִים. וְעַל-כֵּן הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּטְהַר עֲצַמְנוּ מִהַקִּנְיָה וְהַשִּׁנְאָה זֶה לְזֶה.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, שְׂהִיו אֵלוּ מִישָׂאֵל וְאַלִּיצְפָן, שֶׁהוֹצִיאוּ אֶת

נדב ואביהו. מה היה פגם נדב ואביהו? שרצו להקריב אש זרה. מהי אש זרה? חד אמר, שלא נשאו נשים, חד אמר, ששתויי יין היו, חד אמר, שהסתכלו בדברים שלמעלה מהשגתם, ולכן נשרפו. אבל גם כאן אין מחלוקת, כי מדוע צריכים להנשא? מי שמתבונן יראה, שלאחר הנשואין יש הרבה צרות, האשה קובלת ומתלוננת, ורוצה לקנות זה וזה, ומכל שכן עד כמה קשה הוא גדול הילדים, שמכופפים את גב ההורים, ובפרט אחר שמחתנים אותם, אזי מתחילים לחוש מה זה ילדים, שקובלים ובוכים: אבא, אנו צריכים דבר זה וזה וכו', אך עם כל זאת התכלית היא להתחתן, מדוע? כדי להביא ילדים לזה העולם, לגלות להם גם-כן אמונה, שידעו שהקדוש-ברוך-הוא ברא את העולם, וכמו שכתוב (תהלים קמה, ד) "דור לדור ישבח מעשיוך", ואף שזה מונע את האדם מעבודת השם ותברך, האשה מפריעה, צוחת ורוגזת, כי זו דרבה של אשה, אף-על-פי-כן זו השלמות, שאדם יתחתן ותהיינה לו מניעות, ולמרות הפל מוצא את הקדוש-ברוך-הוא עם האשה, ואדרבה בלי האשה אינו יכול להיות יהודי, כל מי שאין לו אשה אינו יהודי, אומרת הגמרא ביבמות (סו:), והזהר אומר (חלק ג' רצו:), שאדם הוא פלג גוף ללא אשה, כי זהו רצונו יתברך שמתוך המניעות של האשה ושל הילדים יחזיק מעמד, זה איש שמימי, שיכול לחיות עם שני נגודים בצותא. והפגם שלהם היה, שלא אחזו בזה, אלא רצו לישב בשלונה לבד, ולהיות דבוקים בהקדוש-ברוך-הוא, אך זו אש זרה ועל-כן נשרפו, אין זו דרך העולם, אין הקדוש-ברוך-הוא רוצה את זאת, רצונו יתברך שיהיה אדם בעולם הנה, ויצטרך להשיג פרנסה וכו', ישא אשה ויוליד ילדים, ויחד עם זאת יחזיק את מחו בהקדוש-ברוך-הוא, הם היו הטמאים לנפש — מישאל ואליצפן, שהוציאו אותם מהמקדש.

רבי יצחק אומר: טמאי מת, שעסקו במת מצוה, והלכו לעשות חסד ולקברו, להם נועד פסח שני, שנתן להם הקדוש-ברוך-הוא תקון על טמאתם.

ואמר מוהרא"ש נ"י: יום פסח שני הוא לנו שמחה גדולה,

שנדע שאפלו חמץ ומצה משמשים בצותא, מחד גיסא — רוחניות, ומאידך גיסא — גשמיות, זו השלמות; כי בדרך כלל אומרים על צדיק גדול, שהוא איש שמימי (הימל מענטש), הוא צנום כמקל, צם, ואינו מסתפל חוץ לארבע אמותיו, יושב בחדר סגור, אין לו עסק עם אף אחד, לכאורה זה הכי טוב? אף אין זה נקרא איש שמימי, כי אומרים חכמינו הקדושים (בראשית רבה, פרשה ד', סימן ז'), מה זה שמים? אש ומים, שני הפכים, האש מכבה את המים, מים מכבים את האש, פאשר שמים מים על האש, המים מתאידיים עד שנעלמים, וכן המים מכבים את האש, להחזיק ביחד אש ומים — נעשה מזה שמים. וזאת מראה לנו הקדוש-ברוך-הוא, אם יש ליהודי הפח הזה — לאחז רוחניות וגשמיות גם יחד, ואין סתירה אצלו, אלא יודע שיש לו אשה וילדים, ואף שמצערים ומציקים לו, ומטרידים אותו, אף-על-פי-כן בא לבית-הכנסת שלש פעמים ביום, וחוטף בכל יום דבורים אליו יתברך בתפלה ובהתבודדות ובלמוד התורה הקדושה: פסוקים בחמש, משנות במשניות, מימרות בגמרא, הלכות בשלחן ערוך וכו', זהו אדם שאצלו נתקיימו שני הפכים בנושא אחד, זהו איש שמים, וכל זאת מלמד אותנו פסח שני.

פגם אמונת חכמים

מוהרא"ש נ"י אמר, שלח לנו הקדוש-ברוך-הוא צדיק קדוש ונורא, הלא הוא רבנו ז"ל, שאמר קדם הסתלקותו מזה העולם: אני מבטיח, שמי שיזכה לבוא אל הציון הקדוש שלי ויתן פרוטה לצדקה, ויאמר עשרה מזמורי תהלים, שהם ה"תקון הפללי", אני מבטיחו עם שני עדים כשרים, שאוציאו מהשאל תחתית ומתחתיו. ה"ש לנו משג מהי הבטחה זו?! הנה יש פאן צדיק שהבטיח על-ידי שני עדים כשרים, ועלינו להאמין בזה באמונת חכמים, אם

אין אמונת חכמים — אין כלום. אנו מוצאים אצל משה רבנו כשירד למצרים, וגלה לישראל שהוא שליח מהקדוש-ברוך-הוא, ורוצה לגאל אותם, וחזקם ועודדם ושמחם, ולא רצו לשמע בקולו מרב מרירות שעברה עליהם. וזהו שכתוב (שמות ו, ט): "ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבודה קשה", וזה היה פגמם, שהצרכו לסבל בעטיו סבל יותר ויותר; כי אם יש לאדם אמונת חכמים, ואינו סר מדבריהם שהוא זה, זוהי ערבה לכל הישועות, כי בלי החכמים הקדושים אין לנו שום משג בתורה.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, כל הרוצה לשוב בתשובה, הדבר הראשון — להתחזק באמונת חכמים, כי בלעדי החכמים איננו יודעים מה זו תורה, מהי הלכה. אנו רואים בכל דור ודור מני קבלת התורה, שאז גלה לנו משה רבנו את הקדוש-ברוך-הוא בגלוי נפלא כזה, שעוללים ויונקים שמטו דדיהם מפיהם, ואמרו: זה קלי ואנוהו, ותינוקות של בית רבן ראו את גלוי השכינה (עין ברכות נ.). זה דור דעה, אף-על-פי-כן קמו על משה, הצדיק האמת, כל מיני צבועים וזיפנים ורצו להכשילו ולגדותו, כדגמת המרגלים, דתן ואבירם, כי זו עצת הסמ"ך-מ"ם וגנדא דליה, לקום כנגד החכמים האמתיים, ובזה הם מנצחים את ישראל. על-כן אם אנו רוצים לשוב בתשובה שלמה אליו ותברך, מצוה עלינו לשמע בקול החכמים, ולא לפגם באמונתם, אף שזהו הדבר הקשה ביותר, כי נגד כל קדשה — יש טמאה, נגד משה רבנו — קם קרח ועדתו, נגד כל חכמי ישראל בכל הדורות קמו כל מיני שקרנים וצבועים. ואם-כן אל מי נתקרב? היכן נלך, איזה נמצא הצדיק האמת?!

אבל, אמר מוהרא"ש נ"י, עזרנו הקדוש-ברוך-הוא, שבכל דור ודור היו צדיקים קדושים, שהשאירו אחריהם ברכה — ספרים קדושים, המגלים את הבורא ותברך שמו בגלוי כזה, שאפלו הכי גרוע, הכי מרחק והכי מיאש, גם-כן יכול להחדיר בעצמו תקנה לשוב בתשובה. אם אנו רואים בדור הזה חכמים קדושים שהקימו ישיבות, מרביצי תורה ברבים, ובפרט תלמידי חכמים, שהשאירו ספרים קדושים, אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קצב),

שעל-ידי הספר יכולים להפיר את כל האדם; הינו פשלוּמדים בספרי הצדיק, תוהים על קנָקנו, ונוכחים בגדלָתו וברב מעלתו, רואים מי הוא הצדיק, ומפירים את מהותו, ואז נתחזקת האמונת חכמים, עד שאין ספקות בו כלל וכלל. לא-כן אם קמים כל מיני צבועים בדמות רבנים, הם הגורמים את כל הצרות והבעיות. אם אנו מוצאים באיזו עיר או עירה, שהמקוה אינו פשר, שההכשר על המאכלים אינו בשורה, שאין ערוב וכדומה, צריכים לחשש — אולי רב המקום הוא שליח הסמ"ך-מ"ם.

וספר מוהרא"ש נ"י על הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, שהלך ביצר, והגיע לעץ מסים ונעצר שם, והחל לדפק ראשו באילן וכה, והתלמידים עמדו בפחד נורא, בראותם את רבם מתנפח ובוכה ללא הפוגה, עד שאמר: אני רואה שיהיה זמן, שהסמ"ך-מ"ם יקים רבנים שלו, ומזה אני מפחד. וזה פגם אמונת חכמים, שמחליפים צדיקים קדושים המגלים את הקדוש-ברוך-הוא, ומחזקים את עם ישראל, בכל מיני צבועים, שכל מגמתם להוציא מהמון-עם כסף. ולכן עלינו לבקש אותו יתברך, אם אנו רוצים לשוב בתשובה אמתית, שנזכה לבוא לצדיקים כאלו, שיכולים להוליכנו ולהדריכנו בדרך הנכונה, להנהיגנו בדרך המלך.

וכן מובא בפרשת שמות, שמשה רבנו יוצא ורואה שאיש מכה את רעהו, אזי שואלו: רשע, למה תכה רעה? ! אימתי יודעים שזהו חכם אמת? שבנפשו הדבר לחזק ולעודד ולשמח את נשמות ישראל, איננו רוצה כלום, רק כל כסופו וחפצו, שנשמות ישראל יחזיקו עצמם ביחד באחדות אחת.

ולצערנו הרב, סים מוהרא"ש נ"י, אנו רואים את ההסתות שיש נגד נשמות ישראל ונגד הצדיק האמת, אשר זה יסוד ושרש כל הצרות והבעיות היום. עלינו לדעת, שכלנו בספינה אחת, שבעים אמות רוצים לבלענו, ואין אצלם הפרש בין חרדים לחילונים, ספרדים לאשכנזים, רוצים הם להטביע את כלל ישראל בים. ואם כן איך יש זמן לשנאה? לקנאה? להסתה? ! עלינו לראות לכלות

את כל המדות הרעות הללו, להכחידן מתוכינו ולשרשן כליל, ולחיות באחדות ובאחווה, ולהתחזק באמונת חכמים. ויכנגד פגם הברית, יש לילך ולזרע אהבה, ולאחד את נשמות ישראל, מי שיש לו כח בזה — תבוא עליו ברכה. יעזרנו הקדוש-ברוך-הוא, שנגצל ימים אלו בשמירת הדבור, לא לדבר רע על שום ברֵיה, אלא לחזק ולעודד את נשמות ישראל, ולמצא בכל אחד את הטוב, ונזכה לשמע בקול חכמים ולציתם.

פחד

מוהרא"ש נ"י חזק את אנשי שלומנו בעת מלחמת המפרץ, ואמר: זאת עלינו לידע בידיעה ברורה, אשר אנו חיים רק עם הבורא כל עולמים, על-כן נחזיר בעצמנו את האמונה המזככת, ולא נירא ולא נפתד משום ברֵיה. ומה יקרה? ומה יהיה? הקדוש-ברוך-הוא יודע, ואין אכפת לנו, אנו מוכנים כל רגע למסור נפשנו אליו יתברך, ולקבל על עצמנו על מלכותו יתברך, וכמו שאנו אומרים בכל יום פעמים: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", הקדוש-ברוך-הוא יעשה כרצונו. כשמחזירים ללב ידיעה זו, אזי אין חוששים משום בשר ודם, ואין צריכים לשום מסכה. הנה עומדים כלם בתור להחליף מסכות, לרפש ערכות מגן וכו', הראיתם אילו פנים יש כשחובשים את המסכה? הלא נראים כחיה ממש. תחת אשר יקים אצל האדם (ישעיה יד, יד): "אדמה לעליון", הינו שיהיה דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, הנה נפל עליו פחד, ולבש לבוש בהמה, חבש מסכה, ונראה כחיה, עשה מהמסכה אליל, והלא כתיב (ויקרא יט, ד): "ואלהי מסכה לא תעשו לכם"; המסכה ממילא לא תועיל. אך מה יועיל כן? אמונה, להתחזק באמונה פשוטה, לידע שהקדוש-ברוך-הוא מהיה ומחיה את כל העולם כלו, הנה אנו פאן ועוד מעט שבים אליו יתברך, ואין מה לירא

ולפחד, אין להיות במחין דקטנות, אם עם ישראל יחדירו בעצמם היטב את האמונה הקדושה, ויהיו מסייעים זה לזה, ולא חופרים בור לזולתם, לא עושים מפלגות — פלגות, פלגות כדור ההפלגה, אלא מאגדים יחד באגדה אחת, אזי יזכו לישועה.

לכן, סיים מוהרא"ש נ"י, מנח חוב על כל אחד מאנשי שלומונו לצאת בין נשמות ישראל, ולהפיץ את החוכרות, את הקלטות, למלא את כל ארץ ישראל עם אמונה, שישמעו העם דבר ה', וכמו שכתוב (ישעיה כו, כ): "לך עמי בוא בחדריך, וסגר דלתך בעדך חבי כמעט רגע, עד יעבר זעם"; העצה עתה רק לברח אל אליו יתברך, לדבר אליו, ואז נהיה המאשרים ביותר בחיים. הקדוש-ברוך-הוא יעזרנו שנוכח להיות דבוקים בו, ואף אמה מאמות העולם לא תוכל לעשות רע לשום בר ישראל, והוא יתברך ישפיע פרנסה בשפע ובנקל, בריאות וכל טוב, ישועות ונחמות לכל עם ישראל.

צדיק

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר רבנו ז"ל בראש השנה האחרון בימי חזיו בעלמא קדין, דבר הרבה מגדלת הצדיק, וממעלת האדם הזוכה להתקרב אל הצדיק. דבוריו נדפסו בלקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ח', ששם אומר רבנו ז"ל, שהצדיק יכול לזכך את פח המדמה של האדם, עד שיזכה להגיע לרוח-הקדש; כי כל אחד יודע בעצמו נגעי מכאוביו ופשעיו מה עשה, כשאדם חוטא ופושע נגד הקדוש-ברוך-הוא, על-ידי-זה כל מחו נעשה מלא דמיונות ומחשבות זרות והרהורים רעים, עד שחי במדמה. וכח המדמה הורס אותו האדם לגמרי, עד שנדמה לו כאלו זה סוף העולם, כאלו ממנו לא יצא שום דבר; כי המדמה מביא אותו לפחדים יתרים, שמפחד מכל דבר, עד שיש כאלו שנעשים חולים מכח המדמה.

וכל המחלקת והמריבות שיש בין עם ישראל, זה רק מפני המדמה, שכל אחד חושב כאלו חברו יקח משהו ממנו, כאלו אשתו אינה כשורה, או להפך הבעל אינו כהלכה, או הזולת אינו כדבצי ועוד כהנה וכהנה, וכך בונה לעצמו דמיונות, ומדמיון אחד נכנס לדמיון שני, ומדמיון שני לשלישי וכן הלאה עד אין-סוף דמיונות, עד שיש כאלו, שכל חייהם הוא דמיון אחד גדול.

אבל, אמר מוהרא"ש נ"י, כשאדם זוכה ומקרב לצדיק, הצדיק מזכך את המדמה, ומכניס בו אמונה ברוחה ומזככת בבורא יתברך שמו, כי גם האמונה זה מקדשת פני המדמה. כי בהקדוש-ברוך הוא אין שום השגה כלל, כי רוחניות אלקות אין יכולים להשיג, כל זמן שאדם נמצא בגשמיות הגוף. לזה ברא הבורא יתברך שמו את ספירת המלכות, שנקראת אמונה, הינו בלי שום שכל, אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו נמצא, ובלעדיו אין שום נמצא; וככל שאדם מכניס עצמו יותר באמונה, פן זוכה לזכך את עצמו מכל הדמיונות והמחשבות הזרות והתאוות הרעות, וזוכה לדבק עצמו בו יתברך.

אבל לזכות להגיע אל אמונה ברוחה ומזככת, צריכים לבוא אל הצדיק, כי הצדיק שאף פעם לא חטא, ואינו יודע מה זה חטא, ועושה תשובה על תשובה, עד שאפלו כשמשיג רוחניות חיות אלקות, אף-על-פי-כן הוא עושה תשובה, שמא אתמול גשם את האלקות, וחשב אתמול שמשיג אלקות, ועתה מתחיל לראות שמה שחשב אתמול שיודע ומשיג, עדין הוא רחוק מזה, ועושה על כך תשובה. וכן בכל יום ויום הצדיק עושה תשובה, עד שזוכה להגיע למדרגה כזו, שנכלל לגמרי באין סוף, אשר לנו אין שום משג בכל זה.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, כל הצדיקים — עברו עליהם מחלקת ומריבות, שבזו, בישו וחרפו אותם, כי נכללו כל-כף בו יתברך, עד שאין שום השגה בהם, כשם שאין שום השגה בהקדוש-ברוך-הוא, וכי יכול אדם לומר אני מבין מה זה הקדוש-

ברוך-הוא? בנדאי לא, זהו דבר רוחני. וכי יכול אדם להסביר מהו אור? זהו דבר מפשט, ואינו יכול להסבירו, כי זה בלתי מובן ובלתי מסבר. כן הקדוש-ברוך-הוא אין סוף והכל לכל אלקות, ואין יכולים לומר מה זה. וכן הצדיק שאינו רוצה שום דבר, אין לו שום תשוקה בזה העולם, רוצה רק את הקדוש-ברוך-הוא, הוא נכלל באין סוף ברוך הוא, רוצה להדבק בו יתברך, וכמו שבאלקות אין שום השגה, ורואים בני-אדם שמבזים כפיכול את הקדוש-ברוך-הוא, ויכולים לעבר עברות, ושוכחים מי עומד פה? הלא הקדוש-ברוך-הוא נמצא פה ומסתכל על האדם. נמצא, בזה שחוטאים — מבזים אותו יתברך. כן אין לבני-אדם השגה מה זה צדיק, ומזלזלים בו, וככל שאדם רחוק יותר מהקדוש-ברוך-הוא, יותר מזלזל בצדיק. אבל, כשאדם זוכה, [נוצריכים על זה זכיה גדולה מאד], ומאמין בצדיק, ויש לו שיכות לצדיק, ונשאר מקשר לצדיק, הצדיק מאיר בו גם-כן אלקות, הצדיק מוציא מהדמיונות, מכל המחשבות והתאוות והפסופים הרעים, ומחדיר בו גם-כן אלקות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זו שלמות מדרגת הצדיק — שיכול להוציא את כל אדם מהבוץ והלכלוך שלו, ולהחדיר בו שיוכל לשוב אליו יתברך. ואומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קיא): ר'בי ראשי תבות: ר'אש ב'ני י'שראל. וכן ר'בי ראשי תבות: ר'שעים ב'חשך י'דמו. הינו כי יש שני מיני סוגי צדיקים; יש צדיק גדול מאד, אך אין מענין אותו שאר בני-אדם, ויש צדיק גדול מאד, שמענין אותו כל יהודי; שניהם צדיקים, שניהם משיגים רוחניות חיות אלקות, אבל יש צדיק שהוא פנח, שנכנס לתבה, וחושב: אני את נפשי הצלתי, יש לי מקום מקלט היכן להחבא, אני, אשתי וילדי, סגרתי את הדלת בעדי, ועתה ימחה כל העולם כלו, לא אכפת לי. נח נקרא צדיק, "נח איש צדיק, תמים היה בדרתיו", אבל דאג רק בעבור עצמו. מה שאין כן יש צדיק שהוא כאברהם אבינו, שדאג בעבור כל העולם כלו. נח לא היה אכפת לו שכל העולם ימחק וימחה, ואברהם אבינו היה צדיק בעצמו, אבל היה אכפת לו מכל אחד, ולא זו בלבד, אלא הקדוש-ברוך-הוא אומר לו, שיש

אנשי סדום ועמורה, אנשים רשעים ארורים, שעושים רק רע כל היום, וברצונו לכלותם, ואברהם אבינו אינו מותר, ומתפלל: רבוננו של עולם, אולי יש חמשים צדיקים, ובכבודם תציל את העיר. ואומר הקדוש ברוך הוא: אין. שואל אברהם: אולי יש ארבעים וחמשה צדיקים, ארבעים, שלשים וכו', וכן הלאה וכן הלאה, אברהם אבינו אינו עוזב אותו יתברך, על אף שאנשי סדום ועמורה היו אנשים רעים וחטאים לה' מאד, נסה למצא צדיק ביניהם, שיזכו להנצל בזכותו.

כי זה ההפך בין שני מיני הצדיקים, כמו שאומר רבנו ז"ל: משה רבנו דאג — כי תשא את ראש בני ישראל, ראשי תבות רביי, שלא רק שהיה צדיק גדול בעצמו, אלא עז חפצו ורצונו שכל יהודי גם כן יתקרב להקדוש ברוך הוא, וידע מכחותיו, כמו שכתוב בזהר, שמשה רבנו הלך כל ימיו בכסופים: "מי יתן שכל עם ישראל יגיעו אל המדרגה שיש לי", וכשבא אליו יהושע תלמידו, ואמר: "אלהך ומידך מתנבאים במחנה, אדני משה כלאם", ענה ואמר משה: "המקנא אתה לי?!!" כי משה רבנו רצה שכלם יגיעו לדרגתו, וזה רביי, שהוא ראשי תבות: כי תשא את ראש בני ישראל, שחפץ בכל מאודו, שעם ישראל יזכו לגלוי אלקות במדרגה הכי עליונה. ויש צדיק שהוא גם כן רביי, ואומר: רשעים בחשך ידמו — ראשי תבות רביי, הינו שאין אכפת לו מפל עם ישראל, שכל הרשעים ישארו בחשך שלהם, וימחו במבול וכדומה.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, צריך כל אחד להתפלל להקדוש ברוך הוא, שיזכה להיות מקרב לצדיק כזה, שיחדיר בו אמונה מזככת בו יתברך. ורבנו ז"ל אמר למוהרנ"ת ז"ל, בשעה שהראהו את כל התורה שאמר בראש השנה, כתובה על הכתב, ענה ואמר רבנו ז"ל: ראה לכתב הרבה בענין התקרבות לצדיק, ותאריך בזה מאד, כי העקר בזה העולם להיות מקרב אל צדיק. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (אבות א, טו): עשה לך רב, והסתלק מן הספק; אם תעשה לך רב, ותדע שזהו רבך, על ידי זה תתרחק מן הספק.

'ספק' גימטריה 'עמלק'. עמלק מקרר את האדם, שובר אותו ומגרושו כאלו איננו שנה לכולם. וכמו שאמר פעם רבנו ז"ל למוהרנ"ת ז"ל: כשתחדש חדושי תורה, ותגיע לאמונה ולצדיק, תרחיב את העט, הינו תדבר הרבה מאד, להחדיר בבני-אדם שצריך להתקרב לצדיק אמתי, היכול להוציאם מהבוץ, שיכול לחזקם ולאמץם ולהחדיר בם את האמונה בהקדוש-ברוך-הוא. ולכן צריכים להתקרב לצדיק אמתי, ואשרי האדם שאינו מטעה עצמו, ומתקרב אל הצדיק האמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר לזכות להתקרב לצדיק אין זה קל כלל וכלל; כי על כל צדיק וצדיק עומד כנגדו רשע מרשע, רמאי, צבוע ונוכל. וכמו שמובא בשם רבנו מנחם עזריה מפאנו, שכנגד משה רבנו עמד בלעם הרשע מצד אחד, וקרח מצד שני, ומה ההפרש בין בלעם לקרח? בלעם היה גוי, וקרח היה מראשי שבטי ישראל, שהיו עמו מאתים וחמשים רבנים נשיאי העדה, ושניהם עמדו כנגד משה רבנו; הינו כי כל צדיק שדבוק בהקדוש-ברוך-הוא, אפלו הגויים ואמות העולם עומדים כנגדו, וכל ראשי העדה עומדים כנגדו, ואף-על-פי-כן הוא אינו מתפעל מהם, אלא מגלה ומפרסם את הקדוש-ברוך-הוא לכל העולם כלו; אף-על-פי שעומד בלעם הרשע ומדבר עליו ומקללו, אשר אין זה קל כלל ועקר להתזיק מעמד, ועל אחת כמה וכמה שעומד קרח עם מאתים וחמשים חתימות, בודאי זה יכול לשבר, ואף-על-פי-כן עומד הצדיק איתן וחזק, וזועק: "מי לה אלי", ואינו מתפעל משום ברירה, ומגלה את הקדוש-ברוך-הוא לכל עם ישראל, והוא מחולל בפשעינו — זוהי גדלתו.

וסיים מוהרא"ש נ"י ואמר: לכן צריך לבקש הרבה אותו יתברך, שיזכה להתקרב לצדיק כזה שיכול להגביהו, להתחזירו בתשובה, שגם הוא יתחיל להתפלל כהלכה, להתמיד בתורה הקדושה, ולקיים מצוותיו יתברך; אשרי הזוכה לזה, ואז טוב לו לגיח נצחים.

צדקה

מוהרא"ש נ"י אָמר: הַצְדָקָה הַגְדוּלָה בְּיוֹתֵר שֶׁל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם עַצְמוֹ. וּכְמוֹ שֶׁמְסַפְּרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פְּרָשָׁה לֵד, סִימָן ג') עַל הַלֵּל, שֶׁלִּפְנֵי שֶׁהֵלֵךְ לֶאֱכֹל, אָמַר: אֲנִי הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם גּוֹפִי, הֵלֵךְ לְרַחֵץ אֶת גּוּפוֹ — אָמַר: אֲנִי הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם גּוֹפִי וְכוּ'; כִּי עַל הָאָדָם לְדַאֵג לַעֲצָמוֹ. וְכַתּוּב בְּתַקוּנֵי זֹהָר (דף ל.ג.): מַה הִיא צְדָקָה? צ' — אֲמִנִים, כָּל יוֹם לַעֲנוּת תִּשְׁעִים פְּעַם אָמֵן, ד' — אַרְבַּע קִדְשׁוֹת, ק' — בְּרִכּוֹת, ה' — חֲמִשָּׁה חֲמִשֵּׁי תוֹרָה, זו הַצְדָקָה שֶׁאָדָם יְכוּל לַעֲשׂוֹת עִם עַצְמוֹ; כָּל יוֹם יֵלֵךְ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, וַיַּעֲנֶה "אָמֵן יְהִי שְׁמִיָּה רַבָּא", אֲשֶׁר כָּל הָאוֹמֵר אָמֵן בְּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹמֵר אָמֵן בְּעוֹלָם הַבָּא (יִלְקוּט תַּהֲלִים תַּתּוּ), כָּל הָאוֹמֵר "אָמֵן יְהִי שְׁמִיָּה רַבָּא בְּכָל כַּחוֹ, אֶפְלוּ נִגְזֹר עָלָיו גְּזֵר דִּין שֶׁל שְׁבַעִים שָׁנָה, קוֹרְעִים לוֹ אוֹתוֹ (זֹהָר חֵלֶק ג', רַעֲיָא מְהִימְנָא כ.); הִירוּשָׁלַיִם (בְּרִכּוֹת דף סח.) קוֹרָא לְמַאָה בְּרִכּוֹת — מַאָה מְצוּוֹת, זו הַצְדָקָה שֶׁאֲנוּ עוֹשִׂים עִם גּוֹפְנוֹ. וְכֵן לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם מַעֲט חֲמֵשׁ, כְּדֵי שֶׁבְּסוּף שְׁבוּעַת יְסִים אֶת הַפְּרָשָׁה, וּבְסוּף הַשָּׁנָה יְסִים אֶת חֲמִשָּׁת חֲמִשֵּׁי תוֹרָה, זו צְדָקָה לַעֲצָמוֹ.

כְּמוֹ-כֵן, אָמַר מוהֲרָא"ש נ"י, יֵשׁ צְדָקָה לְזוּלָתוֹ, חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אוֹמְרִים (כְּתוּבֵי ג.) עַל הַפְּסוּק (תַּהֲלִים קו, ג): עוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת — זֶה הֵזֵן וּמְפָרְנֵס אֶת אִשְׁתּוֹ. הֵינּוּ שִׂידָאג הָאָדָם, שֶׁלֹּאֲשָׁה וּלְיִלְדִים יְהִיָּה מַה לֶּאֱכֹל, וְלֹא יַחֲסְרוּ לָהֶם הַדְּבָרִים הַבְּסִיּוּמִים בְּתוֹךְ הַבֵּית: לַחֵם, מוֹצְרֵי חֶלֶב, פְּרוֹת וִירְקוֹת וְכַדוּמָה, וְלַהֲקַפִּיד עַל זֶה עַד מְאֹד. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (שָׁם) עַל הַפְּסוּק: "עוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת" — זֶה הַכּוֹתֵב סְפָרִים וּמִשְׁאֵילָן לְאַחֲרִים, אוֹמֵר מוהֲרַנְ"ת ו"ל, שֶׁזוֹ הַצְדָקָה הִכִּי גְדוּלָה — לְתַת לַהֲדַפְּסַת סְפָרֵי רַבְּנוּ ו"ל, וּמַדּוּעַ? כִּי לְתַת צְדָקָה לַעֲנִי, הוּא קָנָה בְּזֶה אֶכֶל, וְלִמְחַר שׁוֹב יְהִיָּה רַעֲב, וַיִּזְדַּקֵּק לְבְרִיּוֹת, וְלִכֵּן אֵין זו צְדָקָה בְּכָל עֵת וּזְמָן, אֶךְ אִם נָתַתָּ לוֹ סֶפֶר, אוֹ קוֹנְטְרַס, הוּא מַחְזִיקוֹ בְּכִיסוֹ וּמְחַיֶּה אֶת עַצְמוֹ

בְּכָל עֵת עִם הַסֵּפֶר, וְלֹא יַעֲזֹבֵנוּ אֶף פֶּעַם, זֶה הֵצִיל אֶת נַפְשׁוֹ אַחַת וּלְתַמִּידָהּ, וְלָכֵן עוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת — זֶה הַכּוֹתֵב סִפְרִים וּמִשְׁאֵלָן לְאַחֵרִים.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, יִשְׁנֶה צְדָקָה נוֹסֶפֶת, וְהִיא — לְבֵית-הַכֶּנֶסֶת וּלְבֵית-הַמִּדְרָשׁ, אֲשֶׁר יֵשׁ שָׁם הֶרְבֵּה הוֹצָאוֹת: חֲשֵׁמַל, מִים, נִקְיוֹן, כָּל אֶחָד יִתֵּן מַשְׁהוֹ, וּבְכַף יִקְיִים מִצְוֹת צְדָקָה. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (תַּנְחוּמָא נִצְבִים א'): קָנָה אֶחָד יְכוּלִים לְשֹׁבֵר, הֶרְבֵּה קָנִים לָאוּ. מִשְׁקַל גְּדוּל אֵין אָדָם יְכוּל לְשֵׂאתָ, אֲבָל כַּמָּה גְרָמִים יְכוּל לְתַת, פְּרוּטָה לְפְרוּטָה מִצְטָרְפַת לְחֻשְׁבוֹן גְּדוּל, הוֹלְכִים לְמִקְנֵה לְתַת כַּמָּה פְּרוּטוֹת, כְּתוּב בַּזֹּהַר (חֶלֶק ב' קַחַת): כָּל מִצְוָה שְׁמִשְׁלָמִים עָלֶיהָ כֶּסֶף יֵשׁ בָּזָה חֲשִׁיבוֹת, וּבְכֵן רְאוּ לְזֶרֶק לְתוֹךְ הַקֶּפֶה כַּמָּה פְּרוּטוֹת בְּכָל פֶּעַם, וּבָזָה אַתֶּם עוֹזְרִים לְעֲצַמְכֶם, וְכֵן לְהַשְׁתַּתֵּף בְּהוֹצָאוֹת אַחֲזַקַת בֵּית-הַכֶּנֶסֶת וּבֵית-הַמִּדְרָשׁ, אֲשֶׁר זֶה צְדָקָה גְּדוּלָה לְאֵין עֶרֶךְ.

וְסִיִּים מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: אֲשֶׁרֵי הַזּוֹכֵה לְקָיִים מִצְוֹת צְדָקָה בְּשָׁלְמוֹת — הֵן עִם עֲצָמוֹ וְהֵן עִם זוּלָתוֹ, אֲשֶׁר בָּזָה מְבַטֵּל מִמֶּנּוּ כָּל גְּזֵרוֹת קִשׁוֹת וְאֲכֻרִיּוֹת, וְיִזְכֶּה לִישׁוּעוֹת וְנִחְמוֹת.

צְרוֹת

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: הִנֵּה כְּתִיב (אֵיכָה ג, לח): "מִפִּי עֲלִיּוֹן לֹא תִצָּא הָרְעוֹת", אֵין מִשְׁגַּ כְּזֶה שְׂיִצֵּא רַע מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְאֶף שְׂרוּאִים בְּגִי-אָדָם הַסּוֹבְלִים צְרוֹת וְיִסוּרִים, וּכְכֹל שְׂאָדָם צְדִיק יוֹתֵר, סוֹבֵל סָבֵל קָשָׁה וּמֵר יוֹתֵר, זֹאת צְרִיכִים לִידַע, שֶׁהַכֹּל רָמֵז מִהַשְׁמַיִם, הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְנַסֶּה אֶת הָאָדָם בְּכָל מִינֵי גִסְיוֹנוֹת. חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אוֹמְרִים (עֵין יִלְקוּט בְּרֵאשִׁית צה): כְּכֹל שְׂאָדָם יוֹתֵר חֲזָק, מְנַסִּים אוֹתוֹ בְּנִסְיוֹן יוֹתֵר חֲזָק. וּמִבִּיא הַמִּדְרָשׁ מְשָׁל, לְאָדָם הָעוֹשֶׂה כְּלֵי חָרֶס, כְּכֹל שְׂיִודַע שֶׁהַכֵּלִי חָרֶס חֲזָקִים — מִכָּה בָהֶם יוֹתֵר. כֵּן

הדבר ככל שהאדם חזק יותר, מקבל יותר מפות. הינו פי הקדוש-ברוך-הוא אוהב את ישראל, ורוצה שיחזרו בתשובה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: מהו ענין החזרה בתשובה (אשר ברוך הוא וברוך שמו זכינו לגל גדול של שבים בתשובה), מהו גדר תשובה? אומר הרמב"ם (הלכות תשובה, פרק ב', הלכה יא), שאדם צריך להתחרט על מעשיו הרעים שעשה עד עתה, וכך יאמר: "גלוי וידוע לפניו, שעשיתי עד עתה הבלים, רבוננו של עולם, חטאתי, עויתי, פשעתי, כזאת וכזאת עשיתי" (ויפרט מעשיו הרעים) וכו' וכו', וכל המרבה להתודות הרי זה משבח. הינו שאדם צריך לדבר אליו יתברך בשפת האם שלו, ולשפך את כל לבבו לפניו, ואז הקדוש-ברוך-הוא מוחל לו. אומר הזהר (חלק ב' מא.), כשאדם חוטא הוא בורא משחית, והמשחית מקטרג עליו, אבל אם כבר התודה להקדוש-ברוך-הוא, והוציא מפיו את אשר עשה, לפני שהמקטרג בא אליו יתברך, והקדים אותו, פאשר בא המקטרג — הקדוש-ברוך-הוא מגרשו בבזיונות, ואומר לו: "לך לך, האדם ספר לי כבר הכל". ומוכא במדרש (במדבר רבה, פרשה כ', סימן טו): בלעם הרשע היה רשע מרשע, אבל ידע שתשובה מועלת לאדם, כיון שאדם מתודה, אין לשום מלאך רשות לעשות לו כל רע.

ואמר מוהרא"ש נ"י: הצדיקים הקדושים הדבוקים בהקדוש-ברוך-הוא, בכל יום ובכל רגע מוכנים למסור נפשם אליו יתברך, ויושבים בהתבודדות שעות על גבי שעות, ולומדים תורה בהתמדה עצומה, ומיחדים יחודים קדושים בכל עת ורגע, הם הם נקראים בעלי תשובה אמתיים, כי תמיד שבים בתשובה אליו יתברך, ובוכים ומבכים שמים וארץ — פן ואולי הם מטעים את עצמם. אבל סתם שאדם יאמר על עצמו שהוא בעל תשובה, אין זאת אומרת שבאמת כך הוא, כי בעל תשובה אמתי הינו לחשב תמיד — פן ואולי אני עושה רצונו יתברך.

והקדוש-ברוך-הוא אב הרחמן, רוצה שהבריות ישובו לפניו, ובתוך העולם הגשמי הזה נזכה להכירו ונעשה רצונו. אם יש לאדם

שכל, אחר המכה הקטנה שהקדוש-ברוך-הוא נותן לו, הוא שב בתשובה, אף אם אין לו שכל — אינו שב לקונו, והוא יתברך שב ונותן לו מכה ועוד מכה עד שחזור אליו. כי זוהי תכלית היסורים — להשיב את האדם מדרכו הרעה. לזאת אומרים חכמינו הקדושים (ברכות ג.ג.): כל המשתף שם שמים בצערו, כופלים לו פרנסתו; וכשעוברות על אדם צרות, אסור לו לברח ממנו יתברך, אסור לו לחשב כאלו הקדוש-ברוך-הוא רוצה לנקם בו ושונא אותו, אלא השם יתברך רוצה שתחזר אליו, ותצעק: "אבא, אבא, אבא, איני יכול יותר, עזר לי". לזאת עוברים על הצדיקים כל-כף הרבה יסורים, כי הקדוש-ברוך-הוא אוהב אותם, ורוצה לשמע את קולם, והם באים אליו יתברך ומדברים עמו, ומשיחים לפניו כל לבכם ומצוקותיהם.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: אשרי אדם הבורח תמיד עד המכה, ומשמיע קולו לפניו יתברך, ואינו קורא תגר כלפי שמיא, אלא מקדים תמיד תפלה לפני הצרה, ואז מתיק ממנו הקדוש-ברוך-הוא את כל הצרות.

קרוב הגאולה

מוהרא"ש נ"י אמר: כִּאֲשֶׁר אֵין הָאָדָם מְכַנֵּס אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּלִבּוֹ, אֵין שְׂרׁוּי בְּחֶשֶׁף גְּדוּל, וּמְרַחֵק אֶת הַגְּאֻלָּה; וְלִהְפֹּךְ — כְּשֶׁהָאָדָם דְּבוּק בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, נִמְצָא בְּאוֹר גְּדוּל, וְזוֹכֵה לְקִרְבֵּי אֶת הַגְּאֻלָּה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת י, כג): "וְלִכְלֵ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֹר-בְּמוֹשְׁבֹתָם"; אֹמֵר ה' אֹר הַתַּיִם הַקְּדוּשׁ: הֵינּוּ בְּמוֹשֵׁב יִשְׂרָאֵל, שֵׁיכְלוּ לַעֲמֹד שְׁנֵי אַנְשִׁים זֶה לְצַד זֶה — יְהוּדִי וּמְצָרִי, לְמְצָרֵי הַיָּה חֶשֶׁף, וְלִיהוּדֵי אֹר גְּדוּל; אֹמֵר רַבְּנֵי יו"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן קצא), אֲשֶׁר דָּבַר זֶה יְכוּל לְקִרְוֹת אֶצֶל שְׁנֵי יְהוּדִים, אֶחָד מְרַגֵּשׁ טַעַם

גן-עדן, תענוג העולם הבא בעולם הזה ממש, ואחר מסכן גדול — מרגיש רק גיהנום.

והבהיר מוהר"א ש נ"י ואמר: יושבים שני אנשים באוטובוס, מתבוננים על הנוף, האחד חושב: אילו פלאי הבורא, איזו בריאה נפלאה ברא הקדוש-ברוך-הוא, ומשבח ומהלל לפניו יתברך, אדם זה יש לו גן-עדן, רואה רק יפי ונעם, טוב ואשר. וחברו רואה שחורות, מתבונן על העולם וחושב: כמה רע לי, איזה עולם שחור ואכזר וכו' וכו'; הכיצד יתכן? אלא הכל בא כפי ההכנה שיש לאדם, אם הוא מרגיל עצמו לדבר אליו יתברך, ולבקש ממנו כל צרכיו, ויודע שהכל מאתו יתברך, אזי חי חיים טובים, ערבים ומתקים, אף אם הוא חושב שהכל טבע, מקרה ומזל, אזי יש לו טענות על כלם, והוא מלא טרוניות ומענות, פי תחת לתקן מעשיו, ולשפר את עצמו, הוא מאשים את זולתו. וכך אומרים חכמינו הקדושים (יומא פו:): גדולה תשובה, שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כלו; אם יהודי אחד מפרסם לכלם את הבורא יתברך שמו, מוחלים לכל עם ישראל בזכותו, וזוכה לקרב את הגאולה.

וספר מוהר"א ש נ"י על הרב הקדוש מצאנז, בעל ה'דברי חיים' זי"ע, שאמר: כשהייתי אברך צעיר, קבלתי על עצמי לתקן את כל העולם כלו. הגעתי לגיל העמידה, ראיתי שאין זה הולך, וחשבתי לתקן את בני עירי. הגעתי לגיל זקנה, ראיתי שאין זה הולך, אמרתי: אלה לתקן את עצמי; הינו אם כל אחד ואחד יקבל על עצמו לתקן את עצמו כבר עתה, ולא לחכות ולהתמהמה, ולא לבוא בטענות על אחרים, ולסבך שעליהם לתקן את עצמם, אז ילך הכל בסדר, כי העקר להתחיל בעצמו; פי זה שחי בטענות על זולתו, הוא מסכן גדול, ומרחיק את הגאולה, באשר חושב שאחרים חייבים, והקולר תלוי בצוארם, ואלו הוא מתנהג כשורה. אף אם יחשב כל אחד ואחד בעצמו לפשפש במעשיו, ויעשה לעצמו חשבון הנפש, מה הוא יכול לעשות על מנת לקרב את הגאולה, ויקבל על עצמו: "עלי לתקן את מדותי, עלי לשפר את השלום-בית אצלי, עלי להשתדל

יותר במצוותיו יתברך" וכו' וכו', תמיד יבדק את עצמו ויחשוב, אולי על-ידי מעשיו הרעים ומחשבותיו הפגומות, גורם לכל הצרות בעולם ולאריכות הגלות, על-כן יתקן את עצמו תכף-ומיד, וישאל לעצמו: "מה עשיתי, כדי להחזיר את הקדוש-ברוך-הוא בעולם?!" אזי יזכה להעלות את כל העולם כלו, ועל-ידי שידאג לעצמו — להיות בעל תשובה אמתי, יזכה לדאג לכל העולם כלו; ויבא יבוא ישועה לכלל ישראל, ויקרב את הגאולה העתידה.

קדשת שבעת הנרות

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר נשמת האדם מלבשת בעשרה לבושים הנקראים בספרי קבלה עשר ספירות: כתר, חכמה, בינה, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות; עשרה לבושים אלו קשה מאד להשיגם ולראותם, ויצריכים להפשיט לבוש אחר לבוש וכו', עד שרואים את עצם הדבר. כן הדבר אצל כל יהודי, שהוא חלק אלוק ממעל, נשמתו באה מעולם האצילות, שמשם נטלה הקדוש-ברוך-הוא אל זה העולם העשיה הגשמי והחמרי, והכניסה בגוף מגשם, גוף עכור ומלכלך, גוף של טיט וחול, וצוה אותה להשאר בו, עד שיקראנה בחזרה. אם אדם זוכה, מזכך את הלבושים שלו, את החמר הגס והעב שלו, שזהו הגוף העכור, עד שנעשה הגוף כסא לנשמה. אשר זהו מה שכתוב (איוב יט, כו): "ומבשרי אחזה אלוק", גם מבשר הגוף שלי אני יכול לראות את הקדוש-ברוך-הוא, אשר זו מדרגת הצדיקים, שכל-כך דבוקים בו יתברך, שאינם רואים, אינם שומעים, אינם מרגישים, אינם מדברים רק ממנו יתברך, ממילא מח מחשבתם וכל נשמתם דבוקה בהקדוש-ברוך-הוא, וזוכים לטיל בעולמות עליונים, כמו שאנו מטילים פה בגן נפלא. אבל, בעוונותינו הרבים, נשמת האדם נתלבשה בגוף עכור ומלכלך, בעשרה לבושים שחורים, מחשבות

רעות והרהורים רעים, ואדם נופל למקום שנופל, ונתלכלך בחטאים ועוונות ופשעים, ועתה עליו לעמל הרבה להוריד את הלבושים השחורים והגסים מנשמתו. וכיצד זוכים לזה?

הרי כל יהודי ויהודי רוצה ומשתוקק לשוב בתשובה, יש לו נצוץ אלוקי, אין יהודי שלא יהיו לו בכל יום הרהורי תשובה, אפלו הרחוק ביותר, נכנסת בו במשך היום איזו תשוקה להקדוש-ברוך-הוא, אבל תכף-ומיד כבה הנצוץ והתשוקה, כי לא כל אחד זוכה לרוץ אחר הנצוץ הזה, ותכף-ומיד כשנתלהב, תכף-ומיד נחשך. ובפרט שאנו מערכים בין גוים, בין ערבי-רב, בין כל אמות העולם, שהם זמה וקלפה גדולה מאד, המעלימים ומכסים את הקדוש-ברוך-הוא, ונתקים אצלנו (תהלים קו, לה): "וייתערבו בגוים וילמדו מעשיהם", ובעוונותינו הרבים, עדין החשך מכסה את העולם, והקלפות והתאוות בוערות מאד, באים גוים וגויות מרחבי העולם בלבושי פריצות ושחץ, המכניסים הרהורים רעים בכני-אדם, ונכשלים בעוונות חמורים, עד ששוכחים תכף מהקדוש-ברוך-הוא ומהתכלית בזה העולם, ועל מה ולמה באנו לכאן. ומה העצה לזאת?

ואמר מוהרא"ש ג"י, שרבנו ו"ל נותן לנו עצה לקדש את שבעת הנרות (עין לקושי מוהר"ן, חלק א', סימן כא). והנה הנרות הראשונים הם העינים, אם אדם יקדש את עיניו, ויעמל הרבה על שמירתן, אשר הן המפתח להכנס אל הקדשה. ורמז לדבר (בראשית לז, כא): "איה הקדשה הוא בעינים". אם רוצה אדם להתקדש, העקר הוא קדשת העינים, אין צריך להסתפל בכל מקום, ומכל שכן במקומות המטנפים ותמונות תועבה, או רחמנא לצלן, בדברים המביאים את האדם להרהורים רעים. כשיהודי זוכה לקדש את עיניו, זוכה כבר להכל. כי כף אומרים חכמינו הקדושים על יוסף הצדיק (ברכות כ): עין שלא רצתה לזון ולהנות מדבר שאינו שלה, תזכה ותאכל כמלא עיניה. ליוסף הצדיק היו נסיונות קשים ומרים בחור צעיר בגיל שבע-עשרה, חטפוהו ומכרוהו למצרים, שהיו הפגומים והמזהמים ביותר בנאוף, רחמנא לישזבן; העמידוהו על

במה גבוהה בין עבדים ושפחות, והמתינו שאיזה גוי מזהם יבוא ויקנהו. וכידוע עבדים ושפחות מתנהגים בפריצות נוראה, והנה עומד בחור בגיל שבע-עשרה בלבד, עם פאות מסלסלים, אשר פיו היה רגיל למלמל תורה שלמד עם אביו. וכאן מקבל מפה מעבד זה, וכאן מתבזה על-ידי עבד אחר, שמושך בפאותיו וכו', מה היינו עושים תחתיו? נשברים לגמרי, נכשלים, השם ישמר. אבל יוסף הצדיק הדביק עצמו אז בהקדוש-ברוך-הוא, ודבר אליו יתברך: "רבנו של עולם, אין לי אף אחד רק אתה, אני נמצא בעת צרה, תראה להיכן השליכוני, ואני צריך להמתין שאיזה מצרי מזהם יקנני לעבד". כמו שכתוב (תהלים קה, יז): "לעבד נמכר יוסף". והנה בא פוטיפר וקנהו לעבד, ומביאו לביתו, ומתחילים לעבר עליו נסיונות קשים בשמירת העינים. מה הייתה גדלתו? שזכה לקדשת העינים, ולא הסתפל על אשת פוטיפר, אף שנסתה לפתותו לעברה, "ותתפשהו בבגדו, ויגס ויצא החוצה" (בראשית לב, יט). אילו נסיונות קשים ישנם לבחור צעיר לעבר ברחוב בלי להסתפל על נשים, אף יוסף הצדיק הראנו דרך, שאפשר ואפשר, ובזכותו עם ישראל החזיק מעמד בגלות מצרים.

ואמר מוהרא"ש נ"י: איתא בדברי חכמינו הקדושים (בבא בתרא נז:): "ועצם עיניו מראות ברע" (ישעיה לג, טו) — זה שאינו מסתפל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה; שמירת העינים הוא העקר והיסוד. ובפרט היום, שרחמנא לצלן, באים כל אמות העולם, ומטמאים את ארצנו הקדושה, והולכים בפריצות כחיות השדה, חיות טרף, ומכשילים בהסתכליות רעות, ועל-ידי-זה באים לידי עוונות חמורים של פגם הברית, ונעקרים ממנו יתברך. כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רנד): עיני האדם רואות תמיד דברים גדולים ועליונים, אף זה עובר במהירות כזו, שאינו יכול לפרש ולקלט מה רואה. רק הצדיקים שפל-כף דבוקים בהקדוש-ברוך-הוא, ואין להם שום הסתכלות בזה העולם, הם זוכים לזה, כמוכא בדברי רבנו ז"ל בספורי-מעשיות (מעשה יג), מהעור הקבצן, שלא הייתה לו שום הסתכלות בזה העולם, וראה רק אלקות, זו מדרגת הצדיקים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, הלא כל אדם רוצה לראות את הקדוש-
 ברוך-הוא, לחזות בזיו השכינה, ומדוע אינו זוכה לזה? כי עדין
 הוא פגום בעיניו, רחמנא לצלן. אשר זה מה שאומרים פעמים ביום
 (במדבר טו, לט): "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם
 זונים אחריהם", הקדוש-ברוך-הוא מזהירנו לשמר על העינים, וזו
 ערבה לשמירת הלב. וכמאמרם ו"ל (במדבר רבה, פרשה י', סימן ב'):
 מה ראה הקדוש-ברוך-הוא לשאל מישראל הלב והעינים? לפי
 שהעברה תלויה בהם, העינים רואות את הזונה, והלב מהרהר
 אחריה. נמצא, הדבר הראשון שאדם צריך לתקן, כדי שיזכה
 לקדשת המוח, לגלוי אלקות — שתי העינים, שאלו שני גרות,
 שעליו לשמר על קדשתן. וכאשר אדם מקדש את שתי עיניו, מבטח
 הוא שיוכל לתקן את שאר האיברים, כי העקר תלוי בעינים. ולהפך
 — אם הולך אדם אחר עיניו, נופל בבור שחת. וזהו שאמרו (סוטה
 ט:): שמשון הלך אחר עיניו, לפיכך נקרו פלשתים עיניו. שמשון
 היה גבור והושיע את עם ישראל, אבל נכשל בזה שהלך אחר עיניו,
 וזה אשר הביאו למפלה, רחמנא לצלן. לזאת, הדבר הראשון שעל
 כל אדם לעשות — לשמר על העינים. ותכף-ומיד כשעושה כן,
 מבטח לו שלא יבוא לידי שום חטא ועון. ואף שקשה הדבר עד
 מאד, אדם נוסע ברכב, וההכרח לו להסתכל סביבו ולנהג בזהירות,
 והנה רואה כל מיני קלפות וזמהות הממלאים את הארץ, אף הכל
 נסיון כדי לראות אם ישמר עצמו מלטמא את העינים, ואם אדם
 שב בתשובה ומקדש ומטהר את שני גרות אלו — שתי עיניו, אזי
 זוכה לראות את השכינה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: שני הנרות הנוספים הם שתי האזנים,
 שעל האדם לשמרן עד מאד. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים
 (פתיחות ה:): אל ישמיע אדם לאזניו דברים בטלים, מפני שהן נכוות
 תחלה לאיברים; האזנים סקרניות הן, מענינות לשמע מה הזולת
 מדבר, אשר דבר זה בא מחמת שגעון. וכמוכא בזהר (חלק ב' עה:):
 מאן דאזנוי רב רבין טפשא בלביה ושגעונא ברוחיה [מי שיש לו
 אזנים גדולות, סימן שיש לו שגעון בלב]; הינו יש טבע רע בקרב

הבריות, שצריכות לשמע מה כל אחד מדבר, אשר לכאורה, מה אכפת לו לאדם מה מדברים אחרים? אף תמיד הוא צריך להיות הכתוב השלישי — לתחב את אפו ביניהם. ונכנס בדמיונות שוא, שבודאי מדברים ממנו, ולכן רוצה לשמע מה פלוני מדבר ומה אלמוני מפטפט, אשר זהו חלי ממש וסימן לשטות ואולת. כי אל לו לאדם להתערב בדבורי זולתו, מה שצריך לשמע — יבואו וישמיעו לפניו ממילא. מכל שכן, שלא ישמע אדם לשון-הרע, רכילות וליצנות, ודברים בטלים, אשר אז עווננו גדול מנשא. ואומרים חכמינו הקדושים (כתבות ה:): מה טעם משפות [האצבעות] כיתדות? שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון, יניח אצבעותיו באזניו, תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה האזן כלה קשה והאליה רכה? שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון, יכוף אליה לתוכה; כי כל הצרות באות על האדם, מחמת שסקרן הוא לשמע כל דבר שמדברים, ותמיד מדמין בדעתו שממנו מדברים, והדמיון חזק כל-כף, עד שנכנס בכעס ובעצבים. וכל המחלוקות והמריבות בין משפחות, הכל רק מחמת שנדמה לגיס זה שגיס אחר דבר ממנו, ולאח זה שאח אחר דבר מאחורי גבו וכדומה; על-כן צריך אדם לקדש ולטהר את אזניו, שלא ירצה לשמע שיחות הבריות, ואף אם מדברים ממנו, לא יהיה אכפת ליה, ולא יכניס בלבו את אשר הזולת מדבר עליו, ואז תהיה לשונאיו מפלה גדולה.

ואמר מוהרא"ש ג": מה צריך האדם לשמע? דברי חכמים. עליו להתחזק באמונת חכמים התלויה באזן; כי האזן שומעת את קול החכמים, כמו שכתוב (משלי כב, יז): "שמע דברי חכמים". לכן ברא הקדוש-ברוך-הוא אזנים, כדי שתמיד נשמע את קול דברי הצדיקים, את דרשות גדולי העם, נשמע דברי תורה, אשר כל רגע ודקה שזוכים לשמע דברי תורה, מקימים מצות עשה, וכוזה נמשך הלב אליו יתברך. אף הסטרא אחרא והקלפות והערב-רב לכדו את האזנים היטב, ועשרים וארבע שעות פלי התקשרת אינם חדלים לגבח שטיות והבל, ודברים בטלים, לשון הרע, רכילות וליצנות, גבול פה מהגרוע ביותר, וכפירות ואפיקורסות שמדברים נגד

הקדוש-ברוך-הוא ונגד התורה, וכך עובר יום אחר יום, שִׁמְטֻטְפִים לְבַנְיָאֲדָם הֵבֵל וְרִיק, וְשׁוֹטְפִים אֶת מַחֵם, וְכֹל שְׁעָה וְשְׁעָה שׁוֹמְעִים אֶת חֲדָשׁוֹת הַיּוֹם, וּמְסִיתִים וּמְדִיחִים נֶגֶד הַקְּדוּשָׁה, עַד שֶׁהוֹפְכִים שְׁנֵי גְרוֹת קְדוּשִׁים אֵלּוּ — הָאֲזָנִים, לְטִמְאָה גְדוֹלָה, חֵס וְשָׁלוֹם. וְהַחֲכָם יִתֵּן אֵל לְבוֹ, לְשִׁמּוֹר עַל קִדְשֵׁי אֲזָנוֹ מִכָּל מִשְׁמַר, וּלְהַרְחִיק מִשְׁמִיעַת דְּבוּרִים אֲסוּרִים, וּלְהַרְבּוֹת בְּשִׁמְיעַת דְּבָרֵי תוֹרָה, דְּבָרֵי חֲכָמִים, דְּבָרֵי חֲזוֹק וְעִדּוּד, דְּבוּרִים הַמְּקַרְבִּים אֶל הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

כְּמוֹ-כֵן, אָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, צָרִיךְ הָאָדָם לְקַדֵּשׁ אֶת אָפוֹ, שְׂאֵלוֹ הֵם שְׁנֵי הַגְּרוֹת הַנוֹסְפִים: שְׁנֵי גַחְרֵי הָאֵף. הַמְּדָה הַמְּגַנָּה בְּיוֹתֵר הִיא מִדַּת הַכַּעַס, אֲשֶׁר מְקוֹרָהּ בְּאֵף — חֲרוֹן אֵף. עַד כְּדֵי כֶּף, שְׂאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (שְׁפַת קַה:): הַמְּקַרֵּעַ בְּגִדָיו בְּחִמְתּוֹ, וְהַמְּשַׁבֵּר כְּלָיו בְּחִמְתּוֹ, וְהַמְּפָזֵר מְעוֹתָיו בְּחִמְתּוֹ, יִהְיֶה בְּעֵינָיִךְ כְּעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה; כְּשֶׁנוֹפֵל אָדָם לְכַעַס וְעֲצָבִים, וּמֵרַב כַּעַס קוֹרֵעַ אֶת בְּגָדָיו, אוֹ מְשַׁלֵּף כְּלָיִם וְשׁוֹבְרֵם, נוֹטֵל כֶּסֶף וּמְשַׁלִּיכוֹ, הָרִי זֶה כְּעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה. וְזֶהוּ שְׂאוּמְרִים עוֹד (נְדָרִים כּכ:): כָּל הַכּוֹעֵס, אֶפְלוֹ שְׁכִינָה אֵינָה חֲשׂוֹבָה כְּנִגְדּוֹ. כִּי אִם הִיא אָדָם מְאֲמִין, שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְנַהֵג אֶת הָעוֹלָם, וְכֹל אֲשֶׁר קוֹרָה בְּזֶה הָעוֹלָם, יָד ה' מְכֻוֹנָת, אֵף פֵּעַם לֹא הִיא מִתְרַגֵּז, וְהִיִּתָּה לוֹ סְבֻלָּנוֹת גְּדוֹלָה. כִּי כָּל הַצְּרוֹת שְׂאֵנוּ סוֹבְלִים, הֵן מִחֲמַת עֲצָבִים, וְאֵין אֶחָד שֶׁיְהִיָּה נָקִי מִזֶּה; מִמְּתִינִים בְּתוֹר לְתַחְבּוּרָה צְבוּרִית, וְהָאוֹטוֹבוֹס בּוֹשֵׁשׁ לְהִגִּיעַ — מִתְרַגְּזִים. מִמְּתִינִים בְּתוֹר לְרוֹפֵא, אוֹ לְבִנְיָן וְכְדוּמָה, נִכְנָסִים בְּכַעַס וּבְרַגְזוֹ עַל הַהִמְתַּנָּה, אוֹ הַרְכָּב עוֹמֵד בְּפִקֵּק תְּנוּעָה, יוֹצְאִים מִן הַכְּלָיִם עַל הָעֶכּוֹב וְאֵרִיכַת הַזְּמַן, אוֹ הַבַּעַל כּוֹעֵס כְּשֶׁאֵין עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ, וְכֵן הָאִשָּׁה כּוֹעֵסֶת כְּשֶׁמְמַרִים אֶת פִּיהָ, וְשִׁנְיָהֶם כּוֹעֵסִים עַל הַיְלָדִים, אֲשֶׁר אֵין לָהּ גְרוּעַ מִזֶּה. וְכִמוֹ שְׂאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (פְּסָחִים סו:): כָּל הַכּוֹעֵס, אִם חֲכָם — חֲחִמְתּוֹ מִסְתַּלְקֵת מִמֶּנּוּ. אֶפְלוֹ יִהְיֶה הַחֲכָם הַגְּדוֹל בְּיוֹתֵר, בְּרַגְעַ שְׂבָא לְכָלל כַּעַס, בָּא לְכָלל טְעוֹת. וְכֵן אָמְרוּ (מִדְּרַשׁ אֲגָדָה): הַזְּקָנָה קוֹפְצַת עַל הָאָדָם מִחֲמַת כַּעַס. כִּי הַכַּעַס הוֹרֵס אֶת בְּרִיאֹתוֹ, וְכִשְׁמֵרְבָה לְכַעַס, נַעֲשֶׂה זְקָן בְּדַמֵּי יָמָיו, וְבָא לִידֵי חָלִי. וְרַגְזוֹן לֹא

עֲלֶתָהּ בְּיָדוֹ אֵלָא רַגְזוֹנוֹתָא (קדושין מא.), שְׁלִבְסוֹף אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשִּׁיג מְאוּמָה עַל-יְדֵי הַכַּעַס, וְעַקֵּר שְׁלֵמוֹתוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם — כְּשִׁקוּנָה לְעַצְמוֹ מִדַּת הַסְּבָלָנוֹת וְאֲרִיכוֹת אַפִּים, אֲשֶׁר אֵי אֶפְשָׁר לְעִבֵּר אֶת זֶה הָעוֹלָם אֵלָא עַל יְדֵהוּ, וְרַק עַל-יְדֵי שְׁשׂוּמְרִים אֶת הָאֵף מִחֶרוֹן — מְנַצְחִים וּמְצָלִיחִים, וְכֹאֲשֶׁר עוֹקְרִים אֶת הַכַּעַס לְגַמְרֵי, אֲזִי זוֹכִים לְחַיֹּת חַיִּים אֲרוּכִים, נְעִימִים וְשִׂמְחִים, חַיִּים שְׂקֻטִים, כִּי אֵין עוֹד מִדָּה טוֹבָה יוֹתֵר מְאֲרִיכוֹת אַפִּים, שְׂמֵאֲרִיךְ אֵף עַל כָּל אֲשֶׁר נֶאֱרָע עִמוֹ, וְאֵינוֹ מִתְעַצְבֵּן כְּשֶׁנִּשְׁבֵּר אֵיזָה כְּלִי, אוֹ קוֹרָה אֵיזָה מְקַרָּה.

וּבְכַרְט בְּבֵית — הַהוֹרִים וְהַיְלָדִים זוֹכִים לְהַצְלָחָה אֲמֵתִית רַק עַל-יְדֵי סְבָלָנוֹת, שְׂאִינָם יוֹצְאִים מִכְּלִיָּהֶם כְּשֶׁהַיְלָדִים מְשִׁתּוֹלְלִים וּמְשִׁתּוֹכְבִּים, אֵלָא יוֹדְעִים שֶׁזֶה עַקֵּר בְּרִיאוֹתָם, לְהִיּוֹת פְּעִילִים וְדִינְמִיִּים, וְאֶסוּר לְהַכּוֹת אוֹ לְהַגְבִּיֵה יָדַיִם עֲלֵיהֶם, כִּי הֲלֹא הֵם הַמִּתְנַהֵג הַכִּי יָפֵה שֶׁנִּתְּנָה הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאֵין הַיְלָדִים אֲשֶׁמִּים אִם הָאֵב עֲצָבְנִי עֵקֵב קִשְׁיֵי פְּרִנְסָה, וְאִוִי לוֹ אִם יוֹצִיא חֲמַתוֹ עֲלֵיהֶם, וְכֵן אֵף שֶׁהָאֵם סוֹבֶלֶת סְבָל גְּדוֹל מִחֲמַת צַעַר הָעֵבּוֹר וְהַלְדָּה וְקִשְׁי הַגְּדוֹל, אוֹי לָהּ אִם תִּהְיֶה כְּעֶסְנִית וְתוֹצִיא עֲצָבִיָּה עַל הַיְלָדִים, כִּי עַל הַהוֹרִים לְנַהֵג בְּאֲרֶךְ רוּחַ, בְּנִחַת וּבְשִׁלּוֹה עִם יְלָדֵיהֶם. וְכִשְׁזוֹכִים לְאֲרִיכוֹת אַפִּים, וּמְאֲרִיכִים אֵף עַל כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר — בֵּין בְּגִשְׁמֵי וּבֵין בְּרוּחָנִי, זוֹכִים לְהַצְלָחָה נְצָחִית.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י: הַנֵּר הַשְּׂבִיעִי הוּא הַפֶּה — קִדְשֵׁת הַדְּבֹר. עַל הָאָדָם לְשֹׁמֵר עַל דְּבוּרוֹ, שְׁלֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלָה עַל רוּחוֹ. כִּי מוֹתֵר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה — בְּדְבוּר, אֲשֶׁר הוּא הַמִּתְנַהֵג הַיְקָרָה שֶׁנִּתְּנָה הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְאָדָם. וְעֲלָיו לְדַבֵּר דְּבוּרֵי אֲמוּנָה, תוֹרָה וּתְפִלָּה, דְּבוּרֵי חֲזוֹק וְעֵדוּד. אֲבָל כְּשֶׁאֵין אָדָם בֵּר דַּעַת, הוּא מְשִׁתַּמֵּשׁ בְּפִיו לְדַבֵּר לְשׁוֹן-הֶרֶע וּרְכִילוֹת, וּמְחַרְחֵר רִיב, אוֹ מְנַבֵּל פִּיו, חֵס וְשָׁלוֹם, וְחֹמֶר נְבוּל פֶּה, הוּא גְּדוֹל מְאֹד. וְכִמוֹ שְׂאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (עֵין יְרוּשָׁלַיִם תְּרוּמוֹת, דָּף ו:): עַל הַפְּסוּק (דְּבָרִים כג, טו): "וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֵרוֹת דְּבָר", אֵל תִּקְרֵי עֵרוֹת דְּבָר אֵלָא עֵרוֹת דְּבוּר, שְׂמַנְבֵּל אָדָם אֶת פִּיו. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ ו"ל בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת (אוֹת נְבוּל פֶּה, סִימָן א'): כְּשֶׁאָדָם מְנַבֵּל פִּיו, סִימָן שְׁלֵבוֹ חוֹשֵׁב מִחֲשָׁבוֹת אָוֶן. וְכֵן אוֹמֵר שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ

(משלי ב, ו): "מפיו דעת ותבונה", כיצד יכולים להבין ולידע מה בלבבו של אדם? כששומעים מה בפיו. כְּאִשׁוּר יְדוּעַ מֵאִמֵּר הַחֶכֶם: הַלְשׁוֹן קוֹלְמוֹס הַלֵּב, מֵה שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב — מְדַבֵּר בְּפִיו. לְזֹאת צָרִיכִים לְשַׁמֵּר מְאֹד עַל הַדְּבוּר, וְלֹא לְדַבֵּר דְּבָרֵי הַבֵּל, וּמְכַל שֶׁכֵּן לְשׁוֹן-הָרַע וְלִיצְנוּת, וְלֹא לְהַקְנִיט אֶת שׁוֹם בְּרִיָּה, אֲפִלוּ שֶׁהוּא מְקַלְלָךְ, אֵל תְּשִׁיב לוֹ בַּחֲזָרָה, אֲלֵא תִבְרָכוּ, וּכְשֶׁאָדָם מְרַגֵּיל עֲצָמוֹ לְדַבֵּר עִם כָּל אֶחָד בְּנַחַת, וּמְקַדִּים בְּשִׁלוֹם כָּל אָדָם, וּמְחֻזַּק וּמְאֻמָּץ יְהוּדִים, פִּיּו נֶעֱשֶׂה כְּלֵי לְשִׁכְנָה. וְכֵן אוֹמְרִים חֻכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (ירושלמי): אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי, אִם הֵייתִי בְּעַת בְּרִיאַת הָעוֹלָם, הֵייתִי אוֹמֵר לוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁיִבְרָא לְאָדָם שְׁתֵּי פִיּוֹת: פֶּה אֶחָד שְׁיִדְבֵּר רַק דְּבוּרֵי תוֹרָה וְתַפְלָה וְאַמוּנָה, וּפֶה אֶחָד שְׁיִדְבֵּר מְדַבְּרִים גְּשָׁמִיִּים. וְסִיָּם: מָה עֲכָשׁוּ, שְׁיֵשׁ לְאָדָם פֶּה אֶחָד, וְאֵינוֹ פּוֹסֵק לְדַבֵּר שְׁטוּת וְהַבְּלִים, מָה יִהְיֶה אִם שְׁתֵּי פִיּוֹת הָיוּ לוֹ?! לְזֹאת יֵשׁ לְקַדֵּשׁ אֶת הַפֶּה.

וְסִיָּם מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: אֵלּוּ הֵם שְׁבַעַת הַנְּרוֹת: הַפֶּה, שְׁנֵי נְחִירֵי הָאֵף, שְׁתֵּי הָאָזְנוֹים, שְׁתֵּי הָעֵינַיִם, אִם אָדָם מְקַדֵּשׁם בְּיֹתֵר, בְּעֵינָיו מְסַתְּפֵל רַק עַל רוּחְנִיּוֹת אֱלֻקוֹת, בְּאָזְנוֹיו שׁוֹמֵעַ מְכַל דְּבָר רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵף פֶּעַם אֵינוֹ בִּכְעַס, וְיֵשׁ לוֹ סְבָלְנוּת, יֵשׁ לוֹ בְּפִיו רַק דְּבוּרֵי אֱמוּנָה, וּמְחֻזַּק וּמְעוֹדֵד יְהוּדִים, אֵינוֹ מִתְּפַעֵל מְקַלְלֵת זולָתוֹ, אֲשֶׁר קָלְלֵת חֲנָם בְּמִילָא לֹא תִבּוּא, וְאֵינוֹ מִתְרַגֵּז וְכוּ', אִם אָדָם עוֹשֶׂה כֵּן, אֲזִי זוֹכֶה לְמַח גָּנִי, הַמַּח הוּא הַשְּׁמָן שְׁמַאִיר, הֵינּוּ נִשְׁמָתוֹ מְאִירָה בְּאוֹר נֶהָ. נִמְצָא, שְׁלֵכַל אֶחָד וְאֶחָד יִשְׁנֶה מְנוּרָה לְהַדְלִיק בְּכָל יוֹם. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן (בַּמִּדְבָּר ח, ב): "בְּהַעֲלוֹתְךָ אֶת הַנְּרוֹת, אֵל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוּרָה יֵאִירוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת"; הֵינּוּ שְׁפָל יְהוּדֵי נֶעֱשֶׂה כֹהֵן גָּדוֹל בְּכָל יוֹם, וְצָרִיךְ לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת הָעֵינַיִם, הָאָזְנוֹים, הַחֻטָּם וְהַפֶּה, אֲשֶׁר זֶה מִצְוַת הַדְּלָקַת נְרוֹת שְׁיֵשׁ לוֹ. מִמָּה הֵייתָ עֲשׂוּיָה הַמְּנוּרָה? מְקֻשָּׁה אַחַת. וּמְחַלְקַת הֵייתָ לְאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה חֻלְקִים: כְּפָתוּרִים, פְּרָחִים, צִיצִיִּים וְכוּ'. אוֹמֵר עַל זֶה מוֹהֲרָנ"ת ז"ל, שְׁבַשְׁמוֹת הַשְּׁבָטִים הַקְדוּשִׁים: רְאוּבֵן, שְׁמַעוֹן, לֵוִי, יְהוּדָה, יִשְׁשָׁכָר, זְבוּלוּן, דָּן, נַפְתָּלִי, גָּד וְאֲשֶׁר, יוֹסֵף וּבְנֵימִין, יִשָּׁשָׁן

ארבעים ותשע אותיות, לרמז על חלקי המנוחה. אף שהשבטים היו מחלקים זה מזה, לראובן היה דגל וצבע אחר, לשמעון היה דגל וצבע אחר וכן הלאה, כל אחד היה שונה מחברו, אף-על-פי-כן בצורתא יוצאים כלם מיעקב אבינו. הינו פי נשמות ישראל אף שמחלקות ביניהן, עם כל זאת באמונה בהקדוש-ברוך-הוא כלם מאמינים יחדו. ועל כן מרמזת המנוחה, אף שהיו חלקיה שונים זה מזה: ציצים, פרחים, כפתורים, קנים, אף-על-פי-כן היתה מקשה זהב אחד. לרמז על אחדות ישראל, שיהודים צריכים להחזיק עצמם ביחד באהבה ובאחדות גדולה.

וזו צריכה להיות עבודת מנהיג הדור וצדיקו — לאחד את עם ישראל, אף שאין פלוני מחזיק בפלוני, שהלא כבר אמרו חכמינו הקדושים (במדבר רבה, פרשה כא, סימן ב'): כשם שפרצופיהם שונים, כן דעותיהן שונות, אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ב'): עקר השלמות היא — כשפעלות משנות מתאחדים באחדות הפשוט. כל אחד ואחד יש לו מחשבה נפרדת, וחושב אחרת מחברו, מחזיק אחרת ממנו, אין אדם יכול לכפות דעתו על זולתו, וכך צריך להיות, פי יש ששים רבוא אותיות לתורה כנגד ששים רבוא נשמות ישראל, וכל אות ואות מקפת גויל, ואם אות נוגעת בזולתה, כל ספר התורה פסול, לרמז שאסור ליהודי לנגע ביהודי שני, ועקר השלמות שכל יהודי יחזיק כפי דעתו, אבל בכלליות בתורה כלם מתאחדים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר זו צריכה להיות עבודת מנהיגי הדור האמתיים — לאחד את כלל נשמות ישראל, שלא יהיו פלוגים ומחלקת ביניהם. ולא כפי שרואים היום בארץ, אשר ישנם מנהיגים קלים וריקים, צבועים ופוחזים, המתחזים כרבנים, ואין אכפת להם שאין מקנה כשר בעבור טהרת המשפחה, אין אכפת להם שלא יהיה בעירם מוסדות חנוף תורניים לחנף את הנער לתורה ויראה, אין אכפת להם מהערוב, מהכשרות, ורוצים רק לקבל כסף, וכבר יאשרו את ההכשר וכו' וכו'. וכיצד יכולים לידע אם הוא מנהיג ורב אמתי? אם משתוקק בכל מאדו, שתהיה אהבה

ואחדות בין גשמות ישראל, אם כל כסופו ורצונו שכל יהודי ישוב בתשובה, שכל יהודי ישמר שבת, טהרת המשפחה, שכל יהודי ישלח את ילדיו למוסדות חנוך יראי ה', שלומדים בהם את התורה הקדושה, אז יודעים שזהו חכם ומנהיג אמתי, אבל אם הוא מסית ומדיח את תושבי המקום בין אלו לאלו, אם גורם קטטות ומסכסך בין הבריות, זהו רשע מרשע, זהו הסמ"ך-מ"ם, וממנו צריכים לשמר מאד, כי הוא מתחזה כרב, מלבש בבגדי חכמים, ובלבו מלא תועבה, וכל חיצוניותו היא צביעות. כי מנהיג אמתי, צדיק אמתי, צריך לראות להסיר את כל המחיצות מגשמות ישראל ולאחדן, ולהחדיר בהן אמונה פשוטה בהקדוש-ברוך-הוא, וללמד עמהן תורה, ולקרבן אליו יתברך. אשר על כן מרמזת המנורה, שאף שהיתה נחלקת לארבעים ותשעה חלקים, אף-על-פי-כן היתה מקשה זהב אחד.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: יעזרנו הקדוש-ברוך-הוא, שנהיה מקרבים לצדיק אמתי, היכול לקחת את גשמתנו ולכבסה, ולהחזיר לנו גשמה נקיה וטהורה, ואף שנכשלנו ונפלנו בחטאים הגרועים ביותר, הצדיק יכול לכבס גשמתנו שנוכה לחזר בתשובה, וכן נזכה לקדש את שבעת הנרות, לזכות לקדשת העינים, האזנים, החטם והפה, ועל-ידי-זה תאיר לנו הנשמה.

קללות

מוהרא"ש נ"י אמר: כשאדם מרגיל את עצמו לקלל, הוא מביא על עצמו צרות ונרות הרבה מאד. וכך אומר רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות קללה, סימן א'): אדם הרגיל בקללות הוא מעולם התהו. מהו עולם התהו, רש"י אומר על המלים "תהו ובהו": תהוה ומשתומם על הבהו שבה, כשאדם מיאש ואינו רואה עתיד לחייו,

זה נקרא תהו ובהו, הוא מדכא וממרמר, ושורה בדכאון, וברגע שאינו רואה תכלית בחיים, אזי, השם ישמר, מקלל, ומזה באות כל הצרות שבגני-אדם סובלים; כי בזה שאדם מקלל, רחמנא לצלן, הקללות נופלות עליו. לזאת אומרים חכמינו הקדושים (משלי כו, ב): קללת חנם לא תבוא; רואים שבגני-אדם מפחדים מאד מקללות שפלוני קללם, אף לאמתו של דבר, אם לא עשו לו דבר, אין מה לפחד מקללותיו, כי כלן יפלו על ראשו. לזאת צריכים להזהר מאד לא לקלל. וכתוב בזהר (עין חלק ג' קנה): שיש מלאך המשחית הממנה על מי שרגיל בקללות, וכל קללה הוא תופסה, ולבסוף, רחמנא לישזבן, היא נופלת על ראש המקלל. בעבור זה צריכים מאד מאד לשמר אף פעם לא להוציא מפיו קללה; אשר זה מצוי מאד בבית, כשהבעל מתרגז, הוא מפליט מפיו קללה, או האשה מתפרצת ומקללת מתוך כעס וכו', וזה אשר גורם את כל הצרות בבית. כי בבית שקללות מצויות, רחמנא לצלן, הילדים סובלים סבל גדול. בעבור זה צריכים לשמר את הפה במאד מאד, ואף שקרה מה שקרה, שאדם יצא מפליו, אבל אף פעם לא יוציא קללה מפיו, אפלו בעת חרון אף, כי זה גורם לצרות גדולות. ולהפך, אומר רבנו ז"ל (ספר-המדות שם): הרגיל בברכה — הוא מעולם התקון; הינו שמרגיש שהקדוש-ברוך-הוא נמצא פה, וכל העולם כלו זה ילקות, בזה שאדם מברך, בזה ממשיך את השכינה פה למטה בזה העולם. לזאת, אומרים חכמינו הקדושים (מלאכי ג, י): והריקותי לכם ברכה עד בלי די, עד שיכלו שפתותיכם מלומר די (ויקרא ובה, פרשה לה, סימן יב). ברכתו יתברך היא בשפע בזה, שהקדוש-ברוך-הוא משפיע כל-כף הרבה, עד שאדם אומר: יש לי די והותר. אשר כל זה בזכות הברכה, שאדם מרגיל עצמו לברך תמיד. ואף שקורה מה שקורה בבית, סוף כל סוף אנו בגני-אדם, ומתעצבנים ומתרגזים, כגון: שנשבר איזה חפץ, או נשפך משהו וכדומה, אזי במקום להפליט איזו קללה, חס ושלום, תפליט מפיך ברכה: "שתחיה מאתים שנה", "שתהיה בריא", וכזה נכרת גדלת האדם.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי חכמינו הקדושים (ערוכין סה:):
אדם נפר בשלשה דברים: בכוסו, בכיסו ובכעסו. כְּאִשׁר אָדָם
מתחזה, אי אפשר להפיר אותו, ואין יכולים לירד עד תכונת הנפש
שלו, ואימתי מפירים אותו? כשחיים אתו, גרים עמו, הולכים לצדו,
רואים את הליכותיו היום יומיות, ואז הוא נפר בכיסו — אם הוא
קמצן וכלי, ומקפיד בקפדנות על כל פרוטה ופרוטה, סימן שמחו
ממצצם מאד, וכן בעת כעסו, אזי עלול להפליט מפיו מלים, שהיה
מתבייש לאמרן בזמן רגיל כשדעתו במחו. לזאת אומרים חכמינו
הקדושים (פסחים טו:): הכעסן מאבד דעתו. כי אם היה בר דעת, לא
היה מעז לכעס ברציחה כזו. וכן בכוסו, בעת שאדם שותה הוא
נפר; ובאמת רבנו ז"ל הזהירנו לא לשותות משקה המשכר, אלא יין
לקדוש ולהבדלה, וכן רק בפורים מתר לשותות עד דלא ידע בין
ארור המן לברוך מרדכי; ומי שרגיל בשתיית יין, זו מחלה כשאר
מחלות, ואינו יכול להגמל מזה. ובכן — בשלשה דברים אלו
מפירים את האדם; ובאמת, כשאדם כעסן על כל דבר, סימן שאין
לו אמונה בהקדוש-ברוך-הוא, כי אם היה יודע, שהשם יתברך
נמצא פה עמו ואצלו, היה שומר על פיו, ולא היה מקלל, כי יודע
שכל הבריאה זהו הקדוש-ברוך-הוא, דומם, צומח, חי — זה
אלקות, בני-אדם — זה אלקות, הוא יתברך מתייה אותם, ואם-כן
כיצד תעז לקללם, וכיצד תעז להכניס עצמך בקללות, אין זאת אלא
סימן שאתה בתהו ובהו, ואתה מגלה את פנימיותך, שהנך מלא
ריקנות, מלא חשך, אשר זה נקרא עולם התהו. ולהפך — כשאדם
רגיל בברכה, הוא מעולם התקון (ספר-המדות, אות קללה, סימן א'). הינו
כי מה יהיה התקון בעת הגאלה? שיפירו את הקדוש-ברוך-הוא עין
בעין בשוב הו"ה ציון (ישעיה נב, ח), יסתכלו על הבורא יתברך, כי
אז יהיה גלוי אלקות כזה, שאדם תמיד יסתכל עליו יתברך, וירגיש
שהוא יתברך נמצא פה, ועל-כן יברך תמיד בפיו. לזאת כשיהודי
מרגיל עצמו לברך תמיד את הזולת, סימן שיש לו אמונה בו
יתברך.

וזאת למדים מפרשת בלק, בלעם הרשע שהיה טמא מטמא,

מלא זְהֵמָה וְנִאוּף, רְצָה לְקַלֵּל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה שְׂמֵחַ לְקַלֵּלִים. אֲבָל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא סָתֵם אֶת פִּי, וְלֹא נָתַן לוֹ לְקַלֵּל אֶת יִשְׂרָאֵל, וּבִמְקוֹם הַקְּלָלוֹת יֵצְאוּ מִפִּי בְּרָכוֹת. וְזֶה כָּל יְהוּדֵי וְיְהוּדֵי צָרִיף לְהַרְגִיל עֲצֻמוֹ — לְהַשְׁמֵר מְאֹד מְאֹד מְקַלְלוֹת, כִּי אִף פַּעַם אֵין יוֹדְעִים הֵיכֵן הַקְּלָלוֹת יְכוּלוֹת לִפְלֹ. כְּמוֹ שְׂאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בַּמְדָּבָר רַבָּה, פְּרָשָׁה כֵּג, סִימָן יג): כָּל הַקְּלָלוֹת שֶׁקָּלַל דָּוִד בִּיּוֹאֵב, נִתְקַיְּמוּ בְּזַרְעוֹ שֶׁל דָּוִד, כֹּל-כֵּף קָשָׁה הִיא הַקְּלָלָה, אִף שִׂוְאָב צִעַר הַרְבֵּה אֶת דָּוִד, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים, שֶׁכָּל הַקְּלָלוֹת נִתְקַיְּמוּ בְּזַרְעוֹ דָּוִד. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּאֵין עֶרֶךְ כָּלֵל, אָנוּ אֲנָשִׁים קְטַנִּים, צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לְהַשְׁמֵר לֹא לְקַלֵּל בְּנֵי-אָדָם, יִהְיֶה מֶה שִׂיְהִיָּה וְיִהְיֶה אִיף שִׂיְהִיָּה, יְהוּדֵי אֶסוּר לוֹ לְקַלֵּל, וְעַלְיוֹ לְבָרֵךְ תָּמִיד. כְּשִׂיְהִיָּה מְרַגֵּיל עֲצֻמוֹ תָּמִיד בְּבְרָכוֹת, זֶהוּ סִימָן שֶׁהַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה אֲצִלוֹ. כִּי נַעֲשֶׂה כְּלֵי לְהַמְשִׁיף בּוֹ אוֹר הָאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, כִּי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוֹצֶה רַק לְבָרֵךְ. וְחֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אָמְרוּ עַל בְּלָעַם וּבָלֵק שֶׁהָיוּ שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יָכְלוּ לְסַבֵּל אֶת יִשְׂרָאֵל, בָּלֵק אָמַר לְבַלְעָם (בַּמְדָּבָר כב, ו): לֵכָה נָא אֲרֵה לִי, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (תְּנַחֲוּמָא בְּלֵק טו): מִי שֶׁמְקַלֵּל לְעֲצֻמוֹ מְקַלֵּל. אִם אָדָם הֵיךְ יוֹדֵעַ שְׂבֻזָּה שֶׁמְקַלֵּל אֶת זֵוֹלָתוֹ — מְקַלֵּל אֶת עֲצֻמוֹ, הֵיךְ נִזְהָר מְאֹד לֹא לְהוֹצִיא קְלָלָה מִפִּי, וְכֵן אִם הֵיךְ יוֹדֵעַ שֶׁהַקְּלָלוֹת עֵלוּלוֹת לִפְלֹ עַל יְלָדָיו, הֵיךְ נִזְהָר בְּזֶה מְאֹד. וְלִהְפֹךְ — הַצְדִּיקִים תָּמִיד מְמַלְאִים פִּיהֶם בְּבְרָכוֹת, וּבְרָכוֹתֵיהֶם מִתְקַיְּמוֹת.

וּסְכָם מוֹהֲרָא"ש נ"י וְאָמַר: לְזֹאת עָלֵינוּ לְהַרְגִיל עֲצֻמָּנוּ לְבָרֵךְ תָּמִיד אֶת הַזֵּוֹלָת, וְאִף שְׂקוּרָה מֶה שְׂקוּרָה, תְּבָרְכוּ בְּאֵלְפֵי בְּרָכוֹת, אֲפִלוּ כְּשֵׁאתֶם נִתּוּנִים בְּעֲצָבִים אֲבָל תְּבָרְכוּ: "תְּהִיָּה מְבָרֵךְ — מֶה עֲשִׂיתָ לִּי" וְכוּ', וּבְכָל דְּבַר שֵׁישׁ בּוֹ הַפֶּסֶד, בְּמְקוֹם לְנַבֵּל אֶת הַפֶּה, תֹּאמְרוּ בְּצוּרָה יָפָה: "תְּהִיָּה בְּרִיא, מֶה עֲשִׂיתָ לִּי?!" אֲשֶׁר כָּל זֶה תְּלוּי בְּנַפְשׁ הָאָדָם, כְּשֶׁהַנַּפֶּשׁ מְזַכֶּכֶת וְהִיא חֲלֹק אֵלּוֹק מִמַּעַל, אֲזִי חַיִּים מִתְּנַהֲלִים בְּאֶפֶן אַחַר לְגַמְרֵי. וּבְכֵן עָקַר הַקְּלָלוֹת בָּא מִבְּלָעַם הַרְשָׁע, שֶׁהֵיךְ מוֹכֵן וּמְזַמֵּן לְקַלֵּל אֶת יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁפְּתוּב אֲצִלוֹ (בַּמְדָּבָר כב, כא): "וַיַּחֲבֹשׁ אֶת אֶתּוֹנוֹ", אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים

(במדבר רבה, פרשה כ', סימן יב): השנאה מקלקלת את השוהה, שחבש בעצמו, ולא צוה לעבדו, אמר הקדוש-ברוך-הוא: רשע, קדמך אברהם אבינו, שכתוב אצלו (בראשית כב, ג): "ויחבש את חמורו", כנגד בלעם הרשע ישנו אברהם אבינו, שעשה רצונו יתברך, וברך את כלם, ועל-כן זכה להקים את עם ישראל, זרע ברך ה' (ישעיה סא, ט), עם מברך המברכים תמיד את זולתם. לא-כן בלעם הרשע הקים, רחמנא לצלן, את כל אמות העולם, אשר כל הנאוף בא ממנו, והוא שרש הקללות.

לזאת, סיים מוהרא"ש נ"י, צריך להשמר מאד לא לקלל אף פעם — לא את עצמו, לא את אשתו וילדיו, לא את חבירו וידידיו, לא את הקרובים והרחוקים, ולבקש תמיד סליחה, ואז הקדוש-ברוך-הוא ימחל לו ויזכה לישועה גדולה.

רבי שמעון בר יוחאי

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר עם ישראל סובל צרות רבות, סבל ויסורים גדולים, והדור מבלבל לגמרי, עד שנתקיים מה שהגמרא אומרת (סוף סוטה מט:), את אשר יקרה בזמן של סוף הדורות, שהכל ישכח, בת קמה באמה, בן באביו, נערים נגד זקנים, ותהיה ערבוביה בעולם מרב תלאות מרות, עד שהספימו כל חכמי ישראל, שאין רואים עתיד לתורה, ונכנסו רבותינו לכרם ביבנה (שפת קלח:), ואמרו: עתידה תורה שתשתפח מישראל, קם רבי שמעון בר יוחאי ואמר: חס ושלום לא תשתפח התורה, שנאמר (דברים לא, כא): "כי לא תשכח מפי זרעו"; אף שיהיו כל-כף הרבה צרות לעם ישראל, אף שיסבלו צרות במשך כל הדורות, כמו שכתוב: "והסתרתני פני מהם, ומצאהו רעות רבות וצרות, ואמר ביום ההוא הלא על פי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלו, ואנכי הסתר אסתיר פני ביום

ההוא על כל הרעה אשר עשה וגו', וענתה השירה הזאת לעד, כי לא תשכח מפי זרעו"; אומרים חכמינו הקדושים, שרבי שמעון בר יוחאי אמר לכל החכמים, שהתורה לא תשכח, והראיה על-פי סוף הפסוק הזה: "כי לא תשכח מפי זרעו". אומר רבנו ז"ל (פתיחה ללקוטי מוהר"ן), מה ראה רבי שמעון בר יוחאי להביא ראיה מפסוק זה דיקא? אלא כי סופי תבות של זה הפסוק הם: יו'ח'א'י', וזהו שמרמוז ומגלה הפסוק, כי לא תשכח מפי זרעו — מפי זרעו דיקא של זה בעצמו, שהוא מרמוז ונסתר בזה הפסוק שהוא יוחאי, שיצא ממנו בן כזה, שיותר מתנה נפלאה, אשר זהו רבי שמעון בר יוחאי, שהותיר את הזהר והתקונים, ועל-ידו נתקיים שלא תשכח התורה כלל ועקר.

ורמוז מוהרא"ש נ"י בתחלת הפסוק על הצרות המרמזות בו, שתפקדנה את עם ישראל; שהלא כתיב: "והיה כי תמצאנה אותו רעות רבות וצרות", הינו כי כאן מרמזות שתי מלחמות העולם שעם ישראל עברו. מלחמת עולם ראשונה, שהיתה בתרע"ו, אשר זהו אותיות 'רעות', ומלחמת עולם שניה, שהחלה בתרצ"ו, אשר זהו אותיות 'צרות'; הינו עם ישראל יעברו סבל כזה, שראינו ועדין רואים יהודים שעברו את השואה ועל זרועם חקוקה כתבת קעקע, של מספר סדורי שחקקו בבשר הרשעים הארורים [אשר זוהי עדות חיה לשואה האיימה, ומיהים תשובה מוחצת לכל אלו הרוצים להכחיש]. ועל אף הצרות והרעות — התורה תיה וקיימת, וישנה כיום התעוררות לתשובה, ומשתוקקים כלם לשוב אליו יתברך, ונפתחים כוללים ובתי כנסיות, וכן ירבו חכמי ישראל המפיצים תורה ויראת שמים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר רבי שמעון בר יוחאי מגלה בזהר את כל סודות התורה, בא האר"י הקדוש ומפרש את הזהר, בא הבעל-שם-טוב הקדוש ומפרש את הזהר וכתבי האר"י ז"ל, בא רבי נחמן מברסלב זי"ע, והלביש את כל סודות הזהר וכתבי האר"י ז"ל בשפה צממית ופשוטה, שתהיה מוכנת להמוני-עם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אֲשֶׁר רָאוּי לְכָל יְהוּדֵי לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם זֶהָר וְתַקוּנֵי. וּבִפְרָט בְּיָמֵינוּ, שִׁיִּצְאוּ מִהַדְּרוֹת נִפְלְאוֹת, אֲשֶׁר בְּכִמָּה שְׁקָלִים נִתְּן לְקִנּוּת הֵן אֶת הַזֶּהָר וְהֵן הַתַּקּוּנִים, וְזוֹכִים עַל יָדָם לְזַפֵּף אֶת הַנֶּפֶשׁ. [וְכִידּוּעַ הַתַּקּוּן הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר לְבַעַל תְּשׁוּבָה כְּדַבְרֵי הָאֲר"י הַקְּדוֹשׁ — לוֹמַר חֲמֻשָּׁה דְּפִים זֶהָר, אֲשֶׁר אֵין זֶה קָשָׁה לְקִיּוֹם, בְּפְרָט שְׁעֵתָה יִצְאוּ מִהַדְּרוֹת מְאִירוֹת עֵינַיִם וְכוּ']; וְכִשְׁזוֹכִים לְהִיּוֹת רְגִילִים בַּזֶּהָר, זוֹכִים וְרוֹאִים אֲלַקוֹת, זוֹכִים לְרְאוֹת אוֹתוֹ וְיִתְבַּרֵּךְ, וּמַגְלִים אֶת מַעֲלַת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, לִידַע מַה גְּדוּלָּה חֲשִׁיבוּתוֹ שֶׁל יְהוּדֵי הַמְּקִיָּם מְצוּוֹתָיו וְיִתְבַּרֵּךְ, אֵיזָה אֲשֶׁר הוּא זֶה, אוֹ כְּשִׂיְהוּדֵי זוֹכָה לְיִלְךָ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, אֱלוֹ הִיָּה זוֹכָה לְרְאוֹת כְּמָה מְלֹאכִים מְלִוִּים אוֹתוֹ, לֹא הִיָּה מַחְסִיר אֶף יוֹם.

וְנִתְּן מוהרא"ש נ"י דְּגָמָא אֵיךְ הַזֶּהָר הַקְּדוֹשׁ מְעוֹרֵר מְאֹד אֶת הָאָדָם; הִנֵּה, לְהַבְדִּיל, כְּשִׁמְגִיעַ נִשְׂיָא גּוֹי לְעִיר, אֵיזָה כְּבוֹד נוֹתֵנִים לוֹ, מְאוֹת אֲלָפֵי אַנְשִׁים מְקַבְּלִים פְּנָיו, מִיָּפִים אֶת הָעִיר, פּוֹרְשִׁים לְפָנָיו שְׂטִיחַ אָדָם וְכוּ', אוֹמֵר הַזֶּהָר, כְּשִׂיְהוּדֵי יוֹצֵא מִפְּתַחוֹ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, מִמְּתִינִים עַל פְּתַחוֹ מְלֹאכִים רַבִּים לְלוֹוֹתוֹ, וְיוֹצֵא כְרוּז מִהַשָּׁמַיִם: "אֲשֶׁרֵי הָאָדָם הַזֶּה הַהוֹלֵךְ לְבֵי מְלָכָא". אוֹ אֵיזוֹ מַעֲלָה הִיא לְיְהוּדֵי הַזוֹכָה לְעֲנוּת "אֲמֵן יְהֵא שְׁמִיָּה רַבָּה" בְּכָל כַּחוֹ, שְׁאֵפְלוּ נִגְזְרָה עָלָיו גְּזֵרָה שֶׁל שְׁבַעִים שָׁנָה — מוֹחֲלִים לוֹ (זֶהָר חֶלֶק ג'), רַעֲיָא מִהִימָנָא כ.). וְכֵן כְּשִׂיְהוּדֵי מִתְעַטֵּר בְּתַפְלִין — מִתְעַטֵּר כְּבִיכּוֹל בְּכַתֵּר הַמְּלָךְ, לוֹבֵשׁ צִיצִית — מִתְלַבֵּשׁ בְּלִבוֹשׁ הַמְּלָךְ; וּבִכְּן, עַל-יְדֵי לְמוֹד הַזֶּהָר, מְאִיר עָלָיו הָאוֹר הַגָּנוּז בּוֹ, וְזוֹכָה לְעַרְבוּת נַעַם זִיו שְׁכִינַת עִזוֹ וְיִתְבַּרֵּךְ. וְלֹא כָּל שְׂכֵן אֲשֶׁרֵי הַלוּמֵד תַּקּוּנֵי-זֶהָר, אֲשֶׁר זֶהוּ כְּבוֹס הַנִּשְׁמָה מְמַשׁ.

וְהַפְּלִיג מוהרא"ש נ"י בְּמַעֲלַת רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי וְאָמַר: תְּשַׁעְרוּ בְּנַפְשְׁכֶם, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי וּבְנוֹ יִשְׁבוּ בְּמַעֲרָה בְּדָד שְׁתִּים-עֶשְׂרֵה שָׁנָה, אֲכָלוּ חֲרוּבִים בְּלֶבֶד, וְשָׁתוּ מִי מַעֲזֵן, וְלֹא רָאוּ כְלוּם רַק אֲלַקוֹת, רַק אוֹתוֹ וְיִתְבַּרֵּךְ, לִילָה כִּיּוֹם יְאִיר, וּמִתְגַּלִּים אֲלֵיהֶם אֲלֵיהוֹ הַנְּבִיא וּמְלֹאכֵי מַעֲלָה, וְלוֹמְדִים עִמָּהֶם כָּל הַיּוֹם תּוֹרָה, מַגְלִים

לָהֶם סוּדוֹת הַתּוֹרָה, הַיֵּשׁ גֵּן-עֵדֶן עָרֵב מִזֶּה? ! וּבְמִשְׁךָ שְׁתִּים-עֶשְׂרֵה שָׁנָה אֵלוֹ, שֶׁהֵיוּ דְבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּלִבְדּוֹ, חִבְרוּ אֶת סֵפֶר הַתְּקוּנִים.

וְאָמַר מוֹהְרָא"ש נ"י, אִם-כֵּן, שֶׁסֵּפֶר הַתְּקוּנִים נִכְתָּב בְּקִדְשָׁה כְּזוֹ — הַיֵּשׁ תְּקוּן גָּדוֹל מִזֶּה לְאָדָם, הַזּוֹכֶה לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם עֲמוּד אוֹ שְׁנַיִם בְּתְקוּנֵי-זֶהָר? ! הֲרֵי זֶה זְכוּת הַנֶּפֶשׁ מֵאֵין כְּמוֹתוֹ. וְכִמוֹ שְׂאוּמֵר רַבְנוּ ז"ל, שֶׁכָּל הַנֵּיִר בְּעוֹלָם וְכָל הַדִּיּוֹ שְׁבִיִּים אֵינָם מְסַפִּיקִים לְכַתֵּב דָּף מְגֻדֶּלֶת תְּקוּנֵי-זֶהָר. וְכִמְסֵפֶר בְּגִמְרָא (שְׁבַת ל.ג.), אֲשֶׁר לְאַחַר שְׁתִּים-עֶשְׂרֵה שָׁנָה יֵצְאוּ רַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי וּבְנוֹ לַחוּץ, וְרָאוּ אֲנָשִׁים חוֹרְשִׁים, זוֹרְעִים, רוֹעֵי צֹאן, גִּשְׁמִיּוֹת הָעוֹלָם, וּמַחֲמַת קִדְשָׁתָם נִשְׂרָף כָּל אֲשֶׁר הִבִּיטוּ עָלָיו. יֵצְאָה בֵּת קוֹל וְאִמְרָה: הֲלִכְלוּת עוֹלָמִי בְּאַתָּם? ! וְשָׁבוּ לְמַעְרָה עוֹד שָׁנָה. אִם-כֵּן בְּשְׁתִּים-עֶשְׂרֵה שָׁנָה רִאשׁוֹנִים זָכוּ לְהַגִּיעַ לְמַדְרַגַּת הָעֲלִיּוֹנָה בְּיֹתֵר שֶׁיְהוּדֵי זוֹכֶה אֵלֶיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם. וּבְשָׁנָה הַשְּׁלִיש־עֶשְׂרֵה שֶׁשָּׁהוּ בְּמַעְרָה, הָיָה לָהֶם צֶעַר כְּגִיהֲנוּם מִמֶּשׁ, כִּי שָׁנָה זוֹ הֵיחָד לְאַחַר שֶׁגָּרְשׁוּ אוֹתָם. וּבְסוּף שְׁנַת הַשְּׁלִיש־עֶשְׂרֵה יֵצְאָה בֵּת קוֹל וְאִמְרָה: מִת קִיסַר רוּמֵי, וּמִשְׁפָּט רְשָׁעִים בְּגִיהֲנוּם י"ב חֹדֶשׁ, אֲזַי אַתָּם יְכוּלִים לְצֵאתָ.

מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא, שֶׁתְּכַף כְּשִׁיֵּצְאוּ בְּשָׁנִית, הַתְּבוֹנְנוּ עַל כָּל הָעוֹלָם בְּאִפְסָן אַחַר לְגִמְרֵי, וְרָאוּ יְהוּדֵי רֶץ עִם שְׁנֵי צְרוּרוֹת הַדְּסִים, שְׂאֵלוּהוּ, מִדּוּעַ צָרִיךְ הוּא לְהִדְסִים? וְעָנָה: לְכַבוֹד שְׁבַת, אֶחָד כְּנֶגֶד 'שְׁמוֹר' וְאַחַר כְּנֶגֶד 'זָכוֹר'. אָמַר רַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי לְבָנוּ, רְאֵה כְּמָה יְהוּדִים יִקְרִים, הַמְּקַפִּידִים עַל מְצוּוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ. וּמוֹסִיף הִירוּשְׁלָמִי בְּשִׁבְעִית (דף כה:), שֶׁתְּכַף כְּשִׁיֵּצְאוּ — רָאוּ, שֶׁצִּיד פֶּרֶשׁ רָשָׁת לְלֶכֶד בְּה צִפְרִים, וְכֹאֲשֶׁר הַתְּקַרְבָּה צִפּוֹר לְרָשָׁת וְנִגְעָה בָּהּ בְּרַגְלָהּ הַקְּטָנָה, כְּבֹר גָּסָה עַל נִפְשָׁה. אָמַר רַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי: רָאוּ כְּמָה גְדוּלָּה הַשְּׁגָחָתוֹ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁאִפְלוּ צִפְרָא קָלִילָא מִבְּלַעְדֵּי רְשׁוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ לֹא מִתְצַדָּא, מִכָּל שְׁכָן בֶּר אֵינִישׁ.

וְהַבְּהִיר מוֹהְרָא"ש נ"י מָה הָיָה הָעֲנָנָן שֶׁל שְׁנַת הַשְּׁלִיש־עֶשְׂרֵה שֶׁיֵּשְׁבוּ בְּמַעְרָה? אֵלָּא בְּמִשְׁךָ שְׁתִּים-עֶשְׂרֵה שָׁנָה לֹא רָאוּ כְלוּם, כִּי אִם אֶלְקוֹת, וְלֹא יָכְלוּ לְרַדֵּת אֶל הַמוֹן-הָעַם, כִּי אֶצְלָם הָיָה רַק

רוחניות, אין עולם הזה, לא הבינו את ה'עמך', ולכן היכן שהסתכלו — נשרף הדבר; אבל אין זהו רצונו יתברך, באשר הקדוש-ברוך-הוא אוהב כל יהודי, ואדרבה דיקא חיט או סנדלר, גנן או רועה צאן, סיד או נגר וכו' וכו' שעובדים עבודתם, ואף-על-פי-כן אינם שוכחים ממנו יתברך, זה חשוב אצלו יתברך יותר מהכל. פי נתבונן נא על פלוני שיושב ולומד כל היום בכולל, הוגה בסגית משקולות למשל, או לומד 'לא תגנב', 'לא תגזל' וכו' וכו', אכן קשה הדבר, שעמל ומתיגע בתורה הקדושה, אבל כשהוא יושב בין כתלי הישיבה, שותה משהו, אוכל משהו וכו', אף אינו נתקל למעשה בנסיון של גנבה, במשקולות וכדומה, ברם, לעמתו אדם בעל חנות, בנקל יכול להטעות את זולתו, בנקל יכול לגנב, להפקיע מחירים, ואם אינו עושה כן, פי שומע לקול הצווי — "ויראת מאלקיך", זה חשוב אצלו יתברך עד מאד. לזאת, הצרכו רבי שמעון בר יוחאי ובנו לישב עוד שנה במערה, כדי להוריד עצמם אל 'עמך', להבין את עם ישראל, ואז הסתכלו על העולם בזווית ראיה שונה. וזהו שאומר רבנו ז"ל, שרבי שמעון בר יוחאי נקרא על שם (דניאל ד, י): "עיר וקדיש מן שמיא ג'חת", ראשי תבות: שמעון; כי רבי שמעון בר יוחאי ירד אל זה העולם מחדש, והחל לראות שצריכים להסתכל על הטוב שבכל יהודי, כמו שאומרת הגמרא (ברכות לה): הרבה עשו כרבי שמעון ולא עלתה להם. כי עקר השלמות היא, שדיקא בזה העולם כשהיצר בוער, דיקא מתוך העסקים, איננו שוכח ממנו יתברך, אדם עוסק במלאכתו — תהיה אשר תהיה, וזוכר אותו יתברך, דבר זה חשוב עד מאד אצל הקדוש-ברוך-הוא.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, המצוה הראשונה בתורה היא: "פרו ורבו"; לכאורה, למה צריכים להתחתן? ובפרט באשר ילדיו ממררים את חיינו, ושואל את עצמו: למה הייתי צריך את כל זה?! אלא זהו רצונו יתברך, שאדם יגביה גם את אשתו, וילמדה להכיר את הבורא יתברך; יש לו ילדים, עליו לחנכם ולהכניסם לתלמוד תורה, שידעו ממנו יתברך; הקדוש-ברוך-הוא רוצה שדיקא בזה

העולם הגשמי האדם יזכר ממנו. והביא מוהרא"ש נ"י לדגמא את חנה הצדקת, שבקשה הרבה אותו יתברך שיפקדנה בזרע של קימא, ובכל יום הלכה למשכן להתפלל ולהתחנן, ולא עזבה אותו יתברך, עד שכל הלכות תפלה לומדים ממנה (ברכות לא.), וכתוב (שמואל-א' א, יב) "ניהי פי הרבטה להתפלל", ודורשים על זה חז"ל (ירושלמי ברכות לא.): מכאן שכל המרבה בתפלה — נענה. עלי הלהן ראה אשה באה ופניה אל הקיר, ומתפללת ובוכה, ויחשבה לשכורה. ואמר לה: "הסירי ייגך מעליך", אמרה: "אשה קשת רוח אנכי" — אין לי בן, זאת אני מבקשת. וברכה עלי. ונערה הקדוש-ברוך-הוא, ונולד שמואל הנביא. מדוע נקרא שמואל: "כי מה שאלתיו" (שמואל-א' א, ב). ונדרה נדר, שלאחר שיגמל היא מוסרת אותו להשם יתברך. ולאחר שלש שנים, הביאתהו למשכן, ושישרת את הקדוש-ברוך-הוא. ומה שהוא יתברך יאמר, הוא יעשה. שמואל הנביא לא ידע דבר, אמו מצוה אותו לילך לבית ה' — צית לה, בהיותו ילד קט, אבל דבר אחד ראה אצל אמו — שמשיתה אליו יתברך, על-כן למד ממנה והיה משיח עמו יתברך כל העת. והנה שמע קול: 'שמואל', 'שמואל', וחשב שעלי קוראו, ונוכח שלא כן, וכן היה שלש פעמים, אזי הבין עלי הלהן ששמואל זכה לנבואה, והגיע למדרגה גבוהה ממנו, ורצה להענישו. ובאה חנה ובכתה שיעזבהו, וכשאמר לה, שיתן לה בן גדול יותר. השיבה: לא ולא, אל הנער הזה התפללתי, אני רוצה גבר בין גוברין.

והסיק מוהרא"ש נ"י את המסקנה הנלמדת מכאן: מחד גיסא, אדם צריך לדבר אליו יתברך, וכבר מקטנות שיזכה לנבואה, ומאידך גיסא — צריך לידע, שהוא מסתובב בין בני-אדם, ולכן עליו להבינם ולדונם לכף זכות.

וכן היה אצל רבי שמעון בר יוחאי, שאחר שתיים-עשרה שנה, כשראה אנשים עוסקים בעסקי העולם הזה, בהתבוננו עליהם — נשרפו, ואמר לו הקדוש-ברוך-הוא: חזר חזרה, כי לא הגעת אל השלמות. חזר עוד שנה ובא בשנית, והגיע אל השלמות, בידעו שכל יהודי חשוב, ובעל מעלה גבוהה הוא.

זוה הגלוי שגלה לנו רבי שמעון בר יוחאי, שכל יהודי חשוב אצלו יתברך, כל יהודי הזוכה לקיים מצוות — חשיבותו גדולה לאין ערוך. הנה יהודי זוכה לקיים מצוות מזוזה — איזו מעלה גדולה היא לו. נלזאת אם ישנן צרות בבית — יש לבדק את המזוזות, כי בעוונותינו הרבים, מצאו שאף ערבים, ימח שמים, כותבים מזוזות, וכן נמצאו מזוזות שנדפסו על גיר ולא על קלף, לזאת צריכים לשמר מאד אצל מי קונים מזוזה]. וכן בכל מצוה ומצוה, מגלה רבי שמעון בר יוחאי את זכות היהודי הזוכה לקיימה.

וסיים מוהרא"ש נ"י ואמר: אשרי הזוכה להדבק בספר הזהר והתקונים, ולהדבק בחכמים ובצדיקים אמתיים, אשר רק בזכותם מתקיימים ישראל משך כל הדורות. עלינו לשמע בקול חכמים, ולא לנטות מדבריהם לא לימין ולא לשמאל. ולהזהר מפל מיני צבועים ושקרנים, אשר מתלבשים בחכמים אמתיים ומטעים בני אדם. וכיצד נתן להזהר, כיצד יודעים מיהו חכם אמתי ומי לאו? מתבוננים בתלמידים, אם משאיר החכם תלמידים יקרים, אשר יש להם דרך ארץ כלפי זולתם, והם בעלי יראת שמים, סימן שרובם חכם אמתי, אבל אם התלמידים גונבים, נואפים, מנבלים פיהם, השם ישמר, סימן שרובם צבוע ושקרן וכו'. על-כן יש להשמר ולהזהר אל מי מקרבים, אם אל צדיק אמתי המובילך לגן-עדן, או לצבוע המוליכך אל פי שחת. כמו-כן נתבונן בתולדותיו של הצדיק, אשר הם הם יעידו אם חכם אמתי הוא אם לאו, נתבונן בספריו, אם מדבר שם מהקדוש-ברוך-הוא, מאמונה וכו' וכו', בסימן שחכם אמתי הוא, ולהפך — להפך.

לזאת, המשיך מוהרא"ש נ"י, יום ל"ג בעמר צריך להיות בעבורנו יום הדין, חשבון הנפש, אם אנו שומעים בקול חכמי ישראל האמתיים. וברוך השם, לא אלמן ישראל, וישנם צדיקים אמתיים, רק נזהר מאד שלא יטעו אותנו כל הצבועים, שמלבישים עצמם גם-כן בלבוש רבני, והם ריקים ופוחזים. יעזר הקדוש-ברוך-הוא, שנזכה באמת לשמע בקול דברי חכמים, ונגאל בגאולה שלמה, ונזכה לראות את הבורא יתברך במו עינינו, ויתגלה האור

הַאֲלֵקִי, וְכֻלָּם יִדְבְּרוּ אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, וַיִּקְיִם בְּנֵוֹ (צַפְנִיָּה ג, ט): "כִּי אֶהְפֹּךְ אֶל כָּל עַמִּים שָׁפָה בְּרוּרָה לְקִרְאָה כָּל־עַמִּים בְּשֵׁם ה'".

רע

מוהרא"ש נ"י הביא את דברי חכמינו הקדושים (ברכות ה:): אין חבוש מתיר עצמו מבית אסורים; מי שכלוא בכלא, מאחורי סורג ובריתח, וגדר תיל וכו', איננו יכול לצאת לבדו, וזקוק לעזרה מבחוץ, כי מי שאסור בידי וברגליו, ופיו סתום, השם ישמר, צריך מישהו אחר שישחררו, שיחתך את כבליו, ויוציא את המחסום מפיו, ואז יוכל להתחיל לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא. פן הדבר ברוחניות, מהו לישיב בכלא, ומהו להיות משחרר? מובא בזהר (עין תקוני זהר, דף מט:), שהנשמה יושבת בכלא הגוף.

מי יכול להוציא את האדם? לא הוא בעצמו, אלא צריך עזר מהזולת, וזהו ענין של חבר. כמאמרם ז"ל (תענית נג:): או חברותא או מיתותא, צריכים חבר ורע לדבר אתו, שיהיה עזר ממנו, כי להיות בודדים אין זה קל כלל ועקר, ומדוע? כי לא כל אחד במדרגה כזו, שיגיש את הקדוש-ברוך-הוא, שיחוש שהשם יתברך נמצא בכל מקום, היכן שישומו אותי לא רק שיהיה לי אור בעצמי, אלא אאיר גם לאחרים, לא כל אחד מסגל לזה, ולכן מי שאצורים בחבו כחות אלו, שינצלים להאיר ולחזק אחרים, ולהיות להם לחבר ורע גאמן.

ואמר מוהרא"ש נ"י: חסדי השם יתברך, באנו לגור פה ביבנאל, ואנו מקוים להקדוש-ברוך-הוא לבנות פה עיר ואם בישראל, עד שיהיו פה מאות ואלפי משפחות, ואף שנה נראה עתה כחלום, אבל החלום יתגשם. הן אמת שכל ההתחלות קשות, כשהיה פה המנין הראשון — היה קשה, ואחר-כך באו שנים

ושלשה מנגנים וכו', ועתה ישנם יותר מעשרים וחמשה מנגנים. והיסוד והעקר אצלנו — לראות להתידד עם כלם, לקרב את כלם, לשלכם בחברה, שלא יחוש אף אחד מבודד, להיות אח ורע לכל נצרך ונדבך, ולעודד ולשמח ולהאיר אור אלקותו יתברך בכל בר ישראל, וזו המצוה הגדולה ביותר — לסייע לזולת במה שאפשר, אפלו על-ידי מלה טובה, אנו כלנו משפחה אחת, ואם עדין איננו משפחה, אז נהיה כלנו משפחה אחת, הילדים שלנו ישתדכו זה עם זה, ועקר יפי המשפחה כשגרים בצומא ועוזרים זה לזה.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, אבקש מאד את כל אנשי שלומנו, חכמינו הקדושים אומרים (שפת לא). דעלך סני לחברך לא תעביד; מה ששנוי עליך אל תעשה לחברך, אף אדם אינו רוצה להיות בודד, אשר אין מתענינים בו, לזאת אסור לו לעשות כף לרעהו; ראו להתאחד יחד באחדות אחת, ואיש את רעהו יאמר חזק, ויקים בכם: "ויעשו כלם אגדה אחת לעשות רצונך בלבב שלם".

רבי אלימלך מליז'ענסק

מוהרא"ש נ"י דבר ביום היארצייט של הצדיק הקדוש הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, והפליג בשבחו ואמר, שזהו יום קדוש מאד לעם ישראל. וידוע הספר שחבר: "נעם אלימלך", אשר רבנו ז"ל אמר על ספר זה: אף שהספר הקדוש "נעם אלימלך" גבוה עד מאד, ומגלה שם רזי וסתרי נסתרות הבורא יתברך שמו, כי כל הספר מדבר מגדלת הקדוש-ברוך-הוא, גדלת הצדיק, עם כל זאת סים רבנו ז"ל, שבעל המחבר בעצמו היה גדול הרבה יותר מספרו.

הינו יש אדם שמחבר ספר, והספר גדול יותר מהמחבר, הוא כותב דברים גדולים, אבל עדין אינו מחזיק בזה, ויש מחבר ספרים,

שאוחזז במה שהוא כותב, ויש מחבר ספרים, שזכה למדרגות גבוהות ורמות בעבודת השם יתברך, עד שמה שרשם, זוהי טפה מן היס מהשגתו, כי המחבר גדול הרבה יותר מספרו, כך הסביר רבנו ז"ל את גדלת הרבי רבי אלימלך זי"ע.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אנו נמצאים עתה אחר ימי פורים, אשר אז היתה עקר עבודת ישראל להיות בשמחה, אפלו במצבים הקשים ביותר שעוברים עליו, צריך הוא לעשות כל מיני פעולות שבעולם להגיע לשמחה, אף שזה בא לו קשה ביותר, כי מרב פגעי ומקרי הזמן שעוברים על כל אחד, קשה לו מאד להיות שמח; רנק, רנקה — כיצד יכולים להיות שמחים, כשהקדוש-ברוך-הוא אומר: כל השרוי בלא אשה — שרוי בלא שמחה (יבמות סב:), או כשאין שלום-בית, איך יכולים להיות בשמחה?! או חס ושלום, כשיש איזה חולה בבית, או נעדר מישהו מהבית — כיצד יכולים להיות בשמחה?! עם כל זאת מצות השמחה היא הנקדה העקרית ביהדות, שאדם צריך להגיע למדרגה של שמחה, לשמח בהקדוש-ברוך-הוא בשמחה אין סופית, עד שדוד המלך אומר (תהלים קד, לד): "אנכי אשמח בה' יתמו חטאים מן הארץ"; כשאדם זוכה ותמיד שמח, ומחזיק מעמד בכל אשר עובר עליו, הוא מגלה את טהר לבבו, וסימן שיש לו אמונה ברורה ומזככת בו יתברך, וזה מכניס בו שמחה, אשר זו המדרגה שהצרכנו להגיע אליה בפורים, שאדם יגיע אל דבקות הבורא, עד שיחוש שאינו יודע כלום, רק שמחה, אני מוסר נפשי רק להקדוש-ברוך-הוא.

והמשיך מוהרא"ש נ"י בשיחתו הקדושה ואמר: השבת שעברה היתה שבת פרה, מה היא פרה אדמה? מי שהיה טמא בטמאת מת, הזו עליו מאפר פרה אדמה ונטהר, הינו החדוש בפרה אדמה, שהיתה מטהרת את הטמאים, ומטמאת טהורים, מי שהיה טמא, אפר הפרה טהרו, ומי שהיה טהור, אפר הפרה טמא אותו, וזהו חק שאיננו מבינים כלל. אם-כן אנו יש לנו עתה שני זמנים אלו; מצד אחד שמתת פורים, שאדם צריך להיות שמח מאד, אף שעובר עליו מה שעובר, העקר להיות במדרגה כזו דבוק בהקדוש-

ברוך-הוא, עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, מחד — עוברים עליו, רחמנא לצלן, כל מיני קללות של המן, ומאינדך עוברים עליו כל מיני ברכות של מרדכי, אף העקר להגיע למדרגה של שמחה כזו, שאין אכפת לו כלום, הוא דבוק בהשם יתברך, ומה שהקדוש-ברוך-הוא יעשה — הכל לטובה, והוא מוכן ומזמן למסור נפשו בעבורו יתברך. ומצד שני יש לנו את מצות קריאת פרה אדמה, שמטרת טמאים ומטמאת טהורים.

ונבין את הקשר על-ידי הצדיק הקדוש הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, מה היתה עבודתו? מה היתה נקדתו שהחזיר בתלמידיו? שני דברים. הדבר הראשון: אהבה — אהבת התלמידים, שיאהבו זה את זה עד כדי מסירות נפש. הדבר השני: ענוה — שאדם ידע שהוא כלום, ואת שתי נקדות אלו עמל קשות להחזיר בתלמידיו. אחיו של הרבי רבי אלימלך זי"ע, הרבי רבי זושא זי"ע, שאל פעם את אחיו: כיצד זוכים לראות אצלך מופתים רבים כל-כך, שבגוי-אדם באים אליך, ועל-ידי ברכותיך מתברכים; זה לזוג, זה לפרנסה, לבריאות, וזה לפקידת עקרות? ענה ואמר הרבי רבי אלימלך זי"ע: אני החזרתי בין תלמידי אהבה גדולה, שיאהבו זה את זה, ומזה נעשים מופתים. למדים מכאן, גדל הענין שיהודים מחזיקים עצמם ביחד, ואחד עוזר לשני, על-ידי-זה יכולים לראות נסים נגלים.

מה אנו רואים, בעוונותינו הרבים, לא תקום פעמים צרה בעם ישראל, אף אין בית שלא נשמע בכל יום מקרים מזעזעים, השוכרים את הלב: אסונות, יתמות, שכול, המחלה הממארת סרטן, המכלה את האדם, והגיע הזמן שנתחיל לחקר מה זה ועל מה זה, כי לא חשיד קדשא בריך הוא דעביד דינא בלא דינא (ברכות יב:), אין זאת אלא משנאת חנם, מקנאה, שאחד מקנא בשני ושונא אותו, כאותה מחלה, שהתאים בגוף אוכלים אחד את השני, והאדם נאכל ונאכל עד שפלה, השם ישמר, הרי זו מדה כנגד מדה, רחמנא לישון, על שיש בעם ישראל קנאה ושנאה, שאחד אינו יכול להסתכל על זולתו בעין טובה, זה לעמת זה באה מחלה זו.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, עלינו לעבד על נקדת אהבת ישראל, נקדה יסודית ועקרית, שהחדיר הרבי רבי אלימלך זי"ע בתלמידיו — לאהב זה את זה, לעזור לזולת, עד כדי מסירות נפש. וכיצד זוכים לזה? על ידי עונה. ועונה פרושה, שאדם מכיר בגדלת הבורא ותברך שמו, ויודע שהוא יתברך מנהיג את העולם, דבר גדול ודבר קטן אינו נעשה מעצמו, אלא בהשגחת המאציל העליון, אין שום מקרה בעולם, והכל בהשגחה פרטית. כשיהודי מכניס בעצמו ידיעה זו, זו נקראת שלמות עונה, שבטל לגמרי להקדוש-ברוך-הוא.

ולמדרגה זו זכה הרבי רבי אלימלך זי"ע, והתדירה בין תלמידיו, שיחזיקו עצמם ביחד באהבה גדולה, ותמיד יעשו חסד זה עם זה. ואף שלא הלך לו בנקל להגיע לבטול כזה, כי עבד על כך ימים ושנים, וערך לעצמו גליות; פמובא בספר גרושין מהרמ"ק זי"ע [רבי משה קורדובירן], שהצדיקים הקדמונים היו מגרשים את עצמם, הינו שהיו הולכים בגלות נע ונד, וקבלו חרופים וגדופים, בזיונות ושפיכות דמים ושתקו, על ידי זה הגיעו אל המדרגה העליונה ביותר שיכולים להשיג. וגם הרבי רבי אלימלך זי"ע היה הולך בגלות, התחפש לעני המחזר על הפתחים, בבגדים קצרים, כובע של אפר, מעיל קצר, וחגורת קש ותבן, ובנדאי כלם צחקו ממנו ולעגו לו, כי לא ידעו מי הוא, חשבוהו לאיזה עני קבצן, והוא קבל את הזיונות באהבה. וכך חלפו כמה שנים, שהלך בגלות וסבל חרופין ושפיכות דמים. כשסיים את עבודתו משך שנים של גלות — שב לביתו, ותכף כשנכנס לעירה, שמע שני אנשים משיחים: השמעתי, הבן אלעזר חולה ונוטה למות [לבנו של הרבי רבי אלימלך קראו אלעזר], אזי החל לרוץ לכוון ביתו. משהגיע, ראה שבנו רץ ומסתובב בריא ושלם. חקר אצל אשתו, וענתה: הכל כשורה. יצא לחוץ, נתודע לו, שבן הבלין של העירה שגם היה שמו אלעזר, הוא חולה במחלה קשה, ונוטה למות. אזי אמר: ברוך השם, שאין זה בני. ותכף שהפליט את המלים מהפה, השליך עצמו לארץ והחל לבכות: מלך, מלך בשביל זה הלכת בגלות, בעבור זה

ערכת את כל הסגופים, וקבלת כל-כף הרבה עלבונות, חרופים וגדופים, שיהיה אצלך הפרש בין בנך לבין בן הבלן?! וקבל על עצמו לילך עוד כמה שנים בגלות, כי עדין לא הגיע לשלמות, ולא פעל עדין כלום.

זו מדרגת הצדיק, שאצלו אין הפרש בין בנו לבן הכי ירוד ופחות, מדרגת הצדיק היא להחדיר בעם ישראל אמונה פשוטה בהקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב (תבויק ב, ד): "וצדיק באמונתו יחיה", כשרואה יהודי שבור, יהודי שנכשל בעוונות ובחטאים, הוא לוקח אפר פרה ומטהרו, כשהוא רואה טמא, ירוד ונפול, הוא מקרבו להקדוש-ברוך-הוא, ומחזירו בתשובה, מחזקו ומעודדו ומשמחו, ומדריכו בדרך הנכונה. וכשרואה אדם המחזיק מעצמו, וחושב תמיד: אני, אני ואני, בעל ישות וגאות, שתמיד מדבר מעצמו, אזי הוא מטמא טהורים, מראה לו שעדין אינו יודע כלום, כי יהודי צריך להרגיש יהודי שני, וכל זמן שאינו מגיע לזה, עדין הוא רחוק מאד מהדרך הנכונה.

וסיים מוהרא"ש נ"י ואמר: זו דרך הצדיק האמת, שלומד עם נשמות ישראל, ומחדיר בהם אמונה ברוחה ומזככת בהקדוש-ברוך-הוא, שידעו שאין להם בזה העולם רק אותו תברך, ובכל המצבים שעוברים עליהם, ילכו למקום פנוי שאין שם בני-אדם, וידברו וישיחו בינם לבין קונם בשפת האם שלהם, ויבקשו ממנו תברך כל צרכם, או ילכו לשער השמים, וישפכו את הלב להקדוש-ברוך-הוא, או ילכו לקברות הצדיקים, ויבקשו על נפשם, והוא תבדאי לא יעזבם, כי תפלה היא המפתח לפתח את כל העולמות, ובפרט כשאדם שופך גם דמעות עם התחנה, אומרים חכמינו הקדושים (בבא מציעא נט.), אף על גב דשערי תפלה ננעלו, אבל שערי דמעות לא ננעלו, ומסבירים המפרשים: שערי תפלה עם דמעות, לא ננעלו אף פעם; הינו כשיהודי במצוקה, וכא ובוכה בלב אמת לרבון כל עולמים, לא יזוז משם, עד שימחלו לו, ויפיעל ישועה.

שׁוֹכְבֵי"ם

מוהרא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר שֵׁשֶׁת הַשְּׁבוּעוֹת הָרֵאשׁוֹנִים מִתְחַלֵּת חֲמֵשׁ שָׁמוֹת נִקְרָאִים יְמֵי שׁוֹכְבֵי"ם — לְשׁוֹן הַפְּסוּק (וְרַמְיָה ג', יד) "שׁוּבוּ בָּנִים שׁוֹכְבֵי"ם", הֵינּוּ אֵלּוּ שֶׁהָיוּ שׁוֹכְבֵי"ם וּבָרְחוּ מֵהָאָבָא — מֵהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֹמֵר לָהֶם הַנְּבִיא "שׁוּבוּ". וּמוֹכָא בְּשֵׁם הַגְּדוֹלִים, כִּי שׁוֹכְבֵי"ם רָאשֵׁי תְבוֹת הַפְּרָשִׁיּוֹת שֶׁקּוֹרְאִים בְּאַרְבָּעִים יָמִים אֵלּוּ: שְׁמוֹת, וְאָרָא, ב'א, ב'שֶׁלַח, וְיִתְרוֹ, מ'שֶׁפְּטִים; בְּפְרָשִׁיּוֹת אֵלּוּ אָנוּ קוֹרְאִים עַל עִם יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם וְעָבְרוּ סָבָל מֵהַמִּצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שְׁמוֹת א, יא): "וַיִּשְׁמָעוּ עֲלֵיו שְׁרֵי מִסִּים וְגו', וַיִּבְנוּ עָרֵי מְסֻכּוֹת אֵת פֶּתַח וְרַעְמָסֶס" וְגו', עִם יִשְׂרָאֵל עָבְרוּ בְּמִצְרַיִם שׁוֹאָה רוֹחֲנִית וְגִשְׁמִית, עָבְדוּ עֲבוֹדַת פְּרָךְ קָשָׁה עַד מְאֹד, וְאִם אֵין דֵּי בְּזוּהָ, אֲזַי גָּזְרוּ גְזָרוֹת עַל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל: "אִם בֶּן הוּא וְהִמִּיתָן אוֹתוֹ, וְאִם בַּת הִיא וְחָיָה" (שֵׁם א, טז), וְרָצוּ לְמַחֵק אֵת זִכְרֵי יִשְׂרָאֵל. וְאַחֲרֵכֶּךָ בָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְדִבֵּר בְּשֵׁם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְחָזַק וְעוֹדֵד וְשִׂמַּח אֵת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהִבְטִיחָם שִׁיּוּצֵיָאֵם מֵהַגְּלוּת, אֲבָל עִם יִשְׂרָאֵל מְרַב צָרוֹת — קָשָׁה הָיָה לוֹ לְהֶאֱמִין. וְהִמְשִׁיךְ הַפְּרָשִׁיּוֹת מְדַבְּרוֹת מִיְצִיאַת מִצְרַיִם וְגֵאֻלְתָּהּ, וְהֵנִס הַגְּלוּי שֶׁל קְרִיעַת ים-סוּף עַד מִתַּן תּוֹרָה, קִבְּלַת מִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה וְכו'.

וְאָמַר מוהרא"ש נ"י, אֲשֶׁר הָאָר"י הַקְדוּשׁ אֹמֵר: לָמָּה הִצְרַכּוּ יִשְׂרָאֵל לָרְדֹת לְגָלוֹת מִצְרַיִם, לָמָּה הִצְרַכּוּ לְעַבֵּר אֵת הַסָּבָל הַנּוֹרָא הַזֶּה? רַק מִחֲמַת פָּגַם אָדָם הָרֵאשׁוֹן שֶׁחָטָא בְּפָגַם הַבְּרִית. וְכֵן אֹמְרִים חַז"ל (עֲרוּבֵין יח:): מָאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בָּאוּ קְלָפוֹת וְחִמְמוּהוּ, וְנִכְשַׁל, רַחֲמָנָא לְצַלָן, בְּחָטָא וְעוֹן פָּגַם הַבְּרִית, שְׁמַהֲטָפוֹת הָאֵלוּ יֵצְאוּ נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר סָבְלוּ סָבָל גְּדוֹל מְאֹד, וְהִצְרַכּוּ לְבוֹא שׁוּב לְמִצְרַיִם בְּגִלְגוּל וְלְעַבֵּד קָשָׁה בְּמִרְיוֹת, בְּחִמּוֹר וּבְלִבְנִים, כְּדֵי לְזַכֵּךְ אֵת נְשָׁמַת אָדָם הָרֵאשׁוֹן; וְאַחֲרֵכֶּךָ בָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהָיָה הַגְּלָגוּל שֶׁל הֶבֶל, וְהִרְגָה אֵת הַמִּצְרִי שֶׁהָיָה הַגְּלָגוּל שֶׁל קִיץ, וְהוֹצִיא אֵת יִשְׂרָאֵל מֵהַגְּלוּת, וְקִבְּלוּ אֵת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי. אֹמֵר הָאָר"י

הקדוש: כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא בַּפֶּגֶם הַבְּרִית, נִדְבָקִים בּוֹ קַלְפוֹת וְסִטְרָא אַחֲרָא, שְׂדִים וְרוּחוֹת.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: אִף שְׂאֲנֵי יוֹדֵעַ, שְׂיֵהִיו אֲנָשִׁים שְׂיִקוּמוּ וַיֹּאמְרוּ: הֵיכֵן יֵשׁ הַיּוֹם קַלְפוֹת, רוּחוֹת וְשְׂדִים? אִף הָאֲמַת הִיא, שְׂחַז"ל אוֹמְרִים (בַּמְדָּבָר רַבָּה, פְּרָשָׁה יב, סִימָן ג'): מָה הֵם רוּחוֹת וְשְׂדִים? יֵשׁ שֶׁד הַנִּקְרָא קָטֵב מְרִירִי, שְׂמֵמֶרֶר חַיֵּי הָאָדָם; הֵינּוּ רוּאִים בֶּן-אָדָם קָם בַּבֶּקֶר, אִף שְׂיֵשׁ לוֹ תְּכַנִּיּוֹת מָה יַעֲשֶׂה הַיּוֹם הַזֶּה, וְהוּא אִישׁ מִצְלִיחַ בַּעֲסָקָיו, וְיוֹדֵעַ לְהֵיכֵן מוֹעֲדוֹת פָּנָיו וְכוּ', אִף-עַל-פִּי-כֵן נִכְנָסֵת בּוֹ פִּתְאֹם אִיזוֹ מְרִירוֹת, אִיזָה דְכָאוֹן, נוֹפֵל בְּיָאוֹשׁ, וְאִינוֹ יוֹדֵעַ מְדוּעַ, מִחֲמַת מָה?! אִף הַכֹּל בָּא מִשְׂדִּים וְרוּחוֹת שְׂבָרָא עַל-יַדֵּי פֶגֶם הַבְּרִית. כָּלֵל הַמְרִירוֹת וְהַדְּכָאוֹן שְׂנִכְנָסִים בְּאָדָם, עַד שֶׁהוּא מִתְּסַפֵּל לַפֶּתַע פִּתְאֹם, כָּל זֶה מִחֲמַת עֲוֹנוֹת פֶּגֶם הַבְּרִית, שֶׁהֵם מְמַרְרִים אֶת חַיָּו. וְזֶה עֲלוֹל לְקִירוֹת אֲצֵל כָּל אֶחָד, אֲפִלּוֹ אֲצֵל אָדָם חָכֵם, בַּעַל הַשְּׂפֵלָה, מְכַשֵּׁר וּמְצַלַח, שְׂאִינוֹ חָסֵר דְּבָר. עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה אָדָם שְׂאִין לוֹ כְּלוֹם, רַק צְרוּת וְיִסוּרִים מִנֵּת חֶלְקוֹ, פִּרְנָסָתוֹ בְּדַחֵק, לֹא יִצְלַח, וְהֵינָה קָם בַּבֶּקֶר, וְאִין לוֹ חֶשֶׁק וְרִצּוֹן לְכְלוֹם, הוּא שְׂרוּי בְּדְכָאוֹן, וְאִינוֹ יוֹדֵעַ מִפְּנֵי מָה כָּל הַהֲרַגְשָׁה הַזֹּאת, וּמִחֲמַת מָה כָּל מִצְבַּ הַרוּחַ הַיְרוּד הַזֶּה, וְרִץ לַפְּסִיכּוֹלוֹגִים, פְּסִיכִיאָטְרִים וְכַדּוּמָה, שְׂיִוְצִיאֵוּהוּ מִהַדְּכָאוֹן וּמִהַדְּכָדוּן הַנִּפְשִׁי וְכוּ'; אִף הָאֲמַת לְאֲמַתָּה הִיא כְּמוֹ שְׂאוֹמְרִים חַז"ל (בְּרִכוֹת ו:): אֲלֵמְלָא הָיוּ נוֹתְנִים רְשׁוֹת לְעִין לְרֵאוֹת, הָיָה אָדָם מִתְּמַלֵּא פֶחַד וְאִימָה מִמָּה שְׂעִינִי רֵאוֹת לְפָנָיו, מִימֵינוֹ וּמִשְׂמָאלוֹ עוֹמְדִים רַבְבוֹת מִשְׁחִיתִים הַרוֹצִים לְהַפִּילוֹ, לְשׁוֹבְרוֹ, שְׂיַחֲוֵשׁ עֲצָמוֹ מְדָכָא, מְשַׁפֵּל, מִיָּאֵשׁ, שְׂיַחֲשׁוּב כִּי אַבְדָּה תִּקְנָתוֹ בַּחַיִּים. וְאָדָם חוֹשֵׁב: מָה עֲשִׂיתִי?! וְשׁוֹאֵל קִשְׁיוֹת שׁוֹנוֹת, אֲשֶׁר זֶה הִיָּתָה גְלוֹת מִצְרַיִם, "וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּחֲמֹר וּבִלְבַנִּים" (שְׁמוֹת א, יד), הַעֲבִידוֹם בַּעֲבוּדַת פְּרָךְ, מִחֲמַת הַחֲטָאִים וְהָעוֹנוֹת שְׂחֻטָּאוֹ.

כִּי בְּאֲמַת, הַמְּשִׁיף מוֹהֲרָא"ש נ"י, אִם הִיָּתָה לְאָדָם אֲמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת, שְׂהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְנַהֵיג אֶת הָעוֹלָם, וְכָל הַבְּרִיאָה כְּלָה זֶה אֲלֵקוֹת, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְלַבֵּשׁ בְּתוֹךְ פְּרֻטֵי פְּרֻטִיּוֹת

הבריאה: הן בדומם, הן בצומח, הן בחי והן במדבר, הנה רץ להקדוש-ברוך-הוא, כאותו ילד שלא ראה את אביו ואמו זמן רב, ולפתע רואה אותם, אזי רץ אליהם וקורא: "אבא, אבא, אמא, אמא", איזו תשוקה יש לו אליהם! כן הדבר, אם נשמות ישראל היו יודעות, שהקדוש-ברוך-הוא נמצא פה אִתָּנוּ, היו רצות אליו יתברך. כמו שכתוב בזהר (שמות דף ה:): אלמלי היו ישראל יודעים איך השם יתברך אוהב אותם, היו שואגים ככפיר לרדף אחריו; והיו רצים אליו כאיל הרץ אל אפיקי מים. כאותו איל צמא למים, ורץ בהשתוקקות שעה שרואה מעין מים מפכה, כן ישראל היו רודפים אחריו יתברך, אם היו יודעים שהקדוש-ברוך-הוא אוהבם כל-כף.

ממה נובע שיש לאדם קשיות וספקות על הקדוש-ברוך-הוא, עד שאין אחד שלא יכנס לו הרהור רע, חס ושלום, עליו יתברך? מדוע אדם סובל כל-כף, ויש לו מרירות כלפי מעלה? כל זה בא מחמת עוונותיו ופשעיו, ובפרט פגם הברית, אשר החטא המגנה הזה הורס את המח, הורס את חיי האדם ואת כל עתידו. וכמובא בזהר (תקוני-זהר, דף ל:): מאן דזריק פרוורים דנהמא, עניות רדיף אבתריה; הינו הזורק פרוורי לחם על הארץ, העניות רודפת אחריו, כל-שכן מאן דזריק פרוורי דמחא, כל שכן אדם המוציא זרע לבטלה, רחמנא לצלן, זה אשר מביא לו את כל הצרות בחיים, זה מכניסו בעצבים, בכעס ורציחה, בעניות — גשמית, שאין לו כסף, ומסתבך בחובות, רוחנית — שאין לו מח ללמד. החטאים והעוונות האלו של פגם הברית, הם הורסים את חיו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שארבעים יום אלו, מסגלים מאד לתקן עון זה, אם אדם שב בתשובה ומתודה להקדוש-ברוך-הוא, ואומר: "רבנו של עולם, כזאת וכזאת עשיתי", ומפרש את כל לבו וכל אשר עשה, ומתודה, ומקבל על עצמו לא לשוב לסורו, ימים אלו מסגלים לתקן את חטאו. הנה נוהגים צדיקים להתענות ארבעים יום, נוהגים צדיקים להתענות יום אחד בשבוע, נוהגים צדיקים בתענית דבור ארבעים יום, כל אחד כפי מנהגו. ואנו שבורים

ורצוצים, אין בנו כח להתענות ולסגף עצמנו, אכל אנו יודעים שחטאנו בחטא זה, וחפצים לשוב בתשובה.

ובכן שלח לנו הקדוש-ברוך-הוא צדיק קדוש ונורא, הלא הוא רבנו ז"ל, שאמר קדם הסתלקותו מזה העולם: אני מבטיח עם שני עדים בשרים, שמי שיזכה לבוא אל הציון הקדוש שלי, ויתן פרוטה לצדקה, ויאמר עשרה מזמורי תהלים, שהם ה'תקון הכללי, אוציאו מהשואל תחתית ומתחתיו, ואם אינו יכול לבוא לציון, אם יאמר את ה'תקון הכללי בכל מקום שהוא, הקדוש-ברוך-הוא ימחל לו על החטא המגנה הזה.

ואמר רבנו ז"ל, אף שאני יודע שזהו תקון קל מאד לומר עשרה מזמורים אלו, אכל מפני שאמרתי את זאת, יהיה זה קשה מאד. ולכן בקש רבנו ז"ל, שנפרסם לכלם, שמי שיאמר עשרה מזמורי תהלים שהם ה'תקון הכללי יכפר לו עון זה. ומכל שפן מי שיזכה לבוא לציונו הקדוש באומן, ויאמר שם את ה'תקון הכללי, ויתן פרוטה לצדקה, אזי יעשה לו טובה נצחית; אשרי הזוכה להגיע לציון הקדוש, אשר אין למעלה מזה, ולכל הפחות אם לאו — שיאמר בכל יום את ה'תקון הכללי, אזי יזכה לתקון אמתו, ובפרט בימי שובבי"ם, אשר הם מסגלים מאד לתקון החטא הזה.

שמוש תלמידי חכמים

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר איתא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ב'), שמוש תלמידי חכמים, הרי זה פלמוד הלכות; ובאור ענין זה הוא, פי מה שתלמיד חכם עושה — הכל בנוי על-פי הלכה, מה שצדיק עושה — מקשר הכל להקדוש-ברוך-הוא, ובכל דבר שעושה יש בזה פונה עמקה, אף שאיננו מבינים, אסור להרהר אחריו ולשאל קשיות, וכמאמר ז"ל (סנהדרין קי):

המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה; וצריך להבין — וכי הרבי הוא השכינה? אלא הצדיק דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, כל מח מחשבתו, כל ראשו, כל עצמותיו, עיניו, אזניו, חטמו, פיו, כל גופו — רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, הכל דבוק באמתת מציאותו יתברך, ותמיד רואה, שומע, נושם, מרגיש את השכינה, הוא חי תמיד עם הקדוש-ברוך-הוא, חי כל רגע ורגע עם האמונה הקדושה, כמו שכתוב (חבקוק ב, ד): "צדיק באמונתו יחיה", כל חייו הם מסכת של אמונה צרופה, ומאמין באחד — בו יתברך, מה שעושה, כל מלה שמדבר, כל אשר שומע — הכל סובב סביב ציר אחד — איך מגלים אותו יתברך לכל ישראל, איך מחדירים בלבות ישראל את הבורא יתברך שמו, זו כל מחשבתו, זהו כל רצונו, כסופו ושאיפתו.

ומהן ההלכות? תמצית של כל התורה שבעל-פה. ה"בית-יוסף" זכה לסדר את ה"שולחן ערוך", מחמת שהיה ענו גדול מאד, והסכימו עליו במתיבתא דרקיעא. דרכו של ה"בית-יוסף" היתה ללמד הרבה משניות, וידוע שהיה יכול ללמד בכל יום עשרים, שלשים, ארבעים ואפלו חמשים פרקי משניות בבת אחת, ובזכות זה זכה, שנגלה אליו מגיד מן השמים, ולמד עמו תורה וגלה לו סודותיה. וכן גלה לו נסתרות מה קורה בשמים, ומה לומדים במתיבתא דרקיעא. ה"בית-יוסף" כתב את הדברים, והיו בחבו כתבים רבים שלמד עם המגיד, אף נותר לנו קבץ קטן שנקרא "מגיד מישרים", אשר זהו ספר נפלא מאד, בו רואים מה עבר עליו, כגון שאמר לו המגיד: אני המשנה שלמדת אתמול, אפרש לך את הפרוש. או הוכיחו בדברי מוסר: קמת היום מאחר וכי. ואחד מהדברים שאמר לו: אתה תזכה, שעל ידך יתחבר ספר כזה, שיתקבל בכל תפוצות ישראל. וכן הוה, אשר בלי ה"שולחן ערוך" אדם אינו יכול להיות יהודי, אם יהודי מש כהוא זה מה"שולחן ערוך", כבר צריכים לבדק בציציותיו, שמא משהו אינו כשורה ביהדותו. ה"שולחן ערוך" זה למוד הלכה, שאדם מחיב להתנהג על פיה כל ימי חייו, אף שזה קשה, אף צריכים לבקש הרבה את

הקדוש-ברוך-הוא, שנוזפה לקיים את ההלכה כדבעי; ולכן הקפיד רבנו ז"ל על למוד "שלחן ערוך" מאד מאד, ואמר לאנשי שלומנו, שלא יחסירו יום אחד מבלי למוד זה.

וזו קביעות גדולה אצל אנשי שלומנו — ללמד בכל יום "שלחן ערוך"; היות שרבנו ז"ל הזהירנו להתבודד תמיד אליו יתברך, ולמשך עצמנו אליו יתברך, וכל מחשבתנו והסתכלותנו תהיה רק ממנו יתברך, וכל הנהגותינו רק סביבו יתברך, אזי אדם המשתוקק כל-כף להקדוש-ברוך-הוא יכול לצאת מהגבול והזמן, ורואים במציאות בני-אדם שיצאו מהגבול והזמן, שאצלים מתפללים שחרית בלילה, ומנחה קדם אור היום, וערבית בצהריים, עד כדי כך היו צדיקים שנתהפכו להם הזמנים, ורבנו ז"ל הקפיד על כך מאד, שלא יעשה כן, כי אם ההנהגה נוגדת את השלחן ערוך צריכים להזהר בזה מאד, כי אז יוצאות קלות חמורות מאד, הנה אם נכנסה שבת, ואדם לא קבל אותה על עצמו, אזי יכול לבוא לידי חלולה, וזהו עון סקילה. ועל-כן על כל אחד להקפיד בערב שבת לסיים את כל המלאכות קדם פניסת שבת, שלא יעבר על אחד מ"ט אבות מלאכה. וכן בכל דבר ודבר, גם בתוספת קדשת שבת יש להזהר, ואין למהר להוציא את השבת, ישנם כאלו המתבוננים לעבר השמים, וכשיש שלשה כוכבים — כבר עושים מלאכה, אינם יכולים להתאפק עוד מעט ומדליקים סיגריה וכדומה. מדוע לא ימשכו עוד את קדשת השבת, אשר היא נעם גן-עדן ממש?! [כידוע בשבת הגיהנום שובת, ולכן מובא, שאם מכין את השבת מקדם, הינו פורש מפה על השלחן, מכין את הנרות, חלות, יין וכו', אותן הנשמות בשמים מקרובי משפחתו שהלכו לעולמן, יוצאות כבר מהגיהנום לגן עדן עוד ביום הששי, ונהנות כבר מזיו השכינה. וכן הדבר לגבי מוצאי-שבת, אם מושך את השבת עוד זמן על פני מוצאי-שבת, אזי הנשמות ממשיכות להנות מזיו השכינה]. וכן לגבי כל מצוה ומצוה, יכולים בני-אדם לקיימה בזה העולם בשלמות, על-ידי למוד הלכה "שלחן ערוך", ולא לזלזל בשום צו מצווי הבורא יתברך שמו.

אך לדאבוננו הרב, בפה מוהרא"ש נ"י, הנה מסתובבים בזה העולם הגשמי והחמרי, ואין יודעים מכל הדברים הללו, מסתובבים פה פורקי על, המתנהגים כחיות השדה בדמות אדם, כמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ז'), אשר מי שחי כאן נטול דרך ארץ, הוא נדמה כחיה רעה אך בדמות אדם; כי מי שיש לו יראת שמים, מתנהג בדרך ארץ גדול, וכל הליכותיו אומרות יראת כבוד, אך מי שנעדר יראת שמים, הוא כחית טרף ממש. וזהו שאמר אברהם אבינו לאבימלך בלקחו את שרה (פראשית כ, יא): "רק אין יראת אלקים במקום הזה והרגוני". עלולים להגיע עד כדי הרג ורצח כשאין יראת שמים. ולכן צריך כל אחד מישראל ללמד הלכות, אפלו מי שדבוק בו יתברך, ומתבודד לפניו יתברך, איננו פטור מלמוד הלכה, אשר בזאת מבטח הוא, שלא יעבר על שום לאו, ולא יבטל שום עשה.

ונתן מוהרא"ש נ"י דגמאות נוספות, כגון: יש הונאת ממון — גנבה וגזלה, הונאת דברים — שאסור לצער בני-אדם, ואי אפשר לידע את הגדר והסיג ללא למוד הלכות, ויכולים לפל בפח יקוש בכל יום, ולא לחוש בזה כלל וכלל, ולא לידע שעשו איזה עול; הנה אדם נכשל בהונאת אשתו ומצערה, או האשה גורמת עגמת נפש לבעלה, וכן הילדים מצערים זה את זה, כל זה מחמת שלא למדו הלכות.

ויבדרך אגב הבהיר מוהרא"ש נ"י כמה יסודות חשובים בחנוך, אשר התנהגות הילדים היא כפי שראו אצל ההורים, ילד מחקה את הוריו, ולכן על האב והאם להזהר מאד במעשיהם ובהתנהגותם, ביחסם לזולת ובהקפדה על כל מצוה ומצוה, ולא לסור מסעיף קטן בשלחן ערוך, כי הם המחנכים העקריים של ילדיהם, כשהילד רואה שהאב בא לבית-הכנסת, ואין יראת המקום עושה אצלו שום רשם, והוא אדיש ומדבר באמצע התפלה, רחמנא לצלן, מזלזל בקדשה וברכו, מה רוצים אחר-כך ממנו?! שלא לדבר אם ישנו אב שכלל אינו בא לבית-הכנסת, ואינו מקפיד להתפלל במנין את שלש התפלות, בודאי הילד יחקהו וגם ינהג

כף, חס ושלום, או האב נכנס לבית הכנסת בלי כובע ומעיל עליו, אזי מה יעשה הבן?! בכלל לא יכנס לבית הכנסת, חס ושלום. אם אדם רוצה לחנך פאות את ילדיו, על-פי ההלכה הפסוקה בשלחן ערוך, עליו להיות דגמא אישית חיובית בעבורם, ולא — יגדלו בעייתיים, חס ושלום, ויצאו לתרבות רעה, רחמנא לצלן. ואל לאדם להסיר את הנטל ממנו, ולחשב שזהו תפקיד המלמד — לחנך את ילדיו].

והמשיך מוהרא"ש נ"י להבהיר את דברי רבנו ז"ל האומר, שלמוד הלכה זהו שעשוע עולם הבא ממש, ומי שמשמש את הצדיק כאלו לומד הלכות; הינו כי הצדיק — כל מעשיו בודאי נהוגים על-פי הלכה, ומה שעושה יש לו בזה חשבון עמק, וכן כל דבור שמדבר, והזמן והעתוי שאומרו, ולמי וכיצד מדבר — בכל יש חשבון צדק גדול, ואינו עושה דבר בלי כונה עמקה. ולכן צריך האדם להרגיל עצמו להסתפל על הצדיק, ובזה שמתבונן בו ומשתדל לחקותו, היות שהצדיק אינו יוצא מגדרי ההלכה, גם האדם יזכה לקיים את ההלכה על בוריה.

ולכן אומרים חכמינו הקדושים (כתבות צו): כל המונע תלמידו מלשמשו, כאלו מונע ממנו חסד, שנאמר (איוב ו, יד): "למס מרעהו חסד"; רבי, צדיק, מנהיג, צריך לראות ולהשתדל שהתלמיד ישמשו, כי בזה התלמיד לומד ממנו דברים רבים, באשר ישנם דברים שאינם כתובים בפרוש בשלחן ערוך, אבל כשמשמש את רבו, לומד אצלו לעשותם. וכן ישנם דברים שאף אם אדם ילמד ויעין בשלחן ערוך כמה וכמה פעמים, אף לא הבין הכל, או לא הבחין ולא שם לבו להם, ורבו ששנה ולמד הבין כל פרט כהלכתו, אף את הנכתב בין השיתין, ונוהג על-פי ההלכה המדקדקת והמדיקת, אזי ילמד התלמיד מרבו איך לנהג.

וכן בעניני חכמת החיים, רבו ששקד על ההלכה — מבינה על בוריה לאין ערוך, ויודע היאך לנהג וכיצד לילך בכל פרט ופרט בחיים, אזי על-ידי השמוש שמשמשו יזכה ללמד לעצמו עצה ותושיה.

וכן בענין חנוך הילדים; לעתים, האב והאם עצבניים, רגוזים, כעסנים וכו', ומוציאים עצביהם על ילדיהם, ומה הילדים אשמים?! ילדים הם יהלומים, יש ללטשם עד שיאירו ויבריקו, ויהיו בעלי ערך רב. הבאתם נשמות קדושות לזה העולם, אזי אין להפקירם, חס ושלום, אלא להשקיע בהם כחות ועבודה, ללטשם היטב היטב ביגע וביזע, במאמצים ובטרחות, כדי יגדלו יהלומים יקרים, ויפרחו פרחי חמד מצלחים ומשגשגים; כי כל יהודי יכול להגיע למעלות גבוהות מאד, להיות צדיק גדול, אף תלוי פיצד מחנכים אותו, ולהורים יש חלק גדול בזה, ותלוי החנוך בהם — למי הם מקרבים ואת מי הם משמשים. אם מקרבים לצדיק המקשרם להקדוש-ברוך-הוא, והם מציתים אותו, אזי הצדיק יהפכם וילמדם עצות והנהגות, יחדיר בהם יראת שמים והתמדה בתורה, ויקשרם וידבקם אליו ותברך, עד שהילדים יהיו צדיקים קדושים וטהורים, מצלחים ומברכים. ואם לאו, חס ושלום, לבסוף יסורו הילדים מדרך הישר, רחמנא לצלן.

וסכם מוהרא"ש נ"י ואמר: הנה הקדוש-ברוך-הוא עזרנו, שזכינו בזכיות חנם להיות מקרבים לרבי בזה, שאמר: בזה שלומדים הלכות, הרי זה שעשוע עולם הבא, כמו שכתוב (נדה עג): כל השונה הלכות בכל יום, מבטח לו שהוא בן עולם הבא — שממשיך על עצמו את הבורא ותברך שמו.

ומחדש הלאה רבנו ז"ל חדוש גדול יותר: מי שמשמש תלמיד חכם, הרי זה כמו שלמד הלכה. כי, כאמור, יש הרבה דברים נשגבים מבינת האדם ואינו מבינם, אבל אם ראה פיצד נהג הרבי, אשר הוא שלחן ערוך חי, ספר תורה מהלך, אזי יודע פיצד לנהג. כמו שכתוב (ברכות ז): "גדול שמושה של תורה יותר מלמודה; ולמדים מאלישע, תלמידו של אליהו הנביא, שיצק מים על ידיו, ולכן זכה לקבל מרבו פי-שנים. שואלת הגמרא: מדוע לא כתוב שלמד אצל אליהו הנביא תורה, אלא רק שמשו? כי יש דברים רבים, שאי-אפשר בשום פנים ואפן להבינם, רק כאשר משמשים את הרבי למדים אותם.

והבהיר מוהרא"ש נ"י מהו שמוש תלמיד חכם; לרבי יש בדרך כלל גבאי, משמש, העומד ליד פתח חדרו, ואינו נותן לבני-אדם להכנס בכל רגע שתאבה נפשם, אלא על-פי תור ושעות קבועות. ויש לאנשים טענות על הגבאי, שאינו מתיר להם להכנס אימתי שיחפצו, ושואלים לעצמם: "מדוע צריך הרבי גבאי?!"

וספר מוהרא"ש נ"י על תלמיד חכם אחד, שבא פעם אל הרבי מצאנו זי"ע, נדחק ונדרחף עד שזכה להכנס אל הקדש פנימה. ואמר: "רבי, שאלה לי אליכם. מה הענין שיש גבאי לרבי?" וענה ואמר: "אענה לכם שתי סברות. א. קנייתם אתרוג בעבור החג?" וענה: "הן". והמשיך: "ראיתם בנדאי במה האתרוג עטוף — בפשתן. ומדוע? אלא אם לא יהא האתרוג מסבב בפשתן, וימכרוהו ללא מגן סביבותיו — יפגם, יתמלא בכתמים, ויפסל לגמרי. כן הדבר לענינינו, האתרוג הוא הצדיק, הפשתן הוא הגבאי. אם לא יניחו את הפשתן, יהיה האתרוג מלא פגמים. וכן הרבי, אם לא הגבאי, לא יוכל הרבי להחזיק מעמד, כי כל אחד ירצה להכנס לרגע, לדקה, משך כל שעות היום, ולא יתנו לרבי אפשרות לאכל, לנוח מעט להנפש וכו', לנשם, לקחת אתנחתא, ויגרמו לו נזק גופני בלתי הפיך, על-כן צריך הגבאי לשמר על הרבי, לבל יבלע לו, לבלתי ינזק בכתמים גופניים, אלא יוכל להחזיק מעמד. ב. הגבאי אינו מאפשר להכנס אל הרבי בכל עת, ושומר ודואג בזה לרבי שגם-כן יוכל ללמד תורה, לחדש חדושים, לעסק בעבודת השם, ולא כל העת יהיה עסוק עם בני-אדם".

ואמר מוהרא"ש נ"י: אם הגבאי פקח, יכול ללמד דברים רבים מהרבי, אך אם שוטה הוא, אינו לומד מאומה. [וידוע, אשר בדרך כלל כל הצדיקים לקחו גבאי שוטה, מחמת שלא רצו שיתערב בעניניהם. ומספר שלהרב הקדוש מצאנו זי"ע היה גבאי בשם ר' רפאל, והחזיקוהו לשוטה, אך לימים כתב ספר בשם: "דרכי חיים", בו רכז את כל ההנהגות שראה אצל הרבי, וכתבם בתמימות ובפשיטות. ואומרים, שלא היה ספר מצלח כל-כך בספרו, כי העלה

את הדברים על הכתב במלים פשוטות ללא התפלספות וכו' וכו', ומזה למדים דרך ה' בחיי היום-יום].

והמשיך מוהרא"ש נ"י בשיחתו הקדושה ואמר: על-ידי שהגבאי משמש את התלמיד חכם, ממשיך על עצמו אור העולם הבא. אבל מחד גיסא — יש סכנה גדולה בשמוש הרבי, כי הגבאי יכול להתרחק ממנו, חס ושלום, מחמת שרואה את הנהגותיו הגשמיות היום-יומיות, וחושב: הנה הרבי אוכל כמוני, ישן כמוני, יש לו אשה וילדים כמוני וכו', ומתוך כך עלול להקל בכבודו. ומאידך גיסא — יכול לראות את גדלת הרבי, ולחשב באפן אחר לגמרי: כיצד הרבי מנצל את זמנו היקר, ומספיק עולם ומלואו בעשרים וארבע שעות: הן ללמד ולטייל בכל חלקי התורה כלה, הן ללמד תלמידים, הן לחדש חדושים ולכתב ספרים קדושים המחיים נפש כל חי, הן לחזק שבורים ורצוצים ולנחמם ולעודדם ולאמצם, הן לעשות שלום-בית בין בני זוג שנתערער ביתם, הן לענות תשובות במקתבים לשואלים בכל נושא בחיים, ולהנחותם עצה ותושיה, הן ליחד יחודים קדושים, הן להתבודד אליו יתברך וכו' וכו'. כמו שאמר הרב הקדוש ה"בעל התניא" זי"ע, צעיר התלמידים של המגיד ממעזריטש זי"ע: כשבאתי אל המגיד זי"ע, כל מגמתי וכסופי וכן של שאר התלמידים לקבל יראת שמים וחזוק בעבודת השם, ובאנו ללמד מהרבי דרכים ונהגות, שלא לדבר מהמופתים הרבים שראינו אצלו, אף כבר לא התפעלנו מהם כלל, ולא יחסנו לזה חשיבות, באשר המופתים אצל המגיד התגלגלו תחת הספסל, כל יום באו המונים וספרו את המופתים מהרבי; פלוני בא להודות לרבי שגולד לו בן בברכתו, ואלמוני הודה לרבי על שגנרפא ממחלתו בזכות ברכתו, ועוד כהנה וכהנה, אף אנו באנו לקבל יראת שמים והתחזקות, וזכינו להתפעל וללמד מגדלת הרבי בעת היותנו סמוכים אליו, וללמד עצמנו היאך לנהג בחיים חיותנו, ולחקותו בכל הליכותיו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר סכנה גדולה אורכת לאלו הסמוכים לשלחן הרבי, כי בדרך העולם מי שמקרב לצדיק עלול לזלזל בו,

כי רואה שהצדיק בדיוק כמהו, כמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן לד), שבחיצוניות הצדיק נראה כמנו, אבל בפנימיות הוא שונה בתכלית השנוי. הפה של הצדיק מלא אלקות, ומדבר כל העת רק ממנו יתברך, והפה של האדם פגום ומדבר נבול פה ודבורי רמיה והונאה, להפיל בני-אדם בפח, לרבי יש אף, והוא מאריך אפו וסבלן גדול, והאדם כעסן גדול, הרבי מסתפל בעיניו ורואה רק אלקות, והאדם מלכלך את עיניו ופוגם בהם להסתפל במקומות מזהמים, הצדיק שומע באזניו מכל הבריאה רמזים לשוב אליו יתברך, והאדם שומע באזניו דבורי לשון-הרע ורכילות וכו' וכו'.

אבל יש בני-אדם, שככל שהם סמוכים לצדיק — הוא יותר מזלזל בעיניהם, חס ושלום, במקום להתפעל ממנו ולראותו כספר מוסר חי, כמו שאומרים חכמינו הקדושים (סנהדרין נב:): למה תלמיד חכם דומה לפני עם הארץ? בתחלה דומה לקיתון של זהב, ספר הימנו — דומה לקיתון של כסף, נהנה ממנו — דומה לקיתון של חרס, פינן שנשבר — שוב אין לו תקנה; הינו איך נראה תלמיד-חכם בפני עמי ארצות? כל זמן שלא דבר אתו — נדמה לו ככלי זהב, ברגע שהחכם מתחיל לדבר עמו, כבר ירד ערכו ונראה לו ככלי כסף, וכשמתחיל לדבר עמו במשא ומתן — נראה לו ככלי חרס הנשבר. וכמו שאמר רבי יוחנן: אוי לי אם אמר, אוי לי אם לא אמר (בבא בתרא פט:), אם אמר לרמאים שאינם יודעים לרמות, ואלמדם תחבולות איך מרמים את העולם — אוי לי, ואם לא אמר להם, יאמרו: רבי יוחנן בטלן ואינו יודע כלום... אך בנדאי הצדיק שדבוק בהקדוש-ברוך-הוא יודע הכל. ולכן יש אחד המקרב לצדיק ומשמשו, והוא מזלזל בו, חס ושלום, מחמת שרואהו במעשיו הגשמיים, ונדמה לו כמהו, עד שאינו רואה בגדלותו, ויש אחר שפכל שדבוק בצדיק, לומד כל הזמן הנהגות ודרכים איך להתנהג עם אשה, איך לחנף את הילדים, איך לנהג עם הבריות, איך לאכל ולישן וכו', ולכן צדיק המונע מתלמידו לשמשו — מונע ממנו חסד; כי הצדיק מדבר תמיד מהקדוש-ברוך-הוא, השם עמו כל הזמן, ולומד עם תלמידיו רק ממנו יתברך.

וישב מוהרא"ש נ"י את הסתירה, לכאורה, שישנה בין שתי דרשות חכמינו הקדושים על הפסוק (איוב ו, יד): "למס מרעהו חסד", דרש אחד כנ"ל: אשר צדיק המונע מתלמידו לשמשו — מונע ממנו חסד, ולמדים זאת מהפסוק הזה. ועל אותו פסוק יש דרש אחר, חכמינו הקדושים אומרים (כתבות מא:): מנין שלא יגדל אדם פלב רע בתוך ביתו? שנאמר (דברים כב, ח): "ולא תשים דמים בביתך". ועוד אמרו (שפת סג): כל המגדל פלב רע בתוך ביתו, מונע חסד מתוך ביתו. ומהיכן לומדים זאת? מהפסוק: "למס מרעהו חסד", 'למס' בלשון יגנית נקרא פלב (שם). אם כן מי שמגדל פלב בביתו, רחמנא לצלן, עובר על לאו, ומונע חסד מתוך ביתו. מה הקשר בין שתי דרשות אלו? אלא מה היה ענין היגנים, ומהו סוד חנכה? כידוע, בימי חנכה הקדושים יכולים לפעל מה שלא פעלנו בראש השנה, ביום כפור ובהושענא רבא, וזוהי הזדמנות אחרונה לקרע את פתקאות השליחים, שכביכול נשלחו ויצאו כבר לבצע את הגזר דין שנגזר בראש השנה וביום כפור, על-ידי שנשתדל לשוב בתשובה ולבטל את רע הגזרה, ולזכות לפתקא טבא. אף הסמ"ך-מ"ם מפחד מאד שאדם יזכה לפעל דברים טובים, ולכן מקטרג מאד על נשמות ישראל, ועושה כל מיני פעולות שבעולם למנעם מלשוב בתשובה, ולהרחיקם מן הצדיק היכול לעזרם ולהוציאם מהבוץ שנפלו לתוכו.

וכידוע בטרם ירדה נשמת רבנו ז"ל לזה העולם, הסמ"ך-מ"ם לא הסכים שתתיר, ואמר: אם הנשמה הזו תתיר — אין לי מה לעשות בזה העולם, ואמרו לו: הנשמה הזו מכרחה לרדת, ואתה לך ומצא לך עצה. והלך ושב לאחר זמן עם זקן שצוחק וצוחק, ואמר שהנשמה כבר יכולה לרדת. ואנשי שלומנו אמרו, שהעצה שמצא לו הסמ"ך-מ"ם היא, שיעשה צחוק ומחלקת בעולם מדבר רבנו ז"ל, עד שאנשים יפחדו להתקרב אליו, וממילא לא יזכו להגיע לתקונם ולשוב בתשובה שלמה אליו יתברך. כך ספר רבנו ז"ל, וכך מדפס בספורי-מעשיות, מעשה ז', מהזבוב והעכביש.

והבהיר מוהרא"ש נ"י, למה התעקש הסמ"ך-מ"ם, שרבנו ז"ל

לא ירד לזה העולם? כי אצל רבנו ז"ל יש למודים כאלו, שאפלו הכי גרוע יכול להתקרב להקדוש-ברוך-הוא, אפלו השפל ביותר יכול לשוב בתשובה אליו יתברך, רבנו ז"ל מלמדנו אשר אין משג של יאוש כלל, אסור להתיאש בשום פנים ואפן, אסור לאדם לחשב שאינו שוה שום דבר, אף אם שוברים אותו הסוככים — או ההורים, או המחנכים, בא רבנו ז"ל ואומר: אין שום יאוש בעולם כלל, כל אחד יכול להצליח ולהגיע למעלות גבוהות. אבל צריך בשביל זה להתקרב לצדיק האמת, שהוא הרחמן האמתי, כמו בא (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ז'), שהצדיק האמת הוא הרחמן, כמו שכתוב (ישעיה מט, י'): "כי מרחמם ינהגם", מנהיג אמתי צריך שתהיה לו מדת הרחמנות, לרחם על ישראל.

ומהי רחמנות? אם נותנים לתינוק בן ארבעה ימים בשר ולחם לאכל, הרי זה בבחינת רוצח, כי התינוק אינו יכול לעכל אכל כה כבד בגיל פשוט כל-כך, ועל-כן יחנק, חס ושלום. או אם נותנים לאדם מבגור בקבוק דיסה לאכל — הרי זה גם-כן בבחינת רוצח, כי המבגור ירעב מאכל כה דל, ואין זה מספיק בעבורו, ולבסוף יגוע ברעב. ואם-כן מנהיג העושה כן הוא מנהיג רוצח, שאינו יודע בין ימינו לשמאלו, כי מנהיג אמתי הוא רחמן אמתי, ויודע שתינוק צריך בקבוק חלב, ומבגור צריך לחם ובשר. בן הדבר — רק מי שהוא רחמן יכול להיות מנהיג, וזה היה רבנו ז"ל! והסמ"ך-מ"ם מפחד מאד ממנהיג כזה, היכול לקרב כל יהודי, ולאמצו ולחזקו ולעודדו לצאת מהבוץ והלכלוך ששקוע בהם, ואינו שובר אף ברעה, לא כפי ששומעים היום ספורים למכביר, בהם האחד שובר את זולתו ומיאשו, ומיסרו שאינו נוהג כשורה, או מאים עליו — אם לא יסור למשמעתו, ולא יעשה כמצותו, ואומר לו שהפסיד את העולם הבא וכדומה, מחמת שלא עשה כן וכך וכו'.

וספר מוהרא"ש ג"י, אשר היה באומן נכד רבנו ז"ל, שגר בבנין הבית-הכנסת בסמוך לציון. ואנשי שלומנו בנו גם מקנה בבנין זה, וכך יכלו תמיד לילך למקנה, והיו שם חדרים ללינה, ששמשו פנימיה בעבור בחורים. ונכד רבנו ז"ל החליט לגור בבנין

שיחות מוהרא"ש

שמה

זה, והיו לו הרבה בנות. המשגיח של בחורי הישיבה שישינו בפנימיה, לא התיר לנכד רבנו ז"ל לגור שם, מחמת החשש שהדבר יביא לחסר צניעות. והלה התעקש, אזי הלכו והוציאו את מטלטליו, להכריחו לצאת מן הבנין. וכשראה זאת, ענה ואמר למשגיח: "אני מבטיחך שלא יהיה לך עולם הבא". והשיב המשגיח: "אינך שומר הפתח של העולם הבא. לי יש כוונה לשם שמים, שבפעמיה אני מתיר לך לגור כאן, היות שזו פנימיה של בחורים, אזי אין שום מקום לבנות להסתובב כאן". למדים מכאן, שרבנו ז"ל מחדיר בנו מחשבה כזו, לידע שאיננו תלויים באף אחד רק בו יתברך, ואף בריה אינה רשאית להבטיח עולם הבא לפלוני, או להפסידו מכה, כי אף אחד אינו שומר הפתח של העולם הבא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר מעלה נוספת בשמוש תלמיד חכם, שרואה המשמש איך הצדיק סובל כל-כף הרבה צרות ויסורים ומרירות, ואף על-פי-כן מתחזק, אזי האדם מתחיל להתבייש: "כיצד אני לא אחזיק מעמד בצרות שלי". ומזה הסמ"ך-מ"ם מפחד מאד, מצדיק כזה המחזק ומעודד ומאמץ את נשמות ישראל, ומחזיר את כל ישראל בתשובה אל צור מחצבתם, אל אביהם שבשמים, עד שהם זוכים להחדיר אותו יתברך בחיי היום-יום שלהם, ומתפללים אליו, ומבקשים מאתו יתברך כל צרכיהם, מזה חושש הסמ"ך-מ"ם, כי יודע אשר אז אין לו כבר מה לעשות בזה העולם.

והבהיר מוהרא"ש נ"י, מה היתה קלפת היונים. אומרים חז"ל (בראשית רבה, פרשה טז, סימן ד'): חשף זה יון, שהחשיכו את עיניהם של ישראל בגזרותיהם. מהו חשף במשג המשא? יאוש, תחושה של אבדן תקווה, נעשה לפלוני חשף בעינים, הינו היונים רצו לעקר מנשמות ישראל את הבטחון העצמי, שיחשבו שאינם שוים מאומה, והם לא יצלחים, וכשאדם חושב על עצמו כה, כבר אינו מנסה לצאת מצרותיו ובעיותיו, וכך נשאר שקוע בבויז. בא יהודה המכבי, ומצא פה שמן קטן חתום בחותמת הכהן הגדול, הינו החדיר תקנה בלבבות ישראל, ועודדם וחוזקם, שירגיש כל אחד

שהוא יהלום, ויכול להצליח מאד. ל'מ'ס' זהו שמו של הסמ"ך-מ"ם — ס'מ'(א)ל', אך חסר א' — אלופו של עולם, הינו הקדוש-ברוך-הוא הוריד בעולם ס"מ, זה לעמת זה, כמו שיש משה רבנו — הצדיק האמת, כנגדו יש בלעם הרשע, כמו שהשכינה מאירה בעולם, כך יש ס"מ ושלוחיו, שכל מגמתם להכשיל את האדם בעברות, ולהפילו בעצבות ובדכאון, לבל יצא מהרע שנפל לתוכו. ושמו של הס"מ — סמא"ל, ראשי תבות: ס'עדת מ'צוה אין לעשות, שעושה כל מיני מאמצים, שאדם לא יטל ידיו למלוה-מלכה, (שזוהי הלכה בשלחן ערוך — סימן ש'), וכן יעשה כל פעלות שבעולם, שלא ילמד אדם תורה, ולא יסים מסכתא, שאף זה ראשי תבות של שמו: ס'יום מ'סכתא אין לעשות. לזאת 'למ'ס' — זהו שמו של הס"מ חסר א', א' — זהו אלופו של עולם — הקדוש-ברוך-הוא. אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ריג) ס'מ'א'ל' זהו גם-כן ראשי תבות: א'תה ס'ת'ר ל'י מ'צ'ר. הינו הס"מ מפחד מאד מהקדוש-ברוך-הוא, וזהו שאומרים חז"ל: 'למ'ס' זהו כ'לב בלשון יונית, אשר דרכו של כ'לב לנבח, ולגרש את האדם שילך מהמקום, ולכן מחזיקים את הכ'לב לשמירה על הבית מפני גנבים. ומדוע כ'ל-כך נורא הדבר, שיגדל אדם כ'לב בביתו לשמירה, עד שחז"ל אומרים על זה, שעובר על לאו: "לא תשים דמים בביתך", וכן מונע חסד מתוך ביתו?

אלא, כאן מישבת הסתירה בין שתי דרשות חז"ל: הכ'לב אכן שומר מפני גנבים, אך גם שומר ומבריח את העניים שלא יכנסו לתוך הבית, כי עני הבא לצדקה, והוא רעב מאד וכדומה, ורואה כ'לב נובח בפתח, אזי בורח מהמקום. ואם-כן האדם גרם על-ידי כ'לבו הרע, שאף עני לא יכנס לביתו, ומביאים ראיה מהפסוק: "למס מרעהו חסד", 'למס' זהו כ'לב, הינו שעל-ידי הכ'לב מנע מרעהו חסד — לתנו צדקה. [ואזי אומרים לו חז"ל (במדבר רבה, פרשה ט', סימן יג): דלת שאין פותחים לעני — פותחים לרופא. לא רצית לתן כסף לעני, אזי תצרך לשלם בעבור רופאים, חס ושלום]. וכן דרשת חז"ל השנויה, לגבי שמוש תלמידי חכמים, אשר תלמיד

חכם שאינו נותן לתלמידו לשמשו — מונע ממנו חסד, ולמדים מהפסוק הנ"ל גם-כן: למס מרעהו חסד; כי בזה שהתלמיד משמש את הצדיק נגרם לו חסד, הצדיק אינו צריך את המשמש, לצדיק אין חסד דבר, ואינו צריך לגבאי, אף חסד גדול מהצדיק שנותן לגבאי רשות לשמשו, חסד מהצדיק שמתיר לאדם להיות בד' אמותיו, כי על-ידי-זה לומד האדם הרבה חכמת חיים.

וספר מוהרא"ש נ"י על הרבי רבי זושא מאניפולי זי"ע. כידוע מה שהיה צריך לא בקש משום בריה, אלא בקש אותו יתברך: "רבוננו של עולם, זושא רעב", והנה בא פלוני והביאו לאכל. "רבוננו של עולם, זושא קר לו", והנה בא אלמוני והביאו מעיל חם, או עצים להסקה וכו'. היה לרבי רבי זושא גבאי שוטה, בלשון סגי נהור קוראים אותו: 'אויבער חכם' [מתחכם], ושמו ר' זעליג. אמרה לו הרבנית: היות שהרבי מתפלל באריכות גדולה ואחר-כך לומד, ואם לא תשמרהו יחלש לגמרי, חס ושלום, לכן דע לך, הנה יש כאן מים וספל ומגבת, ובפנה זו מנח האכל, כשאתה שומע את הרבי אומר: "רבוננו של עולם, זושא רעב" וכו', תכף-ומיד תביא לו את הספל והקערה לנטילת ידים ותגיש לו לאכל. וכן הנה.

אותו גבאי חכך פעם בדעתו, הנה אלמד את הרבי לקח, וכי חושב הוא שהרבוננו של עולם נותן לו אכל, הנה אראהו שזעליג הגבאי נותן לו לאכל, ואם זעליג לא נותן — אין אכל. למחר כשיצעק: "רבוננו של עולם, זושא רעב", לא אגיש לו את הספל והמאכלים, ויראה שאני דואג בעבורו. בכך, המתין הגבאי בקצור רוח למחר, לממש זממו — שהנה הרבי יסים את כל למונדי, ועד שלא יצעק: "זעליג, תן לי אכל", לא יקבל. כך עברה רוח שטות במחו של הגבאי.

וכידוע, היה הרבי רבי זושא זי"ע ענו מאד, והחזיק את עצמו כעפר ואפר, וכתולעת הרוחשת על הארץ. באניפולי הרחובות מלאי בוץ, ואמר על עצמו רבי זושא [מרב ענותנותו] מדוע הרחובות מלאי בוץ? כי אדם הראשון הסתפל עד סוף כל הדורות,

וראה שבאניפולי יגור זושא מלכלך כזה וירק, ואחר-כך שוב הסתפל על כל הדורות, ואמר: באניפולי יגור זושא מלכלך כל-כף, ושוב ירק, וכן נמלאו הרחובות בוץ.

באניפולי היה בית מרוזח, בו שתי הגויים והשתפרו [כידוע, אמר מוהרא"ש נ"י, בלילה הסטרא אחרא מתגברת מאד, וקשה לאדם לילך לישן, כל הטְרדות באות אז, כאן מבלה זמנו בהבלים ובריק, כי הסמ"ך-מ"ם מפחד שאדם ילך לישן מקדם, באשר אז יקום בחצות, ויזכה לדברים גדולים מאד, לתקון חצות וכו', ולכן מושכו שלא ילך לישן עד מאחר מאד, וכך גם מאחר בבקר, ומפסיד זמן תפלה, ולפעמים גם כל-כף מאחר, שאף להניח תפלין אינו מספיק. ולכן כל בתי תאטראות וקרקסאות פתוחים בלילה, כי בלילה יש כח גדול לסטרא אחרא]. הרבי רבי זושא ז"ע הלך לישן מקדם, כי בחצי הלילה הראשון הס"מ מתפשט, ויש לו שליטה ואחיזה, כך אמר לו אחיו הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק ז"ע, וממילא גם רבי זושא מקדם לחצות, והלך למקנה. בדרך למקנה היה הרבה בוץ, אזי הניחו קרש ארץ ששמש כשביל, למען יוכלו לעבר עליו ולא יצרכו להתלכלך בבוץ. באותו זמן היה איזה יהודי, שהיה בדרך לבלווייו, ועבר דרך השביל הנ"ל, ופגש ברבי זושא ההולך למקנה, ולא הכירו, (מחמת שאותו יהודי לא היה מתושבי המקום), והחל לעשות צחוק ממנו, ודחפו במרפקו ונפל רבי זושא לבוץ, ובין כך גם וטבל במקנה, והביאוהו בגדים אחרים להחליף וכו'. תכף פשבא אותו יהודי לבית מרוזח, ספר בליצנות שהפיל איזה פלוני לבוץ וכו'. אמרו לו: זה היה הצדיק של העיירה, ועליך לבקשו סליחה, אחרת — תענש, ומרה תהא באחריתך. ויעצו בעל בית-המרוזח: "אם רצונך שימחל לך, דע לך שדרכו מנץ התמה להתפלל, ואחר-כך לומד, ולאחר מכן הוא אומר: רבונו של עולם, זושא רעב, תן לו לאכל", אזי קח אכל, ונתנו בעל הבית-מרוזח ספל וקערת מים לנטילת ידים, וכן לחם ושאר מאכלים]. ותתחבא בעזרת הנשים, וכשתשמע את הרבי זועק: רבונו של עולם, זושא רעב וכו', תתן לו את המים והאכל ותבקשו סליחה". ושמח היהודי על ההזדמנות שנפלה בחלקו, ועל-ידיה יוכל לקבל מחילה.

והגבאי ר' זעליג עדין ממתין בקצור רוח לראות כיצד לרבי לא יהיה מה לאכל. והנה רבי זושא זועק: "רבנו של עולם, זושא רעב... ור' זעליג עמד נדהם ומשתומם, בראותו יהודי יוצא מעזרת הנשים עם קערה וספל מים ומגבת, וכן דברי מאכל למיניהם, ומגיש לרבי זושא. בין כך בקשו גם היהודי סליחה, ושאלו הרבי: מה עשית? וספר לו. ורבי זושא שהיה ענו, והחזיק את עצמו לכלום, מחל לו בלב שלם, ואמר לעצמו: "מגיע לזושא שפך יעשו לו" וכו'. וכששמע ר' זעליג את חרטת האלמוני, נכנס בו הרהור תשובה, והתעורר גם-כן לבקש מחילה מרבו, ונכנס לחדר ואמר: "רבי, תמחלו לי גם-כן, מחמת שרע מאד המעשה שעשיתי, כך וכך חשבתי" וכו'.

והסיק מוהרא"ש נ"י את הלקח הנלמד מהספור הזה, הינו הצדיק אינו צריך את אף אחד, אלא אנו צריכים את הצדיק, כי כל זמן שהצדיק חי, ואנו זוכים להיות מקרבים אליו, אנו יכולים ללמד ממנו הרבה הרבה חכמת החיים, ולידע איך להתנהג בכל פרט ופרט בחיים, ואיך להתקרב להקדוש-ברוך-הוא, ואיך להתגבר על הצרות והתהפוכות שהן מנת חלקנו. ולכן עלינו להודות לפניו יתברך, שיש לנו אפשרות להיות מקרבים לצדיק ולשמשו, אשר זה החסד הכי גדול מהרבי, שנותן לנו רשות לשמשו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כמה תעניות הנה עלינו להתענות מחמת כל החטאים והעוונות שחטאנו ופשענו, ולא שמענו בקולו יתברך, ובזה שאדם זוכה לשמש את הצדיק — הקדוש-ברוך-הוא מוחל לו. כי נחשב לו בזה, שמשמש אותו יתברך. ולכן אומרים חכמינו הקדושים (סנהדרין קי): כל המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה; כי רבו דבוק בשכינה, ואיך אפשר לשמש את השכינה שהיא כלה רוחניות? אלא אם אדם משמש את הצדיק, יש לו שיכות להשם יתברך.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: הקדוש-ברוך-הוא יעזר, שנוזכה לשמש תלמידי חכמים, ונלמד מהם דרכים והנהגות בעבורינו, וחס ושלום, לא נוזלזל בהם, פי המזלזל בתלמיד חכם — סופו לקבל

ענש כבוד מאד, ואם פגם אדם בתלמיד חכם, ראוי לו לבקש סליחה פעם אחר פעם, וחוזר חלילה עד שימחל לו. ויעזרנו המקום ברוך הוא, שלא נצטרך להגיע לזה.

ואני אומר תמיד, אמר מוהרא"ש נ"י, וכדאי לדעת זאת, רואים בערב יום כפור בני-אדם מסתובבים ומתרוצצים ומחפשים אחר מי שפגעו בו כל השנה, ומבקשים: "סלח לי, מחל לי" וכו'. כדאי, אם כן, שלא להסתכסך אם שום ברך אף פעם, ואז לא נצטרך לילך לבקש סליחה בערב יום כפור. [ואמר מוהרא"ש נ"י על עצמו: ברוך השם, לא פגעתי בשום אדם, ואיני צריך לבקש מחילה מאף אחד]. כי כל יהודי שפגעו בו ולא בקשו סליחתו, לבסוף יקבלו ענש חמור בעבור זה, וזה מדבר על כל יהודי, שכל עלבון וכל פגיעה שפוגעים בו — מקבלים מדה כנגד מדה, כדגמת מראה, אשר כל תנועה שאדם עושה מולה — רואה בחזרה, כמו-כן כל עול שיהודי עושה לזולתו — יקבל בחזרה, ועל אחת כמה וכמה באין ערך כלל מי שפוגע ומזלזל בתלמיד חכם, בצדיק האמת, גדול עונו מנשא, ומרה תהא באחריתו.

אשרי מי שנוהר ונשמר מאד בכבוד רבו, ועל-ידי שמקרב אליו, לומד ממנו דרכים והנהגות נפלאות וחכמה עצומה לחייו הפרטיים, לידע איך להתנהג בכל פרט ופרט בחיים, ויראהו כספר תורה חי, כעמוד הלכה מהלך, ואזי לרב טוב הצפון והגנוז יזכה.

שוואה

פעם שאל אחד את מוהרא"ש נ"י: למה עברה השואה על עם ישראל. וענה ואמר לו מוהרא"ש נ"י, אשר ידוע על הלל הזקן, שכל שאלה ושאלה שאלוהו, אומר: 'שאלה גדולה שאלת' (שבת לא.). כן אני אומר: 'שאלה גדולה שאלת'. והבהיר: כשיש לאדם

שאלה, הינו שמציק לו משהו, אף שאוהב את הקדוש-ברוך-הוא, אף מפריע לו דבר להרגיש אותו יתברך, עליו לידע, כי קשיה זו קלפה, כל 'למה' זוהי קלפה, פי "למה" — יאמרו הגוים, גוי שואל 'למה', אם יש לו מחדל או כשלון, תכף מתחיל לקלל את העבודה זרה שלו, ושואל: 'למה?' 'למה?' יהודי אומר: 'ככה', "אשרי העם שפכה לו" — כף רצה הקדוש-ברוך-הוא, כף גזרה חכמתו יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י בענין שעשו יום השואה, זהו דבר אוילי ביותר, כי יש לנו יום אחד בשנה שהוא תשעה באב, וכל חכמי ישראל קבעו והסכימו, שכל הצרות שקרו לישראל משך כל הדורות, יתאבלו עליהן ביום תשעה באב, אשר הוא היום בו נשרף בית-המקדש הראשון והשני, והוא היום בו עדין לא נבנה הבית השלישי. חכמי הדור, הצדיקים האמתיים, קמים בכל לילה בעת חצות, ובוכים להקדוש-ברוך-הוא, ועושים 'תקון חצות', ומבקשים ממנו יתברך שנוזכה לבנות בית-המקדש, ונצא כבר מצרותינו ומיסורינו, ונבוא לארץ הקדש, ונגיע אל המנוחה והשלום. פי מזה אלפים שנה, שהגויים הורגים ורוצחים את עם ישראל במיתות משנות ואכזריות, ועם ישראל סובל סבל כל יתאר מאותן חיות בדמות אדם, ובפרט בדורנו זה, לפני כחמשים שנה, שהגרמנים ימח שמם וזכרם, הרגו, רצחו, שרפו וחנוקו ששה מליון יהודים על לא עול בכפם באכזריות גדולה עד מאד, והכאב הכי גדול, שכל אמות העולם לא עשו דבר כדי למנע את זאת. ומה שקרה ולמה זה קרה — אלו דברים נעלמים ונסתרים מאתנו. מובא בזהר הקדוש (חלק א' כז): כל יהודי שנהרג על קדוש השם, נכנס בהיכל גבה מאד, שאף צדיק בעולם אינו זוכה להגיע להיכל זה. ואסור לשאל מדוע ולמה קרה, פי זה למעלה מהשגתנו, נשגב מבינתנו, אבל הכאב הגדול ביותר, שכל אמות העולם לרבות המעצמות הגדולות, ידעו בדיוק היכן המשרפות ותאי הגזים, ולא נקפו אצבע כדי להציל את ישראל.

והסיק מוהרא"ש נ"י את הלקח הנלמד, ואמר: מזה נלמד

מוסר השכל לכל אלו הרוצים לחנף לגויים ולהתערב ביניהם, חס ושלום, וללמד את תרבותם, אשר אינה אלא מן השפה ולחוץ, הנה מדברים הם מתרבות, משלום, מאהבה, ממוסריות, מהומניטריות וכו', אבל הכל דבורים בעלמא, כי אינם עומדים מאחורי דבוריהם, וידיהם מלאות בדם, מאחורי כל המלים היפות מסתרות חיות אדם, רוצחים משחתים. וישנן עדיות, שכל הנוצרים, ימח שמם וזכרם, היה להם חלק בהרג וכרצח, כי ידעו בדיוק את אשר קורה, ולא עשו דבר.

לזאת, סיים מוהרא"ש נ"י, הגיע הזמן, שנחדל לחנף את הגויים, ונתאחד יחד כל עם ישראל, ונראה ונוכח שאין לנו אלא אבינו שבשמים, כמה הריגות ורציחות אנו צריכים לעבר, חס ושלום, עד שנפקח את העינים לראות שמקומנו רק אצלו יתברך. ברגע שנזכה לשוב אל צור מחצבתנו, ולאהב את כל יהודי ויהודי, אז נוכח, שישנם הרבה דברים נשגבים מבינתנו, אבל דבר אחד אנו מבינים — שהכל בא כדי לאחד את ישראל, שנזכה לקבל פני משיח.

תקציב

מוהרא"ש נ"י דבר שיחה נוראה ונפלאה מאד בעשרת ימי תשובה, והביא את מאמרם ז"ל (ביצה טז): כל מזונותיו של האדם קצובים לו מראש השנה, חוץ מהוצאות שבתות וימים טובים, והוצאות תלמוד תורה. הקדוש-ברוך-הוא כותב את התקציב של כל השנה בראש השנה, שאז הוא יום הדין, אבל נתן לנו שבועה ימים עד יום כפור, שאז יכולים לבטל גזר הדין קדם החתימה, ולבקשו יתברך: "רבונו של עולם, אין זה מספיק, אני צריך תקציב יותר גדול", כביכול בא אדם בטענות אליו יתברך, והקדוש-ברוך-

הוא מקבל טענותיו, הן אמת שכבר נכתב, אבל עדין לא נחתם, ויכולים להוסיף, או חלילה לגרע. ביום כפור זו החתימה, ואחר החתימה — טבעת המלך אין להשיב.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אנו עומדים בעשרת ימי התשובה, ויכולים לפעל עתה אצלו יתברך, שיוסיף לנו על התקציב של השנה הזו שנצא מהחובות, כיצד? אם אדם מראה דגמא לפניו יתברך, שבא להוצאות שבת ויום טוב, ואיננו מקמץ, קונה לכבוד שבת דגים, בשר, חלות ויין, ומארח אורחים, בזה מוכיח בעליל שמאמין בו יתברך, שאין הוצאות אלו נכללות בתקציב. וכן אם משלם שכר למוד לילדיו, ודואג שיהיו להם מלמדים טובים, ואדרבה היה מנהג בין נשמות ישראל, שבכל ראש חדש היו שולחים למלמד איזה סכום, כי סוף כל סוף המלמדים מחזיקים את הילדים, ואין זה קל כלל וכלל, ובפרט כשיש בכחה מספר גדול של תלמידים, עבודת המחנך אינה קלה, ולכן היה מנהג להוסיף להם על שכרם הזעום. ובזה שאדם משלם בעין יפה, בזה מגלה שמאמין שהוצאות תלמוד תורה אינם נכללים בתקציב.

ואמר מוהרא"ש נ"י: הנה רואים בני-אדם, שיש להם כסף לקנות צרכים שונים ממיטב היצרנים, כגון: טייפ הכי יקר, מצלמות משוכללות, רכב מפאר וכו' וכו', וכמה זמן זה נשמר? כמה חדשים, שנה שנתים וכו', ואחר-כך מתקלקל והולך לטמיון, ויש בעבור זה כל הפסד שבעולם, וכשמגיע לשלם שכר למוד לבנים או לבנות, שהם יקרים מבבת עינים, לפתע פתאם אין להם כסף. ולכן רואים, לצערנו הרב, שהנער יוצא לתרבות רעה, כי אדם יכול לבזבז כסף בעבור צרכים בלתי חיוניים, ויתחמק מלשלם שכר למוד בעבור חנוך ללדיו, ובזה מראה שנעדרת ממנו אמונתו בו יתברך, והקדוש-ברוך-הוא רואה שאינו נזהר לכבד את השבת והחג במזון טוב וכו', או אינו חפץ לשלם שכר המלמדים והמורות, אזי מקצץ בתקציבו כל השנה. ולכן יש להזהר בזה מאד.

תּוֹדָה וְהוֹדָאָה

בימי חַנּוּכָּה הַקְּדוּשִׁים דְּבַר מוֹהְרָא"ש נ"י שִׁיחָה נוֹרָאָה וְנִפְלְאוּת מְאֹד, וְאָמַר, אֲשֶׁר אֵיתָא בְּדַבְרֵי רַבְנּוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ב'): יְמֵי חַנּוּכָּה הֵם יְמֵי הוֹדָאָה, כְּמוֹ שְׂאוּמְרִים בְּתַפְלָה: "וְקָבְעוּ שְׂמוֹנֶת יְמֵי חַנּוּכָּה אֵלּוּ לְהוֹדוֹת וּלְהִלָּל". יְמֵי חַנּוּכָּה, הֵם יְמֵים שְׁבָהֶם אָנוּ נוֹתְנִים תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל הַחֲסֵד חֲנָם שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ, שֶׁהֲצִילָנוּ מִצַּפְרָנֵי הַיּוֹנִים, שֶׁרָצוּ לַעֲקֹר אֶת הָאֱמוּנָה מֵעַם יִשְׂרָאֵל. וְזָכִינוּ לְמִצְאָה פֶּה שֶׁמֶן חֲתוּם בְּחוֹתֶם הַכֶּהֱן הַגָּדוֹל, וְזֶה הָאִיר לָנוּ. וְזוֹ הַתּוֹדָה הִיא גְדוּלָּה שֶׁאָנוּ יְכוּלִים לְתַתּ לּוֹ יְתַבְרֵךְ, שֶׁאֵף בְּיָמֵי הַחֲשֵׁךְ, בְּאַלְפִים שְׁנוֹת גְּלוּת, בְּכָל דוֹר וְדוֹר עִם יִשְׂרָאֵל מְצָאוּ פֶּה שֶׁמֶן חֲתוּם בְּחוֹתָמוֹ שֶׁל כֶּהֱן גָּדוֹל; הֵינּוּ בְּכָל דוֹר וְדוֹר יֵשׁ צַדִּיקִים הַמְּגַלִּים אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁזֶה הַפֶּה שֶׁמֶן חֲתוּם בְּחוֹתָמֵת הַכֶּהֱן גָּדוֹל. הֵרִי הַכֶּהֱן גָּדוֹל הֵרָאוּ שׁוֹן נִמְשַׁח מִמֶּשֶׁה רַבְנּוּ, מִשֶּׁה קָבַל תּוֹרָה מִסִּינַי וּמִסְרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ וְיֵהוֹשֻׁעַ לְזַקְנִים וְזַקְנִים לְנַבִּיאִים, וְנַבִּיאִים מִסְרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה וְכֵן הִלָּאָה, וְכֵן הוֹלֶכֶת הַמְּשַׁכֶּת הַתּוֹרָה מִיְמֹת מִשֶּׁה רַבְנּוּ עַד הַדּוֹר הַזֶּה.

חֲשׂוֹף — אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פְּרָשָׁה טו, סִימָן ד') — זֶה יוֹן, שֶׁהִתְחַשְׁיָכוּ עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁרָצוּ לְהַסְתִּיר וּלְהַעֲלִים אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּבְרָגַע שֶׁאַדָּם שׁוֹכַח מִמֶּנּוּ יְתַבְרֵךְ, אִזּוֹ מִתְחַלֵּים לַעֲבֹר עָלָיו נְסִיוֹנוֹת קָשִׁים וּמְרִים, אֵף כְּשִׁידַע שֶׁהוּא יְתַבְרֵךְ אִתּוֹ, אִזּוֹ יְכוּל לְהַחְזִיק מֵעַמֵּד בְּמַצְבִּים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר. כִּי כְּשֶׁאַדָּם חֲזַק בְּאֱמוּנָה, וּמְדַבֵּר אֵלָיו יְתַבְרֵךְ, וּמְרַגֵּל עִצְמוֹ לְדַבֵּר בְּשִׁפְתַי הָאֵם שֶׁלוֹ אֵלָיו יְתַבְרֵךְ, אִזּוֹ הֵיכֵן שִׁיּוּלִיכּוֹ אוֹתוֹ אֵינוֹ מִתְפַּעֵל, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּתַהֲלִים (כג, ד'): "גַּם כִּי אֵלֶךְ בְּגִיא צִלְמוֹת לֹא אֵירָא רַע כִּי אִתָּה עִמָּדִי", אֲנִי יוֹדַע שֶׁאַתָּה הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עִמָּדִי, אִזּוֹ אֵינוֹ מִתְפַּחַד. וְאַדָּם כְּזֶה אֵינוֹ מִתְנַרָּא מִשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבְעוֹלָם.

וְאָמַר מוֹהְרָא"ש נ"י: הִנֵּה מְצִינוּ בְּפִרְשַׁת הַשְּׁבוּעַ מְסֻפֵּר עַל

יוסף הצדיק, אילו נסיונות קשים ומרים עברו עליו, ומה היה? בחור ישיבה צעיר, שלא ידע כלום חוץ מארבע אמות של תורה ויראה, וישב כל חייו בישיבתו של אביו — יעקב אבינו, שהיה ראש הישיבה, ולמד עמו את התורה הקדושה. ולבסוף "לעבד נמכר יוסף" (תהלים קה, יז). תשערו בנפשכם, בחור ישיבה צעיר עם כל התלבשת ההולמת: מעיל וכובע, ופאות מסלסלות לצדי האזנים, עינים טהורות וזכות, בחור שהיה כל כולו קדושה וטהרה, כלו קדשת הברית, קדשת העינים ושמירתן, והנה צריך לעמד לראוה בממפר עבדים ושפחות, במקום זמה ולכלוה, פריצות וזהום, זה דוחפו, וזה מכהו, וזה מזלזלו ומשפילו וכו', היודעים אתם אילו כחות הנפש צריכים לזה?! מאין שאב יוסף את כחותיו?! ולא די בזה, אלא "ויקנהו פוטיפר סריס פרעה שר הטבחים איש מצרי" (בראשית לט, א), גוי מזהם קונהו לעבד; אבל יוסף הצדיק למד אצל אביו, שאסור להשבר ולהתיאש, במצבים הקשים ביותר אדם צריך להחזיק מעמד, ולא לשכח ממנו יתברך. העצה לגבר על הכל היא — לבקש את הקדוש-ברוך-הוא, הינו על האדם להרגיל עצמו לדבר אליו יתברך בשפת האם שלו, כל צרכיו יבקש ממנו יתברך, ואם אדם חי רק עם השם יתברך, ויודע שהוא יתברך נמצא אתו, ומה שצריך יתחנן רק מלפניו יתברך, הוא המאשר ביותר בחיים, כי אין אדם מאשר יותר ממי שחזק באמונה, ויודע שהוא יתברך נמצא עמו ואצלו. ליוסף הצדיק הברר הכלל הזה שקבל מאביו, ולכן ידע שזו יד ההשגחה שיעמד בין כל העבדים והשפחות, ואף שעשו ממנו שחוק ובזיונות, לא התפעל מאף אחד.

והנה פוטיפר האדון מביאו לביתו, ומה כתוב (בראשית לט, ב): "ויהי ה' את יוסף, ויהי איש מצליח". כי כלל זה תקחו בידכם: מי שה' עמו — תמיד מצליח. "וירא אדוניו כי ה' אתו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו" (שם פסוק ג). והבהיר מוהרא"ש נ"י ואמר: נשאלת השאלה, מצרי מזהם ומלכלוה, האם ראה פעם את השם יתברך? כיצד אם כן גבין את הפסוק "וירא אדוניו כי ה' אתו"?

אֵלָא אוֹמֵר רַש"י: שֵׁם שָׁמַיִם שְׁגוּר בְּפִי, יוֹסֵף הַצַּדִּיק תָּמִיד מְדַבֵּר מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלִכְּנֵן אֶפְלוּ הַמִּצְרֵי הַגּוֹי נוֹכַח לְרֹאוֹת שְׁזַהוּ בְּחוּר מִיְחָד, וְהַבּוֹרָא נִמְצָא אִתּוֹ. מוֹבָא בַּמְדְּרָשׁ (עֵין בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה פו, סִימָן ה'), שְׁרָאָה אֶת יוֹסֵף תָּמִיד מִמְלַמֵּל, בְּתַחֲלָה חָשַׁב שְׁעוֹשֶׂה אֵיזָה כְּשׁוֹף, וּשְׁאָלוּ: מָה אַתָּה עוֹשֶׂה בְּשִׁפְתֶיךָ? וְעָנָה: אָנִי מִתְפַּלֵּל אֶל בּוֹרָא עוֹלָם שֶׁבְּרָאָנוּ, וְהוּא מְשַׁגֵּיחַ עָלֵינוּ.

תְּתַאֲרוּ לְעַצְמְכֶם, אָמֵר מוֹהֲרָא"ש נ"י, בְּחוּר יְשִׁיבָה מְצַלַּח, שֶׁהַצִּיטֵן בְּלִמּוּדוֹ, בְּעַל מְדוּת תְּרוּמִיּוֹת, יֵרָאֵת שָׁמַיִם עֲצוּמָה, וְהִנֵּה מְכֻרוּהוּ לְעַבְד, וְהִגִּיעַ לְבֵיתוֹ שֶׁל פּוֹטִיפֵר, וְהִנֵּה הָעַבְד מְשַׁפִּיעַ עַל הַשָּׂר, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ מִמְּנוּ יִתְבָּרֵךְ — זו עֵקֶר הַצְּלַחַת הָאָדָם, כְּשֶׁמְדַבֵּר מִמְּנוּ יִתְבָּרֵךְ, וְאָז נִכְנָס בּוֹ בְּשַׁחוּן עֲצָמִי כָּל-כָּף חֲזָק, עַד שְׁאִינוּ צָרִיךְ אֶת אֵף אֶחָד רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאֵף אֶחָד אִינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לוֹ מְאוּמָה.

וְלֹא דֵי בְּזָה, אֵלָא אֲשֶׁת פּוֹטִיפֵר הָעֵלִילָה עָלָיו עֲלִילָה שְׁפֵלָה וְנוֹרָאָה, אִילּוּ בְּזִיּוֹנוֹת, אִיזוּ בּוֹשֶׁה וְחֶרְפָּה הִיא זו שְׁמוֹצִיאִים שֵׁם רַע עַל פְּלוֹנִי, וּמַעֲלִילִים עָלָיו דְּבַר שְׂאִין בּוֹ. וְתַכְפֵּף-וּמִיָּד הִיא מְסַפֶּרֶת לְבַעֲלָה הָאָדוֹן אֶת עֲלִילָתָהּ. וְהָעַבְד מְשַׁלֵּף לְבֵית-הָאֲסוּרִים. אָבֵל יוֹסֵף אִינוּ נִשְׁבֵּר, וַיִּוֹדַע שְׂאִין לוֹ אֵף אֶחָד רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאֵף בְּבֵית-סֹהַר נִמְצָא עִמּוֹ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. בְּחוּר יְשִׁיבָה דְּבוּק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ וְלוֹמֵד תּוֹרָה, יוֹשֵׁב בְּבֵית-סֹהַר. מָה הֵינּוּ עוֹשִׂים בְּמִקּוֹם יוֹסֵף? נִשְׁבְּרִים, נִבְהָלִים וְנִחְרָדִים. וְאֵלּוּ יוֹסֵף — מִי עִמּוֹ? "וַיְהִי ה' עִמּוֹ, וַיִּתֵּן חָנוּן בְּעֵינָי שׁוֹר בֵּית-הַסֹּהַר" (בְּרֵאשִׁית לט, כא), כָּל הָאֲסִירִים מִתְחַלְלִים לְכַבֵּד אֶת הָאֲסִיר הַזֶּה. וְלֹא זו בְּלִבְד אֵלָא נִמְסְרוּ בְּיָדוֹ כָּל הָאֲסִירִים, וְשׁוֹר בֵּית-הַסֹּהַר אִינוּ רוֹאֶה שׁוֹם רַע עַל הָאֲסִיר הַזֶּה, אֲדַרְבָּה הוּא מְדַבֵּר רַק מְאֻלָּקִים, וּמְשַׁמַּח אֶת כָּלֵם, רוֹקֵד וְשַׁמַּח כָּל הַזְּמַן. וּמְסַר לוֹ אֶת כָּל שְׁלִטוֹן בֵּית-הַסֹּהַר; כִּי כְּשֶׁאָדָם שַׁמַּח וּמְשַׁמַּח וּמְחַזֵּק יְהוּדִים אֲחֵרִים, הַכֹּל מִתְהַפֵּף. יוֹסֵף מְסַתּוֹבֵב בְּבֵית-הַסֹּהַר וְרוֹאֶה שְׁנֵי אֲסִירִים זוֹעֲפִים מְאֹד, נִגְשׁ אֵלֵיהֶם וְשׁוֹאֵלֵם: מַדּוּעַ פָּגִיכֶם רַעִים הַיּוֹם. תְּתַאֲרוּ לְעַצְמְכֶם, אָדָם שְׂרוּי בְּבֵית-הַסֹּהַר, הֵיִשׁ לוֹ פְּנָאִי

לחשב מאחר, הלא כל הזמן נתון בתוך צרותיו, ואלו יוסף באשיותו המפלאה חושב מזולתו. זו מעלת יוסף הצדיק.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י, אנו קוראים את ספור יוסף הצדיק סמוך לחנפה, מה הקשר? אלא רבנו ז"ל אומר: מהו חנפה? תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא, שאנו משבחים לפניו, שזכינו להבחר מכל האמות, "אתה בחרתנו מכל העמים", וזכינו לקבל את התורה, ומחזיקים מעמד אלפים שנות גלות, אף שהיגונים למיניהם ולשמותיהם, אשר בכל דור נדור יש להם שם אחר, כל מגמתם היתה לסגור את הישיבות, להוציא את בחורי ישראל שלא ילמדו תורה, בכל דור הותיר לנו הקדוש-ברוך-הוא חכמים שמצאו פן שמן טהור חתום בחותמת הכהן, שמלמדים את העם לידע, אשר אין שום מציאות רק הקדוש-ברוך-הוא. אומר רבנו ז"ל, שזהו שעשוע עולם הבא, שאדם מודה לו יתברך על החסד חנם שבראו מזרע ישראל, ובכל בקר אומר: "שלא עשני גוי".

וספר מוהרא"ש נ"י על הצדיק הקדוש רבי משה ליב מסאסוב, שהיה אומר: כשאני קם בבקר ואומר את הברכה: "שלא עשני גוי", קבלתי שמחה לכל היום. ברוך השם, אני יהודי מאמין באלקים, יהודי שקבל את התורה, את על מלכות שמים, את המצוות, זו התודה וההודאה הכי גדולה שיכולים לתת לו יתברך.

וספר מוהרא"ש נ"י עוד על הרבי מצאנו קלויזענבורג זי"ע, שעבר את השואה האימה, ואבד שם אשה ושלשה-עשר ילדים, ועבד שם עבודות כפיה. יום אחד פשהו ציאום לעבד, נצטוו לבנות קיר. באמצע העבודה ירד גשם שוטף, אין לתאר ולשער את אמללות היהודים ומסכנותם, לא אכלו שבועות וחדשים, והיו שלדים ממש, וכל רגע משהו אחר נפל ונפח נשמתו. ובחלצות דקות לגופם הצרכו להמשיך בעבודתם המפרכת, ולכן לא ארכו דקות, והיו מלאי מים, ותכף-ומיד נתנה פקדה: מי שיצא להתחבא מהגשם — יירה. ויהודים מסכנים נפלו. והשאר עבדו ובכו, כשהדמעות מתערבות במי הגשמים. ליד הרבי מצאנו זי"ע עבד יהודי חילוני רופא ובכה (וזאת יש לזכר היטב, אצל הגויים אין

הפרש בין יהודי חרדי לפורק על, אלא את כל היהודים רצו לכלות להשמיד להרג ולאבד כאחד]. והרבי שר לעצמו איזה נגון. שאלו הרופא: הלא הנך רואה באיזה מצב אנו נמצאים, תחת גשם שוטף, עובדים בפרך וקופאים בקור, אנשים נהרגים סביבנו. תגידו רבי, האם מחר בבקר תאמרו את הברכה "שלא עשני גוי"? ענה הרבי: בודאי ובודאי, מחר אעשה את הברכה ביתר שאת וביתר פונה, אני רואה מה גויים ארורים מסגלים לעשות לאנשים חפים מפשע, אזי, ברוך השם, שלא עשני גוי.

והמשיך מוהרא"ש נ"י בשיחתו הקדושה: כשאדם מחזיר בעצמו שמחה זו, שברוך השם, זכה להבא מזרע ישראל, ונותן תודה לו יתברך על כל זאת, גורם שעשוע גדול בשמים. כמו שאומרים חכמינו הקדושים (מדרש תהלים ק'): לעתיד לבוא כל הקרבנות יהיו בטלים חוץ מקרבן תודה. הינו כשאדם חוטא בעוונות, מה תקונו? מביא קרבן ומתודה עליו, והקדוש-ברוך-הוא מכפר לו. בזמן שבית-המקדש חרב, אומרים חכמינו הקדושים (מגלה כט.) על הפסוק (יחזקאל יא, טז): "ואהי להם למקדש מעט" — אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. יהודי בא לבית-הכנסת, ומתודה על חטאיו, ומודה לפניו יתברך על כל הטוב שאגמלו, והקדוש-ברוך-הוא מכפר לו. וכך אומרים חכמינו הקדושים (ברכות ו:): כל הרגיל לבא לבית-הכנסת בכל יום ולא בא יום אחד, הקדוש-ברוך-הוא משאיל בו; הינו הוא יתברך בכבודו ובעצמו מתענין על כל יהודי שנעדר מבית-הכנסת יום אחד, וכאשר מתודע שאדם זה חולה, הקדוש-ברוך-הוא שולח לו רפואה שלמה, ואם נודע שאדם זה חיב חובות ועתה רץ לשלם, הקדוש-ברוך-הוא משפיע לו שפע, נמצינו למדים גדלת האדם המקפיד לבוא לבית-הכנסת, אשר הוא מיעד לתפלה, ומי שנכנס לבית-הכנסת בעולם הזה, נכנס לבית-הכנסת בעולם הבא (עין ילקוט תהלים תרנט); מהי קדשת בית-הכנסת? יהודים מתכנסים יחד, ונותנים תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא, שזו משמעות ימי חנכה הקדושים, וזהו הלמוד של חנכה, שכל יום מודים לפניו יתברך על החסד חנם

שעשה עמנו שלא עשנו גוי. ואם אדם נותן תודה לו יתברך, אזי זוכה שהוא יתברך משפיע עליו שפע גדול.

וזה גם חנכה, שמעטים נצחו את הרבים, וחלשים גברו על החזקים. כי כשזוכים לשמע לדבר ממנו יתברך, מעט מהאור דוחה הרבה מהחשך, כשרואים שיש חשכה, אי אפשר לגרשה במקלות או באבנים, אף על-ידי גר קטן דוחים הרבה מהחשך. וכן בימי חנכה הקדושים, מתחילים מגר קטן ועוד אחד ועוד אחד וכן הלאה, וכף שמונה נרות כנגד שמונה ספירות מהמלכות עד בינה, ואז מתגלה אור הבינה, שמתבוננים ברוחניות חיות אלקות, ורואים שעלינו להיות גאים שאנו יהודים מאמינים בהקדוש-ברוך-הוא. וכן חנכה זהו לשון חנוכה, כי כל ענין הדלקת הנרות לחנוכה את הילדים, גר איש וביתו, וכל אחד ואחד מחיב במצוה, וישתדל כל אב שילדיו ידליקו נרות, וישירו עמו שירים ונגונים.

והביא מוהרא"ש נ"י את דברי מוהרנ"ת ז"ל שאמר: כשיהודי אומר בכל פעם "ברוך השם", "ישתבח שמו", "כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד" (ברכות ס), אומר הקדוש-ברוך-הוא: זה טוב? הבה אראה לך מה זה טוב, ומשפיע עליו טוב הרבה מאד, אף אם אדם אומר: "רע לי, מר לי", אומר הקדוש-ברוך-הוא: זה רע? ומביא עליו, רחמנא לצלן, דינים. ולכן עלינו להודות לפניו יתברך על כל חסדיו עמנו, שאנו בריאים, ברוך השם, ואיננו חסרים דבר. וכמו שאומר המדרש (מדרש שמואל): מהו ע'ש"ר? ע'ינים, ש'נים, י'דים, ר'גלים. בעוונותינו הרבים כמה עורים יש?! כמה אנשים שאינם יכולים ללכת ישנם?! הקדוש-ברוך-הוא ישלח לכלם רפואה שלמה. כמה צריך אדם להודות לפניו יתברך כשאומר את הברכה: "זוקף כפופים", ו"המכין מצעדי גבר", אשר אלו מתנות יקרות שחננו הקל.

וסים מוהרא"ש נ"י ואמר: אשרי בית-הכנסת שכלם מתאחדים שם יחד, ומדברים רק ממנו יתברך, זה יביא את הגאולה, כמובא בזהר הקדוש (זהר חדש גח): על-ידי בי כנישתא חדא יפקון מגלותא, על-ידי בית-הכנסת אחד, שיש בו אחנה ורעות — נזכה להגאל.

וסים מוהרא"ש נ"י, ופנה ואמר לאנשי שלומנו היקרים: הקדוש-ברוך-הוא יעזרנו, שעתה בימי חנכה הקדושים תתחילו להודות ולהלל לבורא יתברך שמו על החסד חנם שעשה עמנו, ובזכות זה ימלאו משאלות לבכם, כי כשיהודי מכיר בטובת הזולת, הזולת משפיע לו טוב. באין ערך כלל אצל הקדוש-ברוך-הוא כבכול, כשיהודי נכנס לבית-הכנסת ומשבח אותו יתברך, ומודה לפניו שהוא בריא, אשתו בריאה, וילדיו בריאים, ושופך לבו, ומבקש אותו יתברך כל צרכיו, לא יזוז משם עד שתהיה לו ישועה. וזה השמן הטהור שקבלנו מהכהן גדול, כי בכל דור ודור יש כהן גדול שהוא הצדיק, המאיר בנו לכל נשבר, על אף הנסיונות הקשים והמרים שלנו. וכדגמת יוסף הצדיק שלא נשבר אפלו במשברים הקשים ביותר שעברו עליו.

וסכם מוהרא"ש נ"י כיצד אין נשברים? א. תמיד להיות בשמחה ולשמח אחרים. ב. תמיד לדבר מהקדוש-ברוך-הוא; יעזר השם יתברך, שנזכה לקיים את שתי העצות האלו. ברוך השם, שזכינו להוליד יהודים, בני אברהם, יצחק ויעקב, עלינו לשמח ולשמח יהודים אחרים ולחזקם ולאמץם, ולדבר אליו יתברך ולבקשו כל צרכינו בשפת האם שלנו, אשר זו נקראת התבודדות, שהקדוש-ברוך-הוא ישמע תפלתנו ויוציאנו מהגלות המרה הזו, ויבנה לנו את בית-המקדש, ושם נזכה להדליק את המנורה.

תקון הכללי

מוהרא"ש נ"י הפליג במעלת ה'תקון הכללי' שתקן רבנו ז"ל והבטיח, שאם יבוא אדם לציון שלו בעיר אומן, ויאמר שם עשרה מזמורי תהלים, הנקראים 'תקון הכללי', ויתן פרוטה לצדקה, ויציאו מהשאל תחתית, ויעשה לו טובה נצחית בעולם העליון,

והעמיד על כך שגני עדים כשרים מאד. אבל אם אין אדם זוכה לבוא אל הציון, ואומר את התקון הכללי היכן שנמצא, בכל מקום שהוא, מבטח לו גם-כן שיכפרו עוונותיו, ויהיה לו תקון, ומלבד זאת יזכה לישועות בפרנסה וכו'. ודבר זה שיקד לכלם: אנשים, נשים, ילדים וטף, שיאמרו את התקון הכללי, ויזכו לישועות גדולות.

ואמר רבנו ז"ל, אני יודע שזהו דבר קל מאד לומר את העשרה מזמורים, ואורך זמן מועט, אבל היות שאני אמרתי תקון זה, אני מבטיחכם שיהיה קשה מאד לקימו. כי כל דבר שרבנו ז"ל גלה, הסמ"ך-מ"ם עומד על כך למנע מעשותו, כי הוא שונא מאד את רבנו ז"ל, ביודעו, אשר מאז שרבנו ז"ל ירד לזה העולם, אין לו כבר מה לעשות כאן, לזאת הוא יוצא מדעתו בראותו שדבר רבנו ז"ל כובש את העולם, ובני-אדם לוקחים את ספרי רבנו ז"ל ואת הקונטרסים היקרים, אשר הם תמצית דבריו, ומתחזקים ומתקרבים על ידם לבוראם, הסמ"ך-מ"ם משתגע לגמרי, כי הוא רוצה לראות רק את הרע של עם ישראל, הוא נהנה להתבונן איך ישנן מריבות בבית, רחמנא לצלן, איך יש יסורים וענש בקרב ישראל, השם ישמר, והנה בא רבנו ז"ל ונותן תקון כזה — לומר עשרה מזמורים, מלבד אשר מלמדנו את עצותיו הקדושות — להתבודד להקדוש-ברוך-הוא בשפת האם, ולהיות בשמחה וכו', זאת הסמ"ך-מ"ם אינו יכול לסבל.

לזאת, אמר מוהרא"ש נ"י: מי שיודע שחטא פעם, ובעוונותינו הרבים, פלנו מלאי חטאים ועוונות, עקר תקונו — שיאמר בכל יום עשרה מזמורי תהלים הנקראים 'תקון הכללי', וכן שילך להפיץ את החוברות והקונטרסים המגלים גלוי אלקות נורא מאד לעם ישראל. וכך יאמר לעצמו: "מאחר שאני כבר נקלעתי לבית-סוהר ונפלתי בפח יקוש, ונתלכלכתי בכל העוונות שבפעולם, ועתה זכיתי ואני שב בתשובה, לא אתן לסמ"ך-מ"ם לחגג ולשמח על שהכניסני בשאול תחתית ומתחתיו, אלא לא רק שאני אצא מהפח יקוש, ומהחומות הסובבות אותי, אלא ואוציא את כל האסירים

מכלאם, אציל את כל ישראל ואשיבם לצור מחצבתם, וזאת — על-ידי שיתחזקו ויתעודדו מדברי הקונטרס הקדושים, אשר הם כמים קרים על נפש עיפה, ומה גם שיאמרו בסופו את ה'תקון הכללי', שיהיה תקון בעבורם על כל אשר חטאו ופשעו; אם אדם חזק בזה ואומר: "רבנו של עולם, חטאתי, עויתי, פשעתי, והרע בעיניך עשיתי, והנה זכיתי לחדל מרע מעללי, ולא רק שאני שב בתשובה, אלא אשיב אליך את כל בניך", איזה נחת רוח עושה לפניו יתברך, ולא רק שמוחלים לו, אלא לכל עם ישראל כלו. וזהו שאומרים חכמינו הקדושים (יומא פו:): גדולה תשובה, שבשביל יחיד שעשה תשובה — מוחלים לכל העולם; ועל-כך אשרי ואשרי מי שיש לו חלק בהפצת אור רבנו ז"ל בעולם, ובפרסום ה'תקון הכללי' שלו, לקרב את עם ישראל לאביהם שבשמים.

תם ונשלם, שבח לאל בורא עולם!

ברוך רחמנא, שזכנו לסיים את כל החבור הנפלא הזה, והוא כרך יד, יזכנו השם יתברך לסדר עכשו לדפוס את כרך טו להגדיל תורה ולהאדירה.

אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא.

מִפְתַּח הָעֲנִיָּיִם

א'

ז אֲמוּנָה
יב אֵילָן
טו אִשָּׁה

ב'

יח בְּשֵׁם אֹמְרוֹ
כא בַּטָּלָה
כד בֶּן יַחִיד

ג'

כח גֹּזֵל הָרַבִּים
לא גְּאֻלָּה
לב גֶּן-עֵדֶן וְגִיהֲנוֹם

ד'

לז דְּוֹד הַמֶּלֶךְ
מד דְּבִקוּת

נא דַּרְךְ אֶרֶץ

ה'

נו הַתְּמִדָּה

נט הַכְּנֶסֶת אֲוֵרָחִים

סג הַלּוּלָא שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל

ו'

עב וְרָאוּ מִי בָרָא אֱלֹהֵי

עד וַיִּ

פח וְשִׂמְחַת בְּחֻגְךָ

ז'

פט זְלִזְלוּל

קב זְוִיג

קד זְכָרוֹן

ח'

קטו חָסֵד

קכ חֲזוּק

קכב חֲנוּף

ט'

טוֹבוֹת קִבָּה
 טְבִילַת מְקוּהָ קִלְג
 טוֹב קִלְד

י'

יוֹם כְּפוּר קִמָּה
 יְצִיאַת מִצְרַיִם קִנָּא
 יְסוּרִים קִנַּח

כ'

כַּעַס קִסְט
 כְּאִישׁ אֶחָד קִעָא
 כְּפוּי טוֹבָה קִעוּ

ל'

לֹא אֶלְמָן יִשְׂרָאֵל קִעֵט
 לַיִל בְּדִיקַת חֲמִץ קִפֵּג
 לֹא תִסּוּר קִפּוּז

מ'

מוהרנ"ת ז"ל קצח
 מעלת האשה רכג
 מחצית השקל רל

נ'

נסיונות רלח
 נחת רמז
 נסים רנב

ס'

סגלה מפל העמים רס
 סעדת 'שלישי למלה' רסד
 סמ"ך-מ"ם ער

ע'

עינים ערו
 עשרה בטבת רפ
 עין הרע רפז

פ'

פֶּסַח שְׁנֵי רפח
 פָּגַם אֲמוּנַת חֲכָמִים רצא
 פָּחַד רצד

צ'

צָדִיק רצה
 צָדָקָה ש
 צָרוּת שא

ק'

קָרוֹב הַגְּאֻלָּה שג
 קִדְשֵׁת שְׁבַעַת הַנֵּרוֹת שה
 קָלְלוֹת שיד

ר'

רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאֵי שיח
 רַע שכה
 רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מְלִיץ עֲנִסְק שכו

ש'

שׁוֹבְבֵי"ם שְׁלֹא
 שְׁמוֹשׁ תְּלִמְיָדֵי חֲכָמִים שְׁלֹד
 שׁוֹאָה שֵׁן

ת'

תְּקַצִּיב שֵׁנָב
 תּוֹדָה וְהוֹדָאָה שֵׁנֵד
 תְּקוֹן הַכֶּלֶלִי שֵׁס

תיקון הפללי

קודם שיתחיל באמירת תהלים יאמר זה:

”לכו נרננה ליהוה, נריעה לצור ישענו: נקדמה פניו בתודה, בזמרות נריע לו: כי אל גדול יהוה, ומלך גדול על כל אלהים:”

הריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה ברחילו ורחימו על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל:

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הריני מקשר עצמי באמירת העשרה מזמורים אלו לכל הצדיקים האמתיים שבדורנו. ולכל הצדיקים האמתים שזכני עפר. קדושים אשר בארץ המה. ובפרט לרבנו הקדוש צדיק יסוד עולם נחל נובע מקור חכמה רבנו נחמן בן פיגא. זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

(* ועל דעתם ועל פונתם אני אומר כל אלו העשרה קפיטל תהלים, ובזכותם וכחם אזכה לעורר ולגלות כל העשרה מיני נגינה שנאמר בהם ספר תהלים, שהם: אשרי, ברכה, משכיל, שיר, נעוץ, נגון, תפלה, הודאה, מזמור, הללויה. שהם שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע, שהם כלולים בשמך המיוחד הגדול והקדוש. ובזכות וכח השני שמות הקדושים האלו במלואם, שהם אל אלהים (בזה): אל"ף למ"ד, אל"ף למ"ד ה"י ו"ד מ"ם, שהם עולים במספר תפ"ה, במספר תהלים. בכח אלו השמות תזכני לתקון הברית שהוא תקון הפללי אמן:

טז

א מכתם לדוד, שמרני אל כי חסיתי בך: ב אמרת ליהוה, אדני
אתה, טובתי בל עליך: ג לקדושים אשר בארץ המה, ואדירי, כל
חפצי בם: ד ירבו עצבותם, אחר מהרו, בל אסוף נספיהם מדם, ובל
אשא את שמותם על שפתי: ה יהוה מנת חלקי וכוסי, אתה תומך
גורלי: ו חבלים נפלו לי בנעמים, אף נחלת שפחה עלי: ז אברך את
יהוה, אשר יעצני, אף לילות יסרוני כליותי: ח שויתי יהוה לנגדי
תמיד, כי מימיני בל אמוט: ט לכן שמח לבי, ויגל כבודי, אף בשרי
ישכן לבטח: י כי לא תעזב נפשי לשאול, לא תתן חסידך לראות
שחת: יא תודיעני ארח חיים, שבע שמחות את פניך, נעמות
בימיך נצח:

לב

א לדוד משכיל, אשרי נשוי פשע, כסוי חטאה: ב אשרי אדם לא
יחשב יהוה לו עון, ואין ברוחו רמיה: ג כי החרשתני, בלו עצמי,
בשאגתי כל היום: ד כי יומם ולילה תכבד עלי ידך, נהפך לשדי,
בחרבני קיץ סלה: ה חטאתי אודיעך, ועוני לא כסיתי, אמרתני,
אודה עלי פשעי ליהוה, ואתה נשאת עון חטאתי סלה: ו על זאת
יתפלל כל חסיד אליך, לעת מצא, רק לשטף מים רבים אליו לא

וַיַּעַן: ז אַתָּה סֵתֶר לִי¹, מִצַּר תִּצְרֵנִי, רָנִי פִלְט תִּסּוּבְּנִי
 סֵלָה: ח אֲשַׁכִּילָךְ, וְאוֹרֵךְ בְּדָרְךָ זֶה תִלְךָ, אִינְעָעָה עָלֶיךָ עֵינַי: ט אַל
 תִּהְיֶה כְּסוֹס, כְּפֶרֶד, אִין הַבַּיִת, בְּמִתְגַּ וּרְסֵן עֲדִיו לְבָלוֹם, בַּל קָרַב
 אֵלֶיךָ: ירְבִים מְכֹאֲוִבִים לְרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בִּיהוָה חֲסֹד יִסּוּבְּנּוּ: יא
 שְׂמַחוּ בִיהוָה, וְגִילוּ צְדִיקִים, וְהִרְנִינוּ כָּל יִשְׂרָאֵל:

מא

א לַמְנַעַח מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֶל דָּל, בְּיוֹם רָעָה יִמְלִטְהוּ
 יְהוָה: ג יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וַיַּחֲיֵהוּ, וְאֲשֶׁר בְּאֶרֶץ, וְאֵל תִּתְּנֵהוּ בְּנַפְשׁ
 אֵיבָיו: ד יְהוָה יִסְעֲדֵנּוּ עַל עֵרֶשׁ דָּוִי, כָּל מִשְׁכָּבוֹ הִפְכֵת בַּחֲלִיו: ה אֲנִי
 אֲמַרְתִּי, יְהוָה חֲנּוּנִי, רַפָּאָה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ: ו אֵיבֵי יֹאמְרוּ רַע
 לִי, מָתִי יָמוּת וְאֶבֶד שְׁמוֹ: ז וְאִם בָּא לְרֹאוֹת, שְׁוֹא יִדְבֵר, לְבוֹ יִקְבֹּץ
 אָן לוֹ, יֵצֵא לַחוּץ יִדְבֵר: ח יַחַד עָלִי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל שֹׁנְאֵי, עָלִי יַחֲשְׁבוּ
 רָעָה לִי: ט דְּבַר בְּלִיעַל יַעֲזוּק בּוֹ, וְאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא יוֹסִיף לְקוֹם: י גַּם
 אִישׁ שְׁלוֹמִי, אֲשֶׁר בְּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחֲמִי, הִגְדִּיל עָלִי
 עֵקֶב: יא וְאַתָּה יְהוָה, חֲנּוּנִי וְהַקִּימֵנִי, וְאַשְׁלֵמְהָ לָּהֶם: יב בּוֹזֹאת יִדְעֵתִי
 כִּי חִפְצֵת בִּי, כִּי לֹא יָרִיעַ אֵיבֵי עָלַי: יג וְאֲנִי בְּתַמִּי תִמְכַּת בִּי,
 וְתַצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בְּרוּךְ יְהוָה, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מִהָעוֹלָם וְעַד
 הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

¹ כַּאֲזַי צְרִיף לְהַפְסִיק מַעַט. (עֵינַי בְּלִקוּטֵי מוֹתֵר"ן חֶלֶק א' סִימָן רי"ג).

מב

א לְמַנְעַח מִשְׁכִּיל, לְבָנֵי קֶרֶח: ב כְּאֵיל תִּעְרַג עַל אֶפְיוֹ מַיִם, כֵּן נַפְשֵׁי
 תִּעְרַג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג עֲמָאָה נַפְשֵׁי לְאֱלֹהִים, לְאֵל חַי, מְתֵי אָבוֹא
 וְאַרְאָה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הִיְתָה לִי דְמַעְתִּי לְחֵם יוֹמָם וְלַיְלָה, בְּאָמַר
 אֵלַי כָּל הַיּוֹם, אֵיךְ אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה אֲזַכְּרָה, וְאֲשַׁפְּכָה עָלַי נַפְשֵׁי, כִּי
 אֶעֱבֹר בַּסֶּף, אֲדַדֵּם עַד בַּיִת אֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה, הָמוֹן
 חוֹגֵג: ו מֶה תִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשֵׁי וְתַחֲמֵי עָלַי, הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים, כִּי עוֹד
 אוֹדְנוּ יִשׁוּעוֹת פְּנֵינוּ: ז אֱלֹהֵי, עָלַי נַפְשֵׁי תִשְׁתַּחֲוֶה, עַל כֵּן אֲזַכְּרֶךָ
 מֵאֶרֶץ יִרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים, מֵהַר מְעַעְרָח תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרָא, לְקוֹל
 עֲנֻרֶיךָ, כָּל מִשְׁבְּרֶיךָ וְגִלְיֶיךָ עָלַי עֲבָרוּ: ט יוֹמָם יִצְוֶה יְהוָה חֲסֵדוֹ,
 וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי, תִּפְלָה לְאֵל חַיִּי: י אוֹמְרָה לְאֵל סְלֵעִי, לְמָה
 שְׂכַחְתָּנִי, לְמָה קִדַּר אֵלֶיךָ בְּלַחֵץ אוֹיְבֵי־אֵל בְּרִצָּח בְּעַצְמוֹתַי, חֶרְפוֹנֵי
 עוֹרְרֵי, בְּאָמַרְם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אֵיךְ אֱלֹהֶיךָ: יב מֶה תִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשֵׁי,
 וּמָה תַחֲמֵי עָלַי, הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים, כִּי עוֹד אוֹדְנוּ יִשׁוּעַת, פְּנֵי וְאֱלֹהֵי:

נט

א לְמַנְעַח, אֵל תִּשְׁחַת, לְדוֹד מִכְתָּם, בְּשִׁלַּח שְׂאוֹל, וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת
 לְהַמִּיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאִיְבֵי, אֱלֹהֵי, מִמִּתְקוֹמְמֵי תִשְׁגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי
 מִפְּעֵלֵי אֲנֹן, וּמֵאֲנָשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשֵׁי, יְגוּרוּ
 עָלַי עֲזִים, לֹא פִשְׁעִי וְלֹא חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי עֹז, יְרוּעוֹן וַיִּפְּוֹנְנֵי,

עוֹרָה לְקִרְאתִי וּרְאָה: וּוְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים עֲבָאוֹת, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל,
הַקִּיצָה לִפְקֹד כָּל הַגּוֹיִם, אֶל תַּחֲזֹן כָּל בְּגֵדֵי אָוֶן סֵלָה: זִישׁוּבוּ לְעֶרֶב,
יַחֲמוּ כִכְלָב, וַיִּסּוּבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה יִבְיַעוֹן בְּפִיהֶם, חֲרָבוֹת
בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם, כִּי מִי שָׁמַע: טוּאַתָּה יְהוָה תִּשְׁחַק לָמוֹ, תִּלְעַג לְכָל
גּוֹיִם: י עֲזוּ, אֱלֹהֵי אֲשֻׁמְרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׁגָּבִי: יא אֱלֹהֵי חֲסָדִי,
יִקְדַּמְנִי, אֱלֹהִים יִרְאֵנִי בְּשֶׁרְרִי: יב אֶל תִּהְרָגֶם פֶּן יִשְׁכַּחוּ עִמִּי,
הַנִּיעַמּוּ בְּחִילָךְ, וְהוֹרִידֵמוֹ, מִגִּנְנוּ אֲדֹנָי: יג חֲטָאת פִּימוֹ, דִּבֶּר שְׁפָתַימוֹ,
וַיִּלְכְּדוּ בְּגִאוֹנָם, וּמֵאֲלֵה וּמִכַּחַשׁ יִסְפְּרוּ: יד כִּלְהַ בְּחֶמֶה, כִּלְהַ, וַאֲיַנְמוּ,
וַיִּדְעוּ כִּי אֱלֹהִים מִשָּׁל בִּיעֶקֶב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֵלָה: טו וַיִּשְׁבוּ לְעֶרֶב,
יַחֲמוּ כִכְלָב, וַיִּסּוּבְבוּ עִיר: טז זֶה־הֵמָּה יִנְיַעוֹן לְאָכֹל, אִם לֹא יִשְׁבְּעוּ,
וַיִּלְיָנוּ: יז וַאֲנִי אֲשִׁיר עֲזָךְ, וַאֲרָנִן לְבַקֵּר חֲסָדֶךָ, כִּי הָיִיתָ מִשְׁגָּב לִי
וּמְנוּס בְּיוֹם צָר לִי: יח עֲזִי, אֱלֹהֵי אֲזַמְרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׁגָּבִי אֱלֹהֵי
חֲסָדִי:

עז

א לְמַנְעַח עַל יְדוּתוֹן לְאַסֵּף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים, וְאַעֲעֶקֶה
קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים, וְהֵאֲזִין אֵלַי: ג בְּיוֹם צָרְתִי אֲדֹנָי דִּרְשָׁתִּי, יְדִי לִילָה
נִגְרָה, וְלֹא תִפּוּג, מֵאַנְהָה הַנַּחֵם נַפְשִׁי: ד אֲזַכְּרָה אֱלֹהִים, וְאַהֲמִיָּה,
אֲשִׁיחָה וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֵלָה: ה אַחֲזֵת שְׁמֵרוֹת עֵינַי, נַפְעַמְתִּי וְלֹא
אֲדַבֵּר: ו חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֵּדָם, שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֲזַכְּרָה נְגִינְתִּי

² בְּאַמְרָךְ אֵל אֱלֹהִים תִּכְנוֹן הַמְּלוּי כִּזְהוּ אֱלֹהֵי לְמִ"ד אֱלֹהֵי לְמִ"ד ה"י יו"ד מ"ם

בְּלִילָה, עִם לְבָבִי אֲשִׁיחָה, וַיַּחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הִלְעוּלָמִים יִזְנַח אֲדָנִי,
וְלֹא יוֹסִיף לְרַצוֹת עוֹד: ט הָאֶפֶס לְנִצַּח חֲסִדוֹ, גָּמַר אָמַר לְדָר
וְדָר: י הִשְׁכַּח חַנוּת אֵל, אִם קָפַץ בְּאֵף רַחֲמָיו סָלַח: יא וְאָמַר חֲלוּתִי
הִיא, שְׁנוֹת יָמַי עָלִיוֹן: יב אֲזָכֹר מַעַלְלֵי יְהוָה, כִּי אֲזָכְרָה מִקְדָּם
פְּלִאָה: יג וְהוֹדֵיתִי בְּכָל פְּעֻלָּה, וּבַעֲלִילוֹתַיִךְ אֲשִׁיחָה: יד אֱלֹהִים, בְּקֹדֶשׁ
דְּרָכֶךָ, מִי אֵל גָּדוֹל בְּאֱלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עֲשֵׂה פְלֵאָה, הוֹדַעְתָּ
בְּעַמִּים עֲזָה: טז גָּאֲלַת בְּזִרוּעַ עַמְּךָ, בְּנִי יַעֲקֹב וַיּוֹסֶף סָלַח: יז רְאוּךָ
מִיָּם אֱלֹהִים, רְאוּךָ מִיָּם יַחֲלוּ, אֵף יִרְגְּזוּ תַּהֲמוֹת: יח זֶרְמוּ מִיָּם
עֲבוֹת, קוֹל נִתְנֶנּוּ שְׁחָקִים, אֵף חֲצָצִיף יִתְהַלְכוּ: יט קוֹל רַעֲמָה בְּגִלְגָּל,
הָאִירוּ בְּרָקִים תַּבַּל, רָגְזָה וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ: כ בֵּינֵי דְרָכֶךָ, וּשְׂבִילֶךָ
בְּמַיִם רַבִּים, וַעֲקֹבוֹתַיִךְ לֹא נִדְעוּ: כא נַחֲיֵת כִּצְאָן עַמְּךָ, בְּיַד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן:

ע

א תִּפְלָה לְמֹשֶׁה, אִישׁ הָאֱלֹהִים, אֲדָנִי מֵעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדָר
וְדָר: ב בְּטָרֶם הָרִים יִלְדוּ, וַתַּחֲזֹלֵל אֶרֶץ וְתַבַּל, וַיַּמְעוּלֶם עַד עוֹלָם
אַתָּה אֵל: ג תֵּשֶׁב אָנוּשׁ עַד דְּכָא, וַתֹּאמֶר, שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם: ד כִּי אֶלֶף
שָׁנִים בְּעֵינַיִךְ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר, וְאַשְׁמוּרָה בְּלִילָה: ה זֶרְמַתָּם
שָׁנָה יִהְיוּ, בְּבִקְרַת כְּחָצִיר יַחֲלֹף: וּבְבִקְרַת יַצִּיץ, וַחֲלֹף, לְעָרֵב יִמּוּלֵל
וַיִּבֶשׁ: ז כִּי כָלִינוּ בְּאֶפְרָיִם, וּבַחֲמַתָּךְ נִבְהַלְנוּ: ח שִׁתָּה עֲזוּנֵינוּ לְנִגְדָה,
עֲלַמְנוּ לְמֵאוֹר פְּנוּיָה: ט כִּי כָל יָמֵינוּ פָּנוּ בְּעִבְרַתָּךְ, כָּלִינוּ שְׁנֵינוּ כְּמוֹ

הָגָה: י ימי שְׁנוֹתֵינוּ, בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בְּגִבּוֹרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה,
וְרַהֲבָם, עָמַל וְאָוֶן, כִּי גַז חִישׁ וְנִעְפָּה: יֵאָמֵר יוֹדֵעַ, עַז אֶפֶד,
וּכְיִרְאָתָד, עֶבְרַתָד: יב לְמִנּוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַעַ, וְנָבֵא, לְבָב
חֻכְמָה: יג שׁוּבָה יְהוּזָה, עַד מָתִי, וְהִנַּחֵם עַל עֶבְדֶּיךָ: יד שִׁבְעֵנו
בְּבִקְרָה, חֲסִדָּךָ, וְנִרְנָנָה, וְנִשְׂמַחָה, בְּכֹל יָמֵינוּ: טו שְׂמַחְנוּ, כִּימוֹת
עֲנִיתָנוּ, שְׁנוֹת רְאִינוּ רָעָה: טז יִרְאָה אֶל עֶבְדֶּיךָ פְּעִלָּךְ, וְהִדְרָךְ עַל
בְּנֵיהֶם: יז וַיְהִי נָעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ, כּוֹנְנָה עָלֵינוּ,
וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנְנָהוּ:

קה

א הוֹדוּ לַיהוָה, קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ, הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתֵינוּ: ב שִׁירוּ לוֹ,
זַמְרוּ לוֹ, שִׁיחוּ בְּכֹל נִפְלְאוֹתֵינוּ: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קְדֹשׁוֹ, יִשְׂמַח לֵב
מִבְּקִשֵׁי יְהוָה: ד דַּרְשׁוּ יְהוָה, וְעִזּוּ, בְּקִשׁוֹ פָּנָיו תָּמִיד: ה זָכְרוּ
נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה, מִפְּתִיו וּמִשִּׁפְטֵי פִּיו: ו זֶרַע אֲבָרָהֶם, עֲבָדוּ, בְּנֵי
יַעֲקֹב, בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ בְּכֹל הָאָרֶץ מִשִּׁפְטָיו: ח זָכַר
לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ, דָּבָר עֲזָה, לְאַלְף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אֲבָרָהֶם,
וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק: י וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב, לְחֵק, לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית
עוֹלָם: יא לֵאמֹר, לָךְ, אֲתָן אֶת אֶרֶץ פְּנֵעוֹ, חֶבְל נַחֲלַתְכֶם: יב בַּהֲיוֹתֶם
מִתִּי מִסְפָּר, כַּמַּעֲט, וְגָרִים בָּה: יג וַיִּתְּחַלְכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי, מִמַּמְלָכָה
אֶל עַם אֲחֵר: יד לֹא הִנִּיחַ אָדָם לַעֲשֹׂקֶם, וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם
מַלְכִים: טו אֶל תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחִי, וְלֹנְבִיאי אֶל תִּרְעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעַב עַל

הָאָרֶץ, כָּל מִטָּה לָחֶם שָׁבֵר: יז שֶׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ, לְעֶבֶד נִמְכָּר
וְיוֹסֵף: יח עֲנוּ בְּכָבֵל רִגְלוֹ, בְּרִזְל בָּאָה נִפְשׁוֹ: יט עַד יֵת, בֵּא דְבַרְוּ,
אָמַרְתָּ יְהוָה, עֲרַפְתָּהוּ: כ שֶׁלַח מֶלֶךְ, וַיִּתְּרָהוּ, מִשָּׁל עַמִּים,
וַיִּפְתַּחְהוּ: כא שְׁמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ, וּמִשָּׁל בְּכָל קַנְיָנוּ: כב לְאֶסֶר שָׂרְיוֹ,
בְּנַפְשׁוֹ, וּזְקִינָיו, יַחֲפִס: כג וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם, וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ
חָם: כד וַיִּפֹּר אֶת עַמּוֹ מְאֹד, וַיַּעֲצִמְהוּ מִצְרַיִם: כה הִפְךָ לִבְסֵי לִשְׂנֵא
עַמּוֹ, לְהִתְנַפֵּל בְּעֶבְדָיו: כו שֶׁלַח מִשָּׁה עֲבָדוֹ, אֲחֵרֹן אֲשֶׁר בָּחַר
בוֹ: כז שְׁמוֹ בֶּס, דְּבָרֵי אֲתוֹתָיו, וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ חָם: כח שֶׁלַח חֲשֹׁד,
וַיַּחֲשֹׁד, וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרְוֹ: כט הִפְךָ אֶת מִימֵיהֶם לְדָם, וַיָּמַת אֶת
דִּגְתָם: ל שָׂרֵץ אֲרָעָם עֲפָרְדָּעִים, בְּחֹדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר, וַיָּבֵא
עָרֵב, כָּנִים, בְּכָל גְּבוּלָם: לב נָתַן גְּשָׁמֵיהֶם בְּרֹד, אִשׁ לְהִבּוֹת
בְּאֲרָעָם: לג וַיֵּד, גִּפְנִים וְתַאנְתָּם, וַיִּשְׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר, וַיָּבֵא
אֲרָבָה, וַיִּלֶּק, וְאִין מִסָּפֵר: לה וַיֹּאכַל כָּל עֵשֶׂב בְּאֲרָעָם, וַיֹּאכַל פְּרִי
אֲדָמָתָם: לו וַיֵּד כָּל בְּכוֹר בְּאֲרָעָם, רֵאשִׁית לְכָל אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם
בְּכֶסֶף וְזָהָב, וְאִין בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל: לח שְׂמַח מִצְרַיִם בְּעֲאֲתָם, כִּי נָפַל
פַּחַדָם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׁ עֲנָן, לְמִסְדָּה, וְאִשׁ, לְהָאִיר לַיְלָה: מ שָׁאֵל,
וַיָּבֵא שְׁלִי, וְלָחֶם שְׂמִים, יִשְׁבִּיעַם: מא פָּתַח עוֹר, וַיִּזְוּבוּ מִיָּם, הִלְכוּ
בְּצִיּוֹת נָהָר: מב כִּי זָכַר אֶת דְּבַר קִדְשׁוֹ, אֶת אֲבָרְהָם עֲבָדוֹ: מג
וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן, בְּרִנָּה אֶת בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם,
וַעֲמַל לְאֻמִּים וַיִּירָשׁוּ: מה בְּעֶבֶר וַיִּשְׁמְרוּ חֻקָיו, וְתוֹרָתוֹ יִנְעֲרוּ,
הַלְלוּיָהּ:

קלז

א על נְהָרוֹת בְּבַל שָׁם יִשְׁבְּנוּ, גַּם בְּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן: ב על
 עַרְבִים בְּתוֹכָהּ, תְּלִינוּ פְּנּוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאַלְנוּ שׁוֹבֵינוּ דְּבַרֵי שִׁיר,
 וְתוֹלְלֵינוּ שְׁמִיחָה, שִׁירוּ לָנוּ, מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אִיךָ נָשִׁיר אֶת שִׁיר יְהוָה,
 עַל אֲדַמַּת נָכַר: ה אִם אֶשְׁכַּחךָ יְרוּשָׁלַיִם, תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק
 לְשׁוֹנִי לְחִפִּי, אִם לֹא אֶזְכְּרֶכִי, אִם לֹא אֶעֱלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם, עַל רֹאשׁ
 שְׁמִיחָתִי: ז זָכַר יְהוָה לְבִנְי אֲדוֹם, אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם, הָאֹמְרִים, עָרוֹ
 עָרוֹ, עַד הִיסוֹד בָּהּ: ח בַּת בְּבַל הִשְׁדּוּדָהּ, אֲשֶׁרִי שִׁישַׁלֵּם לָךְ, אֶת
 גְּמוּלָךְ שְׁגַמְלָת לָנוּ: ט אֲשֶׁרִי שִׁיאֲחֹזוּ וְנַפֵּץ אֶת עַלְלֶיךָ אֶל הַסַּלְעַ:

קנ

א הַלְלוּיָהּ הִלְלוּ אֶל בְּקִדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בְּרִקִיעַ עֲזוֹ: ב הַלְלוּהוּ
 בְּגִבּוֹרֹתָיו, הַלְלוּהוּ כְּרַב גְּדָלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר, הַלְלוּהוּ בְּנֶבֶל
 וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמַחּוֹל, הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעִגָּב: ה הַלְלוּהוּ
 בְּעֲלֻצֵי שְׁמַע, הַלְלוּהוּ בְּעֲלֻצֵי תְרוּעָה: ו כָּל הַנְּשָׁמָה תִּתְחַלֵּל יְהוָה,
 הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר שלשה פסוקים אלה:

מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב יי שבות עמו, יגל יעקב ישמח ישראל: ותשועת
 צדיקים מני, מעוזם בעת צרה: ויעזרם יי ויפלטם, יפלטם מרשעים ויושיעם כי חסו בו:

זאת התפלה מצאנו באמתחת הפתבים והיא מעט הפמות ורב האיכות:
רבנו של עולם, עלת העלות וסבת כל הסבות, אנת לעלא, לעלא
מן בלא, ולית לעלא מנף, דלית מחשבה תפיסא בך כלל, ולך
דומיה תהלה, ומרמם על כל ברכה ותהלה. אותך אדרש, אותך
אבקש שתחתך חתירה דרך כבושה מאתך, דרך כל העולמות, עד
השתלשלות שלי במקום שאני עומד, כפי אשר נגלה לך, יודע
תעלומות, ובדרך ונתיב הזה תאיר עלי אורך, להחזירני בתשובה
שלמה לפניך באמת, כפי רצונך באמת, כפי רצון מבחר הברואים,
לבלי לחשב במחשבתי שום מחשבת חוץ ושום מחשבה ובלבול
שהוא נגד רצונך, רק לדרך במחשבות זפות צחות וקדושות
בעבודתך באמת בהשגתך ובתורתך. הט לבי אל עדותיך, ותן לי
לב טהור לעבדך באמת. ומצעולות ים תוציאני לאור גדול חיש קל
מהרה. תשועת יהוה כהרף עין, לאור באור החיים כל ימי חיותי
על פני האדמה. ואזכה לחדש נעורי, הימים שעברו בחשך,
להחזירם אל הקדשה, ותהיה יציאתי מן העולם כביאתי, בלא
חטא. ואזכה לחזות בנעם יהוה ולבקר בהיכלו, כלו אומר כבוד,
אמן נעח סלה ועד:

א. "אני אומר בפרוש לכל יהודי שנזתנים
קונטרס אחד - נפטרים מכרת אחד, לכן אשרי מי
שמרבה להפיץ להרבה יהודים, פכה יפטר מכל מיני
עונשים קשים ומרים: פרת, סקילה, שריפה והרג,
שלצערנו הרב באים על האדם שעבר על רצונו
יתברך".

ב. "אין לה עוד צדקה גדולה מצדקה זו - להדפיס
ולהפיץ ספרי רבנו ז"ל בעולם. אשר מחזקים ומאמצים
ונזכחים חיות חדשה בנפש הקורא בהם, ומחפכים את
הבחירה מהחיפוד אל החפנה, ועל פן אשרי מי שיעזור
לזה"

ג. "כל מי שידפיס איזה ספר מספרנו, יהיה לו חלק
בגאולתנו העתידה".

ד. "עסק ההדפסה וההפצה הוא תיקון כל העולמות
וקרוב הגאולה, כי על ידי זה יזכו כל ישראל להתקרב
אליו יתברך, ולדבר עמו יתברך, ובוודאי יראה נסים
נגלים ממש, שישפיע עליו שפע גדול מכמה מקורות
חדשים. מי שרוצה לעזור לי - יעזור לו ה' יתברך
ובפרטיות כל מי שיוזב להדפיס ספר שחברתי - אהיה
לו בעזרתו יתברך למליץ יושר בעולם הבא ולא אנוח
ולא אשקוט עד שאזכה לעשות לו איזו טובה שצריך

בבני חיי ומזוני (ואני יודע שהלצים שבהור ילעגו גם
מדיבורים אלה אך תהלה לאל אני חזק בהם מאד)."

ה... "ואתה בני ידידי ואחי! חום ורחם עלי ועליך
ותראה להדפים איזה ספר מספרנו שזכינו להכיר
ותפיצו בין כלל ישראל ולמצוה רבה ולזכות גדולה
יחשב לך"

ו... "ועל כן היה לי אסור תודה שתדפים לי איזה ספר
ותפיצו בזול גדול באופן שיתפשט בין כלל ישראל
ובפרטיות בין בני הנעורים למען השם תראה להיות
טוב ותזכה גם אחרים עם ספרינו" (מתוך סדרת
ספרי אשר בנחל)

יהודי יקר,

אנו מאד רוצים להמשיך את הדפסת כל
סדרת ספרי "שיוזות מוהרא"ש",

אם ברצונך להשתתף בהדפסת הספרים,

(תוכל גם לקבלם לעצמך – אם תרצה, או שזה יתגלגל לעוד ספרים

שיודפסו בזכותך) לזכות וישועה כל שהיא, צור

עמנו קשר. תודה

פלאפון: 055-678-3366